DIRECTOR:
M. SEVASTOS

Preţul abonamentelor
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

Editura „ZIARUL" s.a.r.
BUCUREŞTI

Inscrisă sub No. 232,
Tribunalul Ilfov
Plata taxelor postale în numerar conform aprobării Direcţiei Generale P.T.T., No. 137.282/926

12 PAGINI, ILUSTRATE
Anul XIX, Seria III, No. 948 — PREŢUL LEI 5 — Duminică 5 Februarie 1939

BIBLIOTECA CENTRALĂ ASOCIAŢIUNE SIBIU

Adevĕrul
LITERAR ŞI ARTISTIC

IN ACEST NUMAR

Semnează d-nii:
Profesor Rădulescu-Motru, Victor Eftimiu, M. Sevastos, Victor Ion Popa, Izabela Sadoveanu, Ion Călugăru, I. Nea u-Negulescu Ioan Massoff, Mihail Pricopie I. Bunescu, Tache Soroceanu, Gh. Nenişior, M. D uthendey, Ross etc

INTRAREA LUI MIHAI VITEAZUL IN ALBA IULIA, Compoziţie de Olga Greceanu şi Dim. Ştiubei

ARTA CU DIPLOMĂ

de M. SEVASTOS

Am primit la redacţie vizita unui sculptor de talent. Era foarte deprimat. El care împânzise ţara cu monumente, nu va mai putea ridica statui — întrucât nu posedă nici o diplomă de stat. Instrucţiunea lui artistică se reduce la practica sculpturii în atelierele marilor maeştri italieni şi francezi.

Studiul în atelierele din Roma şi din Paris nu-i suficient. Nu-i destul că mâna i-a fost purtată de o mână expertă. Contemplarea lucrărilor de artă, peste un deceniu, în muzeele şi expoziţiile din Apusul Europei iarăşi nu înseamnă nimic.

Totu-i să fi desenat în creion, umbrind cărbunele întins cu vârful degetului mic pe foaia de bloc — după un bust de ghips de lângă şura unei şcoli oficiale de Bele-arte.

Nu ne trece prin minte să combatem şcoala şi diplomele. Invăţătura dă tehnica, deschide talentului perspective. Nu reuşeşte însă să insufle şi talent.

Talentul, caşi Duhul Sfânt, ţi-l revarsă divinitatea pe creştet sau nu. Iar şcoala ţi-l adânceşte, şi-i dă fineţă.

Soarta însă nu rânduieşte cu înţelepciune lucrurile.

Nu toţi copiii se nasc în familii cu stare. Nu toţi pot urma la şcoală. Părinţii multor copii vrednici n'au bani de taxe, de uniforme, de cărţi...

Unii copii ajung vagabonzi, apoi — tineri — se ridică până la rangul de lucrători în brutării. Acolo, pe după sacii de făină, citesc până noaptea târziu — aşteptând să scoată pe lopată cuptorul de pâne. Iar dacă au talent, se ridică dintre dânşii un Gorki, mânjit de făina brutăriilor ruseşti.

Mestrovici, mi se pare, a fost păstor în adolescenţă. Şi-a lepădat însă zeghea şi caţa, devenind unul dintre cei mai mari sculptori ai lumii. Iar noi l-am chemat pentru a turna în bronz chipul lui Ionel Brătianu. Graţie a-

(Continuare in pag. 11-a)

D. PROF. RĂDULESCU-MOTRU
PRESEDINTELE ACADEMIEI ROMÂNE
NE VORBEŞTE DESPRE:
Individ ca funcţiune a totalităţii. Morala faptului împlinit. „Rost de generaţie"?. Intre dictatură şi democraţie. Doctrina Românismului

Profesorul C. Rădulescu-Motru, actualul preşedinte al Academiei Române, îşi păstrează întreaga-i vigoare tinerească. Acelaş asiduu gânditor şi om de ştiinţă, acelaş energic şi activ Decan al Facultăţii de Litere din Bucureşti, acelaş profesor conştiincios, onorând cu prelegerile-i interesante catedra de Psihologie şi Logică, aducând contribuţii rodnice în domeniul psihologiei aplicate, fiind deasemeni în curent cu tot ce se lucrează în Occident pe acest tărâm.

Pe biroul d-sale teancuri întregi de publicaţii, cărţi, reviste... Il găsesc lucrând modest, liniştit, învăluit de singurătatea şi tăcerea odăii.

Işi ridică ochii obosiţi şi mă priveşte oarecum mustrător... Mi se plânge de distracţia dactilografei care a lăsat erori nenumărate în paginile cursului destinat profesorilor de filosofie, erori pe cari însuşi profesorul Motru trebue să le rectifice cu pana sa... Văzându-l astfel, aplecat la masa lui de lucru, mi-am amintit de acea frază care încheie „Personalismul energetic" (înfăţişare aproape integrală a sistemului de gândire a lui C. Rădulescu-Motru): *„In om este atâta realitate câtă este în el energie de muncă"*

O adevărată maximă morală ce n'ar trebui să fie ignorată de nimeni.

Gândirea profesorului Motru a înrâurit adânc întreaga spiritualitate românească. Psiholog, el a definit şi a demonstrat caracterul finalist al vieţii noastre sufleteşti, a fundat „personalitatea" — chintesenţă a forţelor lăuntrice ale individului — pe unitatea bio-psiho-socială a individualităţii.

Metafizician, a bazat noua spiritualitate românească (în „Românismul-catechismul unei noi spiritualităţi") pe o filosofie sănătoasă, pe un raţionalism ce nu se rătăceşte în ţinuturile prea abstracte ale unui idealism transcendental, — cum se întâmplă cu neo-kantienii numeroşi ai ultimului veac, — conferind dimpotrivă lumii obective o realitate neîndoelnică, certă, percepută cu conştiinţa noastră pururea activă. Potrivit acestei concepţii despre lume şi viaţă, d. Motru şi-a construit acest sistem energetic ce pune accent pe evoluţia naturală a forţelor cosmosului. Spre deosebire însă de energetismul unui W. Ostwald, prof. Motru nu concepe energia nevalorificată — când e vorba fireşte de terenul uman. Deaceea numai acolo unde evoluţia cosmică aduce din punct de vedere calitativ energii superioare celorlalte forţe, se realizează scopurile acestui cosmos.

De aci accentul puternic ce cade pe noţiunile: *individualitate, personalitate.*

d. Prof. RĂDULESCU-MOTRU

De aci doctrina *personalismului*, pe care se reazimă naţionalismul adevărat, aşa cum îl concepe profesorul Motru...

Incerc să aflu părerile Decanului filosofiei româneşti despre noile tendinţe ce se manifestă în gândirea actuală. Dar d. Motru preferă să schimbăm subiectul.

Il întreb cum progresează cercetările psihologice la noi. Domnia-sa îmi răspunde:

„Dacă avem în vedere ce s'a făcut în Apus (în special în Germania şi Italia) unde Institutele de Psihologie aplicată ajung la rezultate din cele mai fructuoase, unde altfel *sunt încurajate şi primite de opinia publică străduinţele din acest domeniu, incontestabil că suntem într'o situaţie de inferioritate. Nu-i de mirare, publicul românesc are mai puţină încredere în ştiinţă decât în persoane. La noi* harismul *este un fenomen foarte frecventat..."*

D. Motru îmi explică noul punct de vedere al psihologiei: nu mai e vorba de simple formulări teoretice, ci de studiul pozitiv al totalităţilor sufleteşti (popoare, unităţi sociale, familii).

— *„Dacă totalitatea este aceea care importă şi dacă individul prin el însuşi nu are valoare absolută, atunci în diferitele ramuri de activitate se cere ca individul să fie pus la locul lui, adică să fie considerat ca o funcţie a totalităţii. S'a spus înainte că proprietatea este o funcţie a societăţii; acum se spune pur şi simplu: individul este în funcţie de totalitate, iar nu de asociaţia senzaţiilor pe care le are... Cerinţa vremii noastre vrea totalizarea naţiunii din punct de vedere sufletesc. Această totalizare se extinde peste întreaga viaţă sufletească. Persoana este aceea care explică acum viaţa fiecărui element sufletesc. Totalitatea percepţiei este aceea care dă explicaţia cum diferite senzaţii se împreună; nu asociaţia între senzaţii, ci totalitatea în care sunt date aceste senzaţii, aceasta este important..."*

Prof. Motru îmi vorbeşte de cursul de specializare ţinut pentru profesorii de filosofie şi medicii şcolari, curs la care au colaborat: dr. Parhon, I. M. Nestor. dr. Adrian Ionescu I. C. Petrescu şi care s'a încheiat la 20 Ianuarie.

Convorbirea alunecă apoi asupra problemelor timpului de faţă: criza morală de astăzi, noile principii în politică, etc.

— *„In multe părţi conducătorii popoarelor nu mai au teama că, înfrângând un principiu de natură filosofică sau morală, li se va obiecta că au construit pe nisip... Suntem acum într'o fază în care morala faptului împlinit primează. Oricine caută să-şi realizeze interesul pe orice cale. Cu morala se aranjează pe urmă... Starea aceasta stă, bine înţeles, în contradicţie cu întreaga structură a culturii europene. Dacă rezultatele sunt deocamdată în favoarea acestei situaţii, nu înseamnă că va fi totdeauna aşa. Un nou echilibru va trebui să se stabilească în Europa... Deocamdată cei puternici au ultimul cuvânt..."*

La întrebarea dacă tineretul are vreun rol în actualele prefaceri, d. Rădulescu-Motru răspunde:

— *„Nu înţeleg să vorbim despre tineret ca despre ceva de sine stătător. Noi, filosofii, privim ideile şi valorile culturale totdeauna „sub specie aeternitatis".*

„Generaţiile omeneşti formează un lanţ ce se continuă; fiecare transmite celei următoare bunurile şi tradiţiile sale. Nu concep un „rost de generaţie". Numai în epoci de şomaj, când tineretul nu-şi găseşte de lucru, apar asemenea lozinci."

— Credeţi că democraţia va mai triumfa în ţările cu regim totalitar?

— *„La toate popoarele evoluţia culturii are două ritmuri; de multe ori ele se armonizează; câteodată însă dau loc la antagonisme. Unul e un ritm, să-i zicem* dialectic *(căci aşa a fost numit în filosofie de K. Marx, Hegel care vorbise de el mai înainte) şi consistă în trecerea dela o stare la o alta, opusă ei; e de*

(Continuare în pag. 6-a)

Oameni şi fapte

PRECIZARI GERMANE

Şeful statului german a vorbit Luni seara. In afară de atacurile sale obişnuite împotriva democraţiei, a evreilor, şi a preoţilor catolici pe cari i-a acuzat de pederastie, şeful statului german a adus o serie de precizări asupra ţelurilor politicei sale recunoscând, în acelaş timp, că situaţia economică a Reichului e foarte grea.

Care sunt aceste precizări?

Mai întâi că Reichul cere să i se redea coloniile ce i-au fost luate prin tratatul dela Versailles.

In al doilea rând, d. Adolf Hitler a afirmat că pentru a învinge dificultăţile economice şi în special neputinţa de a asigura alimentarea Reichului, nu vede decât două soluţii: intensificarea exportului printr'o nouă raţionalizare a producţiei sau lărgirea „spaţiului vital" al Reichului. In traducere corectă „spaţiu vital" înseamnă „teritorii". Rămâne de văzut dacă d. Adolf Hitler a înţeles prin spaţiu vital fostele colonii germane sau teritorii ce n'au aparţinut niciodată Germaniei.

Insfârşit, precizarea cea mai însemnată e cea privitoare la politica externă. D. Hitler a afirmat că în cazul unui război impus Italiei, Reichul ar fi dela început alături de tovarăşa ei de axă. Din nefericire, fraza şefului german nu a fost destul de limpede. S'ar fi părut că inadins el a lăsat o posibilitate de interpretare a hotărîrii Reichului de-a ajuta cu armele Italia. D. Hitler n'a spus că va fi alături de o Italie atacată, de-o Italie victimă a unei agresiuni, lăsând să se înţeleagă că Germania ar intra şi într'un război provocat de Italia.

O RECTIFICARE IMPORTANTA

Iată însă că după câteva ceasuri dela difuzarea discursului, s'a transmis presei internaţionale o traducere a cuvintelor rostite de fuehrer. In acest text, publicat de Ministerul Propagandei, a intervenit un cuvânt care nu există în versiunea germană a discursului. Textul tradus aduce o precizare capitală, subliniind că Germania va fi alături de Italia în cazul unui „război IDEOLOGIC deslănţuit împotriva Italiei". Cuvântul „ideologic" schimbă înţelesul, dându-i o semnificaţie cu totul nouă. Aşa dar numai în cazul unui război pe care l-ar deslănţui, să zicem, Franţa „democratică" împotriva Italiei „totalitare", ipoteză dealtfel absurdă, Reichul ar fi alături de Italia. Cu alte cuvinte, în cazul unui război pe care l-ar provoca Italia cu scopul de-a realiza revendicările sale anuntate atât de sgomotos, Reichul îşi păstrează întreaga libertate de acţiune, refuzând să-şi ia de pe acum vreo obligaţie.

Bineînţeles însă, că intercalarea unui cuvânt în traducerea discursului, oricât de esenţial ar fi înţelesul acestei modificări, nu e deajuns spre a adormi vigilenţa Franţei.

VIAȚA TEATRALA

„Atrizii" de Victor Eftimiu la Teatrul Național. — „O femeie îndrăcită" de Steve Passeur, la Studioul Teatrului Național.

Reprezentarea ultimei lucrări a d-lui Victor Eftimiu, „Atrizii" pe scena Teatrului Național, readuce însfârșit, după mulți ani, literatura dramatică românească la un nivel de adevărată artă.

Reîntoarsă pe tărâmul clasicismului, de pe care nu ar fi trebuit să evadeze până ce nu și-ar fi găsit o consolidare — nu trebue uitat că teatrul nostru a împlinit abia o sută de ani de existență, — literatura dramatică românească capătă un impuls nou.

Slujitor conștiincios al teatrului românesc, d. Victor Eftimiu, unul din singurii autori dramatici valabili, a dat din nou dovada calităților sale, dăruind publicului românesc o lucrare de frumoase proporții artistice.

D. Victor Eftimiu a fost adeseori tentat de marile subiecte cu caracter universal. Ne-a dat o „Thebaidă" pe care împreună cu „Marele duhovnic" o socotim cea mai de seamă lucrare a d-sale, un „Prometeu", un „Don Juan", un „Făt-Frumos" inedit („Inșir'te mărgărite") și însfârșit „Atrizii".

D. Victor Eftimiu nu este un simplu adaptator al subiectelor clasice. Opera d-sale este cu adevărat creatoare, întrucât autorul a știut întotdeauna să dea acestor subiecte o înfățișare nouă, o perspectivă inedită, fie scoțând din umbră eroi pe care legenda vroia să-i întunece, fie încercând să reabiliteze personagii definitiv compromise în lumina timpurilor, fie imaginând legături noui sau situațiuni necunoscute în activitatea unor personagii limitate în spațiu legendar, așa cum a făcut cu „Atrizii".

Este aci afirmarea unui spirit independent și dovada unei fantezii critice, pe care d. Victor Eftimiu le pune în slujba operelor sale. Cum în artă nu există zăgazuri, atâta vreme cât creatorul este conștient de lucrul său și reușește să păstreze o ținută unitară cum și o oarecare eleganță în felul de a prezenta lucrurile, d. Victor Eftimiu este liber de a-ți insufleți eroii așa cum înțelege, indiferent dacă pornește să distrugă sau nu o legendă consfințită.

In „Atrizii" d. Victor Eftimiu a păstrat linia generală a tragediei antice, înglobând din trilogia lui Eschyl, doar primele două piese „Agamemnon" și „Choeforele". Totuși d-sa a împletit tragedia Atrizilor cu câteva situații inedite care par foarte posibile, imaginând de pildă o legătură între Agamemnon și Cassandra și făcând-o pe Electra amorezată de Egisthos. In angrenajul dramatic făurit de d. Eftimiu, aceste două presupuneri măresc intensitatea conflictului, creiând acțiunei o mai bogată desfășurare scenică.

Indiscutabilă în ansamblul ei, noua lucrare a d-lui Victor Eftimiu ni se pare a fi într'o oarecare măsură inferioară Thebaidei, din cauza unor mici scăderi în ritmul general al piesei. Dacă nu o putem așeza în fruntea producției dramatice a d-lui Eftimiu, „Atrizii" își găsește în orice caz locul de cinste în vârful teatrului românesc din ultimii ani. Marea valoare a „Atrizilor" constă în faptul de a fi venit într'un moment atât de sărac, atât de șters al vieții noastre teatrale. Desfășurarea scenică a acestei tragedii a avut parcă darul de a trezi drama românească din apatia în care căzuse, găsind un ecou vibrant în publicul nedumerit față de o operă atât de muncită, atât de departe de preocupările actuale ale autorilor noștri, mai mult amatori decât profesioniști. Reprezentarea „Atrizilor" constitue pentru noi o reînviere a artei dramatice autohtone, o revenire spre clasicism, într'un cuvânt, un moment nou în teatrul românesc. Iată pentru ce „Atrizii", deși poate nu cea mai de seamă lucrare a d-lui Eftimiu, are o semnificație atât de mare.

Pentru a reveni la piesă, vom arăta că în actul al doilea, episodul ce se leagă în jurul sacrificiului Ifigeniei, este prea lung și alunecă adeseori spre melodramă. Dacă autorul ar revedea acest pasagiu, concentrându-l, și dacă ar reface unele versuri, întreaga lucrare ar căpăta o forță nouă și s'ar putea considera cu drept cuvânt un cap de operă. Am remarcat adeseori — și în opera sa anterioară — că ușurința de versificare a d-lui Eftimiu îi face câteodată un prost serviciu. Astfel sunt în „Atrizii" unele versuri prea ușoare, care sună fals pentru o tragedie atât de frumos concepută de autor și realizată cu un colorit și un pitoresc rar.

D. Victor Eftimiu și-a pus singur în scenă „Atrizii", reușind să ne dea un spectacol omogen. Am fi preferat însă dacă d-sa căuta să desbare pe unii interpreți de un joc realist — cum a fost de pildă jocul d-lui N. Brancomir în Egisthos — joc ce nu cadra cu ritmul întregei tragedii. Deasemeni găsim că d. Victor Eftimiu nu a dat aer destul desfășurării scenice a piesei; d-sa a îngrămădit prea mult material înăuntrul unor decoruri supraîncărcate. Aceasta a dăunat întrucâtva atmosferei generale a spectacolului, pe care am fi dorit-o mai pură, mai clară, mai măreață.

Interpretarea a fost la înălțimea textului. Trebue subliniată în primul rând creațiunea d-nei Aura Buzescu, în Electra. Această admirabilă actriță atât de rar întrebuințată, a găsit un prilej minunat de a-și valorifica talentul, dându-ne o Electră de cea mai pură compoziție. D-na Agepsina Macri în rolul Clitemnestrei a arătat încă odată cât de frumos știe să frazeze versurile, iar d-na Cleo Pan Cernățeanu a fost o Cassandră fără de cusur. D-na Elvira Godeanu în rolul Elenei a avut momente excelente. A arătat însă în unele pasagii că nu este deprinsă încă cu tragedia. D-na Cella Dima, un talent promițător. D-na Sorana Topa, jucând ca de obiceiu cu multă însuflețire și d-na Aglae Enescu, au complectat ansamblul feminin. D-nii G. Ciprian, un bun Agamemnon, M. Gingulescu, N. Brancomir, — despre care am arătat că a uzat de un joc prea realist, — A. Critico un Orest excelent, G. Costescu, D. Grigoriu — foarte reușită compoziție — și I. Ulmeni, au contribuit la succesul „Atrizilor".

*

Nu știm ce motive au determinat direcțiunea Teatrului Național să joace pe scena Studioului „O femee îndrăcită" de Stève Passeur. In orice caz reprezentarea acestei piese s'a dovedit cu totul inutilă și inoportună în activitatea Studioului, creat cu scopuri mult mai precise pentru evoluția teatrului românesc.

In orice caz — indiferent de modul cum este concepută activitatea Studioului, — două piese de Stève Passeur, într'un interval de un an, este mult prea mult pentru valoarea acestui autor, corect e dreptul, dar lipsit de orice genialitate.

Teatrul lui Stève Passeur derivă direct din școala naturalistă inaugurată de Porto-Riche, Bataille, Bernstein și alții de acelaș calibru. Evident producțiunea lui Stève Passeur este oarecum modernizată, unori mai îndrăzneață, prin temele ei, dar rămâne cu toate eforturile autorului de a fi inedit, un teatru lipsit de forță, un gen minor de artă dramatică, bazat pe o tehnică învechită și mai ales uzată.

„O femee îndrăcită" („Une vilaine femme") a fost scrisă pentru un rol și atâta tot. Pricepem deaceea dorința d-nei Marioara Voiculescu de a o juca și am admirat curajul d-sale de a o impune în repertoriul Studioului. Dar niciodată nu am avut senzație mai netă de eforturi risipite cu atâta inutilitate pe altarul teatrului românesc.

Singura latură interesantă a spectacolului a fost să verificăm posibilitățile regisorale ale d-lui I. Sava, proaspăt sosit în București și care manifestase cu ocazia debutului său — „Șase personagii în căutarea unui autor" — calități foarte frumoase. De data aceasta, d. Sava având un text simplu de transpus pe scenă, ne-am putut mai bine da seama de consistența talentului său. D. Sava știe într'adevăr să muncească, realizând un spectacol omogen, studiat în cele mai mici detalii. Dar ne întrebăm dacă va reuși vreodată să strălucească, atât de mult se căznește să imprime spectacolului propriul său temperament. Dintr'o piesă fără nici o problemă însemnată de regie, d. Sava a vrut să facă ceva extraordinar. Fiecărei replici, fiecărei fraze, d-sa a înțeles, căutând nuanțe și acolo unde nu erau de găsit. Intr'un cuvânt, d. Sava are slăbiciunea de a complica lucrurile, mai cu seamă atunci când nu se simte nevoia. Un bun regisor trebue să stea în umbră; prezența lui pe scenă nu trebue să se facă văzută, ci doar întrezărită atunci când spectatorul vrea să gândească asupra întregei realizări. Cu d. Sava se întâmplă exact contrariul. D-sa este vizibil în orice gest, în orice replică, atât de mult caută să-și impună propriul său temperament. A fost atât de isbitor acest lucru, încât ne întrebăm dacă va reuși vreodată d. Sava să devină un bun mânuitor de texte. Plină de învățăminte ar fi incercarea ce s'ar face, încredințându-se d-lui Sava, să monteze o piesă de Shakespeare. Cred că nimeni n'ar mai recunoaște nimic.

Nu ne-a mai rămas aproape loc pentru a vorbi de piesă. Dealtfel nici nu vedem ce am avea de spus, atâta este de mediocră, de inutilă. O femee de patruzecișicinci de ani, care a avut nenumărați amanți, își trăește o ultimă dragoste pasionată, sacrificându-se la sfârșit pentru nepoata ei și reîntorcându-se la omul care a întreținut-o toată viața.

D-na Marioara Voiculescu în rolul femeii îndrăcite ne-a arătat încă odată toată gama talentului său admirabil. Ce păcat că d-sa va trebui să renunțe în curând la asemenea roluri, ce nu mai pot cadra cu posibilitățile d-sale. Ne întrebăm cu melancolie cine va înlocui un temperament dramatic atât de valoros, căci tânăra noastră generație feminină nu vrea cu niciun chip să se releve. D-na Kitty Gheorghiu, a avut de suferit de pe urma indicațiunilor regisorale ale d-lui Sava, care i-a denaturat rolul, și împreună cu rolul, piesa, și împreună cu piesa, spectacolul. D. G. Calboreanu a jucat cu mult brio un rol ce-i intră perfect în aptitudini. D. G. Demetru a fost o surpriză. S'ar putea întâmpla să fie pe calea cea bună. Excelentă creațiunea d-nei Sylvia Hodoș și corectă apariția d-lui I. Anastasiad.

GH. NENIȘIOR

CRONICA ȘAHULUI

Concursul „S. E. T."

Supraveghează îndeaproape de Capitală — a unui concurs, imediat după terminarea altuia.

Infăptuirea concursului **S. E. T.** se datorește însă în întregime d-lui ing. Gr. Zamfirescu, sprijinitorul și animatorul jocului regilor, în instituția pe care o conduce.

Supravegheată îndeaproape de grija aproape părintească, a d-lui ing. Baziliu, competițiunea desfășurată între 9—24 Ianuarie crt., s'a bucurat de un succes deplin. Cei 11 participanți au luptat cu înverșunare, partidele au fost spectaculoase și ordinea a fost desăvârșită.

Duminică 29 Ian. crt., într'un cadru sărbătoresc, s'au împărțit premiile în valoare de 4000 lei, o machetă de avion în nichel și alte premii mai mici.

Clasamentul general :

1) G. Alexandrescu 8½ p. , 2) G. Cabiaglia 7½ p., 3) N. Dumitrescu 6½ p. 4—6) L. Țucă, Ungureanu, Apahideanu 6 p.; 7) P. Seimeanu 5½ p., 8) R. Davidescu 4 p., 9) I. Vasilescu 3 p., 10—11) Ov. Niculescu—D. Georgescu 1 p.

Gică Alexandrescu a realizat și de astădată un rezultat bun.

Nu însă cu atâta autoritate ca altădată. Jocul său pozițional nu mai este atât de precis. A avut scăpări cari i-ar fi putut scădea mult rezultatul final. (La : Ov. Niculescu, N. Dumitrescu și Ungureanu). Rutina însă, l-a salvat din multe încurcături.

G. Cabiaglia pe locul doi, poate fi mulțumit. A jucat ceva mai bine decât de obicei; unele partide prezintă mici combinații frumoase. Fără pierderea din ultima rundă la R. Davidescu, s'ar fi putut clasifica egal cu Alexandrescu. N. Dumitrescu a jucat bine contra lui Alexandrescu, dar a ratat câștigul. In genere, un jucător periculos cu unele resurse tactice frumoase.

Păcat că forțează câștigul în partide egale sau neclare — subapreciindu-și adesea adversarul.

Țucă — un tânăr jucător în formație — a jucat bine contra lui Alexandrescu, Cabiaglia, Vasilescu și Ov. Niculescu. Rezultatul său este promițător.

Apahideanu realizează un mic succes. Cu micile sale combinații a făcut șase puncte pline. Al. Ungureanu n'a mai jucat de mult. Lipsa de antrenament l-a făcut să conducă prea neglijent unele partide.

P. Seimeanu — deasemenea un jucător în formație — a jucat calm contra lui Dumitrescu și a mai câștigat contra lui Ungureanu și Vasilescu.

R. Davidescu joacă prima oară într'un concurs oficial.

Se poate vorbi deci. de un rezultat frumos, mai ales că l-a învins și pe Cabiaglia.

Vasilescu a jucat neprecis. Așteptam mai mult.

In sfârsit: Ov. Niculescu și Georgescu. Ultimul nu s'a prezentat la patru partide.

Publicăm partida pierdută de Keres la Leningrad contra lui Ragosin.

Alb : Ragosin Negru: P. Keres

1. e4 e5. 2. Cf3 Cc6. 3. Nb5 a6. 4. Na4 Cf6. 5. 0—0 Ne7. 6. Te1 b5. 7. Nb3 d6. 8. c3 0—0. 9. a4 b4. 10. d4 e×d. 11. c×d Ng4. 12. Ne3 d5. 13. e5 Ce4. 14. a5 Ca7. 15. Cbd2 Rh8. (Probabil că mutarea b4 a adus această poziție ceva mai slabă pentru negru). 16. Nr4! f5. 17. e×f N×f6. 18. C×e4 d×e. 19. T×e4 N×f3. 20. g×f Cb5. 21. Ne3 Te8. (Albul a rămas deci cu pionul în plus!). 22. Tg4 c6. 23. Dd3 Ta7. 24. Dc4 Dd5 (Ce altceva?). 25. D×D c×d. 26. N×d5 Td8. 27. Nc4 C×d4. 28. Rg2 Ta-a8. 29. Td1 Cf5. 30. T×d8 N×d8. 31. Nb6! Nf6. 32. Nd5! Tb8. 33. T×b4 g6. 34. Nc4 Ch4+. 35. Rh3 C×f3. 36. Nd4! (Negru e pierdut)!. Tf8. 37. Tb8! (Frumos!) Rg7. 38. T×f8 C×d4. 39. Ta8 Cf5. 40. Ta7+ Rh6. 41. b2 Nd4. 42. T×a6 N×f2. 43. Te6 Rg5. 44. b4 și Kères cedează! Pionii liberi câștigă ușor.

Bibliografie

A apărut numărul pe Ianuarie al „Revistei Române de șah" (Dir. M. Sadoveanu). Cuprinde un bilanț spiritual și pătrunzător al d-lui **Al. Portocală**, cu privire la anul șahist 1938, un articol despre combinații de dr. **M. Euwe**; **Gambitul Damei acceptat** — articol teoretic de **R. Fine**; numeroase partide dela Hastings, patru pagini închinate problemelor și o bogată cronică informativă.

Abonamentul pe un an, la singura noastră publicație de specialitate: 300 lei. Redacția: str. Col. Orero 20. **București**.

B.

Centenarul fotografiei

In seara de 7 Ianuarie 1939, din inițiativa Societății franceze de Fotografie, a avut loc o serată la Sorbonna, pentru a sărbători o sută de ani de la invenția fotografiei de către François Arago. Invenția e pur franceză și statul francez a dăruit-o cu generozitate tuturor celorlalte state.

Nipce și Daguerre nu au inventat camera neagră, al cărui principiu era cunoscut din secolul al XIII-lea. Ceiace au inventat ei este posibilitatea de a culege imagina pe o suprafață sensibilă și a fixa în urmă, spre a o reproduce. La început nimeni nu avea încredere în viitorul fotografiei. Niepce a murit sărac, iar Daguerre, colaboratorul său, nu a găsit un comanditar pentru invenția sa; până la urmă tot statul francez a cumpărat procedeul încă secret și a subvenționat pe Daguerre, cu condiția ca acesta să devină public.

Cei ce s'au interesat mai mult de fotografie, încă de când au apărut primele încercări, au fost artiștii. Ei au aplicat de timpuriu practica gravurii prin lumină, așa numita heliogravură. Daguerre a deschis publicului o dioramă în care prezinta peisagii sub luminatul diurn și nocturn, făcând să se presimtă în oarecare măsură cinematograful. Cel mai vechiu daguereotip din lume datează din 1837 și a fost păstrat de Societatea franceză de fotografie, reprezentând o natură moartă.

Incă din 1899, s'a pus chestiunea dacă fotografia poate sau nu, fi privită ca o artă. Ingres în fața portretelor fotografice din 1850, a răspuns: „E exact ceea ce aș dori să realizez cu arta mea", iar Daumier a caracterizat fotografia ca fiind „o imitație a tuturor obiectelor, fără a exprima nimic. Ea este oarbă în lumea spiritului", închee el.

Astăzi opinia care domină este că fotografia nu e numai mecanică și chimie, în ea poate să intre și suflet, prin urmare e artă. Personalitatea artistică se poate manifesta în alegerea subiectelor, în desfășurarea și curgerea vieții, sau fixând și ordonând în vederea expresiei în care obiectul devine simbol.

Putem admite, deci, concluzia că fotografia este o artă, ea își are, deci, ca orice artă, primitivii, academicianii, pretențioșii săi esteți și marii săi creatori.

Fotografia își are și istoricii săi, dintre care în primul rang se poate enumera George Besson, cu lucrarea sa: „La Photographie Française. Colecțiile „Societății franceze de fotografii", ale lui Nadar, Braun, etc. ar constitui o bună parte din materialul documentar al unui eventual muzeu.

Fotografia își are și geniul său desprețuit, Eugéne Atget, a cărui legendă a fixat-o André Calmete și a rezumat-o de curând Gallotti.

Atget, născut la Bordeaux, vechiu marinar, vechiu actor în teatrele de bâlciu, frequentând atelierele pictorilor, era stăpânit de o mare dorință de artă și foarte simțitor la frumusețe. La un moment dat ajunge în posesia unui aparat fotografic, cu care pleacă în căutarea imaginilor interesante și frumoase.

Toată ziua cutreeră Parisul Vechi, îmbrăcat ca un derbedeu, intra prin curțile caselor, prin cârciumile cele mai păcătoase, la măturătorii de strade, spre malurile Seinei, în parcurile îndepărtate, până afară, în câmp. Trei zeci de ani, adupă pentru sine, aproape fără nici un profit material, în mii de clișee fără nimic convențional în ele, compunând astfel cu aceste documente vii istoria timpului său în imagini, până în 1927, când moare, singur, necunoscut, sărac, dar lăsând după el o mare operă, modestă...

CINEMATOGRAFUL

ADIO PENTRU TOTDEAUNA. Dacă filmul acesta n'ar fi american și interpretat de actori ca Barbara Stanwick și Herbert Marschall, ar fi fără îndoială incomod în așa măsură ne pretinde bunăvoința în privința adevărului psihologic al armăturii și a resorturilor sale dramatice.

Dar regisorul nu ne lasă niciodată timp să gândim ci numai să *simțim*. Și aici e stăpân pe noi, fiindcă fiecare scenă care urmează, fără să aibă numai decât legătură explicativă cu cea dinainte, e plină de intensitate esențială. Nu ne mai interesează, atunci, evoluția acțiunii: *importanță au numai faptele*. Și aceste fapte ne sunt prezentate cu o remarcabilă pătrundere în expunere, prin uimitoare trouvailles-uri în compoziție și ritm, în timp ce protagoniștii dramei se exprimă prin subtile și puternice nuanțe ce par că atunci răsar spontan. Această minunată îmbinare între meșteșugul de regie și între arta interpreților în acelaș temperament dinamic, este explicația succesului cinematografului american.

Nu vom povesti în amănunte decât primele două scene din „Adio pentru totdeauna". Ni se arată trotoarul din fața unei primării. O fată voinică, îmbrăcată în strae de Duminică, așteaptă nerăbdătoare. Sosește o altă fată, frumoasă și simplă, care se pregătește și ea să aștepte, dar fără să fie ridicolă. Infine, vine un tânăr, de aceiași stare socială ca prima fată. Și înainte de a păși amândoi în sala căsătoriilor, doresc toată fericirea posibilă, fetei frumoase și simple al cărui logodnic întârzie. Curând apare un automobil în plină viteză. Se aud sunete de klakson, urmate de o înspăimântătoare zarvă. S'a întâmplat un accident. Un om a fost omorât — și omul acesta nu-i altul decât logodnicul așteptat. Fata cea frumoasă e văduvă înainte de a se mărita. Nu-i rămâne decât un singur lucru de făcut. Iat-o pe cheiul silozurilor — la picioarele ei, apa neagră și grea se mișcă ademenitoare. In ultimul moment aude un glas prietenos — e glasul unui declasat, al unui fost medic, care știe ce înseamnă viața. A înțeles. Fata n'are dreptul să omoare odată cu ea copilul pe care-l așteaptă.

In aceste scene cu care începe filmul, se poate vedea stilul narativ al regisorului Sydney Lanfield: de a nu porni acțiunea acolo unde o așteptăm firesc și înlăturând surprizele, de a pune pe spectator în fața faptului îndeplinit.

Barbara Stanwich este profund emoționantă în rolul fetei ajunsă mamă și care își sacrifică dragostea pentru fericirea copilului său. Fiindcă ea nu se căsătorește cum ar fi natural cu omul care a salvat-o și care își reia aceiași viață de ratat și de desamăgit. Astfel, la sfârșitul ca și la începutul filmului aceiași femeie spune „adio pentru totdeauna" la doi oameni, precum aceleași vorbe de despărțire era să le spune și copilului său.

Barbara Stanwyck și Herbert Marshall

OMUL DE PESTE MARI

Nuvelă de VICTOR EFTIMIU

Atele ar fi fost destinele familiei Dobrotescu din Constanța dacă șeful acestei familii, cu treizeci și patru de ani în urmă n'ar fi luat parte la o sărbătoare de 10 Mai, în tribuna oficială, ca fată de prefect. Vorbim de șeful real.

Căci după datină și lege, rolul acesta s'ar fi cuvenit soțului încă viu al doamnei, Grigore.

Un om blând, timid, comod. Nu-i plăceau discuțiile și inițiativele. Prefera să fie condus. Faptul că în tinerețe fusese la prefectură, subalternul viitorului socru, îl situase față de nevastă într'o inferioritate în care se complăcea și care se accentua de trei decade.

Proconsulatul dobrogean al răposatului nu ținuse de cât patru luni, dar purtase în el un sâmbure luminos, prestigios; acea halucinantă zi de zece Mai, când domnul prefect, reprezentând pe Suveran și guvernul, primise defilarea trupelor și a școalelor, în sunet de trâmbițe, în bubuituri de tun și'n șuier de sirene. Tot orașul era la picioarele tribunei oficiale. Domnișoara Ica — dela Zoica — își făcea prima eșire în lume într'o apotheoză. Din acea zi și până azi, când trecuse de cincizeci de ani și avea trei copii și sărăcea văzând cu ochii domnișoara Mavrudian, azi doamna Dobrotescu se socotise o făptură excepțională, un fel de principesă a provinciei de peste Dunăre. Trebuia să-și țină, cu orice preț, rangul. Faptul că de atunci atâția prefecți, cu familiile respective, se perindaseră vreme de 33 zece Maiuri în tribuna oficială, n'o trezea din visul însorit al adolescenței.

Feeria continua în sufletul ei, bătut de toate decepțiile, dar călit în așteptarea fastului reluat.

Precara situație a ei și a familiei nu era, nu putea fi decât un provizorat, în așteptarea zilei când Grigore va fi numit ispravnic, — ca și cum fără politică, un funcționar de prefectură poate ocupa magistratura supremă! Doamna Zoe Dobrotescu, născută Mavrudian, nu luase parte la nici o festivitate națională. Pentru domnia-sa, patria murise de 33 ani.

In fiecare vară familia Zoe, Grigore, Tita, Vivi și Ticu Dobrotescu, părăsesc Constanța, ca să plece „la băi".

Practica distincției obligase pe șeful familiei să-și boteze cei doi băeți cu nume de fată, (*Tita* și *Vivi*, iar pe domnișoara o alinta cu numele mai mult băiețesc de *Ticu*).

Când toată lumea venea la mare, doamna Zoe Dobrotescu lipea ferestrelor hârtie albastră și se ducea la munte. Această deplasare făcea parte din protocol. O femeie care, la un moment dat, strălucise ca o principesă moștenitoare, nu putea rămâne un an întreg locului, printre foștii ei supuși. De sigur — cum spuneau, Ticu, Vivi, și Tita, ajunși la vârsta nudismului, — Constanța e mai interesantă vara, când vine atâta lume dela București, când Mamaia e în floare — dar fiindcă orice om cu oarecare stare strebue să-și părăsească reședința, în timpul vacanței și să plece aiurea, oriunde, dar să plece, maman Zozo, în fiecare vară, își căra familia pe valea Prahovei, la Poiana Țapului.

Anul acesta, însă, nu s'a mai putut. Oricâte trageri avusese loteria la care își juca sistematic de ani întregi economiile, nici un bilet nu reușise. Pensia era prea mică, băieții nu câștigau nimic. După doi ani de sinecură, — tot la prefectură — în amintirea veneratului Istrate Mavrodian — domnișoara Ticu pierduse cei 3.000 lei lunari ce-i încasa, ca dactilografă: fusese concediată sub pretextul copilăresc că nu știe să scrie două rânduri la mașină, ceiace era perfect adevărat, mamam Zozo interzicându-i să învețe această degradatoare îndeletnicire. Dezastrul era complect: Dobroteștii nu vor mai pleca la băi!

Rudele, cunoștiințele, vecinii, urmau să jubileze. In sfârșit, mândra porfirogenetă va fi înfrântă. Tot orașul nu va vorbi altceva.

Doamna Zoe Dobrotescu, exagera, fără îndoială, aceste presumțiuni: de multă vreme domnia-sa nu mai era centrul universului. Poate că nu fusese niciodată. Oamenii își aveau propriile lor necazuri, ca să se mai ocupe cu treburile altora.

In zadar încercă Grigore, Vivi, Tita și Ticu s'o convingă de absurditatea aprehensiunilor ei și de avantagiile unei rămâneri pe loc, în epoca cea mai propice coastei dobrogene; șeful familiei susținea că mai mult de cât oricând, acum când se svonea că nu mai au nimic, trebuiau să dispară din oraș.

Dar cum? Cum?

Nu i-au trebuit decât trei nopți doamnei Dobrotescu ca să găsească soluția: vor rămâne la Constanța, vor lipi hârtie vânătă pe geamuri, ca să-i creadă lumea plecați. Vor face albastre toate ferestrele dinspre stradă. Nu vor trăi decât cu lumina dinspre mare, în curtea dintre două maidane.

Acolo nu-i vede nimeni. Vor ieși numai noaptea, strecurându-se printr'unul din cele două locuri virane căci ușa dinspre stradă va fi și ea închisă hermetic, clanța urmând să prindă praf și păienjeniș, ca să vadă bine că stăpânii sunt plecați.

Nu vom intra în amănuntele tragicomice ale vieții acestei biete familii terorizate de imperativul aparențelor.

Un observator talentat și iscoditor ar putea scrie o întreagă carte despre aspectele interiorului blindat, amănunțind psihologia fiecărui membru al familiei, reacțiunile, revoltele fiecăruia, viața artificală, evaziunile nocturne, pe bănci, strecurările în stradă, după cumpărături, cu gesturi de hoț urmărit, cu temeri de câine bătut, tot cortegiul de prefăcătorii și de umiliri, pe care o femee autoritară și maniacă îl impusese unor ființe mai sărace decât ea și lipsite de orice personalitate.

Această existență neverosimilă s'ar fi târît până în Septembrie dacă neprevăzuta intervenție a ursitei n'ar fi schimbat lucrurile brusc ca într'o poveste minunată.

Cineva a bătut, într'o zi, pe înserate, la toate ferestrele din stradă, a sguduit clanța, a dat târcoale casei, a trecut printre zidurile ruinate ale maidanului din dreapta și a năvălit în curte, unde a găsit pe Grigore, pe Zoe și pe Tita. Vivi și cu Ticu erau în casă și jucau table la lumina lămpii cu petrol. (Trebuia economisită și electricitatea, ca să nu le trădeze prezența în timpul verii, pe nota dela uzină).

Acel om care năvălise impetuos în tihnita locuință, era în aparență un necunoscut.

De fapt, fabulosul unchi din America.

Frate cu Grigore Dobrotescu, își luase partea din avere, moștenirea părintească, mai acum un sfert de veac și, asemeni fiului risipitor plecase în lume. De douăzeci de ani, nici un semn de viață. Il credeau mort, — și iată-l, subt haine de piele, cu fața arsă, cu părul cărunt, schiopătând puțin, iată-l acasă, strigoi nepoftit, amenințând cu o gură în plus, cina frugală a unei familii sărăcite.

Când au aflat că acest unchi miraculos e foarte bogat, că nu și-a întemeiat un cămin, că i s'a urât cu singurătatea pământului și că vine să-și sfârșească zilele în casa părintească, — fețele tuturora s'au luminat, în raza becurilor electrice, aprinse simultan în toate încăperile. S'au explicat cu francheță dece erau ferestrele albastre. Cum i-a lovit criza, ce ingrați au fost cei dela prefectură cu Ticu. Unchiul Stavrache a surâs trist, clătinând capul, în semn de compătimire. Le făgădui că toate aceste supărări vor rămâne un vis urât și nimic mai mult.

Chiar a doua zi, viața familiei Dobrotescu a luat un alt aspect. Au instalat în salon pe unchiul sosit în ajun cu vaporul.

Au deschis larg ferestrele, au rupt toate sdrențele mincinoase ale geamurilor, fără să mai încerce a da vecinilor, spectacolul unei sosiri dela gară. Când omul are ce-i trebue nu mai e nevoie să facă sforțări ca să pară bogat.

Fiindcă tot mai stăruia o umbră de suspiciune în jurul său, mai ales Zoe, îl tot cerceta, din creștet la bocanci, cu priviri nesigure, — unchiul din America dărui câte o sută de mii de lei fiecăruia din membrii familiei. Apoi plecă în oraș, pe urma negustorilor și a particularilor ce cumpăraseră una câte una, vechile mobile ale familiei, plăti îndoit și readuse toate canapelele, policandrele, pianul și scrinurile părintești, reconstituind casa așa cum o lăsase în ziua plecării, acum un sfert de veac, când numai Tita era născut și avea numai câteva luni.

Maidanele din dreapta și stânga casei fură cumpărate și prefăcute în grădini, trepte de lespezi coborau până la mare, între flori uriașe de Septembrie. Casa fu acoperită cu olane noui, întărite cu bârne și piatră, așa cum fusese cu patruzeci de ani în urmă.

Toate acestea, în câteva săptămâni: unchiul Stavrache lucra americănește. Dacă sărăcia familiei Dobrotescu venise încetul cu încetul, prosperitatea îi înconjura, îi copleșea cu o repeziciune din o mie și una de nopți.

Ciudat om, și nenea Stavrache! Era numai planuri și demon constructor.

Nu ședea o clipă locului. Nu putea să vadă o ruină, o paragină. El repară și casele vecinilor, făcu grădiniță publică din locul viran dela capul străzii, reconstitui o maghernită turcească de peste drum și tocmai meșteri să desăvârșească și să zugrăvească biserica mahalalei. Și tot nu-i venea să creadă că venise acasă, că era printre ai săi.

Vorbea mereu de locurile copilăriei, de dragostea pentru orașul său natal, de mirosul mării Constanței, pe care nu-l mai găsise pe limanul depărtatelor oceanuri, nicăieri.

Zoe nu prea era încântată de cheltuelile nebunești ale cumnatului, care micșora în felul acesta, moștenirea copiilor ei.

Pázea poarta ca să stăvilească invazia solicitatorilor, dar aceștia găseau pe binefăcătorul orașului fie la capul digului unde pescuia guvizi, fie printre pietrele vechi din muzeul primăriei, fie sub stâncile dela Tataia, unde căuta, cu niște pui de tătari, monede scite și bizantine.

Milionarul din America asculta păsul fiecăruia și înlesnea pe toți cu dragă inimă. Nu era instituție ca să-l cerceteze și pe care să n'o îndestuleze cu generozitate. De la Episcopul Dunării de jos, care primi o jumătate milion de lei ca să termine seminarul, până la polițai, căruia nu-i ajungeau bani pentru Cantina Sergenților de oraș — fiecare se înfrupta din donațiile vrednicului concetățean.

Stavrache venea din țări unde sărăcia individuală e câte odată cumplită, dar unde Statul, și comuna, sunt bogate, n'au nevoie să cerșească particularilor. Il mâhnea atâta sărăcie publică.

Nevoile autorităților aici, ajungeau până la indecență. Primarul, prefectul, directorul liceului, i se plângeau mereu.

„...La parăzi, trebuie să rechiziționez caii birjarilor, ca să dau impresia că sunt ai cavaleriei..."

„...Fanfara militară n'are instrumentele necesare, iar când împrumut muzicanți civili, n'am uniforme să-i îmbrac..."

„...Un singur rând de efecte pentru trei soldați...

„...Defilarea care ai văzut-o eri a mers bine, dar numai eu știu câte sforțări am făcut ca să ies cu fața curată!"

— Ferestrele albastre!... se gândea, zâmbind amar, Stăvar Dobrotescu, aducându-și aminte cum își găsise familia, mai acum câteva luni.

„Fiecare trăește mizerabil, în dosul unor decoruri mincinoase, menite să dea celorlalți impresia de bogăție..."

Intr'adevăr, fie că orașul se apuca de ridicat o catedrală somptuoasă, pentru a cărei desăvârșire îi lipseau fondurile, fie că o distinsă doamnă, rudă de departe, i se spovedea că limuzina galbenă cu care vântura toată ziua orașul nu era plătită de cât pe sfert, — toți și toate îi făceau impresia că trăiau peste puterile lor că dela un capăt la altul al țării, nu e decât o spoială strălucitoare sub care mocnește sgura și lepra tutulor privațiunilor.

Omul cu dolari, dădea în dreapta și în stânga, surâzând trist, clătinând capul compătimitor.

In vremea aceasta, pe ascuns, Zoie consulta juriști, să vadă dacă n'ar fi cazul să-și pună cumnatul sub interdicție.

Dar cea mai iscusită interpretare a legilor nu-i oferea vai această posibilitate.

Presimțind parcă, temerile și mașinațiunile cumnatei sale, Stavăr le vorbi într'o seară, după masă:

— Dragii mei, așa cum am luat-o, mi se pare că am să vă las pe drumuri.

„Ș'apoi, e viață și moarte.

„S'ar putea ca într'o bună zi să mă apuce iarăși dorul de ducă să plec și să nu mai viu niciodată. M'am gândit să depun mâine pe numele fiecărui nepot, câte zece milioane. Am să vă asigur și vouă bătrânețele cu câte zece milioane fiecăruia, măi frate Grigore, și dumitale, Zoico dragă. Mie îmi rămâne destul. Dar am să vă rog să mă țineți pe lângă voi, în casa părintească, până voi închide ochii, fiindcă mi-e groază de hoteluri. Prea am stat singur atât amar de ani, printre străini!"

Toată familia își simți ochii umezi de recunoștiință și sufletul înduioșat la pomenirea vieții de tristă pribegie a bietului nenea Stavrache.

Acțiunile lui Grigore, care avea un asemenea frate crescură chiar în sânul familiei.

Toți erau fericiți. Zoe însăși nu a avut nimic de revendicat vreo zece zile.

După zece zile începu să se gândească la o eventuală plecare a lui Stavrache. Cine poate cunoaște toanele vânturătorilor de mări? Plecarea aceasta însemna renunțarea la restul moștenirei. Așa ceva nu trebuia să se întâmple în ruptul capului!

Ingenioasa Zoe se gândi la o verișoară mai tânără, căreia îi interzisese acum doi ani accesul onestului ei cămin. Această verișoară zăpăcise capul multor bărbați. Avea niște ochi de drac, năsucul în sus, dinți frumoși și era puțin peltică, ceiace-i dădea un farmec fără de pereche.

Austeritatea doamnei Zoe Dobrotescu, născută Mavrudian, se îmblânzia ca printr'o încântare. Uita viața cam deochiată a verișoarei dela Galați. Ș'apoi, dacă toate nu era decât minciuni?

Fără să-și închipuie un moment că se juca cu focul, că Arletta ar fi putut să-l vrăjească pe Stavăr și să-l despartă de familie, să-l ia cu totul, — Zoe telegrafie verișoarei să vină urgent la Constanța.

Zoe îi ceru iertare pentru scena deacum doi ani, îi povesti cum a dat norocul peste ei, cum se gândise și la dânsa, la Arletta, cum voia s'o fericească și pe ea. Ii făcu o lecție magistrală sfătuind-o, ca prin romane, cum să pună mâna pe Stavrache și să nu-l mai scape. Verișoara îi mulțumi sărutând-o de opt ori și-i zise :

— Las' pe mine!

Casa era încăpătoare. S'a găsit și pentru dânsa o cameră, în apropiere de salon. Cum Arlette era o fată veselă, prietenoasă, toată lumea era încântată de această ciripitoare prezență.

Intr'o zi, Stavăr, vizitând un vapor italian, sosit dimineața în port, cumpără dela o pasageră, prințesă egipteană, un șal de toată frumusețea; flori de lotus albe, brodate pe mătasă neagră și-l dărui Arlettei. A fost o mare surpriză și emoție în toată casa.

Nu era zi în care să nu-i aducă ceva din oraș, cum aducea de altfel, tutulor membrilor familiei.

Niciodată, însă, nu-i vorbi și nu-i surâse, nu-i aruncă priviri echivoce. Faimoasa cochetărie, farmecul fără pereche al frumoasei verișoare, care se apropia de patruzeci de ani nu exercitau o vrajă specială asupra lui Stavrache. Inimă de piatră? Nu. Era îndrăgostit.

Numai el și cu Ticu știau că e îndrăgostit... Da, da, unchiul Stavrache care se îmbrăca, dela o vreme, foarte elegant și întinerea în fiecare zi, era îndrăgostit de o prietenă a nepoatei sale, domnișoara Ana Milcovici, o blondă de douăzeci și doi de ani... Nu bănuia nimeni taina aceasta... Unchiul Stavrache se plimba, în larg, cu Ticu și cu Anișoara, le ducea, cu automobilul pe coastă spre Mangalia... Ticu lua câte două-trei prietene, totdeauna altele, numai Ana era mereu cu ei. Se țesea, în amurguri de toamnă o primăvăratecă și nevinovată idilă.

Stavăr Dobrotescu trecuse de cincizeci de ani. De la o vreme însă, n'arăta mai mult de patruzeci. Tatăl Anișoarei încântat de prietenia ei cu Ticu, fată cu zece milioane, ar fi fost fericit să o dea de nevastă lui Tita, care avea și el zece milioane. Ca s'ajungă la această căsătorie, încuraja vizitele tot mai dese ale fiicei sale în familia Dobrotescu dar nici prin gând nu-i trecea cărui Dobrotese răpise inima suava Anișoara.

Șef al organizației partidului care urma să ia, în curând, guvernul țării, el propuse lui Stavăr un loc de deputat, la alegerile viitoare, propriu său loc, dacă n'ar fi eșit toată lista.

Stavăr primea orice dela tatăl Anișoarei, care avea exact surâsul melodios al copilei adorate.

Intră în politică, cheltui bani mulți, pentru întărirea organizației. Dar în ziua când partidul veni la putere și se împărțeau demnitățile, el rugă pe șef să-și păstreze locul, în fruntea listei parlamentare. Oferi o jumătate milion de lei pentru alegeri și ceru locul de prefect al județului, pentru fratele său Grigore. Personal, n'avea nici o pretenție.

(Continuarea în pag. 6-a)

Teodor Ivanovici Tiutcev

— Viața și Opera —

Poetul Theodor Ivanovici Tiutcev s'a născut la 23 Noembrie 1802 în Ovstug, din gubernia Orlovscaia. Tatăl său, Ivan Nicolaevici Tiutcov, om cu situație materială strălucită, terminase în condițiuni bune universitatea pe care o întemeiase Ecaterina Cea Mare. Pe urmă, a intrat în armată și a slujit ca ofițer o vreme, apoi, însurându-se cu Ecaterina *Lvovsca Tolstoi, s'a retras la domeniile* din Ovstug unde și-a continuat în împrejurări tihnite o viață îmbelșugată.

Mama poetului, o femee frumoasă și cu deosebire cultă, a influențat în mod fericit educația copilului.

Theodora mai avut un frate, pe Nicolaie, precum și o soră, Daria. măritată mai pe urmă cu scriitorul *Lușcov,* prin intermediul căruia poetul a putut cunoaște pe distinsa scriitoare *Contesa Rastopcin,* născută Lușcov.

Incă din cea mai fragedă vârstă a copilăriei, Tiutcev a arătat o stăruitoare înclinare către literatură. Din acestă cauză și părinții i-au adus ca educator în casă pe cel mai bun pedagog al Rusiei acelor vremuri. pe *Simeon Raici,* bulgar de origină, care, cu toată tinerețea lui (avea numai 20 ani), arăta calități foarte mari, iar câțiva ani mai târziu avea să fie profesorul eminent de limbă și literatură rusă la *„Pensionul universitar"* din Moscova.

Raici avea să devie celebru prin publicarea unor foarte frumoase traduceri din poeții clasicității latine, din *Virgiliu* mai ales cum și din cei ai renașterii, din *Tasso,* cu deosebire. Contimporanii spun despre acest Raici cum că era cel mai cumpătat și mai cuminte om al vremei. Priceperea științifică și destoinicia îi erau unanim recunoscute.

Șase ani a rămas Raici în casa lui Tiutcev, și în această vreme a reușit să câștige dragostea nemăsurată a talentatului său elev. Prin lecțiile pe care i le făcea Raici, Tiutcev a căpătat solide cunoștințe despre lumea antică. Limbile și literaturile greco-latine. și mai ales poesia antichității clasice, i-au devenit familiare încă de timpuriu.

In anul 1811, Theodor Tiutcev era destul de pregătit pentru ca să se 'nscrie la secția literilor dela universitatea din Moscova. Talentul său literar s'a desăvârșit aici prin legăturile pe care și le-a făcut foarte repede. Cel dintâi de care se leagă printr'o amiciție puternică și durabilă, a fost *Pogodin,* care'n amintirile pe care le-a lăsat, a transmis posterității chipul și sufletul studentului Theodor Ivanovici Tiutcev.

Dar în afară de acesta, și *Merzlacov* și *Obolenschi* și numeroși alții cari mai târziu au devenit oameni de știință și literați de seamă, au fost atrași de cultura și de talentul tânărului poet.

Cu deosebire aceștia trei: Pogodin, Merzleacov și Obolenschii, aveau plăcerea să-l cerceteze mai des pe Tiutcev și se adânceau cu el în lungi și interesante discuțiuni.

Paralel cu studiile, Tiutcev își desăvârșea talentul venind la ședințele societăței literare care se 'ntemeiase împrejurul lui Raici. Foarte curând, poetul ajunse însăși sufletul acestei societăți unde tinerii poeți și scriitori își citeau operile și se supuneau judecăței celor mai autorizați critici.

In această „Societate literară" a început activitatea poetică a lui Theodor Ivanovici.

In anul 1822, Tiutcev termină studiile universitare și intră în slujba ministerului de externe care-l trimise deîndată ca agent diplomatic în Confederația Statelor Germane. In această împrejurare, Tiutcev avu ocazia nu numai să cunoască, dar să se și 'mprietenească și cu Goethe, și cu mai toți poeții și oamenii de cultură ai Germaniei acelor vremuri.

Acuma Theodor Ivanovici studiază cu temeinicie literatura germană a căreia influență schimbă directiva și preface cu totul concepțiile tânărului poet rus.

Tiutcev a stat în Germania până în anul 1857, când a fost rechemat din postul pe care-l avea, nu din alte cauze, ci pentru că fusese judecat a fi singurul om al Rusiei care pe-atuncea putea ocupa funcția de mare răspundere a *„Cenzurei Externe".*

In acest post de „Președintele Cenzurei Externe", Tiutcev a rămas până la moartea sa, petrecută în ziua de 15 Iulie 1873. Era în vârstă de 81 ani *).

Cititorul atent poate culege și alte date despre Tiutcev chiar din poeziile acestuia. fiindcă mai mult decât alți scriitori, Tiutcev a redat în minunate versuri toate gândurile vieței sale. Imprejurările de semaă ale vieței, locurile în care a trăit și localitățile pe care numai le-a cercetat în treacăt, au lăsat urme adânci în poezia lui.

Așa, în vremea șederei în Germania, îl impresionează în mod deosebit Dunărea și străvechile castele depe malurile ei: *„Mi-aduc aminte", „Vremuri vechi"* etc.

In călătoriile pe care le va fi făcut în Elveția, va fi zăbovit acolo pentru ca s'admire Alpii cu giganticele piscuri încununate cu ghețari înflăcărați și prefăcuți de către răsăritul soarelui în facle uriașe: *„Pe'nalturi" „Alpii" „Ghețarul"* etc.

Din Elveția se va fi dus la Roma unde feeria nocturnă a orașului etern îi dă prilejul să cugete la măreția trecutului precum face în *„Roma nocturnă",* ori la măreția vieței ei antice în „Cicero" sau să viseze cu regret și cu adâncă pietate la viața ei frumoasă din epoca renașterii, cum impresionant de duios ne-o spune în *„Villa Italiana".*

Și de la Roma poate că se va fi 'ntors în Germania pe drumul ocolit al Adriaticei, deoarece visează în cântecul de sbateri al vaporului pe care-l asemuie unui „Zmeu Marin" în poezia „Plutind", și ne zugrăvește valul mărei cu talent de genial pictor în „Calul de Mare".

In plimbările pe care le-a făcut pe câmpia de lângă Marea Baltică, a cugetat și a evocat vremurile sângeroase când călugării catolici scăldau în sânge pe paznicii locuitori ce țineau încă la vechea lor religie, cum face *„In Livonia",* sau filosofează nespus de mișcător asupra nimicniciei vieței și veșniciei nature. ca în „Drum spre Vcij".

Un lucru surprinzător ni-l spune poetul în poezia *„Ținutul Natal".* Tiutcev mărturisește c'ar fi de origină dintr'un loc mai sudic în care nu se cunoaște grozăvia ghețurilor și zăpezilor rusești. Această patrie îi este pentru eternitate pierdută *„dintr'o veche vină".* Care să fi fost fericitul neam care să fi dăruit Rusiei pe-acest al doilea mare poet al ei?...

Ca poet, Theodor Ivanovici Tiutcev aparține așa numitei *„Școala Pură",* iar opera lui nu este prea mare. Din contră: o cărțulie cu trei sute de poiezioare (dintre care mai mult decât o treime sunt numai simple traduceri). patru articole și o serie de scrisori.

Asta este tot ce rămâne pe urma lui Tiutcev.

Pe coperta unei ediții mai târzii a poeziilor lui Tiutcev, poetul de nu mai puțină valoare care a fost *Afanasii Afanasevici Fet* a pus următoarea inscripție:

„Păstrând dreptate, Muza
Işi uită de balanța ei:
Această carte-așa de mică
E mult mai grea decât volume
mari!..."

Poeziile originale ale lui Tiutcev sunt și azi o creație cu totul neobișnuită a sufletului rus, și prin inspirația lor încă necunoscută în literatura rusă, și prin multele și variatele influențe pe care le-a suferit poetul.

Sub patru aspecte putem privi opera:

1. Ideile generale,
2. Filozofia.
3. Valoarea artistică, și
4. Influențele suferite.

1. IDEILE GENERALE

Cu drept cuvânt, *Aczacov* spune că pentru Tiutcev viața nu este altceva decât numai cugetare. Concepția despre viață ne este minunat de bine zugrăvită în poezia *„Drum spre Vcij",* unde ni se spune că natura nu știe nimic despre trecut, că anii noștri, cu fantastice lungimi pentru noi, îi sunt necunoscuți, că'n fața ei ne recunoaștem vag și confuz ca *„niște simple visuri ale ei",* și că orice vom fi făcut în această viață, ea ne dă la toți acelaș

„Absorbitor și făcător de pace"

neant.

Existență reală în înțelesul strict al cuvântului are numai natura considerată în toată vastitatea ei. Omul este numai un vis al naturei care singură este

„Creațiunea minunat'a unui zeu,
Cu mii și mii de variații""..

In acest cadru natural, activitatea vieței omenești nu este decât un lanț de nefolositoare sforțări eroice.

Este natural că această concepție despre natură l'a dus pe poet și l-a silit să se'nchine firei, pentrucă

„E suflet mult în ea, și este libertate".

Natura nu este

„Viață fără suflet, simplă 'ntipărire",

ci o forță care are puteri zdrobitoare, iar în fața ei noi ne simțim totdeauna singuri și părăsiți și disperați *„cu natura 'ntreagă ne luptăm"* sub privirile nepăsătoare și neputincioase ale prietenilor cari ne privesc din „depărtări de vis". Necruțătoare, forța naturei se'nfățișează sufletului uman când nepăsătoare și streină, când semeață și distrugătoare, iar ceia ce a prins odată în brațele ei, păstrează cu tăria unui avar încarnat. De aceia:

„In fața ei ni-i viața groaznic
stinsă,—
Suntem doar al naturei simplu
vis".

Cu o pricepere și cu o pătrundere surprinzătoare, poetul intră în tainele naturei și scoate la iveală cele mai intime elemente ale ei. *„Intâmpinarea Primăverei", „Furtună de Primăvară",* în care ploaia este lămurită ca o nevinovată glumă a zeiței Heba, *„Apele Primăverei",* unde vedem acest frumos anotimp venind ca o zeiță urmată de *„O rumenă și luminoasă horă"* care ne'nghesuie vesel după ea *), *„Zi de toamnă", „Seară de toamnă" Ghețarul"* și altele multe încă, sunt poezii în care natura este în mod maiestru disecată pentruca astfel să poată vorbi mai răspicat inimei omenești.

Blândețea serilor de toamnă, farmecul diminețelor timpurii, amezul zilei „neguros". noaptea plină de melodia șoaptelor misterioase, cea dintâi furtună de primăvară cu tunetele ei vioaie și dulci ca un vers cu sonoritatea intensificată, nu ne mai apar ca elementele tăinuite ale naturei. ci ca însăși cuvintele sincere prin care largurile firei s'adresează direct inimei omenești spre înțelegere.

In veci nefericiți, sunt oamenii cari nu pot înțelege acest glas al naturei. Și ei nu-l înțeleg nu pentru că le-ar lipsi inteligența, nici pentrucă glasul naturei ar fi cine știe ce complicație tainică ci numai pentru că de-alungul vieței lor nu și-au dat oboseala ca să simtă ceva deosebit.

„Cum să'nțeleg'a firei orgă surdo-
mută.
Când n'au simțit în viaț'un cât de
mic fior?..."

Se vede aici influența lui Eichendorff, marele cântăreț al largurilor naturei.

Mult emancipații poeți ai Rusiei Sovietice, precum *Const. Balmont, Valerii Briusov, Serghei Esenin, Maicovschi, Feodor Sologuh,* și alții încă, sunt într'un teribil contrast cu Theodor Ivanovici Tiutcev.

Cel dintâi spune:

„Am prins tot universu'ntr'o
privire, —
Eu sunt stăpânul lui!..."

Și'n altă poezie:

„Sunt apa ce rupe și totul cuprin-
de..."

Al doilea exclamă, zicând că-și închină versurile la zeii grași:

„Singur eu găsit-am farmec în
cuvinte!..."

Și așa și cu ceilalți. Din opera lor se răspândește un foarte 'necăcios fum de mândrie și de nemăsurată încredere în sine.

Ce deosebit este Tiutcev!... Mic și slab în fața naturei pe care o concepe peste tot puternică, el își simte viața ca o amarnică robie, și de ceia privind vulturul care se ridică vioi către cer, exclamă cu un dureros zâmbet de ironie:

„Eu. Rege-al firei, sunt pe veci
legat
Pământului cu praf și cu sudoare!

fiindcă natura a fost vitregă cu omul. E a fost mamă bună numai cu vulturul căruia i-a dat aripi ca să zboare și să se'ndepărteze de pământul cu numeroasele lui nefericiri.

In puternicia ei, natura face tot ce vrea cu omul care nu poate decât să se resemneze într'o atitudine de admirație mută. Aceasta este singura situație demnă de umanitate: să privească în sus și sadmire, fiindcă, dacă-i vorba despre viața omului.

„Pe ea o trage 'n sus în totdeauna
Acelaș geniu mare și intens!"

Dacă în natură totul este puternic și etern, în viața omului, dimpotrivă toate sunt nevolnice și pieritoare.

In viața pământească nu există decât o libertate aparentă, fiindcă cea veritabilă este numai în natură. Omul este un orfan părăsit în mijlocul universului infinit. Din opoziția dintre neputința personalităței umane și atotputernicia naturei rezultă o foarte legitimă dorință a omului de a se adânci măcar pentru o clipă în largurile tăinuite ale vieței cosmice, în interiorul cel mai adânc al sufletului naturei, pentru care umanitatea nu este decât *„un vis de-o clipă".* Poetul își definește această dorință a sa drept o sete de a se contopi cu infinitul.

Acest nemărginit pe care și-l dorește Tiutcev, este „Haosul", iar lui i-au fost cu deosebire dragi toate fenomenele care aveau în ele o fărâmă din acest element. O părticică din haos este furtuna, căreia poetul îi închină câteva din cele mai reușite poezii. Dar în afară de-acest fel de haos extern, mai există un haos încă și mai tainic în interiorul sufletului uman. După cum furtuna, întunericul nocturn, înorare, vijelie, etc., au prins de poet în vraja lor, aceiaș predilecție o va păstra el pentru tot ce alcătuește haoticul sufletului omenesc. Haosul sufletesc fiind un scop căutat cu dinadinsul, el este începutul fericirei omenești. Dintre toate fenomenele vieței, numai în moarte, în somn, și în fenomenele auxiliare care tind către acestea, în bătrânețea și în apusul omului, întrezărește poetul începutul haosului, și deci și al fericirei. Este o concepție care aparține în întregime numai lui Theodor Ivanovici.

Cei cari au parcurs drumul greu al vieței și au ajuns la vârsta înaintată, așa cum se'ntâmplase și cu Tiutcev, nu mai au nici un rost în această lume. Ei sunt mai mult decât o piedică în calea celor ce vin. Generațiile ce urmează ca ceva firesc, „fără putință de protestare", și fără năzuința unei ridicări de oarece

„Nu foc divin ca să aspire
Ii este humei noastre dat!"

Despre mediul social, poetul nu are idee prea bună. Sufletul lui inobilat prin simțire. cultură și cugetare, aruncă mulțimei un suveran, dar foarte meritat dispreț:

„Sunt două mari puteri fatale
Acelea ce te strâng cu forța lor
Din leagăn pân' la finea vieței tale
E moartea. și e Gura Proștilor!...
Să fugi de ele nu-ți va sta'n pu-
tință,—
Şi'n tot ce fac, răspuns ați da, nu
vor:
Ne'nchide gura, ferma lor sen-
tință!..."

Totuși, nu rămâne nepsăător în fața laudelor vulgului:

„N'aș vrea să capăt dela voi
cunună,
Dar totuși, laudele voastre-mi plac
De pot să le găsesc pe drumul
greu:
Balastul nu-i negustorie bună,
Dar ori ce drum aș hotărî să fac,
Mai sigur merg cu el spre scopul
meu!..."

Mai ales mediul tineresc, cel care are viața cu deosebire vioaie și veselă până la exagerare, mai ales acesta îl supără:

„Ursuz, al tinereței foc mă face,
Şi ochiul cât mi-l supără de rău!"

Generația îmbătrânită, care:

„Sub soarele cel nou, spre-a fi
încălzită,
Se târâie cu moartea în priviri".

nu mai are rațiunea de a fi, iar poetul chiamă furtuna pentruca s'o spulbere de pe 'ntinsul zărilor vieței.

Tiutcev nu se simte bine în mijlocul așezărilor omenești. Ca și lui Lenau și Eichendorff, îi place singurătatea. Ce ironie și amarnic dispreț aruncă el societăței omenești atuncea când, urcat pe 'nălțimea unor stânci și stând sub un pin, privește izvorașul care grăbește 'n jos prin strâmta și aspra vale:

Grăbești spre oameni tu!... Știi
ce te-adastă?...
Nu?... mergi și tu și-i vezi cât
sunt de buni!..."

Nici chiar iubirea nu este pentru Tiutcev. sentimentul acela gingaș, duios și dătător de speranțe, ci

„Fatal duel e. nu unire".

e o luptă în care este predestinat să piară *„cel mai fin"* dintre soți. Și aceasta este una dintre concepțiile care-i aparțin.

FILOSOFIA

Pentru Theodor-Ivanovici dragostea fiind o pasiune care s'apropie de nebunie, împinge pe om către haos. In poezia *„Gemenii"* el pune'n aceiași balanță somnul cu moartea. fiindcă amândouă ne farmecă în mod egal cu aceiași taină de nepătruns. Viața este o continuă scurgere către haos, *„fatalul"* uman. Sufletul este un locuitor al acestor două lumi. El tinde să treacă mereu peste pragul existenței umane, iar poetul se'ntreabă dacă este cu putință această avântare dincolo pentru a ajunge la o desăvârșită contopire cu nemărginitul.

Dacă natura este o mare taină care cu nici un preț nu poate fi pătrunsă, asta înseamnă că 'n mod necesar nu o vom putea cunoaște niciodată și nici într'un chip. Desvoltând această idee, poetul ajunge la concluzia că știința este condamnată ca o eternă îndoială. Mai mult de cât atâta: toate ideile despre natură sunt pur și simplu, minciuni. La această concluzie se oprește Theodor-Ivanovici.

Dar dacă ideia, sau mai bine zis cunoașterea rațională este o minciună, atunci cată să fie bine prețuite în această viață tocmai formele iraționale ale cunoașterei. Și Tiutcev se 'ndreaptă cu deosebită parțialitate către vis și fantezie. El consideră că datoria poetului este să trăiască în această viață pământeană ca într'o împărăție a visurilor. In poezia *„Vis pe Mare",* el descoperă o întreagă lume cu totul nouă, înțesată cu grădini superbe, cu palate, labirinturi, colonade de o rară frumusețe, animale cu forme necunoscute azi, păsări ciudate și oameni cum nu se pot vedea pe lumea realității.

Dacă gândirea omenească este neputincioasă în fața realităței, limbajul omului este și mai prejos. Poetul simte această inferioritate ori de câte ori este în fața naturei, ale căreia înlănțuiri nu le poate exprima. Pentru acest motiv el se crede a fi ca o „pasăre rănită".

Și alte elemente îi amintesc despre haos. Mai ales furtuna este aceia care-i dă prilejul unei cugetări adânci. Glasul ei îi amintește despre un haos veșnic nelămurit. In fața furtunei care este o reminiscență vie, sufletul simte dorința să meargă el însuși în haos. Chinurile vieței pământești fac o pânză sub care mocnește haosul divin.

Numai trupurile omenești sunt muritoare, sufletele nu. Ele voiesc învălmășite în văzduhul cel mai apropiat lumei. și mai ales la vreme de noapte ele se presimt de-asupra marelor orașe ca

„Un zumzet blând în atmosfera
strălucită".

Insăși sufletele noastre se desfac de orice legătură cu trupul în vremea somnului. și

Roiesc în haosul nocturn, amestecate!"

In fața haosalui divin pe care mai ales noaptea ni-l desfășoară în imensa lui adâncime, noi, și odată cu noi întreaga natură, ne cutremurăm sub lungi fiori fiindcă haosul ne 'nvălue. ne apasă și ne stăpânește din toate părțile.

Cu toate că natura umană arată o neînfrântă dorință de viață. totuși, și pe ea o stăpânește moartea cu aceiași vrajă macabră. Dar morței nu trebuie să-i dăm prea multă atenție. Cel mai bun lucru este să privim

„Un cer ferit de putregiune".

și să ne contopim *„oceanului de aier sfânt", „viufăcătorul"* vieței noastre.

Să nu râvnim la viața trândavă a pământului, a căreia unică preocupare este să numere norii de pe cer si să aspire parfumurile divine pe care o întâmplare oarbă i le scoate în drum. Viața noastră trebuie să fie ceva mai mult: *cugetare* și *îndoială.* Indoială în fața prezentului despre care nu știm cât va dura, îndoială în fața realităților care nu voesc să ni se destăinue în intimitatea lor, îndoială în fața trecutului care sub alte forme, se repetă totuși ! Nu trebue însă nici într'un caz să regretăm trecutul: nimica în natură nu ne arată o câtuși de mică preocupare despre trecut. Nici moartea nu trebuie să formeze obiectul îngrijorărilor noastre: ar fi o complicație de prisos, fiindcă:

„Un mort îți e mai mult înfrico-
șat,
Când el ți-a fost mai drag în
viață!"

Suferința este legată în mod necesar de existența umană, iar singura mângâere este numai plânsul.

Când avem un ideal de viață pe care-l urmărim. să nu facem greșala și să-l desvăluim la alții, căci nu vom fi înțeleși, dar nici năzuințele noastre să nu fie prea mari, fiindcă neîmplinirea idealurilor înseamnă distrugere. Ce surprinzător este acest ideal de viață apropiat naturei și puterilor omenești slabe, ideal sobru și dătător de speranțe pentru viitor!

Ultima salvare a noastră nu poate fi decât refugiul în mijlocul naturei.

Ne vom izola de *„javrele"* vieței sociale, acelea care hămăind și stropind cu venin turbat își îndeplinesc, totuși, o datorie:

„Ridică 'n cer pe cel ce'n țărnă
stă !"

Natura are suflet nemuritor. dar ea fiind creată, este vitregă în chiar creațiunile sale naturale: *„Ziua și Noaptea", „Apus și Răsărit"* etc. Ea poate să fie stăpânită nu prin forța și cugetarea noastră ci prin faptul că singură se supune cu blândețe unui scop prestabilit, precum ne spune în *„Vremuri Vechi".* Trăind noi în mijlocul acestei naturi. avem datoria să manifestăm numai activitățile ce trebuesc să ne ducă la *„VIEȚI CEREȘTI DE MONDIALE"!*

3. VALOAREA ARTISTICA

ARCADIE GORNFELD crede că'n domeniul vast al literaturii rusești, Theodor-Ivanovici Tiutcev este nu numai un mare maestru al versului, dar și unul dintre puternicii întemeietori ai poeziei ruse. pe care, după cum observă cu bună dreptate și Afanasii-Afanasevici Fet, a ridicat-o la o eterică subtilitate.

Valerii Briusov, talentatul poet consideră că valoarea artistică a poeziei lui Theodor-Ivanovici nu constă în metafore și antiteze, ci în ideile care sunt subordonate unui ideal de viață cu sfințenie păstrat, în sonora muzicalitate a versurilor și în strictul paralelism dintre stările naturei și cele sufletești. Iar ca tehnică a versului, opera poetului ar părea cam neglijată. Dar asta este numai o părere înșelătoare, fiindcă, opera considerată în totalitatea ei este îngrijită ca formă.

4. INFLUENȚELE SUFERITE

Numai ca formă exterioară, Theodor Ivanovici s'a inspirat din poeții germani pe cari i-a cunoscut pe unii și personal. Pentru cine este familiarizat cu poezia germană, este ușor să recunoască seninătatea majestoasă și imaginile de uriaș ale regelui poeziei care-a fost și-a rămas GOETHE. apoi, melancolia caldă a lui SCHILLER este o pânză diafană care dă vraja tainică multora din poeziile lui Tiutcev. Se resimte de asemeni felul de a pune probleme tulburătoare de rațiune și tradiția împăcată, și uneori chiar sănătoasă a lui LENAU, ușurința versului și mușcătoarea ironie pentru mediul social, ca la HEINE, dar mai cu osebire. infinita dragoste pentru natură a fermecătorului EICHENDORFF.

Dar nu a disprețuit literatura franceză. Recunoaștem versul plin de domoală înțelepciune al lui V. HUGO, imagini îndrăznețe și avântate ca la ALFRED DE VIGNY, disprețul pentru oameni ca la ALFRED DE MUSSET, precum și duioșia nespusă pentru lucrurile natale cum numai la LAMARTINE o mai găsim.

Dela înaintașii ruși n'avea ce să 'nvețe, Valerii Briusov resimte fumul discret al unei vagi influențe din partea lui JUCOVSCHI dar numai în puține poezii din prima tinerețe, cum și o influență încă și mai slabă din partea lui DERJAVIN. Ceva mai târziu s'ar bănui și o vagă influență a lui PUȘCHIN. dar în foarte slabă măsură.

Prin urmare, au fost hotărîtoare numai influențele streine. Aceasta face ca opera lui Tiutcev să fie nu numai o apariție rară în literatura rusă, dar și ceva neînțeles pentru marile majorități de cititori slavi. Căci n'a fost înțeles și n'a fost citit nici în trecut și nici în actualitate acela care în inspirațiile lui apare nu slav, ci general-uman. Tiutcev nu și-a brodat florile poeziilor de canavaua sentimentalismului exagerat și bolnav ca APUHTIN nici pe durerea exagerată până la pesimism ca LERMONTOV și s'a depărtat de melancolia dezolvantă a lui NADZON, poeții foarte scumpi inimei slave.

Nu de crimă și de nebunie ne vorbește Tiutcev, nu de formele care tulbură seninătatea vieței și înjosesc pe om, se ocupă el, ci numai de ce este sănătos și de se ridică pe om către Dumnezeu.

Cu această variată influență pe care-a suferit-o, opera lui Tiutcev este profund originală.

Alături de Pușchin. întemeetorul poeziei moderne la ruși, Theodor Ivanovici Tiutcev este cel mai mare părinte al poeziei clasice.

MIHAI PRICOPIE

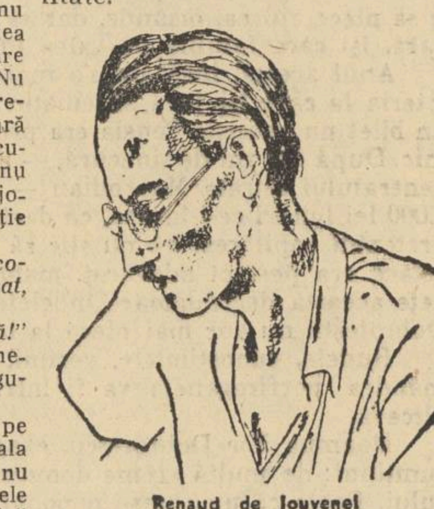
1) După Valerii Briussov

1) Versul și figura e și la Alecsandri, întocmai.

Bâșcu: Fragment din Răstigniri

PARIS 1939!...

Renaud de Jouvenel a debutat cu romanul *Village,* care a avut acum patru ani un succes, necontestat, deosebindu-se prin spiritul unei ascuțite observații, o vervă aspră și o caldă senzualitate.

Renaud de Jouvenel

Cu romanul „Commune Mesure" tânărul autor a scris o operă originală, care îl plasează în primul rang. E o carte tare, fără podoabe, câte odată amară și nu se poate asemăna cu nicio altă operă.

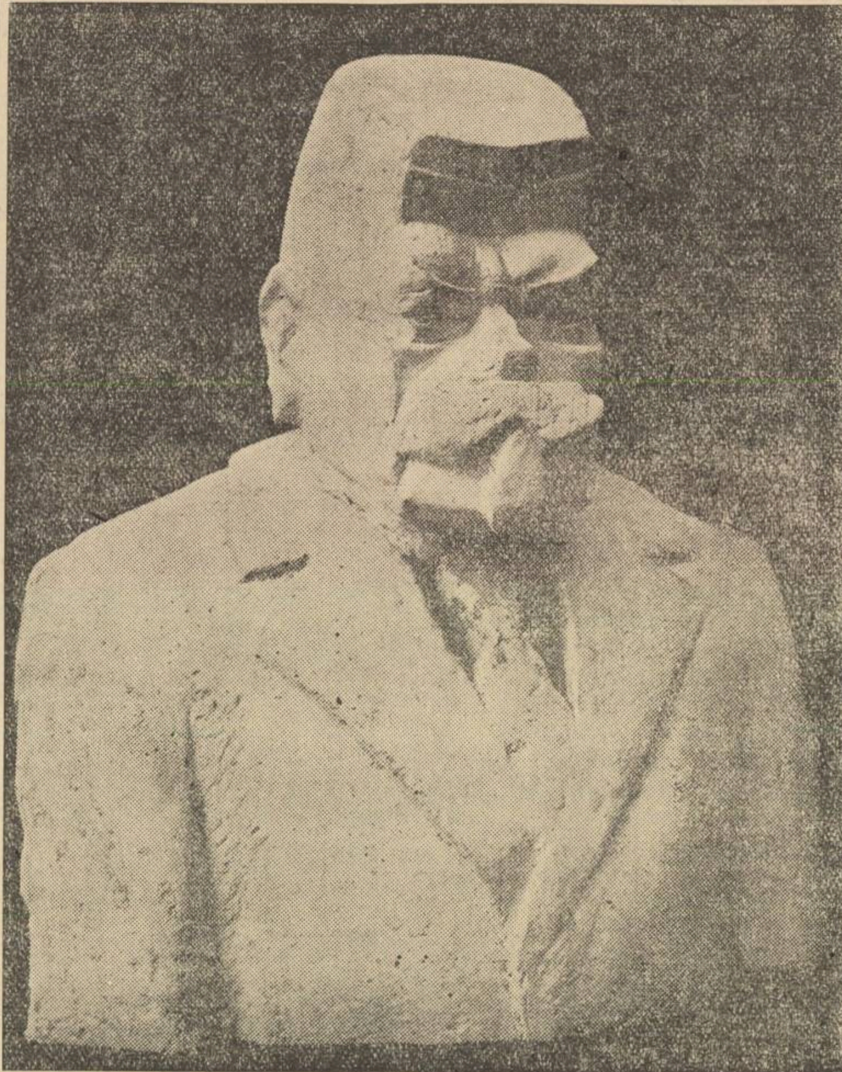
Nu e un roman ci o serie de tablouri prinse din viață și magistral zugrăvite. El dă pe față fără cruțare păcatele cele mai rușinoase, plăgile cele mai sângerânde, dar nu ca vechii naturaliști.

„Commune Mesure" se împarte în patru părți, dintre care cele trei dintâi se intitulează: „Paysages", „Ceux qui vivent", „Ceux qui souffrent". In ele se desfășoară panorama reală a Parisului din 1939. cu peisage nocturne sau însorite, cu siluete pitorești, profiluri de flămânzi, oameni burtoși și obezi, femei de trotuar sau femei cu blănuri prețioase, maiestoase cartiere de lux sau mizerabile mahalale dela margine. Cartea sa răsfrânge un Paris halucinant și e una din cele mai frumoase

CRONICA ARTISTICĂ

Cassilda Miracovici: Auto-portret

Eugen Normand: bustul lui Cramary (Muzeul din Praga)

Claudia Millian: Colette

DIN LUCRĂRILE PENTRU PAVILIONUL ROMÂNIEI DELA EXPOZIȚIA DIN NEW-YORK: *„Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba-Iulia"* de *Olga Greceanu* și *Dumitru Știubei.* — Pânza, lungă de 10 metri și înaltă de 3 metri, reprezintă momentul istoric când Domnul Munteniei pune stăpânire pe Ardealul pe care-l socotea al Românilor. Intră mândru în cetate, pe un cal alb, îmbrăcat în aur, ca un simbol de glorie, și urmat de boeri purtând bogatele costume de altădată. Episcopul catolic îl întâmpină în numele creștinătății, iar primarul ungur, asistat de magnați, îi prezintă cheia orașului. Deoparte și de alta a calului, soldații pleacă în jos steagurile oștirii învinse.

Compoziția e bine aleasă și va contribui ca străinătatea să afle încă odată, că Ardealul a fost dreptul nostru de veacuri, că aveam, în 1599, o oștire de mult organizată, boeri îmbrăcați în haine scumpe, adică o dovadă de artă și de frumos, și deci o situație de cultură și de rafinament, iar nu de barbarie, cum le place tuturor interesaților să spue.

In fața calului, în genunchi, o țărancă oferă voevodului, un sipet cu comori, ca un semn că României îi aparțin bogățiile Ardealului.

Incă odată, doamna Greceanu a pus în evidență meșteșugul său în compoziția murală, construind o scenă dramatică în linii calme și culori insurdinate, așa încât ochii nu întâmpină nici un efort și mintea cuprinde fără nicio oboseală întreaga desfășurare a procesiunii și înțelesul momentului istoric.

Mai mult, de data aceasta și procedeul și materialele sunt originale. Pictura este executată pe simplă pânză de cânepă, cu culori speciale, fixate printr'o compoziție de acetonă, iar trăsăturile de pensulă merg numai orizontal, dealungul firului de cânepă, ceiace, la prima aruncătură de ochi dă impresia unei țesături vechi. Căptușită cu atlas și brodată cu galon de aur, pânza apare ca un gobelin prețios, unde fiecare rând de cânepă e un gând de artă.

Nicio fantezie nu intră în decorativul îmbrăcămintei și al accesoriilor. Artiștii s'au documentat după albumuri de preț, atât asupra costumelor românești și ungurești din epoca lui Mihai Viteazul, cât și asupra amănuntelor de steaguri, peceți, iatagane, cizme, frâuri, valtrapuri, sceptre și altele.

In afară de frumusețea artistică, constând din admirabila punere în cadru, expresivitatea figurilor și armonia cromatică de rară finețá, „Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba-Iulia" înseamnă, repetăm, o încercare cu totul originală prin tehnica execuției. Procedeul aparține exclusiv d-nei Olga Greceanu, care înainte de a păși la această realizare de mare merit, a făcut numeroase experiențe în atelierul d-sale.

Ne-am asigurat astfel o piesă de participare la Expoziția Internațională din New-York, valoroasă din toate punctele de vedere. Eram siguri că o asemenea lucrare, în mâinile d-nei Olga Greceanu, va constitui încă un succes al bogatei sale cariere de decoratoare murală. Se cuvin totodată laude acelora ce au știut să aleagă și să încredinteze o atât de importantă operă exact artiștilor indicați de specialitatea activității lor.

EXPOZIȚII. — Activitatea d-nei *Claudia Millian Minulescu* ca scriitoare e bine cunoscută și apreciată — d-sa e autoare dramatică, ziaristă, conferențiară și a semnat versuri de o delicată simțire. Dar d-na Millian este în acelaș timp și o înzestrată pictoriță — latură a spiritului său oarecum neglijată.

In afară din câteva saloane oficiale, unde a expus lucrări puține, publicul n'a aflat altfel despre existența ca pictor a distinsei scriitoare. Când ai multe daruri e greu să le împaci pe toate fără a stânjeni pe unul în favoarea altuia. Trebue să aștepți momentul de viață prielnic fiecăruia. Așa se face că dacă anii trecuți a fost aplaudată ca autoare dramatică și conferențiară, acum d-na Claudia Minulescu bate la poarta altei glorii. Și cu destui sorți de izbândă — și de data aceasta.

Ceia ce înseamnă că în clipe de răgaz d-sa s'a odihnit lucrând pictură. Fiindcă nu se poate ajunge dintr'odată, ori cât talent ai avea, la rafinamentul său artistic actual. Nu vom spune că nu se cunoaște pe alocuri în tablourile prezentate lipsa unei practici susținute. Sunt unele stângăcii, unele timidități, dar nu par deloc supărătoare. Pentrucă pe deasupra unei virtuozități meșteșugale, se impune inteligența și verva cu care au fost concepute și executate pânzele.

D-na Millian are dispoziții pentru viziunea decorativă și pentru portret. Este în expoziție un chip de bătrână, uimitor ca sezizare a trăsăturilor reprezentative și ca pătrundere psihologică. Dintre portrete, e lucrarea unde mijloacele de expresie n'au exclus pictura propriu zisă. In celălalte, calitatea materiei plastice trece pe planul al doilea, făcând loc unui spirit de șarjă și ilustrație. E lesne de înțeles încotro merg preferințele noastre.

Suntem siguri că dacă d-na Claudia Millian va găsi mai mult răgaz pentru pictură, va ajunge la succese definitive, cum a ajuns și'n celălalte domenii ale activității sale.

In aceiași sală a Sindicatului Artelor Frumoase expune și d. *Petre Aurel Constantinescu* — tot un pictor despre care nu mai aflasem nimic de mult. Se cunoaște însă, că în timpul acestei despărțiri de public, d. Constantinescu n'a stat zadarnic. Putem spune că pânzele cele noi au mai multă adâncire meșteșugală și limpezire în viziune.

D. Constantinescu și-a găsit posibilitățile și numai în lumina lor caută acum să se exprime. Intrebuințând peisagiul românesc, d-sa ajunge la imagini decorative, unde se întrunesc calități de punere în cadru și șlefuire coloristică.

Din ce pricini nu știm, pictorul acesta n'a putut acum să-și arate măsura puterilor sale — ne face impresia că s'a nesocotit pe el însuși. Dar niciodată nu-i prea târziu pentru o redresare sufletească.

In sala de expoziții a Oficiului Național de Turism, d-na *Rodica Maniu* prezintă priveliști dobrogene. Nou prilej pentru a admira coloritul său cu rezonanțe catifelate, seninătatea și simplitatea cu care își alege subiectele.

Sunt toate pagini de un lirism discret care închid frumuseți mereu noi, dintr'un colț de lume binecuvântat și mult îndrăgit de artistă.

Cassilda Miracovici. — In expoziția „Grupului Nou" am avut plăcerea să găsim o pânză de a acestei talentate artiste. După vreme îndelungată. Căci Cassilda Miracovici a plecat într'o bună zi la Paris și și-a găsit rosturi care au oprit-o acolo pentru totdeauna. Astăzi, pe Cassilda Miracovici o cheamă d-na de Renéville și este soția scriitorului Rolland de Renéville.

Nu mai primisem nici o știre „artistică" dela ea. Și iată că acum, când credeam că ne-a uitat cu totul și ne așteptam mai puțin, aflăm despre existența ei ca pictor și încă într'o măsură care e surpriză minunată. A trimes numai o singură pânză dar a fost suficient să ne dăm seama că în timpul ce s'a scurs dela despărțirea de colegi, Cassilda a parcurs drum, care a schimbat cu totul fața știută a artei sale.

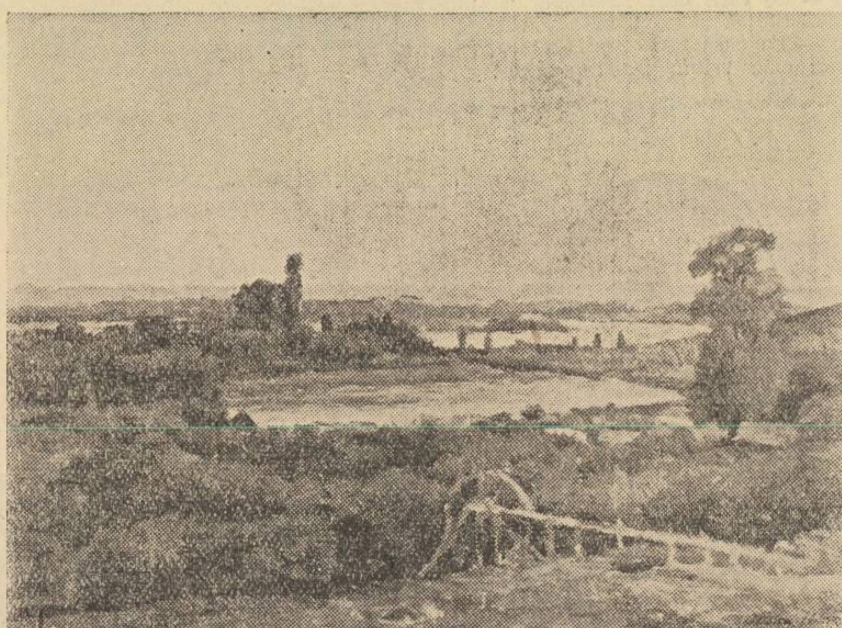
Cassilda Miracovici a îndrăgit stilul decorației simbolice. La prima vedere am putea-o asemui cu Paul Gauguin, dar n'are afinități cu acel straniu vizionar decât doar că amândoi depind de un ritm liniar. Atât culoarea cât și stilizarea e diferită — chiar spiritul de concepție e altul, fiind un amestec de delicatețá și bărbăție în acelaș timp. La Gauguin totul este supus și tragic: sub culorile violete se ascunde rugina de moarte a destinului, fără nicio spaimă ori fără uscăciunea iconografică.

Interesant în autoportretul expus, e rezolvarea problemei de convețuire între culoare și linie — între traseul lucid al uneia și între flui-

(Continuare în pagina 10-a)

Ștefan Constantinescu: natură moartă

Alex. Moscu: peisaj

Petru Aurel Constantinescu: Portret

Ionescu - Sin: Nud

De vorbă cu prof. Rădulescu-Motru

Preşedintele Academiei Române

(Urmare din pag. 1-a)

natură mai mult subiectivă. Atâta vreme cât se merge bine în anumite condiţii economice, nu se simte nevoia unei schimbări.

Când condiţiile nu mai sunt satisfăcute, atunci trebue să-şi găsească omul prin experienţă, prin raţionament, cnndiţiuni mai bune. De regulă însă el crede că cele mai bune condiţii sunt cele contrarii *celor în care a trăit. Democraţia va învinge în ţările cu regim totalitar numai în cazul când dictaturile vor da faliment. Şi aceasta nu din cauză că raţional aşa trebue să fie, ci din cauză că în subiectivitatea lor, oamenii cred că dela dictatură trecerea spre mai bine însemnează democraţie... Al doilea ritm e cel* obiectiv, *natural, care e produs de condiţiunile materiale şi spirituale ale societăţii şi care merge în mod regulat de la o epocă la alta fără salturi şi fără contraziceri..."*

Profesorul Motru îşi opreşte un moment cursul gândurilor. Apoi îmi vorbeşte de necesitatea unei mai bune orientări a opiniei publice dela noi.

— Nu e îndatorirea filosofului de a îndruma publicul în materie politică. Sarcina aceasta trebue să şi-o asume gazetarul. Dar nu gazetarul care copiază ceeace scriu ziarele străine, ci acela care are pregătirea temeinică de a înţelege faptele, acela care are o judecată proprie, acela care are o cultură mai bogată. Intr'o epocă în care radio-ul şi cinematografele hotărăsc de opiniile oamenilor şi nu o scrutare atentă a realităţilor, incumbă ziaristului să formeze (nu numai să informeze) opinia publică; *dar cu condiţia ca să fie destul de apt pentru aceasta. In alte vremuri aveau cuvânt scriitorii, profesorii. Titu Maiorescu, de pildă, care a biciuit felul, nepotrivit cu structura noastră, de a primi cultura apuseană. Astăzi în noianul de doctrine şi concepţii diferite, în haosul multiplelor orientări politice, e necesar să ştim* a alege *din tot ce se face în Apus ceeace se potriveşte pentru poporul nostru...*

Nu imitaţie servilă, ci alegere cumpănită — iată ce trebue"...

Interlocutorul meu îmi aminteşte apoi că a contribuit odată la opera aceasta de luminare a opiniei publice, scriind: „Cultura română şi politicianismul"... Deşi îmi dau seama că abuzez de timpul preţios al Decanului, îi cer lămurire despre doctrina *Românismului.* Prof. Motru îmi spune:

— *„Românismul e un fel de program minimal care arată condiţiile în care însuşirile proprii ale neamului românesc pot fi puse în evidenţă pentru a fi realizate.*

Fiecare popor îşi are programul său de lucru formulat în cunoaşterea de sine. Cunoaşterea de sine aduce posibilitatea de a pune la încercare aceeace fiecare popor are de la natură ca însuşire de creaţie pe orice teren. Românismul nu e altceva decât aducerea la cunoştinţă a imperativului de a ne cunoaşte şi de a ne organiza activitatea pe baza constituţiei noastre naturale, avutului nostru însuşiri, de a nu provoca activităţi ce nu-s conforme cu aceste însuşiri. Condiţiile în care Românismul va putea fi realizat în viitor depind nu numai de factorul înăscut sufletesc al poporului, ci şi de condiţiile geografice în care poporul trăeşte.

Acest al doilea fel de dependenţă l-aş numi eu destinul *care e dat Românismului.*

Insuşirile dela natură pot fi cât de fericite, dacă însă condiţiile geografice şi, aş zice, geopolitice *sunt nenorocite, atunci cu toate însuşirile înăscute, viitorul este întunecat. Alta este, de pildă, situaţia poporului englez de pe insula din Apusul Europei şi alta este situaţia poporului român. Englezul şi-a croit viitorul din însuşirile pe care le-a căpătat dela natură. Pe când Românul şi-a croit viitorul în mijlocul multor dificultăţi şi numai întrucât duşmanii săi s'au neutralizat între ei. Englezul a cucerit dreptul la viaţă mergând pe un drum deschis, pe când noi ne-m câştigat dreptul la viaţă strecurându-ne printre piedicile puse înainte de către duşmani"..*

Prof. Motru încheie apoi înfăţişarea doctrinei Românismului cu încrederea sa deplină în destinul strălucit al neamului.

I. BUNESCU

Scriitorii români în gândurile şi sentimentele lor

Ion Creangă

Nu-i cum gândeşte omul, ci-i cum vrea Domnul.

Biserica deschide pe om.

— Tot îs mai aproape dinţii decât părinţii.

— Omul învăţat, înţelept va fi, şi pe cel neînvăţat, slugă-l va avea.

— Biserica-i în inima omului.

— Cei cari n'au copii, nu ştiu ce-i năcazul.

— E mai rău de cei ce au guşa în cap decât de cei ce-o poartă pe dinafară.

— Iar înţelepciunea dela Dumnezeu, când vine vremea de a pricepe omul ce-i bine şi ce-i rău.

— Sprinţar şi înşelător este gândul omului, pe ale cărui aripi te poartă dorul necontenit şi nu te lasă în pace, până ce intri în mormânt.

— Ea (copilăria) singură este veselă şi nevinovată.

— Dacă-i copil, să se joace; dacă-i cal să tragă; şi dacă-i popă să citească.

— Ce ţi-i bună pocăinţa după moarte?

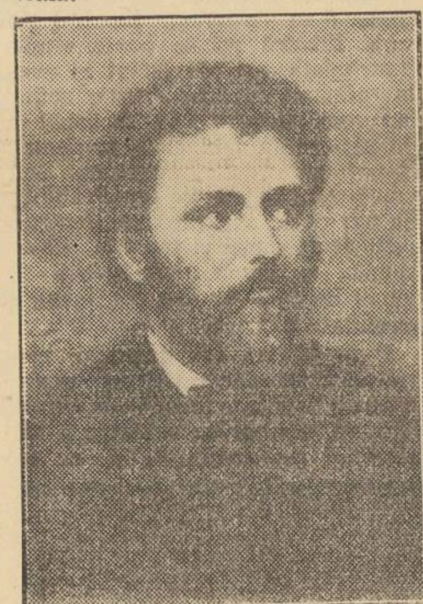
— Se poate înşela omul de multe ori, când nici n'a gândit, dacă nu ştie a judeca bine.

— Cei ce scot sabia, de sabie vor pieri

— Toate bune şi frumoase la vremea lor

— Multe sunt de făcut şi puţine de vorbit, dacă ai cu cine te înţelege.

— Vai de cel ce se sminteşte dar mai vai de cel prin care vine sminteala.

— Dela vorbă şi până la faptă este mare deosebire.

— La războiu înapoi şi la pomană năvală, parcă nu prea vine la socoteală.

— Decât un bonjurist c'o mână de învăţătură, mai bine un ţăran cu un car de minte.

— Calul nu-i ca dobitocul să poată vorbi.

— Ladrum e bine să porneşti cât de dimineaţă, iar seara să poposeşti devreme.

— Aşa mi-i drag să fie omul: fătat, nu ouat.

— Soacra nu trebue să fie cu gura mare şi să cârtiască de toate celea.

— Binele câteodată — aşteaptă şi rău.

— De atunci e rău în lume, de când a ajuns coada să fie cap.

— Când ar şti omul ce-ar păţi, dinainte s'ar păzi.

— Se vede că Dumnezeu a umplut lumea asta cu ce-a putut.

— La casa fără copii, nu cred că mai este vrunu Doamne-ajută!

— Boala împăraţilor e ca sănătatea noastră.

— Ceea ce-i e scris omului, în frunte-i este pus, şi tot de-o moarte are să moară cineva.

— La treabă se vede omul ce poate.

— Unde-i vorbă nu-i mânie; mai bine să te tocmeşti întâiu decât pe urmă.

— Gura înainte de toate şi apoi celelalte.

— Şi focu-i hazuliu, dar tare rău te pârjoleşte câteodată.

— Toate-s până la o vreme.

— Deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om.

— Omul e dator să încerce.

— Care om nu ţine la viaţă înainte de toate?

— Dacă este că a lăsat Dumnezeu să fim mai mari peste alţii, ar trebui să avem milă pentru dânşii, că şi ei sărmanii, sunt oameni.

— Unii oameni îs mai ai dracului decât dracu.

— Capul de-ar fi sănătos că belele curg gârlă.

— Vorbă să fie, că tocmeala-i gata.

— Când este să dai peste păcat, dacă-i înainte te sileşti să-l ajungi, iar dacă-i în urmă stai şi-l aştepţi.

— Omul e dator să se lupte cât a putea cu valurile vieţii.

— Tot omul are un dar şi un amar; şi unde prisoseşte dorul nu se mai bagă în seamă amarul.

— Cu timpul se cioplesc toate.

— Toate lucrurile nu sunt ceea ce se văd; ci altceva au fost odată, altăceva sunt acum, — şi altăceva au să fie.

(Extrase de Sanda Popescu).

„DICTATURI"

O carte care stârneşte aprinse comentarii Lucrarea d-lui prof *Petre Ghiaţă,* — tipărită în editura *„Ideia",* — având ca obiect origina, evoluţia şi structura regiumurilor dictatoriale, încadrează nu numai vremurile noastre, ci, deopotrivă lumea antică şi evul mediu.

Studiu de autentică valoare documentară, — conturând precis vremurile ce poartă pecetia concepţiei de autoritate, oglindind societatea respectivă în tot ansamblul ei, lărgind câmpul de observaţie până la indicarea cronologică a lozincelor noi ce aveau să rămână în actualitate perpetuă, analizând stările de fapt ce-au rupt echilibrul politico-social şi au marcat începutul marilor prefaceri, — „Dictaturi" deschide odată cu prima pagină orizonturile unei orientări noi.

Insă, ceiace face din „Dictaturi" o lucrare isbitoare e descrierea figurilor ce-au dominat aceste epoci.

In lumina adevărată, — în care îi pune genul realităţii sau al utopiei politice, — trăesc în paginile acestei cărţi: *Solon, Pisistratos, Pericles, Caius Marius, Corneliu Lucius Scylla, Iuliu Cezar, Octavianus Augustus, O. Cromwel, Ludovic XIV, Robespierre, Napoleon Bonaparte, Primo de Rivera şi Kemal Ataturk.* Icoane ce reflectă gama tuturor însuşilor şi scăderilor omeneşti, schiţate în trăsături puternice, aureolate de viziunea epocii lor.

Iată, — în câteva rânduri— de ce volumul d-lui Petre Ghiaţă cunoaşte un remarcabil succes de librărie şi va apare foarte curând în a II-a ediţie; de ce nu poate lipsi din biblioteca oricărui intelectual.

OMUL DE PESTE MĂRI

(Urmare din pag. 3)

Nu se putea refuza nimic binefăcătorului oraşului şi al judeţului mai ales că era vorba de un vrednic fost funcţionar al aceleiaşi prefecturi. Grigore Dobrotescu primi decretul în câteva zile. A fost cel mai preţios dar pe care putea să-l facă cineva doamnei Zoe, fata neuitatului prefect Mavrudian.

Lungul provizorat, încetase, în sfârşit.

După o aşteptare de treizeci şi cinci de ani, fiica lui Istrate Mavrudian putu să apară la 10 Mai, în tribuna oficială, alături de domnul prefect, soţul domniei sale.

In jurul ei, familia şi notabilităţile Constanţei. La picioarele ei, tot oraşul. Imbrăcată în alb, cu o diademă regală pe frunte, femeia cu cincizeci de milioane primea defilarea strălucitoarelor trupe. Muzicile cântau, tunurile bubuiau, sirenele vapoarelor şuerau pe marea albastră, plină de primăvară.

La spatele doamnei prefect, modest şi fericit, şedea unchiul din America.

Anişoara îl asigurase în ajun că nu va lua pe nimeni, afară de el şi-i surâdea cu înţelesuri de la un colţ al tribunei.

Era oare fericit vagabondul de odinioară?

Poate. Dunga care-i brăzda fruntea spunea numai amintirea tinereţii sbuciumate, luptele crâncene cu viaţa, nu vreo nemulţumire prezentă. Şi, totuşi, ceva din clipa deacum îl mâhnea. Inima lui dreaptă se strângea la gândul că toată această paradă e o minciună. Se uita împrejur şi îşi dădea seama câte renunţări se ascundeau sub rochiile şi uniformele de gală, câtă poză goală era în atitudinea orgolioasă a atâtor oameni şi lucruri, câtă aparenţă mincinoasă, care-l revolta, se aduna subt faldurile atâtor pânze colorate.

Fiecare ascundea o tragedie banală, subt aceste banale aspecte de veselie... Fiecare dintre oamenii aceştia venise la el, să-i arate o rană. Toţi surâdeau acum, ca şi cum ar fi fost într'adevăr încântaţi de destinele lor.

Dar subt masca ce trebuia să păcălească pe ceilalţi, fiecare din ei ascundea o mizerie.

Cum poate fi cineva capabil de atâta prefăcătorie?

— Ferestrele albastre! îşi zise el, cu dispreţ, de la înălţimea unei vieţi de muncă aspră şi leală, de confruntări cu sine însuşi şi cu viaţa, piept la piept, în lumina soarelui.

O picătură de sudoare i se prelinse pe lângă ureche. O şterse repede, cu batista, pătată acum cu o dungă negricioasă.

Stavăr tresări, păli, scoase repede o oglindă pe care o păstra dela o vreme, împreună cu un pieptene şi un carneţel de hârtie pudrată, în buzunar şi se privi cu oarecare emoţie.

— Dar tu? îi spunea chipul de dincolo de sticla rotundă.

„Dar tu, care-ţi căneşti părul ca să placi unei copile, tu nu minţi pe nimeni? Tâmplele tale nu sânt şi ele nişte ferestre albastre?

VICTOR EFTIMIU

Critica despre Aldous Huxley

In clipa în care apare o traducere franceză a acestui autor care se bucură de cea mai mare favoare în publicul din toată lumea, „Fins et Moyens", e interesant să culegem câteva impresii şi idei, din critica franceză, asupra operei întregi a lui Aldous Huxley.

René Lalou se ocupă în lucrarea sa „Etudes Anglaises" de toate scrierele lui Aldous Huxley, începând cu „Jaune de Chrome" (edit Renaissance du Livre) „Cercle vicieux" (Edition du Siècle), „Point et Contrepoint" (Plon) „această vastă frescă a societăţii engleze", dominată de figura puternică a lui Mark Rampion, „imagina uşor stilizată a lui D. H. Lawrence" se zice: „Le Meilleur des Mondes" (Plon), feerică apărare a drepturilor umanităţii, „Tour du Monde", Croisière d'Hiver" „Deux ou trois Grâces", „La Paix des Profondeurs", „Marina di Vezza"

Părerea lui despre intelectuali va surprinde pe mulţi din admiratorii săi.

„Intelectualul desăvârşit" îi pare un personagiu departe de a fi satisfăcător, care nu poate fi interesant pentru umanitate, dacă se ia acest cuvânt în înţelesul de omenesc sau ca posibilitatea umanităţii de a deveni mai mult decât omenească. In timpul de raţionalist idealist, Huxley îşi scrie propria lui evoluţie spirituală. Fără a tăgădui valoarea inteligenţii, care rămâne pentru virtuţile cardinale „Huxley, acest lucid analist", zice R. Lalou, admite validitatea experienţii mistice, cu toate că preferă ceia ce numeşte el misticism sănătăţii, adică pe acei ce nu sunt pe linia lui Blaise Pascal. El face apel la mistici spre a dovedi „unitatea spirituală sub diversitatea conştiinţelor izolate". Această credinţă în unitatea spirituală domină nu numai cugetarea lui Huxley, dar determină şi atitudinea lui în viaţa cotidiană. „Non-violenţa" sa este consecinţa practică care decurge din această credinţă, temelia a tot ce există.

Pe nesimţite Aldous Huxley a trecut dela concepţia inanităţii absolute a lumii, la acea căreia îi atribuie un scop şi o semnificare.

Huxley ar vrea deci să substituie cosmologiei simpliste şi mecanomorfă a secolului al XIX-lea, pe acea ştiinţifico-mistică, ţinând socoteala de ordinea „afectivă, conativă, artistică, morală religioasă".

Pentru ca omenirea însă să se pătrundă de această concepţie a universului, trebue să se înlăture tirania, să se organizeze economicul şi să preschimbe din temelie educaţia. Mai ales trebue schimbată educaţia, căci acea care se dă azi chiar în ţările democratice, nu tinde să formeze nici femei, nici bărbaţi liberi şi responsabili.

Procedeele prin cari se face propaganda azi-radio, presa, cinematograful, la cari vom adăuga în curând televiziunea, vor duce la o adevărată îndopare a creerului: plăcerile în serii şi organizate — mecanizate, vor intoxica sufletele ca „drogă" rău făcătoare, cultivând în om, odată cu acceptarea fără nici o rezistenţă şi fără nici un efort a adevărurilor oficiale, lenea intelectuală şi indiferente.

Pe de altă parte, învăţământul, spune Huxley, este neputincios de a convinge pe tineri de adevărul care sare în ochi, că numai ceiace creiază omul direct prin sforţările sale, produce plăcere în sufletul omului.

Trebue deci, după părerea acestui gânditor extraordinar, a încuraja pe tineri să reziste acestei îndobitociri prin plăcerile mecanizate şi organizate şi să-i obişnuim să disocieze ideile, asociate, graţie unei propagande subtile, în mod arbitrar şi primejdios. Ei trebue astfel educaţi din nou ca să se complacă în realizări ales voluntar şi după interesele naturii lor individuale.

Scopul învăţământului trebue să fie, în ultima analiză, formarea unor „cadre de referinţe" în care adolescentul va putea, în urmă, să integreze cunoştinţele „discontinue" pe care i le-ar putea da experienţa vieţii. Deci şi Huxley, trebuie să „umanizăm" acest cadru de referinţe, punând adolescentul nu numai în contact cu fapte materiale şi cu cărţi, dar chiar şi cu oamenii. Cum? arătându-i represiunile legilor lumii asupra oamenilor, semenii lui ci şi ajutându-l să-şi formeze virtuţi superioare ca: inteligenţa comprehensivă şi iubirea spirituală.

SENZAŢIONAL!

Trimisul special al „Realităţii Ilustrate" face un reportaj asupra Legiunei Străine

PAPA PIUS XI

In Palatul Vaticanului, un bătrân impunător supravieţuieşte pentru a impune lumii sfâşiate de neînţelegeri, vocea conştiinţei umane

TREI SURORI AU PORNIT SĂ CUCEREASCĂ HOLLYWOODUL

TOATE IN EXCELENTA REVISTĂ

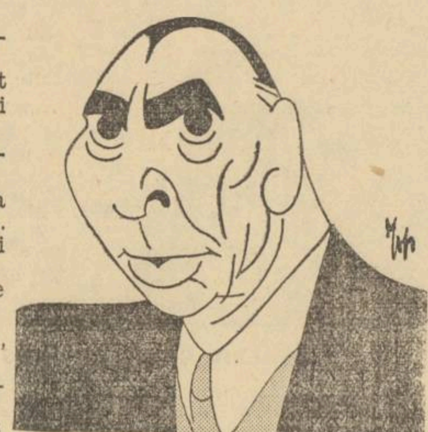
„Realitatea Ilustrată"

„REALITATEA ILUSTRATĂ", CUPRINDE:
24 PAGINI MARI TIPĂRITE LA HELIOGRAVURĂ IN CULORI şi
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOŢI"

48 pagini **10 lei**

SCRIITORII MILITARI

Desene de ROSS

Col. V. CHIRU

Maior DUMITRESCU ALEX.

General PAVELESCU

General C. MANOLACH

General ECONOMU VIRGIL
Preşed. Societăţii

Col. MIRCESCU

Maior PAUL CONSTANTE

AER DE MUNTE

de **I. NEAGU NEGULESCU**

Care vrea să zică, în vara asta trebuia să merg la munte. Doctorul școalei care-mi zisese să mai dau, când și când, pe la dânsul să-mi vadă cursul boalei, la vederea din urmă, mă întrebă:

— In ce sat spui, că stai la Buzău?

— Meteleu.

— A da, Penteleu. Acolo-i bine, firește. Sunt păduri de brad.

— Nu, domnule doctor, nu Penteleu. Me-te-leu, vrui să zic.

— Pe unde vine ăsta?

— La câmp. Pe hotarul Buzăului cu Ialomița.... Ține de câmpia Bărăganului.

— Da? făcu mirat doctorul.

— Nici pomeneală nu-i de brad pe la noi. Afară numai, când îl aduc oamenii la nuntă.

— Aveți vreo gârlă, pe aproape?

— De la Călmățui până la noi este o poștă bătrânească, iar de la noi până'n apa Ialomiței, una și jumătate.

— Lacuri sînt?

— Primăvara în topitul zăpezii s'adună ici și colea, la câte-o adâncitură de loc, lacuri, ce-arare dacă le-apucă Sft. Gheorghe.

— Atunci băiete, de-aia-ți merge bine. Te bucuri de-un aer uscat și sănătos. Nu ți-ar fi de rău, dacă ți-ai face cale vreo lună de zile, în vara asta, și pe la munții cu brazi. Așa, ca o primenire în respirație...

Cu toate că făcusem doi ani de liceu, la București, nu-mi tăiasem legăturile de prietenie cu unii din băieții de la Brăila. Nici lor nu le-a fost silă de mine, dovadă că stăteam în legătură de scrisori. Așa erau, printre alții, frații Gheorghe și Ștefan Ignat.

Intorcându-mă acasă, scrisei acestora arătându-le părerea doctorului, știind că dânșii mai fuseseră și alți ani pe la munte. Mi-a răspuns Gheorghe, chemându-mă să merg cu dânsul în munții Neamțului, unde urma să-l întâlnim și pe Fanu, frate-său, care venea de la Iași. Fanu și el, din clasa treia, plecaseră din Brăila, reușind bursier la **Liceul Internat**, de la Iași. Acolo se împrietenise cu unul, de la Pipirigu Neamțului, Gheorghiță. Acesta îl ademenise, să meargă la ei, la Pipirigu, dacă vrea să se bucure de aer bun, brad și munte. Fanu scrisese fraților săi, Gheorghe și Mitică, la Brăila, chemându-i într'acolo. Gheorghe mă chemă și pe mine. De la Brăila s'a aninat de noi și „văru". Am mers astfel, cu toții într'o-laltă s'ajungem Pipirigu.

Din Brăila, luarăm trenul pentru Piatra Neamț.

Intâia oară intram între culmile munților. Nu mă mai puteam sătura de minunăția priveliștilor. Șerpuirea Bistriței, care aluneca, asemeni undelor unui argint viu, nălucind la vale, înălțimea culmilor cu podoaba pădurilor verzi, abureala albă a ceturilor, ce se înălțau galeș de pe costișa văilor, cerul albastru și adânc în strălucirea răsăritului, mă furaseră ca niște brațe tăinuite de fecioară năzdrăvană, într'o legănare amețitoare. Nici nu știu cum m'am scoborît din tren, când o birjă hodorogită, trasă de-un cal șoldiu, mânat de-un ovrei bărbos, mă opri în fața unui otelaș. Birja mă ducea, dar ochii mei rămâneau sgâiți la munții din față cari parcă stăteau să se prăvale peste oraș. Lângă mine era „văru", dar nici nu-l simțeam.

Negăsind diligența ce ducea la Tg.-Neamț, plecată cu noaptea'n cap, — vrând, nevrând — făcurăm o noapte de popas în Piatra. Ca să ne pierdem vremea, dădurăm târcoale prin oraș. Ochii mei însă nu vedeau orașul. Se lăsau furați de priveliștea înălțimilor. Intr'un ocol, izbirăm pe lângă un pârâu. Valea lui tăia orașul pe supt muntele Petricica. De-am fi fost pe malul urgisit al Lacului Dulce, de la Brăila, unde se aruncau gunoaele orașului, nu ne-ar fi uimit. Acolo era departe de oraș și cu toate astea nu mulțumea pe nimenea. Dar aici, în cuprinsul orașului, să fie o vale de pârâu, loc de aruncat gunoaele asta n'o puteam pricepe. Nu puteam pricepe cum se'nghesuia o bună parte de oraș, deoparte și alta a acestui iad, unde roiau muștele, duhneau mlaștinile și îngrețoșau privirile vederea atâtor maldăre de scârboșenii, ce se lăfăiau deschis, în văzul tuturora...

— Halal de aer curat, la Cheatra Neamțului, ziserăm noi, ștergând-o, care mai degrabă de-acolo.

Pretutindeni orașul ne dovedea o strajnică nepotrivire între mândrețea priveliștilor și hâdoșenia ulițelor lui. Ai fi gândit: o fată drăgălașe întinată pe poale. Seara ne-am dus la un teatru de vară, într'o grădină. Jucau niște „artiști", ca la bâlci. Mai curând credeai că-și bat joc de-o lume adunată la întâmplare, niște ghidușori. Totuși lumea era încântată, mulțumită, rupându-și mânile în aplauze nesfârșite, la toată strâmbătura „artiștilor". Ghidușarii ăștia stârneau veselia. Descrețeau frunțile, voia bună se vădea pe fața tuturora... Oare, trebuia mai mult?

A doua zi, disdedimineață, eram în diligența lui Ștrulică, urcând dealul Balahurului. Urcuș repede, întindeau caii din greu. La o cotitură, — marfă vie, — ne-am dat pe jos. Gloabele lui Strulică, destul de costelive, se opinteau înfigându-și colțul copitelor în piatra drumului. De-o parte și alta a șoselei, umbrea pădurea. Nu vedeai decât fâșia de albastru a cerului, sus. Nu trecea anul să nu se întâmple câte-o poveste cu tâlhării, la priporul ăsta. Ștrulică, mânând ca la plug, cu hățurile pe delături, ne istorisea îngrijorat despre asemenea întâmplări.

— Sare hoțu dintre **copași**. Intinde pușcă... Nici una, nici două, mânile sus... Și ci-ai să-i fași?...

— Uite, i-arată cineva dintre noi un revolver.

— **Nica**, coane, **nica** nu **faci** cuaista. Ingheață'n fața lor **jandarii**, cu arma'ncărcată... Ce stai, mata, di **vorghiești**? ...Sânt vrăjiți, coane, sunt vrăjiți. Poartă iarba **hiarelor** la ei. Ferică și disferică, cum **ghine li plașe**...

— Ești tu om fricos, măi Ștrul? îl necăji altul dintre noi.

— Intâlnit-ai mata lup în cale?... Hei, așa ți se sbârlește păru'n sus și'ncremenești și'n fața hoțului... Ia, mai ghini zi, Doamne apără....

Râdeam noi de teama lui Ștrulică dar râdeam, știi, cam mânzește. Eșind deasupra dealului și din pădure, am răsuflat ușurați... Uiteașa nevoia. Plătești de bună ca popa. Te desnoadă în bătaie, te și desbracă, așa de florile mărului. Ba, te mai bagă și'n toți sperieții...

— Era mai nimerit, s'o fi luat-o noi pe la Gorșani, precum ne scrisese Fanu, se rosti unul din frații Ignat...

Firește, gândeam eu, n'am fi înghițit gălușca lui Ștrulică, care, rămâie între noi vorba, ne cam răcise sângele în vine.

— Mai avem pripoare de-astea de urcat? întrebarăm noi birjarul pe când ne așezam în trăsură...

— Slavă domnului, nu, răspunse Ștrul, urcându-se pe capră, smucind din hățuri, plesnind din bici, pe deasupra cailor, cari o luară întins la drum.

Acum, se desfășura în fața noastră altă priveliște. La dreapta, dealurile se rostogoleau în trâmbe tot mai scunde, până să se piardă în liniștea șesului. La stânga, ne urmărea umflătura coastei păduroase, pe deasupra căreia se iveau vârfuri de munți depărtați, ca niște căciuli ciobănești, trântite la 'ntâmplare. Soarele ne bătea cald și bun în spate. Praful nu ne cam îneca, precum ar fi fost la un drum din partea câmpului nostru. Un vântișor răcoros, ce ne'ntâmpina din față, ne da să înțelegem, că urcam mereu la munte. Inghesuiți unul în celălalt, chicoteam a somn, legănați de birje. Tălăngeala dogită a clopotelor de la înaintașii lui Ștrulică, nu ne da pas să ațipim; las că aveau de grijă, să ne mai dea câte-un bușoi în spate și hopurile drumului, destul de dese. Ne frângeam grumazii într'o toropeală de oameni obosiți.

Făcurăm un popas. La stânga drumului se ridica un han sau hotel, nu știu cum puteai să-l iei, că era destul de nesăbuit. Peste el, dincolo, se zărea un sat, supt o muche de deal. Era Bălțăteștii. Birjarul puse trăistele în cap la cai, iar noi, desmorțindu-ne din trăsură, ne dădurăm să bem „apă de Bălțătești".

De-acolo, mai poposirăm odată în dreptul mânăstirei Văratecu. Dar mânăstirea era departe. Abia de-i zăream o turlă de biserică, jucându-și crucea în bătaia soarelui.

Mai urcarăm drumul, ce mai urcarăm, până'n povârnișul din spre șesul Ozanei. Acum caii mergeau în voe, bucuroși de-a nu mai întinde dealul. Departe, în zarea dinaintea noastră, supt coasta unui deal înalt, mijea într'o ceață albăstrie, Tg. Neamț. Tot apropiindu-l, deosebirăm încet-încet, deasupra lui, ruinele cetății, de la care-și trage numele.

Trecuse soarele bine de nămiezi când ajunserăm la hanul la care ne-aștepta Fanu Ignat. Din sat, de la Pipirigu, ne fusese trimisă, de către Gheorghiță, prietenul Fanului, căruța cu un cal, a lui moș Neculai Țipileagă. Văzând teleguța moșului, ne sări țîfna la toți. Mai ales Mitică, ăl mare dintre Ignați, se îndârjise rău.

— Se poate una ca asta? Curată bătae de joc. Unde să punem boarfele, unde să ne mai agățăm și noi...? Asta-i căruța? La noi, nici de tărăboanță n'ar fi luată. Fanule, ce ne făcuși?

— Eu de unde știam, ce-avea să ne trimită Gheorghiță?

— Fi-ți-ar Gheorghiță de ocară să-ți fie...

— Vorbă lungă, sărăcia omului. Că-i lae, că-i bălae, asta e, le-o tăe mijlociul Gheorghe.

— Moșule, departe-i Pipirigu?

— Api, dă. După ce treci cam trei văi și tot pe-atâtea dealuri, numai *ghine* — ajungi la Pipirigu, de-oi mai da și-o goană de iapă și-o aruncătură de toiag, răspunse moș Neculai, mijind un zâmbet răutăcios pe supt cele două fuioare de cânepă de la gură.... Numai că de-om mai zăbovi, ne-o putea prinde și miez de noapte la drum...

Insfârșit urnirăm caravana. Peste cufere și alte boarfe de-ale noastre, ne aruncarăm și noi, clae peste grămadă, ca niște găini ploate într'un cuibar. Căruța moșului era mică și neîncăpătoare In schimb, calul un suriu voinic, bine ținut, părea destul de vinjos și sprinten.

Abia porniți la drum și moșu, când să ieșim din târg, țopa-i jos, și mână pe de lături. Urcam drumul pieptiș, tocmai pe supt coasta muntelui, unde stăteau cocoțate ruinele cetății.

Ce mai la deal, la vale. Nu era să-și strice moșu obiceiu lui, de hatîru nostru. Arare când da calu'n trap. La toată ridicătura, sărea din căruță să-și crute calu, dându-ne-a 'nțelege și nouă...

— Păi bine, moșnege, așa o să ne duci?

— D'apăi, dă. Noroc că-i marfa vie... Când pe buși, când pe picioare, copăcel și sprintenel...

— Râzi de noi, moșule, ne duci ca de povară.

— Ba, eu nu. De-om grăbi, de-om zăbovi, satu tot pe loc îl vom găsi...

N'o mai scoteam la căpătâi cu moș Țipileagă.

Suru părea voinic, frumos, dar se vede că nu prea îl împrietenise moșu cu traista de ovăz. Păcat de trupul lui, că-i lipsea vânjoșenia. Il tăiau toate nădușelile și curând-curând era tot un pic de apă. Cum da ceva în greu, se oprea, ceeace moșului i se părea foarte la locul lui, câtă vreme noi crăpam de nerăbdare, să ajungem mai degrabă. Ce mai încolo, ne găseau toate năbădăile, văzând nesinchiseala unchiașului și îndărătnicia calului. Săream din căruță și-o luam înainte pe jos, dar habar n'avea moș Neculai de pripeala noastră. Iși vedea de drum în legea lui, asa cum deprinsese el de la strămoși.

— Mai bine-i dam cât dracu pe măsa unui birjar și ne-am fi lipsit de moșu lu Gheorghiță al tău, îi repezi Mitică, lu Fanu, pe capul căruia cădeau acum toate metehnele drumului.

— O să 'noptăm rău de tot prin văgăunile astea, mai necăji unul din noi...

Era seară. Soarele scăpătase după munții din fundul zării, asupra căreia mergeam. Drumul era tăiat într'o costișe, având la stânga lui valea pârâului Neamț. Peste vale se înlănțuia o muche de munte păduroasă. Fagul se înfrățea pe creastă cu bradul. Cerul se învinețea în razele stinse ale apusului de soare. Vedeam cum vine noaptea peste noi. odată cu o răcoreală de frig, ce ne înfiora. Ne înfiora frigul, dar și grija nu ni-era mică, prin locuri necunoscute, cu noaptea înainte. Mergeam tăcuți pe cărările ce lungeau drumul pe delături. Picasem la leasă și pace bună. In nădejdea căruții lui moș Țipileagă, ia-ți băete, picioarele dea spinare și 'ntinde-o la drum. Gloaba moșului se vlăguise de tot. Din pas nu mai ieșea. Moșu, deprins, sta pe hulube, îndemnându-și calul, — bâțâind din hățuri, — care-i răspundea galeș din coadă, fără să se frământe cu firea.

Lăsasem de mult șoseaua, ce abătea spre Mânăstirea Neamțului. Acuma drumul o tăia pe vale, adumbrit de șiruri de anini înalți, printre cari, privind în sus, zăream stelele cerului întunecat de noapte. Deasupra muchiei din stânga, printre vârfuri de brazi, se arăta argintul lucitor al unui plin de lună. Răcoreala serii nu glumea de loc. Ne pătrundea frigul făcându-ne, să ne uităm deabinelea de căruță. Sileam pe jos, să ne'ncălzim. De la o vreme, începurăm să trecem pe lângă niște căsoaie ascuțite și mici, tupilate printre copaci.

— Ajuns-am satul, moșule?

— Ajuns, ajuns, dar mai va...

Și-am tot mers și-am tot mers, trecând casă după casă, trecând ape și pâraie și o vale lată, plină de pietriș, pietre și pietroaie și la loc de popas nu mai ajungeam. Luna ne ținea loc de felinar, luminându-ne înainte. In dreptul unei ogrăzi stufoase, de mărăcini și pomi, moșu hățui la dreapta și urcând, calul opri 'n fața unei case cu ceardac, bătută de lună 'n față.

— Mult a fost, puțin a rămas, zise, vrând să glumească, moșneagul. Din casă se ivi capul unei bătrâne întrebând:

— Sosit-ai, Neculaie?

— Sosit. Aprinde gaița și deschide hodaia, să treacă dumnealor.

Era curat miezul nopții, când, rupți de oboseală, triști și abătuți, cărăbănindu-ne buclucurile în odaia moșului, căzurăm, care pe unde apucarăm, pe laițele de la pereți.

A fost ursită noaptea asta să îndurăm toate relele. N'apucarăm bine să ațipim, că ne trezirăm cu toții în picioare în mijlocul odăii. Lampa ardea afumată, ca o candelă de mormânt uitat. Ne jughineam, înjurând ca la ușa cortului. Casa moșului era tixită de ploșniți. Incercarăm, să ne hodinim, măcar pe geamantanele noastre, grămădite în mijlocul odăii. Nici pomeneală de putință. Dihăniile cotropise totul. Ca niște hăituri de lupi flămânzi și nevăzuți, ne pătrunseseră pe supt îmbrăcăminte, pe la gât, pe la mâini, pe la picioare, arzându-ne ca jaratecul pe unde ne-atingeau. N'am mai putut răbda și am ieșit afară, târând cu noi lucrurile ce aveam. N'am știut cum mai degrabă, să ne desbrăcăm, scuturându-ne hainele, cămășile, izmenele, în dârdâitul frigului, ce ne clănțănea dinții din gură. Străjuiam acum prin bătătură, ca niște umbre de strigoi. Departe la răsărit, s'or fi revărsat zorile, cari deasupra noastră albăstreau un cer senin și adânc Pe delăturea ogrăzii, iarba atârna îmbrobonată de rouă. In luminișul dimineții, părea, o pânză argintie. Jos, în vale, șopteau cursuri de apă. Undeva, într'un tufiș, o privighetoare își tremura cântecul, îngânat de gunguritul unor turturele. Cocoșii cântau prin copacii din fața caselor, trezind lumea la treabă. Moș Țipileagă dormise în fânul din căruță. Ridicându-și capul și zărindu-ne umplându-i bătătura, ne întrebă, rânjind:

— Oare v'o ciuchit ceva, de-ați grăbit așa demânecate?

Plecarăm, necăjiți, să dăm de Gheorghiță, prietenii lui Fanu. Taică-său era primarul satului. Ne fu ușor, întrebând, să nemerim la el Am fost primiți prietenește, cinstiți cu dulceți și cafele. Tânărul lipsea de acasă, așa că n'aveam la cine ne plânge. Și apoi nouă ne ardea. să găsim cât mai repede o casă de găzduit acătării. Primarul se descotorosi ușor de noi.

— N'ași putea, la drept vorbind, unde să vă 'ndrept. Nu prea sânt case pricopsite în sat. Bucuros v'ași primi la mine, de n'ași aștepta niște rubedenii **din jos**. Umblă și ele după aer...

Ne aleserăm cu o vorbă bună și atâta tot.

Plecarăm deacolea îngrijorați. De-ar fi toate casele pe-aici îmbâcsite de ploșniți ca a moșului Țipileagă, apăi am pus-o de mămăligă Ne-om lipsi atunci și de aer și de tot, și ne-om întoarce de unde am venit. O călugăriță dela Văratec. care era de față la domnu' Gheorghiță, ne șoptise, dojenitor:

— Oare de ce-și strică oamenii bunătate de bani și sănătate, să vie între niște țărani proști!... De ce n'ar veni ei la mânăstiri, cum e la noi la Văratec, să-și afle tot „confortul"...

„Confortul" acesta îl răstilmăceam noi cam alt fel. Ne veni atunci în minte, să mergem la vreo mânăstire, de n'om da de rostul nici unei gazde bune în sat.

Tot umblând noi forfota din ușă'n ușă, nimerirăm, trecând gârla în partea de sus a satului, la o cârciumă. Ne folosirăm de ceardacul ei deschis să ne mai pârpălim puțin la soare, să ne mai scoatem din răceala nopții.

Pe tejghea și în niște rafturi afumate, vedeam sticle cu rachiu și secărică. Mai la o parte, un butoiaș de vin. Cârciumarul părea om înstărit, oarecum „cioplit". Fusese multă vreme *gios*, unde deprinsese el *șiretenia* negoțului. Dar nu prea se vedea să-i fi făcut starea băuturica din prăvălie. Era afară într'o parte a ogrăzii o *standoală* plină de păpușoi. De-acolo țâșneau șipotele bogăției sale.

In părțile acelea, bucatele nu se fac. Porumbul și toate celelalte sînt aduse din *gios*. Cârciumarul se îndeletnicea cu asemenea negoț. Nu era casă de om muncitor din sat să n'aibă nevoie de „ajutorul" său. Cârciumarul, om cu suflet — doar era și el creștin — credea sătenilor. Nu le lua numai decât banii pe păpușoi. Las' că n'avea de unde prea lua, dar, biet, se mulțumea mai cu păsări, mai cu ouă, când n'avea oamenii piei de oaie lână, sau brânzeturi...

Ce să le faci, trebue să-i ajuți. La nevoe nu te lasă nici ei... Ei, dar câtă nădușeală până să le schimbi pe bani ciorobătiile lor, numai eu, săracu, știu...

Oftă bietul negustor și noi ziceam ca dânsul.

— Așa-i, vezi bine. Tevatură, necaz, dar când e omul creștin, are inima largă.

Ziceam ca dânsul, că doar ne-o îndrepta la vreo casă bună de găzduit, dar pace.

Scăpăta soarele către seară și noi tot nu știam pe ce lume sîntem.

Uitasem să spun: trecând gârla în partea cârciumii, eșam din Pipirigu și dam în Bobolia.

Cum stam noi acolo, fluerând în vânt, văzurăm pe unul, oprindu-și căruța în fața prăvăliei.

— Domnu Anton, ne șopti repede cârciumarul. Să-l tăbărîm, să vă dea gazdă. Are casă bună, aci din sus. E om cu stare. Stână 'n munte, fînețe, pădure...

Pînă să-și isprăvească negustorul vorba, domnu Anton fu lângă noi.

— Bună ziua la d-tră, zise, cam posac, omul scund la stat, lat în spate, oacheș la față, cu ochi negrii mari, mustăți răsucite, silind un zâmbet de voie bună.

— Mulțumim d-tale, domnule Antoane. Te-aduse Dumnezeu după gândul nostru.

— Cum așa?

— Apăi, dă. Uite ce-i cu dumnealor...

In scurt, negustorul îi spuse păsul nostru.

Privind puțin în gol, ca voind să-și ia o hotărîre, domnu' Anton se rosti:

— De oaspeți buni sântem bucuroși.

Cinstirăm cu toții câte-o băuturică, așa, de hatâru' cunoștinții tuturora între noi. Sosindu-i un băețan, o slugă, domnu' Anton, până să-i spue, ce-avea de spus, îi porunci:

— Aburcă-te'n căruță și-i du pe dumnealor la mine.

Mai întii cârmirăm de ne luarăm boarfele dela moș Țipileagă.

Cu teleguța plină de oameni și de boarfe, ca la o strămutare; intrarăm pe poarta ogrăzii domnului Anton, în uimirea leliței Safta, soției lui. Ea nu știa nimica.

— Vai de mine. dar ce-i aceea?

— Bună ziua, bună ziua, ne grăbirăm noi să-i tăiem mirarea femeii, care încremenise, cu mâna la gură, în ușa tinzii.

— Iaca, domnu' Anton trim'su-i-să-i găzduiți *mneavoastră*.

— Ei, tot de-ali buni faci omu ista... Dar, unde-om viri noi atît amar di lume... Unu, doi, trii, cinci... Iracan di mini, doamni...

— Las', leliță, îndrăznirăm noi, pe temeiul cuvântului domnului Anton Un adăpost și-o inimă caldă, că de aciuat ne-om aciua și noi, cum om putea...

Casă mare, par'că nici nu era în cuprinsul acelui sat, cu bojdoace cucuiete ca niște moșoroaie de cârtiță într'o luncă. Ne deschise cam peste inimă lelița Safta, odaia mare, curată, largă, încăpătoare, cu lavițe de jur-împrejurul pereților așternute cu lăicere alese de casă Era gazda după care umblam și n'o nimeream.

De-acuma, pe trai, băieți....

Cum ieșeam din ograda casei trecând drumeagul, săream pârlazul Nemțișorului, care gâlgâia, spumegându-și apele, în tăetura de supt pădure. Dam supt poala brazilor înalți, cari ne primeau în găduitori, chemându-ne subt cetina lor. Ne tolăneam pe așternutul moale de mușchi și cetină scuturată la pământ, sorbind lacom aerul îmbălsămat al pădurii. Păsărelele ciripeau, sbârnîindu-și aripioarele printre crăngi, câte o veveriță — își fulgera coada în sărituri de la un vârf de brad la altul și sus, departe, printre ramuri, zăream crâmpee de cer albastru, Adormeam, în vuetul surd al codrului. Ne trezeam la strigătele lui „văru", care rămânea mai bucuros *acasă*, neplăcându-i pădurea, să îngrijească de-ale bucătăriei. Cum pâine nu prea găseam pe-acolo, deprinsese dânsu a face niște mămăliguțe la ceaunu leliții Safta, să te lingi pe degete, mâncând-o.

— Hei, măi, boierilor, hai, că se răcește mămăliga...

Ne cam lua la vale, dar nouă, celorlalți, ne prindea tare bine... Numai că într'o bună zi, ne pomenirăm cu *bucătaru* bosumflat, venind peste noi. „Văru", numai în cămașa de noapte, cu papucii leliței Safta, în capul gol, sărise peste pârâu și venea, bombănind, la noi. Sosit, se tolăni, cu burta'n sus, în uimirea noastră.

— Dați-v'o-ași dracului de mămăligă, să v'o dau... Eu să mă prăjesc pe lângă ceaun la vatră, și ei, boierii, să-mi stea cu cracii'n sus, la pădure... Ia mai vedeți și de altu...

— Ghiță'n sus, Ghițică'n jos, „vere, vericule", haide, hoțule, nu ne lăsa fără mămăligă... Se poate?

— Ba bine că nu. Faceți și voi.

— Noi o 'ncruzim, n'o facem bună. La urma urmei îți trebue și ție.

— Nu. Eu nu mai mănânc. De când mă tot pârpălesc la foc, mi-a trecut pofta de mâncare pe-o săptămână...

Il luarăm unii de cap, alții de picioare; în sfârșit, nu-l lăsarăm să se hodinească.

— Cu el la gârlă, băeți!... spuse unul din noi. „Văru" se lăsa dus, ca un miel în gura lupului.

— Unde-i groapa cu furnici... Ba-i aici, ba nu-i aici..., ziceam noi, ducându-l legănat pe sus.

— Ați năucit?... Se smuci „văru" din mâinile noastre, simțind apropierea pârâului ce-și hohotea apele în jos, gata, bucuroase, să-i tragă o scaldă.

— Stați. Eu merg, fac, cu un singur legământ. Câtă vreme mă voi pârjoli eu la vatră, să vă fac rost de-ale gurii, să faceți bine să-mi stați împrejur. Nu vreau eu să știu, că alde d-voastră, pe când eu mă topesc, înădușind la foc, vă lăbărțați la umbra pădurii. Unu să-mi aducă gâteje, altu apă, altu să-mi ție de urît... Dacă vreți...

Voirăm, firește; altfel n'avea cine să ne facă demâncare. Lelița Safta nu vrea — nu se pricepea ; mă rog, era oricum nevasta lui domnu' Anton, cu slugi la pădure, cu ciobani la munte. Nu-și muia cerbicia să facă pe bucătăreasa noastră. Puteam găsi o femee din sat, bucuroasă de câștig, să vie să ne ajute. I-am zis, dar ne-am aprins pae'n cap.

— Iscoadă 'n casă ? Aiasta **eu** n'o vreau.

Ne încredințasem repede că tare se temea de bărbatu-său. Avea și de ce. Domnu Anton era om plăcut, bărbat frumos, voinic și tânăr. Ea era cam urâțică, cam bătrâioară și nu făcea copii, ca măcar așa să și-l mai fi lipit de dânsa. Il temea de toate umbrele. Bănuia, să nu i-l fure cineva. Era mereu necăjită și pe noi.

— Ce-aveți, **mneavoastră** 'ntre **mneavoastră** cu Anton al **nieu?** Di undi v'o cunoscut di **ni** v'o trimis pi cap? Oți **hi** nescai barâșnici, cu cari-și faci el di petricanie pe la târguri, cu celi muieri, prin tâte hanurle...? Hm. Știu eu. Mădămuri, jidauci... Acum v'ar trebui, cum nu, bucăriasă... Placi-vă așă de undi nu, p'aci vi-i drumu...

— Nebuna asta nu-i zdravănă, ne șopteam noi, dând din umeri, fără a-i zice dimpotrivă. Numai cu „văru" se tâlcuia ea. El îi spunea pe șleau, după gândul ei.

(Cntinuare în pag. 8)

IMPRESIONANT! **CEREȚI !**

Crima și năpastea au fost puse în mișcare de necrutătoarele trusturi acaparatoare împotriva unei geniale invenții care le amenință profiturile. Inventatorul ajunge la ocnă; soția scumpă îi este asasinată. Eroica lui fiică preia lupta titanică. Va isbuti ea să ducă la triumf adevărul, dreptatea și visul părintelui ei, martir al științei?...

„ROMANELE CAPTIVANTE"

(230 pagini — 15 lei)

Cereți la chioșcari, librari și în gări.

AER DE MUNTE

(Urmare din pagina 7-a)

— Ehe-hei, de când ne cunoaștem noi cu boier Anton...

— Boier? Da di undi boier? Omu nieu nu-i boier.

— Boier, boier, că-i om galanton, cu mâna largă...

— Cum di nu? Ține di cheltuială pe toți flămânzii, să-l măgulească'n deșert... Dar, ci faci mneata acolo?...

— Iaca, vrajă la dușmani.

— Cum aceea?

„Văru", mestecând mămăliga, rupea după făcăleț câte-o fărâmă și-o trântea în hogeac. Asta-i păru de bănuială leliții Safta. Azi așa, mâine-așa, până când într'o zi, smucindu-i făcălețul din mână, îl repezi la oparte, mestecând dânsa mămăliga.

— De-amu să mă cam slăbești. Mâna pe melesteu nieu, n'ai să mai pui. Ți-oi face eu mămăliga. Dute'n treabă-ți.

Așa scăpă „văru" de vatră. Lelița Safta oblicindu-se a ne face mămăliguța, ne mai gătea și câte o mâncărică. O zeamă gustoasă de găină, mai pui cu smântână și câte-o rață grasă pe curechi călit în grăsime. Păsările ni le cumpăram noi din sat. Odată, un argat al lui Domnu Anton ne-aduse un epure împușcat. Lelița Safta ne găti din el un borș și-o ciulama minunată. Știa dânsa treaba bucătăriei, mai abitir ca o târgoveață, cu toată catrința și opincile cu najiște, cari n'o deosebeau în port, de nevestele din sat. Numai că nu ținu prea mult socoteala asta. Dumneaei ținea să-și limpezească locuința de noi. Ne lăsă într'o zi fără de mâncare făcându-ne să nimerim cârciuma.

Și nu-i fu de-o-dată, ci-i fu de nadă. Pleca frumușel disdedimineață în sat sau cine mai știe pe unde, având de grijă să-și pue bine toată uneltăria vetrei. Nici tu ceaun, nici tu cratiță, oală sau ulcică, până și frigarea și pirostriile erau ascunse. Nici ea nu ne mai gătea și ne da să înțelegem că nici noi n'aveam ce-i mai căuta la vatră. Ba, pentrucă eșeam și noi, ca oamenii, în dosul casei, se văicăra cât îi lua gura pe prispa din față, de se oprea lumea în drum crezând cine mai știe ce.

— Ni-o spurcat ciufuții aiștia tot curechiul... Avea varză răsărită în grădinița de la spatele casei.

Ce era să mai așteptăm? Dragoste cu sila nu se poate. Domnu Anton se vedea arare, mereu trepătând după treburi. Ba la stâni, la munte, ba la fâneața'n coasă, când n'alerga pe la târg să-și desfacă mărfurile, lână, brânzeturi, pieile de oae și mai câte el știa. Noaptea venea, noaptea pleca. Asta-i, una la mână. Al doilea, că nu vream ca din pricina noastră, să se iște zizanie în casa omului. Omul ne primise la dânsul pe cuvânt să nu-l supărăm cu nici un fel de plată. Așa, de omenie... Eram, cu toate astea, puși la mare încurcătură. Să plecăm fără să-i spunem, iarăși nu era bine. Ce era de făcut?

Cu prilejul unii clăci, la popa din Bobolia, făcurăm cunoștință cu un seminarist. Aflarăm de la dânsul că am putea găsi o gazdă așezată la un moș al lui, Neculai Cojocariu. Stetea înapoi, peste gârlă, în Pipirigu, cum treceai puntea de la cârciuma din Bobolia în jos.

Dar, să vedeți cum merse treaba, cu claca de la popa. Preoteasa dăduse în sat, la fete și neveste, lână de tors, din primăvară, de la tunsul oilor. Amin, — vorba dumnealor — femeile aduceau torturile, într'o zi anumită; seara, se făcu „joacă", în ograda preotului. Doi lăutărași scârțâiau jocurile obișnuite în partea locului. Mai mult învârtite în doi, nu ca în partea noastră, țiituri de mână, horă. Eram și noi poftiții sfinției sale la masa de clacă. Băiețanii, care cum își juca fata, fugea cu ea în dosul unui coșar din bătătura popei. Ce făceau ei acolo, treaba lor. Asta stârnui între noi mare frecătură de cuvinte. Unii ziceau că-i datină, alții, că-i necuviință.

— Datină, datină, dar să-și târască flăcăul fata, în văzul tuturor și mai ales al fetii sfinției sale, s'o târască'n coșar, noaptea, la'ntuneric?

Preotul se cam roșise; preoteasa, de obârșie de pe-acolo, punea nasu'n jos. Era poate întâia oară când auzeau asemenea înfruntare la niște obiceiuri vechi, de-a căror perindare ei nu erau vinovați. Obiceiuri vinovate — nevinovate, dar nu mai puțin strămoșești, tari ca însăși sângele ce ni-l hărăzesc aceștia din veac și până acum. Tuturora de-acolo li se păreau tot pe-atâta de firești, ca însuși jocul turturelelor în văzduh, sau al rațelor pe lac.

Adoua zi, după asta, făcând rost de-o căruță, trasă și împinsă de niște băiețani, în loc de cai, ne cărăbănirăm sălașul de la domnu Anton și zbughea cu el la domnu Neculai. Era și acesta domn, după zicala din partea locului, pe cuvânt că era om cu meșteug : tâmplar.

Lelița Safta rămase cu mâinile încrucișate, pe prispa casei, blestemându-ne din urmă. Nu doară, că-i părea rău după noi... Necazul era, că de la dumnealor, treceam la o casă de om, care, — fără să știm noi, — era în dușmănie cu dânșii.

— Așa-i trebue omului prost. Să strângă șerchii la sân, di pi tăte drumurili...

Peste noapte, venind domnu Anton și aflând de la cârciumă despre plecarea noastră, s'a necăjit tare. Nu s'a mai dus acasă, stând și petrecând acolo. Venise de la drum lung, cu iapa pe care o chema Marița, pic de inădușeală. Afară se brodise vreme urâtă și rece. Burnițea a ploaie măruntă, ca de toamnă, și adia un vântuleț, să te taie. Domnu Anton nu simțea vremea de-afară, dar Marița, — priponită cu hățurile de roata căruței, — înfierbântată, săraca, cum era, răci, înțepeni și spre ziuă, când să plece omul își găsi iapa moartă, cu potcoavele'n sus.

De ziua lui Sfântu Ilie făcurăm și noi joacă în ogradă la domnu Neculai Cojocariu. Veniră fete puține, nu era clacă. In schimb, neimpuiară băiețanii urechile cu zicale și strigături măscăricioase, cum nu se poate spune.

Dar curmarăm în scurt petrecerea, întâmplându-i-se unuia dintre noi să cază de pe punte în apa pârâului, pe când voia să aducă niște sticle de vin de la cârciumă. Se întoarse țurlă de apă și șubrezel cum era — intrasem la grijă să nu se îmbolnăvească.

La gazda cea nouă ne bucuram că aveam apa pârâului și câteva șipote foarte la îndemână. Dimineața ne răcoream pe față și trupul de jumătate, la șipote. Peste zi ne tărbăceam prin adânciturile pârâului, bălăcindu-ne ca niște broscoi.

Dar ne făcea cu ochiul vârfu muntelui Hălăuca, Picior de Bivol, cum i se spunea, — care se înălța ca o sprânceană uriașă de stâncă neagră tocmai deasupra Boboliei. Trebuia să-l vedem.

Zis și făcut.

*

Ne răsărea soarele din spate când noi, trecuți de mult de Bobolia, lăsam acum la dreapta satul Dolia cu cele câteva bojdeuce ale lui. Cărarea ce străbăteam se desprindea ca o dâră de melc, printre ierburile fâneții, prin care treceam. Ispitiți de roua ce strălucea ca boabele de mărgăritar, din vârful ierburilor, ne lăsarăm cu pulpele goale alergând prin apa dimineții. Ne sbăteam, țipam urlam, cântam, îngânându-ne cu răsunetul pădurii care ne aștepta în față, trezindu-se, în toate mădularele noastre simțământul deplinei libertăți, netărmurit, nestingherit și neînfrânat, ca însăși jocul vântului, în largul văzduhului...

Intrarăm sub poalele pădurii. Inainte ne mergea călăuza. Nu ne puteam avânta singuri, prin locuri necunoscute. Mergeam, dar înaintea noastră nu deosebeam nici drum, nici cărare. Doar călăuza care-și cunoștea locurile. Călcam pe așternut de mușchi și putregai de frunze. Ici și colo pășeam peste trunchiuri căzute de brad mort și când nu era de ocolit, treceam apă de pârâe călcând cu grijă din piatră'n piatră. Umbrarul pădurii ne împiedeca să vedem cum e cerul. Numai picioarele simțeau urcușul muntelui. Păreau tot mai grele, tot mai de plumb.

Răzbătând pădurea, ne izbi în față peretele muntelui, iar în dreapta o rovină prăpăstioasă peste care se înălța trufaș, spre cer, *Colțu lui Ghepure*. Pe vremuri, un ghiaburan, Ghepure, își creștea herghelíile de cai pe plaiul ierbos, ce se întinde, — ca o plavie verde, — din vârful Colțului, până hăt, departe, în zarea de către apus. Mândru și bogat, de pe urma herghelíilor lui, Ghepure speriase satele dimprejur în petreceri și blestemății. Cine știe din ce pricină, într'o bună zi își făcură caii vânt, din jos, spre vârf: și fugi și-aleargă, sforăind, svârlind, spăimântându-se unii de alții. In goana lor nebună înădușind, li se puse povăiala pe ochi. Nu mai vedeau. „Claie peste grămadă, prăvălitu-s'au de colo, de pe vârful Colțului, făcându-se leasă, aici, în fundul prăpastiei. Zicând, călăuza ne-arată în jos, supt noi, adâncul negru ce ne-ar fi mistuit într'o clipă numai o frântură de picior de-am fi scăpătat-o pe dealăturea potecii, pe care ne cățăram, cam cu părul sbârlit. Poteca părea tăiată ca într'un perete în umflătura stâncoasă a muntelui...

— Cine îndrăsnește să scoboare prăpastia, găsește în fund, — așternut de oase albe. Printre ele, zac si-ale lui Ghepure, care-alergând să taie goana cailor, — prăvălitu-s'a cu ei cu tot de râpa Colțului care-l vedeți.

Cu tristețea acestei povestiri în suflet, ieșirăm deasupra unei poenițe, drept în drept cu creștetul Colțului, de pe care își frânsese Ghepure capu și norocu. In spatele Colțului, peste-un șes întins și verde, țâșneau, în zarea aburoasă, sumedenie de culmi și vârfuri de munte. Ai fi zis, că-s tăeturi de brazdă năsdrăvană, trasă la întâmplare.

Cățărându-ne pe-un tăpșan, la stânga de potecă, ținându-ne de rădăcini și ierburi, cari atârnau în vite lungi printre lespezile cenușii, mai luând-o deabușele ca urșii, am ajuns supt sprânceana cea de piatră neagră, ce ne făcea cu ochiu 'n sat la Pipirigu. Când luarăm seama, deasupra noastră, stăteau să cază atârnate, țurțuri uriașe de piatră. Ne îngrozi amenințarea lor, dar mai înspăimântătoare de cât ele, era priveliștea adâncului de supt noi. Ne țineam curajul: inima, însă, ni se făcuse purice. Călăuza ne zorea înainte, să vedem obârșia șipotelor din care izvora Nemțișorul.

— Să n'atingeți apa, că aici rămâneți înghețați, ca stânca...

Păturită, între crăpături de stâncă, zăpada înghețată, de când lumea, în picuri prelungi, se mulgea spumegând în găunoseli de piatră din care se prelingea izvor de apă limpede. Neimmuiarăm degetele în unda străvezie, să ne potolim setea, umezindu-ne limba. Nu era chip s'o bei. Răceala ei ne-ar fi înghețat sângele în vine. Mai mult târându-ne, o luarăm îndărăt, dând ca racii înapoi, s'ajungem poteca urcușului, de unde abătusem.

Cu pas domol, întins, cu mâinile la spate, să-ți ușurezi răsufletul, acum, acum, iată-ne sus, pe culme: suntem pe Hălăuca. Ne-am lăsat pe spate în bătaia soarelui, pe așternutul moale al mușchiului, ce acoperea poiana întreagă. N'am suferit prea mult arșița soarelui. Scoborârăm puțin un povârniș și dădurăm de-o strungă de oi. Brodirăm la mulgători. Ciobanii întinseră crăcana și durară mămăligă mare într'un ceaun din care ne'nfruptarăm și noi, întingând-o cu poftă'n brânza zburată, purtată la samar. Sorbirăm și câte-un gât de lapte proaspăt, muls atunci din uger cald de oaie. Dădurăm, în schimb păstorilor, pacuri de tutun și o sticlă de secărică, aduse cu noi din sat.

Priveliștea era largă și nespus de întinsă. Pe deasupra potopului de culmi și vârfuri, ca niște furnicare uriașe, departe, mijea în zare spinarea de urs pe brânci a Ceahlăului. Ca un turban de pașă, îl încolăcea deasupra, vălătuc de cețuri albe. Intorcându-ne, întinserăm suișul la Picior de Bivol. Supt solz de stâncă, la creștet de munte, izvor de apă caldă. Urcasem ridicătura celei mai înalte culmi a Hălăucii. Limpezimea văzduhului ne ușura privirea ochilor. In jos, supt noi, vârfurile brazilor păreau spăngile unor oștiri tăinuite. Târgu Neamțului părea acolo, să-l ajungi cu un svârlet de piatră, iar supt piciorul muntelui se pitulase Pipirigu într'o povăială de ceață cenușie. Peste valea satului, dincolo, vârfurile gemene ale Pițigoaei, păreau un uger întors de capră uriașă. Ca un balaur văzurăm îngroziți, alunecând spre noi, spăimântător, un nor de ceață fumurie. Venea, ades de-o adiere ușoară de vânt, parcă anume să ne cuprindă, să ne înghită.

— Stați, care cum v'aflați. Nici-o mișcare, pân'o trece pâcla..., sbieră, ca luat fără de veste, călăuza.

Inlemnirăm. Cețurile ne cuprinseră, ca niște mâini dușmane, să ne orbească ochii, să ne zugrume sufletul. Eram, unul lângă altul și nu ne vedeam. Simțeam doar abureala de ghiață ce ne umezea fața, urechile și mâinile. Un brânci sau un cutremur și ne-ar fi dat de-a berbeleacu, în țepușurile brazilor din jos. ...Balaurul se tot duse înainte. Soarele ni se ivi, lucindu-ne în față, scânteind umezeala îmbrăcămintei, înrourată de pâcla trecătoare.

O luarăm, în sfârșit, la scoborît, ținând calea spre răsărit, pe culmea oablă a muntelui. Dădurăm la povârniș. Oblu părea el povârnișul, dar ne repezea la vale, târând pietrele după noi. Când pe vine, când târșindu-ne pe șezut, până dădusăm la rariștea codrului, ce înainta pe coastă. In goana fără vrere a prăvălirii, chiteam tulpini de pomi, să-i prindem în brațe. Alergând din copac, în copac, păream că număram pădurea. Jos, supt coastă, poposirăm, rupți de oboseală. Greu la deal mai greu la vale... Acasă, mâncarăm ca lupii. Culcându-ne, dormirăm ca pământu.

*

Sosindu-mi de-acasă niște bani de cheltuială, trebui să mă duc să-i ridic de la poșta din Tg. Neamț. Abia mergând acum, îndărăt, spre târg, îmi dădui seama de prăpădenia drumului ce-l străbăturăm, mai mult pe jos, în noaptea cu moș Țipileagă. Lung, cât postul Paștilor și plin de văi și de vâlcele. Cum de nu ne-am îmbolnăvit atunci de oboseală?

După scoaterea banilor, hai, să văd și eu împrejurimile. O luai, să merg la băile Oglinzi. Ba, să nu mint, o luai întâi spre Cetate, sus. Singurel, urcai dealul și colindai printre zidurile risipite ale Cetății, ca un duh rătăcitor. Din mijlocul ei se spune că e săpată o peșteră, pe sub pământ, răzbind în Mânăstirea Neamț. Urcai ruina turnului și, chitind în jos, privirea mi se înfipse în zare, până în șesul Moldovei. Soarele ardea, să aprindă pietrele. Câteva șopârle, chiorându-se la mine, nălucirá printre crăpături de ziduri. Mă înfiorai. La piciorul dealului, Ozana își argintea solzii în bătaia soarelui de-amiazi. Lume despoiată îi turbura undele, scăldându-se. La un vad, mai încolo, femei înălbeau pânze, spălau rufe, bătându-le cu feredăul. Ispitit, lăsând ruinile în grija veșniciei, scoborii fuga, până 'n malul gârlei. Repede, pe desbrăcate și 'ntr'o clipă, hâldâbâc în apă...

Trecând, prin satul din marginea târgului, aflai că-i zice Humulești. Mi-adusei aminte de moș Creangă. Mă dusei, să-i văd bojdeuca. O biată casă de om sărac, rămasă pustie, într'un fund de ogradă, plină de buruieni. De acolo ieșind, trecui printr'o toloacă unde, pe niște corlate, erau întinse dimii, scoase dela piuă, să se usuce. Prin apropiere băteau piuele toaca lor : ia p'a ta și dă 'ntr'a mea, ia p'a ta și dă'ntr'a mea, precum cei din partea locului le îngâna mersul. Intors în ulița mare a târgului, luai o droșculiță cu un cal și hai, bădie! sus la Oglinzi. N'avui de văzut lucru mare. O clădire de hotel posac și o ruptură de pământ, într'o frunte de munte. Mai la o parte, o pădure de stejar, dar când chitii în sus, zării cerul întunecându-se și ploaia sta să pice. „Hai, birjar, fuga 'n oraș?".

Ajungând la târg, ploaia încetă, gerul se răzbună într'un senin, de zâmbet de copil. Râdea parcă de noi. Soarele scăpătase în asfințit, arătându-și o coadă de păun, în raze lungi de aramă. Spre răsărit, unde întunecimea ploii se lăsase, arcuia acuma curcubeul Hotel, han, sau cum ați vrea să-i spuneți, fui bucuros unde mă aduse birjarul. Cerui repede să-mi facă focul în sobă. Afară zăporul de mult încetase, dar din ale mele îmbrăcăminți curgeau țurloaiele, ca într'o casă de paie, în care mai picură trei zile steregia, după ploaie.

M'am despoiat până la piele, întinzându-mi cele de pe mine, să se svânte. Mă gândeam:

— Las, băiete. Ai venit la aer de munte, să-ți vindeci plămânul. O să te vindeci pe lumea ailaltă, după răceala asta...

Chelnerul, fără să-i fi spus, îmi aduse o garafă de vin fiert, cu scorțișoare.

— Bea, coane! N'avea nici o grijă. Aburcă-te'n așternut și as' pe mine. Iți trimit eu, știi, ca pentru mata, ceva să te înfierbinte de minune...

Pe la un miez de noapte, mă pomenii, că mi se deschide ușa încetișor, sfielnic, cu grijă. Prin ceața luminii focului din sobă, mi se păru că intră, — înfășurată într'o broboadă, o vedenie de femee. Călca în vârful degetelor, ca o pisicuță. Eu despoiat, mă pârpăleam la gura sobei. Văzând-o, vrui să mă feresc, dar ea îmi luă înainte:

Nu-i nimica. Ca la casa omului... Se duse și prinse perdelele dela fereastră, să nu se vază din afară. Intorcându-se, își desfăcu broboada. Tare frumușică și tare tinerică mi se păru. Nu știam ce-i de făcut. Mă fâstâcisem cu totul în fața acestei nebănuite arătări. Veni însfârșit la mine și întinzându-mi mâna, își rosti pe nume:

— Lina Vasiliu... Mata ești cu ploaia?

— Da, făcui eu, besmetic, trăgând pătura de pe pat peste mine.

— Făcuta-i bine, că te-ai desbrăcat. Putea-i să te pricopsești c'o răceală, sor' cu moartea... Dar, di ci nu treci mata în așternut? Nu ți-a fost, poate, destulă răceală?

Ai dreptate, gândii eu, fără să-i răspund. M'aruncai în pat. Ea mă 'nvălui în broboada ei, întinzând și pătura patului peste mine. Mă sărută pe frunte, ca pe un copil și legănându-mă de umăr, îngână:

— Nani, nani, puiu mamii...

Aprinsese lampa, dar o trăsese jos. Prin mijeala luminii, o priveam cum se desbrăca, ca și când n'avea un băiat în fața ei. Rămase într'o cămășuță străvezie. Pufni în lampă și — dintr'o săritură — o simții lângă mine, ca un val de apă caldă, cuprinzându-mă, strângându-mă, sărutându-mă. Beat n'aș fi fost altfel, de cum m'amețisem atunci, respirându-i căldura trupului ei. Mă lăsai în voia desmerdărilor acestei nevisate bucurii.

Ne-am tredit dintr'un somn adânc și fără vise, strânși unul lângă altul, ca doi copii, singuri pe lume. Dormisem, ca rupți de oboseala coasei.

In câteva clipe ne îmbrăcarăm.

— Se luminează de ziuă și nu vreau să mă vadă lumea. Era mai bine, dacă știai, să fi tras la mine... Ai fi putut sta, cât ai fi avut plăcere...

O petrecui la dânsa. Dimineața era cețoasă, ca după ploaie. Ne strecurarăm, grăbiți, într'o ulicioară plină de grădini. In fundul unei grădinițe, căscioara Linei. Ingrijită era ograda, curată era prispa și ușa albă de lemn și în odăița ei primitoare, numai alb în toate părțile. Perdele, față de masă de horbotă, înveliș de pat, pereții văruiți, pernele umflate în colțurile patului, totul și toate erau scăldate în albul curățeniei desăvârșite.

Scoțându-și broboada, punându-și pestelcuță albă ca neaua, începu roboteala, aducând dulceți, aprinzând ibricul de cafea, alergând încoace și încolo, afară la niște păsări, aducând un smoc de busuioc. O albină în jurul stupului. Am sorbit cafeaua, sorbind-o și pe dânsa din ochi. M'am ridicat, am strâns-o în brațe, sărutând-o pe frunte, pe ochi, pe obraji.

— Să ne scrim. Să ne mai întâlnim, juruiam, plecând.

Nu ne-am scris. Nu ne-am mai văzut.

O rază de soare, într'un strop de rouă.

I. Neagu Negulescu

Scriitorii armeni

ARSCHAG CIOBANIAN

SIMPLE NOTE

Apologia influenței

Egiptul faraonic, necontenit răscolit de arheologi, își scoate la iveală tezaurele. Descoperiri călăuzite de metode științifice risipesc negura mistică ce înconjură gloria culturii egiptene și confuziile monumentale create de istoria intuitivă și poetică. Egiptul mauzoleu de faraoni și înalți dregători, cari s'au pregătit de moarte și numai de moarte, ca și cum altă preocupare n'ar mai fi avut în timpul vieții, tinde să dispară, ca multe din copilăroasele legende ale istoriei. In locul Egiptului cimitir selenar, arheologii scot la suprafață vestigiile unei colectivități ce s'a condus după legi de fier și a făurit legi, ca să-și organizeze buna ei funcționare.

Viața s'a manifestat pe malurile Nilului în toată plenitudinea și a evoluat nu după capriciul dinastiilor, ci determinată de condiții obiective. Cultura și civilizația egipteană s'a desvoltat, înrâurită fiind de condițiile geografice și politice, la fel ca în toate timpurile și în zilele noastre.

Atâta timp cât a fost o forță progresistă istorică, Egiptul a primit influența altora și a iradiat la rându-i influență. Piramidele și mormintele regale n'au reprezentat țelurile-i ultime, ci monumente de aceiaș valoare ca muzeele din zilele noastre, sau monumentele publice menite să conserve prestigiile simbolice ale castei politico-religioase.

Descifrarea ieroglifelor de către Champolion prezintă pentru egiptologi însemnătatea pe care o are în medicină invenția microscopului: adică un instrument obiectiv de investigație.

Cu cât sunt descifrate mai multe papirusuri cu atât se năruie mai multe legende. Printre cari și aceia că o literatură egipteană nici n'a existat. Este adevărat că ceiace s'a publicat până acum în literatura egipteană este departe de a atinge măreția monumentelor sau farmecul picturilor murale, naturaleța statuilor și rafinamentul bijuteriilor. Se remarcă însă — cu mare mirare, bineînțeles, de către acei mari cu seamă, obișnuiți să privească literatura drept un miracol abstract — că primitivele texte egiptene dacă n'au slujit deadreptul ca izvoare de inspirație, au isbitoare asemănări cu unele opere socotite de o măestrie neîntrecută.

„Imnul către soare" Akhnaton, de pildă, are unele accente ce pot aminti psalmii lui David:

„O Aton, începătorul vieții, tu te înalți la Răsărit, pământul e plin de razele tale,

„Spițele tale străbat pământul și toate cele făptuite,..

„Ești departe, dar razele tale ating pământul, iar ziua îți urmează pașii.

„Și dacă oamenii se deșteaptă, apoi tu îi faci să se deștepte.

„Ei și-au spălat mădularele, și mâinele lor se roagă înfățișării tale.

„Dobitoacele pasc pășunea, copacii și ierburile cresc.

„Păsările ce iubesc dinarul tău, sboară în aurul lui

... păsările renasc când te înalți tu pentru ele.

„Tu ești în inima mea, și numai eu, fiul tău, te pricep"...

Acest imn — care desigur că nu ajunge până la lirismul patetic al psalmilor — îl găsesc reprodus în ziarul „Le Temps" într'un articol despre cele mai recente săpături arheologice egiptene și fiindcă am înaintea mea câteva ediții ale Bibliei, gândul mă duce la „Cântarea Cântărilor". Am în față „Biblia" tradusă din ebraică și elinește de Gala Galaction și pr. Vasile Radu, apărută în editura „Fundațiile Regale"; am Biblia Sf. Sinod ediția din 1914, „La Bible" traduite du texte original par les membres du rabinat francais sous la direction de Zadoc Kohn (1899—1906) și Biblia text ebraic, tipărită la Holzhausen, Viene (1896).

Câte ediții, atâtea versiuni ale „Cântării Cântărilor" având tendința de a reda cât mai just textul original. Numai traducerea Gala Galaction aduce aminte de cea a lui Renan, fiindcă versetele nu se înșiră numai pe capitole, ci caută să dea poemului ritmul și forma unei orații de nuntă.

„Cântarea Cântărilor" a dat mult de lucru istoricului și ebraistului Renan. El care se ostenea să dea un sens istoriei lui Israel și să deslușiască printre texte viața socială și națională care a fost determinantă în creația scripturilor a rămas cu totul nedumerit în fața acestui poem de suavă și câmpenească senzualitate care este „Cântarea Cântărilor". In prefața traducerii sale el se întreabă cum s'a rătăcit poemul plin de frăgezime într'o literatură națională care a excelat prin patosul ei și înțelepciunea ei abstractă. Și fiindcă nu găsea altă explicație mai nimerită a socotit că țăranii trebuie să fi cântat „Cântarea Cântărilor" pe la nunțile lor și a tălmăcit-o ca pe o orație de nuntă, cu coruri și personagii.

Pe vremea lui Renan egiptologia nu făcuse încă progrese prea mari și prea puține texte egiptiene fuseseră date publicității. Pornind însă dela nedumerirea lui Renan un baron Neuschotz a tipărit o carte în care încerca să arate că ciudata „Cântare a Cântărilor" n'ar fi decât o tălmăcire ebraică a „Cărții Morților", egipteană. Numai că scribul care a adaptat în ebraică textul ritual egiptean s'a dovedit mai înzestrat decât autorul sau autorii originali. In timp ce „Cartea Morților" este un text rece, străbătut pe alocuri de oarecari metafore și de un suflu mistic, „Cântarea Cântărilor" nu numai că își păstrează nealterată aroma ei, nu numai că stilul ei pasionat de simplu, echilibrul ei n'a mai fost depășit, dar invocația ei senzuală poate fi tălmăcită în fel și fel.

Orație de nuntă, poem de iubire al regelui Solomon sau laudă simbolică a Bisericii, *Cântarea Cântărilor* este una din acele poeme pe care le-a plăsmuit geniul uman ce poate fi actualizată în orice timp.

Este indiferentă obârșia ei, după cum este indiferentă obârșia psalmilor. Disputa în jurul obârșiei ar fi un admirabil motiv pentru „Pretextele" lui André Gide care a făcut într'un studiu apologia influenții. Nici o operă de artă nu s'a născut din senin și nici o cultură nu s'a făurit fără influență străină. Un necontenit flux și reflux de sensibilitate mișcă făptura națiunilor. Creiază și-și pecetluesc cu personalitatea lor numai acei inși și acele seminții cari nu se sperie de influență și știu să primească, dar să și mistuie, ceiace li se oferă.

Dacă ar fi să tragem ultimele concluzii din istoria comparată a textelor, ce ar rămâne din Shakespeare — care s'a inspirat din povestitorii italieni — ce ar rămâne din atâtea opere consacrate drept originale?

Această notă ne-a fost suggerată de imnul către soare apărut în „Le Temps" dar și de traducerea „*Cântării Cântărilor*" a părintelui Galaction, care dă poemului o anumită interpretare, dar și un anumit sens.

ION CALUGARU

Max Dauthendey

KIMGUN

In româneşte de M. SĂVEANU

Kimgun era un sărman Birman mai sărac decât praful şoselei. Locuia într'un orăşel nisipos pe malul Iraudy-ului între Mandalay şi Prome. Munca lui consta în a se urca în vârful palmierilor satului ale căror trunchiuri semănau cu nişte catarguri şi acolo, cocoţat, să facă crestături la baza frunzelor şi să atârne mici vase pentru a culege seva. Cătărat colo sus, pe un palmier legănător, semăna cu o maimuţă goală. Văzut de jos, sub cerul înstelat, silueta lui părea tăiată în hârtie neagră şi atât de uşoară încât sborul unui cocostârc ar fi putut-o dărâma.

Din observatorul său, Kimgun zărea în depărtare vapoare engleze cu punţi duble cari scoborau sau urcau fluviul ca nişte ţestoase uriaşe. Indată ce un vapor se oprea, Kimgun scobora din palmier şi alerga până la debarcader să se adauge celorlalţi culii pentru a ajuta la încărcatul sau descărcatul sacilor cu orez, a coşurilor cu fructe, baloturilor de lemn de santal.

Cu o duzină de alţi bicţi diavoli se agita în lungul râului ca o marionetă. Câteva ore mai târziu, când vaporul era plecat, când largul fluviu redevenit pustiu îşi gonea valurile arzătoare şi monotone, când copiii satului reveneau la scăldat, într'un cuvânt când nu mai era nimic de câştigat, Kimgun alerga spre palmierii săi, se căţăra în vârf, lua cu precauţiune vasele pline înlocuindu-le cu altele goale. Sub soarele neîndurător, cursul lui Irauady avea tăria unei lămâi. In mijlocul colinelor împădurite câteva clopotniţe de pagode albe găureau frunzişul. Jur împrejurul lui Kimgun se întindea un peisagiu uniform: verde, galben şi alb, unde nici vara nici iarna nu aducea schimbări. Numai fumul navelor transforma uneori aspectul acestui univers pătând azurul cu nouri negri.

Intr'o zi, în micul orăşel pierdut în lungul marelui fluviu veni un svon că la Rangoon, capitala, clopotul sfânt al pagodei Schwee Dagon căzuse în mare.

Voiseră să ia acest clopot faimos cel mai mare din lume, de pe terasa pagodei pentru a-l duce în Anglia. In momentul îmbarcării lanţurile s'au rupt şi clopotul a fost înghiţit. Zăcea acum în fundul mării; toate încercările de a-l scoate fură zadarnice. Englezii abandonară sforţările. Marinarii birmani se hotărîră însă să-şi unească puterile pentru a salva clopotul cu orice preţ. Englezii le promiseră că dacă reuşeau, clopotul va rămâne la locul lui. Când Kimgun auzi vorbindu-se de sarcina glorioasă ce şi-au asumat-o marinarii, se hotărî să participe şi el şi porni într'acolo.

Merse mai multe zile. Işi petrecea noaptea în pagodele din fundul marilor păduri. Dacă nu găsea adăpost, se căţăra în vârful unui palmier şi stătea nemişcat în coroana arborelui. Maimuţele şi papagalii îl luau drept o frunză uscată, se căţărau pe pielea lui negricioasă şi dormeau alături, fără teamă.

Cu cât Kimgun se apropia de Rangoon, cu atât se simţea mai străin. Pădurile şi munţii aveau aspecte noi. cursul fluviului se lărgise şi soarele tropicelor strălucea nemilos. Kimgun întâlni palmieri cenuşii-albaştri şi roşii închişi necunoscuţi.

Intr'o zi ajunse la estuarul fluviului. Crezu că numai apă este pe lume. Dar spectacolul cel mai curios ce-l văzu, înainte de a sosi la Rangoon fu enorma pagodă Schwee Dagon, în vârful colinei sfinte. Avea o cupolă dreptunghiulară deasupra. S'ar spune că soarele a căzut pe pământ ca o pară de aur uriaşă.

Imprejurul pagodei, pe colină, erau multe străzi aurite, clopote de aur, acoperişuri de aur, turnuri de aur, arbori cu trunchiuri de aur, o adevărată feerie.

Ziariştii englezi în Capitală

STIEWENS

Văzând tot acest aur, Kimgun crezu că încetase din viaţă şi că se află în Nirvana în poalele aurite ale lui Buda.

Trei zile şi trei nopţi rămase pe colină rătăcind dealungul străzilor de aur, visând la umbra arborilor de aur. Nu se putea hotărî să părăsească altarele de aur unde ardeau nenumărate lumânări. Impărţi cu câinii templului resturile prânzului călugărilor; alunecă ultimele-i piese de bronz în cutiile suspendate la marginea statuilor de aur ale zeilor.

„De ce să mai păstrez câţiva gologani, îşi spunea Kimgun, în faţa imensităţii acestea de aur?". Spectacolul acestui aur distrusese într'însul noţiunea sărăciei sale. „Acest aur îmi aparţine, se gândea el; îmi aparţine mie ca şi celui mai bogat om din Birmania. Ce diferenţă e între el şi mine? N'avem decât, amândoi, să deschidem ochii şi să ne desfătăm la acest spectacol'.

Astfel Kimgun, timp de trei zile şi trei nopţi, uită scopul călătoriei sale în faţa strălucirii aurului. Rătăcea pe străzile de aur ca un om beat. Mânca, bea, dormea, în tovărăşia a o sută de divinităţi de aur şi urechile-i urmăreau cu beatitudine muzica delicioasă a jucăriilor şi a plăcilor de aur suspendate pe acoperişul pagodei pe care vântul uşor le făcea să sune încontinuu.

Parfumurile emanate din miile de altare de aur i se păreau lui Kimgun blânda respiraţie a metalului preţios.

Ca un glob de aur pe care pagoda l-ar fi atras în fiecare seară, Kimgun văzu în aceste trei zile soarele alunecând încet pe colină şi aruncând pe acoperişurile sfinte tot aurul de care era încărcat. Astrul aducea aurul cerului casei zeilor.

Şi sărmanul culi înţelese atunci pentru ce a fost creat soarele. Soarele servea pagoda ca şi un culi După cum Kimgun îmbarca pe vapoarele de pe Irauady sacii de orez şi baloturile de santal, tot aşa soarele servea pagoda ca şi un culi. pe pagodă, dar soarele era mult mai sărac decât pagoda aurită.

Kimgun ar fi voit să fie unul din acei curcani, dintr'acele capre, din acei câini sălbateci ce rătăceau cu duzinele pe străzi de aur între imaginile de aur ale lui Buda, sub rândurile de clopoţei de metal, în faţa cuferelor de cristal unde se îngrămădeau statuile aurite de lemn sculptat şi cari puteau să stea cum vor lângă soclurile coloanelor de aur. Kimgun nu îndrăzni să adreseze vreun cuvânt călugărilor îmbrăcaţi cu mantale galbene, nici fetiţelor birmane în tunică de mătase albă ce vindeau flori, nici măcar leproşilor cari cerşeau pe treptele templului cu figurile acoperite de o crustă albă parcă de făină. Kimgun se simţea prea umil pentru a se compara cu cei mai umili ce trăiau în sanctuarul de aur.

Trecând şi a treia zi, Kimgun părăsi colina minunată suspinând. Scoborî scara de piatră roşie a templului şi prin grădinile înflorite ajunse la Rangoon, unde înfloreau trandafirii.

Ii fu greu să-şi croiască drum prin străzile largi ale bazarurilor engleze dar, odată ajuns în port, întâlni un om, din satul său. Consăteanul îi arătă pe marinarii cari reuşiseră, cu două zile mai înainte, să scoată clopotul din mare şi să-l aducă până pe mal. Kimgun fu foarte mândru când află că Birmanii au salvat clopotul şi nu străinii, englezi. In bucuria-i uită că nu luase parte la salvare. Dar dorinţa-i de a ajuta pe marinari fusese atât de sinceră, atât de puternică, încât sfârşi prin a-şi imagina că jucase un rol principal şi activ în pescuirea clopotului. Se duse la mal, unde clopotul uriaş se înălţa ca o casă de bronz. Se construise în jur o schelă pe care se urcaseră culii pentru a-l curăţii de noroiul ce acoperea metalul. Kimgun îşi scoase sărmanu-i turban, se alătură celorlalţi muncitori şi începu să curete clopotul de bronz. Se căţără pe bambuşi, se balansă pe ei cu aceiaşi siguranţă ca pe palmierii satului său. Atinsese vârful extrem al schelei, acolo unde nimeni nu avusese încă îndrăzneala să se aventureze. Sări pe marginea superioară a clopotului şi începu să alerge ca o gazelă în lungul lui. Turbanul nu-i mai era decât o zdreanţă, atâta zel punea în lucru. Işi scoase brâul fără a simţi nici cel mai mic sentiment de ruşine, şi continuă şi mai cu foc să curete metalul. Când îşi uză toată îmbrăcămintea, se servi de mâinile-i goale. Freca pasionat. Noroiul uscat, sbura împrejurul lui. Dar călătoria cea lungă îl obosise. Simţindu-se la marginea puterilor, se culcă sus într'o încreţitură a bronzului. Corpul îi era la fel cu metalul, aşa că nimeni nu putea zări de jos pe Kimgun adormit. Seara se ridică schela, Kimgun rămase sus, în vârful clopotului, înalt ca un turn, fără ca nimeni să bănuiască şi-şi continua liniştit somnul.

A doua zi dimineaţă sosiră deputaţii birmani, notabilităţile ţării. Se săpaseră găuri sub clopot pentru a petrece frânghiile şi o mie de muncitori începură să tragă monstrul de bronz. Funcţionarii îl urmau în sunetul muzicii şi poporul în haine de sărbătoare întovărăşea clopotul salvat. Inainte ca pro-

cesiunea să fi ajuns la prima casă a oraşului, Kimgun se deşteptă. Intâi nu înţelese. Se crezu în vârful unui palmier legănat de vânt. Deodată auzi sgomotul mulţimii, lovituri de tobă şi ţambal; simţi că metalul încălzit de soare freamătă sub el. Işi aminti şi înţelese. Ruşinea îl învălui: se strânse ca un iepure. Când sosiră la intrarea oraşului, Kimgun îşi dădu seama că oamenii aşezaţi pe acoperişurile caselor îl vor zări. Se ridică şi făcu ca şi cum ar fi natural şi în ordinea ceremoniei ca el să stea sus pe clopot. Işi încrucişă picioarele la fel cu Buda, îşi lipi mâinile şi începu a se ruga. Din stradă nimeni nu putea să-l vadă, atât de înalt era clopotul. Mai mulţi îşi scoaseră inelele şi ca o ploaie minunată, smaragde, turcoaze şi rubine de Birmania începură să cadă asupra lui Kimgun. Regele rubinelor, omul cel mai bogat din Birmania, stătea pe acoperişul hotelului străinilor. Işi părăsise minele din Nord pentru a asista la serbare, Când zări pe Kimgun rugându-se în vârful clopotului, îi aruncă cel mai frumos colier. Bijuteria căzu pe umerii lui Kimgun şi sărmanul culi fu dintr'odată mai bogat decât cel mai bogat din locuitorii golfului Rangoon. Kimgun nu făcu niciun gest. Auzea cum plouă pietrele preţioase, dar nu ştia că erau pentru el. Credea că erau daruri pentru clopot. Inaintând, clopotul atinse colţul unei case. O fată tânără şi frumoasă sări dintr'un balcon şi iat-o alături de Kimgun. Dacă are şeaisprezece ani... Ingenunchie umil şi începu să se roage ca şi culiul. Kimgun nici nu-şi înălţă privirea. I se pare că dacă nu se mişcă, rămâne invizibil. Parfumurile, tobele, flautele cântecul mulţimii l'au scufundat într'un fel de extaz...

Seara, în grădini, la piciorul colinei pagodei, clopotul se opri. Arborii de cauciuc şi palmierii se înclinau deasupra monstrului nemişcat. Culiul era mereu în genunchi lângă tânăra fată care credea că are lângă ea pe salvatorul clopotului.

O gardă de onoare se formă pentru a veghia toată noaptea tezaurul recucerit. Mulţimea aşezată pe iarbă, lângă focuri, de bucurie mânca, dansa, cânta, aşteptând ziua următoare, când clopotul va fi transportat pe terasa pagodei. Mirosul alimentelor, parfumul găinilor şi al bananelor fripte se ridica până în vârful clopotului şi-l deşteptau din extaz pe sărmanul Kimgun înfometat. Privi tânăra fată de lângă el. Era fragedă şi graţioasă, îmbrăcată cu o tunică roză şi cu o rochie de mătase verde, cu flori împletite în părul ei parfumat şi cu lănţişoare de aur împodobite cu rubine în urechi. Nările lui Kimgun palpitară. O foame sălbatecă îl cuprinse. Prinse o ramură de palmier şi sări în coroana arborelui cu iuţeala unei maimuţe. De aici întinse mâna tinerei fete, fără a spune un cuvânt, o atrase spre el, sări pe o ramură groasă a unui arbore de cauciuc şi se lăsă să alunece în grădină ţinându-se de ieşituri şi de liane. Frunzele mari ale unui bananier îi ascunseră privirilor. Kimgun zări strălucirea focurilor aprinse şi sentimentul goliciunii sale îi reveni. Tânăra fată îi citi gândul în ochi. Ii întinse mica eşarfă de mătase de culoarea ceaiului de pe umeri. Kimgun îşi înconjură mijlocul şi amândoi, mână în mână, părăsiră adăpostul de frunziş şi se amestecară cu mulţimea fără a fi observaţi.

La lumina torţelor, Kimgun se îndreptă spre căruţa unui bucătar ambulant. Ceru câteva banane fripte şi, pentru a plăti, întinse negustorului colierul de rubine ce-i atârna la gât. Tânăra fată care cunoştea valoarea colierului se miră, dar se gândi că un om sfânt ştie ce face şi admiraţia-i pentru Kimgun crescu. In penumbră negustorul crezu că rubinele nu erau decât sticlă colorată; lăsă pe Kimgun să-şi ia câteva banane fripte şi-şi atârnă de gât colierul surâzând.

Kimgun nu ştia ce-i aceia rubine sau pietre preţioase. In satul lui natal nu cunoscuse decât nisipul lui Irauady. Sărmanul culi şi tânăra fată se aşezară în iarbă şi mâncară bananele în tăcere. Kimgun se gândea că astfel trebuia să se petreacă lucrurile la piciorul colinei sfinte a pagodei Schwee Dagon. Nu se mira nici de prezenţa unei atât de frumoase creaturi lângă el.

Aproape un an s'a scurs de la acea noapte. Tânăra fată dăduse lui Kimgun bijuteriile ca să le vândă şi. căsătoriţi, locuiau amândoi într'un sat de la marginea mării, nu departe de Rangoon, acolo unde locuesc piloţii şi marinarii. Niciodată tânăra fată nu se întorsese în oraş să-şi revadă părinţii. Şi, din ziua nunţii, niciodată Kimgun n'a mai muncit. Amândoi trăiau din banii bijuteriilor tinerei femei: mâncau mici porţiuni de orez şi alte nimicuri eftine. Intins pe puţină iarbă, pe nisipul plajei, la umbra palmierilor pe cari nu se mai căţăra, Kimgun îşi privea femeia însărcinată, robotind la treburile casei. La fiecare două zile se urca spre străzile de aur ale pagodei Shwee Dagon. Acum călugării îl cunoşteau şi-l tratau ca pe un frate. Femeia nu-l întovărăşea; se temea să nu-şi întâlnească părinţii în sanctuar. Când fu aproape să nască, Kimgun nu-şi mai părăsi locul, la umbra palmierilor, pe plaje. Nu se ridica decât la amiază pentru a saluta şirul călugărilor ce traversau satele în zori, pentru a cerşi orezul lor zilnic. Invăluiţi într'o manta galbenă, fiecare călugăr avea o oală de bronz sub braţ şi o întindea la fiecare uşă. Stăpâna casei apărea pe prag şi vârsa în oală puţin din provizia de orez. Pentru femeia lui Kimgun fu singura distracţie din timpul sarcinei, singurul contact cu lumea exterioară: această defilare de călugări galbeni cu oalele sub braţ.

Intr'o zi când ploua, călugării şi-au pus mantalele pe cap.

In ochii femeii însărcinate oalele de bronz luară înfăţişarea unor capete tăiate, a unor capete de uriaş. Timp de o secundă crezu că are înaintea sa un rând de oameni decapitaţi ce-şi poartă enormul cap sub braţe.

Femeia născu însfârşit un individ galben cu capul de hidrocefal cu un gât lung şi subţire ca un fir Membrele păreau nişte rădăcini de arbore. Tânăra mamă muri dând naştere acestui monstru.

După moartea femeii sale Kimgun duse copilul iubit în străzile de aur ale pagodei pentru a-l arăta prietenilor săi, călugării. Călugării declarară copilul sfânt, o adevărată minune a zeilor şi-i cerură lui Kimgun să-l lase lângă ei în pagodă.

Puseră un covor de purpură în ea mai largă stradă de aur a templului, expuseră aci pe micul monstru şi se aşezară pentru a se ruga lângă el sau a se juca cu el. Il hrăniră cu laptele caprelor templului ce sburdau încolo şi încoace şi ofereau buzelor copilului ugerele lor pline.

Kimgun era acum omul cel mai fericit din Birmania de când fiul său putea să trăiască ziua şi noaptea printre aur, mirosul lumânărilor. sub ochii călugărilor şi al pelerinilor admirat de toţi — bărbaţi şi femei — ce părăseaua Rangoonul din zori, la amiază şi la miezul nopţii pentru a veni în străzile de aur ale sanctuarului, îmbrăcaţi în mătăsuri strălucitoare, încălţaţi cu sandale tăcute, să îngenunche în faţa altarului de aur, să depue florile ce le-au adus şi să se încline pios în faţa copilului lui Kimgun.

Acest copil câştiga multe piese de aur pentru Kimgun şi pentru călugări. Cu ochii-i strălucitori ce se învârteau ca nişte bile de sticlă în cap, micul monstru, întins pe covor, fixa zidurile de aur ale templului Reflexele metalului preţios dădeau privirilor sale o coloare de ambrozie; pielea-i galbenă părea că absoarbe strălucirea zidurilor şi a acoperişului şi, zi şi noapte faţa-i avea strălucirea unui filon. Kimgun se delecta la ideia că fiul său nu va cunoaşte niciodată în vieaţă altceva decât massele de aur ale pagodei Schwee Dagon. In acest univers aurit în care soarele era în fiecare dimineaţă servitor ascultător, copilul reprezenta centrul aurului înconjurător şi soarele era culi-ul lui. Ii aducea aur şi cer. Kimgun nu mai cunoscu frâu mândriei sale.

Acum, graţie banilor ce-i câştiga fiul său, Kimgun, sărmanul Kimgun, se plimba în tunică de mătase albă, cu un brâu de purpură împrejurul coapselor, cu un şal de mătase multicoloră ca turban în jurul capului şi cu părul pieptănat ca femeile, la fel cu regele rubinelor şi cum au obiceiul să facă oamenii cei mai bogaţi. Se învârtea în jurul sanctuarului mai mândru ca păunii albi sfinţi şi fiecare din mândrele-i priviri părea că spune:

„Priviţi! Soarele este obligat să-mi servească fiul; drumul său zilnic nu e decât pentru el şi pentru mine. Tot aurul Birmaniei e la picioarele noastre. Ochii fiului meu sunt săturaţi de aur în fiecare zi; fiul meu se odihneşte'n aur; trăeşte atotputernic, în lumina galbenă ca aurul însuş".

Curând călugării găsiră că mândria lui Kimgun e insuportabilă dar deoarece copilul aducea pagodei venituri, tăcură şi lăsară mai departe lucrurile aşa. Intr'o dimineaţă Kimgun, îmbrăcat cu îngrijire ca deobiceiu, urca cele trei sute şeaizeci şi cinci de trepte roşii ce duc la pagodă şi ca totdeauna tinerele vânzătoare de flori îi surâseră. Fetele le străluceau ca bananele coapte, îndărătul meselor încărcate cu flori, păpuşi şi parfumuri.

Deodată în capătul de sus al scării izbucni un strigăt de groază. S'ar fi putut spune că pe colina de aur se masacrau oameni şi animale. Călugării, caprele, pelerinii, păunii, negustorii, găinile şi câinii fugeau în dezordine şi scoborau claie peste grămadă scara spre Kimgun. Craniile călugărilor străluceau ca nişte bile de ivoriu. „Tigrul! tigrul!" strigau mai multe voci. Sute de mâini gesticulau. Un enorm tigru galben, ieşit din pădurea de palmieri, sărise pe acoperişul marei pagode şi vietuitoarele de pe strada de aur se îngrămădeau spre scară ca furnicile ce li s'a distrus muşuroiul.

Câinii urlau, păunii ţipau, curcile elergau. Călugării şi frumoasele vânzătoare se'nghesuiau fără ordine: leproşii alergau de colo, colo, răsturnând mesele şi marfa.

Uşa ce dădea spre străzile pagodei era închisă. Mai mulţi călugări o ţineau. Kimgun le ceru să-l lase să intre. I se râse în nas. Plânse, ţipă, imploră, îşi chemă copilul. Călugării întredeschiseră uşa atât ca să vadă curtea templului. Tigrul se rezema tocmai de acoperişul pagodei ca să-şi ia elan. Sări înăuntru şi căzu fără sgomot ca o legătură de bumbac. Dintr'o singură deschizătură a fălcii culese de pe covorul de purpură pe copilul lui Kimgun, se reîntoarse, sări pe acoperiş ca un acrobat, cu hidrocefalul în gură. Bestia galbenă dispăru în pădurea clopotelor ca o figură de aur ce s'ar topi în aurul pagodei. Masele de aur continuară să strălucească în lumină în timp ce jos curtea templului era goală şi tăcută. Kimgun scoase un urlet; reuşi să se strecoare prin uşă; alergă ca un nebun printre străzile goale, membrele i se agitau disperat; se căţără pe acoperişuri şi dispăru la rândul lui absorbit de aur.

Câteva ore mai târziu călugării revenită cu patru Englezi pe care i-au adus din oraş. Englezii aveau puşti; începură să caute tigrul şi-l găsiră sub cupola dreptunghiulară în formă de pară, întins la soare, căscând. Il omorîră. Călugării şi toţi cei ce trăiau între zidurile sanctuarului reluară drumul străzilor de aur liniştiţi.

Când oamenii se opiră în faţa tigrului răpus îşi amintiră de Kimgun şi spuseră: „Aurul i-a înghiţit pe tată şi fiu!".

Conferenţiarii „Gândirii Europene"

ION PILAT

Seria „Tăchiță Cantemir"

de VICTOR ION POPA

Pe treptele înalte ale liceului. cursul superior aștepta sosirea Ministrului și a celorlalți foști colegi de clasă de-ai lui, care-și sărbătoreau treizeci de ani dela absolvire.

Profesorii cei noi ședeau ciucure lângă domnul August Robu „de latină" și-l ascultau povestind crâmpee de amintiri din școlăria seriei strălucite, care dăduse atâți oameni de seamă, în frunte cu Tăchiță Cantemir, Ministrul de azi al Lucrărilor Publice și avocat cu nume mare în Timișoara.

— „De pe atunci se vedea ștofa din el!" spunea cu netăgăduită încredere domnul Robu, împotrivindu-se hotărît unui dascăl ceva mai tânăr, care știa, din auzite, că elevul Cantemir Dumitru era un obraznic fără pereche, fusese dat afară din școală de mai multe ori și, dacă n'ar fi avut o mătușă, neștiutoare de piedici când era vorba săși ajute cimotiile, greu și-ar fi putut lua bacalaureatul.

— „Astea-s povești!" a scurtat vorba „domnu' de latină". „Povești ca toate acelea, care se spun despre oamenii mari. Lumea iubește încălcarea orânduelii, pentrucă orânduiala e de partea celor puțini, adică împotriva lumii. Iar dacă orânduiala s'ar dovedi totdeauna cerută, ce s'ar face mulțimea, care nu e ajutată de orânduială? Ce i-ar mai rămâne săracului, dacă i-ai fura dreptul la nădejdea că bogații au început prin a fi nevoiași? Și — ca să vorbim de Cantemir, ori de ceilalți la fel cu dânsul — ce viață ar avea elevii nesilitori, dacă ar ști că, nesârguința lor îi osândește unui viitor pe măsura trudei puține pe care au pus-o în școală?"

„Nu domnilor", — a urmat profesorul, cu glas nesovăelnic — „elevul Cantemir Dumitru a fost școlar strălucit, iar rangul lui de astăzi, față de colegii pe care i-a avut, este acelaș cu treapta ce-o avea în liceu".

— „Cu toate astea pe tabloul de onoare nu e trecut numele lui, ci al unuia Vasiliu Constantin. Ce-a ajuns acest Vasiliu mai mult ca domnul Ministru?" Asta a întrebat profesorul celălalt, și nu s'a sfiit să privească biruitor în licărirea turbure și amestecată a ochelarilor lui August Robu.

— „Vasiliu? A da! Vasiliu, vezi dumneata, e un caz care... Mă rog dumitale — cum să spun eu? — Vasiliu trebue să știi că e o forță în felul lui... El este..."

*

...Fanfara a izbucnit ca un detunet voios, când strălucitoarea mașină a Ministrului a frânat la poala scării. Directorul, în fluturarea cozii de la jachetă, s'a repezit înainte, să primească înaltul oaspe și pe cei trei colegi ai lui, cari se strecurau acum prin portiera joasă. Unul, bătrânel svelt, cu ochi râzăreți și mutră vicleană, era fiorosul dușman politic al lui Cantemir, Alexandru Păltânea, fost și el ministru la o răscruce de guverne, altul era Costin Pascu, redactor la o mare gazetă din Capitală, iar cel din urmă, Atanase Priboianu, casier central, sau așa ceva, la o mare Instituție de Stat.

In urma mașinii ministrului, o hodoroabă de automobil de piață aducea încă patru oameni: Ilarie Stoica, profesor de franceză la Tecuci, Cristea Ariton, maior la cercul de recrutare din Deva, Ion Rădulescu, colonel de stat major și Puiu Țintă, președinte de tribunal pe undeva prin Basarabia...

Lipseau, din cei cari mai rămăseseră în viață, trei colegi: Traian Constantinescu, Mișu Dobreanu și Constantin Vasiliu...

— „Foarte mult mă sâcâe lipsa ăstora!!" a șoptit ministrul încruntat către Păltânea, Dar acela, nepunând prea multă greutate pe supărarea vrăjmașului său politic, i-a întors.

— „Ar fi o dovadă că pe ei îi sâcâe prezența ta!!"

— „De ce? a întrebat Cantemir. „De vreme ce pe unul ca tine nu l-a sâcâit, puteau să îndure și ei...'

— „Eu băete, sunt deprins cu toate compromisurile, cum ești și tu... Nu pot cere însă așa de mult de la niște oameni, cari iau politica în serios".

Ministrul a râs și el, învățat se vede fiind cu ascuțișurile gurii lui Păltânea. Totuși era nedumerit că, sunt colegi cari n'au cetit prin gazete notițele trimise de șeful lui de cabinet, unde se vestea adunarea seriei „Tăchiță Cantemir", — sau că n'au vrut să vie.

Cu aste gânduri, Ministrul, s'a amestecat în grupul foștilor elevi și al profesorilor, trecând în Amfiteatrul Liceului, unde urma să se facă slujba pentru cei morți, strigarea catalogului și — firește — să se țină discursurile.

In năvala turbure a școlarilor grămădiți laolaltă cu dăscălimea și cu oaspeții, povârnirea sălii a hăuit prelung, ca într'o recreație veselă.

Apoi, când toate s'au întocmit cum trebue — adică profesorii lângă director, foștii absolvenți în banca din față, iar liceenii în celelalte și în picioare, câți au mai avut loc — a început desfășurarea sărbătorii, așa precum era orânduită.

O lacrimă două pentru cei morți, o cuvântare mișcată a preotului, stângaci față de ascultători așa de însemnați, apoi directorul ia catalogul și, zâmbind încurcat către Ministru, lămurește:

— „Obiceiul e ca șeful promoției să strige catalogul. Nu știu cine e..."

Dar pe când Cantemir, foarte stăpân pe sine, întinde mâna să ia terfeloaga veche și mucegăită, gura subțire a lui Păltânea tae ca un cuțit:

— „Șeful promoției e Vasiliu Constantin".

— „Prezent!" sună în clipa aceia un glas înăbușit, de undeva dintr'un ungher. Și în toată sala hue atunci ca o zarvă grea, întorsura trupurilor și ochilor, spre omul 'nalt, moale și vlăguit, care-și ridică fața turbure, răvășită de viață, de lacrimi și dracul mai știe de ce, din palmele în care o ținuse ascunsă tot timpul slujbei dureroase și mișcătoare.

Constantin Vasiliu venise pe jos, cu mult înainte, colindase tot liceul și toată grădina, iar puhoiul de oameni îl lăsase acolo unde îl lăsase și viața: în urmă.

Ridicarea lui din bancă a sunat însă altundeva. Căci în inima mândră a Ministrului a crănțănit ceva sec și s'a rupt. Excelența s'a simțit căzând de-odată din seninătatea în care plutea, și s'a reîntors la locul lui cel vechiu de tot, locul adevărat unde stătuse când își rodea coatele pe băncile astea. Adică locul de școlar mărunt, fără însemnătate, copleșit de știința și hărnicia atâtor alții, cari și ei la rândul lor erau copleșiți de știința și hărnicia lui Vasiliu Constantin.

Iar în estimp, Vasiliu Constantin, moșneagul nalt, moliu și trist, cobora scările spre catedra Amfiteatrului, nu ca într'o mișcare de azi, ci ca în însuși trecutul lui. Se recâștigase pe sine cel din vremuri, cu fiece treaptă călcată mai jos. Cu alte cuvinte, venea înapoi spre viața lui — căci viața cuiva e neapărat timpul de strălucire, cum munte este piscul mai înalt, iar nu povârnișul ori prăpăstiile. Insfârșit, Constantin Vasiliu, micul și neînsemnatul funcționar, se refăcea Vasiliu Constantin, premiantul întâi din toate clasele, șeful de promoție și nădejdea întregului sfat de profesori.

Când a ajuns la catedră, preschimbarea era deplină. Deplină în el și deplină în toți colegii ceilalți, sau, aproape în toți. Deci, „Șeful clasei" a pus mâna pe catalog, ca odinioară. L-a deschis și a păturit foaia, cu liniștea de odinioară. Iar din fundul pieptului obosit a eșit glas nou și stăpân:

— „Albu Vasile!"

N'a răspuns nimeni. Și-a răspuns Vasiliu singur:

— „Mort în războï!" apoi a poruncit: „Un minut de tăcere pentru Medicul Locotenent de rezervă Albu Vasile, mort în luptele de la Cerna, de pe urma unui obuz, care a explodat chiar în postul de primajutor".

In liniștea de mormânt prăvălită peste toți, catalogul a tremurat încetinel numai o clipă. Apoi viața s'a întors înapoi și glasul șefului de promoție a urmat:

— „Ariton Cristea".

— „Prezent!" a răspuns maiorul bondoc, rotofei și tuns mărunt, care s'a sculat ostășește, cu mâinile pe clapa pupitrului. Vasiliu l-a privit cu ochi tari și a dat scurt din cap în loc de: „Stai jos!". Cu acelaș ton, dar **absolut cu acelaș ton**, cu care strigase pe maior, Vasiliu a urmat:

— „Cantemir Dumitru!"

— „Prezent!" s'a pomenit zicând ministrul și s'a aflat sculându-se fără voe, — sau poate chiar împotriva voii lui — asemeni ofițerului, asemeni celor care aveau să urmeze și asemeni tuturor acelora care au fost ei.

— „Constantinescu Traian!"

— „Prezent!"

— „Dobreanu Mihai. Absent..."

— „Firoescu Preda... mort".

Și minutele de tăcere au tăiat cetirea catalogului de la un capăt la altul, strecurând printre ele numele celor de față, așa cum e firesc să se strecure viețile printre morminte.

Au venit apoi cuvântările. A vorbit directorul, a vorbit domnul August Robu „de latină", au vorbit câtiva zeloși de grai, și a vorbit un elev, ridicând toți în slavă „această serie strălucită de absolvenți, care a dăruit țării atâția oameni mari, atâtea forțe de muncă, atâtea suflete rare..."

Iar când gureșenia sărbătorească s'a îndestulat în măruntaele ei poftе și a venit rândul să răspundă cineva dintre absolvenți, ochii lui Cantemir, Ministru și avocat vestit, s'au întors ca o șubredă și vană rugăminte către banca unde erau înșiruiți colegii.

Căci acolo toți ochii erau la Vasiliu Constantin și toate gurile au spus ca de la sine:

—„Să răspundă șeful promoției!"

Și șeful promoției a răspuns. A răspuns cu stăpânita mimă a celui de totdeauna ales. A vorbit despre viața de jertfă, despre munca aspră, a lovit în ușurătățile vremii, în lăcomia de onoruri și bani, în făloșenie și minciună. Apoi, s'a socotit pe sine și pe toată seria lui, simbolizată în Medicul Locotenent de rezervă Albu Vasile, mort tânăr, sfărîmat de-o ghiulea în timpul când pansa rănile unor ostași sfârtecați în luptă.

De aceia, drept încheere, a cerut cu glas ca de poruncă:

— „...Eu și cu seria mea, vă cerem cinstea să ne numiți: „Seria Medic Locotenent de rezervă Albu Vasile".

*

După sărbătoare, absolvenții și profesorii au plecat la „Luther", unde era pregătit banchetul. Directorul liceului nu avusese curajul să facă vreo orânduială a mosafirilor. Orânduiala a făcut-o colonelul Rădulescu:

— „Șeful promoției în capul mesei, între „Domnul de latină" și „Domnul director. Dreapta și stânga ceilalți domni profesori. In față, noi ăștilalți, după alfabet. In fund Ariton Cristea, după el Cantemir, pe urmă Traian..."

Și Ministrul Tăchiță Cantemir s'a pierdut cu totul în Cantemir Dumitru, când a ajuns spre colțișorul odăii, în fund, lângă sobă și tocmai la marginea dreaptă a mesei, căreia fruntaș îi era Vasiliu Constantin.

Incetul cu încetul apele s'au desghețat. Cei treizeci de ani trecuți s'au irosit între fumuri, iar viața a căpătat dureroasa vioiciune obraznică și încrezută a anilor tineri, în care stăpânea sfătoșenia și degetul amenințător al „domnului de latină".

Ah! Cu ce plăcere călcau în picioare oamenii aceștia, tot aceia ce clădise traiul lor amărît în atâta pustie de ani. Cu ce bucurie crâncenă Maiorul aducea aminte Colonelului cum i-a suflat la fizico-chimie și cu ce mulțumire povestea Puiu Țintă, președintele de tribunal, cum a fugit el de la carceră de patru ori la șir, când mituind portarul, când deschizând ușa cu chei potrivite.

Intre toți numai Constantin Vasiliu nu se lăuda cu nimic. Nici chiar cu desenele ce i le vindea lui Stoica, sau lui Cantemir, ca să-și poată cumpăra, rar, o chiflă cu nuci, ori cu mac, dela Duvid, ovreiul, care venea cu coșul de bunătăți să ispitească lăcomia copiilor.

Lămurea acum în el, față de colegii lui, cu desăvârșire aceleași simțăminte, pe care le avusese în tot lungul celor opt ani de școală împreună. Și își dădea seama că tot ce se durase atunci nu s'a știrbit cu nimic până azi. Căci — iată — și ei, tovarășii din vremi, îl socoteau acum la fel ca pe timpuri, iar în vorbirea lor de azi dospește aceiași rânduială ca în treptele hotărîte de râvna și puterea învățăturii, arătate în școală. Ce-i așa de viu păstrat în inimi nu poate fi un trecut mort. E adevăr adumbrit, atâta tot.

A luat un pahar plin, s'a ridicat în picioare și a rostit fără șovăială tot ce-i mișuna prin gând. Iar lacrima i s'a urcat în glas când a ajuns să spue:

— „...Și iată, privindu-vă și privindu-mă, îmi dau seama astăzi că nu viața dă rangul cel adevărat al nostru, ci dumneavoastră ni-l dați, domnilor profesori. Dumneavoastră ne orânduiți în acele trepte, de care nu mai putem scăpa nici când, cum nu putem scăpa de poruncirea pământească. Ai fost „Domnul de latină" eri, așa ne-ai rămas și azi, domnule August Robu. Am fost șeful de promoție al acestora de aici, și-așa am rămas — nu prin voința mea — (eu, aproape o uitasem) — ci prin a lor, cum ați văzut. Iar dacă vă spun toate astea, vi le spun fiindcă vreau să-mi îngăduiți a vă sfătui să băgați bine de seamă ce ranguri dați în școala dumneavoastră. Infăptuiți-le așa fel, încât ele să nu doară mai târziu. Căci, iată, eu, dacă aș fi în locul lui Cantemir, m'aș simți jignit, astăzi, să fiu pus la colț de masă, ca un școlar fără vrednicie.."

Atacat așa de crud și de neașteptat, Ministrul și-a pierdut cumpătul de tot. A râs, fără să dea un înțeles lămurit râsului, ceiace la urma urmii era încă o reîntoarcere în vremea liceului, când îl încolțeau zeflemelele camarazilor. Iar oamenii de azi, reîntorși odată cu el, s'au repezit din nou și fără milă, într'un potop de glume, de săgeți — și încă destul de veninoase, — care au adus înapoi aidoma chipul clasei din trecut.

Mai mult încă, până și prezentul era dăruit trecutului, căci portofoliul ministerial era privit și el ca o notă mare luată prin șiretenie.

Și astfel Tăchiță Cantemir n'a ajuns numai Cantemir Dumitru, ci pe rând, Mitrea, Urlea, Șlampa, iar mai apoi, Toanta, Cuțu și Idiotul.

De aici încolo, Ministrul Tăchiță Cantemir nu mai avea nici portofoliu, nici loc în consiliul partidului, ba nici măcar locul lui din barou.

— „Să tacă Idiotu'!" țâșnea din toate gurile pline de hohot, când el încerca să spue o vorbă. Și fiece cuvânt azvârlit, căpăta deodată aer așa de nerod, încât însuși Cantemir s'a simțit în linia aceia de plutire a minții, unde nu-ți mai poți da singur alt preț, decât cel pe care ți-l dau alții.

Ai fi zis că e o descătușare bolnavă a tuturor amărăciunilor și a tuturor străfundurilor sufletești. Până și „Domnul de latină" luat de ape, s'a pomenit bătând văzduhul cu degetul uscat și strigând:

— „Să tacă Idiotu'!"

Apoi în hohotul mesei întregi:

— „Iți dau cinci minute de gândire să spui asta pe latinește!"

*

Clipa ridicării de la masă a fost turbure. Atârnau încă pe creere fâșiile trecutului. Dar când domnul șef de cabinet, mic, spilcuit și măreț, a făcut drepți în fața Ministrului său și s'a frânt de șale, să-i aducă aminte că Domnul Prefect și Domnul Primar așteaptă la ușă, a venit trezire grea și amară. S'a făcut deodată liniște ca într'o odae unde trage cineva să moară. Și-au luat rămas bun și au plecat rând pe rând, tăcuți și triști, ca niște nedreptățiți.

Cel din urmă ieșit pe ușă a fost Vasiliu Constantin. Știa că pe uliță nu-l așteaptă mare lucru. Un biet bătrân, stingherit de înfățișarea strălucită a mașinei ministeriale, îndoit într'un salut încurcat spre Excelența Sa Tăchiță Cantemir... Adică îl aștepta Constantin Vasiliu, șef de birou, neavansat de ani de zile, cu slujba într'o mansardă plină de praf și de mese, care la rândul lor erau pline de pete de cerneală stânjinie, de dosare și de oftică.

Intre hârtiile aduse a treia zi la iscălit, domnul Ministru Tăchiță Cantemir a găsit-o pe asta:

Domnule Ministru,

Imprejurările din ultimele zile — și pe care Domnia Voastră le cunoașteți foarte bine — m'au făcut să am față de Șeful meu o purtare vinovată.

Ințelegând să sufăr urmările, vă rog să binevoiți a-mi primi demisia și a-mi da deslegare să-mi caut îndreptările pentru pensie.

Al Domniei Voastre

Constantin Vasiliu
Șef de birou

Cantemir a făcut întâi ochii mari de uimire. Apoi a pufnit în râs și — după ce a învârtit de câteva ori condeiul în mână, nehotărît ce să facă, — a scris mare și apăsat pe colț:

Să tacă idiotu'!

Din viața grea a lui Odobescu

Ultimul lot din scrisorile inedite adresate de Al. Odobescu lui Dimitrie Sturdza și aflate în arhiva acestuia din urmă. Or mai fi și alte scrisori ale lui Odobescu în cine știe ce arhive din care s'ar putea desprinde alte trăsături ale acestui suflet atât de sbuciumat, olimpian numai în aparență.

In ziua de 2 Februarie 1884, Odobescu îi scrie lui Sturdza în franțuzește, din Paris, privitor la chestiunea copierii unor acte din arhivele Ministerului de Afaceri străine francez, în legătură cu lucrările Comisiunii europene din 1858. Directorul arhivelor, Gerard de Rialle, pune niște condițiuni, de altfel nu prea grele. Odobescu cere instrucțiuni grabnice din partea ministrului Sturdza, pentru a trage folos de pe urma prieteniei care-l leagă de directorul de Rialb.

Domnii dela Ministerul francez ar trebui să fie mulțumiți cu niște decorații. Odobescu cere, în privința aceasta, sprijinul lui Sturdza, amintind că titularul Legației noastre, Phereckide, nu se arată binevoitor în această privință.

Cu Pherekide, Odobescu nu se are bine. De aceea — după cum mărturisește în scrisoare, se ocupă mai puțin de treburile consulare și mai mult de lucrările sale de arheologie.

Sturdza nu i-a răspuns la toate întrebările făcute înainte, privitoare la copierea documentelor, încât Odobescu nu știe dacă trebue să urmeze cu lucrul, care-i cere insemnate cheltueli.

Relațiunile, puțin cordiale, dintre Pherekide și Odobescu se văd și din sfârșitul scrisoarei: România a încheiat o convenție privitoare la niște cable subterane. Convenția a fost semnată și de Odobescu. Pherekide a cerut lui Sturdza anularea semnăturii lui Odobescu, deși — spune acesta — alte țări au îngăduit secretarilor de legație să semneze. Pherekide a încredințat că Odobescu intrigă împotriva lui, de acolo „persecuțiile".

Scrisoarea poartă această formulă de salut: „devotat servitor și coleg academic".

REVOLUȚIA LUI HORIA

„Independența română" a publicat în numerile dela 6 și 7 Iulie 1884, două articole semnate Odobescu, privitoare la „Revoluția lui Horia". In realitate e vorba de niște rezumate ale unei conferințe ținute de Odobescu la Ateneu. Ziarul, abuzând, a publicat aceste rezumate, pe sărite, ca niște articole.

Nu știm din ce pricină, Sturdza se supără și cere lui Odobescu să retracteze. Acesta îi trimite în ziua de 7 Iulie 1884, două scrisori, dintre care una adresată redacției ziarului, spre desmințire. Lui Sturdza i-o fi trecut de bună seamă supărarea, de vreme ce n'a mai trimis scrisoarea redacției.

ODOBESCU BOLNAV

Pe o hârtie de scrisori, cu firma Legației noastre în Franța, Odobescu, bolnav, în neputință de a părăsi patul, îi scrie lui Sturdza, în ziua de Luni, 12 Mai, la ora 4 jum. după amiază, fără să indice anul.

Se pare că Sturdza se afla la Paris. Ion Brătianu i-a trimis lui Odobescu o telegramă prin care-l încunoștiințează că va trimite niște comunicări pentru Sturdza, care, pentru aceasta, să nu părăsească Parisul.

Pherekide arăta atât de puțină încredere în Odobescu încât plecând în concediu, a luat și cifrul. Odobescu nu poate descifra o telegramă. Niște ziare, în frunte cu „Le Temps", cer informații privitoare la oarecari manifestații din București.

Odobescu nădăjduește să-l vadă pe Sturdza, înainte de a părăsi Parisul. Cu o zi înainte spune că încercase să coboare din pat pentru a-l vizita, dar din pricina slăbiciunii, urmare a unei „diete absolute", nu i-a fost cu putință aceasta.

„LUCRATURI" INTRE DIPLOMATI

Ultima scrisoare poartă data 28 Septembrie 1887 și are următorul cuprins:

Domnul meu,

Primind scrisoarea ce mi-ați adresat astăzi, am cercetat cu deamănuntul corespondența ce am avut cu d. Clemens, de când mă aflu în București, unde nu credeam a fi obligat să rămân așa îndelung, în condițiuni cu deosebire grele și stânjinătoare pentru toate interesele și toate lucrările mele.

Intr'acea corespondență am aflat o epistolă a d-lui Clamens de prin luna lui August trecut, din care mă mărginesc a vă comunica în copie cele ce privesc regularea sumei ce eu îi datoresc încă pentru lucrarea despre care îmi scrieți.

La acea scrisoare, care mi-a destăinuit, din partea bunului meu amic și prim secretar al Legațiunii din Paris, d. G. Bengescu, o solicitudine cu totul neexplicabilă, am răspuns d-lui Clamens că, însu-mi aflându-mă deocamdată în foarte grele neajunsuri bănești, mă ocup din răsputeri a realiza suma care să-mi permită a-l achita, din ceeace i-am rămas dator; iar d-lui îndată mi-a scris că va aștepta, fără de a-mi crea nici o dificultate, până să pot satisface angajamentele mele către d-sa.

Cu greu îmi explic dar cum se va fi decis d. Clamens de sineși a La Legațiunei, de atunci încoace, o reclamațiune în contra mea, când însus d-lui mi-a scris atunci următoarele cuvinte: (Clamens îi făgăduește lui O. că nu-l va supăra pentru plata grabnică a sumei n. n).

Iată, domnul meu, lămuririle foarte deslușite ce vă pot da asupra acestei chestiuni.

D. Clamens a lucrat în particular *și* personal *pentru mine; d-lui nu se poate privi, pentru acele lucrări, ca creditor al altuia decât al meu. D-sale de la sineși nu i-ar fi dat niciodată în gând ca să considere pe altul ca debitor al său decât pe mine, cu carele singur a avut a face; iar pe de altă parte dela sineși și neprovocat întru aceasta, n'ar fi adresat, sunt sigur, nici o reclamațiune în contra mea.*

Oricum ar fi însă, această ciudată afacere, care de câteva luni șerpuește prin Legațiunea dela Paris și prin Ministerul Afacerilor străine, ca să-mi revină azi la cunoștință, prin onorata D-voastră cercetare, cu unul — precum am și scris-o d-lui Clamens, nu preget de a lucra spre a mă pune, cât mai curând în pozițiune de a-l achita atât pe d-lui, cât și pe alte persoane din Paris, cărora le-am rămas dator pentru lucrări făcute după al meu îndemn, mai cu seamă că aceste datorii au apăsat greu asupră-mi, atunci când situațiunea cu totul neașteptată ce mi s'a făcut m'a silit a-i lăsa pe toți în așteptare, mai mult timp decât voiam și speram.

Primiți, vă rog, Domnu meu, cu această ocasiune, încredințarea prea osebitei mele considerațiuni

ODOBESCU (1)

Când a trimis această scrisoare, Odobescu fusese desărcinat din funcția de secretar al Legației din Paris. I-o fi dat sau nu i-o fi dat Odobescu suma lui Clamens, — care trebue să fi fost copietorul documentelor? In arhiva lui Mitită Sturdza se găsește și o scrisoare a acestui Clamens, din care se crede că George Bengescu, împins desigur de Sturdza îl „lucra" pe Odobescu, învățându-l pe Clamens să pretindă datoria într'un timp scurt, pentru a otrăvi și mai mult viața aceluia care va rămânea în literatura și știința românească.

Și cu acestea am mântuit vraful de scrisori, inedite, adresate de Odobescu lui Dim. Sturdza.

Ioan Massoff

1) Scrisoarea pe care am copiat-o în ortografia de astăzi, face parte din colecția d-lui doctor O. Kaufmann-Cosla.

Cronica Artisrică

(Urmare din pag. 5-a)

ditatea celeilalte. Nu se stânjenesc una pe alta și nici nu se exclud. Fiecare are contribuția ei aparte bine definită simțită. De aci marele farmec plastic al pânzei. Complect plastic. E o țintă la care toți artiștii vor să ajungă și Cassilda Miracovici are noroc.

Din când în când, să-și aducă aminte de acei cu care au pornit în tinerețe la drum, ca să se bucure și ei de succesele îndepărtatei lor colege.

Eugen Normand. —De câtva timp, paginii revistei noastre sunt împodobite cu niște ilustrații semnate Eugen Normand. In linii simple și expresive, aceste desene sugerază uneori întregul conținut al unei povestiri. Infățișează un moment mai principal în jurul căruia se desfășoară acțiunea.

Puțini știu însă, că Eugen Normand e mai cu seamă un sculptor care știe să surprindă trăsăturile caracteristice ale modelului. Am văzut câteva capete cizelate cu grijă și dintre ele ne-au plăcut mai cu seamă acelea sprijinite pe stilizare, chiar dacă aceasta mergea câteodată până la caricatură. Erau mai vii asemenea portrete și asemănarea nu rezulta dintr'o strictă mulare pe realitate ci din jocul câtorva linii și suprafețe rezumative, după cum se poate vedea din reproducerea de față.

Dacă Eugen Normand nu-i cunoscut la noi în țară, în schimb a activat cu succes la Praga, Viena, Varșovia, Paris și Riga, ca desenator, ilustrator și caricaturist. Muzeele din Praga și societățile culturale din Riga adăpostesc unele din gravurile și sculpturile sale, iar ziarul cehoslovac „Venkov" i-a tipărit a zecea mie caricatură.

Cu toate că după nume ar părea străin, Eugen Normand e basarabean de origină, mama sa fiind născută Moruzii. Intors acasă, după ani de peregrinări, artistul acesta atât de modest, mărturisește că n'are decât un ideal: să lucreze din toate puterile, îmbogățind arta țării sale. Sperăm că va fi ajutat întru îndeplinirea unui așa frumos ideal.

TACHE SOROCEANU

ÎNSEMNĂRI ȘI POLEMICI

„Plămânul sălbatic"

In revista „Azi" am găsit o poezie: „Plămânul sălbatec" care interesează Clinica de boli nervoase mintale.

Evenimentele obișnuite au o influență stranie asupra „poetului". De-asemeni orătăniile și legumele.

Astfel:

M'am întâlnit atunci cu o rață.
Da, cu o rață,
Patetic de singură,
Mânjită de sânge,
Cu mărumtaele umede, strălucitoare,
Era la stânga mea, în șanțul șoselei.

In afară de rață, pepenele galben are un mare rol poetic:

Intr'o mână cu un cap de mort
Și în cealaltă cu un pepene galben
Să cântărești
Frumusețile morții și ale vieții.

Cât privește nervii „poetului", ei i se întind pe oraș — „ca o rețea telefonică albă".

In special femeile îl urmăresc abstract pe „poetul" solitar — care toată noaptea, în singurătate, nu-și ia gândul dela ele.

Noptif, el i se adresează astfel: „Ești uneori caldă ca subsuorile femeilor". Iar în altă parte: „Nopțile lungi cu subsuorile goale".

„Poetul" ia iubita, în considerare abstractă și solitară, dela cap la picioare.

Mai întâi vine la rând părul de pe cap:

Ce frumos, spuneam
Aș face boabe de cafea din părul tău
Și le-aș râșni și le-aș bea calde.

După ce râșnește părul de pe cap al iubitei și-l bea cald, „poetul" trece mai departe:

Ca un șoarece de câmp m'aș hrăni
Din lanul de ovăz al pântecului tău,
Ca un rătăcit prin păduri aș ronțăi
Rădăcinile tale ascunse...

Deci o parte din părul Ei este râșnit și băut, altă parte — ronțăit până la rădăcină...

După această ingurgitare capilară, „poetul" dă de:

Prima mușcătură adâncă
Și prima rană murdară a sexualității...

Terminând cu examenul poetic pe o parte, „poetul" exclamă:

Ce frumos, fesele tale ca doi copii adormiți
Le-aș gâtui și le-aș svârli în gârlă...

Iar dupăce apariția a dispărut, „poetul" își flutură „mâinile sburând lângă pulpe"...

Și sub palma mea
Rămânea un șold de femee.

Iar sfârșitul:

Populam cu mine toată lumea...

Pentru acest fel de poezie nu-i decât un tratament: cămașa de forță.

Recunoaștere

Cetim în revista „Azi" următoarele rânduri:

„Literatura, arta tânără, în care se puseseră atâtea speranțe, agoniza. In ultimii patru ani nu s'a înregistrat nici o operă de seamă semnată de un tânăr. Nici talente noui nu s'au mai ivit. Au fost ani de secetă, fără rod tânăr".

Acelaș lucru l-am spus și noi.

Atât numai: pentrucă noi am formulat această judecată acum patru-cinci ani, repetând-o anual, lunar și săptămânal — cei dela „Azi" ne-au atacat și ne atacă.

„Azi", recunoaște azi pe lângă greșala lui, implicit, dreptatea noastră.

M. SV.

Ofertă

Intr'un ciclu de poeme „Mărturisiri în miez de noapte", un tânăr poet „mărturisește" următoarele:

Sunt ca Iov
Din poveste
Singur
Infrânt
Aici, pe pământ
Istovit...
Fără putere...
Cine mă vrea?
Cine mă cere?

Nimeni! Cine vrei să te ceară? Dacă nu „mărturiseai" că ești „istovit, fără putere" s'ar fi găsit poate ceva amatoare, dar așa...

NOU! CEREȚI

AVENTURA
ROMANE DE ACȚIUNE ȘI PASIUNE

JEAN NORMAND
MISTERIOASA EXPLOZIE DE PE „NICOBAR"

Cum operează traficanții criminali ai mărilor. La harță cu contrabandiștii de arme, cu contrabandiștii de opium.

La toți chioșcarii și librarii

Nimicire

Din volumul de poeme: „Mărturisiri în miez de noapte":

Adesea
Nu știu ce-i mila
In mine
Renaște Atilla
Mă potopesc
Neînțelese văpăi
Strivesc
Totul sub călcăi
Im vine să urlu,
Să mușc,
Să scot flinta
Să'mpușc.
Să risipesc flacări
Zale...
Să nimicesc
Ce-mi iese'n cale...

Ți-am trece cu vederea manifestările d-tale de Atilla dacă ar începe „nimicirea" chiar cu „Mărturisirile" d-tale „în miez de noapte"...

Miros

Un alt poet publică într'o mică revistă de curând apărută, următorul „vers trist, fără ritm si fără rimă":

Cerul s'a spălat azi dimineată
Ca o pisică.
Acum miroase a albastru
Câmpul miroase a verde
Sufletul miroase a trist si a putred.

...Iar „versul fără ritm si fără rimă", miroase a lipsă de talent...

Zgârcenie

Intr'o revistă găsim următorul fragment autobiografic.

„Eu sunt un nabab al vorbelor mari și sănătoase. Imi plac caracterizările scurte și lapidare cari dintr'odată înfățișează un om și o situație. Când sunt în lume, când sunt poftit la prieteni, vorbesc mereu și sunt ascultat cu multă considerație. Tot ce produce creerul meu risipesc cu multă dărnicie. Nu sunt în această privință câtuși de puțin zgârcit"

Ei, nu totdeauna zgârcenia este considerată păcat. Dimpotrivă...

Ape

O revistă care apare în provincie are o serie de colaborări feminine. Partea curioasă este că domnișoarele colaboratoare țin numai decât să „cugete". Iată o „mostră":

„Cine s'adapă la isvoarele sufletului poate fi considerat ca un om pe deplin fericit. Orice rău îi va trece. D'acolo izvoresc cele mai miraculoase ape".

Chiar și apa purgativă de Breazu?

Lingerie

O cugetare dintr'o revistă:

„Fericirea este lucrul cel mai relativ din lume. Știm cu toții povestea cu cămașa fericitului. Oare azi din ce este făcută cămașa fericitului?"

Din ce să fie... Din dejalenă sau din mătase naturală...

Filantropie

Poeții răsar cu adevărat ca și ciupercile după ploaie. Că oamenii scriu versuri, treaba lor. Dar că le și publică, aceasta este mai grav. Iată de pildă cam ce fel de versuri cuprinde o plachetă proaspăt apărută:

Simt în mine
Valuri sanguine
Senzații necunoscute
Dar foarte plăcute
Neliniști urcă în mine
Când mă gândesc la tine
Nimic nu mă poate calma
Decât bunătatea ta.

E adevărat că filantropia e o virtute autentică. Dar ca s'o convingi de acest adevăr pe domnișoara muză care te poate calma, nu era necesar să tipărești un volum de „versuri"...

Catastrofă

Dintr'un volum de versuri:

Soarele străluce
Și pe cer se duce
Păsărele cântă
Și urecea'ncântă,
Codri troznesc
Eu, mă gândesc.

Codri troznesc fiindcă te gândești d-ta.... Te pomenești că din aceiași cauză s'a întâmplat și catastrofa din Chili...

Poeziile lui M. Eminescu

In editura Naționala-Ciornei au apărut Poeziile lui M. Eminescu într'o ediție întocmită și comentată de d. G. Călinescu.

Reproducem aici o parte din prefață:

„Care este cazul operei lui Eminescu? Eminescu a trimis poezii la „Convorbiri literare" și aci Maiorescu, dar mai ales Negruzzi, i-au modificat, cum aveau obiceiul, ortografia și unele versuri. Poetul era foarte nemulțumit de această metodă a convorbiriștilor. Dacă și-ar fi făcut el însuși o ediție (umbla cu niște caete groase în acest scop), am fi văzut cum înțelegea el să-și întocmească volumul. Dar Eminescu n'a avut răgazul să-și facă ediția și a lăsat pe Maiorescu să i-o alcătuiască. Este întrebarea: putem noi face o ediție în spiritul lui Eminescu, consultând chiar manuscrisul? Răspunsul cuprindea o mulțime de îndoeli. Textele originale ale peziilor, afară de mici excepții, nu mai există, iar ceeace se numește greșit variante *nu sunt deloc variante ci simple note de poet.*

Un scriitor își însemnă o idee pe hârtie, schițează azi o poezie, mâine cu un element de aici face o altă poezie și poimâine contopește totul într'un plan mai vast. Acestea nu sunt variante, ci piese de atelier din care nu poți trage o încheiere decât cu mult tact și aproape numai în direcțiunea istoriei temelor. Sub nici un cuvânt nu putem decide că așa ar fi sunat un vers din Eminescu, cum sună un vers asemănător de prin hârtiile poetului, de vreme ce fiind vorba de simple proecte nu știm intențiile autorului. Deci la Eminescu nu sunt variante ci numai proiecte, am zice, smângăleli, aruncări de idei. Este fără rost să introduci versuri nouă în cutare scrisoare pentrucă le găsim prin manuscris, când ele n'au apărut în „Convorbiri Literare" în timpul vieții poetului".

La fiecare poezie, găsim o seamă de informații și observații — făcute cu competență și gust de d. G. Călinescu.

Jurnalul Literar

Am citit cu plăcere articolele și cronicele d-lui G. Călinescu, precum și contribuția d-lor Alexandru Claudian, Al. O. Teodoreanu, Iorgu Iordan, Mircea Mancaș, etc.

Revista are și o bogată parte documentară, alimentată în special de d. G. Călinescu — directorul publicației.

In „Cuvânt pentru început", d. G. Călinescu spune printre altele:

„Generațiile de după războiu s'au risipit în aspirații terestre, și efectul este disprețul încă stăruitor al cetățeanului pentru omul de cultură. Creatorul nu este stimat de vulg, decât din clipa în care părăsește biblioteca pentru dregătoriile publice. Este vremea să discutăm despre arte cu aprindere și să le promovăm, să scriem, să pictăm și să zugrăvim, să creăm statorniciei noastre politice un secol de aur. Fără îndoială că cu o foae literară nu se crează o epocă clasică, dar se pot da întâele sugestii".

Iar articolul despre „Criza cititului", d. Alexandru Claudian și-l încheie astfel:

„Putem dori ca lucrurile să fie altfel, dar deocamdată ele sunt așa. In țările cu echilibru economic imperfect și unde atâtea probleme urgente își caută soluția, cartea va fi mereu neglijată, până ce o serioasă acțiune de Stat nu va întreprinde ofensiva culturală a bibliotecilor publice atrăgătoare, cu cărți pe înțelesul tuturor, și a cărții ieftine, îngrijit tipărite, frumos prezentate. Iar în ce privește criza specială a cărții *literare* din toate țările, soluția nu va putea veni decât într'o atmosferă sufletească cu totul schimbată. Ceeace ne trebue este sentimentul de liniște pe care-l dă numai siguranța păcii între popoare. El se va face poate cândva să preferăm lectura unui roman de Gustave Flaubert sau unei povestiri de Mihail Sadoveanu oricărui reportaj febril despre problemele politicii europene".

Pe lângă aportu-i critic adus revistei, d. G. Călinescu îi dă viață și prin scăpărătoarea „Cronică a mizantropului", cași prin notițele de actualitate — prezentate mai totdeauna în elocventa perspectivă istorica.

Cartea de bucate

D. Mihail Sevastos s'a gândit să întocmească o carte de bucate tocmai în clipa cea mai potrivită pentru apariția unei astfel de cărți. In adevăr, fără ca d. Sevastos să fi aflat ceva, în acelaș timp cu d-sa, Oxford City Library s'a decis să tipărească o carte ușor de purtat, în legătură cu cerințele actuale ale publicului englez pentru cărțile de bucate. Ceiace e interesant e faptul că d. Sevastos s'a preocupat ca și autorul englez, de cărțile vechi de bucate din literatura noastră și a strâns rețete de feluri de bucate naționale din toate timpurile și din toate regiunile țării noastre.

In prefața cărții de bucate de la Oxford, C. F. Leyel, președintele societății Herbaliștilor, scrie că interesul din prezent, relativ la cărțile de bucate, „este un semn plin de speranțe că un subiect, atât de important, nu mai e lăsat numai pe seama analfabeților.

In Franța, mișcarea în favoarea literaturii culinare a luat proporții foarte mari și fiecare dintre noi trebue să posede măcar cartea diferitelor regimuri dietetice, în care Reboux stilizează rețete de bucătărie și alcătuește meniuri în colaborare cu diferiți medici specialiști.

Nu mai vorbim de America în care s'a înființat un întins serviciu de higiena alimentației, unde sunt pregătite toate persoanele pentru instituțiile sanitare, precum și gospodinele, personalul de serviciu al familiilor, al restaurantelor, al cantinelor de tot felul de pe lângă școli, universități, cantinele funcționarilor, ale lucrătorilor etc. Scopul acestei pregătiri este acela de a deprinde pe fiecare după mijloacele sale să se alimenteze astfel încât să-și întrețină sănătatea după cerințele organismului și cunoștințele științifice.

IS. SD.

LIBERTATEA
Anul VII No. 2

Numărul 2 al acestei excelente reviste apărut pe anul acesta cuprinde semnăturile d-lor ing. I. P. Gigurtu, prof. Em. M. Brancovici; H. Sanielevici, Al. Perieteanu, M. Theodorian Carada, Alexandru Iordan. Note, Comentarii, Observații vii și interesante.

MEȘTERUL MANOLE
Anul I No. 1

O revistă de preocupări exclusiv artistice și literare scoasă de un grup de tineri literați care cuprinde între alții numele d-lor Oct. Șuluțiu, Șt. Baciu, Ovid Caledoniu, V. Horia, M. Suru, Teodor Scarlat, M. Camilucci, I. A. Manolescu, A. Marin, V. Carianopol, I. Singariu, M. Streinul, St. Stănescu, P. Martinescu, Paul Constandinescu.

Primul număr îngrijit și promițător.

FRONT LITERAR
Seria II Anul III No. 7-8

Apare la Brașov sub conducerea d-lui V. Spiridonică și cu următoarele colaborări: Gheorghinescu Vania, M. Chirnoagă, V. Măgură, Șt. Baciu D. Cosma, G. Putneanu, D. Danciu, T. Lolescu, C. Oprescu Spineni, I. A. Manolescu, I. Tolescu Văleni, Linbeu Dumitru, A. Elefterescu.

BIBLIOTECA INFORMATIVĂ ROMÂNĂ-CEHO-SLOVACĂ
Anul I No. 1, Ianuarie

Apare la Iași sub conducerea d-lui Maximilian Vasiliu. Primul număr cuprinde o scurtă privire asupra istoriei Ceho-Slovaciei.

Informații literare:

A apărut în editura librăriei **„Cultura Poporului": „Anecdote după timp"** datorite lui Ion Pribeagu în care cetitorul regăsește umorul copios și de bună calitate cu care l-a obișnuit autorul.

Va apare în editura „Cartea Românească": „Vitriolul" roman social de Al. Bilciurescu, o puternică evocare a societății contemporane.

„Frământări" se numește romanul la care lucrează actualmente d. Petru Șerbănescu colaboratorul nostru, autorul romanului de succes „Viața Frântă".

M. AR. DAN: EPIGRAME

Intr'o admirabilă prezentare grafică a apărut de curând volumașul „Epigrame", datorit d-lui M. Ar. Dan.

Reproducem două dintre cele mai reușite epigrame:

ARITMETICA CONJUGALĂ

Unui încornorat, care spune, vorbind de soția sa, „jumătatea mea".

Bietul X — om în etate —
Iți vine greu, ca să i-o spui...
El o numește „jumătate",
Căci... jumătate e a lui!

LUI NENEA IANCU BREZEANU

care a făcut o cură de-o lună la Vichy.

De cura lui vă veți cruci,
Când veți afla că la Vichy
El a făcut-o mereu lată.
Bând toată ziua... Vichy-nată!

Republica Barbă Rasă

In editura „Cartea Românească" a apărut un volum de schițe, intitulat „Republica Barbă-Rasă" de d. Paul Daniel.

Aceste schițe rupte din viață denotă spirit de observație și umor.

Expoziție de sculptură

S'a deschis în sala Mozart din strada Sărindar, expoziția de sculptură a d-nei Maria Grigorescu Vasilovici.

Vizitarea expoziției se poate face în fecare zi între orele 10—1 a. m. și 4—7 p. m.

D-na Maria Grigorescu Vasilovici expune un număr mare de portrete, compoziții, diverse studii și o serie de sculpturi medicale, de cel mai mare interes, care sunt o adevărată inovație în acest domeniu.

Expoziția este deschisă până la 17 Febr. a crt.

Asupra acestui eveniment artistic vom reveni pe larg.

EDMOND ROSTAND IN ZILELE NOASTRE

La sfârșitul marelui războiu „Cyrano de Bergerac" a fost pe punctul de a fi jucat pe scena Comediei Franceze, dar împrejurări neprielnice au făcut că această operă strălucită să nu fie pusă în scenă decât acum adică multă vreme după moartea autorului ei. Intrepretul lui „Cyrano", André Brunot a așteptat 20 de ani ca să joace acest rol și i-a fost dat să-și împlinească dorința abia în clipa de azi când a fost numit „Doyen dela Maison de Molière".

Ne amintim că Edmond Rostand la începutul strălucitei sale carieri a întâmpinat o puternică rezistență. Marii literați din timpul său refuzau să-l recunoască drept unul dintre ai lor, nu-i atribuiau calități de adevărat scriitor. Abia după „Chantecler" recunoșteau în el și altceva decât o mare virtuozitate literară.

E adevărat că talentul său poetic e mai prejos de dramaturgul căruia i se datorează livretul lui Cyrano. Stilul și versificația au multe lipsuri la Rostand. Când prețios, când vulgar, el e greoi și cu numeroase greșeli de sintaxă.

Mai presus de orice, însă, este în toată opera sa o mișcare, o imaginație și un avânt de o tinerețe irezistibilă și veșnică, al cărei foc reușește, adese, să izbucnească și să ardă în flacără vie, de sub forma scorojită a versului.

Din opera sa, „Les Romanesques", făgăduiau un talent dramatic de mare putere. Actul întâi e privit, până azi, ca o capo-d'operă de invenție comică, iar finalul cu falsa răpire e de un brio arareori întrecut în literatura dramatică.

„Princesse Lointaine" deși rară ca invențiune dramatică, fiind cea mai influențată de defectele simbolismului, e cea mai învechită dintre piesele lui Rostand, ca și „La Samaritaine" care se vedea prea mult că a fost scrisă pentru Sarah Bernhard, fiind prea spectaculară și nesinceră.

Dar „Cyrano" s'a dovedit cu reprezentația sa la „Comedia Franceză" a fi mereu amuzantă și emoționantă, izvor neistovit de veselie, vervă, acțiune și invenție. Nu lipsește vulgaritatea prin unele locuri, dar în schimb personagiul lui Cyrano se ridică din scenă în scenă sufletește, sfârșind prin a fi până la urmă un stoic plin de nobleță și generozitate în slujba cinstei și a vitejiei.

In părțile sale bune „L'Aiglon" e fără îndoială superior lui „Cyrano", căci „Cyrano" deși e o piesă desăvârșit construită, după toate regulele scenei, pe când „L'Aiglon" deși pare alcătuit numai din scene înșirate una după alta, fără legătură, are unele neîntrecute și se sprijină pe evenimente de mare grandoare istorică. Astfel e de pildă scena între ducele de Reichstadt și croitor sau acea în care Metternich îl face pe Duce să urmărească în oglindă firul strămoșilor săi austriaci și spanioli.

Dar dacă am fi siliți să alegem din trei piese una sigură, fără îndoială că aceasta ar fi „Chantecler". In aceasta, Rostand se ridică dela piesa eroi-comică, sau pur și simplu istorică, la piesa de mare elan, simbolică, iar de aci se resfiră un spirit de nobleță senină asupra întregei opere. Lipsește adevărat o intrigă intersantă și emoția, căci dragostea cocoșului pentru găina fazană ne lasă destul de reci.

Sunt însă scene splendide și unele pasagii de o rară poezie. O minune e și actul la bibilică, neobservat de loc la reprezentație, ceiace nu-l împiedică de a fi o pagină de satiră a lumii literare și din saloane, cum nu s'a mai scris dela Molière. Chiar în piesa postumă, „La Dernière nuit de don Juan" sunt multe și mari frumuseți. Destinată a fi un mic „á propos" pentru retragerea lui Le Bargy, a devenit, în dezvoltarea și aprofundarea studiului lui Rosland, unul din aspectele cele mai originale ale figurii veșnice a lui Don Juan.

A fost un romantic întârziat în simbolism și realism, ceiace a făcut ca el să nu fie din timpul în care a trăit și totuși să fie gustat în parte de generația lui și chiar de generația de azi și... poate... o fereastră deschisă spre viitor.

ARTA CU DIPLOMĂ

(Continuare din pag. 1-a)

cestui mare artist, avem la București — pe lângă atâtea monumente de oameni de stat în poziții teatrale — o statue acătării: un om în atitudinea-i obișnuită.

Lecția de înaltă artă ne-a fost dată de ciobanul de odinioară, fără diplomă.

In artă, totu-i talentul. Iar diploma este opera de artă.

Un tablou, o biserică pictată, o statue — iată atâtea diplome.

Ințelegem, la urma urmei, scrupulozitatea didactică de a nu primi în învățământ ca maeștri și profesori decât titrați.

Dar să nu te poți prezenta la un concurs decât cu diploma odată cu macheta — e un nonsens.

Comisiunile concursurilor nu inspiră încredere? E nevoe neapărat și de diplomă?

Dar diploma arată sârguința: cutare e un școlar bun. Invață și lucrează cu osârdie. Diploma nu-i și un certificat de talent. Certificatul de talent nu ți-l dă decât opera de artă.

Dacă n'am fi primit în literatură pe scriitorii netitrați, n'am fi avut pe Creangă, Caragiale, Sadoveanu, etc.

De ce să-i izgonim pe sculptorii fără titluri?

Impiedecarea sculptorilor netitrații de a lua lucrări — cu tot spiritul lor sfânt — înseamnă nici mai mult nici mai puțin de cât aruncarea lor pe drumuri. Fără titluri, școala nu-i primește ca maeștrii și profesori. Dacă le interzicem și executarea lucrărilor particulare și oficiale, îi lăsăm muritori de foame. Ii facem să-și lichideze atelierele și să devină zidari sau lucrători la caldarâm. E creștinesc lucrul acesta?

Cum o bună parte din sculptorii noștri n'au titluri, sculptura românească — atât de săracă (probă aducerea unui sculptor străin, netitrat, pentru monumentul lui Ionel Brătianu) — se ve pustii cu totul.

Pentru complectarea locurilor în sculptură, nu ne rămâne de cât o soluție: ca absolvenții școlilor de Bele-Arte, căzuți la examenul de capacitate în învățământ, să primească comenzile de monumente publice.

Cu chipul acesta se vor respecta rânduelile lumești, dar se va știrbi ceva din divinitatea artei.

Cerem ca păstorii întru cele artisticești să-și pogoare privirile asupra smeritei noastre întâmpinări.

M. SEVASTOS

A APĂRUT

Biblioteca „Medicul Nostru"

CALENDARUL FEMEII

pentru stabilirea perioadelor de fecunditate și sterilitate

cu o prefață de prof. dr. C. I. PARHON

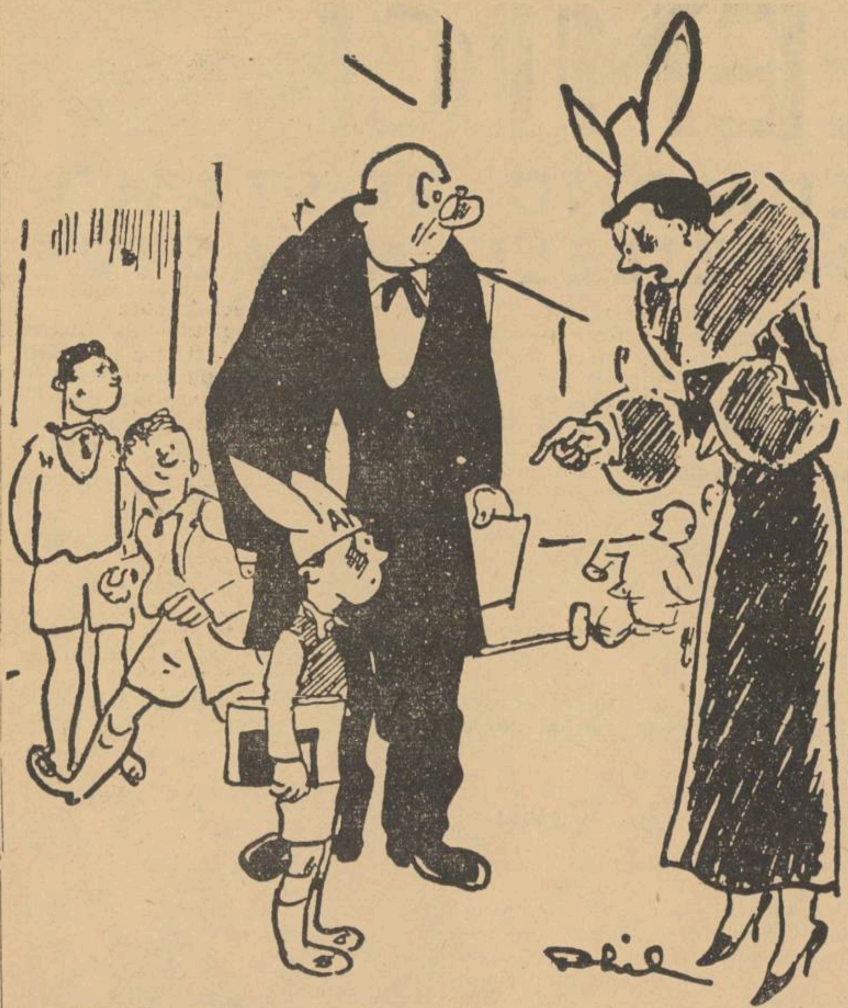
Prin seriozitatea ei și în acelaș timp prin modul popular cum tratează delicata problemă a vieții sexuale și calculul perioadelor de fecunditate și sterilitate, această lucrare nu trebue să lipsească din nici o casă.

PREȚUL 60 LEI

Adevĕrul

LITERAR şi ARTISTIC

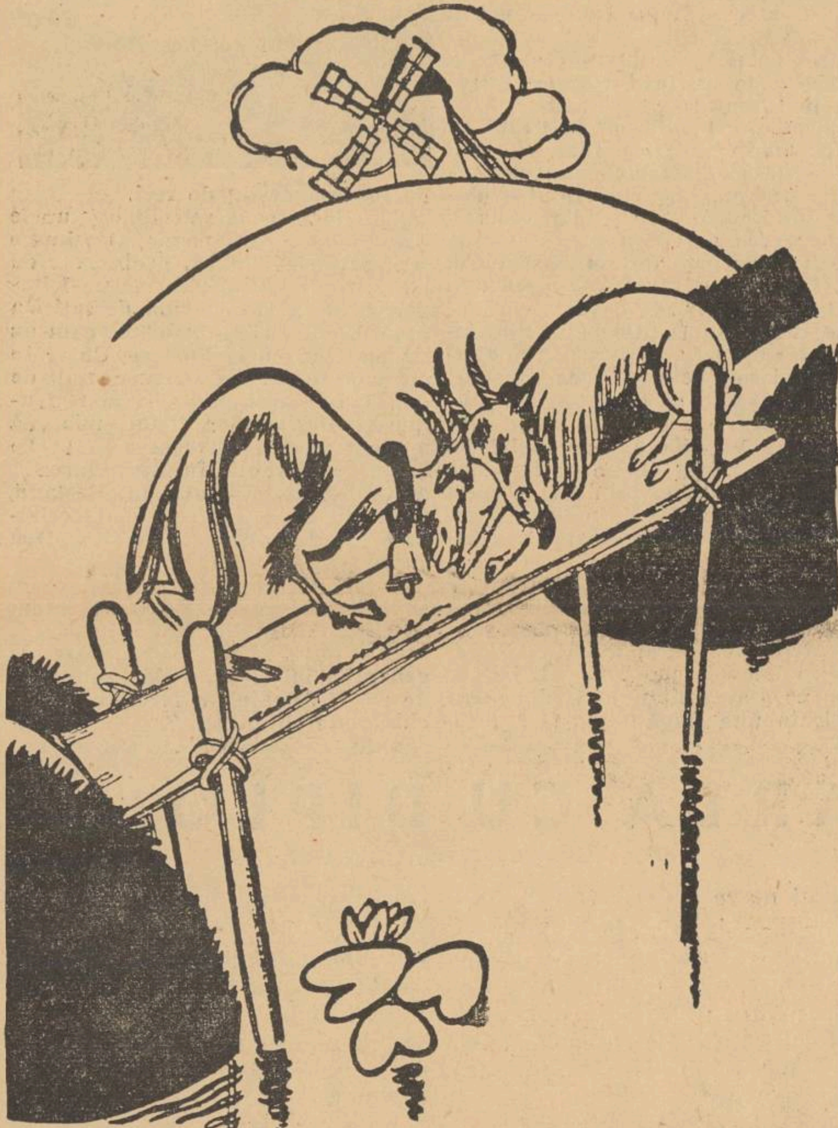
HUMOR

— Domnul profesor a avut dreptate să-ţi îmbrace pălăria asta caraghioasă! Aşa-i dacă eşti obraznic.

(Ric et Rac)

CELE DOUĂ CAPRE
(Fabulă deLa Fontaine)

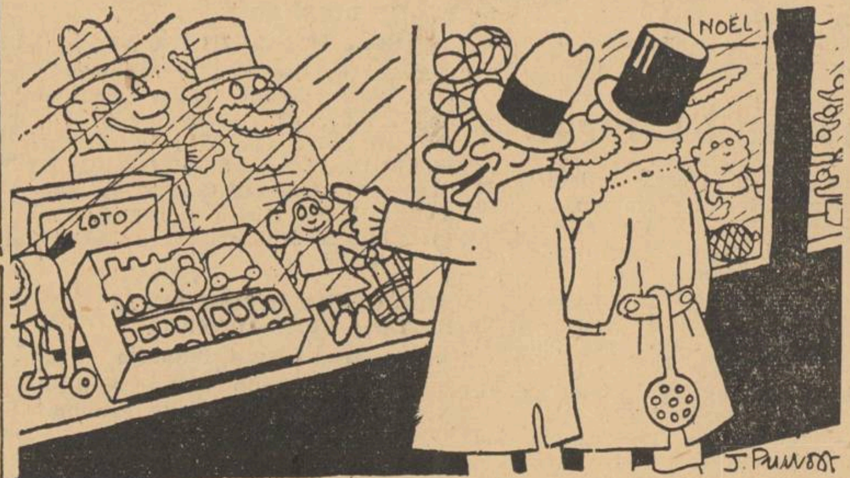

— Dacă ai cunoaşte puţin regulamentul de circulaţie, ai şti că dreptul de întâetate la trecere îl au caprele cari vin pe dreapta!..

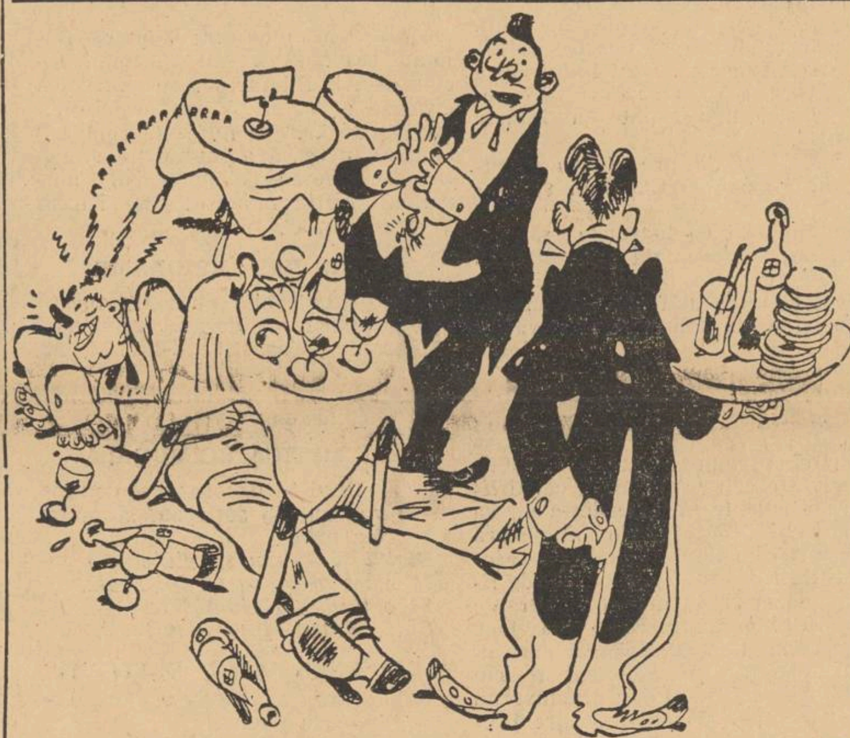
(Ric et Rac)

— Uite ce bine sunt imitate florile de pe rochia mea: fluturii cred că sunt naturale.
— Te înşeli... petele de mâncare îi atrag!

— *Ce-ţi place?*
— *Cei doi clovni din fundul vitrinei.*

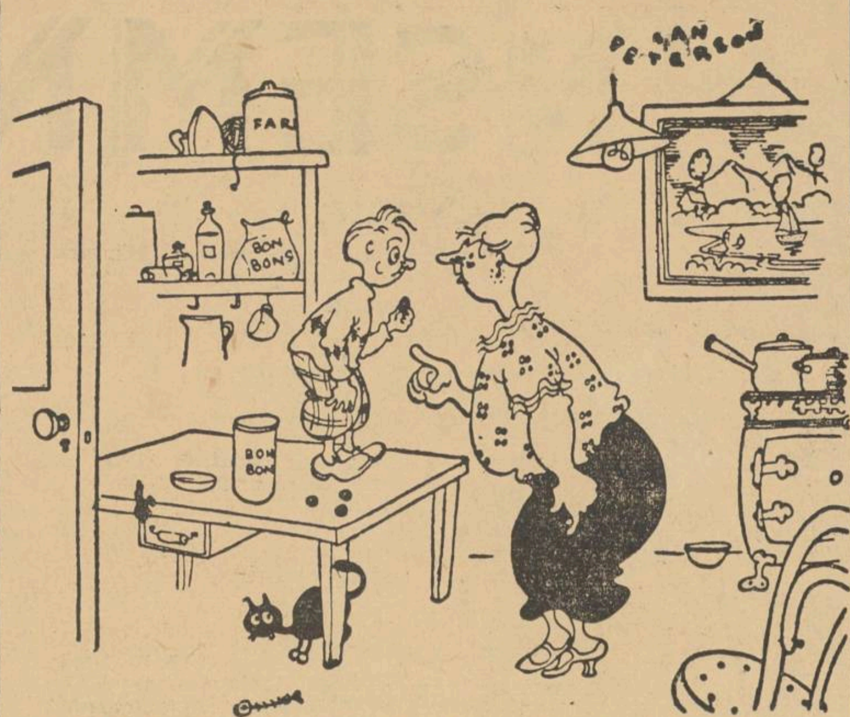
— Să-l dăm afară?
— O, nu. Culcă-l sub o masă mai mare, să nu-l observe ceilalţi clienţi.

(Ric et Rac)

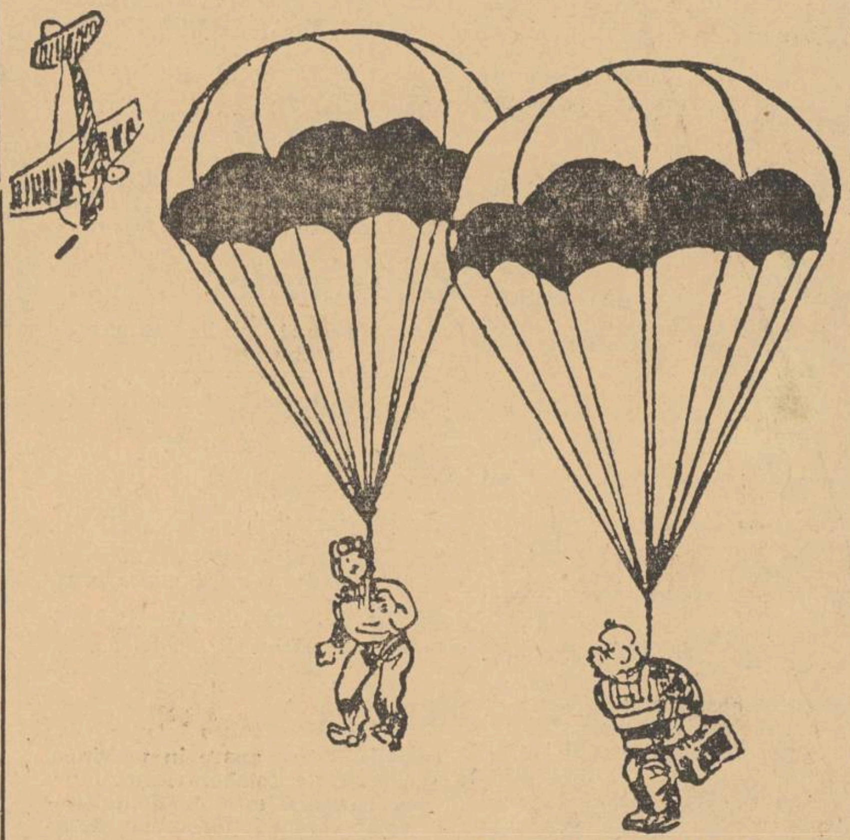
— Jean, dacă în timpul mesei observi că lumea nu mai are despre ce vorbi, spargi o vază. Oaspeţii vor avea un subiect de vorbă.

(Ric et Rac)

— Dacă mănânci atâtea bomboane are să te doară burta.
— Pentru atâta lucru, face...

(Ric et Rac)

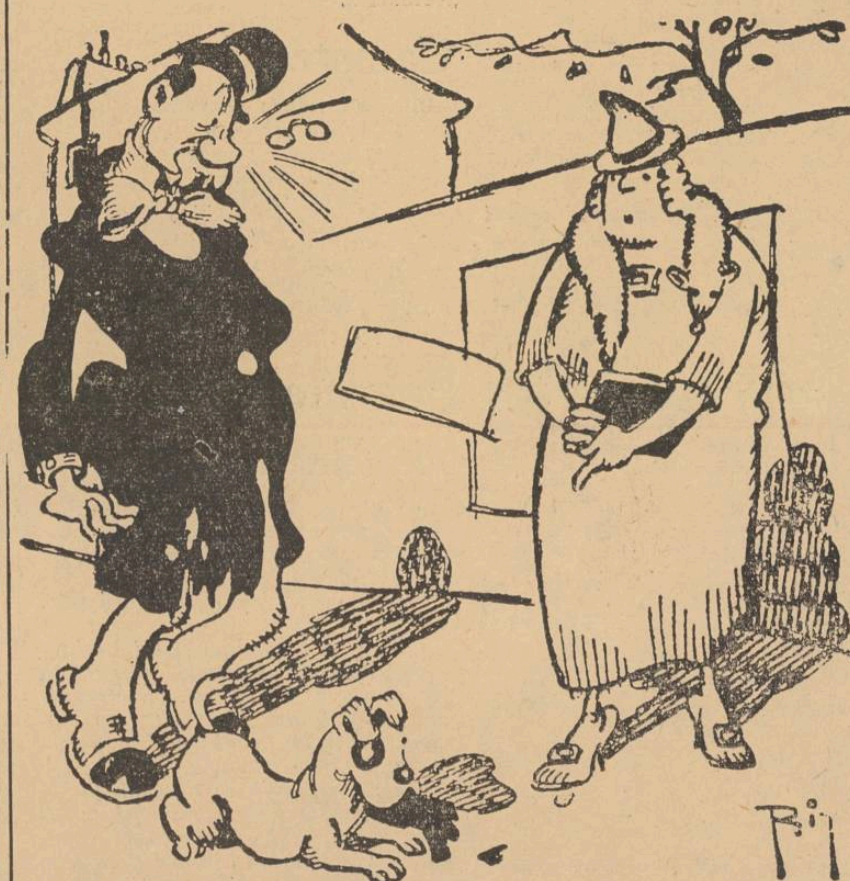

— Cred, domnule pilot, că societatea îmi va plăti fără greutăţi preţul pălăriei pe care am pierdut-o!...

— Oricât n'ai fi de superstiţios, dar parcă tot eşti neliniştit să constaţi că după fiecare Vineri 13 urmează Sâmbătă 14!

(L'Os à Moelle)

— Vai, Pufi micule, erai să-ţi sfărâmi scumpele tale ghiare rupând paltonul lui domnu!

IMPRIMERIILE „ADEVERUL", S. A., BUCUREŞTI

DIRECTOR:
M. SEVASTOS

Prețul abonamentelor
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

Editura „ZIARUL" s.a.r.
BUCUREȘTI

Inscrisă sub No. 232,
Tribunalul Ilfov
Plata taxelor postale în numerar conform aprobării Direcției Generale P. T. T., No. 137.282/926.

12 PAGINI, ILUSTRATE

Anul XIX, Seria III, No. 949 — PREȚUL LEI 5 — Duminică 12 Februarie 1939

Adevĕrul
LITERAR ȘI ARTISTIC

IN ACEST NUMAR

Semnează d-nii:
Victor Eftimiu, Al. Philippide, M. Sevastos, Izabela Sadoveanu, Al. Bilciurescu, Paul Constant, G. Spina, St. Tita, Al. G. Piepteanu, Lucreția Dăscălescu, Tache Soroceanu, Gh. Neniși..r, Ross Ner.

RICHARD HETTE: CAPUL LUI EMINESCU

ION GEORGESCU: INGER

ION JALEA: AUTOPORTRET

ASCUNDEREA ADEVĂRULUI?

de M. SEVASTOS

In „Universul Literar", d. Ionel Teodoreanu a început o polemică cu d. G. Călinescu, pentru unele articole din „Jurnalul Literar", precum și pentru răspunsurile cetitorilor apărute în această revistă.

Nu vom interveni, bine-înțeles, în polemică — amândoi publiciștii fiind în stare să poarte cu destoinicie armele scrisului.

Vom urmări cu interes toate fazele acestei lupte, — căci sîntem siguri că, în cursul polemicei, se vor pune și, poate, se vor rezolva multe probleme literare.

Nu putem însă să nu ne oprim un moment asupra unei judecăți a d-lui Ionel Teodoreanu — judecată care, dacă ar fi general admisă, ar falsifica baza oricărei discuții.

Ocupându-se de o afirmație făcută de d. G. Călinescu — d. Ionel Teodoreanu spune:

„Dacă afirmația aceasta exprimă un adevăr absolut — confirmat statistic, — e grav pentru intelectualitatea română, desigur; dar e penibil ca un intelectual român, în loc să ascundă un astfel de adevăr în sân, cum a făcut Spartanul cu vulpea, îl dă în vileag..."

Noi am crescut în cultul adevărului dat pe față în orice împrejurări și cu orice preț, nu ascuns subt poală.

Credeam că au trecut definitiv timpurile când se credea că istoria trebue mistificată.

Origina noastră s'a dovedit în mod absolut prin limba pe care o vorbim și care a păstrat pecetea vizibilă a limbii străbunilor. N'avem deci nevoe de escamotări și falsificări.

Trucurile patrioților de odinioară au trecut în muzeul istoric — ca niște arme copilărești, mânuite însă de brațe vrednice, subt imboldul unui sincer elan.

Moda falsificărilor patriotice a dispărut cu totul.

A rămas pe primul plan voința și convingerea popoarelor de a se considera ca atare — de-o anumită origine, de-o anumită cultură, cu un anumit rost în concertul neamurilor.

In această privință, în situația poporului românesc nu există nici un echivoc — în domeniul etnic, cultural și național.

Luptându-ne cu toții pentru cât mai multă carte, nu trebue să ne ascundem lipsurile. Considerându-ne mari cărturari, ne vom culca pe-o ureche... Dacă vom scormoni însă

(Continuarea în pag. 9-a)

POLITICA INTELECTUALILOR FRANCEZI

de IZ. SADOVEANU

Jules Romains a publicat o broșură „Cela dépend de vous" (ed. Flammarion) în care se coprinde: un discurs la Toulouse în fața vechilor combatanți, discurs radio difuzat, o chemare către țară și două studii, unul asupra pactului franco-german, și altul asupra șanselor care rămân Franței pentru viitor.

Jules Romains nu consideră Muenchen ca o înfrângere. Din moment ce războiul a fost înlăturat, câștigul e incontestabil. El va putea fi înlăturat și în viitor dacă Franța e puternică. Dacă în 1870 Bismark ar fi avut în față o Franță puternică și un împărat înțelegător, războiul nu ar fi izbucnit. Unitatea germană s'ar fi realizat în orice caz, dar Alsacia-Lorena ar fi rămas franceză și poate că Franța ar mai fi căpătat și alte avantagii.

Pactul franco-german, care a urmat după Muenich, așa cum a fost conceput și care, ori cum ar fi, dovedește că, pentru moment cel puțin, atât Franța cât și Germania privesc frontiera dintre ele ca „nefiind atacabilă". Ce trebuie acum să facă Franța pentru a-și asigura viitorul? „Ori ce ar face Germania în Răsăritul Europei pe toate frontierele sale", zice Jules Romains, care e supra-realist și de stânga, Franța nu trebuie să fie decât „observatoare", cel mult „arbitru"... Toate puterile sale trebuiesc îndreptate spre Imperiul său Colonial. Să ne amintim că ea domină a unsprezecea parte din pământurile de peste mare și că, la ultimul recensământ, numărul locuitorilor a fost de peste 107 milioane. Până în prezent nici una din problemele acestui Imperiu nu a fost tratată și soluționată precum se cerea, nici problema echipării, nici acea a populației și a organizării.

„Trebuie, zice Jules Romains, să inaugurăm în diversitatea Imperiului nostru o artă a rasselor, dar cu totul modernă, cu totul opusă naivităților fanatice ale rassismului...". Adaogă, însă, că dacă e vorba să se găsească aci isvorul propășirii viitoare, a unei puteri sigure și de durată a Franței, prima condiție care se cere este aceea a regimului politic...

Geneviève de Tabouis, pe de altă parte, în cartea sa „Albion perfide ou loyale" analizează cu luciditatea ei cunoscută și întinsele sale informații posibilitățile duratei unei alianțe între Franța și Anglia, cele două mari democrații ale Europei.

O înțelegere serioasă și întemeiată a caracterului Englezilor este necesară aci pentru ca această alianță să fie eficace și solidă.

Trebuesc înlăturate în primul loc erorile pe care le comit Francezii, judecând pe Englezi, după măsura vehemenții și iuțeala reacțiunii temperamentului lor propriu. Ziaristă expertă în dezlegarea curselor pe care le întinde politica externă celor ce se ating de asemenea probleme și istorică de primul rang, Geneviève Tabouis examinează reacțiunile engleze în politica afacerilor străine dela Războiul de o Sută de Ani încoace. Cu texte și probe necontestabile ea dovedește că ceiace se chiamă „perfidia Albionului" nu e decât un fel deosebit de acel al Francezilor, de a vedea și a judeca lucrurile. In studiul său strălucitor și sigur, de mare actualitate, ea dovedește că faptul real în această neînțelegere este „deosebirea fundamentală" între temperamentul Englezilor și cel al Francezilor. „Francezul gândește în absolut", zice ea, „Englezul în relativ. Francezul e imaginativ, Englezul e practic".

In al doilea loc încetineala de a se mișca, calculul și răbdarea în fața evenimentelor, înclinarea lor de „a aștepta și a observa", de a căuta cu prudență o confirmare, scot din răbdări pe Francezii și iuți și porniți în modul lor de a răspunde și a reacționa. In fierberea temperamentului lor ei acuză pe Englezi de perfidie, pentru că nu pot concepe filosofia lor utilitară, cu amânări și mișcări lente și prudente.

Asemenea diferențe de temperament nu pot fi însă un obstacol serios pentru o alianță între aceste două mari democrații.

„In ceasul acesta, atât de grav", zice Geneviève Tabouis, „Franța și Anglia trebuie să se convingă că fără a pierde nimic din forțele adevărate ale patriotismului lor național ele trebuc să se conjuge, cu fermitate pentru a face operă constructivă solidă".

Aceste două însemnate manifestări ale politicei intelectualilor francezi ar trebui citite și îndelung meditate la noi în țară pentru a ne ținea echilibrul mintal în mijlocul crâncenii lupte care se dă în lume pentru menținerea existenții fiecărei națiuni în furtuna care e pe cale a se dezlănțui în fiece minut. Un echilibru precar este prin definiția lui proprie amenințat de ruptură. Această ruptură înseamnă războiu și ca orice ruptură ea se poate produce violent și pe neașteptate. Din căzătură cineva se poate alege cu o simplă fractură fără importanță, dar se poate prea bine alege și cu fractura bazei craniului, cu moartea... Se'nțelege că sunt națiuni, care ca și indivizii sunt popoare de acțiune calculată după cum sunt altele de acțiune sentimentală sau pornită. Puterea unui popor ca și acea a unui individ stă în rezultanta acestor două forțe. Ințelepciunea cere să se țină seamă de amândouă aceste forțe, căci puterea unei națiuni ca și a individului depinde de echilibrul stabilit prin gradul de putere și intensitate a acestor amândouă forțe.

In secolul nostru cuceririle științii și ale tehnicei s'au dezvoltat într'un ritm prea rapid și atunci oamenii dispun de mijloace de acțiune care scapă controlului lor. Ei uită însă că aceste progrese se realizează pe diferite puncte ale globului în acelaș timp. Deci ori cât de puternic s'ar simți un popor prin progresele tehnicii sale, nu trebuie să uite că sunt și alte popoare tot atât de bogate în mijloace de acțiune. Ruptura de echilibru se produce atunci și în sânul nației și în lupta sa cu alte nații. Elitele care au dus lumea până în clipa aceasta grea sunt debordate și nu mai pot duce destinul poporului lor. Atunci forța sentimentală tinde să ia locul forței calculatoare și rațiunei: puterea omului se slăbește în lupta cu forțele naturii, ca și în lupta cu ceilalți oameni, curba civilizației se scoboară automatic... Ar fi însă o eroare să se creadă că în această împrejurare forța calculatoare, rațiunea, șiretlicurile cancelariilor diplomatice ,ar putea îndrepta situația, cum cred democrațiile, sau că remediul ar fi în loviturile de pușcă sau de tun cum crede partidul opus. Intr'o asemenea conjonctură și sfântul Gheorghe, Arhanghelul Mihail ca și tancurile și toate instrumentele cele mai perfecționate ale războiului, nu pot aduce nici un remediu. Ca în Tristan și Isolda forța calculului și a rațiunii, ca și forța sentimentală, instinctivă, trebuie să-și zică una alteia: „Nici tu fără mine, nici eu fără tine".

Dar ca să se stabilească un acord și deci un echilibru trebue timp.

Părerea economiștilor francezi este că de oarece oamenii nu cunosc puterea lor, față de puterea lucrurilor și a întâmplării, nu se poate ști momentul în care războiul ar

(Continuare în pag. 4-a)

Viața anterioară

— după Charles Baudelaire —

Am locuit lungi timpuri sub un portic înalt,
Scăldat de sorii mării în flăcări fastuoase
Și ale cărui drepte columne maiestoase
Il preschimbau, spre seară, în grotă de bazalt.

Talazurile care veneau vijelioase
Purtând cerești răsfrângeri, solemn amestecau
Belșugul lor de muzici adânci și viguroase
Cu-apusurile roșii ce'n ochi mi se-oglindeau.

In voluptăți domoale mi-am dus acolo viața,
Incunjurat de valuri, de vrăji, de-azur curat
Și de sclavi goi cu trupul de-arome îmbibat,

Ce-mi răcoreau într'una cu foi de bambus fața,
Și-a căror datorie statornică era
Să cerceteze taina ce-adânc mă 'ndurera.

AL. PHILIPPIDE

„CLOPOTUL PĂCII"

de G SPINA

Deosebit de interesantă este contribuția Japoniei la marea Expoziție universală din New-York: un imens clopot de argint pe care este încrustată în perle și diamante inscripția „Proclam libertatea în toată țara și pentru toți locuitorii țării".

Dela celebrul motto **înscris de Schiller în fruntea cunoscutei sale poezii „Clopotul"** — Vivos voco, mortuos plango, fulgura frango — **până la cuvintele încrustate pe clopotul japonez este cale lungă ca și calea străbătută de omenire, prin atâtea dureroase încleștări, dela Revoluția franceză al cărei contimporan a fost marele poet german, până astăzi. S'ar fi putut crede și nădăjdui cel puțin că nu va mai veni vremea când glas de clopote va trebui să amintească omenirii ceeace este supremul bun și suprema lege: libertatea. Și — mai ales — s'ar fi putut crede și nădăjdui că oamenii au ajuns singuri să înțeleagă că pe lângă libertate e nevoe în lume de pace pentru a se desăvârși toate minunile spiritului uman, lăsându-se simbolului pe care îl reprezintă clopotele, menirea lui divină.**

Multe s'au crezut, multe s'au nădăjduit. Dar din aceste credințe și speranțe s'au spulberat în vânt cele mai puternic ancorate în sufletul omenesc, pentrucă forța brutală a găsit teren prielnic și a înlocuit dragostea de libertate și nevoia de pace cu silnicia și strigătele războinice, din ce în ce mai amenințătoare.

Cuvântul celor puțini rămași credincioși vechilor idealuri de libertate și pace e acoperit de violența proclamațiilor dictatoriale și din atâtea părți ale lumii vine ecoul plânsului de victime ale războiului. Spania... China... Marșurile triumfale acopăr suspinele și edictele înlocuesc charta libertăților.

Clopotul ce se va ridica în turnul pavilionului japonez de la Expoziția universală din New-York a fost botezat cu admirabilul nume „Clopotul păcii". Sunetul lui argintiu se va auzi până la zeci de chilometri și, în bătaia soarelui, ziua, în lumina reflectoarelor puternice, noaptea — perlele și diamantele vor face să scânteeze în azur frumoasa lui inscripție plină de înțeles pentru vizitatorii din toate țările lumii.

Va fi ascultat cum se cuvine glasul clopotului păcii? Și toți câți l-au auzit și toți câți au prins sensul atât de actual al inscripției sale, vor duce mai departe — în țările lor — ecoul chemării de pace și libertate?

Ar fi infinit de trist ca minunea „Clopotului păcii" să rămână doar o simplă „atracție" a pavilionului exotic de la Expoziția americană, la fel cu „omul de sticlă" și alte asemenea distracții.

VIAŢA TEATRALĂ

„Stafia" de Grillparzer, la Teatrul Ligii Culturale
„Păzeşte-mi nevasta" de James H. B. Warner, la Teatrul Modern

Afară de „Sapho" nu ştim să se fi jucat în România vreo piesă de Grillparzer. Acest autor austriac, considerat azi drept clasic, este cu totul necunoscut publicului românesc şi în această situaţie sunt mulţi autori dramatici cu un renume bine stabilit.

Teatrul Ligii Culturale, urmând un repertoriu de difuzare a adevăratei arte dramatice, de popularizări a teatrului clasic în România a înţeles să suplinească activitatea teatrului Naţional, atunci când prima noastră scenă, din motive ce nu le avem a cerceta în cronica de faţă, nu a corespuns în total sau în parte menirei ei în viaţa noastră teatrală.

Aşadar, Teatrul Ligii Culturale a reprezentat până acum — ne referim doar la activitatea acestui teatru în ultimii doi ani — pe Sophocle, Holberg, Schiller, Gogol, Shakespeare („Hamlet" şi „Othello") şi alţii, pe care nu i-am întâlnit în repertoriul Teatrului Naţional.

De astă dată a venit rândul lui Grillparzer, şi curând va veni desigur rândul multor alţi autori dramatici consacraţi, pe care Teatrul Naţional îi ocoleşte cu o admirabilă încăpăţânare.

Deaceea astăzi — în ceeace priveşte repertoriul, întrucât Teatrul d-ului N. Iorga nu are încă elementele necesare pentru a rivaliza cu mijloacele technice şi actoriceşti ale Teatrului Naţional — Liga Culturală reprezintă adevăratul nostru Teatru Naţional.

Nu ştim dacă d. profesor N. Iorga, atunci când a înfiinţat Teatrul din Bd. Schitu Măgureanu s'a gândit să ajungă atât de departe, dar trebue să constatăm azi, cu nespusă bucurie, rolul din ce în ce mai hotăritor şi determinant al Teatrului Ligii Culturale în evoluţia dramaturgiei româneşti.

Acestea fiind spuse, pentru a reveni la ultimul spectacol ce ni l-a oferit Teatrul Ligii Culturale, trebue să consemnăm în primul rând prilejul pe care piesa lui Grillparzer l-a dat d-lui profesor N. Iorga de a tălmăci „Stafia" în româneşte. Această traducere este ea însăşi o capodoperă şi ne întrebăm dacă în unele locuri, textul original a putut acumula atâtea frumuseţi, atâta colorit ,atâta expresivitate cât oferă versiunea românească a d-lui profesor N. Iorga.

Nu este deajuns să se joace o piesă clasică pentru ca scopul ţintit prin această reprezentare să fie atins. Trebue cercetat în primul rând cu atenţiune modul de a transpune în româneşte un text consacrat spre a nu se pierde astfel nimic din frumuseţea de ansamblu a originalului.

Putem spune — fără exagerare — că tălmăcirea d-lui prof. N. Iorga este prin ea însăşi o operă de creaţie, şi că astfel nu s'a jucat degeaba un autor celebru pe o scenă românească.

„Stafia" este operă de debut a lui Grillparzer. Se pare că începuturile acestui actor dramatic ce era să fie revendicat mai apoi, „poetul Vienei", au fost mai mult decât dificile. Publicul nu a apreciat prea mult la început acest teatru de cea mai pură esenţă romantică. Contemporan cu Victor Hugo, Grillparzer se complace în aceeaşi atmosferă de creaţiune dramatică, bazată pe elementul epic, mai mult decât pe cel pshihologic. Teatrul romantic sacrifică sentimentul pentru acţiune. Elementul predominat în Grillparzer, — şi în special într'o operă de debut cum e „Stafia", pornită desigur să fie demonstrativă—este dinamismul. Sentimentele cad pe un plan lăturalnic, iar conflictul îşi găseşte într'o desfăşurare epică de fapte sau întâmplări, singura lui forţă. Caracterele personagiilor sunt şi ele cercetate cu prea puţine amănunte, şi apar pe cât se poate tot din acţiune.

Pentru a echilibra aspectul dinamic al acestui gen dramatic, romanticii au căutat să-l ascundă printr'un lirism oarecum exagerat. Astfel, faptele descrise cu atâta bogăţie şi atâta fantezie inventivă, sunt învăluite într'o prezentare poetică, în care accentul liric predomină. Şi astfel asistăm la această împerechere cam distonantă, între puritatea de expresie şi brutalitatea naraţiunei.

Iată una din principalele caracteristice ale teatrului romantic acest gen dramatic lipsit de consistenţă. dar strălucitor la suprafaţă.

Totuşi romantismul găseşte în teatru o excelentă formulă de exteriorizare, evident graţie elementelor dinamice de care dispune şi care se adaptează de minune unei desfăşurări scenice.

„Stafia" este o dramă reprezentativă a teatrului romantic şi deaceea îi găsim o valoare de sine stătătoare.

Intriga este concentrată în jurul unei stafii ce vine să turbure liniştea familiei Contelui Borotin. Legenda ne spune că pe vremuri o rudă a Borotinilor a comis păcatul adulterului, şi din această cauză trupul ei nu va găsi linişte în mormânt atâta vreme cât vor exista descendenţi direcţi ai acestei familii blestemate.

Fata contelui Borotin, Bertha — care este încarnarea fizică dar nu şi spirituală a stafiei — se îndrăgosteşte de Jaromin, — un viteaz care a scăpat-o dela moarte. Dar acest Jaromir — tipul eroului romantic — este în realitate un vestit hoţ la drumul mare, căutat de poliţie. Mai mult, el este însuşi fiul contelui Borotin, fiu pe care tatăl său l'a crezut înecat, şi care fusese furat de nişte hoţi. Jaromir în luptă îl răneşte mortal pe tatăl său; Bertha aflând de dragostea ei incestuoasă se omoară, şi Jaromir la fel. Stingându-se familia Borotinilor, trupul răposatei Bertha va odihni de veci în mormânt.

Iată drama în toată acţiunea ei plină de lovituri de teatru, încărcată de elemente epice.

D. N. Massim care a pus în scenă „Stafia", merită toate laudele noastre pentru spectacolul ce l-a realizat. Privit în mod general, acest spectacol se prezintă omogen, studiat, bine pus la punct. Cercetat cu amănuntul am întrezărit unele lacune, pe care trebue să le relevăm.

Aceste lacune provin dintr'o oarecare lipsă de autoritate a regisorului asupra interpreţilor. Aceştia — şi ne referim în special la jocul d-rei Eugenia Voinescu şi al d-lui Sireteanu — au ascultat desigur mai mult de propriul lor temperament decât de sfaturile şi indicaţiunile d-lui Massim, astfel că nu au reuşit să se despersonalizeze îndeajuns în interpretarea lor. Atât d. Sireteanu — un element de prim plan al teatrului nostru, care are la activul său nenumărate creaţii excelente, dacă n'ar fi decât Oedip-Rege şi Othello — cât şi d-ra Eugenia Voinescu — un talent promiţător, — au avut uneori— nu întotdeauna ce e drept — accente false, atitudini nepotrivite cu situaţia şi cu simţămintele personagiilor.

In schimb d. V. Cretzoiu, în rolul bătrânului Borotin, ne-a arătat încă odată cât de mari îi sunt posibilităţile, mai cu seamă în tragedie, şi ne-a amintit cu părere de rău cât de rar şi cât de nepotrivit este întrebuinţat pe scena Teatrului Naţional.

Din restul interpreţilor, o notă bună d-lui T. Vedea — un element în plină ascensiune — cum şi d-lor I. Dumitrescu, St. Popescu şi M. Ionescu.

Un spectacol de înaltă calitate artistică ce face cinste Teatrului Ligii Culturale. Micile asperităţi în realizarea lui, şi pe care le-am semnalat mai sus, vor dispare desigur pe măsură ce piesa se va juca mai mult.

*

Este foarte greu să trecem de la „Stafia" la „Păzeşte-mi nevasta" ultima premieră a Teatrului Modern. Dela o tragedie sumbră la cel mai modest vodevil. Totuşi, în teatru, genurile oricât de diferite ar fi ele, îşi păstrează valoarea lor de sine stătătoare, dacă se lucrează cu sârguinţă, şi nu se alege textul la întâmplare, cum a fost de pildă cazul cu spectacolul Teatrului Modern.

„Păzeşte-mi nevasta" este o comedie mai mult decât uşoară, destul de rudimentar construită, dar care este agreabilă de urmărit.

Spectacolul pe care l'am văzut la premieră nu era bine pus la punct, în sensul că interpreţii îşi cam căutau replicele, şi fiindcă nu le găseau, le repetau, astfel că textul a căpătat, în timp, o durată dublă. Desigur că azi, lucrurile s'au dres.

Se poate deci recomanda „Păzeşte-mi nevasta" celor care sunt dornici de un teatru fără pretenţie, dar nicidecum nociv prin calitatea spectacolului, ridicat la un nivel acceptabil.

Am admirat calmul cu care a jucat d. G. Timică. Acest actor — excelent atunci când nu se dă peste cap — avea prostul obicei de a şarja până la paroxism, căutând efecte comice prin gesturi şi atitudini ce nu cadrau cu demnitatea artei pe care o servea. De astă dată d-sa a căutat să joace cu naturaleţe, şi a reuşit să fie într'adevăr plin de un umor de cea mai bună calitate.

D-na Sylvia Dumitrescu ,căreia nu-i prea merg rolurile de femee fatală, a fost totuşi o bună parteneră d-lui Timică.

Din restul ansamblului se cuvine remarcată, creaţiunea d-lui Călin Botez, impecabil în rolul unui campion de box.

Ceilalţi — d-nii: N. Gărdescu, Romeo Lăzărescu, George Maican, Mircea Axente şi d-nele Maria Wovrina, Dona Carozzi, Renée Pressianu, în notă.

GH. NENIŞIOR

Triumful „Atrizilor"
— O piesă românească la Teatrul Naţional —

Cronicarul nostru dramatic a împărtăşit cititorilor „Adevărului Literar" puternicele d-sale impresii de la spectacolul „Atrizii", tragedie în cinci acte, în versuri.

Reprezentarea ultimei piese a d-lui Victor Eftimiu pe scena „Teatrului Naţional" constitue desigur cel mai important eveniment al stagiunii. Autorul „*Meşterului Manole*" se află la maturitatea unui meşteşug care pe toată întinderea dramaturgiei noastre nu îşi află pereche.

Vorbind despre spectacol şi încercând să-i circumscriem perspectivele, multiplele perspective, ar trebui — fără economie de spaţiu — să analizăm calităţile dramatice şi literare ale textului, să relevăm liniile substanţiale pe care s'a desfăşurat direcţia de scenă, grandoarea montării, frumuseţea costumelor şi al jocului de ansamblu precum şi reuşitele excepţionale ale unei distribuţii care, în piscurile ei, a realizat adevărate creaţii. Teatrul d-lui Victor Eftimiu n'a fost judecat cu obiectivitate de contemporani. Cel mai fecund, cel mai original, cel mai interesant autor dramatic pe care l-a avut ţara până astăzi a întâmpinat odată cu favoarea publicului împotriviri şi duşmănii susceptibile de a descuraja o vocaţie mai puţin temeinică. An cu an talentul d-lui Victor Eftimiu s'a amplificat şi s'a adâncit; astăzi, odată cu reprezentarea „Atrizilor" se poate spune că arta dumisale a ajuns la un apogeu. care constitue pentru nivelul general al culturii noastre un real progres.

Victor Eftimiu a răspuns la critici şi la atacuri în felul obişnuit al creatorilor: adică prin noui şi valabile opere.

Pe când alţii îşi alimentează o incertă glorie de cenaclu prin revizuiri şi refaceri de „piesete" lipsite de suc, autorul „*Cocoşului negru*" îşi afirmă valoarea printr'o prezenţă fără pereche în istoria teatrului românesc.

In „*Atrizii*" — care par a reînoi succesul de public şi de stimă al „Thebaidei" — d. Victor Eftimiu a concentrat povestea care sub pana marilor tragici alcătuia subiectul a nenumărate tragedii.

Incercând calităţile sale dramatice pe un subiect care a tentat cele mai iscusite pene, cele mai nobile minţi, d. Victor Eftimiu a îmbogăţit literatura noastră cu o lucrare dramatică demnă de repertoriul universal.

„Atrizii" nu sunt totuşi operă didactică şi plictisitoare care îşi trage meritele din imitaţia clasicilor. Piesa prezintă în decorul Micenei şi sub înfăţişarea eroilor legendari sentimente actuale în permanenţa lor, obiceiuri care nu s'au schimbat fiindcă sunt prea legate de firea omului.

Conflicte sociale care sunt ale zilei, costume de un modernism surprinzător în ciuda conştiinciozităţii reconstituirii lor istorice, elemente de culoare şi de arhitectură de o strălucire apreciabilă ochiului, transformă o piesă clasică într'un spectacol de natură să pasioneze publicul amator de teatru.

Grandios montată, în decorurile d-lui Traian Cornescu, tragedia „Atrizilor" se bucură de-o interpretare excepţională.

D. *Dem. Theodorescu* îşi închee astfel cronica din „Frontul" !

Dar a covârşit în acest spectacol realizarea de pur stil clasic şi de neşovăitoare nobleţe a d-nei Agepsina Macri, cea mai bună învietoare a versului şi, negreşit, cea mai stăpână la meşteşug dintre marile tragediene care au înălţat scena noastră.

Piesa se bucură de o interpretare care este — după expresia însuşi a autorului — cea mai bună cu putinţă, scrie în „Semnalul", d. Al. Mironescu.

Actorii, de altfel, împart meritele lor cu acelea ale d-lui Victor Eftimiu, care regisează spectacolul, cu o pricepere, care nu mai are nevoie de nici un supliment de comentariu.

D-na Agepsina Macri posedă arta dificilă a declamaţiei, care consistă în a neutraliza cadenţa supărătoare a versului, fără însă a-i fura în acelaşi timp ritmul său interior.

Versul pe scenă are o majestate, pe care d-na Agepsina Macri o slujeşte cu devotament şi meşteşug de înaltă clasă.

Cu o ştiinţă egală d-sa utilizează pedala tragicului.

D. *N. Carandino* a fost cel dintâi, care a semnalat, în „România" formidabila creaţie a marei noastre tragediene.

D-na Agepsina Macri a avut în rolul Clytemnestrei avantajul de a cunoaşte până în cele mai mici amănunte, jocul şi declamaţia corespunzătoare stilului tragic. Intr'o problemă de interpretare care, pentru a fi rezolvată, cerea neapărat „şcoală" d-na Macri s'a dovedit maestră. Totul ar trebui lăudat din ceea ce a contribuit la înfiriparea Clytemnestrei: vocea, dicţiunea, armonia mişcărilor şi mai ales acea putere de expresie care ridică o fiinţă omenească până la semnificaţia ei simbolică. Dacă am spune că d-na Agepsina Macri este cea mare tragediană pe care o avem, omagiul nostru nu ar exprima încă de cât o mică parte din ceeace se cuvine aceleia care singură se simte la largul ei în climatul pasiunilor subliniate de raţional. „Clytemnestra" marchează în cariera artistei un apogeu: niciodată d-na Macri n'a mai mic gest, în felul de a se mişca pe scenă, se citea nobleţea unei regine printre regine. Cu o uluitoare putere de expresie, maestră în a spune versuri, d-sa comunica în sală drama de pe scenă, suscitând repetate aplauze şi ovaţii la scenă deschisă.

Aceleaşi neprecupeţite elogii aduc jocului marei noastre tragediene d-nii *Mircea Ştefănescu* în „Ordinea" *Titus Nicolau* în „Neamul Românesc", *E. Cernătescu* în „Le Moment", etc.

D-na Agepsina Macri în „Klytemnestra

concentrat cu mai multă artă mănunchiul rarelor sale însuşiri.

Cronicarul „Lumei Româneşti, d. *Vl. D.* se exprimă astfel:

Doamna Agepsina Macri — fără îndoială cea mai mare cunoscătoare a „stilului" de interpretare tragic, — a avut în Clytemnestra o creaţie care marchează apogeul carierei d-sale de tragediană. In înfăţişare, în cel

Biruitoarea creaţie a d-nei *Agepsina Macri* onorează nu numai pe interpretă, dar însăşi prima noastră scenă, întreaga noastră mişcare artistică.

A. B.

SCRIITORII NOŞTRI

C. Ardeleanu

Victor Eftimiu

Cinematograful

Ramuntcho. E un nume încântător ce face parte din amintirile unei generaţii fermecate de romanele lui Pierre Loti. Ne evocă ţinutul basc al Franţei, o parte de lume, o ţară de copaci stufoşi, profilaţi pe fundalul apăsător al munţilor ce nu pot fi văzuţi întotdeauna, o ţară plină de prăpăstii unde spumegă torentele.

Nu ne-am închipuit niciodată că se poate face un film cu asemenea elemente. Regisorul lui „Ramuntcho" s'a străduit să învingă greutăţile. Exterioarele sunt foarte frumoase, se simte parcă în sală suflarea vie a vântului din Biscaya, vântul care îndoae stejarii. Tablourile, însoţite mereu de muzică, ne poartă într'o călătorie pitorească şi documentară.

Dar să revenim la gingaşa poveste a lui Ramuntcho, poveste uşoară ca un abur de primăvară. Ramuntcho, un tânăr cu naştere nelămurită, contrabandist de ocazie, se îndrăgosteşte de o fată cu părul de aur Disperat că mama iubitei lui nu vrea să audă de o asemenea nepotrivită legătură, se înrolează în armată. La întoarcere, după trei ani, află că Gracieuse, acesta e numele fetei, e într'o mânăstire Se hotărăşte s'o răpească, dar ajuns în pragul micului schit, curajul îl părăseşte şi nu mai îndrăzneşte să lupte cu sufletele dăruite lui Dumnezeu. Pleacă fără să se mai întoarcă vreodată. Asta-i toată povestea lui Loti, dar desfăşurarea ei e delicioasă: personagiile estompate se armonizează cu decorul şi întâmplările sunt parcă prilejuite de natură. Sfârşitul nostalgic ne lasă numai o impresie de amărăciune.

Romanul lui Loti, transpus în teatru înainte de război, n'a prea avut succes. Era şi greu să aduci natura aceia grandioasă şi oamenii ei, între pereţii unei scene. Filmul a introdus unele modificări în subiect, spre a-l scoate din graniţele literaturii contemplative şi a-i da contur plastic şi dinamism. Astfel printre alte schimbări, fata nu face jurăminte definitive de călugărie şi o vedem plecând din mânăstire plină de viaţă şi întâlnind pe Ramuntcho care o aştepta spre a-şi croi amândoi viitorul în America.

Interpretarea întruneşte pe Paul Cambo, un actor cu trăsături precise şi plăcute, pe Madelaine Ozeray graţioasă şi serafică, pe Francoise Rosay, virtuoasă în joc ca totdeauna şi pe Louis Jouvet, care face din rolul secundar al contrabandistului Itchoua, o creaţie masivă, prilej de a preţui odată mai mult marele său talent.

UMBRA

Sub apăsarea durerii ce-i strivea sufletul, Adina deschise ochii. Visul se isprăvise, dar senzația de nesfârșit dor îi apăsa încă ființa. Femeia privi în juru-i aiurită, ca și cum s'ar fi aflat într'o cameră străină. Lumina felinarului din stradă făcea destul de vizibil mobilierul familiar ce o înconjura și, privindu-l, ea se regăsi pe sine, cea de aseară, care se culcase atât de fericită în odăița-i dragă. De unde venise oare greutatea care-i apăsa atât de dureros sufletul ? Visase ceva trist. Se afla pe o câmpie — în tovărășia lui Radu. Mai simțea încă, fericirea vie adusă de prezența lui. Dar Radu a dispărut în zona cenușie, pe când în jurul ei creștea întunericul. A fugit, pe drumul pustiu, chemându-l desnădăjduită, — deși știa că nu-l va mai regăsi niciodată !... Și dorul nebun, care o chinuise, altădată, zi de zi, — sunt zece ani deatunci — revenise acum în vis cu toată puterea lui din trecut. Parcă n'ar fi trecut zece ani, — parcă aseară ar fi părăsit-o Radu!

Adina întinse mâna și aprinse lampa de pe noptieră. Lumina ei discretă se reflecta în geamul unei fotografii de pe birou. Femeia tresări, zărind-o. Se speriase, parcă ar fi descoperit în camera ei un străin ! Ea se ridică din pat și, privind de aproape portretul, simți cum i se strânge dureros, inima. Era doar fotografia lui Ștefan, logodnicul ei, de care aseară se despărțise atât de iubitor. Ce departe i se părea el acum ! Un străin simpatic, o cunoștință dragă, — nimic mai mult. Fericirea pe care a trăit-o adineaori, în vis, mergând alături de Radu — fericirea aceasta supraomenească — nu i-a adus nici odată prezența lui Ștefan, — bărbatul de care hotărîse să-și lege, pentru totdeauna, viața. Cum a putut ea, femeie conștientă și mândră, să facă asemenea faptă ? Cum să înșele iubirea sinceră a acestui om, bun și drept ?

Adina stinse lumina și, aruncându-și un șal pe umeri, ieși în micul balcon din fața camerei. Dedesubt, orașul pătat de milioane de lumini, își domolise — pentru o clipă — zgomotul infernal.. Trecuse de miezul nopții. Femea privi în Zarea depărtată, căutând să își adune gândurile, sentimentele, rațiunea : avea impresia că-i e străină sie însăși, că în adâncul sufletului i se petrecea ceva necunoscut. Dece îl visase pe Radu și, mai ales, de ce visul acesta îi răscolise atât de viu sufletul ? Dar atâta vreme nu se mai gândise la bărbatul, atât de iubit altădată !

Acum, pe deplin trezită, conștientă și calmă, Adina își analiză mirată simțirea ciudată de adineaori: că Ștefan e un străin. Nu a fost numai o clipă de nebunie! Il revedea, în minte, frumos, voinic, surâzător și plin de încredere în ea și în fericirea lor. Amintirea lui îi aducea în suflet o căldură delicioasă, senzație nespus de plăcută pe care o avea totdeauna alături de el... Căldură blândă, dar nu fericire dureroasă, cum simțise adineaori, în vis — și altădată, în realitate — în prezența lui Radu... Totuși, pe Radu ea nu-l mai iubea. De ani întregi nu-l mai văzuse decât foarte rar și de departe, iar prezența lui nu mai aducea decât o slabă tresărire.

Era sigură că sentimentul — care altădată o prinsese ca într'un clește de fier, torturând-o patru ani — se stinsese pe deplin, fără ecou... Fără ecou ?.... Nu ! nu era sinceră. Mai avea, uneori, clipe de dureroasă nostalgie, amintindu-și trecutul — dar aceste rezonanțe șterse, n'o nelinișteau. Dimpotrivă, dorul acesta fără nădejdii era — în cenușia-i viață de profesoară obscură — o notă colorată, o simfonie îndepărtată, venită dintr'o lume spre care se îndreptase cu atât entuziasm în prima ei tinerețe și de care acum se știa îndepărtată, pentru totdeauna !

N'a mai iubit pe nimeni de când se despărțise de Radu — pentrucă nu se poate numi iubire cele câteva aventuri superficiale, cu cari căutase să-și umple golul vieții. Când l-a cunoscut pe Ștefan, credea că nu mai are nimic de așteptat dela viață. Dar iubirea lui calmă, perseverentă, senină și fără complicații i-a pătruns, ca o rază de lumină în întunericul sufletului amorțit. Totuși Adinei îi lipsea curajul de a începe o nouă viață și numai stăruința lui — care nu se clintise doi ani de zile — a învins-o până la urmă. De câteva zile i se făgăduise pentru totdeauna...

Desigur, situația socială a viitorului ei soț n'o lăsa indiferentă. Dar ea nu era femeea materialistă, care se împacă ușor cu anumite compromisuri convenționale. Dacă n'ar fi fost sigură că își va iubi totdeauna soțul, că singura ei țintă, deacum, va fi să-i facă lui viața frumoasă, — n'ar fi primit fericirea pe care i-o oferise el. Adina simțise că Ștefan nu-i inspira pasiunea dureroasă care-i zdruncinase altădată viața. Iubirea lui Radu fusese pentru ea ca o închisoare în care personalitatea, voința și credințele ei, dispăreau învinse de puternica lui influență. Acum, din această simțire tiranică, nu-și mai amintea decât clipele dureroase ; visul de adineaori însă îi adusese și ecoul fericirii supraomenești pe care i-o dăduse iubirea lui Radu. Sentimentul ce-l avea față de Ștefan era, pentru Adina, ca un spațiu nesfârșit, luminos, în care ființa ie se destindea în voe. Simțea că stăpânește un suflet, față de care avea datoria dragă de a-l face fericit, — dar personalitatea ei rămânea întreagă, sigură de sine. Lângă Ștefan nu era torturată de teama aceea nebună că-l va pierde, că nu-i posibil să păstreze fericirea imensă ce-i aducea iubirea lui, — senzație care i-a otrăvit, totdeauna, cele mai frumoase clipe din iubirea ei pentru Radu. Siguranța simțirii pentru Ștefan era pentru sufletul ei ostenit de viață, un motiv mai mult de fericire. Știa că ea nu-l va înșela nici odată pe bărbatul acesta, care o readucea la viață. Recunoștința ei va fi, mereu, fără margini.

Și acum ? Adineori se visase în tovărășia omului atât de drag altădată și ecoul acelei dureroase fericiri — ce o stăpânise în vis — și stăruia încă în adâncurile sufletului. Nu — ea nu mai era o ființă liberă, nu avea voe să-și caute fericire pe lumea asta, cu fruntea sus, fără minciună!... In întunerecul inimii stăruia o umbră care putea — dincolo de voința ei — să se așeze între sufletul său și omul iubit, făcând din cel, cu care vrea să-și împartă deacum fiecare clipă a vieții, un străin...

Ce putea face ? Cum să explice toate aceste inanalizabile simțăminte, omului simplu și cinstit, care credea în ea ca într'o sfântă ? Va pricepe el că ea nu urmărise să-l înșele, că îl iubește totuși, că ceeace se petrece în adâncul conștiinței sale nu-i aparține ? Când și-a povestit trecutul, Ștefan o ascultase fără emoție, sigur de sine. Ii sărutase mâna, spunându-i blând : „Acum totul a dispărut, draga mea. Pe lumea asta nu mai existăm decât noi amândoi, deacum — nu-i așa?" Adina l-a asigurat atunci, cu toată convingerea, că aceeași simțire o avea și ea. Cum ar putea să-i explice azi nesiguranța care-i otrăvea sufletul? L-ar fi chinuit zadarnic și s'ar fi chinuit și pe sine. I-ar fi otrăvit viața pe care el și-o închipuia atât de frumoasă. Simțea că omul pozitiv ,care era Ștefan, n'ar fi renunțat la fericire pentru o umbră. Insă nici dreptul de a-i ascunde ce se petrece în gândul și inima ei. Adina nu și-l admitea. Și, totuși, ea nu-l mai iubea pe Radu, nu-i mai dorea apropierea, mângâierile lui, prezența atât de scumpă altădată ! De lucrul acesta era acum sigură. Ființa ei conștientă se revolta împotriva acestui spectru. Spre Ștefan o o împingea tot dorul de fericire, de viață senină și adevărată. Dar această fericire, știa, îi va fi deacum otrăvită de blestemata amintire a unui strigoi, ce-i va răsări, pe neașteptate, în cale.

Adina își ridică, desnădăjduită, privirile spre bolta acoperită de milioanele de stele. Din înălțimile albastre cobora atâta nesfârșită pace ! Femeea își simți sufletul înveninat de ură. Ce geniu al răului, ce nebun a creat pe lume milioanele de ființe, născute ca să sufere și să împrăștie în jurul lor durere ? Mult trebue să se bucure zeul acesta groaznic, privind zvârcolirile neputincioase ale creaturilor sale..

Dar ura ei se stinse repede. Plecă fruntea resemnată și, ascunzându-și fața în mâini, Adina se lăsă în voia lacrimilor — singura armă cu care se poate lupta în fața neînțelesei fatalități ce ne apasă pe umeri...

LUCREȚIA DĂSCĂLESCU

Scriitorii militari

MAIOR GEORGE NUTZESCU

VICTOR EFTIMIU

Moartea Ifigeniei

Fragment din tragedia „Atrizii"

THAN

Am fost la sacrificiu... Mulțimea s'adunase
In templu. Proorocul și preoții, cu vase
De-argint și-un coș de aur și-o sabie de oțel
Ședeau lângă altarul impodobit și el.
Ifigenia intră surâzătoare! — Tată.
Sânt gata pentru jertfa în ceruri așteptată
Incoronați-mi fruntea, eu am venit să mor
Pentru mărirea țării și pacea tuturor!
Agamemnon o prinde în brațe și-o sărută...
Un preot o gătește cu flori... Domnița, mută
Iși dă pe spate capul, așteaptă, pe altar...
Și Regele vorbește: „O zei, vă dau în dar
Cel mai bogat tezaur, copila mea, odorul
Nevinovat! Primiți-o! „Iar sacrificatorul
Ia sabia din coșul de aur, și o ridică
Dar se oprește 'n cale cuprins, parcă, de frică:
Un tunet lung deodată în ceruri a sponit.
Un fulger scurt — și brațul rămâne 'ncremenit
In vreme ce un nour intunecat, coboară...
Când s'a făcut lumină vedem o căprioară
Cum își întinde gâtul, cuminte 'n locul ei...
Injunghiată, cade in jertfa pentru zei
In vreme ce domnița urca spre cer, senină,
Surâzătoare, albă, în cercuri de lumină.
— Eleni! — strigă Profetul — divina Arthemis
N'a vrut să curgă sânge regal și ne-a trimis
O blândă căprioară să moară, să vă 'mpace
Zeița-i mulțumită — vă risipiți în pace!"
Văzând pe toți că pleacă în grabă eu venii

KLYTEMNESTRA

Ifigenia 'n ceruri! Ați auzit, copii?

LI

N'a fost nici o minune! A fost înjunghiată!
Agamemnon, el însuși, lovi întâia dată!
Când a plecat de-acolo, toți preoții râdeau,
Se bucurau în taină, — eu m'am ascuns — credeau
Că nu-i mai vede nimeni — au desbrăcat copila
Și-i ciopârțiră trupul cu sabia, — nici mila
Nu-i potolea, nici groaza. Au început s'o taie
Cu junghiul, fiecare, citind în măruntaie —
Apoi... — cumplita veste! — O ceasul cel mai greu :
Au renviat în templu ospățul lui Atreu!
Nu mă sili Regină, să spun povestea toată,
Cruzimea lor și foamea de fiară 'ntărâtată.
Când au rămas cu prada ei singuri, între ei...
Nu mai era o jertfă pioasă, pentru zei!...
Danțând în frunte, Kalkhas își răsucea toiagul
Mai sprinten ca efebii se avânta moșneagul...
Cu inima copilei în mână, ca un foc,
Iși încălzea bețiu nebunul prooroc
Strigând: „Ifigenia, întâia ta născută
Răscumpără prin moarte, copila mea pierdută!"...

KLYTEMNESTRA

Copila lui?

LI

Da, Doamnă!... Imi iartă vestea rea...
Dar proorocul Kalkhas, am înțeles, av[illegible]
O fiică, pe vremuri, vestală 'ntre vestale
Și Regele...

KLYTEMNESTRA

Vestală! Nimic nu-i stă în cale!...

LI

Și fata, de rușine, cu ștreangul s'a ucis!
„Ești răsbunată astăzi frumoasă Chryseis!"
Strigau în cor... Iar Kalkhas: O zi prea mult dorită!
„Am răsbunat copila de tine pângărită
Agamemnon!... Păcatul cel vechi a fost plătit
Bătrânul Kalkhas poate să moară, fericit!'"
O răsbunare, Doamnă, cum vezi, nu e furtună
Trimeasă din Olimpul...

KLYTEMNESTRA

Olimpu-i o minciună!
L'au născocit tiranii și preoții, în cor,
S'acopere cu slavă ticăloșia lor!...

NECUNOSCUTA

Afară ploua. Boabele de struguri, cristaline, rupte din via cerului, cădeau pe caldarâm, spărgându-se.

Sub ciuperca umbrelelor, pietonii treceau grăbiți.

O ploaie de toamnă melancolică și cernită.

Dar Cornel Vioreanu nu dădea atenție acestei ploi care, cu degete de castaniete, îi bătea în tamburina geamului.

Aplecat asupra manuscrisului său scria de zor pentru a putea trimite la ziar obișnuitu-i articol săptămânal.

In clipa aceea puțin îi păsa de toată lumea exterioară. Il preocupa numai manuscrisul, acel microcosm în care trăiau atâtea vieți.

Stylo-ul său alerga pe hârtie, harnic; uneori se oprea scriind alene câteva cuvinte, apoi o pornea din nou în galop, pentru a-și încetini o clipă cursa pe drumul alb, cursă de nenumărate obstacole stilistice, al cărei scop nu era decât ajungerea la potoul final.

Romancier cunoscut, mai cu seamă în lumea feminină, Cornel Vioreanu mai era și redactor la un important ziar teatral.

Jurnalistica îl atrăgea tot atât de mult ca și literatura, fiindcă în coloanele ziarelor poți face operă de adevărat apostolat, combătând pentru o idee și impunând-o marelui public.

Ca țârâitul unui greer, soneria telefonului răsună enervant.

Plictisit, Cornel ridică receptorul.

Era aceeași voce de femee care de o lună încoace îi telefona la aceiași oră.

Pe dată, un surâs de satisfacție flutură pe buzele scriitorului. Floretele spiritului se încrucișară și un dialog scânteetor se înfiripă.

Necunoscuta era o parteneră ideală pentru un astfel de tournoi. Cornel simțea o adevărată mulțumire ascultând-o.

La început, i se păruse prea pedantă, prea îmbâcsită de cultură literară. Ar fi preferat să fie o fată la care tinerețea, spontaneitatea și curățenia sufletească alungă moliile plictiselii. Dar pe urmă își schimbase părerea. O astfel de parteneră e bună doar la tenis, la dans sau la patinaj. Doar acolo tinerețea are valoare, pe când într'un flirt telefonic joacă rol numai inteligența. Dacă progresele televiziunii nu-ți permit încă să-ți vezi interlocutoarea la telefon, să constați dacă e frumoasă sau urâtă, tânără sau bătrână și apoi după poftă să tai sau nu legătura, cel puțin să te bucuri că auzi o voce armonioasă de mezzo soprană rostind lucruri pline de miez.

Cam puerilă i se păruse intrarea ei în materie. „Sunt o necunoscută" îi spusese ea. Ți-am citit romanele și am vrut să te cunosc. De ce n'am venit când dădeai autografe, nu ți-am scris și nu te-am vizitat acasă?

„Mai întâiu fiindcă nu pot suferi parada banală a autografelor standard, al doilea deoarece n'am stil epistolar și al treilea — nu obișnuesc să cutreer garsonierele!

„Intotdeauna am urât banalul — constată necunoscuta — și de aceea prefer să-ți vorbesc la telefon. E mai modern, mai inofensiv și mai original. Dacă m'ai cunoaște, poate ți-ai pierde iluziile! Sunt urâtă. Natura a fost vitregă cu mine. Pe când așa, la telefon, nu-mi auzi decât glasul. Chipul meu rămâne invizibil și astfel sufletele noastre se pot apropia...."

Cornel se gândise că e poate o farsă. Dar fiindcă necunoscuta nu-i dăduse nici o întâlnire, socoti apoi că are de aface cu o exaltată, cu o maniacă a literaturii. In orice caz, nu era o femee cu care natura a fost vitregă cum spunea ea, căci numai femeile într'adevăr frumoase, au curajul de a declara sus și tare cât sunt urâte. Dar, după cum omul sănătos care ia prima oară morfină se obișnuește apoi cu otrava ce-i devine pe zi ce trece mai necesară decât oxigenul, — tot astfel Cornel aștepta cu nerăbdare ca la aceiași oră să-i telefoneze zilnic necunoscuta.

Dacă din întâmplare, din cochetărie sau din lipsă de timp nu-i telefona într'o zi, scriitorul se simțea nervos și aproape jignit în orgoliul său de bărbat, ca și cum o femee dragă l-ar fi înșelat.

Incercase în fel de fel de chipuri să obție o întâlnire, o rugase să rupă vălul anonimatului. Totul fusese în zadar. Flirtul telefonic rămâne o enigmă.

„Dacă vei căuta să afli cine sunt, să știi că mă pierzi pentru totdeauna", îl amenințase necunoscuta. Indiscreția d-tale va fi pentru mine dovada că ești banal și brutal ca și ceilalți bărbați. Te rog mult să nu risipești atmosfera de mister creată de mine cu atâta greutate. Să rămânem prieteni, nu e oare frumos?".

Și necunoscuta avea un glas cu tonalități când grave, când armonoase, când ironice, când patetice, întreaga gamă de bogate nuanțe sufletești. Un glas unic ce l-ar fi recunoscut printre alte mii de glasuri.

Obsedat de acest flirt telefonic, scriitorul ajunsese să refuze invitații, să plece dela redacție și să-și întrerupă orice activitate când se apropia ora tainicelor convorbiri.

După șase luni de sbucium sufletesc, el îi spuse într'o zi: „Nu mai pot suporta o astfel de aventură. Te iubesc. Te iubesc cum n'am iubit niciodată. Te iubesc oricine ai fi și oricum ai fi! Nu mai pot trăi fără tine! Vreau să te văd! Rupe firul anonimatului. Sufăr prea mult. Vorbesc cu tine la telefon de parcă aș fi un orb căruia din toate frumusețile tale, nu îi este îngăduit decât să-ți audă glasul! Te implor, spune-mi cine ești!"

Un glas biruitor i-a răspuns. Un glas în care răsuna bucuria unei revelații:

„Dacă mă iubești într'adevăr, dacă mă iubești cu sufletul așa cum am dorit-o, atunci vino... Stau în strada Salcâmi 198. O casă mică cu grădină. Intră în curte. Nu e nevoe să suni. Sunt singură și te aștept, iubitul meu!"

Scriitorul coborî grabnic scările locuinței sale. Un automobil l'a dus până în strada Salcâmilor.

O casă mică și joasă cu aspect bătrânesc.

A intrat în curte. Pe dreapta a dat de o ușă. A deschis-o. A ajuns într'un antreu. „Vino iubitul meu sunt aci", i-a spus vocea divină, vocea dela telefon.

Inima a început să-i bată și s'a îndreptat spre camera de unde sburase cuvintele ei.

A deschis ușa.

Coborîtă par'că de pe pânza unui pictor preraphaelit, cu o figură expresivă de madonă și cu ochii plini de vrajă, o ființă minunată îl aștepta. O ființă încântătoare, dar cu un trup diform de cocoșată.

— Tu ești? a întrebat el cu glas tremurând.

— Eu sunt! Dacă mă iubești într'adevăr, vino! Mi-ai spus că nu-ți pasă cum sunt!

Incremenit în pragul ușii, Cornel privi o clipă acest spectacol și apoi, ca dintr'un coșmar, viziunea hidoasă dispăru:

Scriitorul o luase la fugă...

Alexandru Bilciurescu

In toată Europa
cafea cu lapte
cafea cu lapte
cu
Franck

Romanul psihologic

Romanul psihologic îşi are origina în capod'opera lui Stendhal „La Chartreuse de Parme", care a fost timp de o sută de ani lectura favorită a tuturor generaţiilor. Acest roman în şase sute de pagini, scris de un om de cincizeci şi cinci de ani, în mai puţin de două luni: 4 Noembrie—26 Decembrie 1838. In aceşti o sută de ani, romanul lui Stendhal nu a îmbătrânit câtuşi de puţin. Deşi scris de un om plictisit şi din cauza plictiselei, este totuşi plin de o putere de viaţă care-l face să fie tânăr şi dătător de tinereţe cititorilor.

In luna August 1838, Stendhal a fost impresionat şi interesat de personagiul unui Farneze, care, după ce a făcut dragoste cu o nobilă doamnă, Cleria, devine stricatul şi desfrânatul cardinal şi Papă, bine cunoscut. A încercat întâi să scrie un „romanzetto" dar n'a izbutit să facă decât o lungă povestire plicticoasă, ne spune Paul Arbelet, mort de curând şi care i-a fost, un timp, secretar. Subiectul acestei prime încercări era aventura unei vivandiere cu un călăreţ rătăcit din bătălia dela Waterloo. Povestirea a fost părăsită într'un sertar de birou, dar personagiul principal a obsedat mereu pe Stendhal şi în luna Noembrie a aceluiaşi an, a început să ia viaţă eroul din „Chartreuse de Parme".

Fabricio, care după ce a căutat cu ardoare gloria militară, începe să trăiască, prin minunea creaţiei literare, aventurile unui Farneze. Cele trei personagii din romanul lui Stendhal, care nu sunt decât trei variaţii ale uneia şi aceleiaşi teme: tinereţea, se impun nu prin realitatea lor picturală, aşa cum îşi închipue Barrès, când identifică pe Clelia Fabio Conti, descrisă de Stendhal, cu un tip femenin, fixat de Corregio. Farmecul lor nu e realitatea materială, ci vraja muzicală, sufletul milanez, fericirea tinerească, care este aceeaşi, fie că Fabricio vizează gloria sau caută dragostea. Fabricio e cântec şi poem, nu o fiinţă în carne şi oase Păstrăm din contactul cu el, nu o imagine a unei finţe reale, ci farmecul unei bucurii de viaţă, o temă de tonalitate sufletească naivă şi uneori de un profund misticism.

In adevăr, toată partea din „Chartreuse de Parme", consacrată ambiţiei şi politicii, are alura vioaie de comedie sau chiar de farsă, „o operetă", spune Paul Valéry, în tot cazul un joc, nu o partidă serios angajată de sufletul eroului. Partea care înseamnă momentele mari, în acest roman, este acea în care Fabricio se cufundă în deliciile pasiunei împărtăşite, sau în închisoarea din turnul Farneze când atinge adâncurile nesfârşite ale exaltaţiei şi găseşte o fericire în suferinţă sau clipele sublime când Clelia ridicând ochii înlăcrămaţi spre Fabricio, întâlneşte aceeaşi privire scăldată în lacrimi şi la el, ascultând muzica lui Pergolese.

Pare a spune în toată povestirea că nu există decât un lucru de valoare şi de preţ în lume: dragostea. Nu e morgă „indiferenţa politicoasă şi aerele de mândrie arogantă" cu care Fabricio „tăia cărţile pentru Alteţa Sa", ci deslipirea complectă, de orice ambiţie şi orgoliu de succes, a celui ce este închis în pasiunea sa, adevărată „Troppe" şi reală „Chartreuse". Ceeace domină în acest roman atât de viu şi de puţin plicticos, atât de îndrăcit, fără a fi diabolic, atât de italian şi de francez în acelaş timp, este tocmai aspiraţia spre absolutul unei fericiri, foarte înaltă şi foarte rară, care face fondul emoţiei muzicale în genere şi în special acel al muzicei unui Mozart sau unei Cimarosa. De aci vine veşnica tinereţe a romanului „Chartreuse de Parme", deşi eroii lui sunt în neputinţă de a mai reprezenta prototipul tinereţii de azi.

Politica intelectualilor francezi

(Urmare din pag. 1 -a)

putea izbucni. Fac însă hipoteze bazaţi pe studiul legilor stabilite prin muncă asiduă şi prudentă, că războiul nu ar putea izbucni pentru moment din cauză că sunt trei condiţii principale care se opun la ruperea echilibrului precar al lumii prezente.

Intâi că invenţiunile care au deschis drumul spre progres în perioada ascendentă a civilizaţiei, continuă să se producă şi în perioada descendentă. Ele profită claselor dirigente să-şi organizeze mijloacele de apărare şi acum ca şi în trecut. Unul din aceste mijloace este minunata dezvoltare a tehnicii bancare şi monetare, realizată paralel cu dezvoltarea tehnicii maşinismului.

A doua condiţiune este că dacă civilizaţia cedează, ea cedează puţin şi producând o relaxare a curbei dezvoltării sale, prin dominaţia forţei sentimentale asupra forţei de calcul şi de raţiune, totuşi ea nu cedează cu totul decât în caz de accident. In timpul acesta forţa de calcul şi de raţiune rămâne destul de considerabilă, fiind cerută de nevoile unei societăţi intemeiată pe progresele tehnicii şi invenţiunile ştiinţii. Dezbinarea între cele două forţe tinde în mod necesar a se micşora şi şansele de a se rupe echilibrul tind a se împuţina.

A treia condiţiune decurge din această stare de lucruri, căci civilizaţia industrială este mereu în progres, dezvoltarea ştiinţii şi a tehnicii nu încetează de a da noi posibilităţi de propăşire civilizaţiei industriale.

Economiştii bazaţi pe aceste ipoteze sunt optimişti. Cele două forţe care provoacă mersul progresiv al civilizaţiei sunt în dezacord. Războiul nu va izbucni decât în cazul când civilizaţia ar fi mai bolnavă de cât se crede şi atunci nu războiul va provoca moartea civilizaţiei, ci el va fi numai simptomul grav al unei boale mortale a lumii moderne.

Puterea omului se va dovedi mai slabă decât puterea lucrurilor şi Spengler va fi avut dreptate când a vorbit de „Apusul Civilizaţiei occidentale".

Să zicem deci şi noi ca economiştii francezi că opoziţia din ce în ce mai intensă între forţa instinctului, a sentimentului şi forţa raţiunei şi a calculului este un semn bun pentru viitor, iar criza prin care trece azi lumea nu e altă ceva decât o criză de creştere, ca acele ce se ivesc în decursul vârstei omeneşti.

IZABELA SADOVEANU

Scrisoare din Paris

De când nu v'am scris, dragi prieteni din România, iată că s'a schimbat anul.

Mai suntem însă în Ianuarie — şi în întreaga această primă lună a anului nou se mai tolerează urările întârziate!

Ş'apoi, noroc — voie bună — pace demnă. Oare nu e oricând vremea să le urezi şi să doreşti, aşa cum o fac din toată inima în momentul de faţă pentru noi toţi — înainte de a vă povesti cam în ce ambianţă a trecut Parisul din 1938 în 1939.

De Crăciun s'a ivit un ger grozav — demn de o iarnă românească — norocul şcolarilor, care au avut tocmai de vacanţe timpul cel mai frumos pentru sporturile de iarnă!

Dar nici celor rămaşi în oraş nu prea le-a părut rău — căci, în ciuda frigului, s'a înveselit lumea bine de revelion şi, cu energiile încordate fără şovăire spre viitor, a vrut totuşi să-şi mai dea iluzia, timp de câteva zile sau numai de câteva ore, că mai trăieşte fără griji!

Teatrele au afişat acele spectacole distractive fără pretenţii multe zise tocmai „spectacole de revelion", şi din care cele mai reuşite poate că au fost *„Les trois Joseph"* de d. Jean de Létraz, la teatrul de Paris şi mai ales, la teatrul Marigny. *Le nez de Cléopâtre*, datorit colaborării unui autor de seamă, d. Léopold Marchand, cu un om politic destul de cunoscut ascuns sub numele de Crocikia.

Multe teatre însă au avut, şi mai au, un succes enorm cu piese cu totul din alt gen.

Aşa de pildă, la Vieux Colombier — fostul teatru al lui Copeau în perioada eroică a teatrelor de avangardă şi revenit de câţiva ani, subt inteligenta direcţie a d-lui René Rocher, la o activitate de prim plan.

Ultima piesă pe care a montat-o d. Rocher, *La première légion*, în adaptarea franceză făcută de Jean Silvain a piesei americane a lui *Emmet Lavery*, pune în scenă viaţa internă — încă atât de puţin cunoscută — a unui colej de Jezuiţi din America de Nord, cu caracterele extrem de diverse ale membrilor supuşi aceleiaşi discipline.

Cu toată austeritatea subiectului — şi a unei distribuţii pe întreg bărbătească — piesa, într'o atmosferă de înaltă spiritualitate, nu e lipsită nici de viaţă, nici de putere dramatică, nici chiar de veselie, şi ne ţine încordaţi până 'n ultimul moment în superioara interpretare a d-lor Gretillat, Raoul Henry, René Rocher însuşi — cu Paul Bernard, Paul Louis şi d'alminteri toţi, fără excepţie, camarazii lor.

Intr'un gen mai uşor teatrul Pigalle — după piesa americană „Femmes" care, în contrast cu „La première Légion" dar drept vorbind, cu mult mai puţin interes, ne prezintă vreo 40 de femei fără nici un bărbat! — teatrul deci Pigalle, ne încântă în momentul de faţă cu piesa unui tânăr autor de vr'o 20 de ani, Jean Berthet, jucată de o asociaţie de actori tot aşa de tineri, „Les jeunes comédiens associés".

Les vacances d'Apollon e o delicioasă umorescă pe tema mitologică a Alcestei şi Admet, rămaşi prin veacuri ca simbolul căsătorii fericite.

D. Berthet ni-i arată înainte de căsătoria lor, căreia se opun ambii, dar mai ales Alcesta, amorezată de un cioban misterios, care o iubeşte şi el pe ea şi nu e altul decât Zeul Apollon, trimis pe pământ de puternicul său tată ca să se pocăiască de nu ştiu ce păcate!

Văzând însă că „pocăiala" a devenit o vacanţă plăcută, Jupiter recheamă în Olimp pe Apollon disperat care — nevrând să fie Alcesta prea nenorocită — ajută atunci pe Admet să-i cucerească iubirea.

Piesa, cu tonul ei modern în cadrul antic, e plină de o filozofie uşoară şi veselă dar foarte fină — şi jucată încântător de d-na Gaby Sylvia, d-nii Gérard Landry, André Certes şi o trupă pe deplin excelentă.

Problema cuplului, de care ne apropiăm cu ajutorul zeilor în „Les vacance d'Apollon", o găsim subt formele ei cele mai omeneşti şi cele mai diverse în două alte piese, jucate respectiv în momentul de faţă în două teatre de avangardă, teatrul des Arts şi teatrul de l'Oeuvre.

Sur les marches du palais, e scris de d. Jean Sarment — autorul lui „Pêcheur d'ombres", „Les plus beaux yeux du monde" etc. şi interpretat de el însuşi cu d-na Marguerite Valmond, propria lui nevastă, şi d. André Luguet — un trio, după cum se vede, destul de cunoscut şi de apreciat.

E d'altminteri nevoie de interpretarea aceasta însufleţită şi cu totul superioară pentru a ne face să acceptăm unele sentimente cam prea ciudate de gelozie retrospectivă, care dau întregei piese, dar mai ales actului II, o atmosferă destul de penibilă.

Mult mai puţin ne şochează — cu toate că e destul de îndrăzneaţă, nu atât prin însăşi ideia decât prin aspectele subt care e prezintată — piesa d-lui Demasy, pe care o joacă minunat de câteva zile, la teatrul de l'Oeuvre, încântătoarea Jany Holt, cu d-nii Jacques Dumesnil, Jean Servait, Barencey, şi d-ra Cavadaski.

Adevărata căsătorie oare e a spiritului ori a trupului?...

Dat fiind că diversele aceste atitudini faţă de viaţă se opun unei alteia în jurul unei fecioare de 18 ani, se înţelege câte critici s'au putut ridica în contra unei piese extrem de interesante — a cărei incontestabilă cruditate nu e însă niciodată vulgară.

Pentru a termina pe o notă mai clasică, să trecem dacă vreţi la Opera Mare, care a compus un spectacol întreg în memoria marelui compozitor francez Ravel, cu ocazia aniversării de un an dela moartea lui şi inaugurării, în foierul Operei, a unui bust datorit sculptorului Leyritz.

Subt direcţia cu cât de magistrală pe atât de subţire a d-lui Philippe Gaubert ni se prezintă două balete extrem de plăcute: *Adelaide*, interpretare coreografică datorită d-lui Serge Lifar a muzicei lui Ravel, şi *Daphnis et Chloé*, simfonie coreografică de Michel Fokine căreia i-a compus Ravel cea mai frumoasă şi renumită transpoziţie muzicală.

Ambele aceste balete sunt interpretate de însuşi Serge Lifar, cu cele mai bune elemente ale unui corp de balet căruia a ştiut să-i deie, în ultimii ani, un avânt cu totul nou: adică odată d-rele Chauviré, Darsonval şi d. Paul Coubé, iar altă dată d-ra Lorcia şi un ansamblu excelent.

Intre amândouă balete se dă delicioasa *Heure Espagnole*, unde muzica expresivă a lui Ravel acompaniază cel mai spiritual libret a lui Franc Mohaiu într'o uşoară comemedie muzicală care pare îndeosebi de picantă în cadrul neobişnuit al Operei Mari şi încântătoare interpretare a d-nei Fanny Holdy, d-nii Beckmans, Hubemy, etc.

O primă realizare extrem de reuşită din numeroasele proiecte pe care d. Jacques Rouché, activul director general al Teatrelor Lirice Naţionale speră să le realizeze pe toate în 1939, şi asupra cărora vom mai reveni.

NORTINES

28 Ianuarie 1939.

în „CĂMILA TRECE PRIN URECHILE ACULUI" dela Teatrul MUNCĂ ŞI VOE BUNĂ

CONST. SINCU
CONST. GEORGESCU
EMILIA PREDESCU

FLORICA STERESCU
TOMA DUMITRIU
A. GIUGARIU

MARCEL ENESCU
AUREL ROGALSKI
JOUJOU PAVELESCU

FLOAREA INGERULUI

O minunată carte de poveşti, scrisă de marele poet Hans Christian Andersen şi tălmăcită de

MĂTUŞICA

APARE DUMINICĂ 12 FEBRUARIE

Cereţi-o la toţi chioşcarii şi — depozitarii de ziare —

32 de pagini. — 5 Lei

NOUA LITERATURA RUSA

P. Pavlenco „La Răsărit" („Na vostoke" 1938)

OPERILE tinerilor scriitori sovietici aduc multe *soluţii noi* pentru problemele care au frământat literatura apusului în ultimele decenii.

Literatura Rusiei de azi a reluat genuri şi teme socotite de mult eşuate, reuşind printr'un conţinut nou şi metoda realistă, să le ridice la o perfecţiune neaşteptată.

Astfel este interesant de urmărit, soarta romanului *istorico-militar* în condiţiunile sovietice.

Incă la sfârşitul secolului al XIX-lea romanul de răsboi, romanul istoric de proslăvire a diferitelor epizoade sau personalităţi care au jucat un rol important în istorie, a căpătat o desvoltare deosebită.

Pentru premărirea „misiunei istorice" a ţărilor mari — chemate în concepţia imperialistă să guverneze alte popoare, — s'a creat şi un gen deosebit: *romanul colonial* care — începând cu „exotismul" lui Piere *Loti*, sfârşind cu proslăvirea barbariei coloniale *(Kipling)* şi romanele de exaltare a răsboiului de cucerire (în literatura Germaniei şi Italiei de azi), constitue cu mici excepţii, un exemplu concludent al decadenţei literaturii în epoca noastră. Cu atât mai interesante deci, apar încercările din Rusia care tind să reabiliteze romanul istorico-militar, şi să dea o nouă strălucire romanului naţional, în accepţiunea progesivă a cuvântului.

Literatura de acest gen, poartă în U.R.S.S. şi o denumire specială care arată dela început noua concepţie a scriitorilor sovietici.

Aceste cărţi poartă în Rusia numele de: *literatura de apărare* („oboronaia literatura"), adică literatura consacrată temelor în legătură cu apărarea patriei, ceea ce constitue exact contrariul tematicei romanelor de proslăvire a colonizării şi a răsboaielor de cucerire în literatura apusului. Iar caracterul nou, *ideologia* şi *fondul* nou al acestui gen de literatură, determină în bună parte şi *forma nouă*, nivelul artistic superior al „romanelor de apărare".

Cartea lui *Pavlenco* „La Răsărit", constitue o ilustraţie concludentă a celor afirmate mai sus. Romanul lui Pavlenco, este poate una din cele mai interesante cărţi în ultimii ani în Rusia, atât prin materialul ei, cât mai ales prin compoziţia şi formele artistice pe cari le foloseşte autorul.

„La Răsărit" este un roman istoric, militar şi totodată utopic, o utopie realistă însă care constă în romanţarea şi tipărirea pe bază de date reale a unor evenimente viitoare.

„La Răsărit" poate fi şi un roman „exotic".

„La răsărit" este totodată şi un roman de răsboi, un roman al marei încleştări care vine, şi care în parte a început astăzi în diferitele părţi ale planetei.

Incepând cu *„Cimentul"* lui *Gladcov* (cunoscut şi la noi), noua literatură rusă a dat multe pagini emoţionante în care se oglindeşte epopeia reclădirii industriale a unei ţări înapoiate în condiţiunile create de revoluţia din Octombrie.

Puţine cărţi însă se pot compara în această privinţă cu volumul lui Pavlenco.

Oamenii şi faptele descrise în „La răsărit", vor înflori încă mult timp legendele şi vor lăsa posterităţii o imagine gravă a condiţiei umane din epoca noastră.

Iată de pildă, personalitatea savantului *Sotman*, care lucrează în taiga.

Şotman, — aceasta înseamnă în primul rând aur, petrol, cupru. Şotman — înseamnă proecte gigantice, uzine aşezate undeva în cercul polar în regiunile „frigului veşnic", oraşe pe cari le vor desăvârşi generaţiile viitoare. După cum spune savantul însuşi, o sută de ani de azi înainte, vor avea oamenii de-aface cu Şotman. Va veni cineva peste cincizeci de ani să organizeze exploatarea aurului în cercul polar, va deschide atunci proectele lui Şotman. Peste decenii când se vor putea exploata toate terenurile petrolifere, se vor cerceta caietele lui Şotman. Savantul trăieşte în taiga, notează ,organizează primele exploatări, conduce primele expediţii, pune bazele muncii oamenilor din generaţiile viitoare şi moare îngheţat într'o maşină stricată pe marginea unui râu pierdut în taiga, unde peste doi ani numai se va face un drum asfaltat.

Iată-l pe Mihail Semenovici, conducătorul regiunii, omul dela care pleacă mii de fire spre şantierele taigei, trăeşte mai mult într'un vagon special de unde trimite în taiga oameni, materiale, aviatori, ingineri ca şi profesori de limba engleză.

Marcenco, fiul unui portar, om de şaizeci de ani, care conduce clădirea unui oraş nou, este aproape orbit, totuşi nu vrea să plece în concediu. „Am pus prima piatră de temelie al acestui oraş. Nu plec. Voiu clădi oraşul şi-l voiu conduce. voiu fi primul aici. Neapărat".

Viaţă bogată şi aspră, viaţa în care eroismul devenit un fenomen cotidian, trece aproape neobservat şi nu mai miră pe nimeni. Inginerul Lubenţov şi-a pierdut piciorul; devine frizer, primul frizer al oraşului care se clădeşte.

Lăcătuşul Gorin stând la spital a început să scrie versuri, lozinci şi epitafe pentru morminte. Gorin scria. „Smirnov s'a înecat în mlaştina pe locul unde va fi piaţa centrală". „Grigorief a tăiat trei sute de brazi. Noi l-am purtat cu piciorul rupt şase ore — a murit, fiindcă am căzut purtându-l de şase ori". „La noi mureau oamenii maturi, dar copiii erau sănătoşi. Acesta este primul care a murit de scarlatină". Iată şi epitaful pe care l'a făcut Gorin pentru el însuşi: „Eu am fost primul care am compus cântece şi lozincile în acest oraş. Am compus nouă sute de lozinci, treizeci şi unu de cântece şi două sute de epitafe. Numele meu a fost Gorin. Vreau ca pe cimitirul nostru să se facă un parc de odihnă şi tovarăşii să danseze pe oasele noastre"...

Şi în această regiune fără de sfârşit, printre oamenii care îşi dau viaţa pentru generaţiile de mâine, printre şantierele oraşelor noui şi ale fortificaţiilor de graniţă, circulă bătrânul spion japonez *Marusima* — cumpără oameni, organizează diversiuni, acte de sabotaj, pregăteşte răsboiul viitor şi scrie lungi rapoarte filosofice în care citează pe Confucius şi pe Kant, polemizează cu spionul Iakuiama, partizanul noilor metode fasciste. Acesta este conţinuutl primului volum. In al doilea volum — războiul între Rusia şi Japonia începe. Se deslănţue marea bătălie care va avea să hotărască soarta popoarelor Asiei.

Cu o forţă de convingere remarcabilă, descrie Pavlenco scenele răsboiului de mâine. Aviaţia sovietică atacă Tokio. Paginile în cari se descrie raidul peste Ocean, oamenii care-l execută, efectele lui, constitue marea izbândă a scriitorului Pavlenco. Nimic din ceeace s'a scris până acum în romanele de războiu şi aventuri în utopiile asupra războiului de mâine, nu se poate compara cu arta realistă, profund umană a lui Pavlenco.

Scriitorul vădeşte o concepţie justă şi a proporţiilor bătăliei. Războiul odată deslănţuit se întinde fulgerător pe întinderi de mii de kilometri. In porturile insulelor Japoniei apar submarinele ruseşti. In Manciuria se ridică mişcarea partizanilor. In China se ridică poporul, milioanele intră în luptă. Intră în luptă şi popoarele din U.R.S.S.

Tot ceeace au pregătit Şotman, Mihail Sergheevici, entuziaştii înecaţi în mlaştinile taigei, jertfa lor — îşi dă roadele.

Iar undeva, în spatele frontului, în taiga, se pune piatra de temelie a unui nou oraş: *„Sen-Katayama"*.

Este oraşul viitorului, pe care-l clădesc soldaţii japonezi, prizonieri, alături de partizanii Chinei şi muncitorii ruşi. Oraşul a cărui construcţie înseamnă în primul rând reeducarea *omului*, reeducarea a zeci de mii de tineri, căci toţi acei cari clădesc oraşul nou — ţărani japonezi, kuli din Peking mongoli, nanaezii şi alţii, se vor întoarce înapoi în ţările lor, în spatele frontului şi pe front, să pună în aplicare principiile învăţate la Sen-Kutayama. Oamenii care clădesc Sen-Kutayama, şi învaţă totodată să privească viaţa, să priceapă calea adevărului, vor hotărî soarta răsboiului.

Astfel se termină cartea lui Pavlenco. O carte care oglindeşte într'adevăr, procesele esenţiale ale timpului nostru de grea frământare şi schimbare a temeliilor lumii şi ne permite o privire îndrăzneaţă în negura viitorului.

CONST. VALCOVAN

WALTER GILLET

CRIMA DIN CAMERA 13

In româneşte de M. SAVEANU

O crimă misterioasă nu ajunge să fie limpezită decât în momentul când criminalul a trecut la mărturisiri. Este rolul anchetatorilor de a ajunge la acest rezultat.

Urgent—comisariatul Halelor relativ la un cadavru într'un cufăr..."

Am cunoscut mulţi ani aceste mici notiţe neprevăzute aduse la domiciliu în timp ce automobilul brigăzii speciale staţiona în faţa porţii pentru a mă transporta cât mai repede la locul crimei. Reflexiunile ce mi le făceam, totdeauna în asemenea împrejurări, desigur că n'au variat astăzi.

D. Roches, şeful brigăzii speciale, e deacum acolo cu d. Clot şi culege primele elemente.

— D-lor, declară d. Lampre, comisarul cartierului, este vorba de un geamantan depus în noaptea de 2 sau 3 Ianuarie, la hotelul „Marengo" din strada Rivoli, de un individ care se dădea drept marinar şi închiriase camera pentru o lună. Acest locatar care nu se culcase în hotel, a dispărut şi astăzi, 17 Ianuarie, mirosul ce se degaja din geamantan a dat la iveală crima.

Zarurile sunt aruncate, primul tur de manivelă al filmului „Misterul camerei Nr. 13" a început şi nimeni nu poate prevedea metrajul.

*

In timp ce numeroşi hotelieri au suprimat No. 13 din nomenclatura camerelor lor pentru a nu indispune pe clienţii superstiţioşi, hotelul „Marengo" a păstrat acest număr care dealtfel nu l-a stânjenit pe depozitarul cufărului. Această cameră, situată la al treilea etaj, e modestă dar foarte curată.

Cufărul zace la mijloc, complet nou. Trebue să fie în el toate elementele anchetei şi mai ales punctul principal pentru anchetatori: identitatea victimei.

Nu ne puteam gândi să examinăm cufărul tragic aci şi transportul la institutul medico-legal fu imediat ordonat. Eminentul doctor Paul este înştiinţat şi fără îndoială că dela dânsul ancheta va lua oarecari indicaţiuni.

Tabac- 27,30
Moncey- 33,60
Gerard- 14,70
Etincelle- 23-10
Chope 93-20
191-90

Factura găsită în buzunarul victimei

— D-le Clot, ordonă d. Roches să se ia imediat depoziţia d-lui Besenval, proprietarul hotelului „Marengo", în ceea ce priveşte pe individul ce a închiriat camera.

MARINARUL

La 2 Ianuarie, în cursul după amiezei, un client în vârstă cam de treizeci de ani potrivit de gras, înalt de 1 m. 60, cu faţa osoasă, îmbrăcat cu un pardesiu închis şi având pe cap o beretă bască, vorbind cu accent meridional, se prezentă la hotelul „Marengo" din strada Rivoli.

— Aşi dori o cameră mică, pentru o lună, cu preţ modest, ca să-mi servească de reşedinţă căci sunt marinar şi călătoresc des.

Camera 13 îi fu prezentată şi imediat acceptată. Noul client nu discută preţul de 180 fr. pe care-l plăti înainte anunţând că îşi va aduce bagajele chiar în aceiaş seară. D. Besenval îi ceru să complecteze fişa destinată Prefecturii de poliţie.

El se înscrise sub numele de Pradon Henri, 30 ani, marinar, născut la 29 Mai 1908 la Grenoble (Isère), cu domiciliul actualmente la Paris, arătând ca act de identitate livretul militar, sosit la Paris în ziua de 2 Ianuarie.

In aceste condiţiuni se va înţelege uşor că această închiriere nu păru suspectă hotelierului după cum nu-i păruseră nici chiar evenimentele ce s'au produs în aceeaşi seară.

Spre ora unu noaptea, pe când d. şi d-na Besenval dormeau, se auzi o sonerie şi poarta de la intrare se deschise automat. D. Besenval credea că e vorba de un client întârziat. In urma însă a bocăniturilor insistente pe scară, d-na Besenval ieşi afară.

Proprietara, intrigată, recunoscu imediat pe „marinar", întovărăşit de un alt individ care încerca să ducă pe umeri cufărul.

Noul venit mai solid, părea mult mai mic decât „marinarul" pe care-l tutuia în cursul discuţiei.

D. Besenval temându-se că noul locatar să nu-şi poată găsi camera îl întovărăşi el singur până la etaj.

A doua zi dimineaţă la 3 Ianuarie spre ora 7, cheia camerei 13 fu găsită agăţată la tablou cu aceste cuvinte:

„Lipsesc până la 20 Ianuarie. Puneţi cheia mea deoparte. Nu vă atingeţi de bagaje".

S'a sfârşit! Nu se va mai auzi vorbindu-se de acest client. Bagajul fiind depus, nu era nici o raţiune să fie deranjat înainte ca luna să se fi sfârşit. Autorul crimei are tot timpul necesar să se îndeparteze fără să fie neliniştit. Ştie că va urma descoperirea cadavrului, dar socoteşte că timpul de anchetă indispensabil pentru identificarea victimei va prelungi încă perioada lui de siguranţă.

„Marinarul" nu calculase prea prost, pentrucă — aşa cum a acţionat — câştigase un avans de 15 zile asupra anchetatorilor.

— Nu vom mai obţine nimic interesant aici, spuse inspectorul principal Ruyssen. Am verificat: Pradon este necunoscut şi mai mult încă scrierea biletului este aceiaşi cu a fişei de intrare.

— Să mergem repede la Institutul medico-legal declară d. Roches. Poate cadavrul, în urma examenului, va voi să „vorbească".

SLABE INDICII

Examinez în trecere figurile anchetatorilor care îşi dau seama că afacerea e misterioasă: Cadavru necunoscut — dispariţie nesemnalată în acea epocă — chiriaş fantomă, stare civilă trucată.

— Nu trebue să disperăm, poate că se va găsi vreun indiciu în geamantan.

— Nu mai cred în minuni, spuse un ziarist, surâzând.

Nu avu dreptate căci examenul meticulos al victimei şi al hainelor a făcut să fie realizată identificarea cu toate precauţiile luate de criminali.

Cadavrul zăcea în cufăr, pe spate, cu capul înfundat în colţul stâng. Piciorul stâng legat de cinci fire de centură. Piciorul drept la fel doar cu un singur fir.

Fundul cufărului era acoperit cu o pânză neîmbibată cu sânge, o cârpă bleumarin foarte uzată iar corpul îmbrăcat într'un veston gri cu albastru, cu pantaloni bufanţi. Insfârşit se găsi într'o dublură a buzunarului pantalonului o mică bucăţică de hârtie pe care era scris: Chope 93 fr. 20; Tabac 27 fr. 30; Moncey 33 fr. 60; Gerard 14 fr. 70; Ettinelle 23 fr. 10 şi un bon de livrare de carne fără nici o precizie.

Această bucăţică de hârtie datând din 1936 va permite identificarea cadavrului. Victima „vorbise"; slab într'adevăr dar suficient pentru aşii brigăzii speciale. D. Roches şi colaboratorii săi începură imediat presupunerile. Se găseau în prezenţa unui tânăr, de condiţie foarte modestă putând fi funcţionar, comisioner sau distribuitor de ziare ţinând seama de uzura pantofilor şi a fundului pantalonilor.

Pe de altă parte totul lăsa să se presupună că locul crimei a fost la Paris autorii având tot interesul să evite transporturi lungi. Vestmintele victimei descoperite în cufăr arătau că execuţia a avut loc la domiciliul acesteia.

Dispariţia sa nu pare să fi neliniştit nici familia, nici proprietarul sau stăpânul, remarcă inspectorul Ruyssen.

D. Roches privea fix capătul de hârtie fără speranţă de identificare, fotografia victimei neputând fi publicată în presă.

— Ce pot oare arăta aceste cifre? Jurnale, chioşcuri, patiserii? Să începem cu vânzători de ziare. A doua zi la amiază se putea anunţa că victima nu era un vânzător de ziare ci probabil un plăcintar.

Dela descoperirea facturei inspectorii Lesigne şi Couabe anchetau în apropierea pieţii Clichy unde se găseau stabilimentele desemnate sub numele de „Moncey" şi „Etincelle". Fotografia victimei prezentată proprietarilor acestor cafenele nu le amintia nimic în starea în care cadavrul a fost descoperit.

Atunci Lesigne ceru să fie verificate cheltuelile zilnice ca să se găsească la una sau alta din cafenele o plată corespunzătoare, biletului descoperit în cufărul tragic.

— Am găsit e vorba de cornuri: costau atunci 0.35 fr.

D. Agon proprietarul patiseriei Moncey îşi verifică amabil vechile facturi ca să regăsească furnizorul: d. Berte 66, avenue de Clichy. Ceilalţi proprietari ai stabilimentelor „Olimpic" „Etincelle" şi „Tabac" sunt consultaţi asupra nouilor indicaţiuni. Mulţi îşi amintesc de un mic băiat de patiserie cu aerul timid, numit Hector.

— Asta nu corespunde cu iniţialele hainelor găsite în cufăr, zise neliniştit, inspectorul Couabe iar patiseria Berte este închisă de şase luni.

Dar norocul continuă să le surâdă. Patroana îşi amintea de Hector şi mai ales de adresa casierei patiseriei, d-na Poirier. De aci toată ancheta pentru identificare se desfăşură într'un ritm accelerat. D-na Poirier recunoscu scrierea facturei. Ea preciză: E vorba de Juguet Victor, ce era supranumit Hector. Această factură data din 1936. Dar, staţi, avea un frate şi o soră cu care locuia împreună. Dealtfel l'am văzut acum vreo două luni. Se plasase într'o patiserie de pe strada Petits Champs dar cred că n'a rămas acolo mult timp. In orice caz biroul de plasare vă poate da informaţii.

Declaraţia atât de precisă a d-nei Poirier accelera ancheta. Poliţiştii simt că se apropie de scop clarificând unul din punctele cele mai importante ale misterului, dar, înţelepteşte, d. Roches, care urmăreşte din minut în minut progresul afacerei evită graba.

— Atenţiune, e perfect, dar îmi trebuie ultima adresă. Trebuie să fim siguri că e acela ce-l căutăm. Inţelegeţi că o fotografie ca aceia ce-o avem face uşor ca martorii să comită o greşeală. In orice caz am nevoe de frate-său căci după ancheta voastră se pare că locuiau împreună...

In biroul vecin, d. Clot, devotatul secretar al patronului ţine la curent prin telefon anchetatorii răspândiţi prin Paris cu desfăşurarea anchetei:

— Ah, d-le, d-le Goret. Pista „Moncey" e bună. E inutilă str. Douai Nr. 8. Livrarea s'a făcut unui vechi locatar, d. Hector. Am informaţiile lui Ruyssen care l-a întâlnit pe Lesignes la Vanves. Vino imediat, patronul vă aşteaptă. cred că pentru identificare *„morcovii sunt copţi"*.

CERCET RI...

Lesigne sosi la Vanves în str. Carnot adresă dată de biroul de plasare era foarte nerăbdător. Dacă faimosul Hector îl va primi el însuşi? Toată ancheta va trebui să fie luată dela capăt, toată speranţa pierdută într'o secundă.

Dar nu, d. Renaut indică că cei doi fraţi Marcel şi Hector Juguet au locuit la el dela 6 Martie 1936 până în Mai 1937 în ceea ce-l priveşte pe cel mai tânăr Hector Juguet şi până la 30 Decembrie 1937 pentru Marcel.

D. Renaut preciza că Hector trăia sub dominaţia fratelui său şi nu l'a mai văzut la Vanves de când l'a ajutat pe Marcel să-şi transporte bagajele. Inspectorii făcură aci o importantă descoperire. Victor Juguet, zis Hector poseda câţiva dinţi auriţi. Acum nu mai era nici o îndoială: cadavrul depus în cufăr era acela al lui Juguet Hector, născut la 4 Decembrie 1913 la Saint-Georges-du-Reintebaux (Ille et Vilaine).

UN BĂIAT CURIOS

Cu toate că au petrecut noaptea trecută luând depoziţia primilor martori, comisarul Roches şi colaboratorii săi Clot, Ruyssen, Badin şi Desaunay se duseră imediat la Institutul medico-legal unde-i întovărăşea Marcel Juguet.

Pe drum acesta se încăpăţâna să nu creadă în moartea fratelui său pe care-l credea îmbarcat pe vaporul „Paris".

— Hector e la New-York, repetă el. Mă duceţi la morgă să văd pe un străin şi-mi stricaţi toată plăcerea zilei.

Dar în faţa halucinantei arătări a cadavrului gâtuit, importantul martor exclamă:

— Da, totuş, e frate-meu. Dar spune-mi prietene, se adresă el inspectorului, frate-meu a fost înecat. E verde tot...

— Inecat? Doar n'ai citit ziarele? Şti că nenorocitul tău de frate a fost găsit într'un cufăr.

— Ce? Văd că e umflat şi tot aşa de verzui ca un înecat. Imi ajunge. Acum că l'am recunoscut, lăsaţi-mă să ies de aici. Nu vreau să mai stau.

Curioasă atitudinea lui Marcel Juguet în faţa rămăşiţelor fratelui său. Sângele rece ce-l arăta în cursul acestei scene lugubre, informaţiile primite dela Vanves despre caracterul violent al martorului şi ascendentul autoritar ce-l avusese asupra victimei hotărîră pe anchetatori să-l roage pe tânărul Juguet să rămână cu ei. Il urcară din nou în spaţioasa maşină a poliţiei, care, douăzeci de minute mai târziu, se oprea în faţa imobilului unde locuia curiosul băiat.

— Aşa, zise el. Mergeţi să-mi faceţi percheziţie? Asta va face un scandal imens în întreg cartierul. Nu vreau cu nici un preţ...

Mulţimea îngrămădită alerga în faţa casei unde văzuseră poliţiştii. Calomnia începu să se răspândească din str. Oberkampf în Angouleme interpretând „vizita" poliţenească efectuată la Marcel Juguet ca asigurarea vinovăţiei acestuia...

Marcel continua să protesteze contra anchetatorilor ce-i scotoceau mobilele şi bagajele în modesta locuinţă, tot o cameră cu Nr. 13, ce-o ocupa la etajul al patrulea.

Poliţiştii strânseră în sacii lor nenumărate ziare colecţionate dela 1934, o scrisoare dela nefericitul Hector dovedind că acesta se îmbarcase într'adevăr pe „Paris" în luna Decembrie, diverse documente a căror cercetare cerea mult timp. Apoi, împinşi de fotografi, înconjuraţi de ziarişti, înghesuiţi de mulţimea avidă de curiozităţi, anchetatorii şi martorul îşi reluară locul în maşină, de data aceasta pentru a nu merge decât o sută de metri mai departe, în str. Saint-Maur 124, domiciliul sărmanului Hector.

CAMERA CU HORTENSII

D-na Pitre, proprietara unei cafenele din imobilul unde locuise victima, este încă zăpăcită deoarece a fost chemată în plină noapte, la Poliţia Judiciară pentru a afla de moartea tragică a chiriaşului ei şi pentru a furniza despre acesta maximum de informaţii. Iat-o, din nou, văzând că vine poliţia să-i percheziţioneze casa şi mulţimea umblând de colo, colo, la poartă.

— Cum aş fi putut să mă aştept la toate acestea? Micuţul de Hector era atât de aşezat, avea o viaţă atât de regulată, atât de ştearsă. Nu l-am văzut în tovărăşia nimănui afară de frate-său. Cine l-a putut asasina? Fără îndoială că acela ce a venit să-mi plătească ultimul trimestru de chirie a sărmanului băiat. Intr'adevăr spre 10 Decembrie Hector dispăru. Gândeam că găsise un loc, departe de aici. Dar la 2 Ianuarie veni un necunoscut spunând că e însărcinat de a plăti chiria lui Hector îmbarcat pe vasul „Paris". Chitanţa nefiind gata acest om reveni a doua zi şi-mi dădu 180 de fr. Semnalmentele „vizitatorului" meu corespund în totul cu acelea ale individului ce a depus cufărul tragic la hotelul Marengo. Dac'aş fi ştiut...

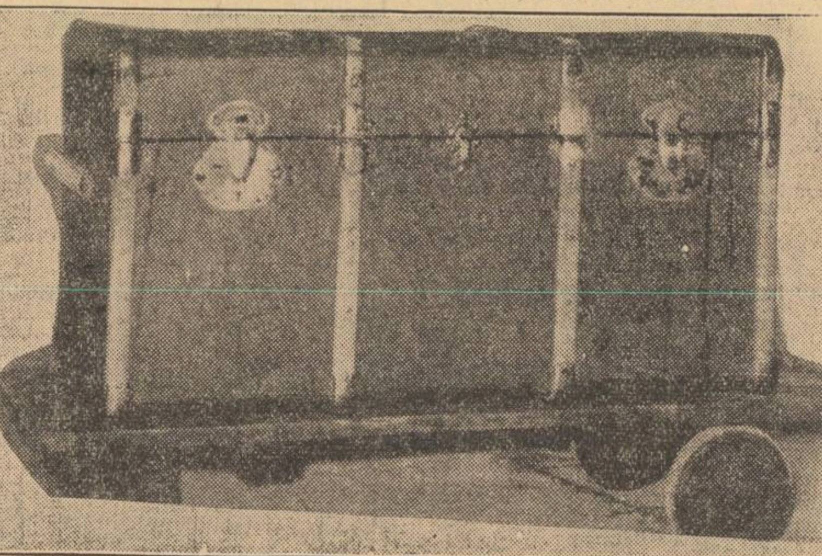
In acelaş timp, la etajul patru al imobilului, într'o' cameră mică tapisată cu hârtie albastră, cu flori de hortensia albastre, anchetatorii făcură a doua percheziţie.

Descoperiră diverse ziare datate 30 Decembrie dintre care două exemplare a „Journal"-ului ceea ce dă de bănuit că în acea zi (probabil ziua crimei) doi oameni se găseau în cameră.

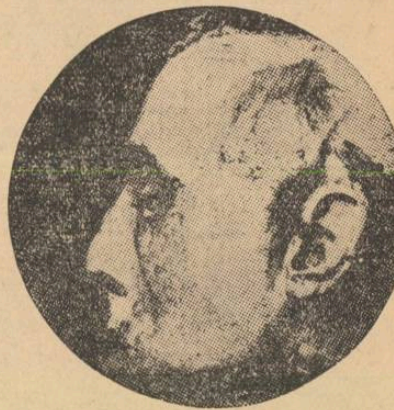
Fură luate diverse scrisori, care se dovediră fără interes. Dar se găsi un element mai important: o pânză exact la fel cu cea găsită în cufărul macabru. Pe de altă parte o modestă valiză fu găsită pe divan. O deschizătură făcută cu ajutorul unui instrument tăios dovedeşte că această valiză a fost jefuită de un hoţ, ce desigur se identifică cu asasinul. In timp ce se fac aceste descoperiri, d. Roches întinse arătătorul spre podea.

— Şi asta? remarcă vigilentul comisar. Uitaţi-vă la această pată întunecată: este sicativ sau sânge?

O scurtă cercetare făcu să se atribue această pată hemoragiei victimei. In ochii anchetatorilor camera cu hortensii albastre fu considerată ca locul crimei.

Cufărul din Camera Nr. 13 a hotelului Marengo, în care a fost găsită victima

Capul victimei în poziţia din cufăr

ENIGMA „SCRIERILOR"

In timp ce d. Roches şi anchetatorii însărcinaţi cu percheziţia urmăresc acestea, d. Goret primeşte pe tânărul martor Fousignière care declară că a fost împreună cu Hector Juguet pe vasul „Paris". Foussignière comunică de altfel poliţistului lista altor călători ce făcuseră acelaş voiaj. Or întoarcerea la Havre a vasului „Paris" e iminentă. Avizat prin telefon comisarul Roches nu pierde un minut pentru a ordona inspectorului Lesigne de a se duce în marele port normand şi pe bordul pachebotului a cărui sosire e aşteptată cu nerăbdare.

Pe de altă parte d-nii Goret şi Boilet examinează atent diversele piese provenind din percheziţia efectuată la Marcel Juguet şi la nenorocitul său frate. Proprietara acestuia din urmă a dat cercetătorilor oficiali o scrisoare curioasă emanând dela parchetul din Rennes şi datată 3 Ianurie, plic în care se răspunde lui Hector Juguet relativ la o cerere de extras de cazier judiciar. Prin telefon Poliţia Judiciară cere dela Parchetul din Rennes trimiterea rapidă a enigmaticei cereri manuscrise. Stupoare. Se constată că scrierea petiţionarului nu e la fel cu aceia a tânărului Juguet dar că e asemănătoare cu aceia de pe fişa de locaţie a hotelului Marengo

De aci pare să reiască că asasinul a vrut să se acopere, pentru tenebroase nevoi, cu identitatea victimei. Dar examenul pieselor mai dau şi alte subiecte de discuţie. Intr'adevăr se găsise la Marcel Juguet două carnete dela Casa de Economie ce impun o anchetă pe lângă acest stabiliment financiar.

— Juguet? Staţi! Da, avem printre depunătorii noştri un oarecare Hector Juguet dar şi-a scos depozitul în primele zile ale lunii Ianuarie. Mai e şi un Marcel Juguet care, din contră, şi-a mărit plasamentul la maximum, douăzeci de mii de franci la 5 Ianuarie.

Ce se putea deduce din acestea decât că fratele mai mare şi-a însuşit banii, celui mai mic, a doua zi după crimă? De aici până la bănuirea de furt a lui Marcel Juguet nu numai un pas. Trebue să menţionăm dealtfel că Juguet se expuse la cele mai grave bănueli. In afară de atitudinea sa la Institutul Medico-Legal refuză să dea explicaţii asupra provenienţei economiilor sale şi se încăpăţână să tacă în ce priveşte întrebuinţarea primelor zile din Ianuarie. Deabea după un interogatoriu de douăzeci şi patru de ore dădu informaţii ce aduseră lumină şi-l scoaseră din cauză.

In momentul când se stabili că Marcel Juguet n'avea nici un amestec în retragerea banilor fratelui său se dovedi că cererea de retragere fusese semnată de aceiaşi scriere ca şi a sinistrului client de la hotelul Marengo şi a petiţionarului de cazier judiciar.

Intreaga pistă rămânea încă misterioasă. La Paris, poliţiştii nu mai aveau ce face. Nu disperau totuş că vor ajunge la succes căci aveau încredere în Lesigne ce-şi urma la Havre ancheta minuţioasă

PISTA DIN HAVRE

Există în marele port un om ce cunoaşte toată lumea interlopă şi o urmăreşte fără milă: este d. Gros, subşeful Siguranţei. Sunt aci arhive admirabil ţinute şi toţi răufăcătorii se odihnesc pe aceste cartoane albe pe care timpul le îngălbeneşte.

D. Gros are în mână o banală foaie de hârtie care totuş e firul enigmei. E vorba de a descoperi în tomurile de dosare o filă. E o muncă asemănătoare cu a căutării unui ac în carul cu fân.

(Continuare în pag. 6-a)

CRIMA DIN CAMERA 13

(Urmare din pagina 5-a)

Asasinul: Giuseppe Resiale

In timp ce acesta se ocupă cu căutarea, d. Lesigne ia interogatorii.

— L-ați cunoscut pe Hector Juguet, îmbarcat în Decembrie pe vas?

Se adresează diferiților indivizi ce au avut în timpul călătoriei vreo funcțiune pe bordul transatlanticului. Unul dintre ei, Robert Lamargue a fost un prieten bun al dispărutului. Au împărțit împreună postul No. 4, acel de ajutori de bucătar.

— Era un băiat bun, serios în serviciu. Alții confirmară această declarație. Totuș „Totor", diminutivul afectuos ce se dădea lui Hector Juguet, a avut și camarazi puțin recomandabili cu care colinda casele rău famate ale portului, cu toate că nu era în obiceiul lui...

Se semnală apropierea transatlanticului „Paris". Vasul pilot „Minotaur" se duse în întâmpinarea sa. Pe punte, lângă căpitan se putea distinge inspectorul Lesigne schimbat pentru circumstanță în lup de mare. Câteva momente mai târziu acosta „Paris"-ul în care amabilul comandant îi puse la dispoziție cabina 53-U. Registrul era în fața lui. Cerceta să afle pentru ce Juguet nu se îmbarcase pentru a doua călătorie a vaporului. Nu se prezentase la apel iar în dreptul numelui său era scrisă formula obișnuită: debarcat la cerere.

Acum, inspectorul reconstituia punct cu punct ce făcuse ajutorul bucătar între ultima zi petrecută la Havre și reîntoarcerea la Paris. După ce i se dăduse leafa se îndreptase spre cheiul plin de ceață, nu luase acelaș tren cu tovarășii săi spre Paris, dar se îmbarcase pentru capitală în aceiași seară pentrucă la 28 Decembrie e la fratesău la Vanves.

GRAFOLOGUL

D. Gros nu-și pierde timpul. Aranjează, clasează, examinează cu lupa mii de fișe. Nu obosește; simte că munca-i va fi decisivă pentru anchetă.

Deodată are o mică emoție. Iată o scriere absolut asemănătoare cu aceia a „marinarului" ce-și umpluse fișa la hotel Marengo. Lesigne sosește tocmai acum.

— Uită-te la asta!

D. Gros îi intinde două fișe. Inspectorul e minunat.

Telefonul sună câteva minute la d. Roches.

— Am găsit o scriere identică aceleia a fișei și notei lăsate de asasin (sau de unul din asasini) a doua zi după depozitarea bagajului tragic.

Este un oarecare Pichon, născut la Cauderan. Nu s'a reîmbarcat; la fel ca Juguet. Sunt șanse că ar putea fi acasă.

D. Roches apăsă pe un buton.

— Trimiteți-mi pe Ruyssen și Boilet.

Inspectorul principal are ca și patronul genele înroșite din cauza celor trei zile de nesomn.

— Pleci la Bordeaux, bunul meu Ruyssen. Am impresia că vei face treabă bună și vei lumina complect lanterna noastră care dă doar mici scântei intermitente. Noroc bun.

LA BORDEAUX: SUCCESUL POLIȚIȘTILOR

La Bordeaux, Ruyssen și Boilet găsiră în colegii dela siguranța locală colaboratori devotați.

— Iată, zise Ruyssen, fotografia lui Jean Paul Pichon. Ne-a fost transmisă de la Havre grație arhivelor de la Transat. Iată și o adresă (5, Rue Charpentier, Caudéran) găsită pe o scrisoare adresată de Pichon companiei de navigație. Să mergem.

In grabă, inspectorul șef Depuy întovărășește pe „Parizieni" la Caudéran. Prietena prezumatului Pichon, servitoarea Rose Larivière primește pe polițiști. Declară că nu știe unde este amantul dar presată de întrebări indică o adresă a unui restaurant din Str. Evreească unde e văzut adesea Pichon. Și într'adevăr Pichon se găsește aici. Dar nu seamănă deloc cu acela căutat.

— Mi s'au furat hârtiile, explică el. In orice caz n'am ascuns niciodată un cadavru într'un cufăr. De altfel în timpul acela nu eram la Paris.

Rapide verificări confirmă nevinovăția martorului. Atunci care e situația? Că asasinul se acoperă fraudulos cu numele Pichon. Imediat ne întoarcem la Cauderan pentru a aprofunda interogatoriul domnișoarei Larivière.. De data asta furnizează adresa unei camere mobilate. Drumul Etienne Lacoste 70. Aci se obține de la proprietară un răspuns tot atât de neașteptat ca și edificator:

— Nu, nu am nici un chiriaș Pichon ci unul cu numele Victor Juguet. La această revelație Ruyssen și Boilet se privesc uimiți.

— Iată-l pe Pichon că a devenit Juguet.

— Să așteptăm! decise Ruyssen. E foarte posibil ca individul să vie aci. Să percheziționăm camera ca să ne trecem vremea.

Când polițiștii coboară din cameră întâlnesc pe falsul Juguet în culoar. După o minută acesta iese ținând în mână o valiză.

— Stai puțin, îl opri Ruyssen. Avem vreo două cuvinte să-ți spunem.

Omul e percheziționat și se găsesc hârtiile lui Pichon; se apără spunând că nu are altă vină decât aceasta.

Imediat este dus la siguranță unde mărturisește, după o oră de interogatoriu, că este în realitate Giuseppe Ressiale, în vârstă de treizeci și șase de ani, condamnat de 11 ori de justiție, expulzat și că furase actele de identitate ale unuia din vechii săi tovarăși de închisoare.

Acest prim punct câștigat anchetatorii îl hârțuesc pe prizonier cu întrebări relativ la raporturile cu Juguet. Cum se face că poartă numele nenorocitului marinar? Pentru ce este în posesia livretului militar al victimei?

Cum se face că scrierea-i e identică cu aceia cu care a fost acoperită fișa hotelului Marengo, identică cu aceia a scrisorii adresată parchetului din Rennes, identică cu cererea de retragere a economiilor lui Hector Juguet de la Casa de Economie? Ressiale nu dă explicații. Trebuesc ore pentru a căpăta informații, de altfel mincinoase. Iată declarațiile lui:

— Debarcat de pe „Paris" mă găseam în capitală la 1 Ianuarie; mă dusei într'o cafenea de pe str. Saint-Honoré, pe care o știan frecventată de marinari. Aci am întâlnit pe un oarecare Torchegay, întovărășit de un necunoscut înalt și blond care purta un costum în pătrate. A doua zi plimbându-mă printre hale l-am văzut din nou pe prietenul lui Torchegay. Imi propuse două mii de franci pentru a cumpăra un cufăr la Samaritaine, să închiriez o cameră la hotel Marengo și să efectuez transportul bagajului de pe Saint Maur 124 la hotelul de pe str. Saint-Honoré.

Apoi în dimineața zilei de 4 Ianuarie tovarășul meu necunoscut îmi dădu livretul militar și carnetul Casei de Economii a lui Victor Juguet. Am retras depozitul consemnat la Casa de Economie; am dat paisprezece mii de franci colegului meu misterios, am ascultat de ordinul ce-mi dădu să plătesc chiria lui Juguet apoi ne-am despărțit Nu știam că lucrând astfel mă făceam complice la un asasinat.

La această povestire anchetatorii își dădură seama că Resiale minte; dacă nu asupra locului crimei și a depozitului macabru, cel puțin la partea sa de responsabilitate în afacere. Tot ceeace scrisese și semnase demonstra evident că nu era așa de nevinovat cum voia să pară. Mai mult, data cumpărării cufărului demonstra că mintea. Samaritaine netinând deschis Luni dimineața. Cu toate insistențele însă anchetatorii nu reușiseră la primul interogator să obțină mărturisiri mai exacte. Resiale fu băgat la închisoare în timp ce polițiștii strângeau ultimele informații pentru a-l face să mărturisească.

Anchetatorii împreună cu Marcel Juguet, principalul martor

MĂRTURISIRI

La noutatea arestării lui Resiale, comisarul Roches părăsește Parisul pentru a aduce el însuși la Bordeaux ultimele „dovezi" relative la vinovăția italianului.

La miezul nopții șeful brigăzii speciale debarcă în marele oraș. In disprețul multor oboseli e surâzător.

— Il „avem"! zise el, făcând aluzie la Resiale. Degeaba încearcă acest criminal să ne înșele; curând îl vom demasca.

D. Roches are în geamantan procesele verbale; mărturii de o importanță considerabilă. D-na Besenval a recunoscut în fotografia asasinului pe falsul Pradon. La fel văzând această fotografie un cofetar de pe str. Saint Honoré a declarat că a văzut acest om, în ultimele zile ale lui Decembrie, întovărășit de victimă; apoi la 2 Ianuarie nu l'a mai văzut decât pe Italian. Dar elementul anchetei care prezintă cel mai mare interes este depoziția d-lui Névit, maestru cuțitar instalat în strada Saint-Maur 120, foarte aproape de locul crimei. Văzând fotografia lui Resial recunoscu în acesta pe cumpărătorul unui cuțit lințat, pe care l-a vândut în ziua de 29 Decembrie. Inarmat cu o astfel de mărturie inspectorul Roches venea surâzător la anchetă.

Câteva minute după debarcarea eminentului polițist parizian interogatoriul lui Resiale fu reluat. Toată noaptea trecu fără să se deschidă ușa odăii în care Italianul ținea piept anchetatorilor.

Victima: Victor Jugue.

La 9 dimineața „omul" fu la marginea puterilor. Cu bustul înclinat, cu capul în jos păru un moment nemișcat. Apoi, cu un gest teatral, un strigăt îi scăpă:

— Da! Sunt eu..

Și cade pe jumătate leșinat în brațele inspectorului Laouilleau.

— Da, sunt eu care l'am omorît pe Juguet, reia sinistrul Resiale după ce și-a revenit.

Povestește apoi crima cu detalii, dar fără nici o remușcare aparentă fără nici un pic de emoție în voce.

— Era în seara anului nou. Juguet și cu mine petrecurăm seara în diverse cafenele din Montmartre; apoi mă luă la el unde am băut din nou. Pe scurt, eu și el eram în stare de ebrietate; atunci avurăm o discuție despre care nu mai știu nimic dar care îl făcu pe Juguet să-mi arunce cu o sticlă în cap. Atunci am văzut roșu. Nemaiavând controlul actelor mele, mi-am scos cuțitul și dintr'o lovitură tăiai gâtul tovarășului meu.

Cu toate că împrejurările crimei fuseseră povestite cu atâta sânge rece mai exista o îndoială în spiritul anchetatorilor. Căci dacă Resiale se dădea drept autor al unei crime spontane, cumpărarea cuțitului la 29 Decembrie, scrisoarea adresată parchetului din Renes cu mai multe zile înaintea anului nou dovedește că crima a fost premeditată.

Cu toate presiunile anchetatorilor nu s'a putut stabili până acum identitatea complicelui, căci un complice trebuie să existe conform declarațiilor martorilor.

Și iată cum o crimă grozavă rămâne în întunerec, cel puțin în parte.

In românește de
M. SĂVEANU

Corbul lui Ion Corvin de Huniade

Ora 11 dimineață

O luasem alene pe șosea, când pe la rondul al doilea mă întâlnii cu Tache, un prieten din copilărie.

— Tu la ora asta pe stradă, ești în concediu?

— Da, eu la ora asta pe stradă, atât că nu sunt în concediu, ci concediat.

— Concediat?

— Da, concediat, și-mi arătă o hârtie, prin care i se făcea cunoscut că suferind o condamnare, iar, faptul pentru care a fost pedepsit, s'a întâmplat în timpul serviciului este licențiat pe ziua de...

Mă uitai la el:

— Ce-ai făcut, nenorocitule? Ai furat ceva, ai omorît pe cineva?

— N'am furat, n'am omorît.

— Atunci?

— Am bătut pe unul de l'am lăsat întins, după ce mă îmbătasem turtă.

— Tu, un om liniștit, serios?

— Eu, ăla liniștitul și seriosul. Cred că și tu făceai la fel.

Ne așezarăm pe o bancă mai retrasă:

— Și cauza? întrebai eu.

El își aprirse o țigară și, cu chibritul încă arzând în mâna dreaptă, întinse brațul spre un arbore din dreptul nostru:

— Uite cauza.

Ii urmării cu privirea direcția mânii.

— Nu văd decât arborele!

— Dar în arbore nu vezi nimic?

— Câteva ciori.

— Ei, din cauza lor l'am bătut pe omul meu, pentru care am fost condamnat și dat afară din serviciu.

— Ce ești nebun?

Și prietenul Tache începu să povestească...

— Nu ne-am văzut de câteva luni și n'am avut ocazia să mai vorbim și să-ți spun, că la Societatea unde lucrez, avansasem destul de bine ajungând printre cei mai apreciați angajați. Grație acestui fapt am fost ales, pentru unele lucrări de specialitate în provincie. Așa fiind, am primit dispoziția ca împreună cu încă doi colegi, să plecăm la Hunedoara pentru vre-o 20 zile, spre a executa în acel oraș niște transformări la centrala telefonică de acolo

Imi făcusem socoteala să fac ceva economii, adică să trăesc din diurnă, iar leafa s'o pun deoparte. Dar... toate s'au dus, d'aia să nu-ți faci niciodată iluzii, căci nu știi ce necaz te paște, ce neajuns îți spulberă visurile.

Și cum îți spuneam, eram încântat că plec. Pe drum, am dus-o admirabil. Nu-ți mai vorbesc de priveliștile încântătoare ale pozițiilor din partea locurilor și de călătoria veselă în tovărășia celor doi colegi.

Ajunși la Hunedoara, Bârsan, unul din colegi, ne propuse nouă celorlalți doi, după ce ne găsirăm gazdă foarte eftin și curat dealtfel, ca masa să o luăm la el. Abea atunci ne-a spus că este originar din acel oraș unde trăesc părinții lui, care aveau un mic restaurant, unde va aranja spunea el, să ne facă reducere. Am acceptat și e drept că am rămas surprinși de prețul extrem de redus: 30 de lei, la prânz și seara.

— Aici e de noi zise Molea, celalt coleg venit dela București, care era foarte mâncăcios.

— Ai dreptate, îi răspunsei eu, să știți că facem economii, să-i dea Dumnezeu sănătate lui Bârsan și la toată familia lui.

Și ce să spun, nu era masă de la Dumnezeu, să nu ni se dea numai pui. Da, pui de găină și porumbei. Eram așa de încântați, că nu știam cum să ne arătăm recunoștința, față de părinții lui Bârsan și atenția față de el. Păi ce vrei, domnule, numai pasăre să ne serveasscă la masă... era ceva

Toate au mers până într'o Sâmbătă după masă, când, — fiindcă a doua zi era Duminică, deci nu lucram, — te miri din ce, ne încurcarăm la un țap de bere câte trei și dăi cu un rând, două, nouă... Ne cam „făcuserăm". Odată, îl văd pe Molea, care eșise pe afară să ia aer, că vine înspre mine schimbat la față și, profitând de faptul că Bârsan era după tejghea, să servească un client, îmi șopti:

— Mă Tache, tu... ești scârbos?

— Adică cum?

— Adică vreau să spun, bâlbâi el, că Bârsan și-a bătut joc de noi; și'n loc de păsări, pui sau porumbei la masă, ne-a dat.... altceva.

— Ce? bâjbâii eu simțind că mi se urcă un nod în gât.

— Ciori.

— Ciori?

— Da, zise el, ciori, am văzut cu ochii mei penele și căpățânele, într'o ladă de gunoi afară.

— Mă, o fi fost porumbei vineți.

— Nu mă, cioroi negri cu ciocul de-o șchioapă.

Mi se întunecă vederea nu altceva, când îmi amintii că văzusem astfel de orătănii cum se ospătau dintr'o vită moartă pe câmp.

Și eu, care sunt destul de liniștit, mi s'a urcat sângele în cap și abea ținându-mă, când Bârsan veni din nou la masa noastră deschisei vorba:

— Mă, Bârsane, am o poftă de băutură ca niciodată, adu un butoi de bere întreg pentru noi.

— Serbezi ceva?

— Cam așa.

— S'a făcut.

Și câte trei am început să bem în neștire, eu și Molea de necaz, prietenul nostru ca să ne ție hangul.

Când eram pe la ultimii țapi, — eu de colo, hoț:

— Mă, frate Bârsane, mulțumesc lui Dumnezeu că ajunsei să calc prin locuri pe care doar le citisem în cartea de istorie...

— Adevărat, îmi luă vorba din gură Molea, beat turtă, cetatea Unedoarei...

Castelul lui Ioan Corvin de Huniade, zice Bârsan.

— Așa e, complectai eu. Frate Bârsane, îți mai aduci aminte de povestea lui Ioan Corvin și corbul?

— Zii cioară, bâlbâi Molea.

— Sigur că o știu.

— Păi, dacă o știi, de ce frate Bârsane ai profanat istoria și ai tăiat descendenții corbului lui Corvin, dându-ni-i nouă să-i mâncăm; și pac, pac...

Ne-am pomenit la poliție.

El a recunoscut că eșea cu pușca la marginea pădurii și împușca ciori pe cari ni le servea nouă drept pui, porumbei... dar că n'a făcut nici un rău, fiindcă i-a spus un prieten al lui că și „talienii" mănâncă ciori și n'au nimic.

Molea îi da zor:

— Păi bine, domnule comisar, 30 de lei o cioară?

Ne-a ținut închiși vre-o două zile și la judecată ne-a condamnat câte cinci zile închisoare. S'a aflat la societate de bătaia noastră cu lipsa dela serviciu și ne-a dat afară pe toți.

— Nu trebuia să faci tu așa, îl compătimii eu; la urma urmei este adevărat, am auzit și eu că „stăncuțele" alea vinete sunt bune la gust.

— Or fi stăncuțele, dar nu cioroii carnivori, descendenții corbului lui Ion Corvin de Huniade... și apoi eu nu sunt „talian", cum zicea Bârsan, mânca-l-ar corbii.

Și prietenul Tache aruncându-mi o privire de reproș se depărtă încet dealungul șoselei.

AL. GR. PIEPTEANU

IMPRESIONANT! CEREȚI!

MAURICE LARCY — FORMULA ROȘIE — ROMAN — 15 LEI

„ROMANELE CAPTIVANTE"

(230 pagini — 15 lei)

Cereți la chioșcari, librari și în gări.

NOU! CEREȚI

AVENTURA — ROMANE DE ACȚIUNE ȘI PASIUNE

JEAN NORMAND — MISTERIOASA EXPEDIȚIE DE PE „NICOBAR"

Cum operează traficanții criminali ai mărilor. La harță cu contrabandiștii de arme, cu contrabandiștii de opium.

La toți chioșcarii și librarii

VIAȚA ARTISTICĂ

Paul Cézanne: Autoportret — Flori — Țăran

O SUTĂ DE ANI DELA NAȘTEREA LUI PAUL CEZANNE. — S'a împlinit un veac de când a văzut pentru prima dată lumina zilei, în bătrâna cetate Aix-en-Provence, acel care era să ajungă una din cele mai pure glorii ale artei franceze.

Conștiința valorii sale s'a manifestat la Cézanne chiar dela începutul vieții, iar imboldul puternic al vocației i-a întărit voința în fața tatălui care-i striga: „Ai să mori de foame cu tot talentul tău; numai dacă ai bani poți să mănânci!"

Leagă din școală strânsă prietenie cu Emile Zola, și după plecarea acestuia la Paris, face și Cézanne același drum, la vârsta de 22 de ani, dar nu poate prinde rădăcini acolo, ci se întoarce la locurile copilăriei sale al căror farmec nu putea să-l uite. Ca să învețe trebuia totuși să revie în orașul artelor, unde întârzie în fața pânzelor lui Delacroix, Daumier și mai ales ale lui Courbet, iar la cafeneaua Guerbois se întâlnește cu Monet, Manet, Renoir, Degas, maeștrii impresionismului.

Lămurirea meșteșugală vine însă cu greu și succesul e încă departe. Cézanne nu forțează mâna destinului, nu protestează, el singur spunând: „artistul trebue să râvnească mereu spre o înălțime spirituală, omul trebue să rămâe obscur".

S'au împlinit o sută de ani dela nașterea lui, i s'au închinat nenumărate cărți și studii dar arta lui e mereu actuală, dincolo de date comemorative.

A fost un om cu ochii mari, cu barbă de muncitor. îmbrăcat în strae de muncitor. Pentru asta venise pe lume: ca să muncească. In singurătate — având traiul asigurat, ca să nu-și piardă vremea cerând lumii adăpost și hrană — a adunat toată viața pânze după pânze, de care alții aveau să dispue. Un provincial — un om simplu, atât de simplu încât familia, dacă nu-l disprețuia, nu-i dădea nicio considerație — era tocmai ceiace cerea celor din jur: să-l lase în pace. Nu se înfuria niciodată mai ușor și mai teribil decât când se strângea lumea în jurul lui, la lucru, pe câmp. Atunci se afla el în momente de intimitate și nu suferea pe nimeni să-l vadă, în momente dramatice de luptă cu materia artei sale.

Nu era un virtuos și lucrul nu-i avansa decât după muncă îndelungată. Alătura ton lângă ton, cu o răbdare de mozaist și reflecta câteodată un sfert de oră până să așeze o trăsătură de culoare. Tabloul trebuia să formeze un bloc perfect omogen și o mică discordanță dacă se ivea, strica toată simfonia. Venea trei luni dearândul în fața unui peisaj și bunul lui prieten Coquiot îi cunoștea popasurile după urmele de culori lăsate pe iarbă. Ștergea și repicta, ștergea și repicta mereu încât unele pânze ajungeau să aibă un strat de culoare gros de câțiva centimetri.

Cézanne: Natură moartă

Cézanne: Pe marginea lacului

Se îndoia de pictura lui și când într'o zi un amator i-a arătat un tablouaș, el foarte serios i-a zis: „dar ești mult mai tare ca mine!", ceiace nu l-a împiedicat ca într'o scrisoare către un prieten să strige pentru toată lumea: „nu există decât un pictor pe lume ,eu!"

Când era vizitat de colegi, de multe ori l-a văzut orășelul copilăriei și al muncii lui fugind de ei cât îl țineau picioarele și strigându-le din depărtare: „Dacă prin muncă realizezi un progres în propriul tău meșteșug, ești despăgubit că n'ai fost înțeles de proști".

Mândria îi era legitimă, disperarea firească: opera lui căuta absolutul. Era cu părul alb când mărturisea: „mă găsesc abea la debuturile mele... cred că încep să înțeleg... caut mereu... da, da, sunt un pictor... dar cât de imperfect... ah, sunt cel mai nenorocit dintre oameni!"

Și pentru tot sbuciumul, cum poate nimeni altul nu l-a avut, Cézanne a fost răsplătit în viață aproape numai cu ocări și cu zeflemele ucigătoare. Se țineau copiii după el ca după urs, aruncând cu pietre, iar cei mari, cu minte, îl fluerau și se strâmbau de râs când omul cu bluză albastră trecea spre locurile lui de întâlnire cu natura. Nimeni din toată acea gloată inconștientă nu bănuia drama provocată: Cézanne își acoperea fața cu mâinele și plângea.

După ce atelierul, a cărui fereastră mare cuprindea valea toată a Aix-ului a rămas fără stăpân și după ce tablourile, surghiunite în praf și'n împărăția șoarecilor din pod, a început să și le smulgă lumea pe prețuri fantastice, Cézanne ajunge înfine celebru și comentat.

Din tot ce s'a scris asupra lui, un adevăr rămâne necontestat: Cézanne a fost pictorul culorii, ca nici unul altul — unul din cei mai mari lirici ai lumii. A tins spre sinteză, reconstituind universul disociat prin analiză coloristică, în planuri largi, subordonând amănuntul ansamblului, căutând sub aspectul exterior, structura generală, țintind către echilibru, cadență, ordine, eternitate.

Iată scopul întregii sale vieți, căruia îi închină neliniștile sale, disperările sale, inima sa, trupul său.

Mai sunt care să nu-l înțeleagă? Cu atât mai rău pentru aceia.

El și-a explicat destinul.

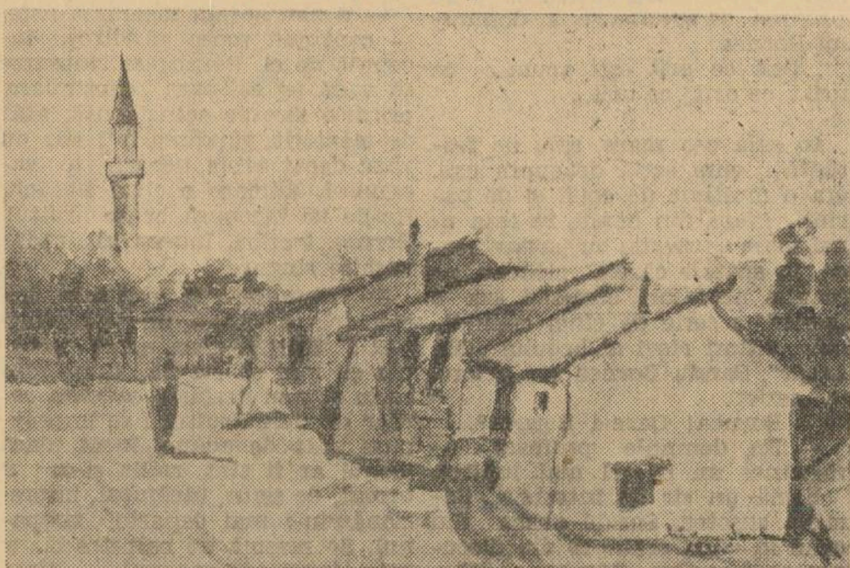
EXPOZIȚII. — Peisagii luminoase și calme din acel Balcic care oferă mereu câmp de inspirații tuturor temperamentelor, prezintă într'una din sălile Mozart, d-ra **Mica Șerbu.** E o lume minoră în acuarelele sale, simplă de nuanțe și delicatețe. Trebue lăudată această debutantă pentru sinceritatea și modestia cu care se exprimă.

D-ra Șerbu are această calitate: de a voi să evoce ceiace iubește, cu mijloace care i se par potrivite scopului urmărit. Nu râvnește să imite pe nimeni și nici să se folosească de trucuri ce vor să însemne rafinament în nota timpului, dar nu sunt în realitate decât sbateri confuze ori agresive. Pictează pentru propria sa plăcere și pentru a acelora care mai pot simți ca la 20

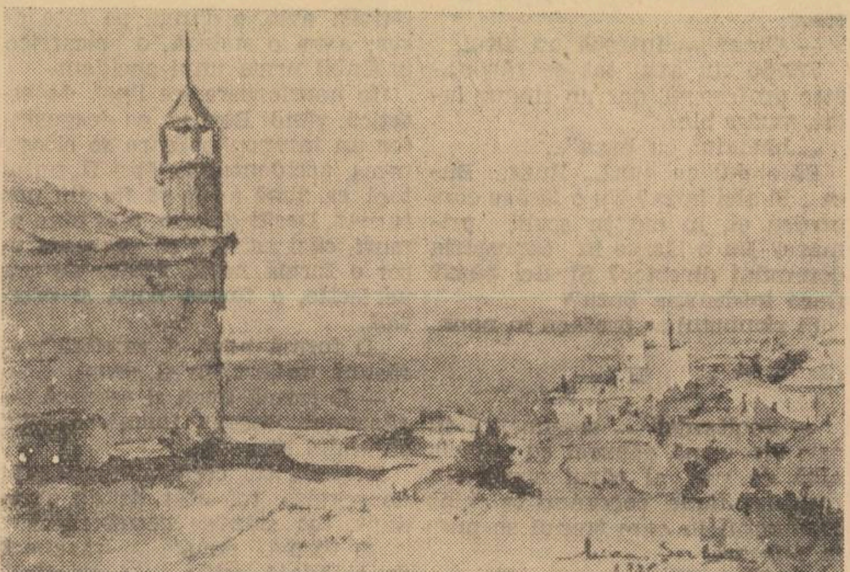
(Continuare în pag. 9-a)

Maria Grigorescu - Vasilovici: In fotoliu

Mica Șerbu: Balcic

Mica Șerbu: Balcic

Maria Grigorescu - Vasilovici: Statuetă

SANDU BORNEA

de Amos Herbariu

— Ai făcut problema a treia, cu cercul?

— Nu, — răspunse mai mult în şoaptă Sandu Bornea colegului care-l întrebase, profitând de faptul că profesorul de română examina atent catalogul.

Când avem matematica, Sandule?,—întrebă tot în şoaptă un elev cu ochelari şi cu o tunică nu tocmai nouă.

— Ultima oră, — răspunse cel întrebat.

— Ştii ceva? — continuă colegul care-l întrebase de problema a treia.

Bornea întoarse capul.

— S'o facem în recreaţie.

— Bine, o facem în recreaţie, răspunse Bornea deşi ştia că „o facem" însemna să i-o arăte.

In momentul acela, profesorul de Română, care până acuma stătuse cufundat în examinarea catalogului, sări ca ars şi se răsti clasei:

— E un măgar care vorbeşte fără pic de obraz... să se scoale, că dacă nu dau întregului rând „două".

Bornea, deşi nu vorbise atât de mult, se simţi totuşi vizat fapt care-l determină să se ridice în picioare, ceeace aprinse şi mai mult furia profesorului, care, în asemenea ocazii, avea o deosebită plăcere în a termina „iertând pe măgarii lipsiţi de simţul nobil al demnităţii şi al bunei cuviinţe'...

— Tu, dobitocule! Porcule... crezi că eşti în cocina de porci?... Hai?... Tu... mă...

Şi profesorul de Română se întrerupse, fiind în căutarea unui nou epitet ornant, mai adecuat fizionomiei „interlocutorului".

Deodată, ca luminat, zărindu-i cicatricea buzei superioare, continuă şirul întrerupt:

— Tu, mă... tu... Buzatule! Mi-e milă de mutra ta, că altfel... Stai jos şi zi „merci"; şi altădată să-ţi ţii gura, m'auzi?... Şezi!

Un val de sânge năvăli în obrazul lui Bornea făcându-i şi mai vizibilă cicatricea buzei superioare, în dungi care rămase de un alb imaculat pe fondul roşu aprins al obrazului.

— Buza aia tot din vreo năzbâtie trebue s'o ai, — rosti drept concluzie profesorul de Română, reaşezându-se.

Ca răspuns, muşchii obrazului lui Bornea se traseră spasmodic de câteva ori, aducând un nou transport de roşeaţă, pentru o cât mai reuşită evidenţiere a cicatricei.

Deşi se scurseră câteva minute dela incident care se putea spune, fusese clasat, faţa lui Bornea rămăsese tot roşie, urîţindu-i şi mai mult figura a cărei estetică fusese definitiv distrusă prin buza cu cicatrice.

Liniştea aproape mormântală a clasei nu era tulburată decât de către un clincăt de tramvai mai puternic, sau de către vreun clacson de automobil mai îndrăzneţ. Şi chiar acestea ajungeau până aici destul de slabe, pentru a nu sustrage atenţia vreunui elev mai puţin capabil de a se concentra la ascultarea monotonelor explicaţii ale profesorilor îmbătrâniţi.

Sala clasei a opta era situată în aripa dn fund a liceului, sus, la etajul al doilea cu ferestrele îndreptate spre minuscula pădurice din grădina Cişmigiului. Un aer curat pătrundea prin ferestrele larg deschise, în clasa în care majoritatea Popeştilor dormeau patru ore din cinci.

Era ora unsprezece, pe stradă, asfaltul aproape topit, păstra urmele tocurilor trecătorilor, destul de numeroşi în acea parte a Bucureştilor.

Din timp în timp se auzea fluerul agentului dela circulaţie care reglementează mersul vehiculelor pe cele două frecventate artere ale oraşului bulevardul Regina Elisabeta şi Schitul Măgureanu.

Deodată clopoţelul sună strident şi prelung. Anunţa recreaţia. Profesorul ieşi.

Băeţii, cârd, se repeziră la uşă şi de acolo jos, spre subsol la bufet sau în sala de gimnastică.

Bornea rămăsese singur în clasă. Era palid. Işi strânse cărţile şi — punându-şi şapca — coborî, îndreptându-se spre ieşire. Intâmplător nu-l văzu nici un coleg. Deschise uşa şi ieşi în curtea exterioară a liceului. Câţiva paşi şi trecu poarta şcolii în faţa căreia se opri câteva clipe, neştiind încotro să se îndrepte. In cele din urmă porni spre prima poartă a Cişmigiului, la câţiva paşi doar de poarta liceului. Intră pe aleea de lilieci.

Il durea capul. Simţea inima bătându-i şi sângele svâcnind. Mai cu seamă îl simţea la buză; îl simţea cum mocneşte cicatricea pe care o lăsa rece, fără viaţa, albă. Duse limba puţin peste buza de sus, dar o retrase imediat. Simţise cutele reci şi le văzuse. Le văzuse cu limba; erau albe. Albe ca o coală de hârtie. Albe şi rotunde ca nişte ţevi, ca nişte şine de tramvai care se întretaie. Buza...

Voia să mişte limba, să o plimbe în gură, dar îi fu frică să nu mai simtă încă odată cicatricele. Ţinea limba nemişcată. Ii era groază să nu-i scape...

Mergea cu ochii în pământ. Nici nu se uita unde calcă; ştia drumul instinctiv; de opt ani tot pe acelaş drum mergea, pe acelaş drum. Şapte ani... Şi până acum nu observase că unele pietre ieşeau mai mult în afară, că erau mai colţuroase. Le simţea asperitatea cu piciorul.

Cu ce seamănă, cu ce?...

...Cu buza... şopti o voce, o voce ca a profesorului de română...

Cu buza... cu buza...

Fără să se uite, ştiu că a ajuns în boschet şi tot fără să se uite, simţi banca pe care se aşeză. Era rece.

Cum îl durea capul!...

Deodată un clopoţel de bicicletă îl făcu să tresară. Se văzu deodată mic, mic de tot. Un copil de şapte ani. Se plimba cu bicicleta la şosea. Era o zi caldă, tot atât de caldă caşi cea de azi, El, mic — pe bicicletă. Parcă e aevea. O maşină trece în goană pe şoseaua proaspăt udată. El pe aleea bicicliştilor. După maşina care trecuse de nici nu se putea vedea, veni o alta, apoi alta tot atât de grăbită. Toate mergeau în goană. Mergeau atât de repede, încât îi fu necaz că nu poate merge şi el atât de repede. Şi dădea tot mai repede şi tot mai tare din pedale.

Ce repede!... Niciodată nu mersese atât de repede... O altă maşină trecu în goană. Ţinut de ea — un biciclist...

Ce repede merge!...

Dacă s'ar agăţa şi el?.. Ce, o să se întâmple parcă ceva?... Nici nu-l vede nimeni. De altfel, nici n'o să spună mamei şi nici tatei. Numai lui Petrică o să-i spună. Dar, parcă ştie el că fricosul ăla n'o să-l creadă... Numai de l-ar vedea...

O maşină închisă, neagră, trecu destul de încet ca s'o fi putut ajunge. La volan era o doamnă... Copilul dădu tare din pedale şi trecu pe şosea. Tocmai ajunsese la Arcul de Triumf şi deodată se agăţă cu mâna de aripa de dinapoia maşinii.

Doamna dela volan îl zări prin oglindă. Ridică pantoful şi apăsă pe accelerator. Maşina ţâşni înainte. Ce repede... Şi copilul nu mai putea de bucurie...

Câţiva trecători se uitară zâmbind. O doamnă, în vârstă, se opri şi exclamă destul de tare, caşi cum s'ar fi speriat:

— Vai! o să cadă copilul...

Copilul, din goana maşinii, auzise... Auzise, de sigur şi doamna dela volan.

— Să cadă?... cum să cadă.. dar parcă îi e frică... Nu de altceva, dar să nu se lovească şi să vadă mama sau tata... A ajuns departe... ar trebui să se desprindă de maşină...

Deodată o negreală i se puse în ochi şi o rafală de vânt îl isbi în faţă; simţi ghidonul scăpându-i şi auzi un ţipăt depărtat, un ţipăt de femee...

Deschise ochii şi clipi de câteva ori.

Cine o fi domnul acesta în alb? Şi unde se află?... Voi să se ridice, dar nu putu; voi să strige, dar glasul nu-l ascultă. Voi să ridice mâna ,dar în locu-i auzi un glas blând:

— Nu, puiule, nu ridica mâna.

Voia apă... voia să ceară, dar simţi gura legată.

Simţea legătura... Inchise ochii. I se părea că visează. Domnul în alb se aplecă deasupra-i şi-i spuse ceva, dar el nu auzi. Nici nu mai deschise ochii.

— Doarme, — auzi spunând un glas de femee.

Atunci, caşi cum ar fi vrut să protesteze, deschise ochii şi pentrucă nu putea să vorbească, gemu.

Doctorul, căci abia acum îşi dădu seamă că domnul în alb trebue să fie doctor, veni lângă el şi-i puse mâna pe frunte...

— Ei puiule... ştii, cu bicicleta...

Da îşi amintea... la şosea ţinându-se de maşină şi... ce a fost pe urmă... Ah... căzuse. Se vede că s'a lovit. Chiar abia acum simţi că îl doare mâna, mâna dreaptă. Numai mâna?..., Ba nu, şi piciorul... ah, cum îl doare piciorul. Inghiţi şi mişcă limba... Ce senzaţie ciudată!... Parcă n'avea dinţi. Simţi în faţă gingia caldă. Erau nişte şanţuri adânci. Vai... ce adânci, şi ce calde...

Nu se putea dumiri ce fusese.

Caşi cum i-ar fi ghicit gândul. doctorul — acum nu se mai îndoi că domnul în alb este doctor — începu să-i vorbească, să-i spună cum de se afla aici:

— Ştii, ai fost cu bicicleta... Nu-i aşa că îţi aduci aminte?...

Da, cum să nu-şi aducă aminte ?...

Şi copilul clipi din ochi. Işi amintea.

— Şi ai mers după o maşină... — doctorul ezită o clipă, apoi, încet, ca într'un basm continuă — ...şi ai căzut...

Ce bine că nu ştie că am fost agăţat, — gândi copilul...

— Te-ai lovit puţin, — continuă doctorul, — puţin la mână şi puţin la picior... Dar să nu vorbeşti nimic, să ţii gura închisă, pentrucă ai şi acolo o bubă pe care am legat-o, ca să-ţi treacă.

Doctorul tăcu. Apoi, după câteva secunde, reîncepu:

— Am uitat să-ţi spun că adineaori a fost aici şi tatăl tău, dar tu dormeai şi a plecat... A spus că o să vină mai târziu. Şi eu plec acum, dar mă întorc în curând. Ştiu că eşti cuminte şi că ai să stai liniştit, fără să te mişti. Seara cred că vei putea vorbi, deoarece o să se vindece rana... adică buba dela gură. Domnişoara — şi Sandu abia atunci zări pe domnişoara care spusese mai înainte că el doarme — o să stea cu tine şi o să-ţi citească, o poveste... Nu-i aşa?...

— Da, da, — răspunse ca o mângâiere, glasul subţire de femee.

. . . .

După un an, în toamnă, în cancelaria şcolii primare... Pe peretele din fund un orologiu mare, care bătea tocmai când intra el. Deasupra — portretul regelui; pe pereţi — tablouri. O masă pătrată, acoperită cu ceva verde, şi multe scaune. Cum ţine minte toate astea..

Domnul director — mai târziu aflase că domnul acesta chel, cu ochelari, e director — scria. Când intră el, cu tatăl său, nici nu-şi ridică ochii depe hârtia pe care trăgea nişte linii cu tocul. După ce termină de liniat foaia, ridică capul chel şi privind peste ochelari — căci domnul director purta ochelari numai la scris, — asta o observă Sandu după aceia — întrebă mai mult cu ochii, ce vor.

— Domnule director, vreau să înscriu pe băiatul meu în clasa întâia.

— Ce vârstă are, — întrebă vocea de tutun a domnului director.

— Opt ani...

— Atât de mult? Dece nu l-aţi dat până acum la şcoală? Dar ce are la buză? — întrebă domnul director, descoperind cicatricele proaspete ale viitorului său elev.

— S'a lovit... a fost şi bolnav... de aceea am amânat şi înscrierea....

— Aha... se lămuri domnul director. De, dacă e neastâmpărat.. Vezi ce urît eşti acum?... Dacă n'ai ascultat pe mama şi pe tata?

Domnul Bornea privise pe director drept în ochi. Era însă prea târziu... Domnul director, absolvent al institutului J. J. Rousseau din Geneva — lucru ce-l află domnul Bornea mult mai târziu — nu văzuse la timp privirea sfredelitoare a domnului Bornea.

...Vezi ce urît eşti acum... ce urît... ce urît.. ce urît...

In sala cea mare, sala de festivităţi, cum scria deasupra uşii, era o mulţime de copii şi de părinţi. Afară din bănci, în faţa unei mese acoperite cu postav verde, în spatele căreia stăteau, pe scaune, profesorii comisiei, era o „serie", o serie de cinci copii timizi, viitori elevi ai liceului „Gh. Lazăr". Sandu Bornea era primul în „serie".

— Bornea! Care-i Bornea?...

— Eu, domnule profesor, — răspunse un băeţel mai înălţuţ.

Urmă un şir de întrebări. Comisia şuşotea. Sandu auzea din când în când crâmpee din discuţia profesorilor. Zâmbea. Răspunsese bine.

— Mi-a plăcut, — şopti un profesor.

— Cine? — întrebă un altul.

Sandu nu auzi tot ce răspunsese profesorul, dar un singur lucru auzise bine:

„...băeţelul cu buza"...

Băieţelul cu buza... Buza... Buza... Şi aici buza? Nu o lăsase cum credea el, în curtea şcolii primare? Nu o lăsase în cancelaria domnului director? Şi aici buza? Oare totdeauna buza?

Şi zâmbetul se prefăcu în nour..

II

— Pocitanie! — argumentă în cele din urmă domnul cu pălăria albă de pae, al cărui obraz era roşu de mânie, coborând în chiar momentul în care trenul se puse în mişcare.

— Că tat'tu arunca ţigarea când nu-ţi plăcea ţie... se mai auzi glasul revoltatului după peron.

Bornea, enervat încă de scena cu ţigarea domnului în chestie, intră în compartimentul său. Mirosea a tren mai mult decât până adineaori. Privi la feţele celor două domnişoare din faţa sa, apoi se trânti pe canapea.

La Buşteni se urcase o tânără pereche — aşa făcea impresie, judecând după tandreţea cu care cei doi se priveau umplând astfel şi cele două locuri libere care în ciuda poziţiei lor favorabile de lângă fereastră, nu atrăseseră pe nimeni până acum. Doamna cea bătrână, mama celor două tinere, dormita, cu gura căscată, lăsând să treacă printre dinţi un uşor zumzet caracteristic.

Bornea scoase din pardesiu o revistă şi încercă să citească. Dar imaginea incidentului de adineauri îi reveni în minte. Nu mai avea răbdare să stea pe canapea. Se ridică şi sub privirea plină de compătimire a celor două domnişoare care nu puteau înţelege cum avansurile lor rămăseseră fără ecou pentru domnul de „vis-à-vis", eşi pe culoar. Deschise geamul. Pe coridor nu era nimeni: era singur. Stătu mult timp la fereastră, fără să se gândească la nimic, absent fără să se uite la numele gărilor prin faţa cărora trenul trecea cu toată viteza, sau în care se oprea.

Intr'un târziu, închise geamul şi se îndreptă spre capătul vagonului. Avea nevoe de aer, de loc liber. Ajunse pe platformă şi rămase aici, fix, privind la locurile pe care le lăsa în urmă, sorbindu-le frumuseţea, fără să se gândească la nimic.

Defileul Carpaţilor fusese lăsat de mult în urmă. Se înserase. Aerul rece primenit neîncetat pe platforma deschisă a vagonului, pătrunsese adânc în plămânii lui Bornea. Trecuseră de Câmpina. Incepea să se simtă, din ce în ce mai mult aerul, mai dens, mai cald al şesului ,care amintea pe cel îmbâcsit de praf al Bucureştiului. Câteva stele licăreau timid, ştergându-se pe fondul umbrit al cerului. Norii cenuşii erau luminaţi de ultimele raze ale crepusculului. Soarele dispăruse de mult; totuşi lumina lui mai persista pe aceşti nouri. Intr'un târziu, dispăru şi ea. Trenul mergea din ce în ce mai repede, din ce în ce mai obsedant, în imobilitatea zării. Uruitul roţilor îi astupase la început urechea; dar se obişnuise cu el şi acum i se părea că e linişte, liniştea cea mai perfectă; i se părea că ar auzi chiar cel mai imperceptibil sgomot, atât era de linişte, atât îi devenise de neînsemnat uruitul fiarelor. Treceau un pod. Uruitul se mări, totuşi lui Bornea i se păru la fel de natural, caşi cel cu care se obişnuise de mai de mult.

Ce brusc s'a întunecat, — gândi el. Şi când abia termină de gândit ultimul cuvânt, uruitul se uniformiză, deveni imperceptibil, încetând brusc sinistra cadenţă dispărând în neant, caşi cum nici n'ar fi existat, pentru a permite unei voci venite de nicăeri şi totuşi prezente, să fie auzită:

— E nenaturală înserarea asta, — continuă vocea gândirea începută de el. Bornea se întoarse să vadă pe cel care continuase, printr'o stranie coincidenţă, atât de măestrit, gândirea lui; dar nu văzu decât tabla neagră a vagonului. Rămase o clipă zăpăcit. Roţile îşi începură brusc uruitul. Bornea tresări. Incepu să râdă: vorbise singur.

Se întunecase şi mai tare, încât, dela o vreme, nu mai vedea nimic. Simţea doar aerul proaspăt şi, mai cu seamă, auzea, din ce în ce mai desluşit, cadenţa roţilor de fier. Uruitul i se impregnase atât de adânc, încât, dacă trenul ar fi stat, roţile şi-ar fi urmat, de sigur, ţăcănitul, impresionându-i mai departe timpanul. Se rezemă de balustradă şi privi jocul tampoanelor. Unul dintre ele, atât cât se putea vedea pe întunericul acesta, era strivit; avea o dungă pe faţa de sus; avea o sudură, o cicatrice, probabil urma unui accident.

Ce nepricepere, ce lipsă de estetică, gândi Bornea, ce desgustător un tampon pe care se citeşte urma accidentului. S'ar fi putut topi, ca după aceia să fie din nou turnat. Decât diform, mai bine amorf, căci astfel i se poate da uşor o formă nouă, lipsită de imperfecţie, o formă nouă şi estetică.

„O formă nouă şi estetică", — răsună undeva, în el, ecoul.

— O formă nouă şi estetică, — răspunse Bornea însuşi, ecoului gândului său.

Şi ţăcănitul continuă tot atât de regulat, tot atât de de obsedant, tot atât de convingător.

„O formă nouă", — răsunară de astădată roţile... „şi estetică" continuară şinile

Bornea plecă privirea şi o fixă pe şini. Le vedea cum se retrag, cum parcurg roţile.

Pironi ochii pe şini, le fixă; le vedea cum nu se mişcă. Trenul stătea pe loc. Şi totuşi uruitul continua mai puternic, mai insistent, mai convingător.

O frunză, o batistă, un om prăvălit aci, va deveni, caşi tamponul, amorf, gândi mai departe Bornea continuându-şi şirul gândurilor. O imprudenţă doar şi el ar putea cădea între roţi, ar putea fi sfârtecat de ele, ar putea fi mestecat, desfigurat, transformat într'o massă amorfă, fără semne, fără cicatrice...

Sângele îi năpădi obrazul; dar nu peste tot. Cicatricea rămăsese tot rece, tot de ghiaţă. O simţea. O văzu din ce în ce mai clar, mai mare; o văzu conturată pe faţa sa. şi se văzu pe el, cu obrazul mare, cu trăsături care — toate — indicau, ca săgeţile, drumul spre cicatrice.

Işi văzu faţa aşezată drept în faţa obrazului. Era propria lui faţă şi o vedea cu proprii lui ochi.

Ce faţă hidoasă! Şi cât de apropiată îi este de a sa. Aproape că o atingea, aproape că îi simţea răsuflarea, cu propria-i răsuflare. Ce nălucire!

— Şi totuşi e faţa mea, gândi mai departe Bornea.

„O formă nouă", — răsunară iar roţile ca pentru a-şi arăta prezenţa.

O formă nouă...

Bornea se prăbuşi peste tampoane, urmându-şi faţa, năluca arătare, fugărind-o.

O clipă, un infinit, zăbovi carnea pe tampoane şi apoi se prăvăli sub roţi.

Cu sete sfârtecară roţile trupul, prinzându-l între spiţe, îmbucăţindu-l şi împărţindu-şi partea între ele, dela prima şi până la cea de pe urmă. Apoi, potolite, îşi urmară uruitul, bătând mai departe obsedanta cadenţă, convingându-se că nu s'a întâmplat nimic.

Doamna cea bătrână, mama celor două domnişoare, dormea deabinelea în acelaş colţ în care, până mai adineauri, dormise doar. Perechea era tot acolo, braţ la braţ, moţăind, prelungindu-şi voluptatea apropierii în lumina slabă albăstrie a becului. Numai cele două domnişoare făceau altceva: vorbeau pe şoptie, cu un tânăr ofiţer pripăşit pe locul lui Bornea „pân'o veni proprietarul".

III

In dimineaţa aceea, Voldan se sculă cu o durere de cap, care îl făcu să scoată o înjurătură. Se culcase seara târziu; avusese şedinţă de noapte. Abia se dădu jos din pat, când feciorul bătu în uşe.

— Ce vrei, Ioane? — întrebă Voldan căscând, recunoscând bătaia sfioasă a feciorului.

— O venit, cucoane, nişte lăzi... spune că e pentru 'mneavoastră...

— Lăzi? — se miră Voldan. De unde să-mi vie mie lăzi... făcu mai mult pentru sine. — Da cine spuseşi că le-a adus?

— Apoi dela „ispidiţie"... zice...

— De unde?...

— Dela „ispidiţie", dela gară...

— Ia intră înlăuntru că aşa nu ne înţelegem de fel...

Feciorul deschise uşa şi întinse lui Voldan nişte hârtii.

— De unde dracu să-mi vie mie lăzi... şi încă dela Paris... se miră din nou Voldan, citind hârtiile.

Feciorul, când auzi de Paris, holbă ochii, de parcă abia acum şi-ar fi dat seama de gravitatea evenimentului.

Voldan mai învârti de câteva ori hârtiile, căutând să afle numele expeditorului. In cele din urmă, găsi într'un colţ numele pe care-l căuta. Era scris foarte neclar, aproape imposibil de citit.

— Sandu Bon... Born... Bornea... Sandu Bornea... Sandu Bornea, — căută Valdan să-şi amintească. Il căută printre cunoscuţii lui, printre cei ai nevestei, dar nu-şi amintea să fi cunoscut vreodată pe cineva care să se numească astfel... Sandu Bornea...

Deodată gândul îl duse cu ani în urmă, îl duse în anii tinereţii, în anii liceului.

Sandu Bornea... da, da îşi aducea aminte... Sandu Bornea, colegul lui de bancă... cum de-i uitase numele?...

— Coane, ce fac cu oamenii, că aşteaptă de v'un ceas...

— Aha.. da — îşi reveni Voldan întrerupându-şi şirul amintirilor ce-l duceau cu vreo treizeci de ani în urmă... da, să le dea jos... dar vezi să nu le lovească... cine ştie ce-o fi înlăuntru... Sunt multe?...

— Păi să tot fie v'o zece, coane...

— Zece? — se minună Voldan, tot nedumerit de ce legătură putea să existe între vechiul lui coleg de bancă, — „urîţelul cela", cum spusese profesorul de Română la banchetul din anul trecut, când au sărbătorit treizeci de ani dela absolvire — şi cele zece lăzi venite dela Paris.

— Ei, om vedea — spuse Voldan, ca totdeauna când avea de rezolvat o afacere mai încurcată.

— Om vedea noi. Apoi, adresându-se feciorului:

—Să descarce lăzile şi uite, dă oamenilor un bacşiş, de fiecare. S'a sculat cucoana?

— Da, şi mi-o zis să poftiţi la masă că e târziu.

— Târziu al dracului, — spuse Voldan uitându-se la ceasul brăţară care arăta orele nouă. Apoi se aşeză la birou şi începu să examineze hârtiile pe care i le dăduse feciorul.

— Expediat din Paris de către Sandu Bornea... pentru domnul Ministru Voldan... Ah! uite şi o scrisoare... „Domniei Sale Domnului... care va să zică nu şi-a uitat limba, deşi stă la Paris... Ministru... aşa...

Voldan desfăcu scrisoarea şi scoase afară două mari coale cu un scris mic, regulat, ca de maşină:

Dragă Domnule Voldan,

Iartă-mă pentru nedumerirea ce ţi-am pricinuit o cu această scrisoare şi cu lăzile ce-o însoţesc. Probabil că îţi mai aduci aminte de vechiul dumitale coleg de bancă, cel care-ţi arăta problemele la matematică — aici un nod coborî pe gâtul lui Voldan — vechiul Sandu Bornea, băiatul cu figura aceia urîtă, cu cicatricea aceea desgustătoare, Sandu Bornea. Acum pentrucă probabil că ştiai cine sunt şi pentrucă ai citit introducerea scrisorii, permite-mi să mă adresez ca unui vechiu coleg.

Ascultă:

Sandu Bornea avea o cicatrice, o cicatrice la buza superioară, cicatrice ce-i făcea gura oribilă, cicatrice ce-i făcea faţa hidoasă. Sandu Bornea a plecat, cum a terminat liceul, în Franţa. Aici, nu importă nici cum nici ce fel, a ajuns pictor. Un pictor nebun, aşa-l considerau locuitorii micului sat în care locuia, de douăzeci de ani. Pictorul acesta era mut, mut cu cei din jur. Nu cunoştea pe nimeni, nu vorbea cu nimeni, cu excepţia brutarului dela care cumpăra în fiecare zi bucata de pâine necesară. Trăia din banii ce-i câştiga din portretele şi caricaturile făcute pe la bâlciuri şi prin cafenelele Parisului, în cele câteva luni din fiecare an în care venea aici. Şi Sandu Bornea picta, picta tot timpul. Nimeni nu i-a văzut lucrările, nimeni nu i-a admirat opera. Nici nu voia. Dar odată cu boala care a început să-l frământe, s'a ridicat în el omul. O urmă de vanitate, rămasă probabil din copilul Sandu Bornea, a început să-l frământe, caşi boala. Şi urma aceasta de vanitate a învins

Voia să-şi ardă lucrările, dar n'a mai putut.

Vanitatea m'a făcut ca să dau numelui meu posibilitatea să dăinuiască câtva timp după moartea mea, în opera mea. Atunci m'am gândit să trimit cuiva tot ceeace am, tot ceeace am pictat, tot ceeace face parte din sufletul meu. Numele tău era singurul nume pe care mi-l mai aminteam, din noianul de nume ce m'au înconjurat. N'am nici un prieten în afară de pensula care

(Continuareîn pagina 10 -a)

DOAMNĂ,
FIXAREA ZILELOR DE
STERILITATE ŞI
FECUNDITATE
pe baze ştiinţifice, se face uşor cu ajutorul nouei lucrări
„CALENDARUL FEMEII"
apărut la 1 Februarie, cu prefaţă de prof. dr. C. I. Parhon.
Cereţi-l la toate librăriile şi chioşcurile de ziare.
Biblioteca „Medical Nostru" — PREŢUL 60 LEI

Frederic al doilea, elev al Franței

Gascotte, subtilul și ingeniosul biograf, care a restituit adevărata personalitate a lui Ludovic al XV-lea, „Le Bien Aimé", ne-a redat și adevărata înfățișare a creatorului Prusiei, Frederic al doilea. Goscotte are darul de a trata, în mod interesant și din puncte de vedere neașteptate, temele cele mai cunoscute, subiecte asupra cărora s'a scris biblioteci întregi.

Cu Frederic al doilea lucrul părea și mai greu de realizat, cu cât acesta, mai mult literat, a avut grija să-și adune singur manuscrisele și să vegheze la păstrarea lor. Mai mult: și-a organizat publicitatea la Enciclopediști, ca un om din timpurile de azi. N'a spus un cuvânt de spirit, o epigramă, o răutate trecătoare, fără ca toate acestea să fie înregistrate, păstrate, puse la dispoziția cercetătorilor ce aveau să vie după el. Trebuia talentul lui Gascotte, eruditul riguros după metodele „Chartismului", care să știe utiliza anecdota, trăsătura vie ce scânteiează și însuflețește ariditatea precisă a documentului și suflând „colbul de pe cronici", să dea viață, făcând să se formeze și să crească sub ochii noștri „omulețul" care a inventat războiul modern și a creiat așa zisul „Anschluss". Biograful său ni-l arată mai ales ca literat în serviciul intereselor sale de Cezar, om războinic și de imitator al lui Machiavelli, format la școala marilor Enciclopediști francezi, deci în parte fiul lui Ludovic al XIV-lea și politicianul „Revocării Edictului de la Nantes".

Gascotte consacră o bună parte din cartea sa biografiei tatălui lui Frederic cel mare, fără de care nu s'ar fi putut înțelege personalitatea acestuia din urmă. Marele Elector apare în lumina sa de uriaș fantastic și pare eșit din condeiul îngroșat al lui Rabelais, un adevărat Gargantua de pe malurile Spreei, dar șarjat în trăsăturile ridicule, cu bastonul său gros și vocabularul plin de expresia lui Cambronne, cu care se adresează soției și fiicei sale, între două citații din Biblie. Berea i se suie adesea la cap și atunci devine, mai ales, predicator și pomenitor de citații din Biblie, iar aceasta se întâmplă mai ales când e oaspetele altora. La el acasă e de o sgârcenie fabuloasă, iar când e poftit la alții se îndoapă cu varză și cu bere de provoacă frica să nu-i crape burta la tovarășii săi de chef.

Pasiunea lui cea mare e să fie înconjurat de uriași. Ii adună din toate părțile lumii și-i ademenește cu sume importante, cu toată zgârcenia sa de pomină.

Urmărit de preocuparea de a creia un popor de asemenea uriași, caută să-i imperecheze cu femei uriașe, iar aci putem vedea mijind o prevestire a concepției rasisste a lui Hitler.

Din nefericire însă, căsătoriile acestea nu dau roadele așteptate. In zadar îi îmbracă în uniformele sale împestrițate cu fel de fel de culori și ceaprazuri, el nu izbutește să obțină prăsila din care să se alcătuiască herghelia militară în care el visa să se perpetueze rassa, zisă prusiană, cu masivitatea, flegma și docilitatea ei neturburată...

Se poate ușor închipui cu ce groază s'a găsit el în fața moștenitorului, pe care o soartă, ce părea a-i face în ciudă, i-l trimisese: un șoricel, un feteleu, un „Francez"... Frumușel ca un paj, bălăior și grațios, legănându-se în mers și umblând în vârful picioarelor, ca un „prețios" crescut în saloanele pariziene și în hotelul Rambouillet. Ca să se virilizeze, bietul copil e sculat cu trompeta până'n ziuă și moțăind de somn e urcat pe cal să meargă la vânătoare, după vânătoare e dus la cazarmă unde se trage tunul în fiecare zi, pentru a deprinde cu sunetul său pe sărmanul Fritz! Programul se desfășoară astfel de dimineață până seară: exerciții militare toată după amiaza și fiecare oră era scandată de tobe și trompete.

Nu mânca decât puțin, ca o păsărică și numai bucate și lucruri din Franța.

— „De unde dracu îi vine perversiunea aceasta?", se întreba cu desperare uriașul.

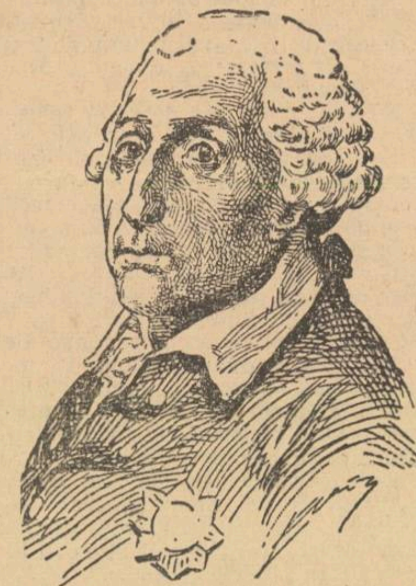
„Perversiunea" îi venea de la doică, dela preceptorul său Jourdans, dela guvernantă, toți hughenoți refugiați din Franța și care au infiltrat în sufletul copilului, zi cu zi, admirația lor pentru Franța și Ludovic al XIV-lea. In zadar îi recomanda preceptorului grosolanul său tată:

— „Exerciții multe de memorie, dă încolo latina, mitologia și antichitatea! Indoapă-l bine cu matematici și contabilitate".

Preceptorul făcea ce știa el, guvernanta îl adormea cu cântece de leagăn franțuzești, iar mai târziu cu cântece în care era vorba de primăvară, de dragoste, de flori și privighetori. Asupra acestui prinț crescut între biciu și Biblie, s'a furișat influența lui Fénélon, cu paginile utopice și muzicale ale lui Telemac, din care a luat Frederic simțul antichității, o antichitate trecută prin sufletul francez. Gascotte construește din toate anecdotele, cunoscute și archicunoscute, din viața lui Frederic cel mare, motivarea conflictului dintre tată și fiu, conflict care nu e, în fond, decât conflictul între civilizația franceză, moștenitoare a antichității latine și eline, și dogma caporalismului prusian.

Prințișorul care preferă menuetul pasului de paradă prusian, plănuește să fugă în Anglia, și să se însoare acolo cu vre-o prințesă care să-i servească de paratrăsnet dar — trădat — e prins tocmai când voia să-și ia zborul.

Gascotte povestește această încercare de eliberare cu un talent și o putere de emoție, care face pe cititor să citească cu înfrigurare și un nou interes paginile unui epizod atât de bine cunoscut și de atâtea ori povestit. Epilogul grozav al acestei încercări, este execuția în plină noapte a tânărului camarad cu care Fritz pusese la cale evadarea, execuție la care asistă dela fereastră prințul moștenitor și apoi neîndurata sechestrare, căreia desigur îi datorează o parte din perversitatea sa bolnăvicioasă, simțul exagerat al ridicului și cinismul surprinzător de care dă dovezi uneori.

FREDERIC AL II-LEA

„Memoriile" sale sunt pline de anecdote indiscrete, pe cari Voltaire s'a grăbit să le împrăștie, iar Chapelle le-a amplificat cu răutatea-i bine cunoscută. Totuși aventurile femenine ale Regelui Prusiei nu sunt nici numeroase, nici glorioase. Cea mai importantă e acea cu o dansatoare italiană, Barbarini, de ale cărei picioare groase „ca de bărbat" râdea cu multă răutate Voltaire și care a fost răpită de bețivanii din garda regelui. Ei însă au răpit-o nu pentru rege, ci pentru teatrul regal. Desigur a luat parte la faimoasele supeuri de la Potsdam, dar era atât de prost plătită încât într'o bună zi a fugit... Frederic a fost apoi condamnat la un mariaj forțat cu o prințesă.

Singura sa pasiune a fost Voltaire. In 1738, el scrie lui Jordans: „Adio, vreau să scriu Regelui Franței, să compun un solo pentru flaut, să scriu lui Voltaire, să schimb regulamentul armatei și alte o sută de lucruri în felul acestora". Era în primăvara vieții lui și în această epocă încă nu cunoștea pe Voltaire decât din cărțile și versurile sale. L'a întâlnit mai târziu într'o călătorie la Liège, unde Voltaire a venit să salute pe Rege.

Reîntors la Potsdam, Frederic scrie fostului său preceptor: „O să mă găsești foarte limbut, dar amintește-ți că am văzut două lucruri care mi-au fost întotdeauna la inimă: pe Voltaire și trupele franceze".

Pentru a-l sili să părăsească Franța și a-l atrage pe idolul său la Potsdam, Frederic recurge la tot felul de trucuri și invenții.

Voltaire se duce însoțit de acea pe care o dă drept nepoata sa, Denise cea groasă și grasă. A fost o perioadă de entuziasm, Voltaire găsea că prințul făcea versuri ca un Catul și cânta din flaut ca Telemac, în istorie era Tucydide, Polyb, în sfârșit era August Frederic-Virgil!

Veni însă ruptura și atunci el deveni August-Frederic-Trissotin. Nu numai viața a opus pe Jean Jacques lui Voltaire, ci și inima lui Frederic, care-l detesta pe Jean-Jacques, pe cât îl iubea pe Voltaire. Totuși când a auzit că autorul lui *Emil* a fost decretat arestat și s'a refugiat la Neuchatel s'a îngrijit să-i găsească adăpost și să-i vie în ajutor.

Fără îndoială că el a impus Academiei din Berlin, ca subiect de premiu în 1783 următoarele chestiuni: „Ce a făcut limba franceză o limbă universală? De ce merită această prerogativă? Se poate prezuma că o va păstra?" Rivarol a căpătat coroana într'un „tornoi" la care a luat parte și Mirabeau. Regele a intrat într'o corespondență, scânteetoare de spirit, cu Rivarol cu acea pe care o întreținuse cu Voltaire, patruzeci de ani în urmă. Gascotte a știut să sublinieze și să desprindă marea influență franceză în acest genial prusian.

ANTON CEHOV
MOARTEA FUNCȚIONARULUI

Intr'o seară minunată, în rândul al doilea de fotolii, ședea nu mai puțin minunatul funcționar executor Ivan Dimitric Cerveacov și privea cu binoclul reprezentația „Clopotelor din Corneville". El privea și se simțea în culmea fericirii. Dar deodată... In povestiri se întâlnește adesea acest „dar deodată". Scriitorii au dreptate: viața e atât de plină de lucruri neașteptate!... Dar deodată fața i se crispă, ochii i se holbară, respirația i se opri... își luă binoclul dela ochi, se înclină și... apcihi!!! După cum vedeți, strănută.

Nimănui și nicăeri nu-i este oprit să strănute. Strănută și țăranii și șefii poliției, câteodată chiar și tainicii noștri consilieri. Toată lumea strănută. Cerveacov nu s'a rușinat deloc; se șterse cu batista și — ca un om politicos — privi în jurul lui dacă n'a deranjat pe cineva cu strănutatul său. Dar aici se cuvenea să se rușineze. El văzu că bătrânelul care stătea înaintea lui, în primul rând de fotolii, își ștergea stăruitor chelia și gâtul cu o mănușă și mormăia ceva. In bătrânelul din față, Cerveacov recunoscu pe înaltul funcționar Brijalov, cu gradele de general, care era la serviciul departamentului căilor de comunicatie.

„L-am stropit! — se gândi Cerveacov. Nu-i șeful meu, e străin, dar totuși e incomod. Trebue să mă scuz".

Cerveacov tuși, se aplecă înainte și șopti generalului la urechi:

— Mă iertați, s'celența voastră, v'am stropit... eu din întâmplare...

— Nu-i nimic nu-i nimic...

— In numele lui Dumnezeu, mă iertați. Eu doară... eu n'am vrut!

— Ah, stăți jos, vă rog! Lăsați-mă să ascult!

Cerveacov se rușină, zâmbi prostește și începu să privească la scenă. El privea, dar nu se mai simțea fericit. Incepu să-l cam chinuiască neliniștea. In timpul pauzei el se apropie de Brizjalov, se plimbă pe lângă el și, învingându-și sfiala, murmură:

— Eu v'am stropit, s'celența voastră... Scuzați-mă... Eu doar... nu ca să...

— Ah, lăsați... Eu am și uitat, iar dumneata tot despre aia!, — spuse generalul și își mișcă nerăbdător buza de jos

„A uitat, dar ce ochi răutăcioși are", — se gândi Cerveacov, privind bănuitor la general. „Nici nu vrea să vorbească. Trebue să-i explic, că eu n'am vrut deloc... că asta e o lege a naturii, căci o să creadă că am vrut să-l scuip. Acum n'o să creadă, dar mai târziu poate să creadă!.."

Sosind acasă, Cerveacov spuse soției despre nepolitețea sa. Soția, cum i se păru lui, se purtă foarte ușuratic față de cele întâmplate; la început ea se sperie, iar apoi când află că Brizjalov e „străin", se liniști.

— Totuși, du-te să te scuzi, — spuse dânsa. O să creadă că nu știi să te porți în societate!

— Tocmai asta! Eu m'am scuzat, dar el nu știu cum... Nu mi-a spus nici un cuvânt bun. Dealtfel nici nu era timp să vorbim.

A doua zi Cerveacov își puse uniforma de gală, își potrivi freza și plecă să se explice cu Brizjalov. Intrând în sala de așteptare a generalului, el văzu acolo pe mai mulți solicitatori și — printre ei — chiar pe general care începuse primirea cererilor. Generalul, luând interogatoriul câtorva solicitatori, ridică ochii și asupra lui Cerveacov.

— Ieri în „Arcadia", dacă vă amintiți, s'celența voastră, începu să raporteze funcționarul-executor, eu strănutai și... din întâmplare v'am stropit... Scuz...

— Astea-s fleacuri... Nu face nimic! Dumneata, ce poftești? — se adresă generalul următorului solicitator.

„Nici nu vrea să vorbească! — se gândi Cerveacov, îngălbenindu-se... Se supără, vra să zică... Nu, asta nu se poate lăsa așa... Eu îi voiu explica..."

Când generalul termină convorbirea cu ultimul solicitator și se îndreptă spre apartamentele dinlăuntru, Cerveacov păși după dânsul și mormăi:

— S'celența voastră! Dacă îndrăznesc să deranjez pe s'celența voastră, o fac tocmai, pot spune, din simțul de căință!... Fără intenție, binevoiți, dumneavoastră, s'o știți!

Generalul își construi o figură plângăreață și dădu din cap.

— Domnule, dumneata pur și simplu îți bați joc de mine! — spuse el, ascunzându-se după ușă.

„Ce bătae de joc e aicea? — se gândi Cerveacov. Aici nu-i absolut nici o bătae de joc! General! și nu mă poate înțelege! Dacă-i așa, nu mă voiu mai scuza față de acest fanfaron! Ducă-se la dracu! Ii scriu o scrisoare, dar nu mă mai duc! Zău, că nu mă duc!"

Așa gândea Cerveacov, mergând spre casă. Scrisoare generalului n'a scris. Se gândi, se gândi și nu născoci nici într'un fel această scrisoare. A doua zi trebui să se ducă singur și să se explice.

— Am fost eri să deranjez pe... s'celența voastră, mormăi el, când generalul își ridică asupra lui ochii săi întrebători — nu pentru a râde, cum ați binevoit să spuneți. Eu mă scuzam pentru aceea că, strănutând, vă stropii... da nici nu mă gândeam să râd. Oare îndrăznesc să râd? Dacă noi vom râde, atunci înseamnă că nu avem nici un respect față de persoanele înalte... nu va fi...

— Ieși afară!! — sbieră deodată generalul, învinețit și tremurând.

— Ce-i? — întrebă, pe șoptite Cerveacov, pălind de groază.

— Ieși afară! — repetă generalul, bătând din picioare.

In pântecele lui Cerveacov s'a rupt ceva. Nevăzând și neauzind nimic, el se retrase spre ușă, ieși în stradă și se împletici... Ajunse mașinal acasă, fără să-și desbrace uniforma de gală, se culcă pe canapea și... muri.

(Traducere din limba rusă de Pericle Diomo).

Viața Artistică

(Urmare din pagina 7-a)

de ani, amestecând printre culorile paletei, visuri de tinerețe și bucurii naive.

*

Trăsăturile largi, nervoase, culorile dense și vii din priveliștile romane ale d-lui **Ioan Mirea** nu sunt o indicație convingătoare asupra artei sale actuale dar una suficient de clară asupra viitorului ei. E și natural: d-l Mirea e încă tânăr de tot, abea întors dela studii. Nu putem vorbi deci despre un acord între sentiment și meșteșug.

Se cunosc în pânzele sale ezitări asupra punctului unde trebue pus interesul pictural. D-l Mirea e un pictor tânăr dar un pictor adevărat. Simte culoarea, bogăția ei misterioasă, strălucirea viguroasă a tonurilor. Rămâne ca armoniile să fie stăpânite, să se ajungă la claritate și la stil. Ceia ce, avem toate semnele, nu va întârzia.

*

In momentul de față, contrar obișnuinții, sunt deschise multe expoziții de sculptură. Ne vom ocupa astăzi numai de două dintre ele. D-na **Maria Grigorescu-Vasilovici** este o artistă deosebit de muncitoare, o artistă care înlătură efectele ușoare și nu se exprimă la noroc. Evită incursiuni în necunoscut, pline de speranță și de pericole posibile. Se ține în limitele a ceia ce cunoaște, poate pătrunde, și o convinge. Nu din timiditate sau din prudență comodă, ci mai degrabă din credința că este cinstit să spui numai ce mai întâi a fost din plin încercat, simțit. Și apoi, fiindcă socoate că nu trebue nimic părăsit dintr'o lume de unde se mai pot extrage bogății ascunse.

Astfel, d-na Maria Grigorescu-Vasilovici modelează și compune după instrucții firești, prilejuite de natură și succesele sale sunt numeroase. Expoziția cuprinde multe capete de expresie cu forme puternice, basoreliefuri armonioase ca ritm liniar și siluete de o fantezie subtilă și de o discretă elocvență.

*

D-ra **Claudia Cobizeva** este un sculptor al realității. Fără premeditare, fără idee preconcepută, fără a tinde spre un stil, artista aceasta creiază opere pline de umanitate. In busturile sale nu se cunosc urmele procesului de transpunere — pare că formele exteriorizează direct emoțiile vizuale primite. Și în sculptură, unde creația trece prin atâtea faze, impresia aceasta de spontaneitate e foarte rară.

D-ra Cobizeva nu se mărginește să modeleze după aparente; merge în adâncul lucrurilor și se înțelege ușor că în universul artei sale trăește un suflet sensibil.

TACHE SOROCEANU

CRONICA FANTEZISTĂ

Ce este norocul?

Norocul este noțiune abstractă cu aplicațiuni foarte concrete. Aceasta ar fi o definiție. O alta ar putea suna astfel: norocul este explicația simplistă a multor lucruri inexplicabile... O a treia: norocul este... atuncea când împiedicându-te de un bolovan în loc să cazi să-ți spargi capul, bagi de seamă că bolovanul este o pungă plină de bani. Definițiile ar putea fi multiplicate la nesfârșit. In orice caz, a contura norocul într'o definiție nu de-adreptul științifică, dar oricum, să zicem cât mai exactă, este o întreprindere... nenorocoasă.

De altfel, viața în galopul ei de toate zilele ne pildueşte clipă cu clipă cam ce este norocul. Sunt întâmplări cari nu pot fi explicate decât numai prin noroc și prin ghinion. Un erou al aerului, care în timpul marelui război a doborât nenumărate avioane inamice, care dintr'un bombardament antiaerian scapă cu obrazul curat și cu corpul nevătămat și care însfârșit prăbușindu-se de trei ori cu avionul, izbutește să se salveze cu parașuta, venit acasă într'un scurt concediu, alunecă pe trotuar, pe o coajă de banană și-și fracturează baza craniului.... Ce explicație poți da acestor întâmplări: noroc și ghinion. Altă întâmplare: un individ cade pe o șină de tramvai. Tramvaiul se apropie vertiginos, este la câțiva pași și toate eforturile manipulantului par a fi zadarnice. Individul va fi strivit. Lumea țipă îngrozită. Deodată vagonul se oprește brusc! Ce minune s'a întâmplat Se întrerupsese curentul de la uzină. Iar individul de pe șină se ridică tacticos și se scutură de praf...

De multe ori norocul ți se bagă așa, în viață ca un chibiț la un joc de cărți. Te superi că se amestecă și-ți strică socotelile tabietului, dar până la urmă vezi că acest chibiț plictisitor este norocul. Și-l... ierți. Raționamentul este valabil și pentru ghinion cu deosebirea că nu-l mai ierți. Il înjuri... O fată a căzut în apă. Pe cheiu, lume multă, îngrozită. Panică, vociferări. Deodată, unul sare și salvează fata care, ca'n filmele americane, este multimilionară.

Evident, ori cât ar fi de rară floarea recunoștinței, ea există totuși. Salvatorul devine fericitul soț al milionarei.

Mai târziu, după trecere de vreme, milionara vrând să-și parfumeze existența cu o amintire romantică, îl întreabă sentimentală dece a sărit s'o scape de la înec. Iar el îi mărturisește:

— „Păi, să vezi, mi-a dat cineva brânci...".

Dacă ar fi avut ghinion s'ar fi înecat. — De altfel, rolul social al loteriei de stat nu este numai să aducă venituri și să creeze la fiecare 15 ale lunei o serie de bogătași, cari vor plăti impozite, dar mai ales să dovedească anume că norocul nu este numai o prezență care călăuzește destinul, dar chiar o instituție oficială...

Ințelepciunea populară, această vastă întreprindere de înmagazinat observațiuni judicioase, a rezolvat problema definiției norocului printr'o perifrază versificată:

Fă-mă mamă cu noroc
Și aruncă-mă în foc.

Probabil că acest dicton trebue să aibe la bază următoarea legendă, care ca orice legendă, cuprinde în mod obligatoriu, un sâmbure de adevăr: dintr'o răzbunare sau ca să ispășească vreo pedeapsă, sau în sfârșit, ca să servească drept ospăț unor canibali flămânzi, un X oarecare a fost asvârlit într'o vâltoare mare, de unde urma să fie scos ori scrum ori friptură. Ei bine, omul n'a fost scos nici scrum, nici friptură. A ieșit întreg și cu formidabilă descoperire în buzunar: Asbestul este neinflamabil... Pasă-mi-te atunci când a fost aruncat în cuptor era îmbrăcat din creștet până'n tălpi în asbest. Firește, această formidabilă descoperire i-a adus avere și faimă. Ba, mai mult, ca să dăm acestor legende și o nuanță mistică am putea adăoga amănuntul că flămânzii canibali cari îl puseseră pe eroul nostru pe tigaie, observară că nu ia foc, au văzut în aceasta un semn al zeilor, iar în eroul nostru un trimes al lor și s'au grăbit să-l deslege, să i se prosterne și să-l proclame mai mare peste ei, toți.

Așa că omul nu numai că a descoperit neinflamabilitatea asbestului, dar a ajuns și mărime peste canibali...

Dictonul însă, așa cum este formulat, e incomplect. El ar trebui să glăsuiască astfel:

Fă-mă mamă cu noroc
Și aruncă-mă în foc, în haine de asbest...

Drept este că nu mai rimează, dar se potrivește...

Ștefan Tita

O manifestare a dansului românesc

Salutăm cu interes vestea spectacolului anunțat de câțiva dansatori români pentru ziua de 16 Februarie. In cadrul unei seri de dans la *Opera Română*, tinerii artiști români vor desfășura câteva realizări de talent.

Gruparea pentru dans și balet este alcătuită din d-nii și d-nele Vergiu Cornea, Vera Proca-Ciortea, Elfriede Rotchild și Sissi Dimancea.

Partea muzicală va fi susținută, la pian, de Hilda Jerea.

Dansatorii s'au inspirat deopotrivă din folclorul românesc (legende, basme) cât și din muzica occcidentală.

Tendința exprimată de acest spectacol este cu atât mai nouă, cu cât o parte din muzică a fost scrisă simultan anume pentru dans.

SISSI DIMANCEA
EL. ROTSCHILD
V. PROCA-CIORTEA

Dansurile românești ilustrează muzică de M. Andricu, Filip Lazăr, Alma Cornea, Sabin Drăgoi, Paul Constantinescu și Hilda Jerea.

Celelalte compoziții coreografice găsesc motivele de inspirație în Bach, Debussy, Pierné și Poulenc.

O gală de dans românesc, la care iau parte tinerii artiști români ne bucură și trebue să fie răsplătită cu încredere.

A APĂRUT

VIFOR

de PETRE NEAGOE

DIN ENGLEZEȘTE DE
Profira și Teodora Sadoveanu

EDITURA „ADEVERUL" S. A.

Prețul 80 Lei

SAVANȚI STRĂINI

PROF. EUGEN PITTARD

ASCUNDEREA ADEVARULUI?

(Urmare din pag. 1-a)

analfabetismul nostru, lipsa de intelectualitate și puțina sete de carte — vom atrage prin aceasta veșnic atenția diriguitorilor, cât și atenția societății românești — asupra unor nevoi cari trebuesc împlinite.

Franța, Elveția, Cehoslovacia, etc. dau, de pildă, cea mai mare atenție bibliotecilor populare — cel mai bun mijloc de răspândire a culturii în popor. La noi astfel de biblioteci nici nu există.

Dacă vom utiliza rețeta d-lui Ionel Teodoreanu, ascunzând ca Spartanul vulpea sub pulpană, — vom păți și noi ca el: adevărul ne va mânca măruntaele. Incultura și analfabetismul ne vor suge toate puterile.

Proclamarea adevărului, repetarea lui în materie culturală — seamănă cu propaganda din Franța și din Anglia pentru înarmare.

Dacă s'ar fi ascuns acolo adevărul: că aceste țări nu erau înarmate și că inamicul lor este înarmat până în dinți — marile puteri apusene ar fi încrucișat brațele și, la prima ciocnire, s'ar fi prăbușit la pământ.

Așa însă, darea pe față a adevărului a adus o schimbare în echilibrul de forțe.

Cultura seamănă cu arma.

Un popor cultivat este mai destoinic și pe front decât unul primitiv: dovadă poporul britanic care — chiar fără serviciu militar obligatoriu — a creat în câteva luni un soldat excelent.

Atunci totul s'a datorat: neascunderii adevărului.

Dacă cunoaștem exact realitatea, știm cum să procedăm.

Altfel, orbi, călcăm — fără să ne dăm seama — în prăpastie.

M. SEVASTOS

COSTICĂ ELEGANTUL

Costică Ignat...

Acesta era numele cu care flăcăul lui moş Dobre Ignat pornise, inițial, în lume. Neavând vreun fel de carte nu putuse lua slujbă la stat, aşa că devenise vrând-nevrând, ziarist şi poet, folosind un talent de care se minuna şi el. In această calitate murea, literalmente, de foame. Asta nu-i domolea cu nimic țâfna şi increderea într'un destin măreț. Purta plete, lavalieră şi călca peste mocirla caldarâmului direct pe ciorapi, pingelele socotindu-le de natură cu totul burgheză şi profană. Despre săpun avea o părere cu totul detestabilă. Fuma de împrumut şi bea ocazional, pe la praznice, festivități şi aldămaşuri.

Ca ziarist, îşi „prostitua condeiul" la gazeta d-lui Vespasian Dop, care aspira şi el să abandoneze comerțul de băuturi spirtoase în schimbul unui mandat de deputat. Salariu, pe apucatelea. Ca poet se considera ultimul trubadur al unei lumi ce-şi iriza ființa în înălțimi senine şi fără legătură cu urbea Urzicenilor. Visa contese palide şi-şi vedea sațiul stomacului prin îngrijirea unui suflet înțelegător şi distins care era văduva unui chirigiu. Incolo era om ca toată lumea. Cetățenii îl înconjurau cu simpatie, îi citeau articolele pline de duh, şi-l omagiau entuziaşti cu câte un pahar de vin. Asta pentrucă le servea interesele făcând să fie auzite de cei sus puşi păsurile lor.

Surprins pe când cumpăra un săpun Marsilia, şi neținând seamă că era vorba de un simplu comision, prietenii îl botezară „Costică Elegantul".

In Urziceni deci numele său complect şi bine cunoscut era Costică Ignat Elegantul.

Intr'o vară, urbea trebuind să-şi trimită un delegat la Ismail pentru a-şi expune doleanțele în congresul municipiilor şi comunelor, alegerea fu făcută, unanim, în persoana lui Costică Ignat Elegantul. Intolit complect în contul unui articol bugetar al comunei, cu o sumă bunişoară în buzunar şi cu un discurs ce sta să explodeze în minte, Costică Ignat luă drumul Ismailului, hotărît să pună la punct chestiunile de gospodărie comunală.

După 3 zile de şedere în Ismail, constată că nu putuse pune la punct decât o chestiune de gospodărie personală, hotărându-se ferm să se însoare cu Sonia Kirikin Mihailovna, nepoata după soră a fostului praporcic Ivan Stacalin Poşircov, fire contemplativă şi golan perpetu şi notoriu. Mândru de isbânda sa, Costică Elegantul, care plecase spre Ismail cu cl. II-a, aducea în dar Urzicenilor un compartiment complect de clş III-a în care se înghesuiau pe lângă el şi soția sa, Ivan Stacalin Poşircov şi soția sa Ana Dumitrievna Poşircov, unchiul şi mătuşa, îmbrăcați pe pricopseală.

Aşa îşi închegă Costică Ignat o familie, transformându-şi cu această ocazie numele în acel de Costia Ignatiev.

In căsnicie, în afară de predispoziția de a face copii, Sonia Kirikin Mihailovna mai adusese un samovar de ceai coclit şi ciuruit şi acea atmosferă slavă de cugetare adâncă, de delăsare acută şi de fatalism bolnav.

In cocioaba în care îşi cuibărise fericirea, Costică Elegantul se răsucea nervos, ca un şef de familie cu pretenții.

„Sonia Kirikin Mihailovna, doresc să fie linişte, linişte adâncă, altfel nu pot lucra cu folos... Uite la Sonişca cum se sbengue prin propria sa murdărie!...

„Costia Ignatiev, exagerezi... murdăria este dela Feodor de când l-ai strâns prea tare în brațe...

„Totuşi, doresc...

De obiceiu intervenea împăciuitor Ivan Stacalin Poşircov, de după cotlon, unde sta aciuiat ca o cobe:

„Nu trebuie să te potriveşti la nimicuri, Costia Ignatiev... Toate sunt făuriri de-ale lui Dumnezeu şi omul nu poate schimba nimic... Sonişca, te-ai spoit pe gură de par'că ai mâncat dovleac...

Intr'un jilț borşit Ana Dimitrievna se stafidea flămândă şi tuşea înăbuşit, învăluită într'o boccea înflorită şi slinoasă.

„Ivan Stacalin, vezi de samovar că s'a stins... Vai, când eram la Tobolsk, aveam un samovar care nu se stingea deloc... Când venea la noi secretarul gubernii, fericitul Onisim Koropetski, sorbea ceaiuri fără măsură, îndoite cu rom de Brem... Iți mai aminteşti Ivan Stacalin?!...

„Cum să nu-mi amintesc, Ana Dimitrievna!... Purtam pe atunci ciubote de safian şi blană dela Irkutsk... Vai, ciubotele mele!... Nu mai am decât turetcii...

Ivan Stacalin Poşircov nu mai avea, într'adevăr, decât turetcii cu care făcea dovada nobleții sale apuse...

Costică Ignat asculta copleşit de amintirea unor întâmplări ce nu se mai puteau repeta.

D. PAUL CONSTANT

„Aşa îmi aduc şi eu aminte de ghetele cu scârțâetori şi cu talpă dublă pe care le aveam la Ismail... Sonia Kirikin Mihailovna, poți să spui că nici acum Sonişca nu se joacă în murdăria proprie...

„Nimeni nu poate opri ceeace Dumnezeu a hotărît să se întâmple... Sonişca fii cuminte şi treci alături şi te joacă... Feodor, treci tu în locul Sonişcăi...

Această inițiativă a Soniei Kirikin împăca pretențiunile gospodăreşti ale şefului familiei.

„Samovarul este gata...

Ivan Stacalin Poşircov se înfigea cel dintâiu la cana. Intr'un ibric improvizat dintr'o cutie de conserve îşi dichisea un ceai clocotit, cu care se cuibărea după cotlon, sorbindu-l tacticos.

Costia Ignatiev îşi sorbea ceaiul meditativ, cu gândul credincios aceloraşi contese palide ce-l chemau cu tristețe într'o lume de azur şi de splendoare. Ana Dimitrievna clefănea nişte pâine înmuiată iar, Sonia Kirikin îşi desgheța şi ea nasul în aburii calzi ai unui ceai de culoare degerată. Copiii se hrăneau după putință, desfătându-se cu mijloace proprii.

Totul se desfăşura în ordine, gospodăreşte. Se întâmpla câte odată ca Ivan Stacalin să-şi înfigă mâna mai adânc în grămăjioara cu zahăr. Acest abuz supăra pe Costia Ignatiev care observa necruțător:

„Ivan Stacalin Poşirkov, ce ai să faci cu atâta zahăr?... Are să-ți crape burta!...

„Costia Ignatiev, eşti nedrept! Dumneata ai luat tot atâta!... Vai, când eram la Nişnovgorod, pe timpul iarmarocului, îmi cumpăram ciubote de safiam şi beam ceai cu vutcă curată... Iți mai aduci aminte Ana Dimitrievna...

„Cum să nu-mi aduc aminte, Ivan Stacalin... Dar basmaua mea albastră cu flori galbene şi verzi...

„Ce viață, ce viață!... Sonia Kirikin nu era mai înaltă ca o pereche de turetci încrețiți; de unde să ştie ea cum au trăit bătrânele ei rude... Cum am crescut-o noi de frumos şi în ce belşug!...

„Ivan Stacalin, eu nu-mi aduc aminte decât că într'o zi m-ai luat de păr şi mi-ai smuls din mână şi mi-ai mâncat bucata de colac pe care mi-o dăruise Maruşca Ivanovna Soloviev, femeia bețivului cela de Sofronie Bogacin Soloviev.

„De unde să-ți aduci tu aminte, Sonia Kirikin, de toată grija cu care ți-am înconjurat copilăria?

In această atmosferă de hărțuială pe meschine chestii de nutriment se scurgeau ceasuri în şir, până noaptea târziu, când adormeau cu toți duşi, rânduiți pe un pat beteag şi murdar, dând imaginea exactă a grătarelor speciale pe care se pârpălesc renumiții mititei şi patricieni. Singur Costia Ignatiev veghea deasupra unei foi de hârtie, chemând cu desnădejde o inspirație fericită. Prin colțuri, şoarecii îşi ascuțiau colții în rozături monotone şi odihnitoare...

*

Sonia Kirikin credea nestrămutat în geniul soțului său, aşteptând cu o disperantă răbdare timpul în care să fie valorificat. Costia Ignatiev însă, trebue să mărturisim, îşi pierduse cu totul răbdarea. Copiii i se înmulțeau ca ciupercile, iar Vespasian Dop, opozant nemângâiat, îşi smulgea ca din ochi arginții din tejghea, pentru întreținerea gazetei.

„Te salut şefule!

„Cu ce vă putem servi?

„Dă-mi un pol, că n'am de coşniță!... Mi-a născut nevasta iar...

„Regret... V'am mai dat şi eri...

„Bine, dar eu mănânc în fiecare zi...

„Poate luați un pahar cu vin, fiindcă, vezi dumneata, aşi vrea să-mi torni un articol să-l înjuri pe Dumitrescu perceptorul.

După ce se afuma de-abinelea, Ignatiev pleca acasă pus pe pricină...

„Sonia Kirikin, mă scoți din sărite... Deschideți fereastra că o să vă asfixiați... Ivan Stakalin Poşircov, dacă nu te mişti de după cotlon, am să-ți pun ouă sub dumneata să le cloceşti!... E un scandal!...

„Costia Ignatiev, linişteşte-te...

„Nu mă liniştesc, Ana Dimitrievna...

„Vai, cum de ai semănat la apucături cu Tolstoi?... Nici pe el nu-i mai împăca viața proprii lui familii!...

„Nu mă împacă viața în general a târgului ăsta păcătos!... Am să ies în stradă şi să mă bat cu toată lumea!

„Dumnezeule Sfânt, vrei să ai vreun duel şi să mori ca Puşkin? Linişteşte-te, Costia Ignatiev...

„Am să plec în mijlocul târgului şi să strig toată dobitocia cu care se îngraşe omenirea de astăzi...

„Dar nu te gândeşti că afară este lapoviță şi că ciubotele ți-s cu totul găurite?...

„Nu face nimic, am să răcesc şi am să mă internez într'un azil...

„Intocmai ca Maxim Gorki!... Ce asemănare, Dumnezeule!...

„Crezi c'ar fi rău? Acolo ai avea un adăpost curat şi o hrană asigurată!...

Auzind de hrană, Ivan Stakalin Poşircov se simțea însuflețit.

„Despre partea asta îți găsesc toată dreptatea. Am auzit că Duminecile şi sărbătorile se pregăteşte acolo câte un crap în tavă şi li-se dă şi câte un gât de rom...

„Ivan Stacalin, pune samovarul... Vai când eram la Crim, îmi îndulceam ceaiul cu miere...

„Acum ai să-l bei în gustul lui. fără zahăr...

„Feodor, ibricul acela este pentru pus ceaiul, nu pentru ce faci tu în el...

„Nu neliniştiți copilul, Ana Dimitrievna.

La al cincilea copil, Costia Ignatiev avu, în sfârşit, fericirea să-şi vadă patronul înscăunat deputat. Sigur de un post compatibil cu inclinațiile lui, se prezentă scurt:

„Să trăeşti, şefule!...

„Cu ce vă putem servi?

„Păi, cu ce mi-se cuvine şi mie, după ani de aşteptare şi de muncă, în acest ceas de isbândă.

„Mă rog, mă rog... Ai toată dreptatea... M'am şi gândit la una ca asta. Uite ce am hotărît: cinci ani am stat eu la tejghea şi dumneata ai învârtit politica... Acum să-mi ții dumneata locul la tejghea şi eu să mă duc în parlament... Am toată încrederea!

„Domnule Vespasian...

„Nu-mi mai mulțumi, neică... Ți-se cuvenea...

In casa lui Costie Ignatiev, apele s'au liniştit...

Sonia Kirikin mănâncă din belşug, Ana Dimitrievna şi-a rotunjit obrazii, iar Ivan Stakalin Poşircov şi-a fixat reşedința în dosul unui butoi cu vin pe ales...

Când se înfierbântă prea rău, apare în mijlocul localului şi îi trage câte-o căzăcească, bătând cadența în turetcii cismelor încăputate din nou.

Din când în când, în liniştea serilor plăcute şi îmbelşugate, Ignatiev prinde să se tângue, prefăcut.

„Vezi, tu, Sonia Kirikin, nu asta era viața la care râvneam eu...

Ivan Stakalin Poşircov intervenea atunci filozofic:

„Toate sunt făuriri Dumnezeşti, Costia Ignatiev... Crezi dumneata că Dostoiewski sau Puşkin ar fi refuzat o asemenea strălucită situație?... Toarnă-mi te rog, puțin ceai şi mai mult rom... Uite, când mă gândesc la situația dumitale, îmi vine să cred şi eu în recunoştința muritorilor de rând față de marile genii... Costia Ignatiev, îmi dai voie să mă ostenesc să-mi potrivesc singur ceaiul... Nu neliniştiți pe Ana Dimitrievna; este atât de fericită că s'a suit în aşternut uitând să-şi scoată ciubotele...

PAUL CONSTANT

„Zile senine" la Teatrul Liber

BEATE FREDANOV
P. AUREL MANOLESCU
FIFI HARAND

I. CONSTANTINESCU
CLODA BERTOLA
MIRCEA SEPTELICI

Desene de NER

ştiinţifice

In oraşul St. Louis din Statele-Unite se face actualmente o interesantă experiență fiziologică. E vorba de alimentarea unor persoane numai prin injecții cu substanțe nutritive, cu excluderea oricărui mijloc de ingestiune a hranei. Persoanele cărora li s'a aplicat timp de trei luni acest tratament, se mențin perfect sănătoase.

Nu sunt mulți ani de când valoarea unui aliment era exprimată în calorii. Se părea că numărul, care exprimă totalul de calorii, e suficient pentru a ne da seama dacă cineva este bine sau rău hrănit. Albuminoidele şi hidrații de carbon contau ca singurele principii alimentare vrednice de acest nume. Unii visau chiar să ajungă cu timpul să concentreze un prânz, cu un anumit număr de calorii, intr'o singură pilulă. In felul acesta, intreaga provizie alimentară, necesară pentru o săptămână, ar fi putut să fie păstrată cu uşurință in buzunarul vestei.

Recentele incercări mai sus pomenite, făcute in America, par sa deschidă perspective asemănătoare. Intr'adevăr, introducând zilnic hrana in forma cea mai concentrată — prin injecții — în circuitul sângelui, n'am mai avea nici o grijă de pregătirea mâncărurilor, gospodinele ar fi uşurate de această corvoadă şi am scăpa şi de plictiseala restaurantelor.

Diferitele expediții de exploratori ar putea să ia cu ei, in loc de conserve alimentare, câteva cutii cu fiole pentru injecții. Doctorul Elmer din St. Louis, care a avut ideia acestor interesnte experiențe, a reuşit să facă injectabile substanțele albuminoide. Acesta e marele lui merit, căci hidrații de carbon sunt de multă vreme injectabili in cazuri de boală.

In realitate, metoda alimentării prin injecții nu urmăreşte deocamdată să inlocuiască hrana zilnică, ci numai să permită nutrirea suferinzilor, care au tubul digestiv vătămat şi deci nu pot lua alimentele pe cale bucală. Intrucât, pe de altă parte, vitaminele pot fi şi ele injectate in organism, rezultă că procedeul experimentat la St. Louis are toate şansele să fie adoptat in terapeutica medicală.

„OCHIUL ELECTRIC" CULEGE BUMBACUL

Un technician american Ch. S. White din Illinois, a reusit să pună la punct o interesantă maşină pentru culesul bumbacului, capabilă să adune laolaltă fibrele coapte, cu ajutorul celulei foto-electrice.

Puțini ştiu că această operație nu putea fi executată până acum decât cu ajutorul mâinilor omeneşti şi orice incercare de mecanizare a dat greş.

Intr'adevăr, niciun fel de maşină nu era in stare să stabilească in mod automat o deosebire intre capsulele de bumbac coapte şi cele crude. E drept, că şi capsulele inchise puteau fi maturizate, cu incetul, prin prăjire, insă in acest caz fibrele de bumbac astfel obținute erau de o calitate mai proastă decât cele extrase din fructele mature.

Celula fotoelectrică — denumită popular „ochiul electric" — reuşeşte să deosibească massa textilă luminoasă de capsulele cu o colorație brună inchisă, grație sensibilității ei extreme la variatiile de intensitate luminoasă. Această variație, tradusă in variații de curenți electrici, acționează, printr'un releu, un dispozitiv care apucă şi ridică numai capsulele coapte, aruncându-le pe o bandă rulantă. Rămâne de văzut dacă procedeul maşinei prin „ochiul electric" va ajunge la aceiaşi viteză ca şi lucrătorii negrii extrem de antrenați in această indeletnicire.

SUNETE CONTRA NEGUREI

După cum se ştie, ceața este un mare vrăjmaş al comunicațiilor in general şi al comunicațiilor marine şi aeriene, in special.

Pentru a inlătura acest neajuns, s'au propus tot felul de soluțiuni tehnice. Astfel, in Anglia şi America se tinde la condensarea negurei prin diferite procedee. Preferabil insă este să suprimăm insăş ceața.

In aeroporturile de pe coastele Californiei s'a adoptat un sistem alcătuit din baloane fixe, din care se aruncă o ploaie de nisip electrizat prin dispozitive diverse, in scopul de a produce o ploae. Procedeul este insă prea costisitor.

Pe de altă parte, la Institutul Smithsonian, din Washington, s'au făcut de curând experiențe care tind să demonstreze că putem impråştia ceața cu ajutorul... sunetelor. Mai exact, e vorba de undele ultrasonore, vibrații acustice de o frecvență foarte ridicată şi deci imperceptibile pentru urechea noastră, insă susceptibile de efecte impresionante. Undele ultrasonore aduc in stare de vibrație particulară straturile de aer din atmosferă, determinând astfel precipitarea negurei sub formă de ploaie.

Succesul acestor experiențe a hotărit autoritățile americane să instaleze pe aerodroamele din noul continent, o serie de enorme sirene producătoare de unde ultrasonore, in speranța că astfel problema negurei va fi practic şi definitiv rezolvată pentru navigația aeriană.

GRAIUL ALBINELOR

Un amator francez, d. Julien Françon, in urma unor indelungate observații, a ajuns la concluzia că albinele comunică intre ele folosind un grai de o extremă preciziune.

Experiențele, care l-au condus la această concluzie, sunt relativ simple. Astfel, o albină care descoperă un obiect de hrană intr'un anumit loc — de pildă o bucată de zahăr imbibată cu apă — inştiinţează imediat pe tovarăşele ei din stup asupra locului exact al prăzii descoperite. Dovadă că imediat se năpustesc in acel loc o serie de alte albine. Modul de pătrundere in locul indicat, culoarea florilor in care se găseşte prada, precum şi numeroase amănunte de orientare sunt transmise cu toată preciziunea dela o albină la alta. Mecanismul acestui grai este incă misterios. S'ar putea să fie o transmisiune prin unde sau prin efecte tactile.

Ing. I. S.

Sandu Bornea

(Urmare din pag. 8-a)

mi-a fost cel mai devotat treizeci de ani. Am vândut tot ce aveam şi mi-am ambalat pânzele. Ți le dăruesc ție. Fă ce vrei cu ele.. Ți le dau ție pentru simplul motiv că voiam să le dau cuiva. Aratăle şi altora şi, dacă vrei, arată-le şi criticilor. Până azi nu le-a văzut niciun critic. Atât. Ultimul lucru ce-l pot spune este că in momentul în care tu citeşti această scrisoare, eu, Sandu Bornea, sunt mort de mult. Părinții mei nu mai trăesc. Nu am pe nimeni; deci nimeni nu are a mă regreta. Nu mai ai de ce să te miri deoarece tot ce ți-am scris aci, nu a servit decât la a te lămuri

Sandu Bornea"

Voldan, ajutat de fecior, desfăcu prima ladă şi scoase afară prima pânză. Era un autoportret. Voldan se dădu cu doi paşi înapoi şi nu putu să-şi stăpânească un murmur de admirație şi în acelaş timp de groază. Figura lui Bornea era figura unui cadavru, a unui mutilat. Se citea pe fața sa durerea, bunătatea şi moartea. Era atât de bine făcut, încât lui Voldan i se păru că ochii lui Bornea îl urmăresc.

— Cucoane!... să uită cu ochii după mine, — strigă, speriat, dându-se înapoi şi făcându-şi cruce, feciorul...

Pânzele aveau ceva neomenesc. Până seara târziu, Voldan nu terminase de scos toate pânzele... In seara aceea, steaua gloriei postume începuse să se ridice pentru opera lui Sandu Bornea...

O singură pânză nu o înțeleseseră criticii. Era o pânză pe care mulți dintre ei credeau că pictorul şi-a amestecat culorile... Doar Voldan ştia ce reprezintă pânza aceea... Dar pentru aceasta, trebuia să-l fi cunoscut pe Sandu Bornea, trebuia să-l fi văzut, trebuia să-l fi înțeles...

Pânza aceea reprezenta cicatricea buzei inferioare... Dar reprezenta şi sufletul brăzdat de urme veşnice, sufletul artistului. Reprezenta izvorul tuturor acelor minuni care erau pânzele lui Bornea, reprezenta pe Sandu Bornea şi opera sa: cicatricea. In ea un înțelept ar fi putut citi taina lumii...

Pânza era Sandu Bornea. Pânza era neantul, era haosul. Era o clipă, prinsă şi fixată pe pânză, o clipă din viața nebuloasei. Intunericul acoperea lumina; adevărul dispărea în minciună. Dar lumina şi adevărul se întrezăreau. Pentru Bornea ieşise. Pentru omenire încă nu.

Pânza era fotografia tinereții lui Bornea. Era fotografia sufletului lui. Azi sufletul său este răspândit în opera sa. Opera sa este lumina; lumina ce spărsese intunericul si care, in cele din urmă, îl învinsese. Bornea a trebuit să moară. Sufletul său îl părăsise; trecuse în opera sa.

AMOS HERBARIU

A APĂRUT **No. 542**

RADIO-Adevărul

Cu următorul sumar:

O revoluție technică

Oraşe luminate dela distanță prin radio—Trenuri, vapoare şi aeroplane fără combustibil

RADIO-JURNALUL LA DIFERITE STAȚIUNI

Tabloul complect al orelor când sunt radiodifuzate ştirile de presă la posturile europene

A.B.C-UL RADIOFONIEI

Difuzorul

SUPER-BLOC VICTORIA 3+1

Superheterodynă ultramodernă cu lămpi roşii pe 3 game de unde

Programul posturilor europene pe săptămâna 5 — 11 Febr. 1939

INSEMNĂRI ȘI POLEMICI

Intr'o parte

Un tânăr poet își mărturisește astfel nepăsarea:

Pământul tot
De s'ar răsturna în fața mea
Nu-mi pasă!
Par'că pământului
Ii pasă de mine?
Nu-i pasă!
Lăsați-mă în pace
Eu-mi pun căciula într'o parte
Și gata!...

Gata, foarte bine... Dar vezi că nu numai căciula-i într'o parte, ci și capul...

Deraiere

Alt poet la fel de tânăr și la fel de „inspirat" scrie:

Alerg,
Gâfâi,
Transpir.
Muncesc din greu.
Respir.
Alunec,
Cad,
Mă ridic.
Sunt o locomotivă.
Pacific!

Aha! E explicabil atunci dece deraiezi...

Poem

Dintr'un poem în proză apărut în paginile unei reviste, al cărei număr următor n'a mai apărut:

„Vino... Urmează-mă... Te voi duce departe, departe unde nici cu gândul nu gândești să poți merge. Departe... Departe... Acolo unde soarele pârguește dorința... Departe... Departe... Unde piciorul omului n'a pășit încă... Vino! Să plecăm cât mai grabnic spre raiul pământesc. Eu voiu fi biblicul Adam... Tu, Eva..."

...Și nu uitați să vă luați și un kil de mere crețești!... Dacă-i raiu, raiu să fie!

Intrebare

Intr'o mică revistă (mică atât la propriu cât și la figurat) o domnișoară poetesă întreabă:

Doamne,
Dece e lumea atât de păcătoasă
Când ar putea să fie
Mândră și frumoasă?
Doamne,
Când lumea e atât de rea
Ce să mai fac
Cu mintea mea?

Ei, parcă dacă lumea ar fi fost bună, chiar foarte bună, ați fi avut ce face cu mintea dvs. domnișoară?

Părinți și copii

A apărut nu de mult un volum de versuri: „Străbătând timpul". Să vedem cam în ce chip își închipue autorul că poate să străbată timpul:

Eu am pornit în lume să-mi caut
fericirea
Când trebue s'o cauți, ce tristă-i
fericirea.
Eu am pornit în lume, 'nainte
tot'nainte.
Neantul mi-a fost numai și haosul
părinte...

Din așa părinți, așa copil...

Chiot

Un alt poet dă următorul:

CHIOT
Hii, murgule,
Hii,
Peste șesuri
Peste vii
Departe...
In altă parte.
Hii, murgule,
Hii,
Să pleci cu mine,
Să nu mai vii
Să sbori
Peste nori,
Peste țări
Peste mări,
Peste văi
Peste căi
Și să poposim
Unde-o să găsim
O fată săracă...
...Și talent oleacă!

„AM AUZIT TUNUL LÂNGĂ BARCELONA!"

PLANUL SENZAȚIONAL AL UNUI STRATEG: ANGLIA SĂ SE MUTE IN CANADA

DIN LUMEA CURIOASĂ A SUFLEURILOR DE TEATRU

TREI MILIARDE IN CĂUTAREA UNUI STĂPÂN

Toate în excelenta revistă

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

„REALITATEA ILUSTRATĂ" CUPRINDE DOUĂ PĂRȚI:
24 PAGINI MARI tipărite la heliogravură în culori și
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOȚI"

48 pagini 10 lei

Crăpături

Dintr'o nuvelă cu caracter autobiografic:

„Zadarnică mi-a fost toată truda mea de ani de zile, grei munciți și prost răsplătiți. Se ducea totul dracului. Și asta din cauza unei ambiții nemăsurate muerești. Atâta muncă și agoniseală și mică bucurie strânsă zi de zi, să se risipească, să se împrăștie ca scrumul? Atunci am simțit că-mi crapă pielea sufletului ca o piele udă bătută de vânt."

Ar fi fost bine ca autorul să-și ungă „pielea sufletului" cu puțină cremă Nivea. E foarte bună pentru crăpături...

Societate

„Mihaiu băgă de seamă că întreaga societate este compusă din el singur".

O societate compusă dintr'o singură persoană? In orice caz, o societate proastă...

Lucia Demetrius: Destine

Tânăra editură sighișoreană „Miron Neagu" ne prezintă într'un impecabil vestmânt grafic un nou volum al d-rei Lucia Demetrius: „Destine".

Sunt nuvele din care cea mai mare parte au apărut în paginile revistelor literare și care poartă, toate, amprenta unor intresante aprofundări și interpretări psihologice.

Scrisul domnișoarei Lucia Demetrius se caracterizează prin introspecțiune și omenesc. Două note dominante.

Sufletul eroilor și eroinelor d-sale este cercetat în deaproape și arătat într'o lumină crudă. Colțuri, ascunzișuri sufletești sunt necruțător roentgenizate.

In deosebi, stările morbide sunt învăluitoare, adesea halucinante. Infățișate printr'o tehnică specială care sugerează obsesia. Astfel, ultima dintre nuvele care-și împrumută titlul volumului este o impresionantă cursă a nebuniei. Emil și Michaela, eroii acestei nuvele, sunt sortiți să se prăbușească în bezna demenței; el, fiindu-ne prezentat ca începând să alunece deja pe această pantă, printr'o absență totală, abulic, cu gesturi desordonate; ea, Michaela, încătușată de-o nemărginită frică de a nu observa și ceilalți gesturile lui trădătoare, supraveghindu-l încontinuu printr'o încordare supremă, încordare care trebue să ducă la o rupere a echilibrului interior.

Repetăm, este un joc halucinant, o cursă din care îți dai seamă cu groază că nebunia trebue să iasă biruitoare și care este puternic sugerată.

Deasemeni, agonia Ioanei Lazăr (prima nuvelă), cu fadingurile acelea de conștiință specifice agonicilor, este sugerată prin aceiaș remarcabilă tehnică introspectivă.

Celelalte nuvele, unele simple notații sufletești, sunt străbătute de nervura unui omenesc autentic.

St. Tt.

Prof. Dr. Aurel Peteanu:

Din Galeria marilor dispăruți ai Banatului Prof. Dr. V. Branisce

D. dr. Aurel Peteanu este un distins intelectual care a publicat până în prezent o serie de interesante monografii privitoare la viața culturală a Banatului. Ciclul în care a apărut d-sale lucrare, „Din galeria marilor dispăruți ai Banatului" cuprinde următoarele studii cu privire la: Dr. Alexandru de Mocsonyi, Coriolan Brediceanu și Dr. Iosif Popovici.

Monografia care tratează despre marele luptător al Banatului, dr. Valeriu Branisce, este împărțită pe capitole și anume: 1) Considerațiuni generale. 2) Schiță biografică. 3) Activitatea sa profesională. 4) Activitatea sa ziaristică, publicistică și culturală. 5) Activitatea sa politică.

Este o lucrare completă, scrisă sobru cu multă înțelegere, dragoste și competință.

Reviste românești

PREOCUPĂRI LITERARE

Anul IV No. 1

Revista Soc. Prietenii Istoriei literare apărută pe Ianuarie aduce contribuția d-lor Gr. Tăușan, A. Emery-Rish, preot I. Georgescu, Al. Epure, prof. M Littman, Al. P. Todor, Elena Eftimiu și directorului prof. Petre V. Haneș.

INSEMNARI IEȘENE

Anul IV No. 2. — Februarie

Ultimul număr al „Insemnărilor ieșene" cuprinde material redacțional semnat de d-nii: Ion Petrovici, M. Codreanu, I. I. Mironescu, Otilia Cazimir, Demostene Botez, G. Bărgăuanu, Emil Colea, St. Ciobotărasiu, V. Cucu, M. Beniuc, Ion Plăcințeanu, Tt. Gheorghiu, Gh. Loghin și alții.

„MISIONARUL ORTODOX"

Anul III No. 1

Revistă lunară de îndrumare și zidire sufletească. Director: Preotul Aurel Reu.

BULETINUL PREGATIRII PREMILITARE

Anul III No. 7—10

Sumarul cuprinde semnăturile d-lor G-ral N. Ciupercă, g-ral M. Skeletti, col. Șt. Gorciu, prof. I. Simionescu, col. H. Binder, col. Gheorghiu, col. N. Săulescu, locot. Rațiu, căpt. A. Dumitriu, N. Papatanasiu, Elisa Țilenschi, Mircea Dem. Rădulescu.

„RAZA LITERARĂ"

Anul I seria 2 — No. 2

Cu colaborările d-lor Al. Busuioceanu, Ion Pillat, V. Nican, N. Udrea, Virgil Caraianopol, Fl. Călin, C. Pârlea; Trfaian Mihailescu.

A apărut:

Ioan Sulacov: Fiul poporului, roman — Editura Cultura Poporului.— Un puternic roman social al autorului romanelor „Studentul din Bugeac" și „Romanul unui flămând". Vom reveni.

*

Maximilian Glasberg: Suflete chinuite. O culegere de nuvele care cuprind mult omenesc, observație fină și justă, analiză, și un suflu de înțelegere și compasiune pentru eroii pe care îi înfățișează autorul: suflete chinuite.

Vor apare:

„Calea Lactee" versuri de Alexandru Baiculescu.

*

„Stăpâna lumii" roman de Aralda Arad, prefațat de Alexandru Bilciurescu. Editura „Principele Mircea".

Henri Focillon

Istoric, archeolog și humanist, Henri Focillon este omul care a exercitat cea mai mare influență în formarea estetică a generației de după războiu. Calitățile care i-au dat puterea de influență și valoarea sa în cultura actuală, se vădesc mai ales în cele două cărți apărute în decursul lui 1938: „Peintures romanes des églises de France" și „Art d'Occident". In prima carte el a deschis drumuri noi pentru cercetările viitoare. In cartea a doua, care e o lucrare admirabilă, el face examenul de conștiință al unui istoric, care în prezența unui imens material adunat, trece în revizie cu obiectivitate, noțiunile pe cari le-a scos și le-a predat, pentru a-și dovedi sie însuși dacă ele au trecut din domeniul părerilor personale în acel al unor adevăruri bine stabilite. Lucrare care cere răbdare și un spirit de sacrificiu pe care Henri Focillon a dovedit că le posedă ca puțini alții. In cartea sa „La Civilisation en Occident du XI-ème siécle au milieu du XV-ème", în colaborare cu Henri Cirenne și G. Cohen, H. Focillon scrie sub imboldul unei inspirații și a unei însuflețiri care îl provoacă să meargă spre scopul propus cu un dinamism pasionat și viu; în lucrarea prezentă se reflectă dimpotrivă, calmul și seninătatea unei cugetări stăpânite și sigură de ea. Lucrarea sa depășește interesul specialiștilor, ea se adresează tuturor, mulțumind și pe profesori și pe studenți, încântând pe orice intelectual, prin darul cu care știe să pună la punct problemele diverse și multiple ale artei occidentale. El aduce cititorului cult pe lângă toate aceste cunoștințe și vederi noi, rezultatul unei experiențe artistice și istorice atât de sensibilă încât intră în legătură spirituală cu el pe un plan personal. Opera sa intră într'un fel de introspecțiune etnică a Occidentului, aducând mărturia unuia din sufletele cele mai nobile și mai inalte din epoca noastră.

Henri Focillon întrunește toate calitățile omului de știință pe lângă darul de a face o expunere literară de o frumusețe unică care face să se citească și recitească unele pagini ca simple esseuri literare, deși sunt fructul atâtor vaste și amănunțite cercetări.

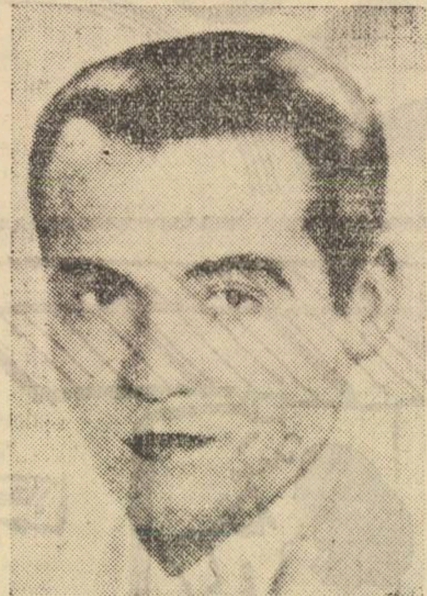
Cei ce au avut norocul să-l asculte în București, au avut intuiția nobilei și înaltei sale cugetări, precum și acea a valorii unui exponent atât de reprezentativ al culturii franceze cu tot prestigiul ei.

Iz. Sd.

Federico Garcia Lorca

La teatrul Charles de Rochefort din Paris s'a rulat „Noces de Sang" a lui Federico Garcia Lorca, despre care se vorbește mereu de doi ani, decând cu împrejurările tragice ale morții sale, despre care tot nu se știe nimic precis. Brun la față, el era un tip vesel și iubitor de viață, dar străbătut adesea de fiorii unei groaze nemotivate, ca o presimțire a soartei care-l aștepta.

Biograful său, Fernandez Almagro, ne spune că darul său de scriitor s'a manifestat dintr'odată, găsind expresiile cele mai rare și mai dificile. A venit la poezie prin muzică, pe care n'a părăsit-o niciodată căci totdeauna i-a plăcut să transcrie cântece vechi din folklorul andaluz. El a fost poet prin însăși firea sa, și nu se poate spune că a avut alt maestru decât vechiul Romancier. Din aceste izvoare de inspirație au eșit celebrele sale romanțe, In opoziție cu Calderon care exprimă viața interioară, Lorca era anecdotic, dar el tratează anecdota cu strălucire, ridicând'o mult peste nivelul ei obișnuit. Era dramaturg înainte de a scrie pentru teatru. „Romancero Gitane" e plin de scene, mici drame rapide și sintetice. Către sfârșitul scurtei sale vieți a scris „Casa lui Bernardo Albe" din care s'a silit să înlăture forma versificată. Piesa e interpretată numai de femei, cari toate se exprimă în proză.

Mulți încearcă să-l imite în literatura celor tineri din Spania, dar singurul care merită în adevăr numele de discipol al lui, este Luis Rosales.

Victoria Sackville-West

Sub auspiciile societății „Rapprochement intellectuel", Parisul sărbătorește pe Victoria Sackville-West, unul din talentele cele mai desăvârșite ale poeziei engleze contimporane.

Scoborâtoare dintr'o veche familie de intelectuali englezi, căci Thomas Sackville a fost cel dintâi autor al tragediei în versuri, n limba engleză și este poreclit, cu drept cuvânt „Virgiliu al Angliei", ea s'a născut în castelul Knolle, admirabil lăcaș antic, dăruit de Regina Elizabeth acestui strămoș al poetei, care, pe lângă darul poetic, avea și o mare capacitate de om politic.

Victoria Sackville-West a simțit nevoia de a scrie de când era copilă, debutând cu povestiri istorice; gloria literară, însă, o datorează versurilor ei pline de o fină sensibilitate și o duioasă gingășie. Poemele sale sunt cântul naturii și al vieții simple dela țară. Producția ei literară s'a îmbogățit datorită unei excepționale fecundități literare, care-i îngădue să scrie pe lângă versuri minunate și multe romane pasionante critici pătrunzătoare, impresii de călătorie, o biografie a Jeannei d'Arc, tradusă mai în toate limbile, etc.

Aproape tot anul locuește la țară în admirabilul ei lăcaș, pe jumătate fermă, pe jumătate castel vechiu, cu soțul ei Harold Nicholson, deputat și scriitor, pe care am avut ocazia să-l ascultăm la București dela tribună, făcând și el parte din cercul „Rapprochement Intelectuel".

La Paris, d-na Sackville-West va vorbi despre ultima sa carte, „Pepila, Danseuse gitane", în care povestește scene din viața familiei sale după mamă. Ea va fi găzduită în hotelul somptuos și de un lux rafinat al contelui și contesei de Castellane, cadru demn de încântătoarea gingășie a poetei care a scris „Ochard" și „Vineyard", precum și admirabila „Kings Daughter", scrieri care i-au îngăduit să se impună atenției tuturor intelectualilor nu numai din țara sa, ci din toate țările lumii.

In pădure...

O carte care strânge inima cititorului atât prin tragedia naturii, cât și prin aceea a vieții sărmanilor „seringueiros" și în care se reflectă frumusețea suferinței umane în toată grozava și simpla ei măreție. Autorul ei e Ferreira de Castro, un viguros talent portughez, care după ce și-a petrecut o parte din viață în Amazonia din Brazilia, revenind în Portugalia, a debutat în 1929, cu o prea frumoasă carte: „Imigrantes" și un esseu „Carne flămândă", în care trata „brutalitatea ancestrală în pădurea virgină și eliberarea în Amazonia". Tot ceia ce a scris a fost trăit de el în realitate. Cartea are cu atât mai multă valoare cu cât e tradusă și pusă, astfel, la îndemâna intelectualilor de pretutindeni, de Blaise Cendrars, romancier de valoare și mare reporter, cu care Ferreira de Castro a cutreerat marele ocean de frunziș, înecându-se în liane, pădurea virgină, în care „fiecare clipă de tăcere este o amenințare, fiecare tresărire a unui fruct, ce se desprinde de pe crăci, căzând în mlaștina otăvită a plantelor în putreziciune, este o spaimă mai grozavă de cât acea a exploziei unei granate în stradă"...

Numai Blaise Cendrars, un mare scriitor, autorul scrierei „La Vie Dangereuse", ar putea reda în limba franceză accentul patetic al acestei povestiri, zguduitor document al unei lumi pe care a trăit'o alături de autorul ei în toată realitatea sa formidabilă.

PEGUY

— In amintire —

In micul local care a servit odinioară de refugiu și redacție pentru faimoasele „Cahiers" și de sală de întruniri pentru „Joile" lui Charles Péguy, se află azi un mic restaurant, exploatat de un chinez, după ce a dat faliment un alt restaurator „român".

Cunoaștem puțin pe Charles Péguy la noi în țară și nu putem să-l reconstituim în persoana și autoritatea sa spirituală asupra generației din timpul sau dinaintea războiului decât cu greu.

Frații Tharaud ni-l descriu ca având în el ceva din Socrate, nu Socrate al lui Platon, ci Socrate al lui Xenofon. Vioi și familiar, mai mult comic decât spiritual, dușman a tot ce nu era viață". Un contimporan, Jean Variot, ni-l descrie în mijlocul clienților săi de „Joi", admiratori din provincie, solicitatori pentru colaborare la „Cahiers". In mijlocul urletelor care erau discuția credincioșilor săi, el sta adesea pierdut pe gânduri și surd la tot ce se petrecea în jurul său. Pe rafturile de lemn nevopsit, șirurile volumelor revistei „Cahiers". La o masă obișnuiții: Sorel „maestrul", cum îi zicea Peguy, apoi Julien Benda, Daniel Halevy, René Johannet, André Spire, René Salomé. Ca moral, Peguy era optimist, sigur de sine, lipsit de orice grijă pentru existență, cu libera spontaneitate a actelor sale și pasiunea sa pentru absolut, a știut totuși să suporte cu o tărie de oțel toate greutățile vieții sale materiale și spirituale, necedând nimic din mândria sa și necerând ajutor dela nimeni și de nicăiri. Ura pe moraliști și predicatori, care dau lecții plicticoase la orice pas. Cu chipul său de țăran copt la soare, ochii mici cenușii și gravitatea sigură de sine cu care afirma prietenilor săi:

— „Să știți că vom fi considerabili", ne pare a-l avea înaintea ochilor așa cum ni-l descrie Jean Variot în grădina sa dela Lozère.

Arta lui Peguy, zice Variot, se poate compara cu calvarele semănate pe drumurile satelor din țările catolice. Intunecate în zilele cenușii de iarnă, ele strălucesc și se aureolează în zilele însorite și sub cerurile senine.

Era, zice Copeau, un șef militar înăscut și prietenii săi erau ca o armată mică pe care el o trecea în revistă. Tharaud scrie în 1927: opera sa e prea stufoasă, prea greu de abordat pentru a deveni vreodată populară și a fi primită de marele public, dar cugetarea sa a pătruns și a intrat în circulație pe alte căi.

El trăește în amintirea celor care l-au cunoscut mai ales prin pilda care le-a fost omul. Era mai ales un om care trăește în mod firesc, țăran, meseriaș lucrător, el era omul naturii, bogat, variat ca ea și nu se despărțea niciodată de ea, cu nici un chip și nicio clipă. Orice muncă bine făcută, mărginită la un obiect, îl umplea de admirație. Era umil pentru sine, dar orgolios de munca sa căci credea că el nu e nimic pe când munca sa e totul. Era un om pur, care nu ura nimic mai mult decât „chiulul". ..Văd pe mulți că îndată ce au o dorință îi dau drumul, caută să și-o îndeplinească. Desigur, așa e foarte simplu, dar..."

Toți care l-au cunoscut l-au văzut trăind ca un „pur", ducând greu sărăcia, trăind aspru, răbdător și pios ca un pescar sau un erou.

Știe foarte multe lucruri, pe care le cunoscuse simplu și le reda cu simplicitate, ca un maestru lucrătorilor lui de pe schelă. Cunoscând toți marii scriitori, corija cu nerăbdare temele fiului său la greacă. Se scula de dimineață, îi plăcea să umble, dormea bine, avea pasiunea prieteniei, știa catechismul, lua în serios cele zece porunci și căuta să nu le calce. Bogata și marea sa cultură era bine asimilată în vederea nevoilor sale de om și de cap

al familiei. Era mistic, dar de un misticism bazat pe experiență, plin de iubire și de milă. Din viața aceasta de lucrător care punea mâna la orice muncă înnobilând-o, petrecând toate clipele în muncă, grijă, luptă și rugăciune, a plecat îmbrăcând uniforma de soldat, după ce și-a luat rămas bun dela cei dragi, a intrat în linie cu rezerviștii dela Columiers și a căzut în luptă la 5 Septembrie 1914, la Villery, simplu și firesc precum a trăit. Ințelegem atunci semnificația acestui om în generația sa.

Is. Sd.

VITRIOL

este titlul romanului apărut în editura „Cartea Românească" și semnat de scriitorul *Alexandru Bilciurescu.*

Acest roman este o vastă frescă a moravurilor bucureștene, cu personagii culese din înalta societate, precum și din lumea artelor.

Autorul, în cadrul unei intrigi profund umane, a scris un roman de o înaltă ținută literară.

„Vitriol" este viața, suferința și sbuciumul sufletesc al unui pictor devenit orb.

D. Al. Bilciurescu a închis între filele acestui roman și tragicul destin al personagiilor sale, asupra cărora plutește voința neînduplecatei fatalități.

O carte de preț:

„INVENȚII ȘI INVENTATORI"

de ING. I. ȘERBAN

In colecția „Biblioteca noastră" a editurii „Socec" a apărut — de curând — cartea d-lui Ing. I. Șerban: „Invenții și inventatori", o lucrare destinată în special tineretului, plină de toate darurile, neașteptat de frumoasă și bine alcătuită în fiecare compartimentele ei.

O seamă de capitole se centrează în jurul inventatorilor și a invențiunilor, cu prețioase contribuții de ordin istoric sau anecdote. Alte capitole cuprind date și întâmplări care privesc geneza telefonului, a T.F.F.-ului și a telegrafului electric. Foarte vii sunt portretele unui vizionar al invențiilor (Jules Verne) și a unui realizator (Marconi). Cartea se încheie cu o seamă de imagini ale invențiunilor bazate pe undele electrice.

Fiecare din capitolele menționate este însuflețit de amănunte pitorești și delicioase care contribuesc la ușoara lectură a acestei cărți scrisă cu multă stăpânire a stilului și a materialului prezentat. Darurile ei nenumărate ne îndreptățesc să afirmăm că lipsea, cu adevărat, din biblioteca adolescenței moderne, că tipărirea ei a umplut un gol. Cartea d-lui ing. I. Șerban, închipuită în stil de reportaj și causerie, înseamnă o agreabilă și instructivă lectură, la îndemâna oricui.

P.

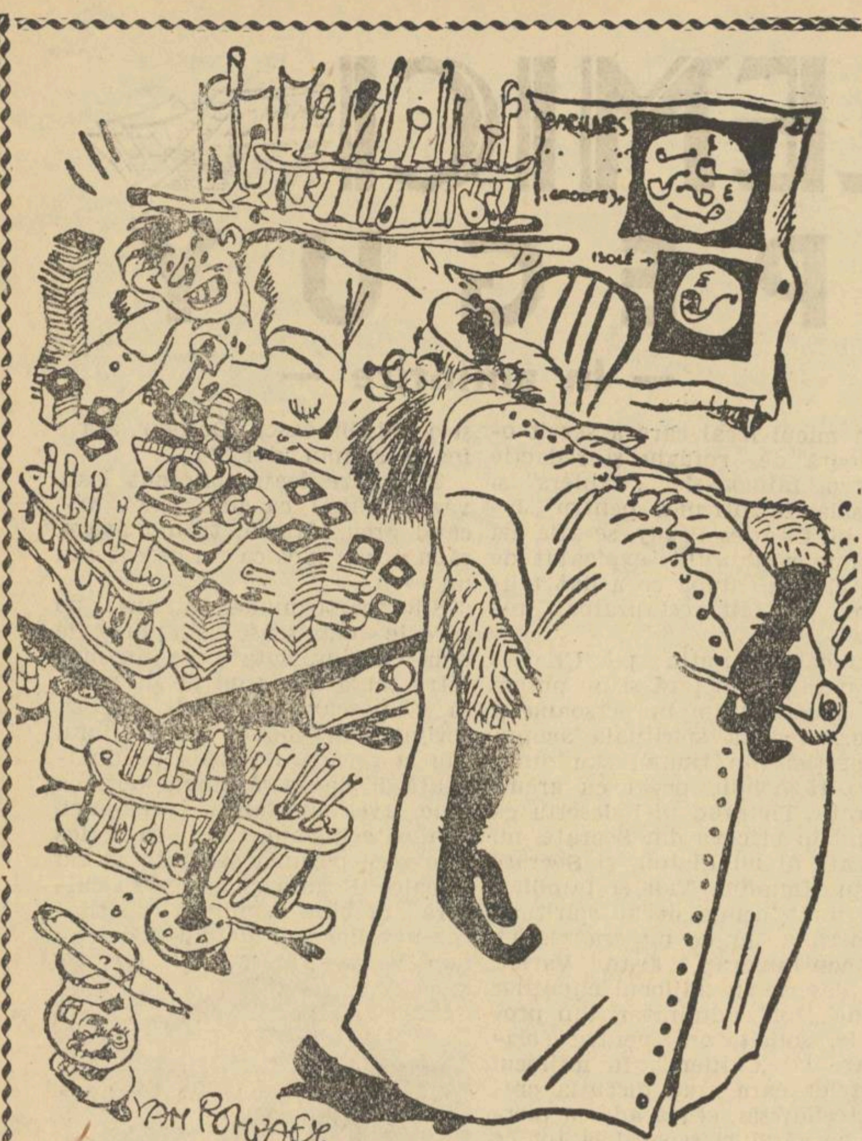
Th Marinescu Secrt. General la Ministerul de Interne

LA DURERI
DE CAP, NEVRALGII, GRIPĂ, RHEUMATISM
INTREBUINȚAȚI NUMAI
ANTINEVRALGIC Dr NANU MUSCEL
în cutii originale, conținând 2 buline și numai cu semnătura doctorului.
Depozit: FARMACIA N. POPOVICI, București, Calea Rahovei 265

Adevĕrul

LITERAR şi ARTISTIC

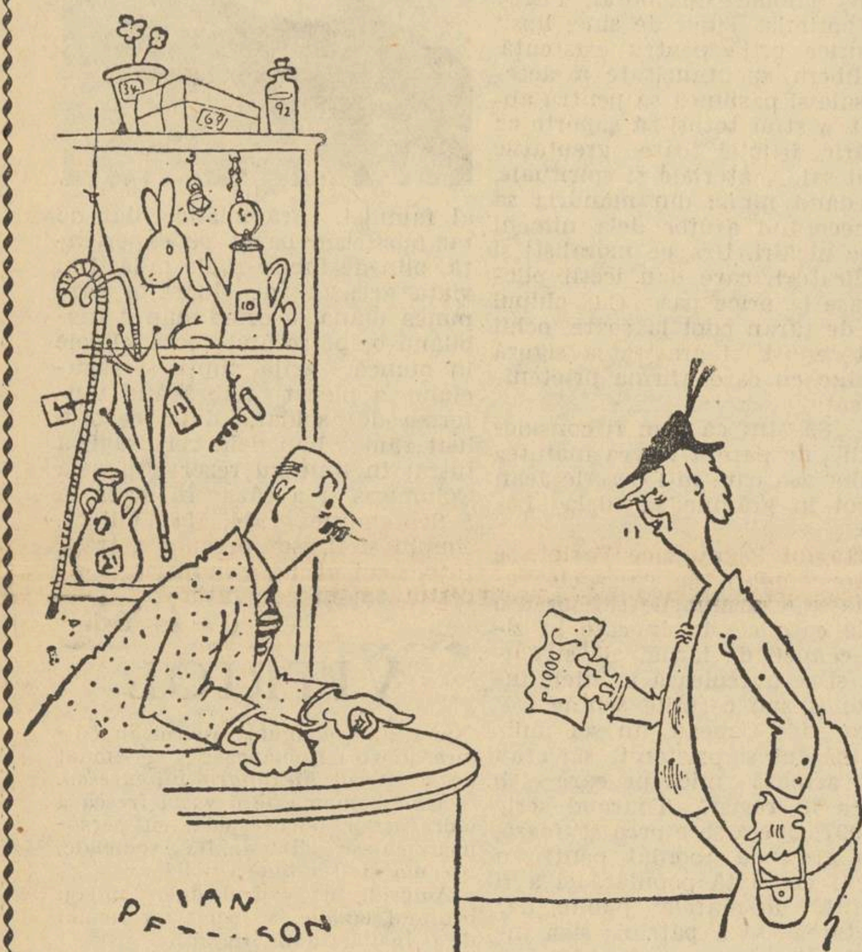
HUMOR

— Desigur că s'a stricat microscopul! De o lună tot caut şi n'am mai descoperit nici o boală nouă!

(Ric et Rac)

LA BIROUL OBIECTELOR PIERDUTE

— Am găsit pe stradă o mie de lei. N'aşi putea să-i depun în rate lunare?

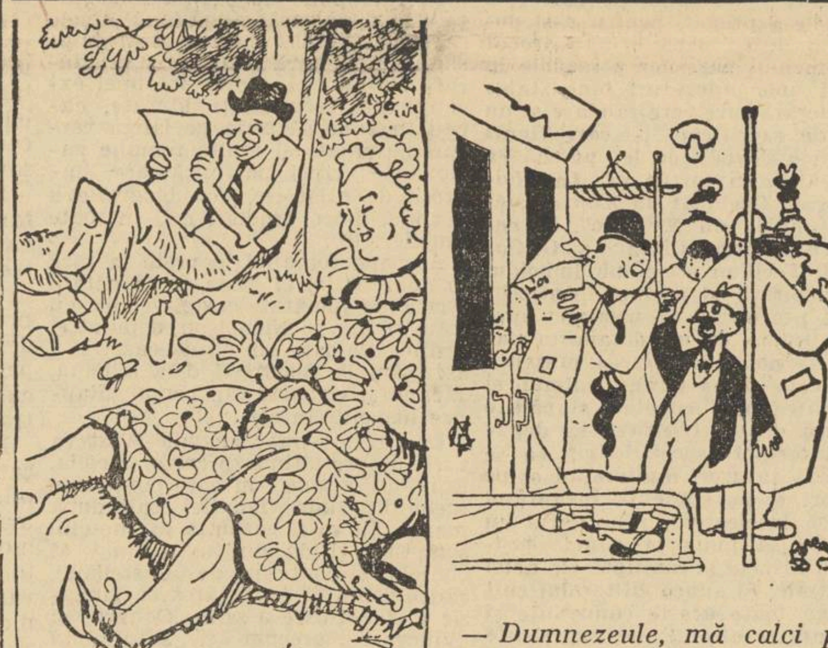
(Ric et Rac)

— Imi daţi voe să pun pălăria mea în locul celei care vă aparţinea?

PICTORUL: Buzele şi sprâncenele nu le pictez. Le las în seama dv...

— Uite ce bine sunt imitate florile de pe rochia mea: fluturii cred că sunt naturale.

— Te înşeli... petele de mâncare îi atrag!

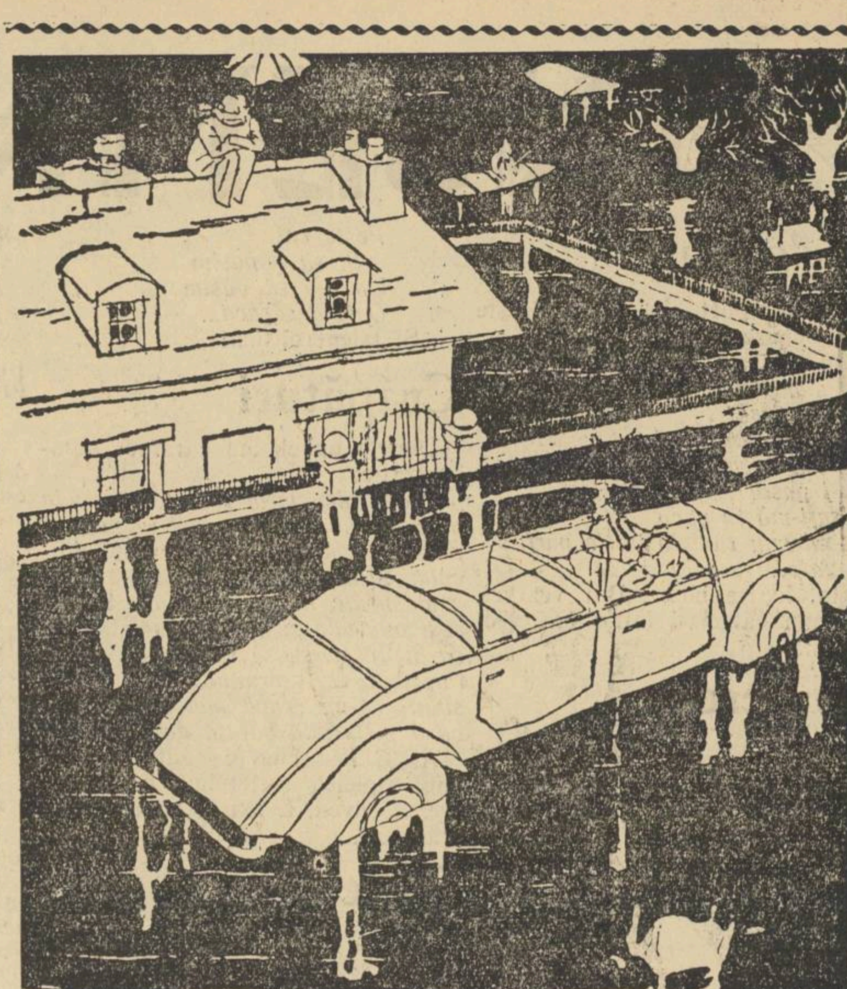
— Dumnezeule, mă calci pe bătătură!

— Nu durează mult, cobor la prima staţie...

— ...dinţa congresului a început, domnule. Vă rog să intraţi încet.

— Cum? Au şi adormit colegii mei?

— Nu prea mergi repede astăzi.

— De ce nu? Fac zece noduri pe oră.

RADIOFONIA IN AFRICA

— Of! iar Iosefina Baker!

(Ric et Rac)

— Doamna de colo e autoarea celebrei cărţi: „Cum am rămas frumoasă până la 60 de ani".

— A luat premiul romanului de imaginaţie, nu?

— Aşa, cu jurnalul în faţă, crede că stă la masă cu soţul ei...

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

DIRECTOR: M. SEVASTOS

Preţul abonamentelor
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

Editura „ZIARUL" s.a.r. BUCUREŞTI

Inscrisă sub No. 232, Tribunalul Ilfov
Plata taxelor postale în numerar conform aprobării Direcţiei Generale P. T. T., No. 137.282/926

12 PAGINI, ILUSTRATE

Anul XIX, Seria III, No. 950 — PREŢUL LEI 5 — Duminică 19 Februarie 1939

Adevĕrul

LITERAR ŞI ARTISTIC

IN ACEST NUMAR

Semnează d-nii:
Victor Eftimiu, Tudor Muşatescu, M. Sevastos, Izabela Sadoveanu, M. D. Ioanid, Ion Călugăru, Camil Baltazar, G. Spina, Ioan Massoff, Sanda Popescu, Tache Soroceanu, Gh. Nenişi..r, etc.

DOCTOR HONORIS CAUSA

de M. SEVASTOS

Universitatea din Iaşi a decernat d-lui M. Sadoveanu titlul de doctor honoris causa.

N'a trecut decât un an de când câţiva demagogi, uzând de date false, au dus cu rea credinţă o violentă campanie împotriva celui mai mare prozator al nostru, care — după părerea criticului G. Ibrăileanu — va da numele său unei întregi epoci literare. Şi totuşi, în urma acelei campanii bazate pe minciună, unii cetitori strâmbau din nas — prin librării — înaintea unor cărţi fără rival.

Campania de defăimare a trecut. N'a rămas în urmă nimic — decât doar regretul că o parte din opinia noastră publică poate cădea atât de uşor în cursă.

Cu anii, bârfeala nedreaptă se reduce în pulbere — de altfel ca şi gloria nemeritată. Şi invectivele, şi laudele — când nu se bazează pe un teren solid — se prăbuşesc, se amestecă cu gunoiul, sânt luate de vânt în cele patru părţi ale lumii.

Ce-a rămas din campaniile nedrepte contra lui Titu Maiorescu şi Gherea? A rămas numai opera lor temeinică, în faţa căreia se închină urmaşii.

In timpul vieţii, criticul G. Ibrăileanu era atacat de întreaga presă literară şi politică din ţară.

Ura împotrivă-i era atât de mare, încât chiar „Viitorul" — deşi C. Stere era unul din fruntaşii partidului liberal — nu se putea stăpâni să nu laude pe cei desconsideraţi de „Viaţa Românească", împotriva căreia cronicarii literari ai acestei foi de partid trimiteau foarte multe săgeţi, simple sau înveninate.

Iar acum, la câţiva ani după moartea lui G. Ibrăileanu, toate foile noastre literare, ca şi presa zilnică, nu scapă o ocazie de a recunoaşte meritele minţii aceleia scânteetoare şi a caracterului dintr'o bucată, care prefera să i se ardă mâna decât să întindă la tipografie un manuscris nedemn.

Reparaţia pentru unii vine după moarte (aşteptăm din an în an şi un riviriment public în privinţa memoriei lui Constantin Stere), pentru alţii — încă în timpul vieţii.

Dintre aceştia din urmă este şi d. M. Sadoveanu.

Cărţile lui sânt iarăşi luate cu asalt în librării. Cetitorii caută în ele o încântare. Uită şi speră. Sânt conduşi pe căile trecutului, sânt purtaţi prin mijlocul naturii. Li se schiţează un gest de bunătate. O înduioşare le scoate o lacrimă în colţul genei, prin care omul vede lumea subt aspectul curcubeului.

Marele talent al d-lui M. Sadoveanu s'a impus unanim. Adversarii şi duşmanii s'au retras dela sine în faţa privirii lui crunte. Căci d-sa n'a reacţionat contra inamicilor. N'a scris împotrivă-le şi nici nu i-a atacat în discursuri. I-a privit numai. Când străbătea Capitala sau Iaşul nostru, el avea uneori o privire întunecată în ochii albaştri. Acea privire era pentru dânşii. Toţi aceştia au înţeles şi au intrat în pământ.

Iar Universitatea mihăileană i-a decernat titlul de doctor honoris causa. A fost astfel apreciată truda cărturărească din biuroul vilei dela Copou, unde el — când crivăţul îi zguduia ferestrele pe acel vârf de deal — citea lucruri ascunse pentru ochii licenţiaţilor şi doctorilor cu diplomă. In acea bibliotecă s'au conceput opere, pe care nici o Universitate nu le poate determina — prin mijlocirea nici unui certificat de frecvenţă sau de examen.

In chipul acesta, Universitatea din Iaşi — pe lângă recunoaşterea unui merit unanim respectat — îşi şterge şi o greşală proprie.

Când cineva a propus (ni se pare profesorul G. Ibrăileanu) ca să se încredinţeze d-lui M. Sadoveanu postul de conducător al bibliotecii universitare din Iaşi, — însăşi această instituţie a refuzat propunerea pe baza... lipsei de titluri!?

După un deceniu Universitatea mihăileană dă aceluiaşi domn M. Sadoveanu titlul de doctor honoris causa.

De-aceia să nu vă amărască niciodată loviturile nedrepte şi nici să nu vă revolte ascensiunile nemeritate.

Timpul aşează totul în ordine. Incununează pe cel nedreptăţit şi pune cu fruntea în ţărână pe trufaşul netrebnic.

Const. Baraschi: Sf. Gheorghe

NEAMUL LUI PANAIOTAKE

— CUM AU VENIT FANARIOŢII —

de VICTOR EFTIMIU

CAM la două treimi din drumul dela Aghia-Sofia, până la colina sfântului Eiub, purtătorul steagului verde al Profetului — colină din al cărei vârf palpita cea mai amplă panoramă a Istambulului— se ghemuieşte mahalaua ortodoxă a Constantinopolei, Fanarul nostru înfricoşat, cu patriarchia elenă şi catedrala bulgară, cu vestigiile unui creştinism greco-slavon din care ne împărtăşim încă, în această fericită urbe a ciobanilor Bucur şi Dumitru (Băsaraboff).

Acest Fanar a influenţat viaţa românească mai mult decât Roma odinioară şi decât Parisul, azi, căci ne-a trimes, secole întregi, cârmuitorii: domnitori şi mari dregători, egumeni şi cărturari, medici şi negustori. Stăpânirea turcească, în provinciile de la Dunăre a fost, de fapt, stăpânire grecească. Şi nu a grecilor din Moreea, moştenitorii antichităţii elene, ci a epavelor nostalgice din Cornul-de-aur.

Cu ultimul Paleolog, se pierd numele ilustre ale Bizanţului: cucerind Constantinopolul, Mahomed II îi desfiinţează aristocraţia. Două secole mai bine, grecii trăiesc viaţa umilă a celorlalţi creştini din imperiu.

Dar dacă, odată cu independenţa, patrimoniului de cultură şi idealism creator al cetăţii se iroseşte, nu moare spiritul de intrigă, setea de parvenire, de viaţă uşoară, molatecă, luxoasă, orgoliul, rafinamentul: ele mocnesc sub cenuşa năruitului Bizanţ, aşteptând.

I-a fost dat lui Panaiotake, grec din mahalaua Fanarului, să urce întâia treaptă a măririlor şi să pregătească urmaşilor săi viitoare ascensiuni, până la onorurile supreme: tronul Munteniei şi al Moldovei.

Până la Panaiotake, singura întrebuinţare ce se acorda grecilor în administraţia imperiului era aceia de traducători ai hârtiilor străine, mai ales documentele diplomatice. (Legea oprea pe drept credincioşii Profetului să înveţe altă limbă). Ei se numeau gramaticos, *adică grămătici, cărturari.*

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

Agerul Panaiotake, însoţind pe marele vizir Ahmed-Kiupruli (albanez turcit) la asaltul cetăţii Candia (1669) îl convinse că-i trebuie un om sigur care să verifice tălmăcirile actelor oficiale şi corespondenţa diplomatică, un fel de super-gramaticos, un şef al tuturor dragomanilor, un împuternicit al divanului.

Luminăţia sa nu trebuia să aibă încredere în traducătorii străini, cari aveau interes, de multe ori, să altereze sensul textelor. Panaiotake îşi pledă bine cauza şi o câştigă.

Ahmed Kiupruli numi pe Panaiotake dragoman al Divanului (Terziman). Ii dădu leafă bună, locuinţă la palat, dreptul de-a purta barbă, haină lungă şi calpac, privilegiul de-a umbla călare, urmat de patru vacafi şi alte onoruri, cu cari neam de neam de ghiaur nu fusese meremetisit pân'atunci.

Incurajaţi de succesul lui Panaiotake, grecii din Fanar încep să-şi înveţe copiii limba turcă, italiană şi franceză, pregătindu-i pentru noua şi importanta demnitate, şi pentru toate devenirile ce le mijea viitorul.

Iată-i, în felul acesta, vârîţi în tainele ministerului de externe, cunoscând dedesupturile politicei şi administraţiei, mai ales ale provinciilor depărtate şi bogate. Iată-i punând ochii pe cele două ţări creştine, deschizând ochii marelui Vizir asupra Domnilor pământeni din Moldova şi Muntenia, suspecţi de veleităţi naţionale şi planuri de independenţă.

Bazaţi pe reputaţia lor de supuşi credincioşi ai Sultanului grecii din Fanar îşi valorifică meritele şi avantagiile pe care le-ar avea Marele Vizir încredinţându-le administrarea celor două provincii. Ei spuneau:

— Altfel va reprezenta interesele Padişahului un prea plecat şi fidel fanariot, decât domnii pământeni, cu gărgăunii desrobirii în cap. Noi, grecii din Constantinopol, cari nu ne gândim nici la libertatea conaţionalilor din Moreea, n'o să punem la cale cu muscalul şi cu austriacul elefteria vlahilor!

Partida era câştigată.

...Şi iată cum, la Edi-Culé, — închisoarea celor şapte turnuri cade răpus Const. Brâncoveanu şi copiii lui victime, nu atât ale cruzimei turceşti, cât ale intrigilor fanariote.

Şi iată cum Mavrocordaţii cuceresc, deocamdată tronul de la Iaşi.

Cum n'ar fi râvnit neamul lui Panaiotake domnia acestor ţări, cu pământ aşa de greu, cu un cer atât de uşor, cu femei atât de frumoase, cu oameni atât de primitori şi de îndurători şi cu atâta nepăsare pentru ziua de mâine?

Acolo, în Stambul, urmaşii detronaţi ai vechiului Bizanţ erau săraci şi se plecau în faţa celui din urmă agă sau derviş sau musulman cu haină lungă; ghiauri nevrednici, ei nu puteau purta nici caftan, nici dalamă, nici barbă. Ambiţioşi, nu însemnau în stat nimic, căci toate erau ale credincioşilor Profetului.

La Bucureşti sau Iaşi, însă, iată-i stăpâni — fără-de-stăpân, slăviţi de toată mulţimea cuvântătoare şi de păsările cântătoare. Ţipenie de om, nechezat de cal, piruit de cintez nu trebuiau să răsune în preajma conacului domnesc, când Măria-Sa dormea somnul amiezei, până către chindie. Când mânca, Măria-Sa abia de'ntindea mâna, căci toate-i veneau subt nas, ca'n poveste. Da să se ridice Măria-Sa de pe jilţ şi numai de cât se repezeau trei-patru boieri din divan şi-l luau de subţiori şi-l duceau pe sus de parcă sbura, nu alta.

Logofetesele se'mbulzeau cu peşcheşuri, dumnealor ispravnicii şi polcovnicii şi egumenii se întreceau cu sfaturile cum să mai stoarcă Inălţimea Sa, din ugerul pământului românesc, cum să mai tundă năvrednicile turme de şerbi şi cum să mai adaoge putu-rosului de ţăran zile de muncă pentru stăpânire, peste cele 24 statornicite de înaintaşii la domnie.

Iată de ce, înainte ca primul fanariot să fi ajuns a-tot-puternicul acestor mănoase vilaete, infiltraţiuni lente de negustori, clerici, grămătici, medici, zarafi, zugravi şi arendaşi de moşie, continuând o veche tradiţie de cucerire a coastelor, pătrundeau şi'n coclaurile bărăganelor şi-ale munţilor. Protejate de vechile rezerve greceşti, legiaunile noui se înrudeau cu boerii pământeni şi iată pe levantinul bogat ajungând, prin încuscrire, boier el însuşi şi viitor candidat la o dom-

(Continuare în pag. 9-a)

FARMECUL POEZIEI LUI G. LESNEA

de IZABELA SADOVEANU

George Lesnea a descoperit numai prin elanul firesc al talentului său poetic „tragicul nou" al poeziei moderne, de aci vine puterea de vrajă a poemelor sale. Nimic mai neegal decât poemele din „Veac Tânăr", 1931. „Cântec deplin" 1934, „Poezii" 1937, „Argint" 1939 şi totuşi nimic mai fermecător decât această lipsă de orice preocupare de desăvârşire, de orice dorinţă de a se conforma unor reguli venite din alt izvor de cât acel al experienţii, al intuiţiilor sale proprii.

Un spirit vioi de aventură mâna avântul poetului pe calea pe care întâmplarea, neprevăzutul momentului îl vor face să întâlnească inspiraţia. Dar căile sale sunt închise care poartă în ea o lume, mii de in microcosmul naturii sale corporale, lumi, din care răsare o realitate plină de toate încântările, dar şi de toate spaimele vieţii, o realitate simbol.

Mă bucur de această zare
Mă bucură acest trifoi
Şi dimineaţa care sare
Din spic în spic, venind spre noi.

Mă bucur că-mi sunt mie oaspăt
Că pot porni într'un noroc.
Mă bucur că-s aşa de proaspăt
De parcă n'am trăit de loc.

Că nici o jale nu mă frânge
Că simt sub frunte-un curcubeu
Că trupul meu nu se mai plânge
Că-i sufletul aşa de greu...

Spre acest simbolism al realului se îndreaptă întreaga poezie modernă şi se orientează poezia lui George Lesnea în mod istinctiv şi în mod firesc, prinzând cu antenele firii sale de poet înăscut neta psihologie care dă o putere nouă, necalculabilă tragicului din poezia modernă şi din poezia lui Lesnea.

Dacă însă creaţia din poezia sa s'ar hrăni numai din întâmplare şi neprevăzut, ea ar cădea într'o dezordine haotică ce i-ar fi fatală. Elementul esenţial însă este tot prezenţa spiritului, care — în loc de a fugi de materia trupească, după cum fugea şi de moarte în poezia de veche inspiraţie — se regăseşte în viaţa inconştientului sub forma umană adevărată, fiind silită a recunoaşte că trăeşte, iubeşte şi moare, sub legea fatală a unor puteri nemărginite pe care nu le va cunoaşte niciodată: Cunoştinţa de sine, timpul şi moartea.

De aci se naşte frământarea inspiraţiei poetice a lui Lesnea, cântecul magic al vieţii şi al morţii, focul care arde sufletul în avântul său spre cunoaştere şi stăpânire a universului său, durerea şi deznădejdea de a nu putea găsi o eşire, de a nu putea căpăta clipa de împăcare spre care năzuieşte, şi care-i pare atât de sigură uneori:

Uiţi tot ce te-a durut odată
Din nou eşti zdravăn şi din nou
ţi-e bine,
Când lângă viata ta, îngenunchiată,
O salcie se roagă pentru tine.
Dar:
E-o linişte că 'ncepi s'auzi trecutul
Foşnind în inimă şi 'n grâe...

„Trecutul", amintirea altor bucurii trăite — urma vieţii care a fost:

Praful de pe 'ncălţăminte a fost
oameni ca şi mine...
Acest pai e poate urma unui gând
al nimănui,
Craniul de colo cunoaşte veşnicia
foarte bine,
Cu tăcerea gurii ştirbe povesteşte
tot ce nu-i.

Astăzi nu mă mai răzbeşte ca odinioară plânsul,
Nu mai sunt atât de jalnic, nu
mi-i pasul aşa de greu.
Din ţărâna aburită, îl ridic, mă
uit la dânsul
Şi pe urmă-l ţin în mână cum aş
ţine craniul meu.

Dar mult timp după aceia îl simt
rece 'n mâna 'nchisă
Mă feresc să-mi pipăi fruntea,
gândul fără de cuvânt
Căci de degetele beznei, viaţa 'n
pulbere e scrisă
Şi-i mai tare decât mine umbra
mea de pe pământ...

E cântul veşnic al omului — timpul, care fuge, oglinda neantului:

Mi-a rămas puţină tinereţe,
Mă desfrunzesc de ani ca o livadă,
Mi-i palma mâinii scrisă cu tristeţe
Şi ochii tupilaţi lângă baladă...

(Continuarea în pag. 9-a)

VIAȚA TEATRALĂ

D. Camil Petrescu, director al Teatrului Național din București. — O reluare cu multe învățăminte: „Kiki" la Teatrul Regina Maria. Teatrul în vitrină: „Domnul de rouă" de Zaharia Bârsan.

D. Ion Marin Sadoveanu fiind chemat la îndeletniciri înalte, d. Camil Petrescu a fost numit în locul d-sale, director al Teatrului Național din București.

O numire cât se poate de potrivită. Postul de director al primei noastre scene, cere, pe lângă priceperea și pregătirea necesară în materie de teatru, o mare cultură artistică în toate domeniile.

Trecutul scriitoricesc al d-lui Camil Petrescu, este în această privință, o chezășie indiscutabilă. Romancier cu un renume bine stabilit („Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război" și „Patul lui Procust"), critic priceput („Teze și Antiteze"), eseist de seamă („Filosofia lui Huesserl"), d. Camil Petrescu este în același timp un autor dramatic foarte apreciat de public („Suflete tari", „Mioara", „Act venețian", „Danton"), cum și un pasionat cercetător al tuturor problemelor de teatru. Lucrarea d-sale „Modalitatea estetică a teatrului", a prilejuit numeroase controverse și a deschis orizonturi noi pentru înțelegerea deplină a fenomenului teatral.

Inarmat cu tot ceeace se cere unui director de teatru național, d. Camil Petrescu va fi, fără îndoială, la înălțimea chemării sale.

Ne reamintim cuvintele d-sale atunci când s'a inaugurat Studioul Teatrului Național: „Tot ceeace constitue substanța culturii e datorit năzuinței și încercării". Nu ne îndoim deci un moment că d. Camil Petrescu va ști să dea activității Studioului, acel impuls de viață nouă, pentru a-l transforma, după cum indică însuși D-sa, într'un „laborator experimental".

In ceeace privește Teatrul Național, știm cât de mult apreciază frumosul în artă d. Camil Petrescu, pentru a da extensiunea necesară repertoriului clasic; cât despre literatura dramatică originală, d. Camil Petrescu este el însuși autor, și aceasta ne ajunge pentru a ști dinainte că va căuta să încurajeze așa cum se cuvine teatrul românesc.

Plini de încredere îl așteptăm cu nerăbdare pe d. Camil Petrescu la lucru.

*

Teatrul Regina Maria a reluat săptămâna trecută, cunoscuta comedie a lui André Picard, „Kiki". Piesa se jucase mai înainte la noi cu d-na Tantzi Cutava și d. Tony Bulandra, iar succesul ei fusese considerabil.

De astă dată, d. Sică Alexandrescu a vrut să facă o experiență, încredințând rolurile principale unor elemente destul de tinere și care au avut deja prilejul de a se releva publicului românesc. E vorba de d-na Nora Piacentini și d. Jules Cazaban. De la început și înainte de a trece la alte considerațiuni, trebue să arătăm că rezultatul acestei experiențe este satisfăcător. în ceeace privește pe d-na Nora Piacentini, a cărei creație este demnă de toată lauda. Cât despre d. Jules Cazaban, d-sa nu a corespuns integral încrederii ce ne-o puseserăm în dânsul, fără ca prin aceasta prestigiul d-sale să iasă cu nimic scăzut.

D-na Nora Piacentini, având de data aceasta posibilitatea de a recurge la toată gama talentului său, întrucât este prima oară că i se încredințează un rol de prim plan, și nu crâmpee comice, bazate pe simple apariții de efect, cum s'a făcut până acuma, ne-a arătat că este o actriță desăvârșită. In afară de un umor natural pe care știe să-l utilizeze atât cât trebue, pentru a nu imprima prea mult personalitatea d-sale rolurilor ce le interpretează, d-na Nora Piacentini a dovedit că posedă și o calitate esențială spre a face carieră, și anume, inteligență scenică. Am remarcat în special această inteligență în replicele care cereau o nuanță de melancolie. Se știe că aptitudinile d-nei Nora Piacentini sunt concentrate în jurul celei mai pure comedii. Totuși d-sa a știut să se strecoare prin toate aceste pasagii, ce nu i se potriveau, cu foarte multă dibăcie, reușind uneori chiar să miște.

Având împotriva-i creația ce ne-a lăsat-o d-na Tantzi Cutava, în acest rol, d-na Nora Piacentini a repurtat un succes deosebit. Ne-a plăcut în special, cât de personal a fost jocul d-sale și cum nu reamintea nimic din jocul altor actrițe cu renume din galeria actualelor noastre comediene.

Nu aceleași cuvinte de laudă le putem aduce d-lui Jules Cazaban. Acest actor înzestrat cu multe posibilități și care a avut deseori ocazia să-și valorifice talentul, nu a corespuns decât parțial așteptărilor noastre. Se prea poate ca rolul lui Victor Manequant să nu-i fi intrat în aptitudini. Ipoteza este foarte plauzibilă, întrucât aproape tot timpul a dat impresia de a nu se găsi la largul său. D. Cazaban care este deobicei un actor ce știe să nuanțeze, a fost incapabil să-și modifice tonul adoptat la intrarea sa în scenă. Creațiunea d-lui Cazaban a fost deci mai mult monotonă decât unitară și în pasagiile unde talentul d-sale reușea să răsbească, atitudinea sa rămânea totuși impersonală.

Am avut impresia netă că d. Soare Z. Soare, care a pus piesa în scenă, nu s'a ocupat îndeajuns de acest interpret. Lipsit de rutina necesară pentru a se descurca singur într'un rol de dimensiuni mari, d. Cazaban este un actor ce simte încă nevoe de un regisor autoritar. Deaceea nu-l putem condamna. Dimpotrivă, calitățile sale naturale, pe care le-am întrezărit totuși în acel joc înțepenit, ne îndrituesc să nădăjduim cu convingere în cariera d-sale.

De altfel, D. Soare Z. Soare a manifestat o oarecare dezinteresare în montarea spectacolului. Piesa ce se reduce la o agreabilă comedie fără nici o pretenție, „Kiki" nu pune nici o problemă specială de regie. Deaceea probabil — cel puțin aceasta a fost impresia noastră — d. Soare Z. Soare nu și-a dat osteneala.

Rezultatul a fost că spectacolul nu s'a dat prezentat îndeajuns de șlefuit.

Din restul ansamblului notăm creațiunile d-lor I. Talianu și Al. Finți.

Terminând această dare de seamă, trebue să subliniem reușita experienței încercate de d. Sică Alexandrescu, experiență ce a avut darul de a aduce un aer nou, un aer curat în viața noastră teatrală atât de ștearsă, atât de îmbâcsită.

*

A apărut de curând în ediția „Cartea Românească" „Domnul de rouă", poem dramatic în trei acte, în versuri de d. Zaharian Bârsan.

Autorul „Trandafirilor Roșii" este bine cunoscut și apreciat la justa lui valoare de publicul românesc.

„Domnul de rouă", pe care ne-o prezintă acum d. Zaharia Bârsan, este scrisă și realizată cu aceeași amploare poetică și în acelaș stil ca „Trandafirii Roșii". Autorul are o deosebită predilecție pentru drama lirică, în atmosfera căreia se găsește la largul său: versuri cu o cadență sonoră, cu o bogată desfășurare de imagini, versuri pline de ritm, de fantezie și de colorit.

D. Zaharia Bârsan s'a inspirat de legenda povestită de A. Vlahuță în „România pitorească". Acest text servește de altfel de motto. Vom cita și noi din el, întrucât ideea este fidel reflectată:

„Pe valea Malvei... se purta Craiul de Rouă, noaptea pe lună, între Dunăre și munte, — și odată pe când se întorcea de vale, apucându-l ziua pe locul unde-i acum satul Potopinu, ci c'a întins soarele, care de mult îl căuta, numai o rază asupra lui și l'a băut dintr'o sorbitură..."

Alean, tânăr fecior de Domn, îndrăgostit de Taina, pe care o vede doar noaptea, e surprins odată în urma unui vicleșug întrebuințat de flăcăii satului — fură toți cocoșii— de razele soarelui, își dă sfârșitul în momentul când fusese proclamat domn.

Concentrată în decursul unei nopți — acțiunea se desfășoară cu multă omogenitate într'o atmosferă de basm, pe care autorul știe s'o creeze cu mult meșteșug.

Piesa este dominată de un dialog sprinten, în care arareori autorul strecoară câte o tiradă, în chip de baladă.

In „Trandafirii Roșii" am avut balada mării. De astă dată d. Zaharia Bârsan dedică una Dunării:

„ . . . Dunăre voinică ...Dunăre cu valuri line...
Tu ce-aduci din fund de lume toate tainele cu tine
Și isbești cu ele munții din atâtea țări... și-i frângi...
De-oi cădea pe val de taine... Dunăre să nu mă plângi!
Cântă-mi cântece de slavă... zile bune... zile rele...
Voi trăi și eu ...poveste... pe sub cerul țării mele...
Dunăre ...că tu pe lume ...cât va fi să fie ea...
N'ai să porți la sân iubire mai curată ca a mea!
Du-mi-o pe sub sălcii multe... dar păzește-mi-o de maluri...
o
Du-o'ncet... și mai adastă... mi-o mai culcă prin privaluri...

Și-apoi iar domol la vale... legănat... că drumu-i greu.
Și mi-o saltă'n larg de mare... să mi-o vadă Dumnezeu!..."

(Actul II)

Admiratorii d-lui Zaharia Bârsan, vor regăsi în „Domnul de rouă", stilul și tonul autorului. Iată o lectură pe care o recomandăm călduros.

Dar ne întrebăm cu nedumerire, cum se face că un text atât de valoros să nu fi găsit încă un adăpost pe scenă?

D. Camil Petrescu, noul director al Teatrului Național, are ocazia să-și înceapă în mod strălucit activitatea, reprezentând cât mai curând „Domnul de rouă".

GH. NENIȘIOR

CRONICA ȘAHULUI

Caleidoscop internațional

Marele concurs de maeștrii „A. V. R. O." și în genere competițiunile șahiste de mare anvergură, desfășurate anul trecut în Olanda, au lăsat un fel de „gol" considerabil în urma lor.

Cu excepția concursului terminat de curând în orașul Leningrad, activitatea întregei lumi șahiste se reduce la minuscule competițiuni locale.

In Germania matchul Eliskases-Bogoljubow, nu constituie o atracție mare. Probabil va învinge primul. Publicăm în corpul cronicei partida IX-a. După 11 partide, Eliskases conduce cu 6½—4½!

*

In Olanda, în virtutea inerției, se joacă mereu. S'a terminat un concurs, la care a participat, jugoslavul Pirc și un match: Szabo-Landau, câștigat de cel dintâi.

*

S'a anunțat obișnuitul concurs din Margate. Incepe în Aprilie și vor participa printre alții: Capablanca, Keres, Botwinnik, Simonsson (U.S.A.), Flohr, Spielmann.

*

S'a constituit „Clubul maeștrilor de șah" a cărui unică preocupare este regularea luptelor pentru campionatul lumii. Fac parte din club, toți cei cari au participat la „A. V. R. O." plus dr. Em. Lasker și Sir Thomas.

*

Concursul din Leningrad s'a terminat cu victoria surprinzătoare a lui Flohr. Interesant este faptul că P. Keres se află pe locul XII (!!?). Vom reveni cu amănunte.

*

In Capitală, mișcarea șahistă a pornit cu un început promițător. După camp. Capitalei și concursul „S.E.T." s'a anunțat **Concursul Universitar, Campionatul intercercuri, Concursul ing. G. Stoica și Camp. României.**

Cât privește Olimpiada din Buenos Aires, e foarte posibilă și participarea noastră.

*

MATCHUL ELISKASES-BOGOLJUBOW

PARTIDA IX-a

Alb: Eliskases Negru: Bogoljubow

1. d2—d4 Cg8—f6. 2. c2—c4 c7—c6. 3. Cb1—c3 d7—d5. 4. Cg1—f3 d5xc4. 5. a2—a4 Nc8—f5. 6. e2—e3 e7—e6. 7. Nf1xc4 Nf8—b4. 8. 0—0 0—0. 9. Dd1—e2 Cb8—d7. 10. e3—e4 Nf5—g6. 11. e4—e5 Cf6—d5. 12. Cc3—e4 Dd8—a5. 13. Cf3—d2 a7—a6. 14. Cd2—b3 Da5—c7. 15. Nc1—d2 Nb4xd2. 16. Cb3xd2 Cd7—b6. 17. Nc4—b3 Ta—d8. 18. Ce4—d6 Cb6—c8. 19. Cd6xc8 Td8xc8. 20. Cd2—c4 Tc8—d8. 21. De2—d2 Cd5—e7. 22. Dd2—c3 Ce7—f5. 23. Ta1—d1 Td8—d7? (Trebuia h5 spre a menține calul la f5). 24. g2—g4 Cf5—e7. 25. Cc4—d6 Ce7—c8. 26. CxC Tf8xc8. 27. f2—f4 Ng6—e4. 28. f5 Nd5. 29. Nc2 c5. 30. dxc b6 (curios! După Dxc5. 31. DxD Txc5. 32. Nb3, stă albul mai bine!). 31. Tf2! Nb7? (Acum însă trebuia Dxc5. 32. DxD bxc). 32. Td6! (Amenință fxc fxe. s4. Dd3!) TxT. 33. cxd Dd7 (DxD? 34. bxc Txc3?? 35. d7, etc). 34. Dg3 Dc6. 35. Te2! Dc5+ 36. Rf1 Dd5. 37. Ne4 Tc1+ 38. Rf2 Dd4+ 39. De3 Dd1 (Ce altceva?) 40. Nxb7 Dg1+ 41. Rf3 Tf1+ 42. Tf2 Dh1+ 43. Rg3 Negru cedează!

Intr'un cadru sărbătoresc, s'au împărțit Duminecă 5 Febr. crt., la cercul P. T. T. premiile obținute de participanți în campionatul Capitalei.

D. prof. S. Sprânceană — președintele regionalei — a prezentat sugestiv — cu acest prilej — situația șahului românesc în clipa de față.

Domnia-Sa a subliniat pe de o parte eforturile dezinteresate de redresare, datorite, anumitor persoane din afara și din sânul Federației, iar pe de alta, o oarecare ostilitate a câtorva jucători, față de F.R.S. Un apel călduros, adresat tuturor șahiștilor, în vederea unor realizări trainice pe viitor, a încheiat cuvântarea Domniei-Sale.

D. Ion Lehaci, secretarul general F. R. Ș. a procedat apoi la împărțirea premiilor.

Mica festivitate s'a încheiat cu o agapă.

B.

CINEMATOGRAFE

ARO: Olimpiada 1936 și complectare.

SCALA: In zori de zi, jurnal și complectare.

CAPITOL: Suez, jurnal și complectare culturală.

ROXY: Suez, jurnal și complectare culturală.

CARLTON: Fecioara rătăcită, jurnal Fox și O. N. C.

TRIANON: Toată lumea cântă și jurnal Paramount.

A. R. P. A.: Valea Giganților, jurnal și complectare.

PALAS BULEVARD: Brigada morții, jurnal și complectare.

FEMINA: „Fiul păcatului" (Ramuntcho).

SELECT: O familie trăsnită.

REGAL: Gibraltar și jurnal Paramount.

FORUM: Albă ca zăpada și cei șapte pitici și Frivola d-ră Brent.

GLORIA: Ultimatum și Viață de artist.

IZBANDA: Legiunea de onoare și Seniorita.

MARCONI: „Vreau să mă mărit" cu Danielle Darrieux, „„Diavolii aerului" și trupa de reviste

SPLENDID: „Ultimatum" cu Dita Parlo și „Ultima baricadă" cu Randolph Scott.

RAHOVA: „La răspântie" cu Charles Vanel și „Romanța argentineană" cu Grace Moore.

AMERICAN: „Rapsodia diabolică", „Vraja albă".

MARNA: „Femei în lanțuri", „Baroana și valetul ei" și trupa de reviste.

NISSA: „Katia" cu Daniele Darrieux și „Tu și eu" cu Silvia Sidney.

DOAMNĂ,

FIXAREA ZILELOR DE

STERILITATE ȘI

FEC NDITATE

pe baze științifice, se face ușor cu ajutorul nouei lucrări

„CALENDARUL FEMEII"

apărut la 1 Februarie, cu prefață de prof. dr. C. I. Parhon.
Cereți-l la toate librăriile și chioșcurile de ziare.

Biblioteca „Medicul Nostru" — PREȚUL 60 LEI

Cinematograful

Adrienne Lecouvreur. E frumoasă povestea de dragostea petrecută între Adrienne Lecouvreur și Maurice de Saxe, despre care a rămas o amintire delicată și caldă în scrisorile lor. Deoparte, o actriță de geniu, fragilă și pasionată care seamănă, chiar în felul de a se exprima, simplu, profund, dureros, cu personagiile lui Racine interpretate de atâtea ori de ea pe scenă; de cealaltă parte, un aventurier, copil nelegitim al unui rege, ambițios, dezordonat, schimbător, dispunând de extraordinare talente militare și de o putere fizică prodigioasă. Aceste două ființe atât de deosebite au fost sortite să se întâlnească și să se iubească dar cea mai delicată dintre el, cea mai credincioasă, Adrienne Lecouvreur, a trebuit să plătească cu viața visul ei de dragoste.

E o poveste cu un subiect din cele mai cuceritoare, astfel că a tentat pe doi scenariști de calitate, cum sunt Simone și Francois Porché și pe un regisor de valoarea lui Marcel l'Herbier. Autorii au respectat, pe cât posibil într'o adaptare cinematografică, mărturiile rămase. Fără îndoială că otrăvirea actriței de rivala ei, ducesa de Bouillon, pare destul de problematică, dar faptul are un fel de autenticitate romantică și legendară care se potrivește de minune cu caracterul eroilor acestei idile tragice. Dacă n'am admite adevărul acesta tradițional, nici o legătură a intrigei n'ar fi posibilă și acțiunea s'ar reduce la un duet liric și literar care nu s'ar putea ține pe ecran. Scenariștii au mânuit resorturile dramatice cu multă abilitate și inteligență: au descris senzibil și pitoresc lumea teatrului francez, au știut să rânduiască, să varieze și să povestească anecdota ce susține subiectul esențial, dragostea sălbatecă și gingașă între acea care a fost Berenice Iphigenia, Fedra și între căpitanul atâtor aventuri de arme.

Inscenarea e bogată, fină, îngrijită, cu subtilități și sugestii căutate în strălucirea cristalelor, în foșnetul mătăsurilor, în somptuozitatea costumelor, în splendoarea decorului. O atmosferă prețioasă de artă, de lucru stilat se face simțită tot timpul. Ansamblul place și cucerește.

La perfecțiunea inscenării au contribuit în bună măsură cei doi actori principali care au pus în slujba rolurilor tot prestigiul talentului, deși personagiile nu se potrivesc întocmai temperamentului lor. Yvonne Printemps e fermecătoare și emoționantă, iar Pierre Fresnay, care întruchipează de obiceiu personagii civilizate, bine crescute, mândre, tăioase, a învins greutățile creației prin măsura simțul compoziției și inteligența lui. In momentul de față nu cunoștea altul care să-l fi putut întrece.

Olimpiada. — E un film care marchează o dată în istoria cinematografului. Pentru realizarea acestei uriașe opere documentare s'au întrebuințat 400.000 metri de film— regisoarea Leni Riefensthal și cu cei 260 de operatori urmărind din toate unghiurile de vedere posibile aprigă întrecere a atleților, desfășurată pe pământ pe apă și în aer. Din acest imens material brut au fost păstrate abia câteva mii de metri. Pentru un asemenea efort, demn de grandoarea jocurilor olimpice — tot entuziasmul nostru!

Insuși subiectul a fost admirabil. E numai plasticitate, adică element pur cinematografic. Nu suntem distrați de dialog și intriga se contopește cu efortul jucătorilor — fiecare imagine trăește prin ea însuși, n'are nevoie de ajutorul său de completcarea alteia. Actorii nu joacă, nu se preocupă de frumusețea și de expresiveitatea micimii lor, îngrijindu-se numai de suferința și de victoria lor — victorie asupra celorlalți, victorie asurpa legilor naturale, victorie asupra lor însuși.

Dar „Olimpiada" poartă și semnul profund al unei personalități. Totul în imaginele prezentate este condus de un spirit și de o estetică cu desăvârșire expresive. Acest film care conține desfășurări de o clipă, unde totul e neprevăzut, a fost conceput în așa fel încât acțiunea fulgerătoare să capete amploarea în timp, în conștiința omenească. Și prin aceasta poate fi trecut printre capodoperile cinematografului. In adevăr, pericolul cel mai de temut aici era monotonia. In toate mișcările ori cât de îndrăznețe, se ascunde ceva static. Marea artă a lui Leni Riefensthal constă în aceia că a știut să surprindă psihologia fiecărui efort, caracterul fiecărei drame.

„Olimpiada" începe printr'o introducere unde imaginea pură fiind marea stăpână, regăsim cele mai bune tradiții ale cinematografului mut. Intâi, ni se arată viziuni din Grecia Antică: peisagiu, temple, statui. Și puțin câte puțin plăzmuirile de piatră se însuflețesc, adică imaginele au fost luate de jur împrejurul lor în așa fel încât pare că vedem schițându-se gesturile și mișcările. In fine, statuia, prinde cu adevărat viață, e de carne. După douăzeci de secole, omul de piatră și omul adevărat reiau tradiția, olimpică. Incepe cursa făcliei — pornită din micul altar, flacăra străbate țările, dealungul mării, dealungul unor peisagii de vis, ajungând în fine la „Stadium-ul" din Berlin, pentru a veghea la râduiala jocurilor. Tăiată cu simplitate voită, masivă, grandioasă, arena este cu adevărat emoționantă și, în anumite ore ale zilei scăldată în soare sau învăluită în umbrele serii, ajunge la o frumusețe tragică.

Mulțimea formează o altă masă. Bloc palpitând, din care ni se desprinde, deodată, câte un amănunt ca dintr'un basorelief : fețe în extaz, siluete nervoase, încurajări brutal primitive, explozii de bucurie triumfătoare, expresii de dezesperare. Apar concurenții, combatanții. Stilul fiecăruia, fie că e alergător, săritor, aruncător de greutăți ori de sulițe, este minuțios analizat și tensiunea efortului urmărită dela un capăt la altul, dacă putem spune, dela cap la picioare. Intâlnim ritmuri ancestrale dar rafinate prin ceiace putem numi civilizația sportivă. Privim jocul mușchilor, vedem apărând pe chipuri ca pe un aparat de control, calculul și reculegerea voinții, concentrarea energiei, crispația deslănțuirii repezi sau aceia a efortului îndelung, care sapă încet masca atleților, se încrustează în ea.

Astfel, pe pământ sau în spațiu, văzute din mii de fațete diferite, se înscriu linii de o minunată puritate, fulgeră arabescuri uimitoare, cadențele îndelung meditate ale alergătorilor, rachetele salturilor, vârtejurile sacre ale aruncătorilor. Fără îndoială că cei ce cunosc culisele sportului se vor entuziasma pentru nume și recorduri naționale. Dar nu credem să existe un singur spectator care să nu se emoționeze în fața unui asemenea spectacol unde totul poată rămâne anonim fără a pierde nimic din frumusețe.

Regăsim în filmul Jocurilor Olimpice acea poezie a cinematografului pe care Germania ne-a făcut-o cunoscută cea dintâi.

F. S.

DUPLEX

— UN FEL DE COMEDIE —

de **TUDOR MUȘATESCU**

PERSOANE Nini și Dan

Semne particulare: Sunt căsătoriți din dragoste

Actul I

Când s'au căsătorit, n'au avut lună de miere, pentru motivul binecuvântat că mierea se consumase cu o lună înainte. Poate că asta l-a determinat pe Dan, într'o oarecare măsură, să-și înșele nevasta cu toate femeile care au binevoit să-i dea concursul pentru aceasta.

Nini, în cele șase luni de căsnicie, a știut întotdeauna că e înșelată. Că n'a știut cu cine, asta n'a supărat-o prea mult.

Sensibilitatea ei de barometru a făcut-o să nădjduiască într'o schimbare certă a temperaturii conjugale.

Dar ceeace e mai interesant în căsnicia lor, e faptul că amândoi — dincolo de orice considerații — se iubesc totuși nebunește.

O SCENĂ OARECARE

NINI: Mă iubești?

DAN: Te ador.

NINI: Știu...

DAN: Dacă știi de ce mă mai întrebi?

NINI: Ca să te aud spunând...

DAN: Dar tu mă iubești?

NINI: Te ador.

DAN: Știu.

NINI: Vezi că și tu mă întrebi?

DAN: Sigur, ca să te aud spunând...

Totuși scenele de felul acesta nu l-au împiedicat pe Dan să-și continue impetuos seria aventurilor extraconjugale și pentrucă, atunci când e vorba ca să-și readucă pe bărbați la sânii lor, femeile au idei extraordinare, Nini a imaginat un plan de luptă.

PLANUL LUI NINI

a fost următorul: De trei luni de zile a început să-i scrie lui Dan scrisori de dragoste ca din partea unei admiratoare necunoscute.

Treptat, Dan a început să iubească pe aceea care îi scria cu regularitate scrisori poetice și pasionale. A început să-i răspundă și el la Poste-Restante și în acest fel, legăturile lor de dragoste la distanță au mers atât de departe încât — în ultima ei scrisoare — admiratoarea lui Dan a consimțit să-i acorde o întâlnire „în carne și oase".

Această întâlnire a fost fixată în actul al doilea, în garsoniera pe care Dan o are în oraș, rezervată exclusiv rendez-vous-urilor.

ULTIMA SCENĂ A ACTULUI INTÂI

DAN *(nervos)*: Te rog să nu insiști. Astăseară trebue să plec în oraș...

NINI *(prefăcută)*: Și nici măcar nu vrei să cinezi cu mine?

DAN *(ca să scape)*: Păi nu-ți spusei că mă duc la un banchet...

NINI *(pisăloagă)*: A! La un banchet?... Ia-mă și pe mine la banchetul ăsta.

DAN *(încurcat)*: Sigur... aș putea să te iau... cu cea mai mare plăcere... tu știi că eu întotdeauna... însă... să vezi.. ăsta e un banchet politic... foarte politic... sunt numai bărbați politici așa că... înțelegi tu... îmi pare rău. dar nu se poate...

NINI *(cuminte)*: Și pe la cât ai să te'ntorci acasă?

DAN *(vesel că „s'a făcut")*: De vreme! Devreme de tot... Dar să nu mă aștepți... Tu ești obosită... Să te culci...

NINI *(tandră)*: Nu te nelinisti... Am să citesc până ce o să mi se facă somn...

DAN *(cu elan)*: Atunci, la revedere. *(O sărută repede și dispare)*.

Actul II

Garsoniera lui Dan. Lux de circumstanță și mobilier strict necesar.

Pe măsuță lângă unicul divan, sunt flori și băuturi cu efect sigur.

Cu urechea ațintită copoiește, Dan urmărește toate sgomotele străzii. Insfârșit se aud pașii cei atât de așteptați. O bătae ușoară în ușă, apoi intră Nini, de nerecunoscut în toaletă excentrică și sub mască.

SCENA I

este o scenă mută, pentrucă amândoi se privesc un timp fără să poată articula un cuvânt din cauza emoției. Apoi începe

SCENA II

Dan, exuberant, îi scoate mantoul, pălăria și mănușile.

NINI *(brusc)*: Masca nu... Masca nu vreau să mi-o scot.

DAN *(șmecher)*: Dece? Vreau să te văd. Să-ți văd ochii, gura...

NINI *(categoric)*: Nu! Dacă stăruești să-mi scot masca, plec.

DAN *(șiret)*: Unde?

NINI *(dulce)*: De unde am venit...

O pauză. Nina s'a așezat. Dan, stânjenit, simțindu-se privit prin găurile măștii și neputând să facă la fel, recurge la supremul argument pentru a o decide să se aclimatizeze cu situația: o tratează cu un cokteil.

NINI *(strâmbându-se)*: Ce e asta?

DAN *(părintește)*: O băutură bună, bună de tot.

NINI *(suav)*: Cum îi zice?

DAN: *(încercând să pronunțe corect englezește)*: Cockteil...

NINI *(acelaș joc)*: Și se bea?

DAN: Firește... E o băutură modernă... Place mult femeilor...

NINI *(privindu-l în ochi)*: Și femeilor cinstite?

DAN: Toate femeile sunt cinstite când iubesc...

NINI: Unde ai citit prostia asta?

DAN: N'am citit-o nicăeri...

NINI: Iartă-mă... Nu mi-aș fi închipuit să fie o cugetare proprie...

DAN *(cu oarecare calm)*: De ce vrei să mă descurajezi?... *(Surâde mulțumit de ce a zis)*. Mai bine gustă cockteilul...

NINI *(bea)*: In sănătatea dumitale... *(după ce a golit paharul)*. Băutura dumitale e într'adevăr bună... Mai bună decât cugetarea...

DAN *(iarăși prost inspirat)*: Și mai bună decât d-ta!

NINI: De unde știi cum sunt eu?

DAN: Din scrisorile pe care mi le-ai scris.

NINI *(cu regret simplu)*: Acolo suntem amândoi mai buni... *(Rămâne pe gânduri, ca și cum ar privi portretul unei mătușe defuncte căreia îi seamănă)*.

SCENA MARE

Dan o lasă să se gândească, având grijă să-i umple discret paharul. Apoi se așează pe un taburet în fața ei.

DAN: Cine ești?

NINI *(clar)*: O femee care te iubește

DAN *(„oț")*: O femee care iubește nu se ascunde sub mască...

NINI *(înger)*: Sufletul meu te iubește și masca nu te poate împiedica să-l vezi...

DAN *(opărit)*: Vrei o țigară?

NINI *(sincer)*: Merci, nu fumez... *(după o clipă)*. Desigur însă că toate femeile care au trecut înaintea mea pe-aici, care au stat pe locul unde stau eu, care-au băut din acelaș pahar, băutura miraculoasă pe care mi-ai dat-o și mie, toate, toate, fumau.

DAN *(statistic)*: Nu toate.

NINI *(ea însăș)*: Au venit multe femei aici?

DAN *(luându-i mâna)*: De ce mă întrebi?

NINI: De curiozitate.

DAN *(Schopenhauer)*: In viața unui bărbat, femeile trec așa cum trec pasagerii într'un hotel.

NINI *(cu o tresărire)*: Atât de multe?

DAN: Depinde de bărbat...

NINI: De ele nu depinde niciodată?

DAN *(gaffă)*: De vreme ce vin aici, nu mai depinde de ele...

NINI: Nu ți s'a întâmplat niciodată ca o femee să vie aici numai pentru ea și pentru d-ta, nu?

DAN *(se căsnește să priceapă)*: Poftim?

NINI *(rar)*: Nu ți s'a întâmplat niciodată să primești aici o femee care *(ezită și roșește sub mască)* să vie... degeaba?...

DAN *(amuzat)*: Eu n'am cunoscut decât femei normale.. *(râde singur până ce observă că Nini nu e amuzată deloc)*. Mai bine să vorbim despre altceva.

NINI *(n'are niciun interes)*: Nu. să vorbim de ele... Ce le spui când vin aici?

DAN *(plictisit)*: Fiecare mă'ntreabă ca și d-ta. Cu fiecare trebue să vorbesc întotdeauna despre celelalte... E o tristețe, prima vizită a unei femei din garsoniera unui bărbat...

NINI: Dar celelalte vizite?

DAN: Răsplătesc tristețea celei dintâiu...

NINI *(banco)*: Toate femeile care au venit aici au fost metresele dumitale?

DAN *(net)*: Toate.

NINI *(duș)*: Eu n'am să fiu metresa d-tale niciodată...

DAN *(pe poziție)*: Atunci ce cauți aici?

NINI *(atac)*: Ce caut? M'aș fi așteptat să știi? Te caut pe „tine"... Caut iubirea din scrisorile noastre... iubirea din cărți și din suflete...

DAN *(contra-atac)*: Atunci nu trebuia să consimți să vii aici... Trebuia să-mi dai o întâlnire sub un tei renumit, într'o grădină publică, într'un palat de cleștar sau pe un drum cu plopi fără soț prevăzut cu lună și cu toate cele de rigoare...

Aici,în aerul încăperii acesteia, au respirat numai amante, s'au topit în spațiu numai parfumuri vinovate de trupuri goale, s'au fanat iubiri cu durata unui pahar de șampanie. Aici nu s'a explicat niciodată nimic fiind vorba numai de lucruri dinainte înțelese. *(Observă că în găurile măștii lui Nini, lucesc lacrimi)*. Aici nu s'a plâns niciodată... pentrucă sufletele au rămas la ușă ca niște cățeluși de casă indezirabili...

NINI: Eu mi-am adus sufletul cu mine... *(se ridică să plece. Dan îi tae drumul)*.

DAN: Iartă-mă...

NINI *(dreaptă)*: De ce?

DAN *(încurcat)*: Pentru tot ce-am spus.

NINI: Dar n'ai spus nimic care să nu fie perfect adevărat... Vinovată sunt eu pentrucă am venit „aici"...

DAN: Ca să-mi dovedești că nu ești supărată, mai rămâi puțin...

NINI: Fie... *(se reașează)*: Mai dă-mi un pahar de cockteil... (Dan o servește) *și o țigară... (acelaș joc)*.

DAN *(se așează lângă ea)*: Scoate-ț masca... Te rog... Vreau să-ți văd ochii.

NINI: Nu... Nu stărui.

DAN: De ce?

NINI: Poate că fața mea e respingătoare... Poate am un defect mare pe care vreau să-l ascund...

DAN: Minți... Mnți... Oricum ai fi, te iubesc...

NINI: Mă iubești?

DAN: O știi prea bine... Scrisorile mele ți-au spus-o de-atâtea ori... Ți-au spus-o mai bine decât mine... și m'ai crezut...

NINI *(cu emoție)*: De ce îți înșeli nevasta?

DAN *(rămâne încremenit)*: Ești prima femee care îmi pui întrebarea asta..

NINI *(ferm)*: Răspunde-mi...

DAN *(sincer)*: Nu m'am întrebat niciodată.

NINI: O iubești?

DAN *(convins)*: O ador...

NINI *(surâde)*: Ne iubești pe amândouă la fel?

DAN *(încurcat)*: Nu... pe ea o iubesc dincolo de voi toate...

NINI: Știe?

DAN: Știe...

NINI: Atunci?

DAN *(serios)*: O înșel ca să-i pot fi credincios...

NINI *(amuzată)*: Și asta e tot originală?

DAN *(grav)*: *Tot...*

NINI... Dar dacă și ea ar face la fel?

DAN *(ochi mari)*: Aș ucide-o..

NINI: Unde e logica?

DAN: In sufletul ei... Ea mă iartă pentrucă mă înțelege. Eu n'aș erta-o pentru acelaș motiv...

NINI: Temperamente deosebite?

DAN: Ai ghicit...

NINI... Gândește-te puțin... *(îi pune mâna pe păr și îl mângâe)*. Gândește-te că astăseară, acum, la ora asta, în timp ce noi suntem aici, în timp ce „tu" ești într'o garçonnieră pe care ea n'o n'o cunoaște, gata să cazi la picioarele mele, ea—în aceeași clipă, într'o garçonnieră pe care n'o cunoști, ar aștepta să- icadă la picioare un bărbat care o dorește cum mă dorești tu...

DAN *(cutremurat)*: Taci... Taci...

NINI *(blând)*: Gândește-te... *(îl mângâe mai apăsat, cu mâna caldă, pasionată, turburătoare)*.

DAN...

Nini n'ar fi în stare să facă niciodată asta.

NINI... Nini o cheamă?

DAA... Nini!... Nu-ți place?

NINI: Ba da... Aș fi vrut să mă cheme și pe mine așa...

DAN *(revenindu-și)*: Dar pe tine, masca mea romantică, cum te cheamă?

NINI *(încurcată)*: Oricum vrei să-mi zici... Fă-mi un nume din inițialele tuturor metreselor tale... Un nume nou, ciudat, pe care să mi-l dai numai mie... *(Dan surâde)*. Ți-e teamă c'o să iasă prea lung!

DAN *(calm)*: Nu mai țin minte niciunul din numele lor... Le-am uitat...

NINI *(apropiindu-se de el)*: Și n'ai să ți le aduci aminte niciodată?

DAN *(îi ia mâinile)*: Am să încerc...

NINI *(își rezimă capul pe umărul lui)*: Și ai să te mulțumești cu noi două?

DAN *(ca prin vis)*: Cu voi două?

NINI: Cu Nini și cu mine...

DAN: Da...

NINI *(cu un gest scurt îi dă capul pe spate își ridică o clipă masca și-l sărută apăsat pe gură... Dan o prinde în brațe să-i smulgă masca, dar Nini îl oprește brusc)*.

NINI: Nu... masca să nu-mi ceri s'o scot niciodată... Iubește-mă așa, sau deloc... Iubește o femee fără cap... N'o să-ți pară rău... Iubește trupul meu și dacă o să ți se pară prea puțin, imaginează capul lui Nini, deasupra. Așa ne vei iubi pe amândouă fără să ne supărăm că ne înșeli reciproc...

DAN: Fie... *(se nărue la picioarele ei)*.

Actul III

Nini a plecat, după un ceas, din garçonniera lui Dan, lăsându-l zăpăcit, transfigurat. L-a făcut să jure că pleacă cu o jumătate de ceas în urma ei și ajunsă acasă, în câteva secunde, și-a aruncat rochia, masca și s'a lungit pe-un divan, c'o carte în mână, la lumina obișnuită a veilleusei...

După câtva timp, intră Dan. Are figura lui obișnuită, nițel obosită.

SCENA UNICA

NINI *(după ce și-a primit sărutarea pe frunte)*: Ai venit așa de repede? A fost frumos la banchet?

DAN *(grăbit să se culce ca să poată visa în voe)*: Plictiseală ca la orice banchet politic...

NINI *(privindu-l cu atenție)*: Pari foarte obosit... Parcă ai fi muncit mult.

DAN *(ca să scape)*: Am ținut un discurs lung. Poate din cauza asta.

NINI: Frumos?

DAN: Nu știu... Nu prea eram inspirat... Dar tu de ce nu dormi?

NINI: Citeam... M'am antrenat.

DAN: Draga de ea... *(îi ia capul în mâini și i-l privește lung)*. Draga de ea...

NINI: Ce te uiți așa la mine?

DAN: Nu te-am mai văzut de mult cu atenție... *(aproape vesel)*. Te-ai făcut mai frumoasă Nini!...

NINI: Și mă iubești?

DAN: Te ador... Te ador... *(o sărută)*.

NINI: Știu... Știu... Acuma știu sigur...

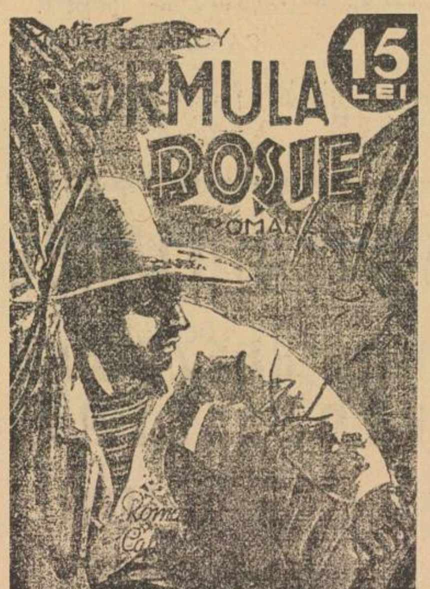
DAN: Acuma?

NINI: Totdeauna am știut. Acuma însă știu mai bine ca întotdeauna...

DAN: De ce?...

NINI: Mă privește! *(și fericită că Dan o înșeală cu ea, se lăsă pe brațul lui, râzând ușor spre public, până ce cade cortina)*.

IMPRESIONANT! CEREȚI!

Crima și năpastea au fost puse în mișcare de necruțătoarele trusturi acaparatoare împotriva unei geniale invenții care le amenință profiturile. Inventatorul ajunge la ocnă; soția scumpă îi este asasinată. Eroica lui fiică preia lupta titanică. Va isbuti ea să ducă la triumf adevărul, dreptatea și visul părintelui ei, martir al științei ?...

„ROMANELE CAPTIVANTE"

(230 pagini — 15 lei)

Cereți la chioșcari, librari și în gări.

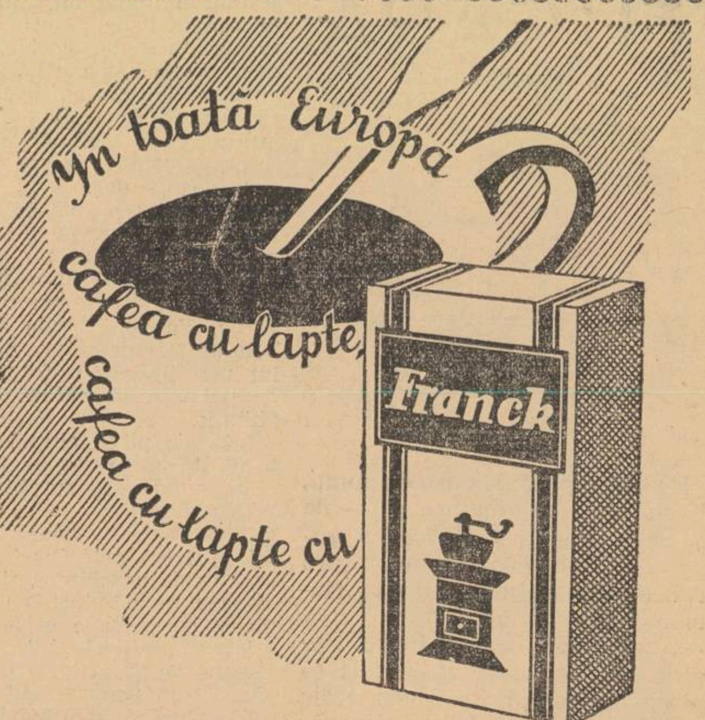
„GRUPUL NOSTRU"

Pictorul PHOEBUS

Pictorul GEORGE NICHITA

„A fost odată un Imperiu" *)

Rusia ţaristă între 1905-1914. Un împărat nevolnic şi o împărăteasă bântuită de duhuri rele. O curte imperială în care apare, revelator STAREŢUL RASPUTIN

NICOLAE AL II-LEA

Trebue să mărturisim dela început că am purces cu oarecare rezervă la lectura romanului „A fost odată un Imperiu". Materialul de viaţă şi fapte şi documentarul uman pe care îl oferă societatea rusească dinaintea războiului care a precedat descompunerea ei, a mai fost utilizat şi de alţi romancieri; a fost nu numai utilizat, ci deadreptul bagatelizat. Ne spuneam cu scepticism: ce ar mai putea scoate din acest subiect d. Aderca?

Mărturisim că lectura cărţii nu numai că a reuşit să dizolve scepticismul dela început, dar ea a cucerit totala noastră încântare.

Dacă autorul ar fi utilizat realitatea brută fără a o strămuta în ficţiune, „A fost odată un Imperiu" ar fi rămas o carte banală ca şi platitudinea pe care o reprezintă realitatea nudă şi prozică. Dar a intervenit artistul scrupulos şi scriitorul de rasă, care înobilând materialul, îl ridică la un rang de operă de artă.

Zugrăvind atmosfera dela curtea Ţarului Nicolae al II-lea şi drama care s'a petrecut în familia împăratului, oblăduită de spiritul ocrotitor al stareţului Rasputin, d. Aderca a înţeles să încadreze această dramă înăuntrul vieţii ruseşti din acea epocă.

Pentru a explica organic pricinile psihologice şi de ordin politic ce stăteau la baza psihozei de care era bântuită societatea rusească şi, ca o rezultantă a ei, atmosfera de tulburare şi nesiguranţă ca în preajma unui apocalips, — d. Aderca s'a aplicat temeinic la cercetarea acestei societăţi şi a tuturor treptelor ei sociale, începând cu mediul ţărănesc din care s'a ivit stareţul Rasputim, arătând stadiul burgheziei şi în special psihologia nobilimii în al căru mediu d. Aderca se mişcă cu o mare uşur.nţă.

Romancier înăscut, d. Aderca s'a identificat atât de organic cu ceea ce făcea specificul moravurilor şi vieţii unei lumi dispărute pe care a voit s'o reînvieze sub condeiul său, ba mai mult materialul uman descoperit l-a pasionat în aşa măsură, încât romanţatorul participă cu căldură la evocarea lui, fără a-şi pierde însă prin aceasta obiectivitatea necesară unei viziuni de ansamblu.

Astfel ni se dezvălue spectcolul vieţii însăşi, văzută uneori la microscop, atunci când e necesar să constatăm măruntaele, intimităţile şi racilele ei, tot astfel cum e văzută alteori prin ochianul ce depărtează şi transfigurează lumea slavă în plină mişcare şi trăire. Ni se oferă astfel o fereastră luminată spre priveliştea, nemărginirea şi elevaţia sufletului slav din acea nemărginită împărăţie despre care poetul Rilke spune undeva cuvântul negrăit de adevărat: **„Rusia se mărgineşte în sus cu Dumnezeu".**

Intr'atât autorul a fost pasionat de această viaţă şi s'a încorporat ei, că documentele şi informaţiile culese spre a da un iz de autentic, merg până la păstrarea numelor proprii deţinute de personagiile a căror viaţă e povestită, şi acţiunile lor ni se descriu cu familiaritate în cadrul locurilor, par'că aevea văzute, suburbii, instituţii, clădiri din oraşele Kiev, Moscova şi Petersburg şi aspectul lor din acea vreme, de par'că aceste date n'au fost culese din pagini de cărţi, ci trăite de un martor ocular.

Introdus în meandrele şi misterele acestei necunoscute Rusii, autorul şi-a dat seama că viaţa cu care a luat contact trebue să i se dea în scris măsura majoră pe care o merită autenticitatea ei şi astfel în loc să ne dea un roman al vieţii cu caracter senzaţional a stareţului Rasputin, d. Aderca ne înfăţişează tabloul veridic al societăţii ruseşti dintre anii 1905 şi 1914 văzută de cineva care a trăit în mijlocul ei.

Fireşte chipul simpatetic în care e tratat mediul rusesc conţine oarecare lirism, dar acest lirism a ajutat scriitorului să ne dea, în loc de pagini reci de proces-verbal, o carte vie şi vibrantă în care luăm din nou contact cu însuşirile majore de analiză şi vigoare epică pe care le-am cunoscut şi în celelalte cărţi de proză iscălite de autorul romanului „1916".

Retrăim cu atât mai patetic această dramă a prăbuşirii ruse cu cât ea ne interesează îndeaproape, căci am participat la ea şi războiul nostru de întregire a depins la un moment dat de stările din Rusia epocii prerevoluţionare, tot astfel cum eroii care mişună între pagini sunt încă vii în mintea noastră.

Pomeneam la începutul articolului de oblăduirea pe care a exercitat-o asupra familiei ţarului Nicolae II, stareţul Rasputin. In cartea d-lui Aderca povestea ţăranului călugărit are un lot însemnat de pagini. Locul de prim plan pe care îl acordă autorul ne îndeamnă să arătăm şi noi chipul în care e înfăţişat stareţul neuns de biserică, de către d. Aderca.

Spre deosebire de alţi romanţatori ai mujicului siberian, ajuns sfetnic al ţarului, d. Aderca — departe de a-i atribui o influenţă nefastă asupra împăratului şi împărătesei — ne arată un Rasputin umanizat. Ne aflăm în epoca încărcată şi apropiată de cataclism, în care un suveran slab şi fără personalitate, căci nu era croit din piatra dură a marilor stăpânitori, ci din materialul efemer al unui om de rând, trăeşte, în tovărăşia soţiei sale, sub teroarea morţii apropiate a moştenitorului tronului, vlăstar născut plăpând şi pururi bolnav.

In acest moment pică în viaţa celor doi suverani un ţăran rustic, venit din fundul Siberiei cu reputaţia unui ins descălecat din porunca lui Dumnezeu să mântuie oamenii prin credinţă şi despre care se şoptea că are puteri tainice de lecuire.

Puţin timp după apariţia lui, Rasputin este primit în saloanele pravoslavnice ale Petersburgului, iar mai târziu (prin Marele Ducese Nicolaevna, surorile Stana şi Miliţa) de ţar şi ţarină, cărora le intră repede în graţie. Mujicul siberian e ascultat de Nicolae al II-lea şi capătă influenţă mai ales asupra ţarinei, convinsă că — prin puterile sale miraculoase — stareţul va reda sănătatea moştenitorului tronului.

Pentru a putea înţelege influenţa considerabilă pe care a exercitat-o în societatea rusească şi la curtea ţarului stareţul cu ochii pătrunzători şi albăstrui, trebue să avem în vedere că el a intrat în această societate într'o epocă prerevoluţionară în care toţi aşteptau cu înfrigurare apariţia unui om cu puteri divine care să schimbe faţa împărăţiei răsăritene.

Rasputin, abia eşit din hrubele fraţilor clişti, ne este prezentat ca un tip de ascetic şi iluminat, venit cu reputaţia unui ins încredinţat de forţa-i suprapământească pe care şi-o dovedise în câteva rânduri, „scoţând pe diavol din trupul muerilor apucate" şi pe care mulţimea credincioaselor îl împrejmue cu zel, ba unele, smerite, îi cer şi rufele să le spele cu mâinile lor.

Parvenit curând la curte şi având uşa deschisă la ţarul atotputernic, în fond un om nevolnic, — Rasputin este socotit de către acesta drept „Omul lui Dumezeu". Impăratul devine curând o păpuşe de scamă în mâna lui. Ţarina este şi ea convinsă de puterile miraculoase ale stareţului, căci el înviase de două ori din agonie pe ţarevici. Reputaţia de om cu însuşiri divine, răspândită de familia imperială, se întinde ca o molimă ce cuprinde treptat, treptat, de sus în jos, mulţimea oamenilor.

Mai târziu pe măsură ce puterea lui de influenţă va creşte sfetnicul religios va deveni un sfetnic politic şi cu puteri discreţionare de a schimba miniştri, parlamente şi guverne. Va hotărî de soarta războiului. Dar de câteva ori în cariera lui vertiginoasă a fost îndepărtat de palat şi de câteva ori şi surghiunit.

Iată, de pildă, chipul în care autorul îl zugrăveşte pe Rasputim în clipa când este surghinit, pentru prima dată:

„Aşezat pe marginea patului, stareţul îşi schimbă încet o cizmă şi înainte de a schimba şi pe cealaltă rămase pe gânduri, cu barba în piept, cu pleoape grele. Prieteni... prietene... ofiţeri... miniştri... — rămăşiţe şi gunoaie, frunze veştede căzute din pomul vieţii. Ce-i ceruse episcopii şi popii? Mărirea lefii sau răzbunare împotriva unui vrăşmaş din aceiaşi tagmă. Ce-i ceruse ofiţerii? O înaintare. Slujbaşii înalţi — o decoraţie. Şi toate muierile un spasm — abia câteva o înviere a stârvului lor sufletesc. Vechea credinţă, marea năzuinţă de a se apropia de duhul Domnului, până la desăvârşita topire în voluptate cerească fără de moarte, fusese cheltuită în bucurii şi plăceri mărunte. Ii era silă de el, ca de zaraful care pentru un câştig de nimic dă aurul pe mărunţiş. Ce făcuse el în acest Sfânt Petersburg, unde descălecase din porunca lui Dumnezeu? Afaceri! Erau deştepţi ovreii lui, Manasevici-Manuilov şi Aron Simanovici! Afacer şi misitii! Bijuterii cumpărate Anei Virubova pentru intervenţiile ei. Câteva fişicuri de aur, pentru petrecerile dela Vila Rode şi pentru zestrea fetelor... Numai pentru atât plecase el din Pocrovscoe?

Osânda Ţarului era osânda Domnului Dumnezeului din Cer, pe care-l vânduse! Cădea la timp asupra capului păcătos!

Şi stareţul, cu scârbă de sine, schimbă şi cizma cealaltă.

Era umilit. Se aciuiase în sufletul lui un mujic lăudăros, scandalagiu şi cu pofte, care plângea că i se luase huzurul şi îngâmfarea... Să tacă! Să tacă! Auzi? Să tacă!"

Din romanul d-lui F. Aderca, Rasputin se desprinde, aşa dar, ca un duh al pământului rus, hărăzit cu o inspiraţie divină, încorporând în fiinţa-i rudimentară însuşirile specifice şi reprezentative ale unui neam întreg. Descălecat într'o epocă de huzur şi desfrâu, stareţul reperzintă nevoia de mântuire proprie sufletului rus, doritor de antinomii şi înlesneşte purificarea oamenilor prin credinţă.

RASPUTIN

Ne făurisem altă imagine despre Rasputin şi influenţa lui asupra destinelor Rusiei de eri, dar d. Aderca a reuşit să cucerească simpatia cetitorului din noi, prin felul cum ne înfăţişează chipul simplu şi smerit în care ţăranul dintr'un sat din Siberia de miazănoapte a fost convins să se devoteze vieţii monastice, devenind frate în mânăstirea Vercoture.

Iată un singur citat mai mare din care cetitorul va descifra darul rar al autorului de a convinge şi cuceri şi îşi va da seama dacă stareţul era un ţăran sincer, cu simţul pedestinării şi cu puteri supranaturale sau un tâlhar ascuns în haină călugărească".

...Sat de ţărani ruşi, în Siberia de Miazănoapte, la margine de apă curgătoare. Plugari vara şi iarna **cărăuşi** pe drumuri lungi, până'n Uralii de aramă. Oameni înalţi, ca tăiaţi din piatră. Singurii lor prieteni, boul şi calul.

Doi copii sbughesc din curtea lui Efim Andreievici, în zăpuşala după amiezi de vară şi se opresc de mână în marginea fluviului. Ei îşi lasă curelele şi cămăşile pe mal, apoi se aruncă să se bată cu dihăniile verzi de apă, a căror muşcătură e de răcoare şi al căror trup o îmbrăţişare de spumă. Mezinul a înghiţit prea multă apă ţinându-se după fratele său care bate în larg... Şi iată cei doi băieţi ai lui Efim Andrievici întinşi în bătătura părintească umflaţi de apă, pe **care-i muncesc de-avalma muierile din vecini îngrozite,** să-i desumfle şi să-i învie. Se trezeşte întâi băiatul cel mare. Spre seară i se aprinde un foc lăuntric care-i mistue plămânii în două zile. Mezinul rămâne c'o tremurătură a făpturii şi o nebunie albastră în ochii cari priviseră o clipă **dincolo** — ochii lui Grişa al lui Efim din Pocrovscoe.

...Noapte de iarnă. Oamenii satului la cuptorul lui Efim Andrievici se tângue de pacostea căzută pe capul celui mai nepricopsit, căruia i se furase calul, singurul. Grişa în cămăşuţă se dă jos de pe cuptor, se duce drept către Petre Alexandrovici, chiaburul satului, cu chimir lat pe pântecele gros şi aruncându-i-se în cârcă, ţipă:

— Calul e la tine, Petre Alexandrovici! La tine! La tine!

Ana Iegorovna se ridică speriată de obrăznicia nemaipomenită a fiului, şi-l ameninţă:

— Grişa, ce te-a apucat? Petre Alexandrovici fură cai? Nu ţi-e ruşine? El are mai mulţi cai decât zece ca alde tat'-tău!

Intre cei de faţă se lasă atunci o tăcere ciudată. Se auzeau numai şuierăturile crivăţului care-şi gonea armăsarii de ger peste **tundrele ninse.** Dar după ce se sparse sfatul, ţăranii **cari mai curând credeau în neştiita dumnezeiască a copiilor decât în înţelepciunea vicleană a celor mari, cercetară şi nu în zadar:** Găsiră în aceeaşi noapte calul furat, ascuns în hruba de sub şopronul lui Petre Alexandrovici. Puseră mâna pe chiabur, şi-l bătură de era să-l omoare.

...Iată pe Grişa flăcău voinic, hârjonindu-se cu fetele satului, pândit de ochi pofticoşi ai atâtor muieri neastâmpărate, temut de cei de-o seamă. Curând intră şi el în rândul oamenilor, însurat cu frumoasa Prescovia Feodorovna şi jucându-şi seara pe genunchi copiii, două fete şi un băiat. Era plugar şi cărăuş, asemenea celorlalţi oameni din Pocrovscoe. **Menirea i se năzări** la început ca un desgust, tot mai amar şi care deobicei duce la înnec sau la ştreang. Uneori, la cina din mijlocul odăii, la masa scundă, ţăranul Grişa rămânea cu lingura de lemn în mână în aburii bucatelor şi privea la ai lui de parcă-i vedea pentru întâia oară... Apoi se trezea. Limpede văzu odată, într'o dimineaţă de primăvară în câmp, când ajunse cu aratul întâii brazde la capătul ogorului. Calul se opintea în ham, ţăranul siberian împingea amarnic în coarne — **şi simţi că'ntradevăr acea muncă era osânda dela Facerea Lumii.** Rezemat în plug, ştergându-şi cu mâneca sudoarea de pe faţă, i se păru că aude un svon înapoi. Svonul se'nchegă în cor de glasuri. Când se întoarse să audă mai bine, zări plutind în dreapta chipul ca o nălucă al Maicii Domnului, îndurerat surâzătoare către el şi cu **privirile proaspete ca lăcrămioara.** Apoi glasuri şi nălucire se destrămară precum veniseră pe nesimţite.

Intr'o dimineaţă de toamnă, cum sta în bătătură cioplind o leucă, sosi vătăşelul de-l chemă la primărie. Fu întrebat dacă se îndatora să ducă numai decât cu căruţa până la mânăstirea Vercoturie, cale de două săptămâni, pe studentul în teologie Meletie Zaborovschi, care se afla de faţă. Numai Grigore Efimovici avea în Pocrovscoe cai pentru călătorie atât de lungă. Ţăranul se învoi pe dată, fără să mai întrebe pe alde taică-său şi fără să-şi mai vestească nevasta. Peste o jumătate de ceas, Grişa se ivi iar în primărie cu cismele lungi de drum şi cu biciul în mână. Căruţa bine încărcată cu grăunţe şi fân, adăsta în şosea.

Zi de zi pe drumul nesfârşit, studentul legă vorbă cu cărăuşul şi rămase uimit: Ţăranul ştia pe de rost şi da tâlc multor parabole evanghelice. In apropiere de Verocturie, Grişa opri caii la o răscruce cu han şi făcură popas câteva ore. Când puse iar cailor zăbalele, cu mişcări încete, incrustat, cărăuşul auzi glasul teologului, care par'că-i ghicise:

— Grigore Eftimovici, cum de-ţi vine să pierzi vremea la Pocrovscoe?

Ţăranul între cai rămase cu o cataramă neîncheiată în mâini şi privi cu ochi mari, înţepeniţi. Studentul se înfricoşă de această înfăţişare a omului, cu care străbătuse pustie şi păduri...

— Şi ce să fac? întrebă cărăuşul.

— De, ce crezi...

Grigore Efimovici zise deodată:

— Apoi ca să-ţi spun drept, d-le student, acasă nu mă mai întorc! Intru şi eu în mânăstire, cu cai şi căruţă.

Cine oare ar mai fi recunoscut, după scurtă vreme, pe ţăranul vânjos din Pocrovscoe în fratele subţire dela mânăstirea Vercoturie? Să fi fost el, Grigore Efimovici, mai dinainte atât de aproape de poruncile Domnului, sau slujitorii mânăstirii mai aproape de sufletul mujicului? Fratele care începea la treizeci şi trei de ani viaţă nouă, se legă aci cu bătrânul Gore, călugăr venit din Caucaz de dragul unei schisme şi rămas pentru totdeauna între zidurile mânăstirii. Numai călugărul Gore citi în inima ţăranului din Pocrovscoe. Il certă odată cu mânie tare dar cu glas slab:

— Tâlhar ascuns în haină călugărească! Ai venit la mânăstire să ispiteşti?

Apoi cu umilinţă:

— Frate Grigore, nu tu dela noi ci noi dela tine avem de aflat despre Domnul!

Dela călugărul Gore învăţă întâi Grigore Efimovici că deasupra bisericii văzute se află alta, nevăzută, că'n lumea călugărilor, numeroşi ca şi gândacii negri, se alege o călugărie tainică, **a cărei întâie porun**că, rostită de întemeietorul de acum două veacuri, ţăranul Dănilă Filipici din Vladimir, e: „Păziţi tainic legea mea!"

Când veni în mânăstirea Vercoturie, călugărul Gore găsi într'adevăr câţiva **Oameni ai lui Dumnezeu care loru-şi spunându-şi clişti, legea nu şi-au scris-o, ca ea să trăiască vie, din răsufletul cald al gurii omeneşti, de unde se izvodise. Şi tot dela călugărul Gore învăţă Rasputin ceeace inima lui bănuia de mult şi nu cuteza: Că taina Domnului nu în cărţi se află ci în viaţă, iar duhul lui adevărat în piatra de pe drum, în apa din fântâni, în aburul vitelor neştiutoare, în steaua din cer precum şi în cea din inima pământului. Iar popii de rând şi din ranguri erau numai negrele zaplazuri care împiedecau vederea mai departe, către grădinile dumnezeeşti.** Spre a nu pătimi zadarnic cliştii aveau poruncă între ei să slujească în biserică, să se închine şi să postească la soroace asemenea celorlalţi, dar să nu uite că ţărâna pe care o călcau, cerul pe care-l vedeau, tot ce intră în făptura omenească şi tot ce iese, Dumnezeu e. Cine oare minţise că Domnul Iisus Cristos fu spânzurat de farisei pe lemn, că muri şi se'nălţă la ceruri, înviat? **Iisus nici n'a murit.** El era pretutindeni şi cine avea în sine marea bucurie a dumnezeirii, îl simţea oricând, oriunde şi putea sta cu El de vorbă. **Oricine putea fi Iisus,** dacă asemenea celui de pe malul Iordanului care fu şi El unul după Alţii, toţi asemenea între Ei, putea arde rece ca flacăra nestinsă a luceafărului, în senina bucurie a fiinţei lui jertfite. Nu pornise de acasă Ivan Timofevici Suslov, învăţăcelul lui Dănilă Filipici cu doisprezece apostoli nedumeriţi, dar sfinţi cu adevărat, pe malurile fluviului Volga? Ţarul Mihailovici îl prinse, îl bătu în cuie pe cruce în piaţa Cremlinului de câteva ori în şir căci Iisusul de pe Volga învia mereu. Apoi, în zilele Ţarului celui mare, Petre, Iisusul Ivan Timofeivici se ridică la ceruri. Dar Iisusul Procopie Lupchin, cel răzvrătit împotriva cârmuirii? Ţăranii, cari totdeauna mai lesne şi-au dat seama decât cărturarii de sfinţenia lumii, îşi făceau cruce dinainte-i, îngenunchind, sărutându-i praful picioarelor şi tânguindu-se:

— Cristoase Procopie, mântueşte-ne pre noi!...

Deşi cu chipul mai galben şi mai tras ca al sfinţilor din icoanele mânăstirii, fratele Grigore Efimovici îşi simţea acum aproape împăcată inima care atât de cumplit îl chinuise cu poftele ei. Ingropă cu smerenie, când veni vremea, sfântul leş al călugărului Gore şi cugetă că de aci înainte trebuia să plece şi el pe drumurile lumii. Se mai rugă o noapte în cripta mânăstirii moaştelor sfântului Simion, apoi se duse în munţi la chilia de piatră a stareţului de o sută de ani Macarie, care trăia cu lanţuri grele de mâini şi de picioare. Se aruncă dinaintea schimnicului şi bătând mătănii răcni ca'n primejdie de moarte:

— Prea sfinte Macarie, fie-ţi milă de robul Domnului, Grigore Efimovici Rasputin! In trupul meu arde **o flacără şi o spuză** şi nu ştiu dacă sunt al Cerului sau al Iadului!

Macarie sfântul frigea ciuperci **ciucit** la gura hrubei. Văzând zvârcolirile tânărului frate, zise zângănind din lanţurile dela mâini:

— Lasă jăratecul sufletesc, fiule, şi treci mai bine de gustă din ciupercile astea.

Impinse cu piciorul către noul venit un buştean, de zăngănira şi lanţurile dela glezne. Fratele se trase cu supunere mai aproape de foc şi primi din mâna Sfântului o ciupercă în mustul ei încins în care sfârâia puţină sare din ciubărul de alături. Toată noaptea în pădurea muntelui de piatră şi cetini, veghiară la lumina focului. Şi când se lumină de ziuă, fratele care adăsta să fie lăsat să se spovedească, auzi deodată din gura Sfântului:

— Du-te, zise binecuvântându-l cu lanţurile, căci prin glasul tău grăieşte Domnul! **Cercetează hrubele şi gropiile fraţilor noştri clişti, fă-te şi tu potcolnic al viziunii, înmulţeşte-ţi sufletul în căsătorie neîntreruptă cu surorile întru Duh, adună-te cu răzvrătiţii alfabetului vechiu, cu cei ce sunt împotriva tuturor silniciilor şi mai curând decât socoti cei fi Iisus şi vei cunoaşte Impărăţia Cerului pe pământ, amin!**

Sfântul drumeţ Grigore Eftimovici Rasputin, trecând din târg în târg şi din sat în sat, fu recunoscut şi primit de fraţii clişti, locui în drubele lor de sub casă, el, întâiul în slujbele care începeau în amurguri şi se încheiau în zori, cu fraţii şi surorile necunoscute, amestecaţi pe scândurile ude de sudoare. Noul Crist, după astfel de slujbe fără număr în lanurile grânelor coapte, în hambare, în pivniţi, în păduri, ajunse iar în Pocrovscoe. Prascovia Feodorovna şi bătrânul Efim îi căzură dinainte, în genunchi. Sfântul stătu trei săptămâni în pivniţa caselor părinteşti, apoi într'un alaiu credincios de fete şi muieri, plecă; îl urmară cale de o zi şi o noapte, altele mai mult, apoi se întoarseră. Prea sfântul îşi văzu de drum singur: Ei se ducea să schimbe faţa Petersburgului".

IMPĂRĂTEASA ALEXANDRA

Atâta voluptate a găsit autorul în a repovesti această viaţă de înălţări şi prăbuşiri, de năzuinţă către credinţă atotpurificatoare şi de aprige contraziceri, că scrisul său în multe locuri realizează, prin frumuseţea lui, pagini demne de a reţine atenţia.

Căci, pe lângă însuşirea de a crea, dintr'o lume moartă de fantoşe un univers cu personagii vii, frematător de viaţă autentică, d. Aderca mai posedă darul de a mânui o admirabilă limbă românească.

E încă una din atracţiile acestui roman şi poate cea mai de preţ.

CAMIL BALTAZAR

*) Cu prilejul apariţiei romanului d-lui F. Aderca.

SVON DE PRIMĂVARĂ...

La căsuţa dintre vii
Cad târziu perdelele.
Nu întreb de unde vii;
Imi spun viorelele
Ce ştiu păsărelele...

Printre gene mari, sprinţare
Iţi alinţi uitările.
Zâmbetul, nimb de cicoare,
Cântă desmierdările
Din cobuz, visările...

Şi-ai rămas pe gânduri dusă,
Stând la sfat cu florile.
Luminiţa 'n ochi apusă
Şi-a pierdut comorile,
Sufletul, vâltorile...

Ieşi grăbită în pridvor
Ca să numeri stelele.
In spre răsărit un nor
Strică socotelile,
Râd de tine lelele...

Lacrima pe-obraji prelinsă
Dă lumina zorilor.
Inima îţi stă învinsă,
Iar parfumul florilor
Ţine trenă norilor...

CONSTANTIN COJAN

AVENTURA · ROMANE DE ACTIUNE ŞI PASIUNE
JACQES DE CHAMBON
FUGARA

Pe brâne prăpăstioase de munţi, hărţuită de prigonitorii ei — de ce? — frumoasa Mercedes goneşte călare, cu taina ei, spre ruinele conacului blestemat, Hacienda fără nume.

Acolo, între fugară, Petro, Pepita şi Porfirio se deslănţuie episoadele de curaj şi viclenie ale uneia din cele mai palpitante aventuri. Cine va învinge?...

OMUL CARE DARUIA MILIARDE
CÂND PE STRADA BREZOIANU SE PUTEAU VEDEA ŞERPI
ADEVĂRATA VIAŢĂ A SHIRLEY TEMPLE
50 DE ANI DE LA MOARTEA LUI EMINESCU

TOATE IN EXCELENTA REVISTĂ

„Realitatea Ilustrată"

„REALITATEA ILUSTRATĂ", CUPRINDE:
24 PAGINI MARI TIPĂRITE LA HELIOGRAVURĂ IN CULORI şi
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOŢI"

48 pagini — 10 lei

VIAŢA ARTISTICĂ

Nina Arbore: portret

Constanţa Buzdugan: cap

EXPOZIŢII. — Asociaţia plastică *Grupul Nostru* prezintă în cele trei săli ale Ateneului a 8-a sa expoziţie de pictură şi sculptură. După Tinerimea Artistică, e a doua colectivă care învinge greutăţile unei astfel de activităţi, fiecare manifestare a ei fiind nu numai o datorie mai uşor sau mai anevoe împlinită, ci înscriind succese ce stărue în amintirea noastră

Anul acesta, vechea formaţie a Grupului a suferit oarecari modificări din pricini necunoscute. Au plecat unii dintre asociaţi şi întâlnim, în schimb, alte elemente valoroase. Majoritatea celor care acum 10 ani au pornit laolaltă şi au dat fiinţă „Grupului Nostru", e prezentă.

Ceiace impresionează în primul rând în expoziţia actuală este ţinuta ansamblului, din care înţelegi că ai de aface cu pictori şi sculptori deplin formaţi. Fiecare dintre expozanţi are o concepţie aparte şi e o bucurie în plus să treci dela un panou la altul, întâmpinat fiind mereu de alte lumi de culoare, forme şi linii. Nu multe colective se pot mândri cu o asemenea variaţie şi siguranţă în exprimare. Artiştii Grupului Nostru şi-au împlinit puterile firesc, cu trecerea anilor, cu acumularea experienţelor, cu câştigul rutinei.

Iată pe *Nina Arbore* cu scrisul ei decorativ liniştit şi melodic, amintind de străvechea cuminţenie iconografică şi de o puritate sufletească monahală. Ce viaţa spirituală singuratică trebue să ai, viaţă legată de fantomele scumpe ale trecutului, ca peste lumea tumultoasă şi multicoloră de astăzi să împrăştii abur de poveste sfântă, şi ca din imaginile acestei lumi să torni tipare serafice, de împăcare, meditare şi rugăciune. Pânzele Ninei Arbore împletesc firul unei tradiţii picturale şi săvârşesc un fel de ceremonii de credincios.

Şi sculptura lui *Constantin Baraschi* poartă semnele unei tradiţii — de meşteşug cinstit şi aprig muncitor, cu chinuită şi continuă grijă pentru frumuseţea plăzmuirilor lui. Aşa se lucra odată sculptură, sub zodia Renaşterii, aşa lucrează astăzi sculptură un Maillol sau un Despiau. Nu vrem să pară că exagerăm, dar toată strădania lui Baraschi se îndreaptă către marele stil statuar de ritm şi compoziţie puternice, clare şi rafinate, stil creiat de nume glorioase dealungul secolelor.

Este în arta lui Baraschi ceva păgân şi religios totodată — formele statuetelor lui sunt plămădite din huma păcatelor dar au şi o râvnire tainică spre ţeluri de puritate, atât cât poate fi dată oamenilor. Şi acesta este meritul lui: liniile transfigurate mărginesc o realitate precisă şi nu un gând himeric, realitate care prin ridicarea ei la treapta de caracter şi tip, nu mai e cotidiană accidentală, ci de veşnică umanitate.

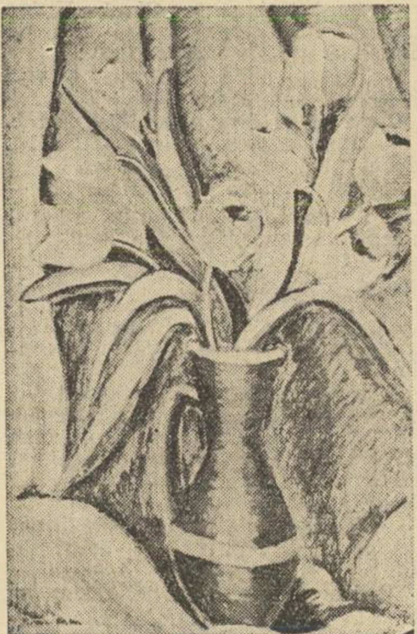
Miliţa Petraşcu se exprimă felurit: dela formele tăiate monumental, ea merge până la impresionismul sculptural şi, în basoreliefuri, până la scrisul stilizat cu cadenţă egipteană. Şi dela o technică la alta, trece cu o siguranţă uimitoare, dovedind neastâmpăr creator şi voinţă de a stoarce mijloacelor tot ce-i pot oferi. In egală măsură preţuim şi portretele de o savantă interpretare şi pietrele monumentale cu rost simbolic şi încrustaţiile sale fanteziste.

Din ce ne-a arătat până acum *Constanţa Buzdugan* se vede o înţeleaptă călăuzire sculpturală şi în special dispoziţii pentru o exprimare simplă dar bogată în rezonanţe.

Ascetismul formal din pânzele lui *Dan Băjenaru* îşi topeşte tot mai mult liniile dure şi tonalităţile joase prin tot mai multă căldură. Un zâmbet de culoare aurie îşi face loc mereu mai insistent, înlăturând gamele opace şi dând sonoritate plăcută întregului pictural. Acum, mersul pensulei e stăpân pe sine, preocupat numai să construiască prin culcare un volum şi nu să umple o suprafaţă grăniţată de desen.

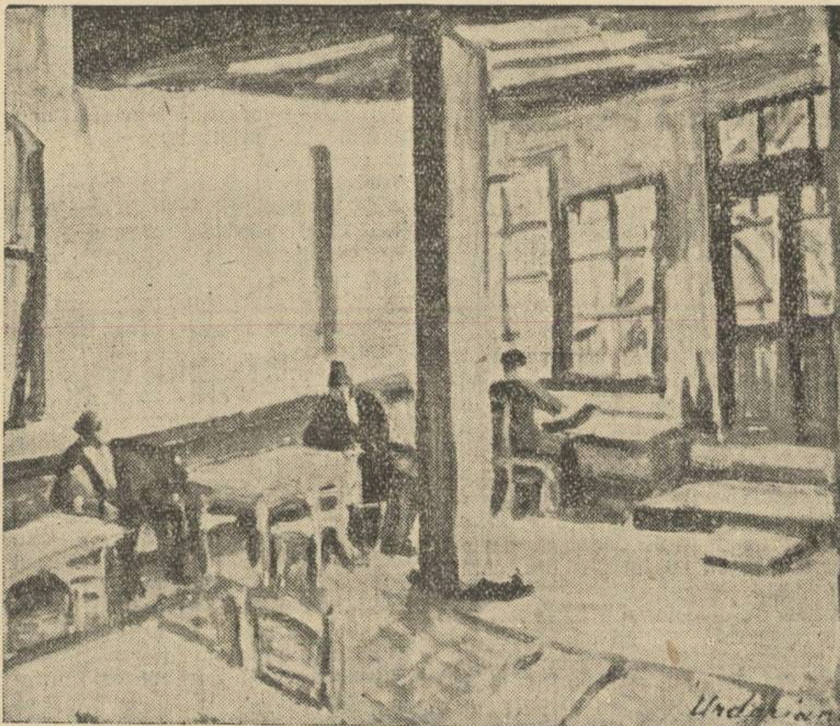
Priveliştile lui *Adam Bălţatu* au toate elementele unei picturi cuceritoare. Desenul e întotdeauna suplu iar culoarea e de un lirism ce urcă până la vibraţii romantice. Una din caracteristicile artei lui Bălţatu este egalitatea ei: nicio lucrare nu-i mai slabă, nici un defect nu se face simţit. Fiecare, chiar şi o schiţă fără pretenţii, arată însuşirile talentului său robust şi cu infinite rezerve.

Naturile moarte ale lui *Vladimir Frimu* au o strălucire care nu poate rezulta decât dintr'o aplicare meşteşugală serioasă şi din şlefuiri executate cu răbdare pătimaşă.

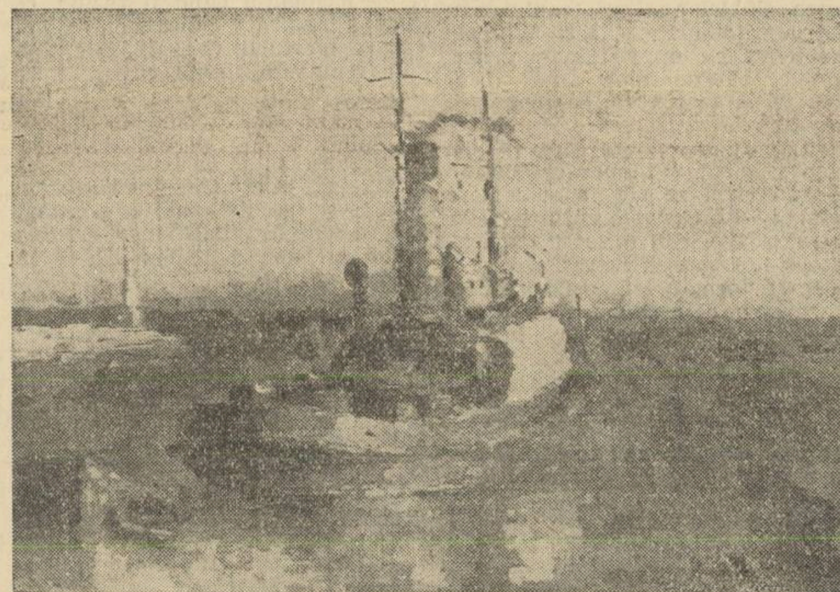

Nina Arbore: flori

Const. Baraschi: compoziţie religioasă

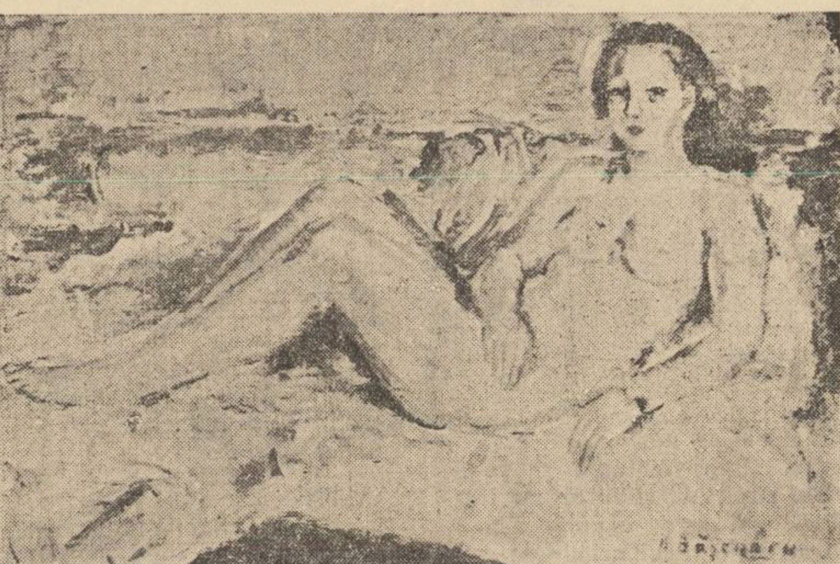

Vladimir Frimu: compoziţie

Lelia Urdărianu: cafenea

Adam Bălţatu: vapor

George Nichita: case

Dan Băjenaru: nud

Dinamice, proaspete, senine sunt cele patru peisagii ale lui *George Nichita*. Răsfrâng lumina curată a câmpurilor şi voluptatea vegetaţiei tinere şi luxuriante. Ca totdeauna sunt prezente în ele — şi obsedează — dragostea cu care au fost lucrate şi originalitatea viziunii. George Nichita prin darurile lui de a simţi natura de plin aer. izbuteşte să scoată şi din cel mai obişnuit subiect, o pagină de vibrantă frumuseţe plastică.

Scăldate într'o lumină roză, florile şi Balcicul lui *Tache Papatriandafil* prind contur delicat pe pânză şi parcă răspândesc note domoale de cântec melancolic.

Alexandru Phoebus notează scene şi aspecte urbane cu vigoare, îndrăzneală şi humor tragic. Panoul lui este unul din cele mai interesante din expoziţie prin verva trăsăturilor şi prin noutatea acordurilor cromatice. Noile sale lucrări marchează un pas mare mai departe, o eliberare din atâtea întrebări câte şi-a pus pictorul acesta, din atâtea încurcături în care singur a intrat, cu voluptatea de a ieşi învingător.

Lelia Urdărianu semnează câteva schiţe concepute descriptiv, tratate cu sobrietate şi eleganţă şi dispunând de putere evocatoare. Spun cu mijloace simple multe lucruri despre lumi diferite.

Despre *Claudia Milian* am vorbit cu prilejul recentei expoziţii personale.

Intr'una din sălile Fundaţiei Dalles, ni se înfăţişează un nume nou: *Henriette Cihoschi*, sculptor. Suntem surprinşi pentrucă n'avem de a face cu o debutantă ci cu o artistă în toată puterea cuvântului. Explicaţia vine după ce aflăm că d-ra Cihoschi a studiat la Paris cu maeştri de seamă, timp de 9 ani.

Ni se pare curioasă răbdarea aceasta în ţara noastră unde absolvenţii Şcolii de Arte Frumoase se grăbesc să deschidă expoziţii cu naivităţile şi inconzistenţile începutului. Dar, se înţelege, că o preţuim impresionaţi, se înţelege că e foarte bine aşa — să arăţi publicului opere serioase şi nu numai intenţii, intenţii care adeseori nu se realizează niciodată.

D-ra Henriette Cihoschi stăpâneşte contururile şi încheagă forma prin alegerea unor subiecte şi modele de frumoasă plasticitate. Caută în portrete caracterul şi expresia morală şi cunoaşte cadenţa, ritmul şi echilibrul volumelor. Modulează în adâncime are voluptatea stilului şi inteligenţă pentru compunerea figurii omeneşti.

Ii prevedem un viitor strălucit.

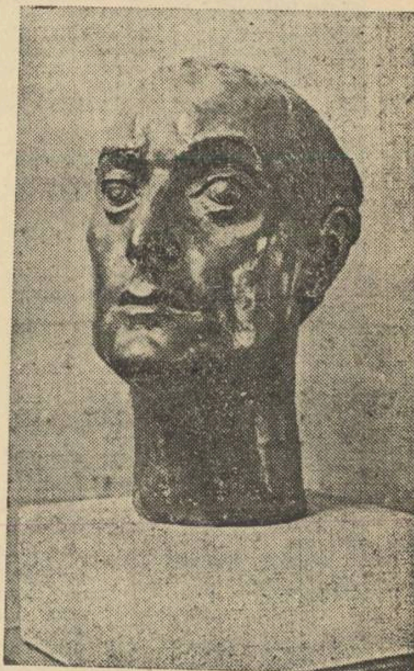
DIN LUCRĂRILE PENTRU PAVILIONUL ROMÂNIEI DELA EXPOZIŢIA DIN NEW-YORK. — In grădina Ateneului au fost expuse două covoare româneşti de o mărime neobişnuită, destinate sălii de mâncare a Pavilionului nostru dela New-York. Executate în atelierele Ligii Naţionale a Femeilor Gorjene, de sub preşedinţia d-nei Aretia Tătărescu, aceste lucrări vor duce departe, în acel mare centru de lume, faima gustului şi a frumuseţii artei noastre naţionale. Sunt piese demne de spiritul american prin proporţia lor şi piese de valoare prin iscusinţa cu care au fost rezolvate problemele unei astfel de realizări vast decorative.

Alegerea motivelor olteneşti după vechi chilime cu scrisul acela naiv simbolic, a fost cât se poate de nimerită. Precum se cuvin toate laudele pentru efortul în sine făcut de conducătoarele Ligei Gorjene şi de elevele ei. S'a lucrat zi şi noapte timp de trei luni, în două echipe de câte 35 de ţărance şi fete din oraş, efectuându-se câte 50 centimetri într'o zi, pe toată lungimea. Unul din covoare are 12-18 metri, iar celălalt 15-20.

Socotind şi cele trei perdele cu broderii de mătasă pe borangic, ansamblul care va împodobi sala de mâncare românească va fi de o bogăţie de culori şi linii, discretă şi nobilă în acelaş timp.

TACHE SOROCEANU

Dan Băjenaru: autoportret

Miliţa Petraşcu: portret

Tache Papatriandafil: flori

Miliţa Petraşcu: d-l Trancu-Iaşi

GERALD VERNER

In românește de M. SAVEANU

MISTERUL ASASINATULUI DIN CHITTERING

AUGUSTUS WHIPPLE clipi îndărătul ochelarilor și citi scrisoarea dinaintea-i, a doua oară

East Gables, Chittering, Surrey
10 August 1936

Dragă Mister Whipple,

Ai putea să vii pe la noi, Vinerea viitoare, în 15, ca să stai o săptămână? Ne-ar bucura foarte mult. Robert are pretenția că te face șah mat.

Suntem o societate restrânsă. Va fi foarte plăcut. Un tren potrivit pleacă dela Waterloo la trei jumătate.

Cu prietenie,
A voastră Blanche Hislop

Intr'adevăr ce neobișnuită amabilitate, murmură Mister Whipple în timp ce punea scrisoarea lângă farfurie. Să fim foarte atenți.

Văzu în față câmpiile înverzite ale East Gables-ului, frumoasele grădini împrejmuite de colinele împădurite ale Surrey-ului și dădu din cap înveselit. Când își termină dejunul se hotărîse. Mister Whipple era un omuleț neînsemnat cu păru-i subțire cărunt pe care-l pieptăna peste cap ca să întârzie chelia. Ochii-i miopi clipeau des. Cu toată statura-i mică mergea ușor aplecat ceeace îl făcea și mai mic decât era. Părea mai tânăr decât cei șaizeci și cinci de ani ai săi și găsea viața vrednică de trăit. Afară de grădină mai avea două capricii. Una era jocul de șah căruia i se devota cu totul și alta literatura criminală. In clubul localității sale toată lumea asculta cu atenție părerile lui asupra ultimelor isprăvi criminale și nu rareori se iveau discuții între el și vecinul său, un inspector dela Scotland Yard.

Se așeză la masă și răspunse invitației soților Hislop. Vineri se urcă în tren și sosi la cinci jumătate la Godalming, cea mai apreciată gară de Chittering. Trăsura Hislopilor aștepta și Mister Whipple luă loc. După ce trecu prin aleia de castani trăsura se opri la intrarea principală. Droxford, valetul, scobori scările ca să salute oaspele și să-i ia geamantanele. Mister Whipple fu condus în camera sa și după ce se spălă și se pieptănă se cobori să-și salute gazda.

Blanche era o femeie frumoasă. Mai bine zis o femeie „costisitoare". Față de bărbatu-i cărunt părea un copil.

— Mă bucur mult că v'a fost posibil să veniți, Mister Whipple, zise ea. D-tale nu-ți place tenisul și bărbatului meu la fel. Sunteți scuzați dacă veți juca șah.

Mister Whipple murmură ceva ca: „Mirosu-mi simte ceva" și fu prezentat celorlalți musafiri.

Erau patru. Intâi o fată brună Carola Linden și un băiat frumos cu un păr strălucitor și o figură jovială. D-na Hislop îl recomandă ca Geoffrey Ryman. Apoi o blondă platinată, foarte platinată și foarte blondă a cărui nume nu l'a înțeles Mister Whipple și în sfârșit un bărbat mai în vârstă numit Desmond Beal. Acesta din urmă îl privi pe Mister Whipple cu atenție. Ceilalți erau figuri comune.

Nu tot așa Mister Beal. Imprejurul buzelor subțiri strălucea un surâs batjocoritor. Mister Whipple se simți neliniștit de privirea acestuia.

Oaspeții se reîntoarseră la tenis după ce fuseseră prezentați lui Mister Whipple, numai Robert Hislop, gazda, se întoarse cu prietenul său în camera de lucru. Stăteau în scaunele lor și beau încet whisky and soda privirile rătăcindu-le prin grădină și vorbind despre lucruri fără de nicio importanță. Mister Whipple își privea prietenul și se gândea că rată destul de bine pentru cei șaizeci și trei de ani ai săi dar găsi la el ceva schimbat ce-l neliniști.

In timp ce-i povestea despre o întâmplare, nu-și mai găsi șirul și privirile îi rătăceau în direcția jocului de tenis. Se auzea clar: „Bravo Geoffrey. Am câștigat". Aruncă o astfel de privire dușmănoasă încât Mister Whipple se îngrozi: „Trebue să știu ce se întâmplă cu Robert". Când, după câtva timp, se duce sus în camera-i spre a se îmbrăca pentru masă se mai gândea încă la schimbarea lui Robert. Imbrăcarea era pentru el o adevărată artă. Negrăbindu-se deloc își puse tacticos cămașa strălucitoare, își legă cravata când auzi deodată sub fereastra sa o voce: „Nu mă mai las mult timp amăgit. S'a terminat. Sau îmi aduci banii sau termin eu repede. Iți dau timp până mâine la amiază nici un minut mai mult".

Era vocea lui Desmond Beal. Dar cui erau adresate cuvintele?

Când ajunse la fereastră nu era nimeni. Mister Whipple se întoarse și-și continuă neliniștit îmbrăcarea.

In casa prietenului său se întâmpla ceva neobișnuit. Acest Desmond Beal șantaja pe cineva. Oare Robert Hislop este acel cineva?

Mister Whipple, în culmea curiozității, își privi conmesenii cu atenție. Robert Hislop fu normal. Blanche în rochia-i roșie părea și mai tânără și nu dădea nimic de bănuit lui Mister Whipple.

Desmond Beal rămase tăcut. Carola Linden se adresă numai odată în timpul mesii și anume lui Geoffrey Ryman vecinul de masă. Tot așa și femeia blondă. Află că se numește Dorothy. Obesrvă când își aruncă din nou privirea asupra mesei că gazda își încreți fruntea dar asta în durata unei secunde. Ce să însemne oare?

Se simțea foarte prost îi părea rău că a acceptat invitația. Se întâmplă ceva în East Gables ce-i neliniștea cu atât mai mult cu cât nu-și dădea seama ce. Cu ușurare primi propunerea lui Robert Hislop pentru o partidă de șah.

Jucară trei partide. Două le câștigă Mister Whipple și sforțarea spirituală necesară pentru câștig îi alungă orice gând din cap. Dar gândurile îl năvăliră din nou când se duse la culcare. Stătu mult timp la fereastra deschisă și privi în noapte. Deodată auzi pași pe alele și două voci enervate a unui bărbat și a unei femei.

— Poți să spui ce vrei.

Supărarea o făcu pe femeie să vorbească mai tare. — Este foarte limpede... Numai un prost.

Vocea de bărbat reluă dar așa de încet încât Mister Whipple nu o înțelese.

— Nu mai pot răbda — continuă femeia. — Poți alege...

Se depărtară apoi. Mister Whipple se retrase în întunecimea camerei, luă ochelarii și-i șterse Nu-și putea da seama cine era bărbatul dar femeia era Carola Linden.

Prima noapte în pat străin îi fu foarte greu lui Mister Whipple să adoarmă. Se trezi în timpul nopții sguduit de o puternică neliniște. Vru să pipăie șalterul electric dar își dădu seama că nu e acasă. Se auzea afară sgomotul unui tunet. Se sculă din pat și aprinse lampa. Iși căuta ochelarii și se uită la ceas. Era puțin după două. Se hotărî să adoarmă din nou, puse la o parte ochelarii, stinse lumina și se acoperi din nou cu plapoma. Creerul începuse însă să lucreze și gândurile ocoleau mereu întâmplările din ultimele zile. Căută întâi se le alunge. „Dacă aș avea ceva să citesc" murmură el. Imediat îi veni în gând să meargă în camera de lucru a lui Robert Hislop și să ia o carte. Camera de lucru era lângă sufragerie. Incet scobori treptele și ajunse în vestibul. Acolo se înspăimântă. Ușa camerei era pe jumătate deschisă și înăuntru era lumină. Rămase ca pironit locului. Cine era acolo la această oră?

Răspunsul natural era: Hislop căci din camera lui venea lumina Dar nu putea fi alul? Un spărgător de exemplu. Cu răsuflarea întretăiată Mister Wipple se apropie de ușă care deși masca o parte din cameră lăsa să se vadă biroul și cine stătea lângă el. Răsuflă ușurat căci nu era un spărgător ci însuși stăpânul casei. Robert Hislop sta la birou îmbrăcat complet. Vru să se arate dar se opri: văzu că prietenul său e ocupat cu curățarea unui revolver. Scoase apoi o cutiuță cu gloanțe și începu să încarce magazia armei. Că prietenul său curăță o armă asta nu-l mira deloc pe Mister Whipple. Dar dece curăță și încarcă arma la ora două jumătate noaptea?

Il văzu cum pune revolverul în sertar și atunci se hotărî să se întoarcă în cameră fără a mai lua vreo carte ca să nu dea impresia că-și spionează gazda.

Se culcă imediat. Și cum dorea să mai stea treaz pentru a judeca ce se întâmplase în urmă adormi adânc și nu se sculă decât când veni servitoarea cu ceaiul de dimineață și-l trezi.

Micul dejun Blanche Hislop îl luă în pat. Carola Linden deabea îi dădu lui Mister Whipple un „bună ziua" rece. Numai Robert Hislop era bine dispus. Vorbea cu ceilalți musafiri despre planul zilei.

Il luă pe Mister Whipple la o parte să-i arate grădina căci cunoștea slăbiciunea prietenului său pentru grădinărit. Mister Whipple începu aci cu un grădinar o conversație atât de interesantă încât nu-și dădu seama când trece vremea. La ora unsprezece jumătate gazda se scuză că are ceva treburi urgente. Mister Whipple tot vorbind cu grădinarul se uita spre camera de lucru a lui Hislop a cărui ferestre erau deschise spre a vedea dacă acesta și-a terminat lucrările.

Făcuse tocmai doi pași spre castel când o detunătură răsună din camera în care lucra sau lucrase Hislop.

Mister Whipple se sperie așa tare și rămase pironit ca și cum detunătura l'ar fi nimerit pe el.

Oare a luat din nou în mână Hislop revolverul și s'a întâmplat o nenorocire?

Mister Whipple fugi în direcția terasei. In dreptul ferestrei camerei de lucru auzi voci enervate. Imediat apărură la cealaltă fereastră a locuinței Blanche și Dorothy întrebând ce sgomot a fost. Mister Whipple dădu din cap.

— Nu știu, răspunse el. A răsunat ca o împușcătură. Vine din casă.

Deschise ușa și intră înăuntru. Ceea ce văzu înaintea ochilor nu se va mai șterge din mintea-i niciodată.

Pe podea, întins lângă cămin, cu capul în vatră, zăcea Desmond Beal. Aplecat asupra lui, cu un revolver în mână, sta Robert Hislop.

Mister Whipple simți o uscăciune în gât. Stătu pe loc privind fără să înțeleagă și fu dat la o parte de Mistres Hislop ce năvăli în cameră.

— Robert! țipă ea. — Ce ai făcut?

Bărbatul se'ntoarse ca asurzit.

— Eu? N'am făcut nimic. Dar s'a întâmplat ceva grav. Beal s'a sinucis".

Mister Whipple auzi îndărătul lui un țipăt și se dădu înapoi. Era blonda Dorothy.

— E mort?, întrebă ea.

— Nu știu, răspunse încet Hislop. L'am găsit așa când am venit.

Puse revolverul ce-l ținuse în mână pe masa de lucru și se apleca deasupra celui ce căzuse pe podea.

Ceru să fie tăcere căci îi descheiase haina și-i asculta inima.

— Da, este mort! Să chemăm mai bine imediat un medic.

— Și poliția!

Vorbele îi ieșiră de pe buze lui Mister Whipple fără să-și dea seama. Blanche se'nspăimântase. Fața-i devenise brusc bătrână și chinuită.

— E neapărată nevoe?, întrebă ea cu o voce din care se observa teamă.

— Mă tem că e foarte nevoe, căci dacă poliția nu cercetează ați putea avea mari neplăceri.

— Whipple are dreptate, dragă Blanche, zise Hislop. Desigur că trebue să chemăm poliția.

Detunătura fusese auzită și de Carola Linden și Geoffrey Ryman căci sosiră imediat în pragul ușii întovărășiți de valetul Droxford. Hislop le tăiă toate întrebările, ieșind în verandă și încuind ușa.

Rămas singur cu mortul Mister Whipple se uită nerăbdător împrejur. Totul părea să dovedească că Beal nu s'a sinucis. Iși aminti deodată de scena din noapte când Robert Hislop își curățise revolverul și de momentul când îl văzuse, cu acelaș revolver, aplecându-se deasupra mortului.

Ii veniră în minte cuvintele lui Beal: „Nu mă voi lăsa mult timp amăgit. S'a sfârșit. Sau îmi dai banii sau o termin eu repede. Iți las timp până mâine la amiază, nici un minut mai mult". Desigur să se dusese să-și execute șantajul și atunci acei amenințați l'au ucis. E oare opera lui Robert Hislop sau a altuia?

Situația lui era foarte grea. Il stima pe Hislop mult. Dar dacă Beal a fost împușcat de el atunci Dreptatea cerea pedeapsă pentru faptă. Mister Whipple n'avea nici o milă pentru mort. Beal i-a fost antipatic dela început. Pe deasupra considera șantajul cu o crimă abominabilă. Dar însfârșit crima rămâne crimă! Nici un șantagist nu trebue omorît nepedepsit

— Poliția și doctorul au venit. Il anunță prietenul și spuse cu o figură posomorâtă: „O afacere îngrozitoare Whipple".

Aruncând asupra mortului o privire Hislop spuse: „Cel puțin dacă n'ar fi luat revolverul meu".

Mister Whipple rămase mut. I se părea că prietenul insista să-l convingă că e vorba de o sinucidere

— Unde ai fost când s'a auzit detunătura?

— Sus, în dormitor. Am venit imediat jos și l'am găsit unde zace și acum cu revolverul lângă el.

— N'ai găsit pe nimeni în vestibul sau pe scară? întrebă, Mister Whipple.

— Pe nimeni.

Mister Whipple se gândea. Dacă omul a fost omorât singurul vinovat e Hislop. Tare spuse însă:

— Cât timp ai lipsit din cameră?

— Nu mai mult de zece minute. Când te-am părăsit am scris câteva scrisori care trebuia să le trimit înainte de amiază. Le-am terminat și le-am dat lui Droxford, ca să le arunce la cutie. Apoi am încercat să desleg o problemă de șah.

Arătă cu degetul pe masă pe care se mai găsia încă două sau trei figuri. „Atunci mi-am amintit că soția mea mă rugase să aranjez ceasul din dormitor care se oprise la ora unu fără un sfert și trebuia să-i dau drumul la aceiași oră, m'am aranjat și tocmai mă îndreptam spre camera de jos când am auzit detunătura.

Mister Whipple își frecă bărbia și privi spre tabla de șah. Aranjă figurile. Ceva nu mergea. Se uita încă odată atent.

— Ceva nu se potrivește. Nu poate fi deslegată fără regina neagră.

— Natural, spuse Hislop nerăbdător. Regina neagră este aci cea mai importantă figură.

— Atunci, unde e?

— Nu este?, spuse Hislop. Era aci când am părăsit odaia.

Mister Whipple căută pe masă, pe tablă, în cutia de așh. Regina neagră lipsea.

Hislop dădu din umeri.

— N'are nici o importanță. Avem lucruri mult mai importante de deslegat decât căutarea unei figuri de șah.

Mister Whipple continuă s'o caute. Vru să vadă dacă n'a căzut sub masă. Se aplecă dar figura nu era de găsit. Vru să lase căutarea la o parte când ceva din mâna dreaptă a mortului îi atrase atenția. Intre degetele mâinii se zărea ceva negru

— Mi se pare spuse el, că figura de șah dispărută și moartea acestui om sunt în legătură.

Hislop ce se apropiase de fereastră se întoarse:

— Ce vrei să spui cu asta?

— Regina neagră e în mâna lui, răspunse Mister Whipple.

Hislop merse repede într'acolo și se aplecă spre mort. Mister Whipple puse mâna-i pe umăr:

— In locul tău nu l'aș atinge până nu vine poliția.

Poliția compusă dintr'un inspector și un agent așteptă până la venirea unui medic. Inspectorul Blane, un om ce ar fi luat drept un burghez obișnuit, la prima vedere, asculta povestirea lui Hislop asupra celor întâmplate.

— E părerea d-vs. deci, Sir, că Beal s'a sinucis? spuse inspectorul când Hislop termină.

— Dar nu știu cine ar fi avut interesul să-l omoare.

— Credeți că întâi a încercat revolverul și acesta s'a descărcat? Am mai văzut astfel de cazuri.

— Nu este însă aci cazul, replică doctorul ce îngenuchiase lângă mort. Nu e vorba de un accident, Blane. Nu sunt încă sigur dacă e vorba măcar de sinucidere.

Inspectorul se întoarse. Cuvintele avură asupra lui Hislop o impresie îngrozitoare. Ii dispărură din obrazi ori ce culoare. Cu gura deschisă părea un tablou al spaimei.

— Ce crezi cu asta?, izbucni el.

— Ceea ce am spus. Cred că nu e vorba nici de accident, nici de sinucidere. E vorba de o crimă.

— Glonțul exact în mijlocul frunții, continuă doctorul.

— Asta e adevărat, spuse inspectorul, dar nu văd...

— Dacă e vorba de sinucidere dece omul și-a ales o moarte atât de grea?

— E adevărat tot ce spuneți, doctore, murmură inspectorul Blane. Dar tot nu e concludent.

Doctorul dădu din umeri.

— Asta trebue, s'o deslegați d-vs. Eu vă spun numai ceeace văd.

— Trebue să fie sinucidere, spuse Hislop. Orice altă ipoteză e caraghioasă.

Inspectorul Blane își frecă zăpăcit bărbia.

— Mă tem că, după cele spuse de doctor, voi trebui să iau în considerație orice posibilitate.

— Foarte bine, inspectore, spuse Hislop, dar vă asigur că nimeni din casa mea sau dintre oaspeții mei nu e capabil de un asasinat.

— Fii bun, doctore, zise Whipple și examinează mâna dreaptă a mortului.

Doctorul îl privi mirat.

— Mâma dreaptă? Pentru ce? Se uită. Ah, are ceva între degete.

— O figură de șah, regina neagră lămuri Mister Whipple.

Incet doctorul descleștă degetele mortului și figura de porcelan căzu pe covor. Inspectorul o luă și o examină mirat.

— Ciudat; să găsim asta la el.

— Foarte ciudat, zise doctorul meditativ.

—Dar și foarte concludent,

— Cum?, întrebă Blane repede.

— A fost stângaciu sau dreptaciu? voi să știe doctorul.

— Dreptaciu, răspunse Hislop.

— Atunci iată cea mai bună dovadă că nu e vorba de o sinucidere. Ca să facă asta ar fi trebuit întâi să tragă, apoi să arunce revolverul și însfârșit să apuce figura de șah ceea ce este însă imposibil.

O tăcere jenantă domni un moment. Inspectorul învârtea între degete figura roșie ca și cum ar aștepta dela ea clarificarea misterului.

— E vorba deci de crimă.

— Nu e de crezut. Trebue să fie la mijloc vreo greșală, adăugă Hislop.

— Dacă este o vom găsi, spuse inspectorul. Puse figura de șah pe masă, se duse la ușă chemă gardianul.

— Acum aș vrea să știu numele tuturor persoanelor din castel, inclusiv personalul de serviciu.

Robert Hislop îi dictă și acesta îi scrise într'un carnețel. Apoi citi lista tare.

— Sunt toți, sir,? Când Hislop afirmă, inspectorul rupse fila de hârtie și o dădu gardianului:

— Nimeni nu ese din casă și vezi de vino imediat înapoi!

Când eși gardianul se ridica Blane.

— Spui, doctore, că glonțul i-a trecut prin cap.

— Da.

— Atunci trebue să fie în cameră; începu să caute. Degeaba însă.

— Asta-i curios. Unde a rămas oare?

— Fereastra era pe jumătate deschisă, adăugă Mister Whipple și se poate ca glontele să fi căzut în grădină.

— In grădină afară? E posibil. Voi căuta mai târziu în grădină... Scoase batista și apucă revolverul. Ai găsit revolverul lângă mort, nu e așa? se adresă el lui Hislop.

— Da.

— Păcat că l'ați ridicat. Sunteți așa de bun să-mi arătați cum stătea?

Fără a spune o vorbă Hislop se duse la cămin și-l puse la o depărtare de un metru de cadavru.

— Mulțumesc. Revolverul e proprietatea d-tale după cum înțeleg? Hislop afirmă.

— Unde-l țineați.

Hislop se duse la sertarul din mijlocul mesei și arătă: Aici.

— Din încărcătură lipsește un glonte. Când ați încărcat revolverul?

— Eri noapte.

Inspectorul făcu niște ochi mirați.

— Pentru ce l'ați încărcat tocmai eri noapte?

— N'aș putea să spun.

Mister Whipple auzea cu neliniște glasul nesigur al prietenului său.

— Cred că o inspirație proastă.

— Cine știa afară d-ta că este un revolver în cutia mesei.

— Soția mea și servitorii, cred.

— Și musafirii?

— Unii.

— Care?

— Mis Linden. A venit aseară la mine și mi-a cerut o marcă postală. Țin mărcile postale în aceeași cutie cu revolverul. Il văzu și făcu unele observații glumețe.

— Este desigur posibil să fi vorbit despre el și cu ceilalți musafiri, nu e așa?

— Poate.

Inspectorul își notă răspunsul în carnet. După o scurtă tăcere, adăugă:

— Acum aș asculta bucuros tot ce știți despre mort.

Adeseori se nășteau discuții între mister Whipple și vecinul său, un inspector de la Scotland Yard, asupra ultimelor isprăvi criminale

Inspectorul Blanc răsucea mereu în mână figura de șah ca și cum i-ar fi putut spune deslegarea enigmei

Relațiile ce le dădu Hislop asupra lui Desmond Beal, fură foarte puțin importante. Il cunoscuse la Biaritz, unde Hislop se dusese cu soția pentru a petrece vacanța.

In viața-i privată, Hislop nu aruncase niciodată nici o ochire. Știa că Beal are o casă în str. St. James din Londra și că trece drept bogătaș.

— Ii cunoașteți vreun dușman? întrebă inspectorul.

— N'a vorbit nici odată despre asta.

— Era căsătorit?

— Pe câte știu eu, nu. Totuși, nu e imposibil. Era foarte tăcut și nu vorbea bucuros despre viața-i particulară.

— Presupunând că a fost asasinat, știți care ar putea fi mobilul crimei?

Hislop dădu negativ din cap.

In sfârșit se adresă lui Mister Whipple.

— Vreau să știu dacă ați observat ceva ce ar limpezi oarecum misterul.

Mister Whipple povesti tot ce auzise. Blane asculta atent.

— E sigur că acel ce a vorbit a fost Beal?

— Foarte sigur, spuse Mister Whipple.

— Și n'aveți nici o bănuială, cui era adresat șantajul?

— Nici cea mai mică.

— Voiți să-mi spuneți exact cuvintele ce le-ați auzit? Imi vor servi poate.

Mister Whipple îi îndeplini dorința.

— Cred că nu te-ai cunoscut mai deaproape cu Beal?

— Eri l'am văzut pentru prima dată.

— Ați mai auzit și altceva? întrebă inspectorul.

— Da. Mai târziu, când m'am dus la culcare. Ii reproduse cuvintele ce le spusese Carola Linden.

— Hm. Și bărbatul către care vorbea putea fi Beal?

— Putea să fie.

— Ne-ai făcut un mare serviciu, Mister Whipple. Cineva l-a trimis la dracu pe acest Beal, și cunoaștem, grație d-tale, o urmă. Se pare că Mis Linden va ști să ne spuie mai mult.

— Nu vă amintiți altceva nimic?

— Nu, răspune Mister Whipple, care repetă încă odată tot ce i se întâmplase de dimineață până la auzul detunăturei când Blane îl întrerupse.

— N'ați văzut pe nimeni pe terasă? Mister Whipple dădu din cap.

— Cât a durat între detunătură și sosirea d-tale în camera de lucru a lui Hislop?

In acest moment bătu cineva la ușă. Intră gardianul ținând în mână o hârtie. Avea fața înroșită și enervată:

— Am socotit necesar să vă aduc aceasta. Am găsit-o în pijamaua d-lui Hislop.

Puse hârtia pe masă. Mister Whipple putu să citească ce era scris acolo cu creionul:

— Nu uitați că mâine la douăsprezece jumătate este termenul. Nu voi mai aștepta nici măcar un moment.

Inspectorul încruntă din sprâncene:

— Ai găsit asta în pijamaua lui Hislop?

— Da. atârna lângă ușa dormitorului.

— Trebue să vorbesc imediat despre aceasta cu Hislop, caută-l Neller și spune-i să vie imediat aici.

Robert Hislop aștepta în prag.

— Vrei să-mi vorbești, inspectore? Blane și arătă hârtia.

— Nu știu nimic. Cum a ajuns aici?

Inspectorul nu răspunse întrebării. — Asta e scrierea mortului?

— E scrierea lui Beal. Dar nu înțeleg. Cui era adresat biletul?

— Nu l'ați mai văzut înainte? întrebă inspectorul.

— Niciodată. Dar de ce?

— Pentrucă a fost găsit în buzunarul pijamalei d-tale.

— In buzunarul pijamalei mele? Cum dracu a ajuns acolo?

— Este tocmai ceiace as vrea ca s'o clarificati dvs.

— Nu pot să clarific, inspectore, pentru simplul motiv că nu stiu.

— Biletul nu ți-a fost scris d-tale?

— Sigur că nu

— Ce căuta atunci în pijamaua d-tale? zise de astă dată mai tare inspectorul.

— N'am habar. Cineva poate că l'a pus acolo.

— Asta e dela sine înteles.

— Cred că altul decât mine, completă Hislop.

— Pretindeți că acest bilet nu era adresat dvs. și cineva vi l'a băgat în pijama?

— Da.

— Ați putea să ne spuneți cam cine ar fi putut face asta?

— Nu. asta nu pot

Dacă Hislop se prefăcea era un mare artist căci totul era spus natural fără nici o reticentă.

— E vorba de un șantaj contra unei persoane din casa d-tale.

— De un santaj. E caraghios.

— Biletul găsit în pijamaua d-tale corespunde cu cuvintele ce le-a spus Beal cuiva.

— Și credeți că acel cineva sunt eu?

— Acum. pe moment, nu cred nimic. Adun numai material.

Pentru Whipple era clar că inspectorul nu-l credea pe Hislop. Chiar Mister Whipple nu putu să creadă în nevinovăția prietenului său.

După un scurt interogatoriu al celor din casă, fără nici o importanță de altfel, începu interogarea lui Blanche Hislop. Aceasta precum și Dorothy aveau un alibiu. Droxford vorbise în acel timp cu bucătăreasa, Carola Linden, Geoffrey Ryman și Robert Hislop fură singurii care nu aveau pe nimeni care să spună ce au făcut în momentul detunăturii.

Inspectorul intră în camera mortului. dădu o nouă ochire jur-împrejur. Revolverul îl luă cu el.

Când se găsiră pe el numai urmele degetelor lui Hislop, acesta fu arestat pentru asasinat.

Mister Whipple se învârti prin casă doar va găsi cva ce să vină în ajutorul prietenului său. Două elemente în lanțul celor cunoscute erau obscure; una era figura neagră de șah ce o ținuse mortul în mână și a doua era lipsa glontelui. Ceeace îl mira mai mult era însă rigura neagră de șah pe care nu putea să-și închipuie ce rost are în mâna mortului. Cel mai natural pentru un om ce este amenințat de revolver este să fugă. Oare a căutat să se apere cu o figură de șah? O regină de șah nu te poate apăra contra unui glonț.

Felul cum s'a apărat Hislop când i s'a arătat biletul din pijama i se păru lui Whipple foarte sincer. Oare nu se poate ca asasinul să fi pus biletul în pijamaua lui Hislop pentru a deruta cercetările.

A avut oare asasinul mănuși ca să se observe numai urmele degetelor lui Hislop? Mister Whipple își scoase ochelarii și își șterse fruntea. De ce caută o deslegare greoaie când una simplă e în fața ochilor săi? Și din nou gândurile i se întoarcească la regina neagră de șah din mâna mortului. Brusc luă o hotărire' se va întoarce înapoi în oraș spre a consulta pe prietenul său, inspectorul Gallers.

Mister Whipple luă trenul și când acesta ajunse în gara Waterloo sări jos enervat. Un gând năstrușnic îi traversase creerul.

— Cerule! murmură mister Whipple. Ar fi îngrozitor dacă ar fi adevărat. Trebue neapărat să mă întorc încă astănoapte la Chittering.

Mister Whipple avu o lungă întrevedere cu inspectorul Gallers.

— Aceasta dovedește puterea d-tale de imaginație, mister Whipple, dar cred că ai mers prea departe

— Crezi? Altă explicație nu există pentru figura de șah.

Gallers luă din nou un pahar cu vhisky și adăugă:

— Momentan ai o părere improbabilă. Până ce nu vei dovedi că este posibilă, ipoteza d-tale n'are nici un rost.

— Știu asta, dar ipoteza mea explică și faptul că glontele n'a fost găsit.

Inspectorul Gallers îi promise că-l va urma a doua zi dimineață.

Trebui să se declare mulțumit. Se despărți de prietenul său și plecă din nou la gara Watherloo.

Sosi la Godalming la ora unu noaptea și nici o trăsură nu era ca să-l ducă la castel. Erau zece mile până la Chittering și cum seara era frumoasă, se hotărî să meargă pe jos. Va sosi la ora 3 la East Gables și casa va fi încuiată. Foarte neplăcut. Trecu prin satul Chittering adormit și auzi ceasul din turnul bisericii bătând trei. Aleea de castani era foarte întunecată, căci arborii nu lăsau să se vadă strălucirea stelelor. Era foarte supărat, că va trebui să scoale lumea. Deodată îi veni în minte un mijloc prin care să intre în casă fără să deștepte pe cineva. Merse ușor dealungul gardului până la treptele terasei. Când fu aci, zări o luminiță; cu răsuflarea tăiată, se uita cu atenție. Luminița părea că vine de la o baterie de buzunar. Venea din camera de lucru a lui Hislop, camera în care fusese găsit mort Desmond Beal.

Presimțirea că e pe urma unei descoperiri importante, îi făcu să bată inima mai cu putere. Când ajunse pe terasă, lumina se stinse. Câteva minute mai târziu lumina se aprinse din nou și Mister Whipple văzu pe cineva stând lângă cămin, cu o baterie electrică în mână, adâncit în lucru. Nu putea vedea dacă e bărbat sau femee.

Mister Whipple vru să privească mai deaproape, lovi însă cu piciorul o piatră, care se atinse de ușă. Un ușor sgomot care fu însă deajuns ca să se stingă lumina. Auzi mai târziu cum cineva încuie ușa. Persoana care lucra în camera lui Robert Hislop dispăruse.

Mister Whipple se trezi foarte târziu a doua dimineață. Impreună cu ceaiul de dimineață i se aduse la cunoștință că doamna ia micul dejun în camera ei și că va putea vorbi cu ea numai mai târziu.

La zece jumătate se duse în sufragerie și își luă micul dejun. Era singur. Geoffrey Ryman se dusese la plimbare. Carola Linden și blonda Dorothy dejunau în camerele lor. Când mai târziu căpătă legătura cu inspectorul Blane, fu foarte mulțumit:

— Inspectore, am credința că mă veți putea lămuri asupra a două puncte. Când ați perchiziționat hainele mortului, ați găsit vreo parte arsă sau distrusă?

— De ce mă întrebi? Ai găsit d-ta ceva?

— Cred că da, minți Mister Whipple, căci nu cercetase hainele.

— S'a găsit vreo urmă de arsură deci, inspectore?

— O mică urmă de arsură la picior.

— Vă mulțumesc. Dar revolverul puteți să'mi spuneți dacă era un așa zis revolver cu plăci?

— Da. Dar...

— Vă mulțumesc. Și tăie imediat legătura.

Respira foarte greu și ochii îndărătul ochelarilor străluceau de enervare. Deslegarea ce-i venise în tren și care se baza pe regina roșie de șah ce se găsise în mâna lui Desmond Beal, i se păru dintr'odată mult mai verosimilă.

Vru să viziteze camera de lucru a lui Hislop. Aceasta era însă încuiată și ferestrele zăvorite.

Din întâmplare făcu descoperirea că cheia dela sufragerie se potrivea și la această cameră. Se asigură că nu e observat, deschise camera lui Hislop și încuie ușa îndărătul lui. Cadavrul fusese luat. Restul nu era nimic schimbat în cameră.

Se putea vedea încă urmele de sânge. Căută cu atenție mai ales în locul unde văzuse enigmaticul personaj lucrând.

Când părăsi, după zece minute, camera era în posesia adevărului.

Mister Letten, avocatul lui Hislop sosi la unu. După masă vorbiră între patru ochi.

— Sărmanul Hislop este de compătimit și la fel și soția sa. Este sigură de nevinovăția soțului ei.

— Cred că are dreptate murmură Whipple. Nu cred că Robert e vinovat.

Avocatul îi aruncă o privire ironică.

— Ai dovezi sigure. Sau numai credeți pentru că vi-era prieten vechi...

— Am mai multe dovezi. Vreți să-mi răspundeți la o întrebare?

Inainte ca avocatul să răspundă îi și puse întrebarea. Mister Letten își ridică ochelarii:

— Pentru ce vreți să știți aceasta?

— Sunteți gata ca tot ce vă voi spune să păstrați sub o tăcere completă?

Avocatul fu foarte zăpăcit. Răspunse:

— Asta se înțelege de la sine. Dar dacă sunt lucruri ce trebuesc aduse la cunoștința poliției, mă tem că...

— In primul rând nu e nimic sigur. Ceeace vă voi încredința este doar o presupunere însă foarte verosimilă.

După o convorbire cu Robert Hislop la poliție Mister Letten se întoarse înapoi la Londra. Clientul său se va salva fără ajutorul lui.

Seara acestei Duminici fu pentru Mister Whipple una dintre cele mai triste seri ce le trăise. Iși trase un scaun lângă fereastra deschisă pentru a deslega încă odată problema. Trecu în revistă toate punctele pe care-și clădea ipoteza: regina roșie în mâna lui Beal, imposibilitatea de a fi găsit glonțul revolverului, faptul că revolverul avea o tijă mobilă, mica arsură pe hainele lui Beal și o gaură în zidul de lângă cămin. Un om inteligent poate scoate de aci adevărata urmă.

Cu ochii proprii a văzut în acea noapte cum cineva încerca să astupe gaura din zid dar nu putea spune pe cine anume a văzut. In scaun își chinuia creerul să găsească deslegarea. Dacă ar ști cine era persoana șantajată imediat problema ar fi deslegată. „Cerule" exclamă mister Whipple, zece minute mai târziu. „Ce prost am fost!". „Cinci peștișori morți" asta este deslegarea.

Imediat după micul dejun, mister Whipple se duse în sat pentru ca să pună în aplicare prima parte a planului său. Puse scrisoarea pe care o scrisese noaptea trecută și se duse la Poștă ca să aibe o convorbire cu inspectorul Gallers dela Scotland Yard

Seara se schimbă grozav vremea. Nori negri se îngrămădeau la orizont. La ora șeapte jumătate, mister Wipple părăsi casa pentru a se întâlni cu inspectorul Gallers la mica circumscripție polițienească din Godalming.

Amândoi bărbații erau acum acolo.

Furtuna începu când se urcară în trăsura polițienească pe care o comandase Blane.

Fu unu fără douăzeci și cinci când ajunseră într'o pădurice. Se dădură jos și-și făcură drum printre copaci. Ajunseră lângă o îngrădire ce limita pădurea și descoperiră o ușă. Săriră cu toții peste gard căci ușa era încuiată. Când sări și inspectorul Gallers erau până la genunchi ascunși de tufișuri.

Ploaia continuă să cadă mereu deasupra lor. „O noapte foarte neplăcută" spuse Mister Whipple pe când își făceau drum pe o cărare în timp ce ploaia îi uda până la oase. Ajunseră într'o grădiniță, se așezară pe o bancă și așteptară. Pe acest drum trebuia să vină omul ce-l așteptau, omul al cărui cap a plănuit omorul lui Desmond Beal și a cărui mână l-a executat.

Nervii celor ce așteptau erau atât de încordați, încât timpul le părea fără sfârșit. In sfârșit ora unu. Mister Whipple își reținea respirația: în lumina unui fulger zărise la marginea gangului o formă omenească.

Se apropia cu pași mici și repezi.

— Acum, zise Mister Whipple cu o voce de necunoscut.

Din bateria de buzunar a inspectorului Gallers se îndreptă o fâșie de lumină spre noul venit. O exclamație îngrozită scăpă de pe buzele nou venitului și când lumina se îndreptă spre fața-i, se zări figura d-nei Blanche Hislop.

— Cred că proba mea a reușit, zise Mister Whipple.

— Ați putea să-mi spuneți, Mistres Hislop, ce căutați aci la ora aceasta din noapte?

— Nu vă înțeleg. Pentru ce să nu fiu aici? Aici e locuința mea.

— Rămâne stabilit că mergeți la o astfel de oră. pe un astfel de timp spre casă.

— Nu puteam să dorm.

Inspectorul o întrerupse:

— Goliți, vă rog, buzunarele.

O spaimă cumplită îi cuprinse toată ființa.

— Vreau să știu cu ce drept...

Inspectorul Blane ordonă însă:

— Perchiziționați-o.

Gallers merse spre ea și-și vârâ mâinile în buzunarele de cauciuc.

Scoase o bucată de hârtie mototolită pe care era scris:

Secretul d-voastră îmi este cunoscut. N'a murit odată cu Beal. Dacă nu vreți să aveți neplăceri veniți astă noapte la ora unu în poarta grădinii.

— Cred că e concludent, murmură Gallers. In acel moment Blanche spuse:

— Priviți! Ea...

Dar era prea târziu. Blanche Hislop dintr'o smucitură își liberă mâna și își apropie de piept un revolver. Inainte de a o putea opri, se auzi o detunătură și cu un strigăt slab căzu grămadă.

— Ingrozitor, zise Mister Whipple.

— E acelaș revolver cu care a fost omorît Desmond Beal.

Mister Whipple, Mister Leten, ca avocat a lui Robert Hislop stăteau pe verandă. Mister Wipple își începu astfel lămuririle:

Știți că regina neagră aflată în mâna lui Beal mi-a dat multe bătăi de cap. In călătoria spre Londra deodată îmi veni în minte ce înseamnă. Mi-am amintit că la sosirea mea la East Gables Mis Hislop purta o rochie neagră și îmi veni în minte că Beal în ultimul moment al morții a apucat figura neagră de șah pentru a ne duce pe urma omorîtorilor.

— Ințelegeți: regina neagră. Negru înseamnă că asasinul a fost îmbrăcat în negru. Și regin: a fost o femeie. Intâi mi s'a părut că toate acestea n'au nici o importanță, căci d-na Hislop a fost împreună cu Miss Wier în momentul omorului. Dacă Miss Wier nu este amestecată în crimă, toate supozițiile cad. Mi s'a părut totuș că ar fi bine să mai fac alte cercetări. Imi adusei aminte de cuvintele ce le-am auzit dela Miss Linden când vorbise sub ferestrele mele unui necunoscut. Făcui legătura cu privirea ce-o aruncă odată Geoffrey Rayman d-nei Hislop și ajunsei la concluzia că erau urmarea geloziei. Mi se confirmă că Mister Ryman și Miss Linden au fost logodiți. Ce îi spusese în seara aceia era că e îndrăgostit de Blanche Hislop. Numai un prost putea să creadă altceva sau ceva asemănător. Mi se păru că nu numai că el e îndrăgostit de ea ci și ea de el, ceeace înseamnă că bărbatul îi stă în cale. Voia să dea două lovituri dintr'o singură dată. Intâi să-l îndepărteze pe Beal ce-i șantaja și al doilea pe Robert Hislop pe care-l vor arăta ca vinovat. Ceva asemănător am citit într'o carte intitulată: „Asasinatul din mânăstire".

Mister Whipple sorbi o înghițitură de cafea și continuă: Intâi mi se păru că am mers prea departe. Presupuneam prea mult fără vreo bază serioasă. Incă ceva mă neliniștea. După moartea lui Hislop soția trebuia să intre în posesia unei mari sume de bani. Mi-a povestit odată că i-a lăsat ei toate. Știam că era cel puțin un sfert de milion. Cum putea însă să omoare dacă ea se găsea cu Miss Wier în altă cameră? O întrebare grea. Există totuși un răspuns la aceasta. Detunătura ce-am auzit-o nu a fost adevărata detunătură a asasinatului.

Revolverul ce-l ridicase Robert fusese descărcat înainte cu câteva momente dar nu pentru omorârea lui Beal.

Mi-am amintit de o întâmplare în care un criminal și-a fabricat un alibi în care făcea să se creadă că se săvârșise crima mai târziu și în acel timp se afla în tovărășia altuia. Poate că aci asasinul a făcut la fel. Nu puteam să-mi dau seama cum un revolver s'a descărcat într'o cameră de o persoană care se afla în alta.

Când m'am întors din Londra fui pus pe o urmă care mă conduse mai departe.

Mister Whipple povesti ce-a observat în seara aceia în camera lui Hislop. Când cercetai Duminică camera descoperi că cineva a făcut o gaură lângă cămin care trecea până în sufragerie.

Mistres Hislop desigur că a venit în acea seară pentru a astupa gaura și să ascundă astfel mijlocul cu care și-a creat un alibi.

Primise ultimile amenințări și probabil că a fost vorba să se 'ntâlnească cu Beal în camera lui Hislop la douăsprezece jumătate... Sunt sigur că planul a fost de mult pregătit și că a fost ales numai momentul de execuție. La 12 jumătate și-a oprit ceasul astfel ca bărbatu-său să fie nevoit să-l așeze a doua zi la aceiaș oră. Acesta trebuia să-l țină în casă.

Il găsi pe Beal la ora anunțată în camera de lucru a lui Hislop și-l împușcă cu micul pistol după ce-i pusese surdină. Când fu mort — cred că nu observă figura de șah în mână — luă revolverul lui Hislop din cutie, se încredință dacă este încărcat — purta mănuși ca să nu lase urme— și trase prin gaura din zid un glonte.

Am vorbit cu Miss Wier. Ea mi-a spus că în momentul detunăturii, Miss Hislop se apleca pe cămin, în sufragerie, ca să-și lege șireturile dela pantofi. Desigur că glontele a sburat pe fereastră — iată care este cauza de n'a fost găsit.

Ii mai rămase numai să puie biletul ce l'a scris Beal în pijamaua lui Robert.

Toate bănuelile căzură asupra lui. Și acum pot să spun că lucrurile n'au mers prea greu căci pasiunea mea pentru literatura criminală m'a ajutat.

Mi-am adus aminte de o întâmplare intitulată „Cinci peștișori morți" în care detectivul se servea de acelas mijloc ca și mine.

Scrisei scrisoarea d-nei Hislop ca s'o fac să creadă că afară de Beal mai este un altul ce-o poate șantaja și ea se prinse după cum speram...

Mai mult n'am ce spune. Restul îl știți...

Când se făcu o cercetare serioasă polițienească se constată că Blanche Hislop fusese căsătorită înainte cu Desmond Beal

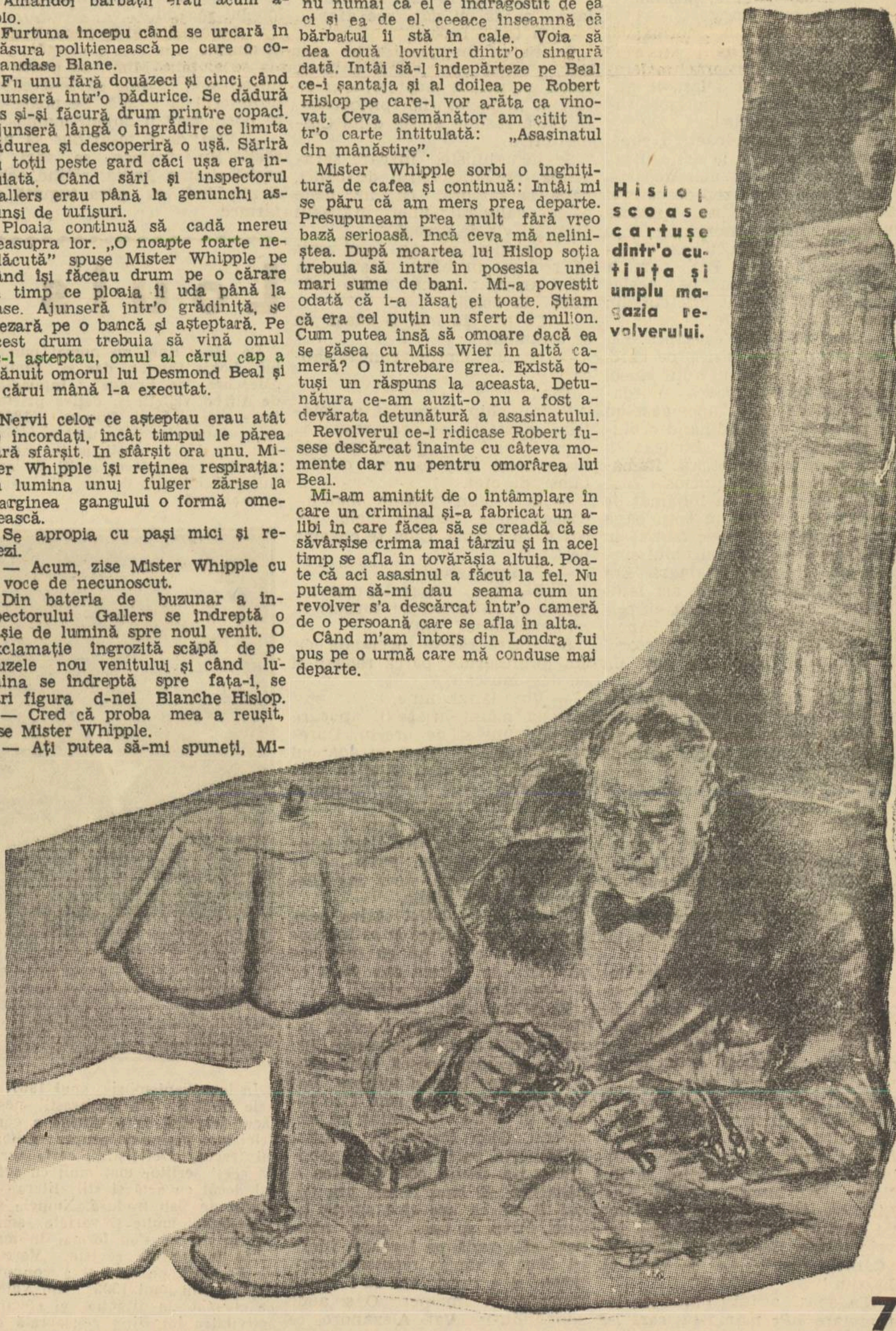
Când se întâlneau inspectorul Gallers îi spunea lui Mister Whipple: de data asta trebue să recunosc că ai deslegat minunat enigma.

Mister Whipple se roșea ca o fată.

— Nu este numai meritul meu. Datorez aproape tot cărților. Acestea m'au pus pe adevărata urmă.

— Mi se pare și mie, zise detectivul Gallers că chiar așa de nefolositoare nu sunt romanele polițiste.

In românește de
M. SAVEANU

Hislop scoase cartușe dintr'o cutiuța și umplu magazia revolverului.

scăpase de ascultare la istorie, fiindcă se şi închinase pe furiş când apăruse profesorul în clasă. Acum sburda inima în el ca un ied pe un colnic cu iarbă. Mâi ne era Duminecă. In forfota colegilor care-şi strângeau cărţile şi se îmbrăcau ca să plece spre casă, se înghesui şi el la cuier râzând şi ţipând printre ceilalţi, deşi n'avea nici o grabă şi nici un plan de joacă. Ţopăi pe săli până la eşire în căutarea unui tovarăş de vorbă şi de drum. Dar grupurile aveau treburile lor, aşa că nu se putu lipi de niciunul.

Ostrovul lui Ieronim

Pe stradă era noroi şi începea să se lase o seară urîtă, umedă. Işi aduse aminte de oprelişteа mamei: „Să nu alergi, să-ţi murdăreşti pantalonii de noroi". De două luni, purta pantaloni lungi, cum se cere la liceu. Domoli pasul, mergând cuminte încheiat la toţi nasturii pardesiului cam strâmt. Acum când a intrat în liceu, i-ar trebui o manta cu nasturi lucitori.

Mâine, dac'o fi frumos, va juca pe platoul gării o oină „pă cinste", cu Aurică, cu Păun, cu Hogea. Ce frică îi era, de mult, într'a treia primară, de Hogea, mai ales în preajma vacanţelor de Crăciun şi de Paşti, când se încheiau socotelile de duşmănie şi de răzbunare! Acum nu se mai teme el ca altădată şi nici Hogea nu mai e aşa de pungaş, de când a crescut cât un cal, cum îi spusese un profesor.

— Băă Hogea... Hogea !... Lungule !

Dar Hogea — zis Lungu — era departe. Ca să-l ajungă, începu s'alerge, strecurându-se printre băeţi, ocolind câte un grup d'a şasea ori a şaptea, trecând printre cei mai mici şi coborând de pe trotuar în vreo băltoacă a drumului.

Deodată simţi o palmă în cap şi şapca îi sbură pe un loc viran împrejmuit cu un gard ponosit şi murdar. Când se desmetici, începu să plângă uitându-se cu jale în curtea pustie plină de bălării putrede şi de pământ cleios şi galben. Unul dintr"a treia râdea cu capul întors spre el, văzându-şi de drum în veselia celorlaţi. Aştia îi aruncase şapca. Era nouă şi frumoasă de-i plăcea şi lui să se privească în oglinda şifonierului, ca să vadă cum îi stă. Ce să facă el acum, ce să facă ! Tocmai se socotea pe unde să sară gardul, când un băiat din cursul superior, cu niţică mustaţă şi nişte ochi mari şi negri, îl mângâe.

— Cum te chiamă, puştiule?... Lasă, nu mai plânge.

— Pădure Ieronim, mormăi cu buzele ude de lacrimi.

— Reclamă-l dirigintelui, Ieronime. Auzi? Să nu-l laşi, îl sfătui cel din cursul superior, văzându-şi apoi de drum.

Se opriră şi alţi băeţi o clipă, uitându-se la el ca la urs sau râzând, apoi trecură mai departe.

Din urmă venea repede colegul său Panait Alexandru, spălăcit, cu capul mare împodobit de o şapcă pusă strâmb, cu baza de sus ruptă la un colţ. Era poreclit „Dovleac". Mergeau pe acelaş drum acasă şi erau prieteni din clasa întâia primară.

— Stai să-ţi iau eu şapca.

Se căţără ca o pisică pe gard, se afundă în noroiul din locul viran şi-i dădu şapca — murdară ca vai de ea — apoi găsi un loc pe unde, desgrădinând o ulucă putredă, eşi. Tot „Dovleac" îi ajută să-şi cureţe şapca. Rămăsese prietenul credincios, care până mai an se lăsa înhămat de Ieronim şi-l ducea în trap până acasă, apoi îşi punea hamul în ghiozdan şi-şi urma drumul spre casa lui, dincolo de gară. Era cam prostănac. Chiar azi Ieronim se veselise împreună cu ceilalţi băeţi din clasă, când Panait fusese batjocorit de profesorul de naturale, care „i-a ars" un trei.

La oarecare distanţă îi întâmpină Cărtuţă Dumitru, roşcovan şi slăbuţ, cu un cap cât un pumn în care sclipeau nişte ochi de maimuţoi şi râdeau doi dinţi rupţi printre buzele crăpate şi groase. Era argeşan de pe la Corbeni, căruia nu se ştie bine de ce, îi spuneau colegii „Primarul" (oare tatăl lui era primar în sat?). Stătea de mult acolo şi privea.

— Ce-ai păţit, Pădure? Ala e unu' al dracului dintr'a treia. Ii zice Lăstun.

Porniră toţi trei în tăcere lovind cu piciorul repezit zdravăn câte o castană care sbura pe trotuarul ud. Pe drum „Primarul" află dela băiatul dintr'a doua cu care sta în gazdă,că dirigintele clasei a treia era d. Cosma, „Câinele roşu" cum îi spuneau elevii, şi că Luni ora întâia, clasa a III-a avea Geografia. La auzul numelui profesorului de geografie, Ieronim se înfioră. Dar numai o clipă. Aha, Bine c'a aflat. Are să-l reclame pe Lăstun d-lui Cosma, să-l înveţe minte. Ce-are să-i facă lui, „Câinele roşu", are să vadă el. Lăstun !

N'a spus acasă nimic de întâmplare. Pe mamă-sa, care l-a întrebat de ce era şapca murdară, a minţit-o spunându-i că s'a aplecat să-şi ridice de jos un gologan şi i-a căzut şapca. După ce a mâncat cearta, a uitat, s'a jucat şi seara s'a culcat fără grijă.

A doua zi ploua. N'a putut să joace nici oina, nici n'a prins vreo vrabie în grădină, cu laţul de păr de cal. Seara, când îşi pregătea lecţiile, s'a gândit la d. Cosma şi la Lăstun. Ii era sete de răzbunare, dar o sete amară neliniştită. Se perpeli mult până s'adoarmă, iar dimineaţa mamăsa îl găsi deştept.

Afară cerul era vânăt şi bătea un vânt şfichiuitor. Ieronim mergea singur şi îngândurat. Da, aşa trebue să fac: ora întâia, la Matematică are să-şi ceară voe dela d. Teodoru — dumnealui, după un sfert de oră de ascultare sau explicaţie, scoate nişte hârtii şi scrie mereu — apoi are să se ducă în clasa a treia la d. Cosma să-l reclame pe Lăstun.

Aproape de şcoală se întâlni cu doi colegi dar nu suflă un cuvânt despre ce pusese la cale. Un bolovan îi sta pe inimă. Işi făcu repede cu limba semnul crucii. „Doamne ajută !"

Când intră profesorul de Matematică, lui Ieronim îi pieri îndrăzneala. Nu-şi mai cere voe. Dar, după un sfert de ceas, d. Teodoru îşi scoase hârtiile din scoarţele de carton ale unui fost caet şi se apucă să scrie, el ştie ce, lin şi aşezat.

Forfoteala începu. Elevii mai harnici îşi scoteau cărţile şi caetele de care aveau nevoe pentru pregătirea lecţiilor la obiectele următoare. „Puşlamalele" începură să-şi ceară voe afară unul câte unul, pentru a încinge o căpriţă sau un şotron pe dealul liceului. Profesorul mormăia „du-te", fără să-şi ridice măcar ochii de pe foi.

Uite chiar acuma trebue să se ceară şi Ieronim. Ceilalţi, cum nu se tem? Se ridică scurt şi se îndreptă spre catedră. De abia îşi auzi glasul, care parcă nu era al lui. De data aceasta d. Teodoru îşi ridică faţa depe hârtie şi-l privi în ochi. Avea mustăţi stufoase arcuite spre urechi, pieliţa delicată şi roză, deşi boţită, şi nişte ochi mărunţi şi cenuşii.

— Ce-i? Ce vrei?

— Domnule, vă rog, aş vrea afară... ca să-mi daţi voe afară...

— Şi tu?... Du-te.

Sbură ca din praştie pe săli. Dar, văzând uşa clasei a treia, simţi un gol în piept şi o greutate la încheieturile picioarelor. In clasă răsuna glasul d-lui Cosma. Intră.

Se făcu linişte, în care se afundă, pe lângă şirul de bănci, până la catedră, ca în nişte pâcle dealungul unei prăpăstii dintr'un vis de groază.

— Domnule vă rog... am venit să reclam un băiat, Lăstun, că mi-a aruncat şapca într'o grădină... în noroi...

— Ce e?.. Ia mai zi odată (şi se strâmbă)...

— Lăstun... mi-a aruncat şapca.

Tăcu.

Pe un chip încruntat şi rotofeiu, mustăţile galbene-roşii ca para focului se arcuiau întrebătoare până spre osânda ochilor tăioşi, de oţel.

— Ia potfim, poftim mai încoace, dă-te 'ncoace! biciui vocea d-lui Cosma. Cum te cheamă pe tine?

— Pădure Ieronim.

— Păi bine, măgarule, cum îndrăzneşti să vii să-mi turburi tu mie explicaţia?... Ai?

Se auziră râsete înfundate. Ochii profesorului parcă râdeau şi ei, deşi muşcau.

— Vino lângă mine.

Două mâini uriaşe îl apucară de perciuni şi de urechi. Durerea îl înfricoşă până în adâncul pântecului. Se lăsă şi el în voia pierzaniei, cum i s'a întâmplat odată când a trebuit să-şi scoată o măsea la dentist. Apoi fu gonit, eşind ruşinos din clasă întovărăşit de râsetele până la urechi ale câtorva elevi. Iar Lăstun nu păţise nimic.

Afară se împletici câţiva paşi, apoi îşi veni în fire şi se îndreptă iute în clasa lui cu tâmplele pârjolite de durere dar vesel că a scăpat numai cu atât.

După recreaţie, toată clasa aflase de întâmplare. Curând Ieronim uită de cele petrecute. Ba, într'o recreaţie, căscă ochii lung la unii care băteau mingea. Dar la întors acasă, un cuiu i se înfipse în inimă. Işi aminti că văru-său, Gicu Nedelescu, rânjise de bucurie, ba îl şi auzi spunând: „Bine i-a făcut, că e colţos şi pârăcios". Şi cum îl mai ura Gicu! Sigur că are să-i spună lui tuşa Aritia şi tuşa, care n'are ochi să-l vadă pe Ieronim fiindcă Gicu a rămas repetent într'a întâia şi e prost, are să-i spună numaidecât mamei. O şi aude spunându-i: „Vai, Alexandro, ce s'a întâmplat la şcoală cu Ieronim al tău? Vai, micuţul de el!"

Cum n'o poate suferi el pe tuşa asta, care îşi face sprincenele ca nişte lipitori şi e mincinoasă de încheagă apele. Doamne, şi cum se vopseşte şi se împopoţonează în mătăsuri şi catifele! N'o mai văzuse de anul trecut dela Paşti, când a păţit şi o mare ruşine. Indreptându-se, în salon, spre mătuşa-sa ca să-i sărute mâna, s'a pomenit că-şi face semnul crucii în faţa ei ca la biserică, la câteo icoană, se vede că unde se dusese regulat la denii. Cum răseseră de el cei patru, cinci musafiri, dar mai cu seamă Aritia.

Ce poate să facă el acum ca să nu afle mamă-sa, soru-sa Magdalena, unchiul Nae dela Ştefăneşti, şi, poate, chiar domnişoara Lelia Petreanu?

Acasă mamă-sa parcă ar fi ştiut ceva, de-l tot întreba cum a dus-o la şcoală, ce-a mai fost nou. Mai bine să fie mincinos, decât să mai capete ceartă pe nedrept şi să se arate umilit. Şi pe urmă nu e cine ştie ce lucru mare, ca să-l spuie neapărat.

Dar, nu se poate, Gicu trebuie să spuie acasă — şi cu ce bucurie? — aşa că tot o să se afle până mâine.

Ieronim se temuse însă degeaba, căci nu s'a aflat nici a doua zi, nici a treia. Doamne! cât l-a ticăit inima când l-a trimis mama la farmacie unde este asistentă d-ra Lelia Petreanu. S'a roşit — de altfel ca de obiceiu — şi deabia a putut să vorbească de emoţie. A ieşit totuşi vesel de acolo, fiindcă şi-a dat seama că ea nu ştia nimic — nici n'avea cum să ştie. ,

Dar Joi seara când se întorcea dela cor făcând tărăboiu prin curte, a văzut lumină în antreu şi în salon. Decum a intrat, a auzit râsete, voci sgomotoase, a văzut valuri de lumină şi a simţit nori de tutun. A vrut să se furişeze, dar nu s'a putut. In salon era colonelul Nedelescu, bărbatul tuşei Aritia, care vorbia tare şi râdea la fiecare două vorbe, înalt şi totdeauna roşu ca focul la faţă, Aritia, mama, d-ra Lelia Petreanu şi încă două-trei persoane necunoscute.

— E, bună seara, cavalere Ieronim, ce mai veste-poveste, ce mai face Lăstun? îl întrebă colonelul râzând.

— Lasă, băiatul în pace, îi spuse cineva.

— Da' bine Mimi, se poate să nu-mi spui tu mie că te-a bătut profesorul la şcoală. Se poate să te porţi aşa? îl dojeni mamă-sa.

— Vezi, dacă te-ai dus să pârăşti? Nu-i frumos, se vârî în vorbă şi tuşa Aritia. rotind ochii şi zâmbind cu gura ţuguită cu farmec.

Se învârtea salonul cu el şi un nod i se urcase în gât. Innecat în plâns, ieşi din cameră nemai ascultând de glasurile care-l chemau.

Se trezi în iatacul lui cu braţul d-rei Lelia pe după grumaz. Mâna ei era moale şi mirosea a garoafă. Doborît de năpastă se trânti pe divan.

— Ia fii serios şi nu-ţi mai face sânge rău. Nu vezi că sunt nişte răi şi proşti. Şi cine nu-l ştie pe „Câinele Roşu" care e roşu în cap şi negru în cerul gurii... Bietul băiat!

Ce dulce mângâia domnişoara Lelia!

In seara aceia, în culcuşul lui, Ieronim veghea. Ostrovul de sub pleoapele închise era mai tainic ca oricând, cu soare mult pe pajişti şi cu umbre moi pe cărări de pădure. Ieronim rătăcea singur, stăpân singuratec pe acest tărâm. Dulăul Bobocilă lătra departe, pe ţărmul mării. Ce să fie? Scutierul lui credincios, Dovleac, venia în goana calului alb de spume aducându-i o veste spăimântătoare. Nişte sălbateci poposiseră în ostrov aducând cu ei ca pradă pe o fată. Ieronim se înarmă straşnic, se aruncă pe un cal şi alerga la ţărm cu Dovleac. Ostateca era domnişoara Lelia Petreanu. Incepu lupta. Săgeţile lui izbeau în plin şi, când nu mai pridídea cu arcul, trăgea cu puşca „pă cinste", ca unchiul Nae la vânătoare. Era şi el rănit, dar puţin. După ce a fost culcat la pământ şi cel din urmă dintre sălbateci, Ieronim s'a îndreptat spre Lelia care era leşinată pe o stâncă. A deslegat-o. a dus-o binişor până unde aşteptau caii la umbră şi apoi, în sbor de nălucă, la castel. Ieronim era acum de şaptesprezece, ba ce! de optsprezece ani şi, seara, pe aleea de portocali, buzele lui se uneau cu ale Leliei într'o sărutare de iubire.

Dar noaptea visă în somn că, dintr'un tufiş al grotei din ostrov s'a năpustit Lăstun asupra lui. Il împingea, ţinându-l strâns de gât, spre grotă. Dar la intrarea ei, d. Cosma, fioros! Minune, totuşi! în loc să-l bată pe el ca în clasă, l-a înşfăcat pe Lăstun, l-a scuturat bine şi l-a gonit. Apoi se făcea că-l scotea pe Ieronim la lecţie şi-l punea să arate toate peninsulele şi golfurile Europei cu un băţ, la hartă. Numele lor nu veniau, aşa că a venit nota doi.

Când se deşteptă, auzi paşii mamei sale în camera de alături. Se crăpase de ziuă şi trebuia să se scoale, să plece la şcoală. Ce bine că n'a fost ascultare adevărată!

M. D. IOANID

Louis Dumur

De câtva timp nu numai numele lui Louis Dumur, dar şi revista, „Mercure de France", întemeiată de Alfred Vallette şi câţiva prieteni între care şi Louis Dumur, (1890), se scufundă încet în umbra uitării, mai ales la Bucureşti, unde această revistă, care a avut mulţi şi credincioşi cititori, devine din ce în ce mai rară.

In luna Septembrie, anul 1937, unele librării din Bucureşti ne-au făcut surpriză cu o vitrină a cărţii celei mai pasionate asupra războiului trecut, „Defetiştii", carte scrisă de acest scriitor mai mult cu sufletul decât cu artă şi stil literar şi destul de slab tradusă. Numele său a deşteptat multe şi variate amintiri în cei ce s'au format în mare parte în tradiţia revistei „Mercure de France", pe care el a condus-o de fapt din anul 1903, când Valette l'a chemat la direcţia ei efectivă, activitatea lui fiind consacrată din ce în ce mai mult casei de editură cu acelaş nume.

Revista „Mercure de France". simbolistă la origină, organ al unui partid literar, a evoluat, s'a preînoit, devenind o revistă pur literară „eclectică, îndrăzneaţă, liberă". Ea a fost una din rarele reviste care nu şi-a făcut reclamă şi totuşi a ajuns la un asemenea grad de autoritate încât a fi colaborat la ea era cea mai bună recomandare şi reclamă pentru un scriitor.

Numele lui Louis Dumur nu a figurat pe coperta revistei, pentru că astfel era natura sa, caracterizată de Valette prin vorbele „insouçi de soi", căci în adevăr din clipa în care a primit dela Valette direcţia revistei, el a renunţat la opera sa personală spre a se deda cu totul intereselor şi propăşirii revistei „Mercure de France"..

Mulţi din scriitorii francezi din epoca sa i-au datorat succesul. El a fost cel dintâi cititor şi cel ce a recunoscut cel dintâi valoarea literară a scriitorului debutant, chiar când nu avea părerile literare şi nu era adept al esteticei sale. Judecata sa literară era justă şi toţi îi recunoşteau imparţialitatea. Pilda de abnegaţie şi dezinteresare pe care a dovedit-o în serviciul revistei este unică. El a renunţat nu numai la opera sa proprie, ci şi-a părăsit patria, oraşul Geneva, familia şi a renunţat la orice vanitate lumească în favoarea ei.

Era un spirit serios, meditativ, înclinat spre filosofie, ne spun cei ce l-au cunoscut, deşi opera sa cea mai de valoare, „Un Coco de Génie", evocând cu o putere de adevăr extraordinară năzdrăvăniile literare ale lui Loridaine, este toată o operă de pură invenţiune, de un colorit foarte depărtat de spiritul preocupat de lucruri abstracte pe care-l bănuiau prietenii săi.

A publicat cu acelaş succes amintiri din copilărie şi tinereţe, „Les Troi Demoiselles du Père Maire", „Le Centenaire de Jean-Jacques" şi „L'Ecole du Dimanche", evocând Geneva din 1870—1880.

In timpul războiului povestitorul fin şi ironic din primele încercări, Dumur, nu a putut rămânea neutru, cum a rămas patria sa, faţă de brutalitatea cu care Germania a pustiit Belgia şi Nordul Franţei. El s'a înflăcărat, s'a pesionat, a urât cu o putere nestăvilită pe duşmani, realizându-şi personalitatea într'o serie de romane în care a fixat istoria războiului mondial.

Cu „Nach Paris", cu care începe seria, şi-a câştigat glorie şi succes fără a-şi schimba firea sau modul de viaţă. A rămas în modesta sa locuinţă de flăcău bătrân, din ultimul etaj dela „Mercure de France", de unde venea în fiecare zi să lucreze alăturea de Valette. Poate singura schimbare a fost îngăduirea unei participări mai largi a politicii în paginile revistei. In adevăr până în 1925, condee celebre şi autorizate au tratat probleme politice în „Mercure de France".

„Foarte cultivat, cunoscând mai multe limbi", ne spune Alfred Valette, „Louis Dumur era ceeace se chiamă un Spirit European". Dar curiozitatea sa nu se mărginea numai la Europa. Se interesa de tot ce se petrecea pe glob şi cu conştiinţa sa de genevez, cu spiritul său de dreptate, „suferea şi se indigna de prostia popoarelor".

El se străduia să facă amintirea războiului mereu vie şi dureroasă. După „Nach Paris", a urmat „Bouchers de Verdun", apoi „Les Defaillistes", „La Croix Rouge", „La Croix Blanche", „Les Fourriers de Lénine", „Le Spectre de la Russie"... etc.

Istoric şi vizionar, el avea darul să facă vii şi trăite paginile din marele războiu şi să descopere perspectiva istorică a evenimentelor chiar celor care l-au făcut.

Astfel generalul Mangin afirmă că Louis Dumur l-a făcut să înţeleagă bătălia de la Verdun. El dă viaţă. în romanele sale, chiar aridelor combinaţii diplomatice din culise.

Opera sa îl pasiona. Totuşi continua să lucreze regulat şi conştiincios în biroul revistei. Işi petrecea nopţile printre hârtiile, documentele, notele, cărţile şi informaţiile de tot felul căpătate dela martorii sau participanţii acelei grozave tragedii care a răsturnat şi însângerat Europa timp de patru ani.

Dimineaţa, în birou, era alt om: minuţios, conştiincios, citea manuscrisele, le adnota, revedea corecturile. Numai boala l-a putut zmulge din activitatea sa intensă şi neîncetată. A fost luat dela biroul revistei şi trimis la un sanatoriu din Neuilly, unde a suferit o operaţie gravă. El s'a supus operaţiei cu mult curaj, susţinut de voinţa de a se reîntoarce la lucrul său obişnuit cât mai repede, sperând să-şi termine şi cele două romane, cu care voia să-şi închee ciclul. Neputând părăsi patul continuă totuşi, până la ultima suflare, să compună numerele revistei, alegând articolele ce trebuiau să treacă şi dând „Bun de imprimat"...

Nu este un semn rău oare, faptul că această revistă care nu are altă grijă decât literatura, ţinându-se deoparte de intrigile şi solicitudinele lumii nu mai e citită la noi şi că „Mercure de France" nu se mai găseşte în comerţul librăriilor?!.

I.- Sd.

Sinucidere prin spânzurare?...

Vinèri 25 Ianuarie... 1855, s'a găsit în strada „Vielle Lanterne", cadavrul cald încă al lui Gérard de Narval, spânzurat, având încă pălăria pe cap... Agonia a fost potolită deoarece pălăria n'a căzut de pe cap.

Cei ce l'au văzut au crezut întâi că omul acela era degerat de frig, căci părea că doarme din picioare rezimat de zid. Prietenii săi nu-l mai văzuseră de Luni şi acum era Vineri. E adevărat că Miercuri a fost dus la corpul de gardă şi acolo a dat adresa lui. Millot, 41, Rue de Richelieu. Acesta a venit, l'a eliberat şi l'a întrebat dacă are nevoie de ceva, punându-i la dispoziţie punga, din care Gerard de Nerval nu a luat decât cinci lei. Din acea zi, Miercuri ora 1 după amiază până Vineri 7 dimineaţa, nimeni nu a putut descoperi unde a fost şi ce a făcut.

Cei ce l'au găsit astfel spânzurat, au tăiat sfoara, au chemat un medic care i-a luat sânge, dar poetul nu a mai deschis ochii. Bănuiala sinuciderei pare cea mai întemeiată, de şi clempuşul de care era legată sfoara era atât de jos încât erau numai două degete între picioarele spânzuratului şi treptele scării deasupra cărora era. Cea mai mică mişcare îl putea face să atingă pământul şi să împiedice zugrumarea; apoi nu se explică de ce nu a căzut pălăria în tresăririle inconştiente ale agoniei. Asasinarea nu se explică nici ea, nici într'un fel. Mizeria neagră a camerei mobilate şi a înfundăturii murdare, în care era „Rue de la vieille Lanterne" unde locuia Gerard Narval, exclude bănuiala de omor pentru jefuire, iar alt motiv care să provoace asasinatul nu există.

Cine ar fi avut îndemnul să ucidă pe blajinul şi încântătorul autor al „Sylviei", mai ales în condiţiunile date? Problema va rămânea deci nedezlegată, în afară numai dacă nu cumva un savant ocultist nu ne va comunica, într'o zi, că Gérard de Narval a fost zugrumat de vreuna din fantomele pe care le făurea imaginaţia sa supraexcitată în lungile sale nopţi de insomnie.

ANTINEVRALGIC
DR NANU MUSCEL
INTREBUINŢAŢI CONTRA
GRIPEI. MIGRENEI. NEVRALGII. etc.
Se vinde numai în cutii originale, conţinând 2 buline şi cu semnătura doctorului.
Depozit: FARM. N. POPOVICI, Bucureşti, Calea Rahovei 265

Nervoşii
mor curând!

Aţi observat la Dvs. din când în când unul dintre următoarele semne al unei apropiate istoviri a nervilor?

Irascibilitate, rea dispoziţie, tremurături, nelinişte, bătăi de inimă, ameţeală, frică, insomnie, vise urîte, amorţirea membrelor, sperieturi, prea mare irascibilitate provocată de contraziceri, zgomote, mirosuri, dorinţă după stupefiante, de tutun, alcool, ceai, cafea, bătaia pleoapelor, năduşuri, toane, lipsă de memorie sau a graiului, dorinţi sau fobii ciudate. Când unul sau mai multe din aceste semne de nervozitate se ivesc la d-vs., atunci

nervii d-vs. sunt serios slăbiţi şi au nevoie de întărire.

Nu lăsaţi ca această stare să dăinuiască, căci s'ar putea produce deranjări serioase ale activităţii mintale, ca aiureli sau acte necontrolate, iar o îmbătrânire prematură şi moartea sunt consecinţele.

Indiferent de unde provine slăbirea nervilor d-vs., eu vă invit să-mi scrieţi. Sunt cu plăcere dispus dispus să vă

explic gratis şi fără cheltueli de porto o metodă foarte simplă,

care vă va provoca o surpriză plăcută. Aţi cheltuit poate deja mulţi bani şi multă răbdare pentru diferite remedii şi în cel mai bun caz aţi obţinut numai o uşurare trecătoare. Eu vă pot asigura, că cunosc o metodă excelentă, pentru a lupta împotriva slăbirii nervilor d-vs.

Această metodă provoacă în acelaş timp o îmbunătăţire a dispoziţiei, a plăcerei de viaţă, a energiei şi a puterii de muncă ba unii mi-au scris chiar că se simt ca nou născuţi după întrebuinţarea ei. Aceasta este atestat şi de către certificate medicale. Vă costă numai o carte poştală. Vă trimit o carte foarte instructivă complect gratis.

Dacă nu puteţi scrie imediat, păstraţi acest anunţ.
Postsammelstelle: ERNST PASTERNACK Berlin SO,
Michaelkirchplatz 13 Abt. 708

NEAMUL LUI PANAIOTAKE

(Urmare din pag. 1-a)

nie pe care împrejurările interne și intrigile de la Stambul o pregăteau, plocon, urmașilor lui Panaiotaki.

★

Să aflăm acum și sfaturile — catechismul perfectului fanariot — pe care Domnul le orânduia fiilor săi și pe care, boer și boernaș, egumen și călugăraș, îl urmau cu sfințenie.

1) Sântem trecători pe acest pământ și toate fiind nestatornice trebuie adunați bani mulți, pentru Padișah, pentru noi și pentru ai noștri.

2) Vom căuta a ghicire tainele altora, dar pe ale noastre va să le ascundem cât mai bine.

3) La joc de cărți, la drum și la beție se cunoaște omul. Umblă cât mai mult printre cei pătimași iscodește-i, dar patima lor să nu care cumva s'o prinzi, căci ești pierdut. Deasemeni, pune mâna pe cât mai multe scrisori.

4) Toată încordarea ta să nu fie, atât, a ajunge tu însuți, cât a nu lăsa pe alții să ajungă.

5) Când vă veți afla în fața unui turc de vază, arătați-vă că știți vorbire, că sunteți darnici și îndemânateci, dar toate acestea cu mare smerenie, cu supunere, chiar față de cei mai mici din jurul turcului celui mai mare.

6) De veți intra la un mare dregător al Impărăției, plecați-vă dela ușă și din închinăciune în închinăciune, ajungeți până la el și sărutați-i poala hainei ducând-o la frunte. Dacă turcul nu vrea să primească această umilire și vă smulge poala hainei sale din mână, atunci repeziți-vă la canaturile ori la ciucurii sofalei pe care se află așezat și sărutați-le și duceți-le la frunte.

7) Dacă vă întreabă cum o duceți cu sănătatea, răspundeți-i atât:

— Sărut praful de pe picioarele Măriei Tale!

Căci nu e de folos la alții să știe dacă ești teafăr or beteag. Ințeleagă dumnealui ce-o pofti, dar dumneata să nu te descoperi.

8) Dacă vă poftește să stați, vă puneți în genuchi la un colț al odăii și nu dați drumul gurii voastre subțiri de cât atunci când ați rămas numai cu el, fără martori.

Să nu-i întoarce-ți spatele nici odată, ci să umblați tot da'ndaratelea, până nu vă mai vede.

9) Iar când ieșiți de la el, chiar dacă n'ați isbutit nimic, să aveți fața veselă și mulțumită a omului căruia i-a mers bine. Și să'mpărțiți aur mult în dreapta și în stânga, fiindcă toți slujitorii turcului, măcar că-i vedeți îmbrăcați în haine scumpe și'n șaluri de cașmir, n'au leafă decât 5 lei pe lună.

10) Tebuie să fiți bine cu slugile, fiindcă numai prin ele puteți pătrunde la stăpân, iar mulți stăpâni se iau după cele ce le spun slugile. De-aceia, mai zic, nu uitați bacșișurile.

11) Trebuie să fiți foarte bine cu clerul, să-l cumpărați sau să vă știe de frică, fiindcă numai prin el veți ține norodul în neștiință și astfel veți putea fi domnitori adevărați.

12) Fetele trebuie să învețe a fi cochete, a se face plăcute bărbaților. Dacă știu a scrie și-a ceti, le ajunge.

Altă învățătură e de prisos fetelor. Inainte de-a se mărita, e de folosință pentru ele a-și încerca farmecile și cu alți bărbați, spre a se pricepe mai bine, cum să ție'n lanț, inima soțului viitor.

13) In lume să se arate sfioase, tăcute și numai când au rămas cu cel pe care vor să-l câștige, să-și dea drumul veseliei, drăgălășiei și tuturor tainelor cuceritoare.

14) Când se va ivi un alt bărbat, cu avere mai mare sau cu rang mai înalt, nevestele să nu pregete a lăsa pe cel dintâi ca să urce în mărire nouă, și mai strălucită, prin al doilea și chiar al treilea.

15) Ne tragem din cei ce-au stăpânit mii de ani aceste părți ale pământului; datori sântem a lucra în toate chipurile, ca să fim iarăși stăpânitorii care am fost odată.

16) Iar dacă am căzut din mărire, să nu ne pierdem firea. Ne'nchidem în casa de pe Bosfor și stăm așa, cu cenușa'n cap și cu ferestrele acoperite, scoatem vorbă că suntem pe moarte, c'am fost nedreptățiți, c'o să ne călugărim. Și'n taina perdelelor lăsate să pregătim o nouă ridicare în mărire, mai îndemânatecă, mai strălucită și mai lungă decât cea dintâi!".

❋

Istoria se cunoaște.

Am învățat toți, în școală, cât a fost de nefastă procesiunea fanarioților, al căror scop nu era decât jefuirea, săcătuirea acestor nefericite pământuri spre grabnica și fabuloasa lor îmbogățire.

Știm, deasemeni, ceia ce au făcut ei bun pe meleagurile românești, cultura pe care au răspândit-o, zidurile pe care le-au întemeiat. Un mavrocordat a ridicat frumoasa monastire a Văcăreștilor, cea mai mare din Muntenia. Nu s'a uitat nimic, Dar, mai presus de toate, a rămas stigmatul. Urmele a două veacuri n'au pierit încă din sânge și din deprinderi.

Năravuri fanariote, au dăinuit, până de curând, și vai, în zilele noastre.

Ne întâlnim la fiecare pas. Le înregistram, le înfieram, și, totuși, când ne convenea, le practicam. Mai ales în viața publică.

Manoperile prin care se obțineau la noi, slujbele și mai ales felul în care se făcea forțata transmisiune a dregătoriilor, numită „schimbare de regim" seamănă dureros cu tribulațiunile dragomanului din Fanar s'ajungă Domn în țările românești, cu venirea și plecarea acestor proaspete Altețe Serenissime: mari făgădueli la venire, golirea visteriei la plecare.

Unii greci, cu care am colindat faimoasa mahala a Constantinopolei mi-au spus că abuzurile domnilor fanarioți n'ar fi fost atât de exagerate, dacă ar fi întâmpinat din partea localnicilor vreo rezistență. Dar țăranii erau placizi, se lăsau robiți fără să crâcnească, boierii încurajau pe prinț în exploatarea mulțimii — ba îi dădeau și suggestii, întrecându-se în lingușiri și umiliri — iar clerul însemna și el altă instituție de exploatare a prostimei numeroase și nevolnice.

Mitropolitul țării putea fi revocat de Domn. Deci, supunere oarbă Domnului și bani buni, peșcheș, Măriei sale. La rândul său, Inalt Prea Sfințitul dădea în arendă bogatele monastiri, schimbând pe stareț care cum plătea mai bine.

Boierii se întrec să dea sfaturi noului Domnitor — plecat totuși dela Constantinopole, cu ordinul de-a se purta bine cu norodul — cum să-și procure noui venituri.

— Vlahii pot fi impuși la dări mult mai mari decât cele de pân'acum, căci bogăția țării e fără de sfârșit, iar averea țăranului mult mai mare de cât îi trebuie. Sunt oameni atât de cumpătați, încât nici pâine nu mănâncă, ci fac, din mălai, un fel de aluat numit mămăligă. Portul lor e cât se poate de simplu, căci se înbracă'n straie de pânză aspră ori în cojoace de oaie, făcute de nevestele lor.

„Dacă Inălțimea Ta ai pune pe acești țărani la dări mai mari, ai da un mare avânt agriculturei și-ai spori în felul acesta și visteria. Numai prin măsuri aspre vei putea scoate pe plugari din bicisnicia lor firească și-i vei pune la treabă, și pentru ei și pentru Inălțimea Ta".

❋

Cu asemenea sfătuitori, din ceasul dintâi, cel mai bine intenționat Domnitor n'avea cum și de ce să schimbe tradiția de jăcmăneală a predecesorului. Toate preocupările protipendadei erau să se ia bine cu stăpânirea, să ghicească intențiile lui Vodă, să i le previe. Nu era platitudine pe care să n'o folosească, pentru a capta grațiile Inălțimei Sale.

Acum o sută și mai bine de ani, medicul grec Marcu Zallonny, din a cărui carte am luat cele mai multe din aceste date, scria „cum dau târcoale boierii, până și nevestei de Hospodar, lăudându-i frumusețea și înțelepciunea, făcându-i daruri și îndemnând-o să-și folosească rarele calități pe lângă Domn, pentru ca acesta să distribuie favorurile și demnitățile după îndemnul ei și să-și creieze un puternic partid între boierii pământeni, precum are și printre boierii fanarioți".

Proaspăt venită din Stambul, cu o droaie de copii, dornică de lux și măriri, Doamna țării primea de multe ori sugestiile membrilor divanului și influența pe Voevodul mai slab din fire.

Și astfel, haremul Doamnei cu cele 40—50 de fete aduse din Constantinopol, devenea el însuși un focar de intrigi și o nouă povară pentru țară.

Firește, se găseau și sfătuitori buni, dar nu-i asculta nimeni. Viersul lingușitorilor e mult mai dulce ca posomorâtele îndemnuri drepte și aspre.

Cei ce ridicau, din când în când, fruntea, erau prea puțini și plăteau scump temeritatea lor: surghiunul, confiscarea averii, dacă nu și tăerea capului. Iar ceilalți boieri erau fericiți că a mai căzut unul, că s'a mai făcut un loc liber, o dregătorie de vânat în preajma Inălțimei Sale.

■

Asemenia moravuri creiau forme noui de reprezentare.

O instituție originală, cu foarte curioase atribuții, necunoscută la popoarele occidentale, a dăinuit mai bine de două secole, în Constantinopole baș--kapi kiahaia *(capuchehaia).*

Era delegatul Domnilor munteni sau moldoveni pe lângă divanul imperial, un fel de ambasador personal al hospodarului și al cărui titlu oficial era acela de intermediar al corespondenței principelui din țările românești cu marele vizir.

Acest baș-kapi-kiahaia *avea, însă, cu totul alte rosturi. El era omul de încredere al fanariotului ajuns Domn, spionul său, creatorul de atmosferă, la Stambul, corupătorul sau distrugătorul celor ce intrigau pentru mazilirea voevodului, denunțătorul celor ce voiau să-i ia locul, în sfârșit, marele protector, la centru, al celui căftănit în depărtatele* Iflac u Bogdan. *(Muntenia și Moldova). După ce Panaiotaki fu numit mai marele grămăticilor, se deschise pofta tuturor fanarioților să iasă din umilirea în care trăiseră pân'atunci și să râvnească la rândul lor, măriri.*

Alexandru Mavrocordat , care se trăgea dintr'un negustor de vite din insula Miconas (Arhipelag), ajunse dragoman, în locul lui Panaiotaki, iar fiul acestui Alexandru, Nicolaie Mavrocordat urcă pe tronul Moldovei la 1709.

Bogățiile provinciilor românești erau vestite în Stambul, cum grecii nu puteau ajunge pașale nici măcar în țări creștine ca Moreea ori Sârbia, cum vechi tratate acordau Moldovei și Munteniei domni pământeni, — toate abilitățile grecilor din Fanar se îndreptară spre cucerirea, sub diferite forme, a acestor mănoase vilaete.

Dansul hospodarilor începu. Minați de intrigi, cădeau, unul câte unul și se întorceau încărcați de bogății, în vila de pe malul Bosforului, unde trăiau cu nostalgia țării pierdute și cu dorul de-a recuceri tronul. Foști domnitori precum și viitori candidați împânau Bosforul și Fanarul. Fiecare cu partida lui, cu boierii, zarafii, negustorii, sicofanții și herofanții săi.

Bancherii avansau fonduri, negustorii îmbogățiți visau căsătorii cu fete de boieri pământeni, ca să ajungă astfel nobili și dânșii, iar sicofanții și hierofanții — un fel de presă vorbită — lăudau și bârfeau, ca să arate că pot fi și folositori și periculoși. Să-i cumpărăm!...

Lesne este de închipit, cât era de necesară, în acest viespar de intrigi și competițiuni, prezența lui baș-kapi-kiahaia, *menit să dejoace comploturile, să apere tronul celui care, departe fiind, era săpat la temelie.*

Ales dintre prietenii cei mai devotați, dintre cele mai apropiate rude ale hospodarului, baș-kapi-kiahaia *era foarte bine plătit, personal, și avea la dispoziție o droaie de colaboratori precum și fonduri grase, stoarse din truda și foamea vlahului iobag.*

El împărțea peșcheșuri și bacșișuri mai marilor din divan, ca să le capteze bunăvoința, pentru Inălțimea Sa de departe, să obțină surghinuirea candidaților periculoși, să oprească bârfelile din sborul lor către urechea marelui vizir — și să prelungească domnia, cât mai mult, celui ridicat în scaun.

Nu este ușoară sarcina lui baș-kapi-kiahaia, *căci nici poftitorii ceilalți nu ședeau cu brațele încrucișate.*

Ambițioși, foarte inteligenți, plini de farmec, cunoscând sufletul simplu, primitiv, spiritul lipsit de subtilități al turcului, știau cum să se insinueze, să înfășoare pe înaltul demnitar al sultanului, într'o pânză de păianjen, ademenindu-l, cucerindu-l, pe unul prin lingușiri, pe altul prin daruri, pe altul, — care, mahomedan rigid, nu vrea să aibă contact cu nici un ghiaur, — prin cumpărarea dervișului ce-l influența... Altuia îi țesea însăși nevasta fanariotului, stofe scumpe și conduri de fir și perle, pentru favorita haremului. Altuia, doritor să cunoască progresele științei occidentale, i se oferă impresionante invențiuni diabolice, — și, toate, cu mare discreție, cu mare prudență, ca să nu se simtă nici cumpărat, nici jicnit, nici măcar îndatorat, vizirul cel mare sau cei mai mititei...

Odată atmosfera creată pe lângă împărțitorii dregătoriilor, începe ofensiva candidatului la domnie. Intâi, svonuri că Voevodul din București sau din Iași a căzut în disgrație, fiindcă prea a jăcmănit poporul în numele Padișahului și n'a trimis cât trebuia, stăpânirei. Apoi, se lansau obligațiuni plătibile în șase luni, dacă eminentul va ajunge hospodar.

Aceste bonuri se împărțeau gratuit, fiecăruia, după importanța influenței sale.

O sumedenie de ipochimeni — printre care mitropolitul și episcopii din mahalaua ortodoxă a Stambului nu erau cei din urmă — se asociau în felul acesta, la isbânda candidatului, fost și viitor prinț moldo-valach; ei întrighează pe lângă marele-vizir, prezentându-i plângeri, adunate în taină, de-ale boierilor pământeni afiliați presupusului domnitor și-i arată avantagiile numirii acestuia.

Pe de altă parte, creditori reali sau imaginari se aruncară la picioarele vizirului — sau chiar ale Sultanului, când se duce Vinerea la moschee — și se plâng că ajung pe drumuri dacă nu-l face Domn pe datornicul lor.

Baș-kapi-kiahaia *cunoaște toate aceste mașinațiuni, le contracarează. Iși are spionii. Și dacă firmanul de mazilire a plecat, în taină, spre Dunăre, el e informat cu douăzeci și patru de ore înainte și trimite sol grăbit hospodarului să-și ia măsurile. Acesta procedează în consecință: golește visteria, își pune averea la adăpost, face acte de generozitate și prietenie față de boeri, ca să lase o bună amintire...*

Cine știe ce poate aduce viitorul?....

S'au văzut fanarioți cari au fost domni de patru ori (Nicolae Mavrocordat...).

Importanța lui baș-kapi-kiahaia era, așadar, capitală.

De multe ori, când o familie, un partid, punea la cale cucerirea tronului din București sau Iași, nu desemnau ca hospodar pe cel mai inteligent din mijlocul lor. Cel mai inteligent era făcut baș-kapi-kiahaia, căci a domni e ușor, mai greu este să-ți aperi domnia.

Familiile Moruzi și Ipsilante au avut domnii lungi și liniștite, fiindcă numeau capuhehaie pe cei mai înzestrați din neamul lor. Bineînțeles că un om prea deștept și talentat n'o să-și irosească, la infinit, talentul și inteligența în folosul altora. E la mintea omului!

Și nu odată s'a întâmplat ca fanariotul subtil și felon, omul de încredere al Domnitorului din București sau Iași, cunoscându-i tainele, slăbiciunile, măsurile de apărare, a lăsat să circule în voie toate intrigile, le-a ratificat, cu perfidie, a cumpărat, cu banii stăpânului, conștiințele și influențele, a înlăturat alți candidați, părând că lucrează pentru principele său, și, la momentul oportun, a dat stăpânului lovitura de grație, luându-i locul.

Toate aceste tragice vicleimuri n'ar fi putut să dureze două veacuri și mai bine, dacă ambițioșii Fanarului ar fi întâlnit o împotrivire dârză din partea Muntenilor și-a Moldovenilor, dacă ticăloasele învrăjbiri dintre Români nu le-ar fi luat lumina ochilor și-a minții, dacă răscoale repetate ar fi arătat celor de la stăpânire că Iflacul și Bogdanul nu sunt moșii de luat în arendă de orice aventurier. Domnia Fanarioților e mai revoltătoare prin complicitatea boerilor pământeni și pasivitatea poporului, decât prin însăși abuzurile grecoteilor din Stambul.

VICTOR EFTIMIU

Farmecul poeziei lui G. Lesnea

(Urmare din pag. 1 -a)

Nu putem să nu voim să ne bucurăm de viață, nu putem să nu voim să murim

Suntem tot mai aproape de ce nu-i...
Ne scufundăm cu 'necatul, plecăm în noi, străini,
Nu știm al cui e pasul și vocile și mânile.
Suntem zidiți din țăndări, din cioburi și din spini
Făcând din corbi piroane ne răstignesc țărânele..

Este încă o dovadă că progresul cunoștinții noastre s'a făcut în timpul modern, nu prin sinteză ci prin lărgirea domeniului faptelor această tendință a poeziei de a-și deschide calea spre o realitate ultimă cu totul diferită de o poezie de până în prezent și o dovadă cu atât mai puternică cu cât poetul George Lesnea este un fenomen singuratic, ce nu s'a format în niciun cenaclu și nu a năzuit să imite pe nimeni.

Deci, la el experiența poetică este cu atât mai autentică în natura ei, care o apropie de acea a copilului și a primitivului și care stă în tendința de a fuziona imediat cu o conștiință impersonală, cuvântul fiind ca și ideia o manifestare a unei realități prime, deci având puterea de a creia.

Spiritul e mereu prezent în creațiunea poetică a lui George Lesnea, dar nu poate decât să-și trăiască lumea pe care niciodată nu va putea-o cunoaște decât cu ochii omului muritor, căci nu e nemuritor, ci se simte murind odată cu această lume care-și iea sfârșitul odată cu sfârșitul său.

D. G. LESNEA

Ciudat s'ar părea că poetul nu cântă dragostea tocmai din cauză că sufletul său se simte muritor și pentrucă nici dragostea nu poate să-i redea sentimentul nemuririi, așa il dădea poeților de odinioară și al căror suflet își mințea sie însuși în această ipostază. Gonit din raiu omul trebuie să se întoarcă spre pământul din care a fost plăsmuit, citind în el cu vorbele și imaginele poeziei beția Absolutului, căci aceste vorbe și magini nu sunt accesorii și podoabe, ci esențialul. Expresiunea, forma poetică, verbul și imaginea, semnele poeziei moderne, nu fac decât să „refracteze" ideia în trecerea ei din lumea intelectuală în aceea a materiei, esența lor este aceiași...

E în versurile G. Lesnea acea strânsă încleștare între înțelesul și forma poemului, cu acel scris în imagini, făcând să iradieze inspirația în mii de senzuri, care a fost inaugurat la noi de marele scriitor Arghezi, de bogatul și vioiul talent al lui Ionel Teodoreanu, pe deoparte, iar pe de alta de unicul și inimitabilul G. Topârceanu și mult talentata poetă și scriitoare Otilia Cazimir, mai mult în prelungirea lui Mallarme și a lui Paul Valéry. Ori cum am interpreta poemele acestui talent atât de natural și de el însuși, în frumusețe refracțiunei inspirației sale și a tendinții sale fierbinte spre dezlegarea veșnicilor taine, ceia ce rămâne real și necontestat e frumusețea și vraja cu care dăruește el pe cel ce deschide oricare din volumele sale de poezii și în special „Argint", în care totul e „realizare", deși nimic nu e realitate... ca în lumea vrăjită a Maiei din vechile cripte ale sufletului indian.

IZABELA SADOVEANU

Cezanne și scriitorii

Prima lucrare asupra lui Cezanne datează din 1886, iară a doua s'a publicat abia după cincizeci de ani. Toată istoria vieții lui Cezanne este cuprinsă în aceste două date. In 1866 e privit ca nebun, un om cu retina bolnavă. Iar când Zola vrea să dea o mostră de spirit rătăcit își alege modelul lui Lantier în persoana tovarășului său, acelui ce l-a considerat în totdeauna ca pe un frate. Prietenii lui Zola, pentru a-l apăra, mărturisesc că în compunerea tipului lui Claude Lantier din L'Oeuvre, el s'a servit ca model și de Van Gog, poate, și de Gaugin, fără a mai ține seamă de adaosurile imaginației sale.

Dar ultima scrisoare a lui Cezanne către Zola, de o simplicitate și o cumpătare atât de cinstită, și cu atât mai sfâșietoare, este un document zdrobitor, care închee o prietenie statornică de patruzeci de ani:

„Am primit L'Oeuvre, pe care ai binevoit a mi-o adresa. Mulțumesc autorului operei Rougou-Maquart de frumoasa dovadă de amintire, și-l rog să-mi îngăduie a-i strânge mâna pentru prietenia din anii trecuți"

L'Oeuvre este cea dintâi din loviturile grozave, pe care scriitorii nu au încetat de a le da pictorului cât a trăit.

Dar Cezanne a murit. Au trecut ani.. Indrăznelile pictorului par din ce în ce mai puțin revoluționare. Vine un timp când ceia ce se exaltă în arta sa, este clasicismul! Până ce în 1912, un pictor, Emile Bernard, are cinstea să scrie vorbind despre el „Le Maître d'Aix", pentru prima oară.

Lucrarea lui Ambroise Vollard „Souvenirs sur Paul Cezanne" redeschide pentru un timp vechea discuție. Dar portretul lui Vollard, datând de 25 de ani este recunoscut de însuși fiul pictorului ca cel mai fidel, prin contrastul dintre „bonhomia" și ironia alternativă ce caracteriza firea subtilă și entuziastă a maestrului.

Urmează apoi marea epocă a literaturii „Cezaniene", cu studiile sale nenumărate asupra persoanei și artei sale, între cari trebuie să scoatem la lumină delicioasa carte a lui Léo Larquier „Dimanche avec Paul Cezanne", precum și încercările admirabile asupra desenului și operile sale de tinerețe.

Cea mai însemnată este opera monumentală și definitivă a lui Leonello Venturi (edit. Rosenberg) apărută acum doi ani.

Apoi opera recent apărută: „Vie de Paul Cezanne" de Gerstle Mack, tradusă din englezește de René Hyughe (Gallimard) care e privită ca studiul cel aprofundat și încercarea cea mai fericită de critică a tinerei generații.

D-RA ELENA PENESCU-LICIU

primă balerină a Operei Române, anunță pentru ziua de 2 Martie crt., un recital de dans, cu elevele studioului său, la Opera Română

Pentru femeile conștiente

Orice femee conștientă trebue să ție la sănătatea sa, să evite grijile periodice și eventuale neplăceri.

Azi orice femee știe că zămislirea nu se face oricând și că există anumite perioade în care concepțiunea are loc și alte perioade în care acest fenomen nu se produce. Perioadele de fecundidate și sterilitate se succed cu regularitate în organismul oricărei femei, iar cunoașterea acestor perioade este pe cât de simplă pe atât de importantă. Calculul acestor perioade a fost făcut de doi savanți străini profesorii Ogino și Knaus iar verificarea practică a acestei teorii s'a făcut în toate clinicile din străinătate, dând pretutindeni rezultate ecelente.

De câteva zile a apărut și la noi în țară o carte care tratează pe înțelesul tuturor teoria lui Knaus și Ogino și arată cum se face practic calculul perioadelor de fecunditate și sterilitate. Cartea, intitulată sugestiv „Calendarul femeii", este prefațată de distinsul nostru savant prof dr. C. Parhon și este însoțit de un calendar care permite oricărei femei să-și fixeze cu preciziune epocile ei de fecunditate și sterilitate.

Succesul pe care-l obține „Calendarul femeii" este pe deplin justificat, căci modul popular în care este tratată delicata problemă a vieții seuale și a perioadelor de fecunditate și sterilitate este elogiat de toți specialiștii în materie.

Recomandăm călduros cetitoarelor noastre această carte extrem de utilă, care nu trebue să lipsească din nici o casă.

A APĂRUT No. 543

RADIO-Adeverul

Cu următorul sumar:

Mesajul Suveranului

M. S. Regele Carol II va adresa prin radio un mesaj publicului american, în cadrul unei emisiuni extraordinare, care va fi retransmisă de 400 posturi din toată lumea

PROPRAME MULTIPLE

Insemnări în jurul ridicării noilor emițătoare românești

CUM PUTEM INBUNĂTĂȚI AUDIȚIILE

De ce factori depinde recepția radiofonică

CURS DE EXERCIȚII MORSE

Indrumări practice pentru amatorii începători

Contribuții la mica istorie a teatrului românesc

MITIȚA STURDZA ȘI OPERA DRAMATICĂ A LUI ALECSANDRI

Director al Teatrului Național din București era Gr. Cantacuzino, iar șel al guvernului Dimitrie Sturdza. Intr'o zi vine dispoziție la teatru ca în vederea unei serbări la care vor lua parte Majestățile Lor și Vasile Alecsandri, sa se pună în repetiție „Ploconul lui Peneș" de Alecsandri. Nimeni însă din teatru nu știa despre o piesă cu acest titlu și încă scrisă de Bard.

— O fi vorba de „Peneș Curcanul" — spuse Cantacuzino.

— Nu vezi că scrie deslușit „Ploconul lui Peneș"! adăogă Stănescu — subdirectorul.

— N'am auzit de așa ceva!

— Nici eu! Dar totuși să căutăm la Bibliotecă.

Nenea Nae Basarabeanu, bibliotecarul, care știa toate piesele după titluri, a încredințat pe șefii săi că nu s'a pomenit în Bibliotecă de o piesă cu acest titlu.

Dar dorința lui Sturdza trebuia îndeplinită. A fost ales Andronescu, secretarul teatrului, ca „mai diplomat" să-l iscodească pe Sturdza, pentru a-i cere lămuriri.

Și pe la șapte dimineața — Sturdza începea din zori să primească — Andronescu s'a înfățișat primului ministru, care lucra în birou, înecat în acte și documente:

— Ce doriți?

— Măria Ța, m'a trimis domnu Cantacuzino, care a primit dela Măria Voastră dispoziție să joace piesa „Ploconul lui Peneș" de domnu' Alecsandri...

— Da.

— Noi nu știm de această piesă...

— Cum nu știți! Se poate să nu cunoașteți opera lui Alecsandri?

— O avem toată, afară de piesa asta, care de bună seamă nu e tipărită.

— Ba e tipărită și o am chiar eu.

Și fără să se întoarcă, Sturdza a arătat cu degetul, locul piesei în biblioteca din spatele biroului. S'a ridicat, a întins mâna și fără greș a luat cartea: era într'adevăr „Ploconul lui Peneș" — pe care i-a înmânat-o lui Andronescu „cu împrumut".

Cei dela teatru s'au mirat de neștiința lor. Sturdza admira pe Alecsandri și avea și o bună ținere de minte.

SINCERITATEA LUI ODOBESCU

Se pusese în repetiție, în regia d-lui Paul Gusty, piesa „Doamna Chiajna" de Rădulescu-Niger și N. Ține, după nuvela lui Odobescu.

Autorul, sau mai bine spus autorii, aduceau mereu vorba despre „dorobanți".

Maestrul Gusty, întotdeauna grijuliu să îmbrace interpreții după timpul în care se desfășura acțiunea, nu știa ce costume să folosească pentru acești dorobanți de pe vremea Chiajnei.

S'a gândit să facă o vizită lui Odobescu, cel mai în măsură să hotărască.

Politicos, cum îi era firea, Odobescu a ascultat pe regisor și de unde acesta se aștepta să primească de îndată răspunsul,

Ca să-i vină în ajutor, d. Gusty spune într'o doară:

— Or fi fost îmbrăcați ca pandurii lui Tudor!

— Dar par'că ăia știu cum au fost îmbrăcați — a răspuns, sincer, savantul Odobescu.

PE VREMEA CÂND O PIESĂ SE JUCA O SINGURĂ DATĂ

La Național se da premiera piesei „Virginia" de Ana Ciupagea, actriță și scriitoare, nu dintre cele mai puțin înzestrate pentru vremea sa. Desigur piesele sale nu s'ar mai putea juca astăzi. Dar oare câte din lucrările reprezentate, chiar cu succes, acum patruzeci de ani s'ar mai putea juca astăzi?

Și în seara premierei piesei „Virginia", la un moment dat, Nottara, care se afla în scenă, a început să spună pasagii din „Pigmalion" a lui Bengescu-Dabija din „Fântâna Blanduziei" și din alte piese care se potriveau, prin epoca acțiunii, cu piesa Anei Ciupagea.

Publicul habar nu avea de aceste schimbări și-l aplauda pe Nottara.

Intre culise, autoarea își frângea mâinile, plângându-se regisorului Montaureanu:

— Nu sunt versurile mele, nu sunt versurile mele!

Dar Montaureanu de colo:

— Lasă cucoană nu ești mulțumită că publicul aplaudă, ce mai vrei?

D'ALE LUI HUBSCH

Edouard Huebsch era șef de muzică al Teatrului Național, pe vremea când, între acte, orchestra dădea concerte.

Huebsch a căzut grav bolnav și a fost vizitat — cinste mare! — de Beizadea Mitică, muiat în decorații de sus până jos.

Ca să-i aline suferințele, Beizadea Dimitrie Ghica a început să-i spună:

— Ai curaj amicul meu. Curajul în clipele grele ale vieții înseamnă mult. Ai curaj și vei trece cu bine boala!

GR. VENTURA

— Măria Ta, bun e curajul pentru un erou ca Măria Ta. Dar pentru un simplu muritor ca mine, altceva ar putea să-mi aline suferințele...

— Ce, amicul meu?

— Să spuneți o vorbă bună, că tare mică-i leafa dela Național.

TRAIAN ȘI ANDRADA

Multe aveau de vârît în cap actorii pe vremea când o piesă nu făcea serie ca astăzi, o piesă. chiar căzută, tot se joacă de zece ori.

Ce mirare că la premiera piesei „Traian și Andrada" de Grigore Ventura, talentatul actor care a fost Petre Velescu a plecat înainte să-și isprăvească rolul! Prea avea omul multe pe cap.

Lipsa-i fiind băgată de seamă de regisor, nu cu mult înaintea ultimei scene pe care mai trebuia s'o joace Velescu, regisorul a pus mâna pâlnie, șoptindu-i lui Nottara, care dădea semne de nerăbdare, văzând că partenerul nu se arată:

— Coane Costică, a plecat Velescu!

La început Nottara se arăta că n'a priceput. Atunci cei din scenă, mai tare, cu orice risc, chiar să-i audă cei din sală:

— Maestre a plecat Velescu!

Nottara, aflând cum stau lucrurile, nu și-a pierdut cumpătul. a repetat o replică, întinzând, pe cât se putea, cuvintele, și-a combinat un joc de scenă pentru a ajunge în dreptul cuștii sufleurului și a șoptit acestuia.

— Davidescule sări toată scena cu Velescu.

Sufleurul a dat peste cap câteva pagini și Nottara, prin prezența sa de spirit, a salvat situația. Cum să fi observat publicul ceva, dacă însăși autorul, Ventura, care se afla în sală, nu băgase de seamă că i s'a sărit o scenă întreagă!

A doua zi, când a aflat ce se întâmplase în ajun, Grigore Ventura a isbucnit: „Dumnezeule, cum n'am băgat de seamă!".

Lucrul nu e de mirare, întrucât Ventura lupta și el pe mai multe fronturi deodată: autor dramatic, ziarist, compozitor, traducător, corespondent de ziare, membru în comitetul teatral ș. a.

IOAN MASSOFF

MAXIM GORKI ȘI GENERAȚIILE TINERE

Anton Cehov și Leonida Andreev au provocat în generațiile din jurul lor aversiunea pentru „povestirea" propriu zisă. Totuși generațiile din jurul lor și de după ei au primit cu entuziasm și aprindere pe Maxim Gorki, marele și unicul povestitor al Rusiei contimporane. Alexei Remizov, care a luat contact cu opera lui M. Gorki, acum vreo treizeci și patru de ani, pe când era încă un tânăr adolescent și se simțea îmbătat de Anton Cehov și pătruns până în măduva oaselor de simțimântul inutilității și al absurdității evocării trecutului în felul povestirii „a fost odinioară", s'a simțit totuși vrăjit și renăscut luând contact cu opera lui Gorki.

Gorki, zice el, nu reedita povestirea. El poseda tocmai ce trebuia generației sale, crescută și formată în sentimentul nenorocirii și a osândei unui destin impus de puteri străine, „legenda", „mitul omului". Nu era vorba în opera sa nici de „supra-om", nici de „sub om", creaturile unei lumi neumane, alcătuită numai de animale de pradă. Omul lui Gorki era creiat din acelaș sentiment de încredere în valoarea umană ca acel al lui Tolstoi — omul său era omul care poartă în el scânteia creațiunei divine, dar e osândit de soartă, fără să știe de ce, sau la peire imediată, sau la resemnarea unei mediocrități în care să încropească până la pieire...

El nu primea atitudinea lui Dostoiewski, care se inchina în fața suferinții ca singura justificare a soartei omenești pe pământ, ca ispășirea unor greșeli făcute de puteri suprapământești și se răzvrătea împotriva lor. Nu înțelegea nici pe Tolstoi care, cu toată puterea credinții sale în om și în valorile omenești, propovăduia „neimpotrivirea". Omul lui Gorki era încovoiat sub povara unui destin neînțeles, dar încovăierea lui nu insemna nici resemare, nici răzvrătire împotriva puterilor de sus, ci luptă înverșunată și neostoiată pentru a menține ceeace are omul mai scump, „demnitatea" și „mândria" de a fi om.

Vinovat sau nu și osândit a ispăși greșeli de care nu se simte răspunzător, omul trebue să-și trăiască viața. Cum? Să se reîntoarcă la brutala primitivitate, după ce omenirea a cucerit cu suferințe și sudori de sânge conștiința de sine și a depășit cu puterea creațiunii sufletești, puterea oarbă ce l-a osândit la groaza morții și la durerile vieții? Să se reîntoarcă la făptura gorilei dela începutul istoriei lumii? Să meargă în patru labe după ce a dat lumii opera unui Shakespeare și luminile cugetării unui Em. Kant?

Omul își are mitul său adevărat numai în incarnația lui Icar, interpretat prin dansul lui Sergiu Lifar, alt rus din generațiile ce au preluat semnul în scris de Gorki în spiritualitatea vremei: avântul omului mândru care-l face să se înalțe în zborul nebunesc al eroului, știind că va avea să înfrunte moartea pentru a întâlni sau numai a încerca să întâlnească izbânda visată sau dorită.

Ca oamenii aerului de azi, omul lui Gorki trebuia să zboare cu orice preț, trebuia să lupte pentru a se smulge din ghiarele destinului. Deci „nu povestirea", căci orice privire îndărăt taie puterea eroului, ci „legenda", „mitul", care dă încredere și avânt. Legenda și mitul care îmbărbătează și mângâie înfrângerea omului orgolios care n'a vrut să se oprească la porunca destinului și, care înfrânt se prăbușește din înălțimele zodiacale, ars de durerea neizbânzii, cu aripele frânte, căzând pradă fără putere din nou în ghiarele destinului...

„Ceeace m'a impresionat din primele sale opere", zice acelaș Remizof, „a fost accentul omenesc al frazelor sale", „isbucnirea lor spațială". In discreția șoptitoare a lui Cehov, ele izbucneau ca altourile din orchestra wagneriană. Aceasta a făcut pe unul din tinerii noștri critici să rostească categoric, cum e obiceiul la noi, că „Gorki nu e literat, ci retor". Cuvintele lui Gorki isvorăesc din fundul clocotitor al sufletului său răsvrătit, din aceleași adâncuri sufletești din care izvorăsc și acele ale lui Cehov — ele sunt fremătătoare de aceiași viață, ca și acele ale lui Cehov, care redau altă tonalitate a sufletului. La Gorki ele dau un sunet plin, în care se revarsă forța vitală, energia luptei, la Cehov ele resfrâng amărăciunea discretă. Și fără unul și fără celalt suflul vieții e tăiat și omul se înăbușe.

Răposatul Axente Frunză, căruia îi datorim mai multe excelente traduceri din rusește între care și un splendid volum de amintiri al lui Gorki, spunea că Gorki trebuie citit cu glas tare, în limba rusă, pentru a fi pe deplin gustat și apreciat. Să nu ne închipuim însă, ne spunea finul literar român, că stilul său era declamator sau cântător ca de pildă al lui Gogol. Era o „clamoare" a întregei fiinţe umane care se răsfrângea în mod instinctiv și firesc în fraza și ritmul scrisului ca o expresie directă și nemijlocită a întregii sale fiinţe, ca o expresiune involuntară a omului în durerile creației și obida destinului, pe deoparte, ca îndemn la luptă și avânt spre înălțimi inaccesibile, care însemnau moarte sau izbândă deopotrivă.

IZ. SD.

„GRUPUL NOSTRU"

Pictorul TAKE SOROCEANU

MILIȚA PĂTRAȘCU

Pictorul ADAM. BĂLȚATU

Pictorul PAPATRANDAFIL

Spania eternă

Titlu simbolic ales de gazeta „Les Nouvelles Littéraires" în aceste timpuri când totul stă sub semnul contingentului pentru a vorbi tocmai de Spania.

Subiect vast, de sigur, când e vorba de acest popor iberic a cărui complexitate sufletească a fost rând pe rând făurită de neamurile, atât de felurite, ce s'au revărsat pe pământul său. Unii după alții, semiții antichității, grecii, arabii, vizigoții, au turnat în sufletul spaniolului un element nou, resfrânt pe urmă în sensibilitatea sa artistică, în spiritualitatea sa.

Poezia, muzica, arhitectura, toate mărturisesc prezența acestor fructificatoare aluviuni, dar și puterea neistovită de prelucrare a elementului străin, topit de geniul național al Spaniei.

Când sensibilitatea rustică a unei țări s'a structurat într'un artist care s'a numit Lope de Vega sau Federico Garcia Lorce; când acea plastică e dată lumii de un Greco, un Velasquez, un Zurbareu, un Goya; când pe pământul ei s'au ridicat monumente de artă profană ca Alhambra din Grenada și de artă religioasă cum e catedrala din Burgos și Toledo, țara acea poate fi perfect liniștită în privința dăinuirii numelui său în conștiința viitorimii.

Dar, în afară de incalculabilele ei bogății artistice, prin care Spania și-a dobândit un loc privilegiat în istoria neamurilor, excepționale atribute ale sufletului națiunii sale, îndreptățesc cele mai avântate pronosticuri pentru viitor. Dintre ele, două sunt, mai cu seamă, de-o covârșitoare importanță: setea de Dumnezeu și, oarecum corolar al acesteia, aspirația către ideal.

Mai mult decât prin toate celelalte expresii ale sufletului său profund, prin misticii săi, Spania a atins o valoare universală. Experiența religioasă a lui Ioan al Crucii, a sfintei Tereza, nu e numai uimitorul exemplu al forței de ascensiune al misticilor, al puterii lor de a înălța, cu imaginația și cu inima, scările care duc în cer, ci ea propune sufletului omenesc acel elan de încredere nețărmurită în dumnezeire, singurul în stare să ne facă să vedem dincolo de lumea fizică, lumea cealaltă — a cărei nostalgie o purtăm în suflet — în care omenescu e înlocuit de divin.

Dacă numele lui Ioan al Crucii, al sfintei Tereze, vor fi totdeauna pentru omenire cel mai puternic exemplu al puterii sufletului de-a se ridica până la Dumnezeu, numele lui Don Quichotte va rămâne, pentru toate timpurile, simbolul celui mai avântat sbor spre ideal. El este eroul în care se încarnează nu numai câteva din trăsăturile conștiinței eterne a Spaniei, dar și a conștiinței universale. Nostalgia după o lume unde ar domni Frumusețea, Bunătatea, Dreptatea, nu bântue numai sufletul Cavalerului tristei figuri. Ele sunt acele valori absolute, după care, în veci, va tânji omenirea. „El încarnează o nobilă iluzie; o deziluzie, pe care o încearcă oricine de îndată ce privește lumea; o ironie, care nu e o predare, ci o apărare; stări psihologice cunoscute de conștiințele clare și bune ale fiecărei generații, spune Paul Hezerd, abstrăgând universalul din sufletul acestui erou național.

Național e Don Quichotte prin dualismul firii lui; stăpân și slugă; idealistul și omul practic; om în carne și în oase căruia i-e sete de eternitate; adică acel prototip artistic în care se recunoaște poporul spaniol.

„Pentru a risipi iluziile trebue să ating cu degetul realitatea" spune eroul lui Cervantes. Dar calitatea acestei realități îl asvârle din nou în ideal. De aceea opera aceasta este, rând pe rând, reacția contra realității — Don Quichotte — și reacția contra iluziei — Sancho Pancha.

Dar ea rămâne, înainte de ori ce, expresia durerii, din totdeauna, a sufletelor nobile în contact cu cruda realitate; nevoia lor de-a se ridica deasupra acestei realități; după cum și dreptul spiritului de-a preface materia.

Și dacă acest drept, înverșunat de obstacolele pe care le întâlnește în cale, ia de multe ori caracterul unei neîndoelnice nebunii — așa cum atât de des, în cursul nenumăratelor lui aventuri, apare Don Quichotte — aceasta nu-i alterează cu nimic prestigiul său de acțiune divină, deoarece „nebunia a fost și va fi mereu mama Adevărului".

SANDA POPESCU

SIMPLE NOTE

Marginalii la „Citadela" lui Cronin

Nu știu încă dacă d. A. I. Cronin, autorul englez de succes, este un om fericit, știu numai că este un scriitor urmărit cu interes de cetitori. Ediția franceză din romanul *„The Citadel, La citadelle" (apărută în editura piriziană Albin Michel)*, se citește cu nesaț la București. Mai cu seamă de intelectualii și intelectualele pentru care stilul unei cărți rămâne cea din urmă dintre preocupări.

Intr'adevăr, intriga romanului lui Cronin este cuceritoare. Acțiunea se desfășoară firesc, condusă de o mână de meșter, iar evenimentele se înlănțue strâns, palpitante, până la suprema culminare dramatică. E vorba în carte de cariera — cariera în înțelesul complex al cuvântului — a unui tânăr medic. Un absolvent proaspăt al facultății de medicină încearcă să-și croiască o cale în viață. Acțiunea pornește de pe la mijlocul lunii Octombrie a anului 1924 și e dusă până la bariera ce desparte anii de prosperitate, de catastrofica criză economică. Un băiat de 24 ani, singur și sărac e aruncat de viață într'un târgușor de mineri din Galia de sud. Este nevoit să practice medicina în condiții înfiorătoare: exploatat de o soață (care exploatează prin asistenți doctoratul în medicină al soțului ei paralitic), sfâșiat de lipsuri materiale, copleșit de atmosfera ostilă și mizeră a ținutului. Tânărul medic nu se lasă biruit de niciuna din dificultăți. E un om tare care crede, dacă se poate spune așa, că și peste creștetul său lucește undeva, în cerurile nepătrunse, o stea a lui. Servește clientela patronului său paralitic — al cărui asistent și mizer salariat este — își dă în acelaș timp osteneala de a cuceri noui titluri academice, cari să-i ușureze urcușul pe scara ierarhiei profesionale și nu uită să cerceteze influența prafului de cărbune asupra plămânului minerilor. Veleitatea lui de căpetenie este să practice medicina ca pe o artă, nu ca pe un meșteșug declasat, redus la poftă de a smulge onorarii cât mai grase...

In epoci de prosperitate medicii susțin că nu există boli ci bolnavi. Pe fiecare ins maladia se manifestă în altfel. Depinde de construcția lui, de sistemul său glandular cum se va manifesta boala. Această constatare elementară poate fi împărtășită de toată lumea în abstract; când e vorba însă de cazuri concrete, lucrurile se schimbă. Un ins poate fi declarat bolnav, fie atunci când cazul său este cu adevărat excepțional și deșteaptă interesul cercetătorilor, fie atunci când mijloacele bănești îi îngăduie luxul de a fi bolnav și deci de a cuceri atenția grijulie a unuia sau mai multor medici specialiști.

Bietul erou al romanului „Citadela" — doctorul Manson, cum îl cheamă — crede că în viața de toate zilele și în complicatul sistem social de astăzi se pot aplica și trebuie aplicate perceptele deprinse pe băncile și în laboratoarele facultății de medicină. Piedici peste piedici i se pun în cale: inerția bolnavului obișnuit cu practica medicinei menite să amelioreze temporar cu ajutorul medicamentelor și nu să atace răul dela obârșie, prin identificarea cauzei; vrăjmășia colegilor mai bătrâni cari văd într'însul un răsturnător al ordinei și un turburător al metodelor lor economice și, mai cu seamă, practice pentru ei. Până la urmă însă, omul cinstit care simte o chemare în viață, știe că are obligații față de arta lui și de viața bolnavilor ce i se încredințează, cade victimă. Ajutat de soție — o făptură angelică, simplă și devotată — el urcă treptele spre piscul unde-l așteaptă biruința științifică. Tentația de a face avere, de a avea cabinet elegant, automobil, cont curent la bancă ca și colegii săi, răpun o conștiință, înainte de a se fi desbărat definitiv. Când doctorul Morison se decide să renunțe la camaraderia interesată cu acei cunoscuți ai săi cari au întemeiat o asociație de cultivare a hipohondriilor și de exploatare a bolnavilor, este prea târziu. Memoria lui e încărcată de amintiri grele; un om mort inutil sub cuțitul unui chirurg neîndemânatec, anii de compromis cu societatea ce-și poate plăti luxul de a se alinta și în cabinete medicale, soția moartă la datoria ei măruntă anonimă.

A. I. Cronin n'are preocupări stilistice. Fraza lui e nudă, uscată, alcătuită cu intenția de a fi pricepută de oricine. Arta lui trebue căutată, cred, în chipul cum știe să-și domine materialul. „Citadela" este o cronică a practicei contimporane a medicinei. Satiră, pe alocuri, de bună seamă. Dramatică, palpitantă, în descripțiile de operații și în povestirea destinelor unor oameni pe care viața i-a obligat să se specializeze — fără îndoială. Grea de știința autorului și poate de experiența lui amară, întunecată, iar nu încape îndoială.

Este o carte completă și mai mult decât verosimilă. Un roman cu adevărat serios, deși la cele dintâi pagini, mai ales, cititorul are impresia că este întreținut de un virtuos povestaș, căruia-i puțin îi pasă de soarta acelora pe care îi prezintă ca și de influența, de pilda ce pot da altora.

Este însă o carte tristă. Tristă ca toate cărțile contemporane. In literatura modernă nu există carte cu adevărat bună, voioasă, optimistă. Nici nu s'ar putea ca într'o epocă de trecere dela anarhia individuală la viața comunitară integrală. Arta scrisului să nu oglindească pateticile, crudele încercări prin care trec oamenii și clasele sociale. „Citadela" lui Cronin este o oază de viață contimporană în care colcăie trecutul, desenează vag tendințele de evoluție viitoare și se desprind conturele unor făpturi omenești ce bat abia la poarta vieții.

Totuși cărți triste ca cea a lui Cronin reprezintă documente de preț. Ele se integrează în cadrul tendințelor realiste ale literaturii actuale și deschid ferestre spre un orizont dă voie bună și încredere în depășirea condiției animale omenești.

Ion Călugăru

CĂRȚI ȘI REVISTE

„MOARTEA PĂMÂNTULUI"

In ultimul său număr „Viața Românească" aduce o admirabilă poemă a lui Demostene Botez: „Moartea Pământului".

D. DEM. BOTEZ

Gândul poetului se realizează cu o amploare simfonică, trezind în noi emoția pură a marei poezii. O împărtășim cu bucurie cititorilor noștri, retipărind această poemă strălucită:

Ninge mărunt și grăbit
Pământu'n neguri albe e uitat
Urcat în cer,
Sterp și stingher.
Niciun zeu nu l'ar mai găsi.

Tăcerea calcă mult pe zăpadă,
Fără urme,
Făr'ca nimeni să o vadă
Ca o fantomă ce s'a rătăcit.
Ninsoarea cade peste ea,
Și-o acopere.
Și-o omoară,
Și e mai multă tăcere.

Muntele-i ca o navă înghețată
Cu mateloții morți de ger,
Ninsoarea vrea s'ascundă crima,
Să nu se mai știe nimic.
Și chiar nimeni nu știe nimic.
Pe coverta 'nțepenită
De pe-un vârf de van. —
catarg, —
Moartă cade o păsărică
Ce-a venit din larg.
Căpitanu-și aruncase inima.
Și ninsoarea cade mai repede
Cade,
Peste navă, peste inimi moarte
Să le-acopere,
Și nu le mai știe nimeni.

Pământu-i tot ca piatra.
Niciodată nu mai poate înflori.
Sună prelung rigidități de
cadavru.
Nici Dumnezeu nu mai umblă
deasupra.
Totul a fost părăsit.
Tot ce-a gândit omenirea inutil.
Ce universală 'ncremenire!
Ninge. Ninge cu zăpadă și cu
sară;
Cu-o tristețe de epocă terțiară
Eu sunt cel din urmă om.
Strig și nu e nimeni să m'audă;
Urlu, și-au înghețat toate
fiarele.
Numai trupul mi-e fierbinte;
Asta-i tot ce-a mai rămas din
soare
Și din lava de-altădată.
Ninsoarea se topește pe obraz
Pe mână,

In ochi pe viața mea...
Vine o noapte albă și halucinată
Jur împrejur;
Lucrurile nu mai există decât
dacă le gândești.
Așa trebue să fie 'n fundul
oceanelor ce-au înghețat
Lumea nu mai este decât în
amintirea mea
Și'n miniatura cu flori japoneze
Din ochii mei...
Ce albă e moartea pământului!

Reviste românești

VIAȚA ȘCOLARULUI

O foarte bună revistă de preocupări educative adresată deopotrivă dascălilor cât și elevilor.

Primul număr apărut în excelente condițiuni grafice cuprinde un material selecționat cu grije și înțelegere.

Citâm din luminosul „Cuvânt înainte" al d-lui Mihai Carp, directorul publicației următoarele rânduri care închid în cuprinsul lor o deosebită semnificație:

„Suntem adânc încredințați că dacă imboldul către lectură și meditație slăbește în tineretul nostru, aceasta se datorește în mare parte și faptului că societatea nu se îngrijește îndeajuns de acest tineret, nu-i pune la îndemână instrumentul cel mai potrivit pentru cultura sufletului, nu-i călăuzește pașii cu înțelegerea și cunoașterea acestui suflet.

Vom căuta să înlăturăm acest neajuns făcând din revista noastră acea călăuză pentru minte și inimă de care tineretul nostru școlar are nevoie astăzi.

Și le spunem dinainte tinerilor noștri cititori că urmărim și vom căuta să le dăm cunoștinți științifice exacte, literatură de bună calitate, îndrumări pentru viața religioasă, pentru buna purtare în societate, etc., o mulțime de lucruri serioase și folositoare, — dar le vom da sub o formă ușoară, plăcută la citit, ispititoare chiar pe cât se poate".

Din restul sumarului întocmit cu necontestată pricepere spicuim: „Scrisorile către școlari" ale părintelui Gala Galaction, „Pagina celor mici" care cuprinde o frumoasă povestire semnată de Victor Ion Popa, „O știința încă plină de taine" de T. A. Bădărău, „Tineretul și literatura" de Gr. Vornicu, Pagina Străjeriei redactată de P. I. Teodorescu, „Despre formarea gustului" de N. I. Popa, Pagina medicală îngrijită de Col. dr. Veisa, „Arta de a citi" de I. Sandu, „O lacrimă" de Georgete Veisa. O foarte bună pagină de antologie, Din viața oamenilor vestiți, Partea redactivă, jocuri, hazuri, șarade precum și traducerea și publicarea în foileton a minunatului roman al lui J. H. Rosny: Lupta pentru foc.

„Viața școlarului" este o publicație de mare utilitate care împlinește un gol îndeajuns simțit.

T.

SOCIETATEA DE MAINE
Anul 15 — No. 4

A apărut ultimul număr din revista condusă de d. Ion Clopoțel, cu următoarele colaborări:

D. Carvinul, Alex. Bursașiu, Paul Teodorescu, Em. Grigoraș, I. U. Soricu, G. Teodorescu. Interesante articolele d-lor I. Clopoțel și Paul Teodorescu, precum și notațiile semnate Eufrast. Coperta, un foarte sugestiv desen de Catul Bogdan: Crăciunul unora și al altora.

LUMEA MILITARA ILUSTRATA
Anul IV — No. 6

Organ al „Asociației scriitorilor și autorilor Militari Români", cu diverse articole de literatură și specialitate semnate de d-nii General V. Economu, General Gr. Constandache, General I. Pavelescu, General I. Trăilescu, General I. Anastasiu, Colonel D. Cantea, Colonel V. Chiru, Maior Ionescu Daniel, Maior I. Stănescu, Colonel S. Corciu, Locot. Em. Voinescu și I. Parapeanu și Al. Bertea.

O publicație excelent tipărită, utilă și interesantă.

VIAȚA BASARABIEI
Anul VIII — No. 1

Revistă condusă de d. Pan. Halippa aduce în No. 1, anul VIII, următoarele colaborări:

P. Halippa, T. Nencev, G. Meniuc, Vl. Cervarneli, N. Spătaru, Al. Boldur, B. Istru, Dr. B. Savarschi, I. St. Munteanu, N. F. Costenco, P. Ștefănucă, R. Marent, O. Plămădeală, I. ...vov și V. I. Cucu. Remarcabil studiul d-lui Dr. B. Iavorschi: „Legătura între religie și medicină".

Reproduceri după pictorii basarabeni, însemnările vii și judicioase.

JURNALUL LITERAR
Anul I — No. 7

Revista condusă de d. G. Călinescu pare să fi găsit un mare ecou în publicul cetitor.

Ultimul număr aduce contribuția d-lor Victor Eftimiu, Alex. Claudian, Edgar Papu, G. Ivașcu, Mircea Pavelescu, M. Isanos, M. Mancaș, E. Caumilar.

Interesante concluziile d-lui G. Călinescu. Epilog la o anchetă literară.

Principesa Marta Bibescu: „Katia", roman edit. Socec.

F. Aderca: A căzut un imperiu, roman, edit. Socec.

A. Arad: Stăpâna lumii, roman edit. Principele Mircea.

Matei Alexandrescu: Jocul cuvintelor, versuri.

Paul Einhorn: Impresii și expresii, versuri umoristice. Prefață de Tudor Mușătescu.

Maria Palade: Suzana, roman.

Cărți primite:

Criolan Cocora: Să fim buni cu copiii. Coriolan Cocora: Biserica sau cetatea Turcească de lângă Reșița, editura Gazetei Reșița.

Două premii la două scriitoare

Premiul Victor Marguerie-Sylvestru Boix a fost decernat pentru prima oară la Pavillon d'Elysée. El e în valoare de 12.000 franci, prelevați din drepturile de autor ale romancierului. Acest premiu a fost instituit în amintirea soției sale care a fost tovarășa credincioasă a vieții sale, colaboratoarea operei sale care s'a șters în totdeauna spre a nu dăuna unității operei soțului său. Acest premiu trebuia atribuit unei scrieri care ar contribui la pace și a fost atribuit, după un lung balotaj, scriitoarei Thyde Monnier, pentru trilogia sa „Le Pain des Pauvres". Juriul a fost prezidat de Emile Fabre.

D-na Monnier locuind actualmente la Bandol, s'a făcut cunoscută întâi la Marsilia printr'un sonet dedicat lui Mistral și care a fost distins cu Premiul Poeziei; 1906.

Douăzeci de ani mai târziu, ea scrise prima sa carte: „Cette vieille Romance", colaborând în mod intens la diferite reviste.

In 1926, Thyde Monnier publică în „Dimanches de la Femmes" „Bel Elé" și o plachetă de poeme „Or moi, Bateau Perdu". Thyde Monnier este provensală, cu spiritul viol, cunoscând foarte bine oamenii mărunți de care se ocupă, interesându-se de bucuriile și necazurile lor și redându-i, în romanele sale, vii și plini de sevă, verva sa meridională fiind strâns legată de o fină observație psihologică. In 1936, ea publică „La Rue Courte", obținând premiul Caze, apoi „Le Grand Cap" și în fine în 1937 „Le Pain des Pauvres" care a fost laureat.

Andrée Sikorska, al doilea premiu este fiica distinsului profesor Victor Roy, filosof și nepoata lui André Theuriet după mama sa.

Abia în vârstă de șase ani a avut inspirația să iea humă dintr'o olărie pe care fusese să o viziteze cu părinții ei și să plăzmuiască un cap de diavol, fără să fi văzut vreodată sculptura și să fi știut ceva despre meșteșugul acestei arte. Din clipa aceia însă nu a mai avut altă dorință de cât aceea de a desena și a sculpta.

La Paisprezece ani a căpătat medalia de modelaj, la Belle-Arte și a venit apoi la Paris să-și continuie studiile. Când și-a căpătat mai multă experiență despre viață s'a dezvoltat în ea înclinarea literară și a debutat publicând una după alta: amintiri din tinerețe, „La Folle Avoine", un roman „Servitude sentimentale", apoi „L'Homme qui vient la nuit", „Ange de Proie". „Judie" și „Vent de mort".

Tânăra, înaltă, sveltă, Andrée Sikorska privește lumea cu ochi de vizionară, scotocind taina pe care o simte în jurul ei și adâncind sufletul omenesc ca să găsească răspunsul la o întrebare pe care nu și-a pus-o poate niciodată conștient. Sikorska este soția lui Raymond Millet, dela „Le Temps" scriitor de talent, romancier care a dăruit literaturii o carte pline de talent, acum de curând. Despre ultimul său roman „Vent de mort", Georges Duhamel a scris:

„Mi-a rămas în amintire dela personagiile sale: respirația lor, mirosul și căldura lor, adică umanitatea lor".

Femeia Africană

Toate rassele primitive au moravuri care se amestecă unele cu altele, dar au și bogăție în variația lor de la un trib la altul.

De aceia e de mare importanță documentul informativ, observația culeasă pe teren și redată în adevărul ei special.

Astfel sunt informațiile, pe care le redă Sylvia Leith-Ross, în cartea sa „Femeia Africană", informații culese din petrecerea sa mai îndelungată într'un trib din Nigeria, cu numele de Ibo.

De pildă, acest trib nu pune prea mult preț pe tradiție și cult, după cum se întâmplă în alte triburi primitive și nici ceremonia căsătoriei nu este atât de complicată și atât de riguros supusă obiceiurilor ca în ale părți ale Africei. Pe lângă această lipsă de formalități, Sylvia Leith-Ross pune în evidență și unele caracteristice cu totul speciale ale femeilor din acest trib.

In primul rând este pasiunea lor pentru ogor. Ea nu apare ca mamă sau soție în viața tribului, ci ca lucrătoare a pământului „a farmer". Dragostea aceasta pentru ogor, pentru pământ, este cea mai înaltă emoție sufletească a sa, cea mai apropiată atingere de spiritualitate. Norocul ei este că trăește într'o colonie africană care a putut să-și mențină neștirbită munca ei câmpenească și sub stăpânirea Albilor.

A doua caracteristică a femeilor din acest trib este capacitatea lor pentru „afacerile" de tot felul. Autoarea engleză compară pe aceste Africane cu aprinsele suflete și vioaiele inteligenți femenine franceze, soții excelente și mame devotate, dar realiste și cu o înclinare înăscută pentru afaceri.

In satele tribului „sfaturile de femei" se ocupă cu treburile vieții satului, iar darul lor de cooperare s'a manifestat într'un mod formidabil în timpul lui Aba Riott, când ele au fost cunoscute ,în această regiune, sub „femei de războiu" Fenomenul acesta a unei acțiuni femenine de cooperație pe o rază foarte întinsă, organizată, condusă și realizată numai de femei este un exemplu unic în istoria Africei.

Sylvia Leith-Ross, ilustrează finețea, șiretenia și capacitatea financiară a acestor primitive prin faptul că au știut să introducă și în cultul religios spiritul de afaceri, făcând din colectarea sumelor necesare treburilor sătești momentul culminant al ceremoniei religioase. Până a nu fi pătruns acolo Islamul, ele nu aveau cunoștință câtuși de puțin despre inferioritatea lor față de bărbați. Se simțeau sigure pe poziție de oarece opinia lor cântărea în hotărârile luate în interes comun, erau apoi independente economicește și aveau chiar o putere reală în viața tribului pentru că dădeau cerealele la piuă și găteau mâncarea pentru toți.

„Cu voia sau fără voia noastră", închee autoarea engleză, „femeile se vor impregna de occidentalism în curând".

Dacă englezii vor ști să le aprecieze și să le utilizeze cum trebuie, ele pot însă deveni o forță vitală apreciabilă în dezvoltarea Africei noui.

I. S.

Rezultatul concursului publicat de „Ateneul Muncitoresc" din Cluj

In vara anului 1938 „Ateneul Muncitoresc" din Cluj a publicat în diferite ziare și reviste din țară un concurs literar pentru o piesă teatrală cu subiect din viața muncitorească, din care să se desprindă însemnătatea zilei de Intâi Mai. Termenul până când se puteau trimite lucrările a expirat la 31 Decembrie 1938.

Comisia de juriu întrunită pentru a examina lucrările intrate la acest concurs, a constatat că a sosit numai o singură lucrare, care suferea de lacune, lipsă de acțiune tehnică, iar stilul literar lasă mult de dorit.

Față de acest rezultat, propune comitetului „Ateneului Muncitoresc" ca acesta să se adreseze direct unor autori recunoscuți pentru scrierea unei piese teatrale cu subiectul propus.

Comitetul „Ateneului Muncitoresc" însușindu-și această propunere, declară concursul publicat de închis.

RECENZII

AL. BILCIURESCU: VITRIOL, roman, editura „Cartea Românească".

In ultimul d-sale roman „Vitriol", de curând apărut, d. Al. Bilciurescu abordează cu mijloace inedite și viguroase o temă foarte interesantă.

Este vorba de pasiunea unui artist pictor pentru o femee excepțională, care într'o clipă de pierdere de sine, ofensată de o necredință a lui, il vitriolizează. Pictorul rămâne orb.

Vitriolul însă, care i-a ars ochii și care a desființat artistul, încetul cu încetul începe să-i roadă și sufletul. E un proces de descompunere lentă, de desagregare psihică. Eroul, orb, descumpănit, gelos, sfârșește prin a-și ucide iubita.

Este un conflict dramatic, condus gradat și cu un desnodământ puternic. Interesante incursiunile și aprofundările autorului în psihologia infirmului. Pe lângă latura psihologică, romanul mai cuprinde și o vastă și colorată descriere a faunei societății bucureștene. Eroii d-sale sunt vii, desprinși din viața de toate zilele.

„Vitriol" se situiază ca unul dintre cele mai bune romane ale d-lui Bilciurescu.

MIHAIL DAIA: SURINKA, roman, ed. Podeanu.

Romanul de debut al d-lui Mihai Daia, „Surinka", relevă un promițător talent.

„Surinka" e povestea unei femei a cărei soartă întortochiată este prezentată cu destulă îndemânare. Sunt în cuprinsul cărții momente de puternică tensiune epică.

Evident, romanul ar fi câștigat în valoare dacă autorul și-ar fi plivit vocabularul și ar fi înlăturat unele scene erotice de-aur realism crud, dar facil și cu totul inutil.

De altfel alunecarea pe panta acestui realism, în deosebi în descrierea scenelor erotice, este una din slăbiciunile debutanților.

In orice caz, un debut promițător, un talent care, realizat pe deplin, ne poate da lucruri bune.

IOAN SULACOV: FIUL POPORULUI, roman. Ed. „Cultura Poporului".

Dela „Romanul unui flămând" și „Studentul din Bugeac" și până la „Fiul Poporului" este o cale apreciabilă. D. Ioan Sulacov se află în plin progres. „Fiul Poporului" este, după cum indică și titlul, romanul unui fiu de țăran, care adăpându-se la izvoarele științei și ale culturei, înțelege că trebue să se întoarcă printre ai săi, pentru a-i ridica din starea de înapoere și mizerie în care se găsesc. Și, nesocotind prejudecățile, aceleași în mediul rural ca și în cel urban, ajutat de o femee de inimă, dar a cărei reputație nu e tocmai strălucită, susținut de resorturile unei voințe fără margini, izbutește să-și înfăptuiască opera, nu fără a face, firește, involuntar, victime, chiar printre cei mai aproape de sufletul său.

Se degajează din paginile cărții un suflu de vigoare morală. Vladimir Agura, „Fiul poporului", este un tip stenic, o figură voluntară și bine conturată. Deasemeni și bătrânul Agura precum și bătrânul Barbeli. Celelalte tipuri, sunt mai superficial văzute, fără un contur precis, fără o adâncire psihologică, unele vădit influențate de literatura rusească.

D. Ioan Sulacov are fără îndoială posibilități de a ne da o lucrare masivă. Pentru aceasta trebue însă în mod imperios să-și supravegheze în primul rând limba în care scrie. Sunt în „Fiul poporului" unele construcții gramaticale greoaie, supărătoare.

Nu putem încheia aceste rânduri fără a releva pitorescul și vioiciunea cu care sunt înfățișate scenele rurale de sărbătoare.

Repetăm, d-sa are posibilități de a ne da o lucrare masivă. Il așteptăm.

RIENZI

Roma nu mai era decât un târgușor cu două sau trei sute mii de locuitori, pe un teritoriu pe care inundațiile Tibrului il acopereau de mlăștini otrăvite. Câinii și lupii flămânzi cutreerau pretutindeni. Seniorii nu eșeau din viziunile lor întărite decât pentru a prăda și a măcelării pe semenii lui. Până și Papa a fugit și s'a refugiat la Avignon.

In aceste împrejurări sălbatice s'a petrecut aventura lui „Rienzi", pe care de sigur mulți au uitat'o, dar pe care o carte engleză, „Rienzi Tribunul Romei", ne-o recheamă în minte.

Tribun înăscut, beat de imaginație, acest „civil" fără nici o strălucire, a izbutit, la vârsta de 31 de ani, să devină, în 1934, stăpânul a tot puternic al Romei așa cum era pe atunci și cum a fost descrisă în rândurile de mai sus.

El și-a creiat întâi o legendă, făcând să se creadă și crezându-se singur, fiul lui Henric al VII-lea de Luxemburg, care a fost scos din domnie îndată după ce a fost ridicat la acest rang. Pe când concetățenii săi Savelli se luptau cu rivalii lor Frangipani pe străzile Romei, sub conducerea unui guvern numai cu numele cu sediul în Capua, Rienzi visa să readucă trecutul pe care-l citea în vestigiile Romei Imperiale.

La 29 de ani a fost trimis de compatrioții săi la Avignon să-l convingă pe Papa să se reîntoarcă la Roma.

Nu a isbutit. In schimb a avut norocul să întâlnească pe malurile Rhonului pe omul cel mai glorios din Italia, pe Petrarca, poetul strălucit care nu avea nici el alt ideal decât unificarea Italiei. Din această întâlnire Rienzi își întări și mai mult convingerile politice. Intors la Roma, el descoperi în cursul unor cercetări arheologice o tabletă de bronz pe care era săpat ordinul Senatului Roman prin care se conferea lui Vespasian titlul de Impărat. Adună poporul și îl electriză cu elocința sa, arătându-i că chiar pe timpul Imperiului Roman, tot dela el venea puterea conferită Impăratului și suveranitatea. După câteva săptămâni aventurierul deveni stăpânul absolut al Romei.

Imediat se făcu ordine. Puterea seniorilor fu înfrântă, trimișii ai guvernului cutreerară provinciile și obținură dela prinți și orașele libere delegați pentru o adunare națională cu scopul de a alcătui o Italie federală.

Dar... după șapte luni Cola di Rienzi a fost silit să fugă. Nu s'a mai reîntors la Roma de cât ca trimis al Papei, micșorat în puteri fizicește și moralicește, în prada unei panici plină de groază, dând semne neîndoelnice de nebunie, până ce în cele din urmă a murit asasinat.

Autorul englez închee:

Legenda lui Prometheu ar trebui să fie o lecție pentru toți acei ce uită că statuia ce și-o ridică singuri e pur și simplu de argilă.

Moartea Mariei Ciucurescu

S'a stins încă una din fâciile marei generații de artiști români, cu Maria Ciucurescu.

Venea din popor, ne spune d. Victor Eftimiu, într'un foileton al ziarului „Semnalul". Ea a fost ca și Darclée o femeie de o frumusețâ specială, „catifelată" cum o caracterizează d. Victor Eftimiu, foarte femenină, de o naturalețâ incomparabilă, ceia ce făcea în mare parte farmecul ei de comediană, pe lângă „o mândrețe de priviri șirete", care dovedeau origina ei populară și acea aromă pipărată de busuioc și de garoafă, păstrată din amestecul de rase căruia se se datora firea ei de dobrogeancă. Ea nu a păstrat din origina ei din popor decât poezia ce a dat creațiilor sale celor mai caricaturale un caracter de „umanitate vie și cuceritoare".

Nimeni nu au putut-o aprecia mai bine decât d. Victor Eftimiu, omul de teatru, autorul dramatic cel mai de seamă al artei teatrale de la noi, camaradul înțelegător al adevăraților artiști ai scenei.

Nu putem încheia decât cu acea caracterizare a artistei de „o feminitate adevărat românească", din frumosul foileton consacrat ei, în „Semnalul" (Marți 14 Februarie a. c.), despre care am vorbit:

„Tânără mereu și surâzătoare, imagine întârziată din acea strălucită pleiadă de mari actori, care credeau în menirea lor și-și făceau din teatru sublima lor năzuință și răsplată — așa a trecut Maria Ciucurescu printre noi și nimeni nu o vor uita, căci n'au fost mulți cei ce ne-au dăruit atâtea zâmbete, atâta râs zglobiu, atâta senină desfătare și o probă de o calitate atât de rară a patimii și a meșteșugului actoricesc".

18 BRUMAR
Conferința d-lui Petre Ghiață la „Dalles"

După o absență îndelungată dela tribuna conferințelor, d. *Petre Ghiață* a vorbit însfârșit, Miercuri 8 crt., la „Dalles", despre *„18 Brumar"*.

Privit sub multiplele lui aspecte, „18 Brumar", ziua ce-a însemnat preludiul legendarei dictaturi a lui Napoleon Bonaparte, în afară de consecințele ce-a determinat în evoluția statelor europene, reflectă — mai cu seamă — concepția politică a generalului corsican.

D. PETRE I. GHIAȚĂ

Făcând un expozeu al situației politice din Franța acestor vremuri și împletind observațiunile de ordin psihologic cu cele de ordin politic, d. Petre Ghiață a isbutit să precizeze alura justă a zilei de „18 Brumar", când Napoleon Bonaparte se impune în Directorat, în numele republicii, al Libertății și Egalității.

Presărându-și conferința cu amănunte inedite, colorând-o cu imagini din cele mai plăcute, într'un joc continuu de întrerupere și revenire asupra faptelor, d. Petre Ghiață și-a stăpânit auditoriul — care de data aceasta ocupase toate locurile — timp de o oră și un sfert.

„18 Brumar" a fost astfel reconstituit cu toate împrejurările lui dramatice, cu nota comică — s'ar putea spune — în care s'a consumat pentru a prevesti epoca cea mai glorioasă pe care a cunoscut-o Franța.

Sub auspiciile grupului „Ideia" d. Petre Ghiață va mai vorbi la „Dalles", în zilele de 12, 16 și 26 Martie despre *„Viața furtunoasă a Gazi̇ului Kemal Ataturk"*.

D-sa inaugurează cu aceste conferințe un nou gen de prezentare a figurilor europene.

Cronica epigramatică

Unui multimilionar, incorigibil prevestitor de rele.

Motto: Nu-i pentru fisc
Deci, fără risc!

Amicul meu, să-i zicem S. M. B.,
Incorigibil pesimist,
Intotdeauna e
Ingrijorat și trist.
Prevede numai lucruri rele
O nouă criză, vremuri grele..
Dar într'o zi l-am întrebat:
Sunt tot din șirul de dezastre
Ce-ai prevestit, cetind în astre,
Paralele ce-ai adunat?

LUPUS

Variațiuni epigramatice pe tema „Vitriol" roman de Al. Bilciurescu

I

Vitriolul e caustic.
Dece te miri atuncia, barde,
Că nimeni nu-ți atinge cartea?
Păi, cine-o face, se și... „arde".

II

Ești mai curând mare chimist
Decât un mare romancier:
In vitriol tu ai găsit
Și proprietăți de... somnifer.

IBYCUS

VIAȚA SENTIMENTALĂ A FEMEII

...VORTURILE ...IORTALE

...IAȚA ...EXUALĂ

începe din fașe și are particularitățile ei. Citiți, în această privință un interesant articol în „Medicul Nostru". Tot în această revistă mai găsiți interesante articole despre: Bolnavi, fiți optimiști! Sfaturi pentru gutoși; Ulcerațiile limbei; Viața conjugală și teoria Knaus-Ogino; Surmenajul școlarilor; Zona; Scolioza; De ce sângeră gingiile; Tutunul — un diuretic; Chinurile frumuseții naturale; Actualități medicale; etc.

...est sumar il găsiți în No. 106 al revistei

...EDICUL ...OST...

16 pag. tipărite în heliogravură, 5 lei

FEMEIA JAPONEZĂ

Pe marginea evenimentelor din Extremul Orient se pot face nenumărate considerațiuni de ordin politic, economic, militar, social. Multe din aceste considerațiuni însă sunt întemeiate pe date eronate, pe concepții greșite, datorite și unele și celelalte materialului informativ prea redus și de cele mai multe ori unui fel de a judeca lucrurile îndepărtatului Extrem Orient prin prizma unui romantism desuet și de mult deplasat.

Lafcadio Hearn, Pierre Lotti, Kellermann, scriitori europeni celebri, au redat în opera lor aspectele vieții japoneze așa cum au cunoscut-o la sfârșitul veacului trecut și în primii ani ai secolului nostru. In opera lor au găsit loc toate legendele eroice, toate poveștile cu jertfe pe Fuji-Yama — muntele sfânt al Japoniei — și în special în ceeace o privește pe femeea japoneză ei au văzut-o așa cum era pe vremea popasurilor mai lungi sau mai scurte pe cari le-au făcut în țara Soarelui-Răsare.

„Madame Butterfly" din opera lui Puccini, „Madame Chrysantème" a lui Pierre Loti, au rămas să simbolizeze pentru europeni femeea japoneză: o mică păpușă sentimentală, docilă, ținută departe de frământările vieții, mai mult obiect de lux, investmântat în multicolorele kimonouri, cu evantai și coafură bogată. Femeea japoneză apare occidentalilor într'o atmosferă romantică, așa cum le apărea femeea turcă descrisă tot de Pierre Lotti în „Les Desenchantées" și în „Azyadé".

Or, nu există popor asupra căruia să nu aibă nici o influență transformările succesive ale statului, evoluția ideilor din restul lumii, mai ales în vremurile din urmă când zidul chinezesc a fost dărâmat și la propriu și la figurat. Dacă în China soția mareșalului Ciang-Kai-Șek a putut ajunge în fruntea treburilor publice înfrângând legiuirile și concepțiile milenare ale poporului chinez, cari statorniceau pe vecie sclavia femeii, considerată de la naștere ca o calamitate, dacă la Olympiada din 1936 o tânără japoneză a putut bate unul din recordurile sportive, înseamnă că în Extremul Orient, femeea a încetat de a mai fi ceeace a fost în trecut.

„Madame Butterfly" ca și „Madame Chrysantème" au evoluat. O puternică mișcare de emancipare își face drum în ultimii ani și „Federația pentru votul femeilor" a reușit să aducă în fața Dietei o lege asupra dreptului de vot pentru femei. Situația femeii, din punct de vedere juridic, nu diferă încă de aceea a minorului și o modificare a codului civil japonez în articolele privitoare la căsătorie va putea fi cu greu obținută. Dar aderarea unui număr din ce în ce mai mare de femei la mișcarea de emancipare, va contribui fără îndoială la schimbarea mentalității învechite și la aducerea unui statut care să le dea posibilitatea de a se manifesta libere în toate domeniile de activitate publică. In ciuda lipsei unui statut legal, femeea japoneză a parcurs până acum un drum lung spre emancipare și numeroase organizații particulare și chiar de stat au înțeles situația făcând loc femeilor în diverse servicii. In fruntea mișcării feministe se află d-nele dr. Yayoi Yoshioka și Waka Yamada, neînfricate luptătoare pentru drepturile surorilor lor.

Femei japoneze lucrează în fabrici, ateliere, biurouri. Incă acum zece ani, peste 13 milioane de femei erau utilizate în diferite uzine, peste un milion lucrau în biurouri particulare și aproape jumătate de milion sunt azi întrebuințate în funcțiuni publice. Incetul cu încetul, femeea japoneză care acum câțiva ani părea iremediabil legată de pământ și de casă, s'a smuls din tradițiile seculare; ea caută astăzi o educație care ar fi fost considerată ca desfrâu acum 50 de ani.

Cu toate că legal nerecunoscută, femeea japoneză a dat mult în ultimele două decenii în literatură, în teatru, în muzică, în sport, în viața socială și economică. Chiar în medicină, drept și inginerie, femeea japoneză s'a manifestat cu succes. O campioană a mișcării pentru introducerea în Japonia a muzicii occidentale e d-na *Tamaky Miura*, care a înregistrat mari succese în America. Alte celebre artiste cari și-au impus numele în străinătate sunt: d-na *Chieko Hara*, una din cele mai bune interprete ale muzicii ui Chopin, d-na *Nejiko Suwa* violonistă și marea cântăreață *Toshiko Sekya*.

Teatrul japonez de care femeile fuseseră ținute departe, le-a recunoscut acum meritele și femeia-actriță și-a găsit locul ce i se cuvenea. D-nele *Ritsuko Mori* și *Yaeko Mizutani* sunt două „stele" ale teatrului modern japonez. In pictură, femeile ocupă un loc de frunte, iar în literatură ele au dat nume ajunse în scurt timp celebre. Citâm pe d-na *Nobuko Yoshiya*, cea mai populară romancieră ca și pe d-nele *Fumiko Hayashiy* și *Shigure Hasegawa*.

In sport, femeea japoneză și-a câștigat laurii prin performanța realizată la Olympiadă de d-ra *Hideko Maehata* care a uimit lumea sportivă cu calitățile sale de înnotătoare.

Din acest succint tablou se poate constata că femeea japoneză face toate sforțările pentru a se emancipa și a contribui la viața publică așa cum poate cu sufletul ei bogat și cu sensibilitatea ei extremă. Pentrucă participarea activă la viața publică nu-i va putea răpi nicicodată farmecul adânc ancorat în sufletul ei, farmec care ni le face și ni le menține dragi pe „Madame Butterfly" și pe „Madame Chrysantème". Civilizația nu exclude nicăiri sentimentul și delicatețea feminină.

G. SPINA

Celebra artistă Tackako Irie

Romanciera Nobuko Yoshiya

IMPRIMERIILE „ADEVERUL", S. A., BUCUREŞTI

DIRECTOR: M. SEVASTOS

Prețul abonamentelor
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

Editura „ZIARUL" s.a.r.
BUCUREȘTI

Inscrisă sub No. 232, Tribunalul Ilfov
Plata taxelor postale în numerar conform aprobării Direcției Generale P. T. T., No. 137.282/926

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

12 PAGINI, ILUSTRATE

Anul XIX, Seria III, No. 951 — PREȚUL LEI 5 — Duminică 26 Februarie 1939

Adevĕrul
LITERAR ȘI ARTISTIC

IN ACEST NUMAR

Semnează d-nii:
Eugen Herovanu, Victor Eftimiu, M. Sevastos, Al. Bilciurescu, Lucreția Dăscălescu, G. Spina, Ștefan Tita, I. Bunescu, H. Argeșeanu, Ioan Massoff, Tache Soroceanu, Gh. Nenișior, etc.

OPERELE DE ARTĂ
de M. SEVASTOS

In această revistă care nu face politică, nu vom lua atitudine nici față de evenimentele din Spania — lăsând în sarcina poporului dela Madrid și dela Burgos grija de a-și întemeia rosturile.

Cu prilejul exodului catalan în Franța, am văzut eșind din Spania milițieni cu mitraliere, tunuri și tancuri... automobile cu lingouri de aur... camioane, care purtau opere de artă: tablouri și cărți nemuritoare.

Tablourile maeștrilor spanioli, luate din muzeele madrileze — cași din galeriile celorlalte orașe — alături de ediția princeps a lui Don Quijotte... au fost duse cu un tren special dela Perpignan la Geneva.

Niciodată un tren n'a purtat o mai mare comoară artistică.

Acolo-i spiritul spaniol, sufletul Spaniei...

Poate ca tunurile să dărâme toate orașele, îngropând subt dărâmături actuala generație citadină... poate ca avioanele să secere cu mitralierele poporul de pe câmp... poate ca minele să arunce în aer vapoarele.

Spania poate deveni un pustiu. De altfel atâtea popoare au pierit; și atâtea țări — în cursul istoriei — au fost definitiv șterse de pe fața pământului.

Dar desființarea fizică a Spaniei n'ar aduce ștergerea ei din istoria culturală a omenirii, fiindcă sufletul spaniol și-a găsit o formă de expresie eternă.

Rostul fiecărui popor acesta-i: nu să cucerească teritorii și popoare, ci să prindă o formă plastică — în marmoră, culoare, linie... să redea zbuciumul sufletului și al minții... să exprime o atitudine morală, un gest de demnitate.

Istoria ni-i martoră: a fost învinsă o oaste, a pierit un popor, s'a nimicit o țară. A rămas uneori din toate acestea numai fapta sau vorba unui om, care a formulat — în chip genial — un adevăr de bine sau de frumos.

Când popoarele din centrul și din Apusul Europei construiau monumente arhitectonice nemuritoare, când pictorii lor zugrăveau tablouri care fac concurență parcă dumnezeirii, când scriitorii potriveau „limba veche și'nțeleaptă" — neamul românesc făcea o pavăză aici împotriva năvălirilor barbare.

Poporul nostru de-abia acum s'a realizat: prin unirea provinciilor într'un singur suflet.

Sarcina trecutului a fost păstrarea ființei naționale și înmănuncherea tuturor forțelor.

Iar misiunea generației de față, cași a celor viitoare — este de a se crea un tezaur spiritual și de a-l îmbogăți din an în an, aducându-l ca aport tezaurului de cultură universală.

Rămâne ca arhitecții, pictorii și scriitorii — alături de ceilalți slujitori ai spiritului — să închege forma nouă, și eternă, a simțirii și cugetării românești.

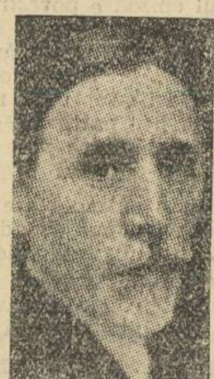
Și pentru ca din masa noastră să se poată ridica purtători ai frumuseții veșnice, — trebue ca întreg poporul să se pornească spre carte și ca fiecare intelectual, simțind noua misiune pe umeri, să lucreze — în câmpul activității fiecăruia — în vederea perfecționării artistice.

Fiecare cărturar și artist de astăzi poate fi, în măsura forțelor sale, colaborator al operelor de artă care vor veni.

Petrele de temelie au fost puse de puținii artiști din trecut și de astăzi. Prezentul are obligația morală să ridice edificiul spre cer.

PERSOANA UMANĂ
de Eugen Herovanu

Un lucru îl putem însă afirma, că rolul persoanei umane, în ordinea nouă, n'a încetat. Că dimpotrivă, adevărata misiune a individualului în serviciul colectivului, abea începe.

Cel mai important și mai caracteristic eveniment al epocei, (ași putea spune, al erei, al evului în care am intrat), e destituirea individului din rolul suveran, din funcțiunea proeminentă pe care i le fixase civilizațiunea trecută.

Evenimentul acesta nu e, cum s'ar putea crede, un efect al crizei și al dezordinei în care omenirea se zbate de un număr de ani; ci rezultatul unui proces de lungă durată, căruia marele războiu, cu toate urmările lui nefericite, n'a făcut decât să-i grăbească sfârșitul.

Nu sunt nici o sută cinci zeci de ani dela „Proclamațiunea Drepturilor Omului și ale Cetățeanului". Până acum două decenii, civilizațiunea individualistă, care de fapt își trage origina din humanizmul Renașterei și căreia proclamațiunea dela 1791 i-a dat consacrarea supremă, — a cunoscut, în durata statului burghez cel puțin, o stare de înflorire excepțională.

Ea credea cu putere în drepturile naturale, imprescriptibile, eterne, ale persoanei umane, și se simțea mândră de libertățile cucerite și de instituțiile care i le garanta. Liberalism, democratism, parlamentarism, erau pe atunci noțiuni fundamentale, intangibile; persoana umană, principalul (dacă nu chiar unicul) lor beneficiar.

Criza nu putea să întârzie totuși. Ea era oarecum fatală, mai ales dacă ținem seama de exgerările inevitabile la care concepțiunile aceste și ordinea fundată pe autoritatea lor trebuia să deie naștere. Căci prin chiar tendințele sale egalitare și de nivelarea mediului social, prin înlăturarea tuturor diferențelor de tot felul dintre oameni, individualismul lucra în contra existenței și a rațiunei sale proprii. Dacă socialismul e o reacțiune contra individualismului, atunci el nu e decât un rezultat, o consecință, un produs al spiritului individualist.

Schimbarea a devenit vizibilă odată cu progresele tehnicei industriale. Mașinismul a dat prima lovitură civilizației individualiste. Mașina cu aburi, a grupat pe muncitori în jurul ei, i-a legat într'o existență comună, într'un destin comun; a creiat atelierul, uzina, centrul industrial. In noua stare de lucruri, individul a început să-și piardă încrederea în importanța, în drepturile și în puterile sale proprii, pentru a recunoaște importanța, drepturile și mai ales puterea grupului. Ceea ce a adus după sine o schimbare totală în felul lui de a privi lumea, de a înțelege scopurile vieței, de a reacționa contra forțelor protivnice. Iar schimbarea aceasta a cuprins deopotrivă și economia socială și moravurile și concepțiunile morale și idealurile politice. Așa s'a născut spiritul de interdependență între oameni și ideea interdependenței intereselor individuale și colective. Așa s'au fixat începuturile civilizațiunei colective în care se pare c'am intrat definitiv.

Tot procesul acesta se găsea într'o fază destul de înaintată la data când a intervenit războiul mondial care, prin imensa dezordine pe care a provocat-o și prin mișcările pe care le-a declanșat, ne-a dat ocaziunea să constatăm fatala contradicție dintre realitatea socială și instituțiile corespunzătoare, dintre ordinea faptelor și ordinea de drept. Căci în timp ce viața se transformase, odată cu sufletul oamenilor, cadrul ei economic, social, moral, politic, rămăsese nestrămutat același.

Acesta e senzul reacțiunilor care s'au produs și al marilor prefaceri care au schimbat fața lumei; reacțiuni și prefaceri care, dacă n'au reușit încă s'aducă liniștea și să restabilească echilibrul lumei, e pentrucă poartă în ele prea adânc întipărite, urmele dezordinei și suferințelor, purtate în sânul lor de anii grei în care au luat ființă. De aici și exagerările în senz opus, în care cad în general doctrinele totalitare. (In senz opus exagerărilor vechilor regimuri, — vreau să spun. Căci există exagerare în trecut, în raport cu situația veche, tot așa cum există și astăzi în raport cu situația actuală).

Judecând după opiniunile celor ce fac elogiul stărei de lucruri din Rusia Sovietică, din Germania nazistă sau din Italia fascistă, și revenind la principalul obiect al acestor sumare observațiuni și reflexii, trebue să deducem că, în noua ordine a lucrurilor, persoana umană aproape nu mai contează, absorbită cum e, de grup, de colectivitate, de Societate, de Stat. Dacă i se mai recunoaște încă un rest de drepturi subiective, restul acesta n'ar trebui socotit decât ca o binefacere a Statului a tot puternic, care i le poate și retrage ori când, fără a da socoteală de ceea ce a dat ca și de ceea ce a luat.

Criza prin care trece persoana umană astăzi, nu se arată numai în țările cu regimuri politice totalitare sau dictatoriale ci chiar în sânul marilor democrații.

Am dinaintea mea o lucrare cât se poate de interesantă, pe care profesorul francez Jean Lacroix a făcut-o să apară în „Archives de Philosophie du droit et de Sociologie juridique" (1-2, 1938) și în care, autorul se ocupă de criza actuală a persoanei umane în Franța, adică de ceea ce el numește la dépersonnalisation française.

Semnalând pericolele care amenință persoana umană, între care monismul etatist, d. Lacroix se declară pentru pluralism, amintind cu această ocazie cuvintele pline de adevăr spuse cândva de Péguy: „Je n'éprouve aucun besoin d'unifier le monde. Plus je vais, plus je découvre que les hommes libres et les événements libres sont variés". El e perfect consecvent cu sine însuși când, afirmând că în Franța, politica a invadat totul, îndeamnă la despoliticianizarea țărei sale. Democrat convins totuș, ca orice francez, el nu înțelege prin aceasta, să propue cuiva, o atitudine de indiferență sau de pasivitate, față de interesul public. Dimpotrivă: „le problème de l'heure, spune d-sa, est d'assurer aux personnes leurs présence aux faits politiques, mais dans la mesure où elle y sont compétentes et angagées — la compétence et l'engagement étant d'autant plus clairs et évidents que la société dont il s'agit est devantage à mesure d'homme...". Nu intru în alte amănunte, pentru ca nu cumva să dau impresia că cerc să demonstrez lucruri la care nu m'am gândit. Căci în definitiv, țin să se știe, că nu pledez o cauză și nu susțin o convingere sau o teză. Ci caut să înțeleg și să lămuresc câteva din lucrurile care trec pe dinaintea ochilor mei; în special pe acele care explică și legitimează ordinea nouă pe care m'ași simți vinovat de a o primi fără a o înțelege.

Cuvintele d-lui Lacroix sunt ale unui filosof, ca și fina analiză a cauzelor răului pe care-l cercetează. Intâmplarea însă face să mă găsesc în posesiunea unui alt document, tot atât de prețios, ca sursă și ca expresie, deși el nu constă decât într'un simplu pasaj dintr'o scrisoare privată. Il citez, pentrucă autorul lui, care e tot un intelectual francez, un jurist și un scriitor de seamă, ia în această chestiune atitudine de simplu cetățean, exprimând un punct de vedere, pe care n'avem nici un motiv de a-l considera ca personal și izolat.

„Aveți dreptate, îmi scrie îndepărtatul meu corespondent, răspunzând unei observațiuni incidentale pe care i-o făcusem cu puțin timp înainte; aveți dreptate: mai mult decât ori când e nevoe ca toți cei cari cred în valoarea Dreptului și a persoanei umane, să-și strângă rândurile (se serrent les coudes). Ideologile nouă ne obligă la un mare examen de conștiință: ele exprimă reacțiunea care s'a produs în contra unui individualism, pe care le-am

(Continuare în pagina 10-a)

HUGO GROTIUS
— sau elogiul păcii —
de G. SPINA

Nu puțini sunt cei cari — întemeiați pe exemplele unora din evenimentele politice ale ultimilor ani — s'au grăbit să proclame falimentul dreptului și triumful forței. Vechile și statornicele principii ale dreptului internațional public au fost — trebue să recunoaștem — abandonate în unele sectoare ale lumii și politica faptului împlinit a venit să înlocuiască, vremelnic, normele de rezolvare pacifică a conflictelor dintre state în conformitate cu acele principii cari timp de secole au dat putință omenirii să progreseze, stabilind cel puțin un minimum de garanții pentru rezolvarea normală a raporturilor dela stat la stat.

In momentul în care din diferite părți se aude cuvântul amenințător pentru cei ce cred încă în posibilitățile de salvare a păcii și a triumfului civilizației, când — sfărâmându-se brutal angajamentele liber consimțite prin pacte și tratate — se încearcă înlocuirea regimului de drept cu cel de forță și deci de abuz în raporturile internaționale, la Londra a avut loc o manifestație simbolică asupra căreia ni se pare că nu s'a stăruit îndeajuns. Nu e vorba de o „memorabilă" ședință a Parlamentului de desbateri răsunătoare la una din interminabilele conferințe cu diplomați ce se țin periodic în capitala Marii Britanii. E vorba de modesta solemnitate a punerii unei plăci în biserica olandeză din Londra în amintirea lui Hugo Grotius. Lordul Halifax, ministrul Afacerilor Străine al Angliei, făcând elogiul lui Grotius a amintit că acesta „s'a ridicat împotriva tuturor crimelor săvârșite pe calea armelor" și a adăogat că principiile de drept pe cari le-a stabilit marele jurist olandez sunt valabile și astăzi, după trei veacuri.

Grotius — pe adevăratul său nume Hugo Van Groot — a fost una din cele mai strălucite figuri ale primei jumătăți a veacului al șaptesprezecelea bogat în atâtea ilustre personalități. Născut la Delft în anul 1583, într'o familie de jurisconsulți, Hugo Van Groot a uimit de timpuriu pe cei din jurul său cu rarele calități intelectuale ce-l caracterizau. La 14 ani însoțește în Franța pe Justin de Nassau și pe Barneveldt, trimiși de statele generale ca ambasadori pe lângă Henric al IV-lea. La vârsta de 15 ani își ia la Orleans titlul de doctor în drept și — revenit în Olanda — se înscrie în baroul din Haga unde ia lecții de elocvență cu savantul Uitenbogaert. La 16 ani publică — spre admirația tuturor — o ediție din *Martinus Capella*, dovedind o profundă cunoaștere a antichității. Desfășoară o prodigioasă activitate politică, juridică și literară, scrie — după ce a fost numit în 1601 istoric al statelor olandeze — Istoria Olandei rămasă celebră până astăzi; numit apoi — în 1607 — procuror general al fiscului ia parte la toate evenimentele importante ale timpului.

Luptele interne contra lui Mauriciu de Nassau îi atrag dușmănia acestuia și deși e numit în 1613 consilier pensionar de Rotterdam, nu încetează de a fi pe poziția adversă celui considerat ca uzurpator al tronului olandez. Intre timp, Grotius publică celebrul tratat de drept public *Mare liberum* în care apără libertatea mărilor contra pretențiilor din ce în ce mai accentuate ale Angliei de a deveni stăpâna mărilor, iar mai apoi publică *De antiquitate republicae Batavae*, în care demonstrează că niciodată Țările de Jos n'au cunoscut autoritatea absolută. Spiritul liberal al lui Grotius, manifestat în operele scrise ca și în activitatea lui politică — în special insistența depusă alături de Barneveldt pentru a se ajunge la pacea cu Spania, pace care nu coincidea cu interesele lui Mauriciu de Nassauduc la hotărîrea acestuia de a lua măsuri aspre împotriva celor doi adversari ai săi. Barnaveldt e condamnat la moarte și decapitat la 13 Mai 1612 și, după cinci zile, Grotius e condamnat la închisoare pe viață și închis în fortăreața Loewenstein.

Grotius și-ar fi terminat desigur viața între zidurile fortăreței Loewenstein și omenirea ar fi fost lipsită de numeroase din operele sale cele mai valoroase dacă, grație dragostei și spiritului de jertfă al soției sale — Maria de Reigersbergen — n'ar fi reușit să evadeze.

(Continuare în pag. 8)

HANS HERMANN: IN MUNȚI

VIAȚA TEATRALĂ

— Maria Ciucurescu. — Matineurile clasice ale Teatrului Național: „Richard al III-lea" de Shakespeare și „Harța Răzeșul" de V. Alecsandri:

Acum două săptămâni, s'a stins din viață pe neașteptate, marea noastră actriță, Maria Ciucurescu.

Teatrul românesc pierde în Maria Ciucurescu, una din cele mai strălucite și mai autentice talente.

Generația tânără n'a avut ocazia s'o cunoască îndeajuns pentru că din 1930, după ce fusese un timp bolnavă, se retrăsese din teatru. Totuși, cred că nu există cineva în România, chiar dacă n'a văzut-o jucând, care să nu știe cine a fost Maria Ciucurescu și ce înseamnă numele ei în istoria teatrului românesc.

Interpretă neuitată a eroinelor lui Caragiale „Coana Veta" din „O noapte furtunoasă" și „Zoe Trachanache" din „Scrisoarea pierdută"), Maria Ciucurescu și-a legat activitatea de înseși bazele artei dramatice românești. Iată pentru ce niciodată nu se va pomeni numele ei, fără un simțământ de admirație.

Născută la 6 August 1866 — Maria Ciucurescu moare deci în vârstă de aproape 73 de ani, — ea intră la Conservator înainte de a împlini 15 ani, unde urmează clasa mestrului Velescu.

La 17 ani — în 1883 — este angajată la Teatrul Național, unde după câteva roluri de figurație este remarcata de Vasile Alecsandri care a și modificat o scenă din „Fântâna Blanduziei" pentru a-i da posibilitatea tinerei Maria Ciucurescu — stagiunea 1884—1885—să apară la crearea piesei. (De văzut în această privință interviewul apărut în „Adevărul Literar" cu data de 5 Ianuarie 1936).

De atunci, Maria Ciucurescu nu a cunoscut decât succese, jucând roluri importante dela repertoriul clasic până la cel modern și cel românesc.

Subretele din comediile lui Molière i-au dat ocazia să strălucească în mod deosebit. Dar faima cea mare și-a cucerit-o interpretând pe Caragiale. In „Coana Veta", Maria Ciucurescu a rămas neîntrecută. Recent, la reluarea „Nopții furtunoase" pe scena Teatrului Comoedia, cu ocazia comemorării a douăzeci și cinci de ani dela moartea lui Caragiale, în acea distribuție ce întrunea o serie de nume celebre ale teatrului românesc, numele Mariei Ciucurescu a fost pomenit cu un pios respect, fiindcă oricât de bună ar fi fost interpretarea de atunci, nimeni nu putea s'o egaleze pe Maria Ciucurescu.

In articolul publicat în „Lumea Românească" din 7 Octombrie 1937, în care făcea cronica spectacolului, d. Victor Eftimiu își reamintea de creația Mariei Ciucurescu: „Maria Ciucurescu va rămâne neuitată în acest rol, căci era o Vetă îndrăgostită, simplă, cu melancolii reale; făcea din biata nevastă a lui jupân Dumitrache, o ființă adevărată, care ofta, suferea și se bucura sincer, fără intenția de a face publicul să râdă. Umaniza rolul, îl apropia de noi, o credeai..."

Era atât de mare această creație, încât cronicarii în loc să comenteze noua interpretă, își aminteau de Maria Ciucurescu. Iată o dovadă admirabilă de prezența mereu vie a Mariei Ciucurescu în teatrul românesc, deși se retrăsese de mult.

Nimeni n'ar crede însă că Maria Ciucurescu a fost în realitate și o colaboratoare a lui Caragiale. In această privință iată după însăși spusele marei comediene modul ei de colaborare: „...când mi-am căpătat locul cuvenit (în Teatrul Național), câte n'am adăugat eu în piesele lui conu' Iancu, lucruri care au și fost după aceea intercalate în volumele tipărite! Și niciodată nu mi-a făcut vreo mustrare, ba chiar îmi lăsa, în privința aceasta, complectă inițiativă, stimulându-mă chiar: „Lasă-le, Mițo! Așa... zi-i 'nainte!" („Adev. Lit." acelaș articol).

Maria Ciucurescu era o actriță complectă, juca cele mai diferite personagii, cu o varietate infinită de resurse. Rolul lui Otilia Sfetescu din „Domnul Notar" — rol de dramă i-a prilejuit un succes răsunător, — întrucât nimeni nu credea că Maria Ciucurescu va fi în stare să joace cu atâta forță și atâta naturalețe, o eroină ce se deosebea complect de personagiile de pură compoziție comică, pe care le interpretase până atunci.

Maria Ciucurescu a făcut parte dintr'o generație ilustră de actori, generație ce cu drept cuvânt a pus temeliile teatrului românesc și care cuprindea pe Gr. Manolescu, Aristița Romanescu, Iulian, Ștefan Mateescu, Ion Niculescu, Constantin Nottara, Belcot, Liciu, Vasile Toneanu, I. Brezeanu, N. Soreanu, Ana Ciupagea Maria Giurgea, Aristid Demetriade.

Unul câte unul s'au stins aproape toți acești făuritori ai teatrului românesc. Maria Ciucurescu după ce și-a făcut cu prisosință datoria față de arta dramatică românească pe care a slujit-o cu o rară simplicitate și o emoționată dezinteresare, și-a căpătat dreptul de odihnă veșnică.

Această mare glorie a teatrului nostru nu va fi însă niciodată uitată și numele Mariei Ciucurescu va fi pomenit cu respectul ce se datorează adevăraților creatori în artă.

Teatrul Național a reluat bunul obicei de a dedica matineurile de Duminică, lucrărilor clasice, fie românești, fie străine.

Astfel s'au jucat în cadrul acestor reprezentații, „Richard al III-ea" de W. Shakespeare și „Harța Răzeșul" de Vasile Alecsandri.

„Richard al III-lea" constitue una din cele mai bune realizări ale Teatrului Național" în ultimii ani.

Această tragedie a răului, scrisă de Shakespeare în primii ani ai activității sale, ne dă întreaga măsură a geniului ce avea să creeze mai târziu „Othelo", „Hamlet", „Lear".

Curiozitatea acestei tragedii, este că totul e forțat, atât din punct de vedere istoric, cât și din acela al technicei teatrale.

Adevărul pomenit în cronica lui Holipshed — singurul izvor Shakespearian în materie istorică — nu este respectat cu sfințenie. Evenimentele sunt răsturnate, datele tot astfel, și totul e concentrat în jurul lui „Richard al III-lea", spre a da putința lui Burbage, marea vedetă a trupei shakespeariene, să interpreteze un rol pe măsura lui.

Cronologic, acțiunea se petrece în vreo douăzeci de ani. Totuși, printr'un meșteșug admirabil, Shakespeare nu-ți dă nici un moment impresia unui timp atât de îndelungat petrecut pe scenă, iar piesa pare a avea o unitate exemplară.

D. C. Ciprian a reluat cu succes rolul Regelui Richard, rol pe care l'a jucat și în stagiunile precedente. Iată un personagiu ce convine perfect aptitudinilor d-lui C. Ciprian.

Un numeros ansamblu, bine pus la punct de d. Soare Z. Soare — repetăm că este una din cele mai bune inscenări ale d-lui Soare — a înconjurat pe interpretul principal. Din acest ansamblu desprindem numele d-lor G. Calboreanu, A. Athanasescu, C. Duțulescu, D. Grigoriu, I. Anastasiad și al d-nelor Agepsina Macri, Ana Luca, Marieta Anca Sadoveanu și Cleo Pan Cernățeanu.

Duminica trecută s'a jucat „Harța Răzeșul" de Vasile Alecsandri, una din cele mai caracteristice lucrări din repertoriul dramatic al bardului de la Mircești.

Alecsandri excela în genul acesta de „operetă comică", într'un act, (astfel e intitulată piesa), și fantezia lui găsea în acest gen dramatic, o realizare din cele mai expresive.

Vasile Alecsandri avea intuiția pieselor într'un act din cele mai precise. Cu mijloace rudimentare e adevărat, dar perfect valabile, Alecsandri știa să ducă la bun sfârșit în câteva replici, o acțiune bogată și bine închegată. Din acest punct de vedere „Harța Răzeșul" cu toate monologurile și cu cupletele de o valoare poetică, relativă, este o bucată îngrijită și foarte plăcută.

Acest spectacol ne- ademonstrat că teatrul lui Alecsandri nu este de lepădat și că oricând se poate recurge cu succes la această bogată producție.

O reluare a celor două „Chirițe" ar fi nu numai bine venite, dar și foarte instructive. Un ansamblu excelent compus din d-nii G. Baldovin, I. Finteșteanu, I. Ulmeni și d-nele Sonia Cluceru și Eugenia Zaharia, a jucat cu multă însuflețire comedia lui Alecsandri.

Spectacolul a fost bine pus la punct de d. I. Sahighian.

Gh. Nenișior

„GRUPUL NOSTRU"

NINA ARBORE

Dante și Beatrice

Nu se știe decât prea puțin despre copilăria lui Dante, adică numai atât cât a scris el sau s'a întrevăzut din tăcerile și mărturiile sale.

Singurul eveniment care se cunoaște bine este întâlnirea micului Dante (prescurtare din Durante) și a micuții Bice (Beatrice), pe când era de zece ani, iar ea era numai de nouă. Era o zi de primăvară în 1274. Ea era într'o rochie roșie, de o culoare deosebit de gingașă, cu o cingătoare și juvaerele foarte simple potrivite cu vârsta ei de copilă. După cincisprezece ani el și le amintește până în cele mai mici amănunte și le consemnează cu pietate ca lucruri nedespărțite de primele sale emoții în viață.

Dela Bocaccio, care a fost prieten cu fiul lui Dante și-a scris despre el la patruzeci de ani după moarte, aflăm că tânăra minune era fiica unui burghez considerabil din Florența. Folco Portinari.—Boccacio și-a lăsat în biografia sa asupra lui Dante pe lângă descrierea destul de romantică a acestei întâlniri cât și mai multe amănunte asupra Beatricei și a moravurilor vieții la Florența din acea epocă.

„S'a întâmplat", zice el, „că în acel an, la 1 Mai, Folco Portinari, foarte considerat în tot orașul, a dat o serbare la care a poftit pe toți vecinii. Printre ei și bătrânul Alighiero, care cum e obiceiul, a adus cu el pe micul Dante. Și, iată că, amestecat cu ceilalți copii de vârsta sa, băeți și fete, de care erau o ceată întreagă în casă, copilul după prima slujbă a început să se joace, cum era și firesc la vârsta sa cu micii săi camarazi, între care și Bice, fiica susnumitului Folco (pe care Dante nu a numit-o toată viața decât Beatrice, cu numele ei întreg și foarte ceremonios). Ea nu avea atunci decât opt ani. Era o copiliță foarte grațioasă, deja foarte drăguță și atrăgătoare, dar și foarte serioasă și înțeleaptă pentru vârsta ei. Avea trăsăturile gingașe și era de o frumusețe foarte regulată, pe lângă aceasta atâta farmec și dulceată încât nu era greu să o ei drept un înger.

„Astfel cum v'o descriu și mai frumoasă, poate, apăru ea lui Dante la această serbare. Poate nu era întâia oară când o vedea Dante, dar, de sigur, că, pentru prima oară îi apăru ea înzestrată cu puterea de a aprinde flacăra iubirii. Astfel a primit Dante, deși încă un copil crud, imaginea ei în suflet. A primit-o cu toată pasiunea pe care i-a închinat-o din acea zi și până în ziua ultimă a vieții sale".

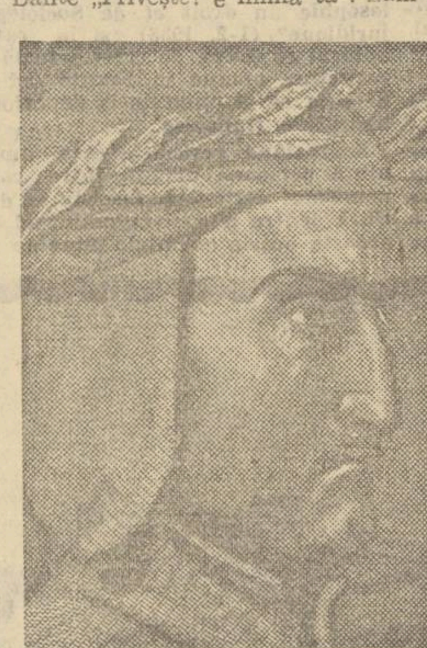
Astfel este povestirea lui Boccacio care răspunde în totul și altor mărturii, precum și documentelor, actelor de deces ale Beatricei și tatălui ei, precum și spuselor lui Dante, însuși.

Deci există o certitudine reală, privitor la existența Beatricei Portinari, prototipul Beatricei din „Vita Nuova" și „Divina Comedie" că dragostea aceasta pare a se fi născut prea de timpuriu în inima poetului, nu are nici o importanță când e vorba de adevărul faptului.

Mai sunt și alte multe exemple de pasiuni copilărești, de pildă pasiunea lui Byron pentru mica Mary Duff, încântătoarea Peri, despre care scrie în „Jurnalul" său din 1813: „mă întreb dacă am mai iubit vreodată cu adevărat". Apoi Henri Heine și Micuța Jeane, cu mâinile diafane, care-i zicea poetului copil și el: „când nu voi mai fi să-ți amintești de mica ta moartă".

Dante și Beatrice s'au mai întâlnit la optsprezece ani. Ea era în alb, întovărășită de două prietene. Tânărul intimidat ar fi vrut să intre în pământ. Dar Bice l-a zărit, i-a zâmbit și i-a adresat câteva cuvinte cu un semn din cap plin de grație încântătoare. Dante s'a simțit în al noulea cer.

După câteva zile a avut un vis: I-a apărut „Amorul" sub chipul unui prinț adolescent, ținând pe brațe o frumusețe adormită. Era goală în somnul său, învelită într'o maramă purpurie palidă, de culoarea trandafirului. El ține într'o mână un obiect aprins, pe care-l arată lui Dante „Privește! e inima ta". Zâm-

bind el trezi pe tânăra adormită și îi apropie de buze inima lui Dante, ca să o mănânce. Apoi totul se sterse. Amorul dispăru și el se trezi cu fața înecată în lacrimi.

Deși foarte tânăr el încercase de mai multe ori să scrie și să spună cuvinte cu rime, dar prima serie care n'a fost păstrată, e simțul asupra visului său, care e foarte frumos. Amestecul valului de purpură cu misterul și timbrele nopții, groaza tainică, inima aceia în flacări, somnul fetei în brațele zeului, prânzul barbar cu inima lui, împărtășania care se termină cu lacrimi, are ceva din frumusețea unei inițieri, a unei intrări sacramentale a unui mare poet în misiunea sa supraumană. Versurile acestea au fost trimise, după obiceiurile vremei la mai mulți cunoscători, printre cari și lui Guido Calvacante, care deveni prietenul său și căruia îi dedică „Vita Nuova".

Pe acele vremuri Italia era încă în zorii Renașterii Literare, pe când în Franța exista o literatură de două secole și chiar o dublă literatură: în limba „oïl" și în limba „oc", care s'a numit chiar școala trubadurilor. Trubadurii în micele curți senzuale și rafinate din Provensa și Toulouse, în castelele din Aquitania, pătrunși de influentele maurilor, inventaseră un lirism nou din forme populare și forme savante, de o rară bogăție în ritmuri muzicale. Adresându-se mai mult femeilor din Aquitania, pătrunși de influentele maurilor, inventaseră un lirism nou din forme populare și forme savante, de o rară bogăție în ritmuri muzicale. Adresându-se mai mult femeilor, ei au instituit cultul femeii. Stilizând dragostea și dându-i forme luate din cavalerism, dându-i un ritm și un limbagiu special, și un cult care avea ceva din cultul bisericesc, ei au creat cea mai originală invenție a Evului Mediu. Era un fel de iubire exaltată mai mult „adorație", departe de generații, de atracția simțurilor și de sentimentul conjugal. Era cultul femeei și secolul acela s'a putut numi cu drept „Le siècle de Notre Dame". A fost o cucerire a Bisericii asupra grosolăniei și brutalității naturii, o sublimare a instinctelor, o „școală a Europei".

Poezia provensală, așa cum am descris-o, a trecut mai întâi în Sicilia, la curtea lui Frederic al II-lea, apoi la alte curți gibeline din Nordul Italiei, venind să se acuieze, la fine ultimului sfert de veac, în Toscana și în Emilia. Acolo însă nefiind o curte, poezia provensală a suferit o transpunere, care a pornit din Bolonia și prin care s'au dat echivalente poetice în ideile de cultură și conceptele mele fizice. Poezia în Italia nu s'a născut ca cea din Franța din mediul militar și feodal, ci a crescut la umbra Universităților, într'un mediu de clerici și intelectuali, era de o natură mai mult Academică. Dante e cel dintâiu care a căutat să-i adaoge acentele poeziei populare și să contopească totul, undele senine și sonore ale lui Thomas d'Aquin, tonul bogat în spiritualitate și imensa iubire a lui Francesco d'Assisi, cu clocotul furiei lui Jacopons da Todi.

In acest mediu Dante își trăește aventura, scriind versuri inspirate de un zâmbet, de o privire sau de o atitudine de dispreț și indiferență a iubitei sale. Are fericirea să-și audă primele cânturi fredonate de frumoasele buze ale iubitei.

Donne ch'avete l'intelletto d'amore.

E epoca cea mai fericită a vieții sale, are douăzeci de ani, trăește ca un tânăr celebru, face războiu și dragoste.

Trebuie să ni-l închipuim în această epocă a vieții sale, așa cum ni l-a păstrat Giotto, în fresca sa dela Bargello. Print încântător, pur și nobil, cu ochii săi de miop și chipul său aquilin, cu figura sa ovală, prelungă și expresia lui mândră, ținând în mână o rodie, cu mantie albă, căptușită cu saten verde, fluturând peste o haină trandafirie...

Starea aceasta de fericire a durat vreo șease-șapte ani. Beatrice muri în 1290, în vârstă de 24 de ani.

Poetul a plâns-o, apoi a căutat s'o uite în studii și poate în petreceri mai puțin nobile. Apoi după o viziune, pe care n'a descris-o, dar care l'a turburat adânc, s'a recules și a scris „Vita Nuova", o cărțulie în care și-a îmbălsămat amintirile trecutului. E o poemă în proză, încadrată în versuri, jumătate roman, jumătate jurnal, plin de revărsări intime și de reticențe, fără umbră de declamație, scris pe acelaș ton de confidență dela început până la sfârșit, având în el ceva cu totul nou și ciudat. Nici un personagiu nu e numit, chiar Beatrice, te întrebi dacă e în adevăr Beatricea, căci până la urmă își păstrează incognito. Decorul e abia indicat, scena nu e localizată nicăeri, numele Florenței nu se pomenește nicăeri.

Prima parte exprimă încântarea poetului de frumusețea iubitei, de și tăinuește cu grijă ori ce ar putea trăda persoana iubită. In al doilea epizod se stabilesc alte raporturi între cei doi îndrăgostiți. Dante nu mai exaltă frumusețea iubitei, ci cântă virtuțile din care radiază toată frumusețea prietenii sale. In sfârșit în ultimul epizod e povestită pierderea iubitei, deznădejdea și apoi drăgălașul roman al consolării cu o prea frumoasă, și mizericordioasă femee, infidelitate care nu se consumă decât în parte și însfârșit viziunea finală, care vine să răsplătească iubirea poetului.

Totul e scris cu o extremă atențiune și un imens scrupul de adevăr, cam uscat, ca o figură gotică. Nici urmă de vanitate. Autorul analizează sentimentele, le clasează. Își numără bătăile inimei, fără a ne lăsa să bănuim o clipă că Beatrice l'ar fi putut iubi.

E în „Vita Nuova" este o pagină celebră. Știm că fiica lui Potinari s'a măritat la 20 de ani cu bogatul Simon de Bardi. Dante nu spune nimic despre acest lucru, dar ne fac să asistăm la o scenă de la o căsătorie, în care întâlnește pe Beatrice. Și dacă e adevărat că era obiceiul ca femeile care însoțesc mireasa trebuie să fie măritate, atunci trebuie să deducem că Beatrice, făcând parte din cortegiu, trebuie să fi fost măritată și ea.

Murind după patru ani dela această dată, ea se găsi astfel fixată pentru totdeauna ca „visul" suprem al poetului, devine creatura lui.. Iată-l în ziua aniversării morții iubitei.

E singur, absorbit de amintiri, desemnând pe niște tablete un chip de înger. Era atât de cufundat în gânduri în cât nu auzi când au intrat doi prieteni. Când îi văzu, se scuză astfel: „Când ați intrat era cineva cu mine". Cei doi intruși se retraseră ne vrând să turbure întâlnirea sa cu invizibilul. Și-a reluat desemnul, terminând figura începută și seara scrise magnificul sonet în care evocă scena aceasta.

O nobile intelletto Oggifa l'anuo che nel ciel, solisti.

Până în prezent nimeni n'a tăgăduit existența lui Dante, cum s'a tăgăduit pe acea a lui Shakespeare.

In schimb s'a tăgăduit existența Beatricei. Aceasta nu are însă nici o importanță. Femeia iubită nu există decât mulțumită iubirii. Apariția ei efemeră înseamnă o dată în Istoria Lumii. Renașterea în Italia.

IZABELA SADOVEANU

CRONICA ȘAHULUI

Victoria lui Flohr!

vreo șase, șapte ani. Beatrice muri în 1290, în vârstă de 24 de ani.

Recentul concurs din Leningrad s'a terminat cu victoria surprinzătoare a lui Flohr. Intr'adevăr, după **A. V. R. O,** și dată fiind forța jucătorilor ruși, nimeni nu se aștepta la un asemenea rezultat.

Pentru un cunoscător al stilului de joc-specific lui Flohr — explicația este extrem de simplă.

Flohr joacă foarte bine cu jucătorii slabi și manevrele sale de așteptare obțin totdeauna succes, adversarii pierzându-și calmul. La **A. V. R. O.,** toți participanții erau jucători încercați. Tactica sa simplistă n'a izbutit. Acolo au învins jucătorii de concepție, nu rutinarii.

Cât privește insuccesul lui Keres, nu cunoaștem cauzele. Posibil să-și fi subapreciat adversarii. (La Leningrad).

Clasificația finală este următoarea:

1) S. Flohr 12 p. (Din 17 posibile). 2) S. Rescchewsky 10½ p. 3-6) Ragosiu. Loewenfisch, Lilientahal, Makaganov 10p. 7-8) Kan-Alatarzew 9 p. 9-11) Romanowsky-Rabinowich-Constantinopolsky 8½ p. 12-13) Keres-Smislov 8 p. 14-16) Tolonch, Belavemetz, Sokolsky 7 p. 17) Bondarewsky 5 p. 18) Panow 3½ p.

Publicăm o partidă câștigată de Flohr, exemplu tipic de joc pozițional și de... manevre de așteptare.

Alb: S. Flohr **Negru: Tolonch**

1. d2—d4 Cg8—f6 2. c2—c4 g7—g6. 3. Cb1—c3 Nf8—g7. 4. e2—e4 d7—d6. 5. Cg1—f3 0-0. (Apărarea Est-indiană este bună pentru orice jucător care-i cunoaște principiile esențiale de ordin strategic: minarea metodică a centrului, realizarea mutării f5 la vreme și apoi contra joc — eventual — pe flancul Damei). 6Nf1—12 Cb8—d7. 7. 0—0 e7—e8 8. d4—d5 Cd7—c5. 9. Dd1—c2 a7—a5 (spre a menține calul la c5). 10. Cf3—d2 (varianta preferată a lui Flohr) a5—a4 (oprește Cb3). 11. Ta1—b1! Cf6—e8. 12. b2—b4 a4×b3. 13. a2×b3 f7—f5. 14. b3—b4 Cc5—a6. 15. e4×f5 g6×15 (spre a obține contra joc în centru și pe coloana g). 16. f2—f4! e5—e4. 17. Cc3—a2 Dd8—e7. 18. Nc1—b2 Ce8—f6. 19. Cd2—b3 (Flohr joacă consecvent la avantajul obținut pe flancul reginei). Nc8—d7. 20. Dc2—d2 Ta—e8. 21. b4—b5! Ca6—b8. 22. Dd2—e3 (Altfel e3) Nd7—c8. 23. Cd4 Df7. (Incepe faza cea mai grea: manevrele; și aci, Flohr e neîntrecut). 24. Cb4 Dg6. 25. Nc3 Tf7. 26. Ta1 Cg4. 27. N×g4 D×g4. 28. Cb—c2 Nf6. 29. Dd2 Dh5. 30. Ce3 Ng7. 31. Ta8. Cd7. 32. Cd4×f5! Txf5 (N×c3. 33. D×c3 T×f5. 34. g4 Dg6. 35. C×f5 D×g3+. 36. Dg3 etc.). 33. N×g7 Tf7 (după R×g7. 34. g4 și întocmai ca în varianta precedentă). 34. Nb2 h6. 35. Nd4 (pentrucă la: Cc5 35. Dd4 Rh7) Rh7. 36. Rh1 Tg8. 37. Dc2 Te7. 38. T8—a1 Df7. 39. Ta—e1 Cf6. 40. N×f6 D×f6. 41. Dd2 (Metodic!). Nd7. 42. Da5 Te—g7. 43. Da1! (Nu oferă negrului nici o contrașansă). Dh4. 44. Dd4 Te8. 45. Te2 Dh5. 46. Te—f2 Ng4. 47. Db2 Nf5. 48. b6 (Simplu!) c6. 49. Df6! (A la Capablanca!). Nc8. 50. D×d6 Tg3. 51. Dc5 Te—g8. 52. Dd4 Negru cedează! Pionul d merge înainte!

ȘTIRI

Matchul Szabo-Landau s'a terminat la egalitate: 5—5.

Concursul din Duisburg a fost câștigat de Ernst cu 8 p. din 11 posibile. Urmează Engels și Rogmann cu 7½, Rellstab 7 p., etc.

In Capitală se desfășoară în clipa de față, trei competițiuni:

1) **Concursul universitar — la Căminul Cantacuzino.** Sunt 7 grupe. Primii doi intră în finală.

2) **Concursul intercercuri.** 11 cercuri participante. Se joacă la Șase table cu 20 mutări pe oră.

3. Concursul **„Ing. G. Stoica"** (semifinală și finală) cu premii frumoase și cu... participarea celor mai tari jucători din Capitală. Federația a socotit că e momentul să califice jucătorii prin semifinală. Socotim că o asemenea calificare ar trebui să se facă altădată și **altfel.**

Mai firesc ar i fost un concurs cu un număr restrâns de jucători recunoscuți ca tari plus doi trei tineri mai talentați, invitați pur și simplu.

B.

Intâlnirea vedetelor

Spectacolul artistic,—muzical, coreografic și literar — foarte nimerit intitulat „Intâlnirea vedetelor", care va avea loc Duminică 26 Februarie, ora 10 dimineața la Teatrul „Barașeum", va prilejui să găsim într'un singur program, numele celor mai apreciați artiști ai teatrelor bucureștene.

Programul acestui unic spectacol întrunește, alfabetic, numele următorilor artiști: Vasiliu-Birlic, A. Bercovici, Oleg Danowsky, A. Finți, H. Nicolaide, Nora Piacentini, Stroe și Vasilache, Ileana Simo, S. Șmilovici, Maria Tănase, Sidy Thal, Ion Talianu, A. Tefner, Sily Vasiliu și Lisette Verea.

Conducerea spectacolului este girată de priceperea și pasiunea teatrală a d-lui J. Sternberg, cunoscutul regisor, dramaturg și poet.

ULTIMUL MARE SUCCES DE LIBRĂRIE:

VIFOR

Un admirabil volum de proză al scriitorului american, român de origină

PETRE NEAGOE

Tălmăcirea, într'o minunată limbă românească, este datorită D-relo

PROFIRA ȘI TEODORA SADOVEANA

UN VOLUM DE 280 PAGINI LEI 80

EDITURA „ADEVERUL" S. A.

O CRIMĂ COMPLICATA

NUVELĂ INEDITA DE VICTOR EFTIMIU

Traian Vâlcu eşise din războiu teafăr, decorat, plin de nădejdi, dornic să 'nvingă pământul.

La Bucureşti, îşi găsi nevasta şi cei doi copii sănătoşi. Angelica avea cinci ani, Dumitraş patru. Părinţii Minei trăiau şi ei, la Balcic, cu pensia de funcţionar al Statului, într'o căsuţă moştenită. Trai modest, pe care prosperitatea generală de după războiu îl ocolise.

Contabil de meserie, Traian Vâlcu, îşi găsi cu mare greutate un post de casier la „Banca Mureşului şi a Crişului" tocmai la Oradea. Se mută acolo, în două odăiţe dela etajul al cincilea, în localul băncei, chiar. Aştepta vremuri mai bune, dar acele vremuri nu se arătau. Trebuia să se mulţumească deocamdată, cu vre-o trei mii de lei pe lună, în vreme ce, în jurul său, alţii se ridicau năvalnic; averi eşeau ca din pământ, oameni de nimic îl sfidau cu buna lor stare, cu luxul lor îndrăsneţ.

Muncitor, cinstit, întreprinzător, simţindu-se capabil să conducă, să prospere, să facă şi pe alţii fericiţi, Traian Vâlcu îşi vedea drumurile tăiate, condamnat să fie viaţa 'ntreagă, sluga altora.

Firea lui onestă îl împiedica să se arunce în „afacerile" cari i se propuneau şi din cari alţii eşeau milionari şi onoraţi, măguliţi de toată lumea.

Biata lui Mina îşi vedea de casă cu resemnare, creştea copiii, spălându-le şi cârpindu-le hăinuţele, gătind la maşina de spirt, încropind de unde putea, economisind, ducând cu demnitate şi cu un zâmbet bun, gospodăria lor umilă.

Lui Traian i se strângea inima să se vadă atât de neputincios.

Nu-şi ierta slăbiciunea aceasta, vecină cu ticăloşia. Un om tânăr, bogat de năzuinţe, trăia în el, în vreme ce ducea povara altuia, a unei fiinţe greoaie, lipsite de iniţiativă, care-i paraliza mişcările şi pe care n'o putea scutura depe umeri, căci nu era decât el însuşi.

Sărbătorile iernei se vesteau sărace. Angelica şi Dumitraş n'avuseseră, încă, un Crăciun fericit. Bieţii copii creşteau, lunguieţi şi firavi, fără nici o bucurie. Şi nici acum nu se vedea mare lucru. De aceia, ca o binecuvântare căzu iniţiativa părinţilor, cari îi pofteau la Balcic pentru două săptămâni.

— Duceţi-vă numai voi, Mina dragă... Eu nu pot lipsi atâta. Am să vă duc până la Bucureşti... trebue să scot nişte bani...

Plecară, câteşi patru, cu trei zile înaintea Crăciunului. Trenurile mergeau greu, poşta şi mai greu. O scrisoare făcea o săptămână-două, dela un capăt la altul al ţării.

Numai când o iei dela Oradea ca s'ajungi la Balcic, îţi dai seama cât e de mare pământul românesc. Dacă mai ai şi doi copii de cărat prin trenuri îngheţate, fără lumină, până la Bazargic, cu schimbări la Bucureşti şi la Medgidia, iar dela Bazargic cu sania, ţara se face de trei ori mai mare.

Se despărţiră.

Casierul trebuia să rămână în Capitală, câteva zile, să ridice un milion şi jumătate de lei dela Banca Naţională. Pe atuncea, cam vre-o doi ani după războiu, banii aceia făceau zece milioane de azi. Era cea mai mare sumă pe care o încasa Traian Vâlcu. Trebuia să se întoarcă la Oradea, să doarmă epureşte, la hotel, sau în tren, păzind comoara altora, pentru o sută de lei pe zi. Un oftat greu, înăbuşit, atâta tot. N'avea încotro. Fiecare cu ursita lui.

Două săptămâni după ce ajunse la Balcic, Mina citi în gazetele dela Bucureşti despre „Infiorătoarea crimă din Oradea". Soţul ei, înapoiat cu trenul care ajungea acolo seara, fusese omorît peste noapte, înainte de a fi avut vreme să depună banii.

In lupta cu tâlharii, nefericitul casier căzuse cu faţa în focul căminului şi tot obrazul îi arsese... Crima fu descoperită abia a doua zi, după masă. N'a fost greu să se afle cine era unul din asasini: dispariţia intendentului băncii vorbea dela sine.

Până seara, lucrul era complect dovedit: cuţitul găsit între umerii casierului, fu recunoscut ca aparţinând lui Fekete Imre, singurul care ştia că Traian Vâlcu aducea atâta bănet şi care-l văzuse urcând în noaptea aceia.

Hoţul nu scotocise prin casă. Pe cadavrul cu faţa carbonizată, se găsise atât ceasornicul, cât şi portofelul cu acte şi banii lui Vâlcu, vre-o şapte sute de lei. Fekete Imre se mulţumise cu averea băncii şi trecuse, fără îndoială, în Ungaria, la câţiva kilometri, numai. El făcea deseori drumul până la Budapesta, şi cum era ungur, putea foarte bine să-şi piardă urma trăind sub alt nume, în vre-unul din marele oraşe, unde războiul, teroarea roşie a lui Bela Kun şi represiunea care-i urmase, amestecase populaţiile, scoteau oameni noi, cari să înlocuiască pe cei ce zăceau cu o piatră de gât în fundul Dunărei, sau lunecau livizi şi buhăiţi, pe apele turburi ale fluviului.

Mina citi lucrurile acestea, fără o prea mare emoţie. Era încredinţată că e vorba de altcineva, de un roman, de o poveste la fel cu cele ce spuneau bătrânii la vatră, nepoţilor. Numai când primi o telegramă dela autorităţile din Oradea chemând-o grabnic pentru înmormântarea soţului ei, (o telegramă care întârziase patru zile), îşi dădu seama de cumplita întâmplare şi se prăbuşi.

Abia acum putură şi părinţii să-şi dea drumul durerii pe care o ascunseseră o zi întreagă, văzând seninătatea fiicei lor, împietrirea în care o lăsase citirea ziarelor.

Iarăşi sania până la Bazargic, în urletele crivăţului, încărcat de munţii călători ai zăpezii, iarăşi trenul rece şi întunecat până la Medgidia, până la Bucureşti, până la Oradea, de rândul acesta singură, cu doi copii plăpânzi şi spăimântaţi, lăsaţi la un capăt al ţării, cu bărbatul omorît şi îngropat de străini, la cellalt capăt.

Oradea Mare. Priviri de milă şi de curiozitate, casa pustie, lucrurile vândute, câteva, mai mici şi mai de preţ, păstrate. Condoleanţele directorilor băncii, laude pentru cel căzut, o pensie de patru sute lei lunar, făgăduită pentru toată viaţa. Pe urmă, plecarea, ochii înlăcrămaţi ai nevestei portarului dispărut, o biată femeie care nu îndrăsnea să se arate, pe care o cercetaseră, o purtaseră nopţi pe la poliţie şi era încremenită încă, neputând să creadă că Imre al ei făptuise grozavul omor.

Şi iarăşi Balcicul, între părinţi şi copii, sărăcia, povara nouă şi grea pe umerii bătrânilor, marele semn de întrebare al zilei de mâine, în căsuţa de sub geamie, pe malul mării de păcură, sub pulberea de cositor a furtunilor pe apă.

Câteva săptămâni, numai durerea. Apoi, după ce banii puţini, luaţi pe mobile se stinseră, nevoile se vesteau din ce în ce mai mari. Copiii creşteau. Azi-mâine, trebuiau daţi la şcoală. Hăinuţe, ghete, cărţi... De unde? Bătrânii trăiau dintr'un venit puţintel; aveau căsuţa, e drept, ajutau cât puteau, cu dragă inimă, dar până când şi cât?

Martie. De dincolo de mare, venea miros de viorele. Zăpada luneca printre stânci, întinzându-se, dornică să se împletească la ţărm cu marile ape surori, dar prea puţină ca să ajungă până la ele. O înghiţea pământul lacom, ca pe un avut al lui şi numai al lui.

Şi iată, într'o zi plină de lumină, o veste nouă, ciudată şi bună veste: o sută de dolari, veniţi din America, pe numele doamnei Vâlcu. Trimiţător: Petre Lipa. N'auzise niciodată numele acesta. Aşteptă scrisoare, câteva zile, o săptămână. Nimic. Iar peste o lună alţi patru zeci de dolari. Pe urmă, două sute.

Migdalii înfloriţi îmbălsămau Balcicul. Marea se făcea albastră şi verde. Banii veneau din Cleveland, ţinutul Ohio. Nu-şi aducea aminte de nici o rudă plecată, de nici un prieten. Apoi o bănuială. O goni. Era prea întunecată. Darul acela i-ar fi ars mâinile. Dar într'o zi, bănuiala se făcu adevăr.

Impreună cu cinci-zeci de dolari, o scrisoare iscălită *Petre Lipa*.

Iiţ trimit aceşti bani şi am să-ţi mai trimit din când în când ca şi până acum, că ştiu ce greutăţi aveţi cu copiii. Eu trăiesc aici sub numele de Petre Lipa şi vă rog să nu mă denunţaţi căci n'aţi avea nici un folos, ci numai necazuri. Voi trimite mereu, cât se va putea, căci am început să lucrez şi să câştig. Atâta timp cât Dvs. veţi fi văduva lui Traian Vâlcu, eu am să vă trimet mereu şi să n'aveţi nici o grijă, iar dacă vă măritaţi, îmi poţi scrie la poste restante, la Cleveland, ca să sistez trimiterea banilor.

Scrisoarea era trasă la maşină, şi fusese fără îndoială ticluită de vr'un român, căci Fekete Imre, care-i se spovedea, n'ar fi putut scri atât de corect.

Mina puse scrisoarea pe masă şi rămase pe gânduri.

Se simţea vinovată. Folosise bani străini. Bani furaţi, banii celui ce-i omorîse bărbatul şi acum o miluia de departe. Cum îi venise să-i cheltuiască? Nevoile, fără îndoială... Şi-apoi, nu ştia de unde-i vine. Dar acum, va mai putea primi darul ucigaşului? Ii era ruşine s'o arate părinţilor scrisoarea. Ii era frică mai ales, ca nu cumva s'o sfătuiască ei să tacă, să folosească mila celui de departe. Mototoli hârtia. Cei dintâi bani cari îi veniră de peste Ocean, îi trimise înapoi. Şi totuşi câtă nevoe ar fi avut de ei! In satul de pescari săraci, turci mărunţi şi mici negustori bulgari, nu putea găsi de lucru. Ca să plece în vr'un oraş, n'avea curaj. Aici, măcar, era căsuţa părinţilor, traiul ei şi al copiilor, de azi pe mâine.

Nu putea să mai meargă mult, fireşte. Se gândea să se întoarcă la Oradea, să-şi vadă de şcoala băiatului şi-a fetiţei, să ceară o slujbă la bancă sau, măcar, sporirea pensiei. Se hotărî pentru acest din urmă lucru. I se răspunse că e peste putinţă să i se dea mai mult, că banca păgubise atâta de pe urma soţului ei, care nu depusese milionul şi jumătate „la vreme".

Văduva era revoltată: ca şi cum ea nu-şi pierduse toată viaţa din pricina banilor străini! Ca şi cum bietul ei Traian nu murise apărând averea celor ce se îmbogăţesc repede, din munca prost plătită a funcţionarilor!

Doamna Vâlcu intrase în noui griji, căci vara trecea, şcolile erau să se deschidă, o nouă toamnă, o iarnă nouă nu putea sa mai stea pe spinarea bătrânilor.

In August, însă, îi veniră trei sute de dolari şi aceştia din alt oraş al Americei; cel ce-i trimitea banii nu-şi mai dădea adresa, aşa că era nevoită să-i primească. Şi-apoi, n'avea dreptul să ia copiilor ajutorul trimis de cel ce le răpise sprijinul.

Trei sute de dolari erau paltonaşele de iarnă şi plata internatului pe un an, la Oradea. Işi ducea copiii acolo, iar dânsa era să trăiască la Balcic, cu părinţii, din pensie, fără să se atingă de banii veniţi din America. Aşa făcu.

Dar, trecând prin faţa casei de odinioară, amintindu-şi de bietul ei bărbat, văzând în prag pe femeiea lui Fekete Imre, care primea şi dânsa, fără îndoială, dolarii lui Petre Lipa, văduva lui Traian Vâlcu îngălbeni, se sprijini de zid; i se părea că fusese şi ea părtaşă la omor, că mâinile-i erau pătate de sânge şi că va trăi întreaga viaţă, în remuşcare şi minciună, fără să mai poată săruta fruntea copiilor, fără să-şi mai poată ridica privirile spre chipul soţului asasinat.

II

Trecură zece ani.

Se pregătea o noapte de Crăciun, aşa cum va fi fost de mult, în Iudeea, în ora când păstorii şi magii s'au închinat celui vestit prin luceferi; limpezimi albastre, pe orăşelul din Orient, cu stele mari şi grele, aninate ca nişte candele, aproape de pământ. Adieri primăvăratice, încărcate cu mireazmă de migdali înfloriţi, undeva departe, soseau din largul mării şi se revărsau în văile de cretă, înduioşind părăginirea ciulinilor şi a scaeţilor. Subt azurul milostiv al iernii, se întretăiau lunecări de fantasme, îngeri străvezii, stafiile brumate ale celor duşi din lume.

In acea seară de Crăciun, o femeie care fusese lovită crunt, odinioară, pregătea, într'un surâs, prânzul zilei celei mari.

Bătrânii ei părinţi, băiatul şi fata — măricei bine acum — o 'nconjurau, îi ajutau. Rana se închidea tot mai mult, cu fiecare Vinere a patimilor, când lancea străpungea între coaste pe Fiul omului şi cu acest sânge dumnezeiesc, se potoleau durerile muritorilor.

A zecea oară se năştea Mântuitorul, în calvarul sărmanei femei.

De câteva zile, presimţiri ciudate cutreerau sufletul Minei. Parc'aştepta o veste nouă, de departe şi parcă solul ar fi fost colea. Tot aşa, orizontul fusese plin de reîntoarceri, mai acum câteva luni şi, într'adevăr, de dincolo de mare, venise nor de prepeliţe tinere, istovite, cari nu mai puteau zbura, spre bucuria copiilor şi a săracilor, piuind plăpând, pe 'ntreaga Coastă de Argint, lăsându-se prinse cu mâna şi cu plasa.

Căutându-şi pricina tainicilor aşteptări, Mina se gândi că o tulburase, câteva zile 'n urmă, sosirea unui drumeţ necunoscut. Un om străin, iarna, la Balcic...

Il întâlnise, pe 'nserate, lângă geamia cea veche. Făcuse câţiva paşi spre dânsa.

Parc'ar fi vrut să-i spună ceva — nu îndrăsnise — poate tresărirea de spaimă a Minei îl oprise — poate că vroia s'o întrebe de vre-o locuinţă — poate n'avea să-i spuie nimic, poate că nu cunoştea pe nimeni şi voia să schimbe o vorbă cu un creştin, în ajunul Crăciunului.

Eri însă, l-a văzut în faţa casei — astăseară o 'ntrebase pe Angelica dacă nu e fata răposatului Traian Vâlcu, dacă bunicii sunt sănătoşi, dacă e bine la Balcic, la capătul pământului.

— Nu l-am văzut niciodată p'aci, mamă! Ii licăreau ochii 'n fundul capului... avea o barbă neagră, căruntă pe la margini...

„Vorbea ca să spună ceva... îi tremura glasul.

„Poate e vre-un nebun!"

Necunoscutul ce-o iscodise pe Angelica era acelaş om care nu 'ndrăsnise s'o întrebe pe dânsa, dăunăzi, şi-a cărui umbră, Mina o zărise în câteva rânduri, încrucişându-i umbra.

Intr'un oraş, un străin nu-l bagi în seamă, se pierde în mulţime. Aici, în singurătatea şi liniştea micului târg oriental, un om nou pare fiecăruia o veste nouă pentru el.

Mina încearcă să alunge chipul ciudatului trecător şi nu poate. Aşa de mult i s'a înfipt în creer şi-o urmăreşte, încât îi vine să plece de-acasă, să-l caute pe uliţi, să 'ntrebe de el la hotelul din piaţă, să-l găsească, să-l înfrunte:

— Cine eşti? Ce vrei? De ce ne urmăreşti, pe mine şi pe copiii mei?

Dar nu mai e nevoie să-i dea de urmă dânsa, căci străinul e colea, în faţa casei. Nedumerit, se plimbă de colo până colo... se urcă pe o stâncă... se uită în zarea mării... Pe urmă, scoate ceasornicul, citeşte ora, cercetează văzduhul, întâile stele.

Se uită în casă — unde s'a aprins o lampă — şi iar porneşte, pe uliţă, întorcând din când în când, o piatră, cu bastonul, ca şi cum ar fi răsturnat o broască ţestoasă, să-i vadă labele.

Apoi, prins de o hotărîre bruscă, îşi înalţă capul, îşi lasă jos gulerul paltonului şi se îndreaptă cu paşi repezi spre casa Minei. Dânsa păleşte. Ştie că străinul va intra.

Se asigură dacă părinţii sunt acolo, s'o apere. Copiii sunt şi ei în odaia bunicilor. Mina aşteaptă. Omul din drum a tras mânerul clopoţelului. Tătăroaica cea mică a auzit, din fundul curţii; se repede să deschidă. Străinul a intrat — peste o clipă va fi în casă. Iată-l.

— Bună seara, spune el, cu un glas care e al altuia.

Cu un glas care nu este al ei, Mina răspunde „bună seara" şi-i arată un scaun, subt lampă. Drumeţul evită lumina şi se aşează dincolo de raza gălbuie. O mare tăcere. Apoi oaspele vorbeşte:

— Stai jos, te rog... şi nu te speria... pregăteşte-te să afli ceva... nu-ţi fie frică... întâi gândeşte-te că nu trebuie să-ţi fie frică... ţi-aduc o veste bună... o veste înfricoşată... — spune el, foarte încet, răpăind ca pe-o tobă, cu degetele pe masă.

Văduva lui Traian Vâlcu n'aude întâia oară acele tamburinări catifelate.

Gesturi de demult reînviază. Odaia se umple de respirări cunoscute. Anii trec... distanţele se depărtează...

— Cine eşti, străine?

Mina începe să descopere în fundul trecutului, dacă nu acelaş chip şi acelaş glas, — aceiaşi prezenţă.

Caută să-şi adune suvenirele. Inainte de a-şi da seama ce-i aminteşte omul acesta, simte ceva bun şi cald într'însa, retrăieşte fericiri de odinioară, evocarea unui cămin de demult pierdut... poate într'o altă viaţă... în orice caz, în alt oraş, de mult de tot şi totuşi de foarte curând, — ea care nu părăsise Balcicul de zece ani, — din primele zile ale spăimântatei văduvii.

— Imi bate inima... nu-mi vine să cred că eşti în faţa mea! spune omul din umbră.

Şi glasul începe să i se deslușească, să aibe rezonanţe familiare, să-i vorbească dintr'altă lume... Tot mai limpede răsună vocea străinului, iar Mina se crede 'n laţul unui vis; cel care-şi ascunde faţa nu este, nu poate fi altul decât Traian al ei, pe care l-a îngropat acuma zece ani, la Oradea-Mare, Traian care a înviat şi vine la dânsa, mai bătrân de cum plecase din viaţă, mai obosit, cu o barbă căruntă 'n jurul feţei, tremurător, parc'ascunzând o taină mare, un păcat.

— Da... da... eu sunt! îi spune străinul, bănuind c'a fost ghicit.

„Nu sunt strigoi, Mina... nu trebuie să ştie nimeni c'am venit... numai tu şi cu mine... nu mă întreba nimic... bucură-te că m'am întors... taci... nu striga... să n'afle cei de dincolo...

Femeia şi-a strâns buzele; groaza a împiedicat ţipătul de bucurie pe care-l simţea urcând din toată făptura ei, bucuria i-a sugrumat în gâtlej, urletul de spaimă.

Traian al ei e colea... Ii prinde mâna şi 'n mâna lui trăesc pulsaţiile de demult. Şi totuşi Mina nu i se aruncă 'n braţe, nu-şi trâmbiţează fericirea. Nu numai porunca lui a oprit-o, dar un îndemn din însăşi conştiinţa ei. N'a crezut niciodată în stafii Nu spaima o opreşte să-şi strângă soţul la piept. Cel din faţa ei nu poate fi un desgropat — în barbă n'are fire de ţărână, dar este, totuşi, o vrăjitorie în această reîntoarcere. Mina a încremenit subt lampă, cu degetele împletite între-ale străinului. Tace. E foarte palidă. Aşteaptă. Simte că tatăl copiilor ei va vorbi, trebue să vorbească, — altminteri nu va mai putea să-şi oprească năvala de sunete cari i s'alungă 'n coşul pieptului, cerându-se liberate, ţipate, urlate.

— Mina... eu nu mai sunt din astă lume... Traian Vâlcu e mort şi îngropat, la Oradea. Iţi mulţumesc că nu te-ai măritat, că m'ai aşteptat... Eu sunt un om nou... Sunt bogat, Mina, sunt foarte bogat...

„Copiii noştri vor fi fericiţi. Dar nici lor nu trebuie să le spunem cine sunt. Nici părinţilor tăi. Noi să ne cununăm iar, aici... Vei fi nevasta lui Petre Lipa, — ştii, Petre Lipa, care-ţi trimetea bani din America, să creşti copilaşii. Pentru ei am plecat. Pentru ei şi pentru tine. Ştii ce greu o duceam noi, acum zece ani. Dar tu nu cunoşteai povara din sufletul meu, — nebunia care mă urmărea din copilărie şi de care cred c'am scăpat pentru totdeauna, de când l-am îngropat pe Traian Vâlcu, omul din mine, străinul...

„Acuma sânt mulţumit... Vom trăi din belşug, numai dacă mă primeşti înapoi aşa cum sânt: altul!

„Tu eşti o femeie sfântă... Meritai atâta lucru... nu mă întreba mai mult. Intr'o zi, poate că vei afla tot adevărul... Până atunci, tăcere... Mâine am să viu pe-aici... Am să viu mereu... am să te cer părinţilor tăi... dar nu le spune cine sunt, ai înţeles? Noapte bună, Mina! Numai eu ştiu cât trebue să mă stăpânesc ca să nu te iau în braţe şi să plâng de bucurie... să nu mă reped dincolo, să săr de gâtul copiilor. Am aşteptat zece ani... mai aştept câteva zile... Noapte bună!

Ciudatul călător se ridică, se trage pas cu pas, spre uşe, gata să treacă printr'însa, ca nălucile ce se topesc în răcoarea zorilor, la cântatul cocoşilor.

In prag, se opreşte:

— A, uitasem... ţine asta.... de Crăciun... Aicea sunt nişte bani... vre-o sută de mii de lei... s'aveţi de sărbători... până ne-om lua.

„Poate mă opriţi şi pe mine la masă, mâine... Un străin... fără casă şi fără prieteni... rătăcit la Balcic... Noapte bună, Mina dragă... noapte bună!

Traian s'a strecurat afară, străveziu ca o umbră. Dacă n'ar fi darul lăsat cu atâta sfială pe masă, ar crede, biata Mina, că i-au nălucit vedenii. Inţelege mai puţin acum, din ce în ce mai puţin. Inima i se strânge cum i se strângea de fiecare dată când îi veneau bani, din America, dela un necunoscut. Pân'acum, crezuse că-i trimitea ucigaşul soţului ei, din remuşcare. Dar acum? Al cui ucigaş îi lăsa atâta bănet, în noaptea de Crăciun, limpede şi înduioşat ca o primăvară azurie?

Traian al ei nu murise acum zece ani şi totuşi, un om îmbrăcat în hainele lui, — fusese găsit în locuinţa casierului, venit din Bucureşti cu un milion şi jumătate. Intre umeri, un cuţit: cuţitul portarului Fekete Imre. Iar Fekete Imre îşi pierduse şi el urma, în acea noapte, luând şi banii băncii, fără îndoială.

Mina nu mai înţelegea nimic. Dacă Traian al ei n'a murit, înseamnă că nici portarul nu-l omorîse şi nu-i furase banii. Nu era deci adevărat că Fekete Imre înfipsese cuţitul între umerii lui Traian. Era un om de treabă acel nefericit, bănuit, pe nedrept, de o crimă.

Mina îşi aduce aminte protestările calde, clocotitoare, ochii buni şi trişti, braţele întinse ca o chemare de mărturie către cer, ale portăresei:

— Imre al meu n'a omorît!... Imre al meu n'a furat! Imre al meu n'a fugit!

Mina e cutremurată de această amintire... O bănuială cumplită îi cutreeră sufletul, spintecându-i-l... nu-i vine să creadă. Nu se poate. Ar fi cumplit. Işi lasă capul în mâini.

Păienjeniş de fire negre îi copleşeşte inima şi gândul. Işi freacă, violent, fruntea, de scândura mesei, căutând să lămurească taina acelei nopţi înfricoşate şi nu poate. Simte că înebuneşte.

In sufletul ei plin de iasme, s'a încins o horă macabră şi fiecare mort are un cap străin pe umeri, iar între umeri aripioara de oţel a unui pumnal. Toate dansurile acestea au pornit spre cimitirul din Oradea. S'au oprit în jurul unui mic grilaj şi s'au topit, ca printr'o vrajă, prefăcându-se văzduh şi rouă. Acel pătrat de fier închide o cruce de marmoră, pe care scrie „Traian Vâlcu". La mijloc e o fotografie: chipul scump al celui omorît. Şi acel chip începe să prindă viaţă, să se mărească. Traian se dă jos din rama lui înflorită, se umflă, se înalţă, se face om adevărat. E singur în cimitir şi se uită în jurul său cu teamă. Dă târcoale mormântului. Nu-l vede nimeni.

Citeşte pomenirea de pe cruce şi surâde.

Razele verzui ale unei candeli îi luminează faţa. Incet, încet, această faţă începe să se topească într'o flacără... nu se mai cunoaşte nici gura, nici ochii.

Focul a făcut din ochii lui Traian o pată arsă în care încep să clipească şi să se deschidă alţi ochi, subt o frunte nouă. Alt om se desluşeşte 'n cimitir, înlocuind pe cel ce fusese casierul Vâlcu.

Iată acum şi gura... Mişcă buzele într'un surâs umilit. Mina îl recunoaşte: e zâmbetul bun al portarului, care o saluta în fiecare dimineaţă la Oradea, când cobora după cumpărături. Ce caută la mormântul care zece ani n'a fost al lui? Iată-l aplecându-se, ridicând lespedea, vârând piciorul drept, ca şi cum ar încerca o apă.

Se lasă tot mai mult subt piatra grea... nu se mai vede nimic din el: a intrat să-şi doarmă somnul mai departe, iar pe locul unde era scris „*Traian Vâlcu*", au apărut alte litere, alcătuind inscripţia care nu minte:

„*Fekete Imre*".

III

Câteva luni trecură din ziua când Mina, supunându-se, ca o hipnotizată, îndemnurilor celui reîntors, se căsătorise a doua oară cu bărbatul ei, pe care zece ani îl crezuse în lumea celor drepţi şi care, ca un strigoi, revenea din America, milionar, cu un nume nou şi cu o taină îngropată 'n ochii veşnic rătăciţi.

Văduva lui Traian Vâlcu era acum, pentru toţi, doamna Petre Lipa. Nici părinţii — pe care străinul căuta să-i vadă cât mai puţin, ca să nu-i surprindă vre-o asemănare cu ginerele de odinioară — nici copiii, care uitaseră chipul şi glasul tatălui lor — nu ştiau, nu trebuiau să ştie că soţul Minei nu e altul decât fostul casier de bancă, asasinat şi jefuit cu zece ani în urmă, mort şi îngropat în cimitirul dela graniţa de Vest.

Mina încerca cele mai stranii sentimente: pe deoparte, fericirea unui cămin regăsit, abundenţa, viitorul copiilor asigurat; pe de alta, o spaimă care-i albise părul, senzaţia că trăeşte cu un om desgropat, teama de acest om care era într'adevăr Traian al ei, dar cu altă înfăţişare, cu alt suflet şi cu întunecimi ciudate în acest suflet zbuciumat.

— De ce nu vrea să se ştie că e tot dânsul? De ce ţine privirile 'n pământ? Ce minune s'a întâmplat că el, cel plâns atât amar de ani, sub crucea de marmoră, omul ucis în casa lui, îmbrăcat în hainele lui, purtând ceasornicul lui în buzunarul de sus al jiletcei, aşa cum îl cunoşteau toţi, — mai trăia acum şi nu voia să mărturisească vrăjitoria?

Gândurile acestea o frământau zi şi noapte. In zadar le-a fost mutatul în Capitală, în casă mare: liniştea dorită nu venea. Crezuse că pustietăţile dobrogene, singurătatea micului port tătăresc şi tristeţea mării bântuită de viscole îi ţineau acea pâclă pe frunte, acel lung oftat înăbuşit în fundul pieptului şi care o apăsa mai ales când se lăsau negurile. Părăsise Balcicul şi pe bătrânii ei părinţi — învăţaţi de zece ani, cu dânsa şi cu copiii — ca să ducă traiul bucureştenilor înstăriţi; acum, despărţită de cei ce-i dăduseră zile şi-i fuseseră atât de calzi prieteni în vremuri de mare strâmtoare şi de pustiu, se simţea străină şi părăsită, cu o veşnică ameninţare la orizont şi fără nimeni la vârful braţelor întinse, a degetelor cari dibuiau, împrejur, un sprijin, o apărare.

Traian al ei — sau mai bine Petre Lipa — căuta să-i fie cât mai plăcut: o îmbrăca în mătăsuri scumpe, o scotea mereu în lume, printre oamenii de afaceri cu care intrase în legături, la Bucureşti şi 'n tovărăşia cărora câştiga bani mulţi. Copiii erau internaţi la liceu, îşi vedeau de carte, plini de încredere în ziua de mâine, sănătoşi, fericiţi. Numai dânsa îşi frământa mâinile, se uita câteodată, lung, cu priviri întrebătoare, scrutătoare, ameninţătoare aproape, în ochii bărbatului ei, care surâdea, ca să nu pară stânjenit, pălea repede şi căuta aiurea.

Limuzină la scară — servitori numeroşi — vizite şi distracţii — călătorii în străinătate, dragostea caldă, recunoscătoare a soţului ei, — toate acestea nu-i puteau goni umbrele, nu-i puteau şterge macabra viziune din cimitir, când numele coborît de pe cruce se făcuse om şi scrisese o nouă pomenire, pe luciul pietrei funerare.

Intr'un amurg de Iulie, pe Valea Prahovei.

Se înapoiau dintr'o călătorie în Italia şi-şi petreceau vara la Sinaia. O luaseră pe jos, pe drumul Buştenilor şi se odihneau, acuma, subt troiţa care domină valea şi peisagiul imens de dincolo de Prahova, munţii împăduriţi, vilele cochete dela poala lor... O seară trandafirie, liniştită, care turna voie bună în inimi şi fâlfâia gânduri înviorate, spre toate orizonturile.

La stânga lor, în zarea înălţimilor, se profila uriaşa cruce ridicată pe piscul Bucegilor, în amintirea celor morţi în războiul întregirii.

Câte un automobil gonea pe şoseaua dela spatele lor, iar în vale, turme de vaci treceau apa, amestecându-şi mugetul prelung cu şueratul depărtat al unui tren. O înserare solemnă, aproape religioasă. O revărsare de suflet divin. O mare nevoie de a-şi spune unul altuia gândurile, de a-şi încredinţa tainele, de a se înălţa, prin umilire.

Petre Lipa simţea el însuşi, de câteva luni, povara tainei sale. Cadrul acela nou, grandios i se păru catedrala marilor confesiuni. Nu erau să se mai întoarcă niciodată acolo. Va fi o seară tragică, isbăvitoare, pentru amândoi. Dacă va trebui să plece, va pleca din nou şi nu va mai veni înapoi niciodată. Cunoştea prea bine firea cinstită, dreaptă, aproape aspră, a Minei ca să bănuiască într'însa, un complice. Ii va vorbi, fie ce-o fi. Amurgul e plin de nouri luminoşi. Crucea de pe Caraiman poartă o cunună de trandafiri fluizi...

— Crucea morţilor... crucea îngropaţilor, la un loc... a celor fără de mormânt. Ei n'o văd, dar o simt! spune rar Petre Lipa, cu profilul întors spre piscul sfinţit.

Glasul lui are ceva straniu, prevestitor de duhuri rele.

— Mina, eu n'aş mai vrea să trăiesc... mi-am împlinit rostul pe pământ. Ce-ai zice tu să afli c'am murit?

Din strângerea caldă a mânei repezită în mâna lui, Traian înţelese că Mina îl iubea. — oricât de străină o simţea uneori, oricâte mustrări citea în ochii cerniţi ai soţiei sale.

— Ascultă, Mina... s'a întâmplat, cu mine, ceva neobişnuit... Eu sunt un om ca toţi oamenii şi totuşi, de mic, m'am simţit altfel decât semenii mei. Mi se părea, câteodată, că sunt alt băiat şi băiatul acela care trece pe stradă sunt eu. Nu ştiu dacă mă înţelegi. Totdeauna m'a urmărit gândul acesta. Eu în locul altuia. Altul în locul meu. Ani întregi am fost chinuit de această închipuire. Şi, din an în an, tot mai mare se făcea nevoia de a fi înlocuit în propria mea fiinţă, de a pune pe altul în locul meu. Pe vremea războiului, mi-aduc aminte, ca acum. Ne retrăgeam pe Jiu; înopta. Am auzit un geamăt. La picioarele mele trăgea să moară un flăcău. I-am adus apă, din gârlă. Când a dat să bea şi l-am văzut bine la faţă, m'am cutremurat: eram eu. Da, chipul meu, anii mei, privirea mea. Mi-a murit în braţe. L-am căutat în buzunare, la piept, să-i văd actele, să aflu dacă-l chema Traian Vâlcu. Nu. Ii zicea Petre Lipa, din Poiana, din Ardeal. Un voluntar, săracu. I-am luat hârtiile, încredinţat că am lăsat acolo pe Traian Vâlcu şi că eu va trebui să mă numesc de aci înainte Petre Lipa. Pe urmă, fugărit de obuzele duşmane, m'am trezit şi mi-am dat seama că era o închipuire. Fiindcă, să vezi, nălucirile acestea nu ţineau mult, ci câteva minute. Un prieten îmi spunea, în liceu, că şi lui i se pare câteodată că trăeşte momente pe cari le mai trăise, i se părea că nu mai e în clasă... că trăeşte altă existenţă unde se repetă aceiaşi scenă, cu profesorul la catedră, cu noi, aceiaşi elevi în bănci şi că el ştie ce va urma, fiindcă a mai fost odată în aceiaşi stare.

Eu nu-l înţelegeam pe dânsul după cum nici el nu pricepea cum poate cineva să poarte o făptură străină 'n suflet şi care se cere trăită aevea?!

Au trecut ani.

Grijile casei, mulţumirea căminului, mă scăpaseră de acea bolnăvicioasă nevoie, de părerea că sunt altul, de ispita de a-mi schimba numele.

Imi vedeam de slujba mea, la bancă. Pe urmă au venit zile grele. Copiii creşteau, iar veniturile noastre erau aceleaşi. In jurul nostru, oamenii se îmbogăţeau repede, iar eu le păzeam avutul pentru o sută de lei pe zi. Această nemulţumire surdă o simţeam sporind în mine, odată cu un gând turburător: eu nu sânt Traian Vâlcu, funcţionarul de bancă, ci Fekete Imre, paznicul imobilului dela Oradea. Câteva săptămâni, când rămâneam numai cu mine însumi, simţeam un gol în creier şi golul acela se umplea, încet, cu chipul portarului. Mă pomeneam vorbind ungureşte şi nu mă trezeam decât atunci când îmi auzeam glasul prea ridicat. N'am scăpat de ideia că sunt Fekete Imre până n'am dat, întâmplător, de nişte hârţoage: actele lui Petre Lipa... Aceiaşi vârstă, aceleaşi semnalmente. In mine îşi făcea loc acuma, altă fiinţă, altă obsesie. Imi spuneam:

— Dac'ar trebui să-mi pierd urma, într'o zi, am la îndemână alt nume. Omul din fotografie e aidoma cu mine. Ar fi păcat să las nefolosite hârtiile astea, pe care mi le-a dăruit Dumnezeu, pe Valea Jiului. Trebuie să fiu odată Petre Lipa!

Gânduri de nebun, fireşte, dar aceste sminteli se înlănţuiau precis, se legau în chip firesc unul de altul şi aduceau altele, tot atât de nebune şi tot atât de logice. Un demon ager le împletea cu măestrie şi mă 'ndemna la fapte al căror înţeles îl aflam abia târziu. Sunt un om cinstit, Mina! N'am râvnit la bunul altuia. Tu mă cunoşti mai bine ca oricine şi ştii că nu mi-ai surprins niciodată un îndemn la păcat. Când m'am dus cu tine şi cu copiii la Bucureşti, acum zece ani şi v'am trimis la Balcic, pe iarna aceia grea, mă despărţeam de voi pentru două săptămâni, nu pentru zece ani. Aveam de încasat un milion şi jumătate la centrala din Bucureşti.

Singura mea grijă atunci nu era decât să duc banii întregi la Oradea, să n'adorm în tren, să mi-i fure cineva. In aceiaşi vreme, totuşi, îmi scoteam paşaport pentru America şi-l vizam la mai multe legaţii. Ce om din mine era cel adevărat? Iţi jur pe capul copiilor noştri că o clipă nu m'am gândit, scoţând acel paşaport pe numele lui Petre Lipa, să fug cu banii băncii, prin orice punct de frontieră.

N'ar fi fost nimic mai uşor şi totuşi, m'am urcat în tren, păzind comoara, s'o duc intactă şefilor mei dela Oradea... N'aş mai fi ajuns acolo! Când mă gândesc la ce-a urmat, mă cutremur. De o mie de ori mai bine era, dacă diavolul m'ar fi ispitit să pier din ţară, cu bani cu tot, decât să mă îndemne, mai târziu, să fac ce-am făcut. Rămâneam un simplu casier delapidator, ca atâţi alţii — aş fi trimis băncii banii înapoi, societatea m'ar fi iertat, tu m'ai fi primit. N'aş fi avut decât un păcat pe cuget, nu spăimântătoarea crimă ce-a urmat.

„Nu te depărta, Mina, ascultă-mă. Am pornit pe drumul mărturisirilor. Ascultă-mă până la urmă. Altă dată n'aş putea reîncepe. Trebuie să mă spovedesc cuiva, altminteri, aş înebuni. Tu eşti cel mai sfânt duhovnic. Ai să mă judeci. Ai să mă pedepseşti, — cum vei găsi cu cale. V'am lăsat la Balcic. Iată-mă înapoi, la Oradea. Era seară, târziu. Fekete Imre nu se culcase încă. Nevasta lui dormea în căsuţele din fundul curţii. Intru în odaia portarului, să întreb dacă nu mi-a venit vre-o scrisoare, dacă nu m'a căutat cineva. Imre îmi spune că trebuie să fie frig tare la mine sus, că nu mă lasă să mă culc până nu-mi face focul. M'a întrebat şi de voi, de părinţii tăi, de copii. In vreme ce el aduna surcele, într'un colţ, ochii mi-au căzut pe un cuţit, înfipt într'o pâine pe masă. Vedeam spatele portarului şi mă gândeam să-i vâr cuţitul între umeri şi să-i iau actele, ca să fiu şi Fekete Imre. Mi-am dat seama că sunt smintit, că nu ştiu ce fac, — dar tot am luat cuţitul cu mine. Iată-ne sus, în odaia noastră dela al cincelea etaj. Pe masă era fotografia ta, cu cei doi copilaşi în braţe. V'am ridicat pe câteşi trei, până la buze şi v'am sărutat, plângând. Ţie ţi-am sărutat ochii lung, în vreme ce portarul aprindea focul. Om de treabă şi bietul Imre. Sărac eu, dar mai sărac el. M'am gândit să-i dau un rând de haine, de anul nou. Cele mai vechi erau pe mine. Le-am desbrăcat şi i le-am dat lui. El râdea şi nu vrea să primească. L'am silit. Imre s'a gătit cu costumul meu, mi-a mulţumit. I-am cerut hainele lui. Portarul nu înţelegea această nevoie a mea de a fi în pielea lui. Dar nu m'am lăsat, până nu i-am îmbrăcat hainele.

Eram acuma Fekete Imre şi el era Traian Vâlcu. Fericit că mi-am împlinit un vis ce mă chinuia de câteva luni, desbărat de năluca celuilalt, am răsuflat adânc, am mulţumit portarului că mi-a făcut focul şi l-am rugat să plece, ca să mă culc. El mi-a urat noapte bună şi a dat să iasă. La uşă, s'a răsgândit: i se părea că butucii nu ard bine în cămin.

S'a aplecat şi-a început să-i scuture cu cleştele. I-am văzut spatele din nou şi cum sta cu faţa 'n flăcări, am simţit eu că-mi încinge para obrajii; în vârful degetelor, îmi treceau furnicături ciudate. Omul din mine se clătina pe marginea prăpăstiei de foc.

— Până nu scapi de Traian Vâlcu, nu vei putea fi tu însuţi! îmi sufla un demon, la ureche.

N'am mai pregetat. Am luat cuţitul din palton şi l-am înfipt între umerii celui îmbrăcat cu hainele mele. Imre a căzut cu capul între butucii aprinşi şi a murit. Iar eu simţii în clipa aceia că muream eu însumi, că mă uşuram de făptura străină ce se frământa în mine de-atât amar de vreme. Iţi jur încăodată, Mina, că lucrurile s'au petrecut aşa cum ţi le-am provestit, că nu-ţi ascund nimic, că nu e o poveste ticluită de mine, ca să-mi explic, să-mi micşorez cumplita faptă.

Mai târziu, mi-am dat seama că am omorât de două ori un om: întâi, ridicându-i viaţa, apoi necinstindu-i numele pentru vecie, făcându-l pe el să treacă drept ucigaşul meu.

Nu mai era vreme să dau înapoi. O lumină mare mi se făcu în minte. Trebuia să scap, să mă apăr, să pier. Spiritul mi-era lucid. Ca şi cum toate se întâmplaseră după un plan bine chibzuit. Am luat bani, m'am coborât pe scări, am eşit, cu faţa în gulerul paltonului, am trecut graniţa peste două ceasuri, fără să mă iscodească cineva şi-am ajuns în America tocmai prin ţările pe cari le înşirasem în paşaportul lui Petre Lipa. Ce-a mai fost, ştii bine. Am muncit de zor, cu furie. Am câştigat din belşug, m'am gândit mereu la voi, m'am gândit şi la biata văduvă a lui Fekete Imre. Am ajutat-o şi pe dânsa, dar nu trimiţându-i bani prin poştă, ci încredinţându-i emigranţilor români şi unguri, cari se reîntorceau în Bihor: nu voiam să se creadă că nevasta portarului e 'n legătură cu cel de departe, nu voiam să-şi închipuie ea însăşi că Emerich al ei a fost într'adevăr hoţ şi ucigaş.

Am trimis până şi băncii acel milion şi jumătate, cu dobânzile şi cu alţi bani în plus, ca să se facă rugăciuni pentru sufletul lui Fekete Imre.

Aş minţi dacă ţi-aş spune că remuşcările m'au împiedicat să-mi trăiesc viaţa. Dimpotrivă.

Liberat de demonul din mine, m'am încordat, am luptat, am biruit. Spiritul mi se ascuţea din zi în zi şi, cu gândul la tine şi la copii, am adunat averi peste averi. Dar nu mai puteam de dor. M'am reîntors. Te-am căutat, te-am găsit. Nu te-ai măritat cu altul. Poate că era mai bine; nu m'aş mai fi ivit în calea ta. Dar tu nu mi-ai trădat numele. Nici eu nu te-am trădat pe tine. Dacă eram un ticălos, nu m'ai mai fi văzut. Dar am venit. M'am spovedit. M'am uşurat. Aştept judecata ta. Osândă omenească nu mai pot primi, căci au trecut zece ani. Nici o lege nu mă mai poate urmări, chiar dacă aş striga adevărul în faţa lumii. Numai tu eşti judecătorul meu. Dacă vrei să-mi fac seama, o fac. Iţi voi dovedi astfel nevinovăţia mea. Am lucrat ca un somnambul. N'am premeditat nimic. O minte omenească nu poate născoci o faptă atât de drăcească. A fost un blestem, Mina, mă jur pe tinereţea noastră frumoasă şi pe bucuria copiilor noştri!"

Traian a tăcut. Mina tace şi dânsa. Un geamăt lung i-a scăpat din piept. Să fie un oftat de uşurare? Noaptea s'a lăsat, plină de stele... S'a făcut răcoare... Tac amândoi, evitându-şi privirile... Intr'un târziu, omul care-şi ţine palma stângă pe ochi, simte o mână caldă şi bună, atingându-i mâna dreaptă, pe care se rezema de piatra rece, sub troiţă. Un gând de înţelegere, poate de iertare, trece în acea mângâiere... Departe, şueră un tren. Pe vârful Caraimanului s'a 'ncununat cu luceferi marea cruce închinată celor fără de mormânt şi-a cărei largă binecuvântare îmblânzeşte imensităţile...

VICTOR EFTIMIU

VIAŢA ARTISTICĂ

O SUTĂ DE ANI DELA APARIŢIA FOTOGRAFIEI

Când Leonardo de Vinci a inventat camera neagră, principiul fizic al formării imaginei prin razele de lumină transmise de un corp, a fost găsit. In decursul secolelor următoare, descoperirile făcute în domeniul opticii şi al chimiei, privind acţiunea luminii asupra sărurilor de argint, au permis lui Daguerre, acum o sută de ani, să afle taina fotografiei.

Ce drum a parcurs de atunci imaginea ochiului mecanic! Cât progres dela placa argintată a lui Daguerre, pentru imprimarea căreia timpul de expunere varia între 5 şi 45 de minute, imaginea neputând fi reprodusă, şi până la plăcile pancromatice, senzibile şi la lumina roşie, până la instantaneul de astăzi, mergând până la a 500 parte din secundă!

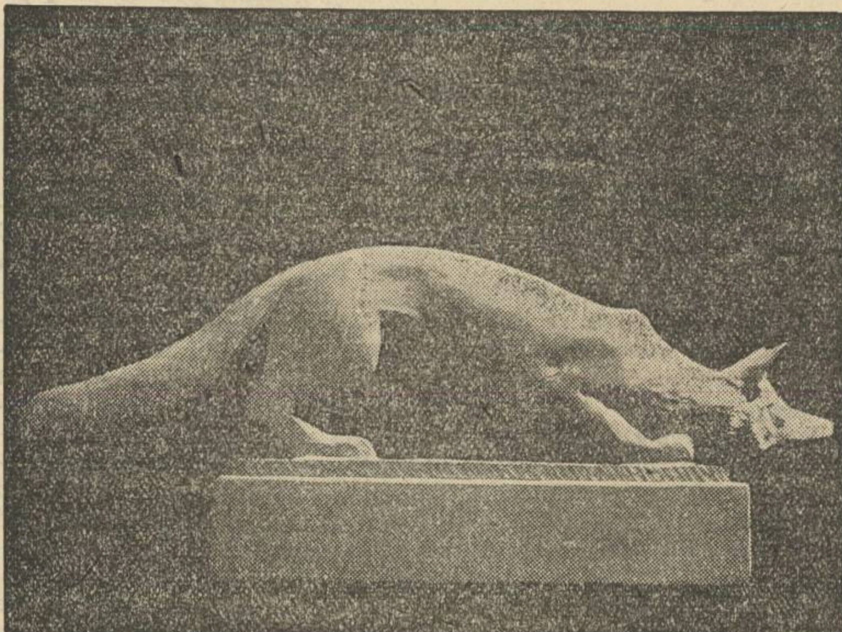
Şi cercetările continuă mereu în laboratoare vestite, anunţându-ni-se posibilitatea înlocuirii lentilelor de sticlă ale obiectivului, printr'un câmp electric. Un microscop, numit electronic, sprijinit pe aceste principii noui, va permite realizarea unor măriri ale unui corp fotografiat, măriri ce vor fi de mare folos în ştiinţă.

Amatorul care umblă cu un aparat de fotografiat în mână nu bănueşte importanţa ce o are acest instrument în felurite domenii puţin familiare lui în special în ştiinţele fizice unde pune la îndemână fixarea în imagini a fenomenelor pe care ochiul nu le poate vedea. Microfotografia pătrunde în structura intimă a lucrurilor, metalografia uşurează studiul compoziţiei oţelului, fixează viteza proectilelor, în astronomie placa sensibilă a contribuit la alcătuirea hărţii cerului, iar radio activitatea a fost descoperită datorită fotografiei. E greu însă să enumărăm toate multiplele posibilităţi ale invenţiei lui Daguerre.

Dar fotografia interesează pe toată lumea prin frumuseţea ei plastică şi prin răspândirea reportajului ei rapid şi elocvent. Astăzi, oamenii ştiu, află, gândesc prin imagine. Instalaţi comod la noi acasă, fotografia ne plimbă prin toate colţurile lumii şi ne documentează asupra tuturor evenimentelor.

Oamenii nu mai pot trăi fără imagine. Dovadă sumedenia de reviste ilustrate care apar pretutindeni şi preocuparea ziarelor de a prezenta actualitatea în reproduceri. Există o realitate fotografică mai adevărată decât adevărul însuşi, decât adevărul retinei omeneşti.

H. Torosian: Cain — Maternitate — Şt. Gomboşiu: grup

Peer Merlöe: vulpe

EXPOZIŢII. — D. HANS HERMANN e un peisagist şi încă unul care nu se mulţumeşte cu ce-i scoate natura în cale, ci caută anume locuri cu înfăţişare caracteristică, locuri cu faimă, de un pitoresc impunător. Technician virtuos, descoperind chiar procedee noui, d-sa se inspiră din cuceririle picturii moderne, având preferinţe pentru impresionism.

Pictează clar şi colorează umbrele, exprimă şi redă perceptibile valorile aeriene. Dar nu sacrifică nici odată pentru efecte de lumină, reflexe, nuanţe, pentru jocul eftin al culorilor, construcţia geometrică, structura unui teren, configuraţia, desenul lui. Planurile din fund ale peisagiilor sale sunt uşoare şi luminoase, iar cele din faţă solid construite.

Priveliştile d-lui Hans Hermann sunt în acelaş timp documente fidele şi evocări. Pictorul nu se mărgineşte să reproducă un motiv ci îi scoate în lumină frumuseţea principală, grandoarea, dramatismul ori latura idilică. Reuşita sa este remarcabilă mai ales în acuarele şi monotipuri unde culorile au fluiditate, prospeţime şi vervă. In ulei, materia nu mai dispune de aceeaşi supleţă şi nici în gravurile prea amănunţite.

Dar din intensa activitate a d-lui Hans Hermann se pot alege opere de perfectă ţinută artistică şi de nuanţată sensibilitate.

*

Sala Ileana dela Cartea Românească adăposteşte lucrările a doi tineri şi merituoşi artişti: d-ra **Sirarpi Semizian** şi d. **H. Torosian.** Merituoşi mai cu seamă pentru strădania ce o depun întru găsirea unui drum personal.

In pictura d-rei Semizian se pot recunoaşte numeroase surse de inspiraţie plecând dela impresionism, poposind la Matisse, Pallady, Dufy, fără să întrezărim unde vor sfârşi aceste peregrinări artistice. De aici oarecare confuzie în ansamblul lucrărilor şi greutate în formarea unei păreri. Deşi d-na Semizian e o artistă muncitoare şi sensibilă, ne face impresia că tot ce ne-a arătat ţine mai mult de experienţe de atelier, făcute fără o ordine principială.

Sunt şi pânze izbutite, de intime acorduri între sentiment şi material. Rămâne ca, în general, să se ajungă la semnificaţia profundă, la accentul definitiv. Suntem în drept s'o cerem aceasta, dela râvna şi perseverenţa d-rei Semizian.

Nici d. Torosian nu arată să fi ajuns la o lămurire de sine. Caută şi d-sa cu îndârjire şi îndrăzneală forme noui în sculptură. Porneşte dela idei simbolice care uneori trec în expresii fericite, luând înfăţişare de pasionate apariţii ori de idoli exotici.

In deobşte, o oarecare naivitate în sculpturile d-lui Torosian şi mai mult intenţie decât fermitate şi robusteţă, condiţii cerute de o asemenea artă.

*

D. **Paul Merlöe,** sculptor şi d-sa, ştie ce vrea. Statuetele sale au un ritm sigur, un sentiment precis al formei şi sobrietate. Sunt gândite pentru scopul lor decorativ, armonioase şi câteodată subtile, cum sunt cele două compoziţii mitologice.

N'au un rost propriu zis sculptural ci sunt sortite să întregească un câmp vizual de interior, căruia îi va împrumuta un accent de svelteţă şi de graţie. D. Merlöe ridică la treaptă de artă complimentul ornamental al interiorului, ajungând să scoată din lemn frumuseţi surprinzătoare, prin aceea că îl pune să ia parte, prin plasticitatea lui de culoare şi nervuri, la viaţa statuetelor.

★

In paleta d-lui **Ioan Ispas,** năpădită de tonuri stinse şi mai ales de griuri, a început să-şi aibă loc câte o coloare mai curată, mai proaspătă. Schimbare binevenită, fiindcă o armonie cromatică nu se poate susţine numai prin game însurdinate, fără sprijinul unei intervenţii sonore, acidulate.

Pânzele de astăzi ale d-lui Ispas s'au apropiat mult de o pictură în care sunt cunoscute legile culorilor, substanţa şi raporturile lor intime.

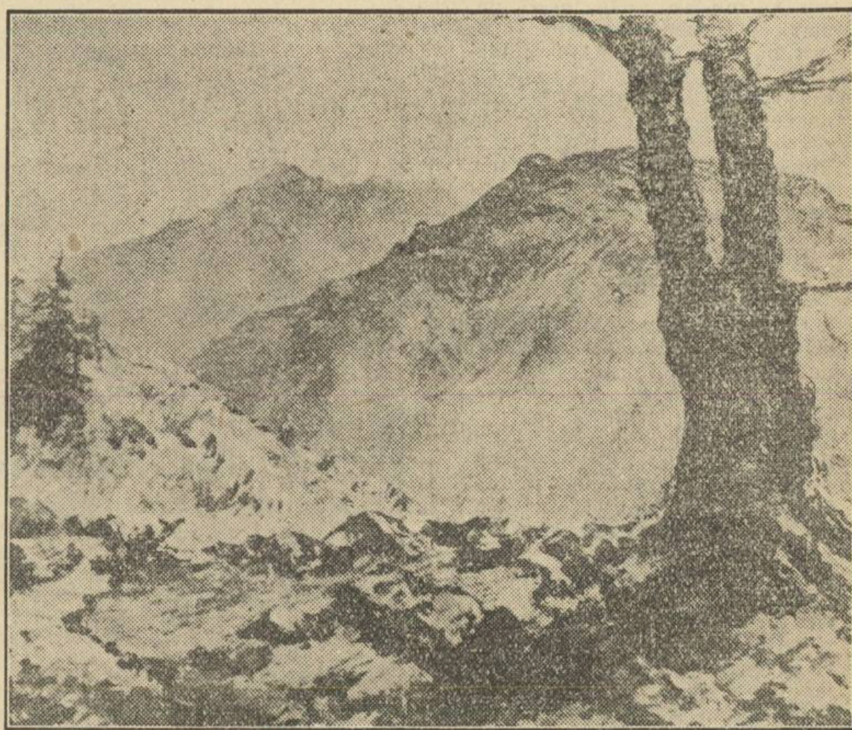
*

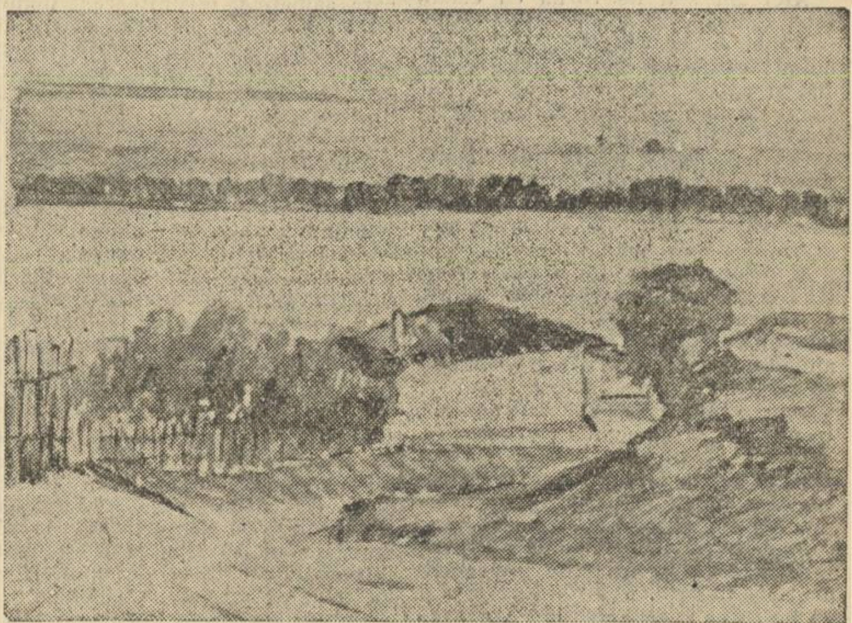
Luate fragmentar, ţesăturile de culori ale d-lui **Nicolae Brana** pot fi preţioase, dar în ansamblu sunt fără strălucire. Se înghesuesc unele în altele, se strivesc, îşi pierd respiraţia. Nu spun ceva clar, lămurit.

Cu calităţile pe care le are, d. Brana nu trebue să se mărginească să adune tonuri pe suprafaţa unei pânze, ci să transmită senzaţiile vieţii, să-şi facă simţită sensibilitatea. Aşa precum stau mărturie gravurile, unde întâlnim o technică înaintată şi unde nu-i aproape nimic forţat. In acest domeniu, d. Brana se exprimă cu uşurinţă şi cu o libertate absolută. Totul e viu în aceste planşe unde artistul ştie să interpreteze şi să reconstitue cu simţ precis, jocurile şi magia luminii.

In aceeaşi sală dela Fundaţia Dalles expune un ansamblu variat de sculpturi d. **Ştefan Gomboşiu.** Neprecizat încă asupra unui stil, d-sa are sentimentul formei şi atinge uneori elocvenţa compunerii, cum de exemplu este bucata intitulată: Evanghelistul. Găsim apoi la d. Gomboşiu o preocupare permanentă pentru calitatea în sine a materiei sculpturale.

TACHE SOROCEANU

Hans Hermann: peisaj

Ioan Ispas: peisaj

Peer Merlöe: panteră

N. Brana. rugăciune

Hans Hermann: portret

Sirarpi Semizian: nud

Frederick G. Vosburgh

Munți și lacuri în Statul New-York

Odinioară, Indienii Iroquois ce căutau blăni de biber în munții din partea de miază-noapte a Statului New-York, de azi, găseau uneori câte un foc aproape stins și urme de picioare, îndreptate spre nord. O ceată de vânători din vreunul din triburile dușmane de Algoquiani din Canada, trecuse pe acolo.

Buzele Indienilor se strâmbau de dispreț și bătae de joc.

„Hatirontak", șopteau ei, „Hatirontak". („Mâncătorii de copaci").

Asta era o mare ocară, o pricină de războí. Fiindcă astfel trufașii Iroquois voiau să spună că acei tâlhari din pădurile dela miazănoapte își țineau zilele cu rădăcini și coaje de copaci, ca animalele flămânde— ceiace se va fi și întâmplat, în vremuri de foamete, când vânatul le ocolea săgețile.

Numele a rămas — dar nu numai pentru un biet trib de Piei Roșii. Oamenilor albi le-a plăcut sunetul lui ritmic și cu timpul ei au ajuns să zică așa întregului ținut, unde cetele rătăcitoare de „Hatirontak", sau Adirondak, se luptaseră pe vremuri cu Indienii Iroquois. Și așa au fost botezați munții Adirondak.

Astăzi, triburi palide se scurg din orașe spre acest ținut de brazi și mesteacăni, de munți cu vârfuri sgâriate de avalanșe și cu coaste împădurite, de lacuri limpezi și reci: aici sunt proviziile de aer proaspăt ale Statului New-York.

UNII DINTRE CEI MAI VECHI MUNȚI DEPE PĂMÂNT

Ca înălțime, munții Adirondak nu sunt grozavi. Mărețul Himalaia ar putea să-i huiduiască; tinerii Munți Stâncoși ar putea să zâmbească de statura lor pipernicită, iar Alpii și Anzii ar trebui să râdă cu hohot de ei.

Și totuși munții Adirondak se înălțau aici cu mult înainte de a se ivi pe pământ aceste șiruri mărețe. Stâncile lor străvechi de granit, cu zăcăminte de fier împrăștiate, datează din cea mai veche eră geologică ce se cunoaște, era Archeană: și odinioară ele erau niște insule, ce priveau la marea ce le scălda de jur împrejur. .

Pe atunci frunțile lor se înălțau cu mult mai sus. Timpul, împreună cu ghiața și apa, au ros culmile. Ghețarii, scobind văile și măcinând sfărâmăturile, au dat naștere la eleștee și lacuri — în total vreo mie cinci sute. Brazi veșnic verzi și alte soiuri de copaci învălue coastele, căci în această pătură subțire de pământ sărac, unde nu crește mai nimic altceva, copacilor le merge bine.

In acești codri deși răsună fluerul sturzului singuratic noaptea, căprioarele rătăcesc adeseori deacurmezișul drumurilor, și de pe țărmul pierdut în ceață al unui lac vine strigătul păsărilor sălbatice.

FABRICÂND „GÂZA-DIAVOLULUI"

Ajungând la poalele munților, dinspre sud-vest, am străbătut mănoasa vale Mohawk, care azi pare un tablou idilic în argint și verde, dar odinioară era scena unor atacuri sălbatice date de Indieni.

Aici am stat de vorbă cu călăuzele, dintre care unele sunt foarte bătrâne. Astfel Ghil Christy, un omuleț uscățiv, cu ochii albaștri palizi și pătrunzători, mi-a spus: „Da, domnule, am împlinit 83 de ani în Martie, anul trecut".

Cei mai mulți dintre acești pădurari bătrâni sunt observatori atenți ai Firei; dar unul care a știut să-și câștige bani de pe urma observațiilor sale, e O. C. Tuttle.

In odaia lui din dos a căsuței lui, clădită pe malul Lacului al treilea, acest om al codrilor, blajin și cu mustățile cărunte, fabrică singur momeli pe care le întrebuințează pescarii din lumea întreagă, mai cu seamă ciudata sa „gâza-dracului". L-am pus să-mi spună povestea.

Lângă malul unui râu el a văzut plutind într'o zi leșul unei căprioare, care părea că tremură necontenit. Se uită mai deaproape și văzu că, sub leș, apa mișuna de păstrăvi, care trăgeau fiecare de pielea căprioarei moarte. Prinzând vreo câți va păstrăvi și spintecându-i, a descoperit că pe dinăuntru erau plini de păr de căprioară.

Asta l-a pus pe gânduri. „Părul ăsta de căprioară are un gust sărat și de piatră acră, care le place peștilor; și de fapt ăsta-i gustul pe care-l au mai toate insectele".

Pe când încă își frământa capul cu asta, băgă de seamă un roi de cărăbuși mari, de care nu mai văzuse până atunci și nici n'a mai întâlnit după aceia. Dar cum atingeau fața lacului, apa începea să clocotească: peștii, la pândă, îi prindeau.

In seara aceia d. Tuttle făcu un cărăbuș — din părul unui cap de căprioară, ce-i împodobea peretele. Soția sa fu de părere că „gâza semăna a diavol", așa că el o poreclì „gâza dracului".

A doua zi se duse la pescuit și prinse 25 de păstrăvi — dintre care 24 fură prinși cu momeala „gâza dracului". Nici nu se înserau bine și pescarii făceau coadă să cumpere momelile cu un dolar bucata. Faima „gâzelor" se răspândi în lumea întreagă, pretutindeni unde se adună pescari cu undița, de apă dulce. De altfel mulți iubitori de pescuit vin în Adirondack, fiindcă statul înzestrează necontenit apele de acolo cu toate soiurile de păstrăvi.

PAZA BUNĂ...

Pe cincizeci de culmi presărate în cuprinsul șirului de munți, sunt rânduiți paznicii pădurilor Statului, care, înarmați cu hărți și telefoane, pândesc ivirea vreunui fum.

Deasupra lor, ca un șoim uriaș, fără odihnă, se rotește un avion al Statului, înzestrat cu un post de radio.

Când vine vestea că arde o pădure, după legile Statului New-York pădurarii au dreptul să înroleze pe orice om de care au nevoe, cu 25 de cenți pe oră. Acesta e socotit un caz de forță majoră, un fel de stare de asediu.

Numai cine a văzut un foc aprig într'o pădure, poate să-și dea seama de toată grozăvia lui: vâlvătaia roșie aleargă prin hățiș și sare din copac în copac, pini bătrâni de câte 250 de ani ard ca niște lumânări și se topesc într'o clipită, flacăra sălbatică, mistuitoare, înghite orice vietate, omoară peștii din râuri, pune pe fugă nebună toate sălbătăciunile, arzând de vii pe cele mai puțin iuți de picior, amenință orașele și lasă numai jale în urma ei; ba uneori secătuește chiar pământul cel mai mănos, pentru ani dearândul.

Din fericire, focuri mari n'au mai fost de mai bine de douăzeci de ani, fiindcă și tăetorii de lemne și călătorii s'au făcut mai prevăzători, și focurile sunt descoperite îndată ce isbucnesc. Pricina de căpetenie a focurilor e tot chibritul sau țigarea fumătorului nepăsător. La 28 Mai 1934, un șir lung de zile secetoase, „vreme de foc", și o scântee de cine știe unde — poate o țigare — au dat naștere focului din golful Pond, cel mai grozav incendiu în Adirondack, din ultimii zece ani. Pârjolul a nimicit 6500 de pogoane de pădure, până să isbutească o oaste întreagă de oameni și pompieri, cu tot felul de aparate, să-l birue.

MÂNA PENTRU CĂPRIOARELE FLĂMÂNDE

Animalele sălbatice sunt încă destul de numeroase în munții Adirondack, dar epoca benzinei le-a pricinuit necazuri noui. Lângă Forestport am stat de vorbă cu un vânător de vulpi și de alte animale cu blană, foarte modern, care își vizitează cursele — așezate pe o distanță de 50 de km. — cu automobilul.

Când am ajuns la Lacul al patrulea, așezat în șirul de munți Fulton, am văzut un avion mic roșu, așezat pe un ponton lat, pe apele golfului Vulturului. După un scurt popas pornea din nou, purtând alt musafir, doritor să vadă ținutul Adirondack din văzduh.

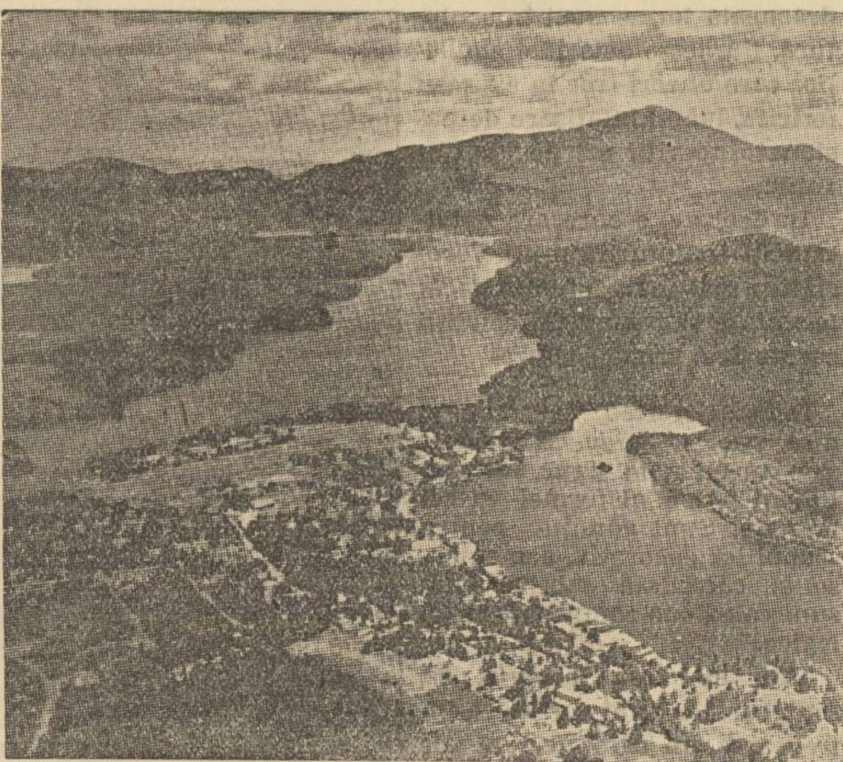
„In epoca vânatului e și mai multă lume", mi-a spus proprietarul hotelului. „Acum câțiva ani o călătorie în ținuturile sălbatice din jurul lacului Canada de Apus ținea mai multe zile, cu barca și pe jos. Acum pilotul avionului acesta te duce acolo în câteva minute, îți arată unde să vânezi și te aduce îndărăt cu căprioara împușcată; și pentru toate astea plătești doar 15 dolari.

In fiecare toamnă sunt împușcați vreo șase mii de țapi, și totuși căprioarele se înmulțesc mereu. Intr'o noapte de Iulie am văzut într'un sfert de ceas trei, dintre care una chiar în jurul hotelului, rătăcind printre automobilele oprite acolo.

Dar de cum încep să ruginească frunzele și să cadă, gingașele „cozi albe" se împuținează dintr'odată; ceva le spune că a venit timpul când începe jocul anual „de-a v'ați-ascunselea" cu moartea.

Uneori, în iernile grele, căprioarele secătuesc toate pășunile din jurul culcușurilor lor, și atunci multe mor de foame. Deaceia Statul a decretat „atunci să mănânce cozonac" — și a avut grije să li-l procure: o turtă groasă, (făcută din fasole soia măcinată foarte mare, și din melasă), fabricată după ce luni de zile s'a cercetat ce le place căprioarelor să mănânce.

Această „turtă pentru căprioare", în cutii de tinichea, e dusă în luminișuri, de pădurari, și atârnată de o buturugă, ca s'o poată linge căprioarele înfometate; și astfel multe vieți nevinovate sunt scăpate.

LACUL LINIȘTEI

URȘII SUNT BLÂNZI, DAR...

In cursul colindărilor mele prin munți, am auzit că un om fusese atacat de un urs negru, cu câteva săptămâni mai înainte, și că abea scăpase cu viață. Intâmplarea asta era atât de neobișnuită în ținutul acela, încât m'am abătut 60 de km. din cale, ca să vorbesc cu acel om, Frank Mang, din Dolgeville.

Mang, un tânăr înalt cu părul roșu, purta un papuc în piciorul stâng, cel strivit. Fu cuprins din nou de ațâțare, pe când își spunea povestea.

Impreună cu un prieten, Charley Cannon, erau la pescuit, când am văzut ursul în tufișuri, la vreo sută de metri de ei. Ursul adulmecă aerul, apoi de odată se năpusti spre ei. Fiecare începu să se cațere pe câte un copac și abea ajunseseră la crengile cele mai groase, când namila de 150 de kgr., se apucă să alerge în jurul copacilor lor, mormăind furioasă și scrâșnind din dinți.

Mang vârî mâna în buzunar ca să-și scoată aparatul de fotografiat și la această mișcare neașteptată ursul începu să se urce în copac. Era un copac mic, cu trunchiul neted, un mesteacăn; și de patru ori Mang isbuti să facă pe urs să alunece, odată cu o creangă, de trei ori dându-i peste bot. De două ori fiara își înfipse colții în piciorul lui, dar nu putu apuca nimic; și de fiecare dată începu din nou.

A cincea oară isbuti să ajungă la crengile cele mai de jos și se cățăra ca o maimuță, în timp ce Mang se urca nebunește tot mai sus, până când, vorba lui, „nu mai avea unde să se sus, decât în cer". Nu-și aduce aminte să fi deschis gura, dar Cannon, care privea cu ochii holbați din celălalt copac, spune că Mang scotea sunetele cele mai ciudate cu putință.

Sub povara ursului și a omului copăcelul se încovoià, până când vârfu-i aproape atingea pământul. La urmă se frânse. Mang sări la pământ și o luă la fugă, cu ursul doar la vreo câteva sărituri în urma lui. La fiecare săritură căuta să-l apuce, dar nu-l nimerea.

Innebunit, Mang sări de pe un mal de pământ povârnit și rămase acolo grămadă, la patru metri sub mal, așteptând să sară ursul pe el, dintr'o clipă într'alta. Dar când Cannon văzu că prietenul lui a dispărut, crezu că Mang s'a împiedecat și că o să fie sfâșiat de urs; și începu să țipe.

La sgomotul acesta ursul se întoarse și merse la copacul lui Cannon. Omul înghețá, nemișcat, iar ursul nu încercă să se sue. Mang mai avu putere să se urce în alt pom și, după un răstimp îndelungat, Cannon strigă că ursul a plecat.

„Mi se părea că singurul fel în care mă poate da jos cineva din copacul ăsta, e să mă împuște", zise Mang. Ursul îi mușcase rău piciorul.

Fiara trebue să fi fost de fapt o ursoaică, cu puii pe aproape; căci de obicei ursul negru din Adirondack își schimbă calea numaidecât, la cel mai slab miros de om.

PATRIA BIBERILOR

Biberii, ușor de prins în cușcă, pieriseră aproape cu desăvârșire din Adirondack, la începutul veacului. Atunci s'a dat drumul aici unor biberi aduși din Canada și din parcul național Yellowstone, și în aceste lanuri și râuri mărginite de plopi și de mesteacăni, micii lucrători îmblăniți s'au înmulțit repede.

De fapt se înmulțesc atât de iute, încât la fiecare doi-trei ani se aud plângeri împotriva pagubelor pricinuite de ei, prin clădirea digurilor și tăierea pomilor. Atunci Statul dă de știre că pentru un timp oarecare vânătoarea e liberă; mulți biberi sunt prinși și poporul lor trebue să înceapă din nou să se înmulțească.

Crescătoriile de animale cu blană sunt înfloritoare în Adirondack, unde clima rece face să crească firul lung și des. Intr'o crescătorie foarte modernă, lângă Lacul Liniștit, am văzut șase sute de animale voinice, fiecare în cotețul lui separat, înzestrat cu apă curgătoare.

Nesățiosul rozător, porcul ghimpos, atât de des întâlnit încât de multe ori e o adevărată pacoste, are totuși un rost însemnat: e aproape singurul animal pe care omul rătăcit în codri, și fără arme, îl poate ucide cu un ciomag, ca să aibă ce mânca.

SINGURĂTĂȚI LÂNGĂ NEW-YORK

Ținutul Adirondack e deosebit de bogat în păsări. O listă necompletă, alcătuită de cineva care a locuit toată vara lângă Big Moose Lake, alături de șirul de munți Fulton, cuprindea peste cincizeci de soiuri de păsări, printre care și sfiosul cântăreț, sturzul singuratec.

Eu însumi am văzut aproape tot atâtea neamuri de păsări, între altele vulturul pleșuv și stârcul mare albastru.

Pornind în sus de-alungul munților Fulton, am intrat în întinsul ținut Hamilton, cu o populație de 2 persoane pe chilometru pătrat. Congo belgian, în inima Africei, e aproape de cinci ori mai populat decât acest ținut fără orașe, din Statul New-York, stat socotit totuși atât de bogat în oameni.

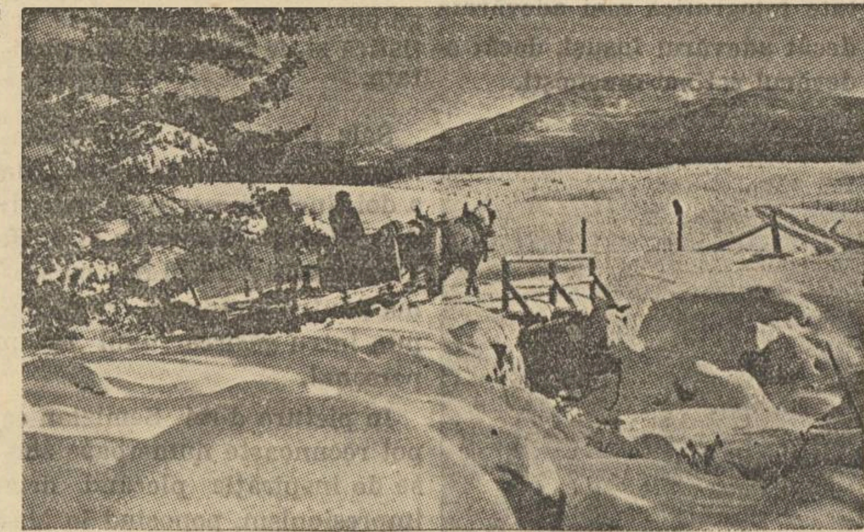
Dincolo de Iulet, drumul pătrunde într'o parte din Rezerva de păduri Adirondack, a Statului. A trebuit să se voteze un amendament al Constituției, ca să se poată construi acest drum, căci legea legilor cere ca aceste pământuri să rămână veșnic neatinse.

In satul Raguette Lake sute de case erau altă dată încărcate cu ghiața tăiată din munți, în fiecare iarnă, și trimise aiurea.

„Odinioară, ca să nu înghețe canalul noaptea, fusese tocmit un canadian francez foarte rustic, ca să mâne o plută încoace și încolo" povestea un locuitor.

„In fiecare noapte, înainte de a-și începe lucrul, cumpăra totdeauna două jumătăți de litru de rachiu — niciodată un litru într'o sticlă. Am aflat pe urmă dece.

„Punea una din sticlele de rachiu la un capăt al canalului, și pe cealaltă sticlă la celălalt cap. Trăgea o înghițitură dintr'o sticlă, apoi pornea cu pluta ca să dea o dușcă din cealaltă sticlă. Și așa o ducea toată noaptea. Vântul era rece și rachiul încălzește. Nu e de mirare că nu îngheța canalul niciodată."

IARNA IN ADIRONDACK

IN VIZITĂ LA UN PUSTNIC

Tot lângă lacul Raquette am auzit de un „pustnic" care trăia pe țărmul depărtat din celălalt capăt al lacului.

Privind la catifeaua neagră a nopții, în Adirondack, mă întrebam ce fel de om poate fi acela care să se hotărască să trăiască acolo, singur singurel, înconjurat de tăcere și de întunecime. A doua zi, într'o barcă cu motor sbârnâitor, m'am dus singur pe malul celălalt, ca să văd cu ochii mei.

Codrii, tot atât de sălbateci și de neatinși ca pe vremea Pieilor Roșii, se coborau chiar până la malul apei. Bușteni cojiți cu înfățișare ciudată, zăceau ici colo în apă, ca niște oase înălbite. A trebuit să mă uit cu multă luare aminte, până să descopăr un cort mititel, verde printre copaci.

Pe țărm am dat peste un gen nou de pustnic. Nu era un moșneag cu barba albă, lungă, și cu ochii întunecați, de misantrop, ci un tânăr zâmbitor, cu fața rasă proaspăt, arsă de soare, și încununată de o claie de păr bălai și creț. Nu era prea înalt, dar nemaipomenit de voinic. Acum trei ani, mi-a povestit el, era un copilandru numai piele și oase, într'o fabrică. Ii plăcea natura, dar ca lucrător nu prea avea prilejul s'o vadă. Așa că la 21 de ani a luat o hartă și a căutat ținutul cu cele mai multe lacuri și cele mai puține orașe. Creionul i s'a oprit la lacul Raquette.

Nu fusese niciodată acolo, dar i se păru locul nimerit. A pornit cu cortul și cu bărcuța și a ajuns acolo. De atunci a rămas acolo tot timpul, locuind într'un cort vara, într'o colibă iarna — vânând, pescuind, prinzând animale în cursă și călăuzind pe călători. Nu e mizantrop — ci mulțumit cu propria-i tovărășie timp de săptămâni dearândul.

Mândria cu care vorbea pustnicul de locul său e îndreptățită, fiindcă nicăeri munții nu s'au împerechiat cu apele într'o îmbinare mai nimerită. Golfurile curioase vizitează munții împăduriți; lungi peninsule, argintate de mesteacăni, mângâie lacul, a cărui pânză e împodobită de insule cu pini ca niște clopotnițe. Și lacul Raquette și vecinul său, lacul Muntelui Albastru sunt priveliștile cele mai atrăgătoare pentru ochi, din întreg ținutul Adirondack.

LACUL SARANAC, DĂTĂTORUL DE VIAȚĂ

Satul Saranac Lake e astăzi o mică și harnică metropolă. Dar închipuirea cheamă din trecut priveliștea unui biet cătun de munte sărăcăcios — câteva case ale călăuzelor și o dugheană, pe lângă care tropăe Kitty, iapa doctorului Trudean.

In trăsurică șade neobositul Trudean, care, cu căciula de blană înfundată peste urechi și cu o expresie vioaie pe fața-i mustăcioasă, merge să viziteze un bolnav, sau se întoarce să caute în laborator noi munițiì pentru lupta cu dușmanul ce roade plămânii oamenilor.

Povestea s'a început în 1873, când o călăuză duse pe brațe trupul plăpând al lui Edward L. Trudean, pe scări până la al doilea cat al pavilionului de vânătoare al lui Paul Smith, și îl așeză pe un pat, spunând: „Ei, doctore, nu cântărești mai mult decât o piele uscată de miel".

Medicul de 24 de ani, care tocmai își începuse o carieră plină de făgădueli, la New-York, se îmbolnăvise de tuberculoză — privită pe atunci ca o condamnare la moarte. Veni în Adirondack numai din întâmplare și clima îl ajută să trăiască ani mulți și îndelungați, și să fie unul din cei mai de seamă luptători împotriva grozavei boli.

Monumente trainice în amintirea iubitului doctor sunt Sanatoriul Trudean, Laboratorul Trudean și Școala de tuberculoză Trudean, care își trimit rezultatele în lumea întreagă.

La marginea satului se află o căsuță albă, în care un tânăr înalt și nespus de slab petrecu iarna 1887-8, fumând nenumărate țigări, ghemuindu-se lângă sobă ca să se încălzească, stând mare parte din timp în pat, șubred dar nepotolit, și acoperind plapoma și podeaua cu foi de hârtii mâsgălite.

Azi, în șir neîntrerupt, oamenii vin aici în pelerinaj — copii și oameni mari, cari au simțit farmecul povestitorului *Comoarei din insulă*. Căci tânărul cu haină de catifea era nemuritorul Robert Louis Stevenson.

In această „casă cât o cutie de pălării, bătută de vânturi", poetul chinuit de tuberculoză, aflat acolo în căutarea sănătății, a creat unele din cele mai frumoase opere ale sale, căci clima îi făcea bine — de și el nu s'a putut niciodată obișnui cu adevărat cu gerul aspru al iernii din Adirondack și curând a plecat în Mările de sud, unde a și murit.

Am plecat spre miazăzi, în timp ce munții Adirondack se topeau în albastrul cerului de vară. Dar mai toți cei pe care îi întâlneam mergeau în direcția opusă. In fața lor se înălțau munții, uriași răcoroși și primitori, căci în fiecare an mulțimea obosiților sosește dela oraș, să caute viață nouă pe tărâmurile unde vânau odinioară „Mâncătorii de copaci".

Din englezește de M.

In amintirea...

Filosofii și savații nu lasă amintiri vii și pasionante ca romancierii și poeții... Știința înaintează încet, acumulând descoperirile, invențiile, hipotezele, sintetizând cuceririle sale în formule din ce în ce mai coprinzătoare, mai vaste și mai îndrăznețe. Filosofii lucrează pe un plan intermediar între știință și cunoștința intuitică. Artiștii singuri pătrund dintr'odată în inima lucrurilor și ne restituesc esența lor adevărată. Și unii și alții însă se leagă și se încheagă în armonia finală căci rolul tuturor este acelaș: înălțarea și înobilarea omului. Opoziția dintre Știință, Filosofie și Artă este numai în ceia ce privește natura lor ca mijloace de cunoștință. De aceia nu trebuie să ne indignăm că aniversarea veacului al patrulea de la nașterea lui Montaigne a trecut aproape neobservată și nici să ne impresionăm de indiferența cu care e tratată împlinirea a două sute cincizeci de ani dela nașterea lui Montesquieu, care va cădea în curând în curgerea vremei. La filosofi, ceiace trage la cântar este ideologia și nu persoana. In ceiace privește pe Montesquieu ar fi totuși o prea mare nedreptate să fie dat uitării tocmai în vremea când se va sărbători o sută cincezeci de ani de la Revoluția Franceză, căci el a fost precursorul ei cu un veac mai înainte, căci s'a născut în 1689. Cu prilejul acesta însă se va pune în vânzare archivele castelului La Brède și faptul acesta va avea un răsunet care va da mai multă strălucire acestei aniversări decât orice fel de altă sărbătorire. Esențialul archivelor Castelului dela Brède îl constituie manuscrisul operei „L'Esprit des Lois" cu toate dosarele care-l întovărășesc: studii pregătitoare, planuri, schițe, note și toate scrisorile elitei europene după publicarea acestei capod'opere și care arată răsunetul formidabil pe care l-a avut „L'Esprit des Lois" în întreaga Europă.

Amintirea Katherinei Mansfield stârnește mereu regretul și înduioșarea lumii, căci prietenii și admiratorii ei țin să sărbătorească data când această fermecătoare ființă ar fi împlinit 50 de ani, dacă nu murea atât de tânără în 1932, când abia împlinise 35.

Printr'o coincidență mișcătoare soțul ei se va călugări chiar în clipa în care prietenii și admiratorii soției sale vor da dovada pioasei și statornicii lor amintiri.

In seria aniversărilor va fi și așezarea bustului lui Rollinat, turnat în bronz de Georges Lorin, în squarul Chateauroux. Nici un omagiu nu ar fi fost mai pe placul lui Rollint decât acesta. După el a trăit o viață pașnică decădere, Rollinat s'a retras în provincia sa, trăind după anotimp la vânat, la pescuit sau îndelungate, ceiace nu-l împiedică să lucreze. De două sau trei ori pe an, poetul muzicant venea la Paris pentru a aduce poemele și partițiunile sale la casele de editură.

Intâlnind pe Paul Bourget, care se arătase îmgrozit de mizeria murdară a hotelurilor în care adăpostea, îi zise:

— „M'ai mustrat pentrucă duceam viața unui personagiu de al lui Edgard Poe. Ei bine! ți-am urmat sfatul și azi trăesc ca un personagiu al lui Virgiliu.

De ce nu vii să trăești ca mine și alături cu mine?"

IN CURÂND VA APĂREA:

ALTE STUDII ȘI PORTRETE

ale incisivului scriitor și polemist

ST. ANTIM

Y. B. YEATS

FUNIA ÎMPLETITĂ

In româneşte de M. SĂVEANU

Hanrahan, mergea pe drumurile care învecinează Kinvara, la căderea nopţii. Deodată auzi sunetul unei vioare ce se auzea dintr'o casă ascunsă puţin îndărătul drumului. Luă strâmtul drum ce ducea într'acolo căci aşa era obiceiul lui de a nu trece niciodată de locul unde a auzit ecoul muzicii, a dansurilor sau a petrecerilor fără a intra; niciodată nu se întreba pentru ce se întorcea.

Stăpânul casei sta în picioare pe pridvor şi îi strigă:

— Fii binevenit Hanrahan; de atâta timp n'ai mai trecut pe aici că am început să te uităm.

Dar silueta stăpânei casei se încadră la rândul ei în uşă în timp ce murmura bărbatului:

— După părerea mea ar fi mai bine să nu intre aici astăseară căci reputaţia lui nu e prea strălucită în cler nici, de altfel, pe lângă femeile ce se respectă. Cu atât mai mult că nu m'ar mira să fi băut înainte de a veni să ne viziteze.

Dar bărbatul replică:

— Nu voi închide niciodată uşa în faţa lui Hanrahan, poetul între poeţi, mai ales când vine nesilit.

Înăuntru era reuniunea tuturor vecinilor. Printre ei un mare număr păstrau o amintire personală a lui Hanrahan iar unii, de prin fundul sălii, nu-l cunoşteau decât din auzite. Imediat se ridicară în vârful picioarelor pentru a-l putea examina în carne şi oase. Unul din ei chiar strigă:

— Nu este vestitul Hanrahan, vechiul învăţător destituit?

Dar mama imprudentului îi închise gura cu mâna rugându-l să stea liniştit şi să nu mai spună astfel de lucruri.

— Hanrahan se înfurie uşor. Dacă un singur cuvânt asupra chestiei acesteia ajunge la urechea lui nenorocire aceluia ce pune cea mai mică întrebare asupra chestiunii.

In acest moment unul îl interpelă pe Hanrahan rugându-l să cânte.

Dar stăpânul casei se opuse imediat acestui proect prematur spunând că momentul e rău ales pentru a-i cere un cântec când nici nu avusese timp să răsufle: acestea spunând îi turnă un pahar de whisky.

Hanrahan mulţumi, toastă în sănătatea gazdei sale şi bău dintr'o sorbitură conţinutul. Din nou muzicantul luase în mână vioara pentru a executa un nou dans iar stăpânul casei întorcându-se către tineri le spuse că vor vedea pentru prima dată ce înseamnă a dansa când îl vor vedea dansând pe Hanrahan: asemenea lui n'a existat încă nimeni.

Dar Hanrahan refuză să danseze. Işi devotase paşii unei misiuni mai importante rătăcind în cele cinci provincii ale Irlandei. La auzul acestei frumoase declaraţii apăru deodată în deschizătura uşii Oana, fata din casă, cu un braţ de lemn de Connemara pentru foc. Aruncă braţul de lemne în mijlocul focului: O flacără mare izbucni iluminând tânăra fată surâzătoare şi fermecătoare. Imediat doi sau trei tineri săriră şi o invitară la dans.

Hanrahan lovi podeaua cu piciorul şi înlăturând pe ceilalţi pretendenţi, motivând că numai el trebue să danseze cu dreptul drumului lung ce l-a parcurs până la ea.

S'ar fi crezut că a spus câteva cuvinte la urechile Ooanei căci ea, fără un cuvânt, veni, spre el şi-şi oferi braţele în timp ce o uşoară roşeaţă îi colora obrajii.

Imediat se ridicară alte perechi. Hanrahan îşi aruncă din întâmplare o privire spre picioare pentru a constata starea vrednică de milă a pantofilor ce lăsau să se vadă printre găuri nişte ciorapi murdari de noroi. Declară înfuriat că parchetul e imposibil, muzica proastă. In concluzie se duse să se aşeze într'un colţ întunecat nu departe de cămin. In timp ce executa această retragere tânăra fată îl imită şi se aşeză lângă el.

Dansul continua mereu şi când acesta sfârşi fu rândul altuia cerut cu exclamaţii şi în acel timp nimeni nu se sinchisea de Oana şi Hanrahan cel Roşu, ascunşi în colţul lor.

Totuşi mama lasă să se observe puţină plictiseală: chemă pe Oana ca să-i ceară s'o ajute să pue masa în sufragerie. Insă Oana care până acum n'a refuzat niciodată se mulţumi să-i răspundă că o va urma peste puţin dar nu imediat. Căci era numai urechi la cele ce-i povestea acum poetul. Plictiseala mamei crescu şi se apropie de pereche sub pretextul de a da la o parte cenuşa şi de a înviora flăcările. Vroia să audă ce-i spune poetul fiicei sale.

Il auzi cum vorbea în acest moment de Deirdre cu mâinile albe şi arăta cum a trimis la moarte pe fiul lui Ushnah şi cum focul buzelor sale ardeau mai puţin ca purpura sângelui fiilor de regi ce s'au topit pentru ea şi iubirea ei. Şi niciodată durerea nu s'a şters din amintirea bărbaţilor. Povestea că poate în amintirea ei plâng florile pe marginea bălţilor aşa de triste în urechea poeţilor ca şi plângerile unui tânăr lângă un prieten mort. Iar memoria acestei eroine va dispare în spiritul tuturora dacă nu se vor găsi poeţi ca să-i celebreze frumuseţea în cânturi.

Despre ce vorbi apoi ea nu înţelese prea bine. I se părea că avea sunetul poeziei deşi n'avea ritm. Iată, ce i se părea că-i spune fetei: soarele şi luna sunt bărbatul şi femeia, e viaţa mea şi a ta. Călătoresc fără odihnă printre spaţiile cerului ca şi cum D-zeu i-a adunat sub marele acoperiş albastru ca să se iubească unul pe celălalt. El a creat propria-ţi viaţă şi a mea înaintea începerii lumii, sus şi jos pentrucă suntem cei doi supremi dansatori ce se ridică şi coboară în ritmul dansului pe pământul hambarului ceresc, uşori şi plini de nostalgie în timp ce celelalte perechi, distruse de oboseală, zac leşinate lângă zid.

Bătrâna doamnă se întoarse atunci şi se duse lângă bărbatu-său ce juca cărţi într'un colţ. El refuză însă să-i dea cea mai mică atenţie. Se agăţa atunci de soţia unuia din vecini şi îi spuse: „Nu există mijloc să-i separ". Fără a mai aştepta răspunsul se adresă unui grup de tineri ce păreau cufundaţi într'o conversaţie adâncă.

— La ce sunteţi buni dacă nu sunteţi în stare să obţineţi dela cea mai frumoasă fată, favoarea să dansaţi cu ea.

— Duce-ţi-vă cu toţii, adăugă ea se va vedea dacă nu veţi reuşi s'o smulgeţi poveştilor poetului.

Oana însă nu voi să audă nimic de niciunul şi se mulţumi să-i concedieze printr'un simplu gest al mâinii. Atunci se întoarseră spre Hanrahan însuşi: cel mai bun lucru ce-l putea face e să danseze el însuşi cu fata: pentru că refuzase pe toţi trebuia să facă unuia din ei această onoare. Când Hanrahan auzi despre ce e vorba replică:

— Dacă e aşa voi dansa cu ea. Nimeni nu trebue să danseze cu ea afară de mine.

Se ridică în acelaş timp cu ea şi îi întinse mâna. Câţiva tineri se simţeau ofensaţi şi unii începură să-şi bată joc de vestmintele-i noroioase şi de pantofii scâlciaţi.

Nu le dădu atenţie ca şi Oana de altfel. Se priveau drept în ochi ca şi cum lumea întreagă se sfârşea cu ei. O a doua pereche de amorezaţi, care până atunci stătuse nu departe, se ridică în acelaş timp, se înlănţui şi începu să danseze.

Dar Hanrahan le întoarse spatele foarte mâniat şi în loc de a dansa începu să cânte. Şi în timp ce cânta ţinea mâna Oanei în a sa şi vocea-i devenea mai gravă şi batjocurile tinerilor li se stinseră pe buze, vioara tăcu şi nu se mai auzi nimic decât vocea lui Hanrahan asemănătoare orgelor uriaşe. Şi ceeace cânta era un cântec ce-l auzise sau îl inventase într'o zi în timpul vagabondajului său prin Slieve Echtge şi cuvintele, dacă e posibil să le dăm în româneşte, sunau cam aşa:

O vechi degete osoase ale morţii
Nu ne vei găsi niciodată aci
In înalta şi sfânta patrie
Unde ramurile sunt încărcate de flori şi de fructe
In tot timpul anului
Unde cursul râurilor duc
Valuri blonde, valuri brune
Un bătrân cântă din cimpoi
Intr'o pădure de aur şi de argint
Regine cu ochi albaştri şi limpezi ca ghiaţa
Dansează în jur.

In timp ce cânta astfel Oana se apropie din ce în ce mai mult de el, obrajii i se împurpurară şi ochii înainte albaştrii ca cerul au devenit cenuşii, plini de lacrimi. Văzând-o astfel era sigur pentru ori cine că era gata să-l urmeze pe Hanrahan oriunde dela Nord la Sud, dela Răsăritul la Apusul lumii. Un tânăr rupse extazul:

— Care este această ţară pe care o slăveşte în cântece? Gândeşte-te bine Oana drumul este lung, foarte lung, pentru a ajunge la acea ţară.

Un altul întrerupse:

— Nu în ţara eternei tinereţi te vei duce dacă vei urma pe Hanrahan ci, vai, în noroiu.

Atunci Oana fixă cu privirea-i pe Hanrahan ca şi cum dorinţa unei întrebări îi ardea buzele. El îi luă mâna într'a sa şi o ridică spre cer.

— Această patrie e foarte aproape de noi. Poţi s'o descoperi pretutindeni în vârful deşert al colinelor ca şi îndărătul nostru; tot aşa şi în inima pădurii viitoare.

Atunci el strigă sus şi tare:

— In inima pădurii, o moarte, tu nu ne vei găsi niciodată în inima pădurii. Şi acum vrei să vii cu mine, Oana? In timp ce se exprimau cele două bătrâne deschiseră uşa şi se strecurară afară iar mama Oanei plângea gemând:

— Mi-a vrăjit pe mica-mi Oana. Face să apese asupra ei o vrajă. De ce nu chemăm pe cineva în ajutorul nostru pentru a-l alunga din acest cămin?

— Asta nu se poate, replică cealaltă bătrână căci Hanrahan e un poet din Gael şi o ştii prea bine cine alungă din căminul său un poet din Gaël riscă să apese asupra lui un blestem ce-i va usca grâul în câmpie, îi va seca laptele la vaci şi acest blestem va fi suspendat deasupra capului lui timp de şapte ani.

— Dumnezeu să ne ajute, zise mama, dar cum am putut să-l las să intre aici cunoscând reputaţia lui proastă?

— Sigur n'ar fi fost rău dacă l-aţi fi rugat să-şi continuie drumul înainte de a intra, dar ar fi primejdios şi blestem dacă aţi voi să-l constrângeţi să iasă cu forţa. Dar ascultă-mă bine: urmează planul meu. Pretind că-l voi hotărî să iasă afară din proprie voinţă fără ca cineva să exercite asupra lui vreo constrângere.

Câteva minute mai târziu cele două femei fură înapoi fiecare din ele ducând un mănunchiu de fân în şorţ.

In acest moment Hanrahan îşi întrerupse cântecul. Vorbea Oana repede şi uşor şi iată ce-i spunea:

„Casa e strâmtă şi lumea e vastă dar nu există pe lume o fiinţă într'adevăr îndrăgostită care are teamă de noapte sau auroră, de soare sau de stele, de umbrele serii sau de orice aparenţă terestră".

— Hanrahan, îl întrerupse mama Oanei bătându-l pe umeri, vrei să mă ajuţi puţin?

— Fă asta, Hanrahan, adăugă bătrâna vecină, ajută-ne să împletim această funie de fân, tu care eşti atât de îndemânatic căci vântul aruncă jos şi împrăştie vârful clăiei noastre de fân.

— Sigur că nu doresc decât să vă ajut, spuse el simplu.

In acelaş timp luă în mână micul baston ce serveşte la împletit funia. Şi mama începu să-i dea fân pe măsură ce împletea grăbindu-l pentru a fi libere cât mai repede posibil.

Bătrânele se încăpăţânau să vorbească şi să-i dea fân. Il încurajau spunându-i că împleteşte o funie minunată, mai bine decât cel mai priceput dintre vecini, mai bună decât ar fi văzut ele vreodată pe lume. Hanrahan văzu cu Oana era nerăbdătoare aşteptându-l şi începu să împletească cât mai repede posibil, cu capul în sus, tot mândrindu-se cu agilitatea mânilor, cu vechea-i experienţă strânsă în cap şi cu rezistenţa braţelor.

Şi tot lăudându-se mergea deandaratele tot împletind funia aşa încât atinse pragul uşii gazdei deschisă îndărătul lui. Fără a se gândi mai departe trecu pragul şi se găsi deodată afară, pe drumul cel mare.

Deabea făcuse acest pas că mama îl împinse pe el şi funia-i de fân, apoi închise atent uşa cu două canate şi puse zăvorul.

Fericită de isprava sa mama izbucni în râs şi vecinii, făcând cor, o felicitară tare. Totuşi auzeau pe Hanrahan bătând în uşă şi aruncând cele mai grozave blesteme dindărătul ei. Şi mama deabea avu timpul de a da la o parte mâna Oanei gata să deschidă zăvorul. Imediat făcu semn muzicantului care începu un vals şi unul dintre tineri apucă de talie pe fata gazdei şi o duse în vârtejul dansului. Şi când dansul sfârşi şi vioara tăcu, nici un sgomot nu se mai auzi. O mare tăcere cuprinse toate lucrurile şi şoseaua fu din nou tăcută şi liniştită ca înainte. Cât despre Hanrahan, când înţelese bine că era definitiv dat afară şi că nu mai era pentru el nici un cămin, nici adăpost, nici pahar de alcool, nici urechea unei tinere fete care să-l audă atunci, în noapte, furia şi curajul îl părăsiră.

Şi merse până la locul unde valurile vin să bată malurile.

Se aşeză pe o piatră mare şi începu să cânte balansându-şi mâna cum avea obiceiul să facă ca să-şi dea curaj.

Nu se ştie exact dacă în acest moment sau în altul a compus cântecul numit încă şi azi: **Impletitura de paie** ale cărui prime versuri sunt:

Intâlnirea sinistră a unui cadavru de pisică
Mă împinse spre acest nenoroc.

Deoarece cânta de mult bruma şi umbrele nocturne se strânseră de comun acord împrejurul lui ridicându-se din mare sau scoborând din cer.

I se păru deodată că una din aceste umbre este acea a reginei ce o surprinsese dormind la Slieve Echtge. Dar acum, ea nu mai dormea; îşi bătea joc de el şi-l arăta cu degetul acelora ce-o urmau.

Era slab, slab, n'avea curaj.

Simţea încă în mâini nodurile împletiturii şi continua să împletească; dar i se părea în vis, că funia s'a transformat într'un imens şarpe ce iese din Ocean şi care se'mpletea în jurul lui, îl strângea din ce în ce mai tare şi devenea din ce în ce mai mare până la a cuprinde pământul şi cerurile, iar stelele nu erau decât nişte rubine ce străluceau pe solzi-i. Apoi Hanrahan se simţi deodată liberat de strânsura şarpelui: îşi continuă drumul tremurând şi clătinându-se până la extrema limită a valurilor iar umbrele cenuşii sburau ici şi colo în jurul lui.

Şi iată ce spuneau:

„Mi-e tare milă de el că refuză să asculte chemarea fetelor de pe colina fantomă căci nu va găsi primire nici ascultare în iubirea fetelor pământului până la sfârşitul vieţii şi timpului şi răceala mormântului domneşte acum în inima lui pentru totdeauna. Dacă moare e pentrucă aşa a hotărît. Lăsaţi-l să moară, lăsaţi-l să doarmă, lăsaţi-l să moară".

In sala unei bibioteci publice

Oridecâteori pronunţ cuvântul „sală" mi se deşteaptă în amintire o sumă de imagini plăcute şi neplăcute ce formează o anumită atmosferă înlăuntrul conştiinţei mele. Mă gândesc de pildă la atâtea soiuri de „săli": „sala de aşteptare", „sala din şcoală", „sala de operaţii", „sala de dans" etc., etc. Dar aici nu e vorba de niciuna din aceste încăperi. Deşi se asociază, evident, în mintea mea cu ideea unei colectivităţi sociale, sala de lectură este însă pentru mine ceva izolat de societatea tumultoasă şi cotidiană şi-mi aparţine parcă numai mie nu şi altora. Noţiunea de „sală de bibliotecă" a devenit o necesitate subiectivă, ca şi aceea de „masă de lucru" sau „condeiu propriu, „haină proprie" — ceva ce ţine de gospodăria mea personală.

...Dar în sala bibliotecii publice în care mă aflu în fiecare dimineaţă se întâmplă să depăşesc aceste graniţe fixe eului meu; şi în loc să mă mărginesc la lumea descoperită în cărţi şi altoită apoi pe trunchiul experienţei mele culturale, mă simt determinat să evadez, să rup carapacea îndatoririlor ce îmi impun şi să privesc în jurul meu, la lumea vie, reală, ce mă înconjoară... Descopăr astfel, printr'o simplă privire, şi fără a rupe mătasea delicată şi sobră a tăcerii cu care se îmbracă distinsa colectivitate cititoare, o întreagă serie de fapte mici şi ascunse, de realităţi vii şi impresionante. Ici o privire mai încruntată ce se aruncă par'că nerăbdătoare asupra paginilor şi dînd să cuprindă rândurile dintr'odată... (Mă simt evident cam ruşinat de indiscreţia mea care ar putea fi considerată chiar un fel de atentat la liniştea lectorului din preajma mea; dar simt un fel de voluptate de a sonda un câmp sufletesc ce mi-e dat prin ...contiguitate, — fără să se ofere dela sine!) Mai observ apoi o cititoare tânără, plină de graţii, cu ochişori albaştri şi bluză roşie răsfoind repede un volum gros şi agitându-se cu nervozitate... La ce s'o fi gândind?

(Cunosc o tânără studentă care nu vine din principiu la bibliotecă; motivul este că se simte prea „incomodată"....) In apropierea mea şade o dudue ce-şi prepară probabil examenele aici, la bibliotecă; o harnică albină: scrie repede, umple pagini multe, întoarce instantaneu foile... Oare şi ideile i se succed tot aşa repede?... Pana ei alunecă ca o locomotivă pe şinele de fier... Mă uit la dânsa: e înaltă, sveltă, sportivă, de talie îngustă. Din când în când îşi trece mâna pe buclele din spate estetic aranjate... Mă ispiteşte să o întreb: „de ce te canoneşti atâta?" Căci din fiinţa ei se degaja continuu atâta vitalitate, atâta sete de viaţă, încât mi-e milă par'că de această făptură ce se trudeşte pentru o vană ambiţie de a avea un titlu academic. „Nu, scumpă prietenă, nu trebue să te lupţi cu izvoarele culturii; ele se sorb, sau nu!... Vine un timp când eşti determinat să le sorbi... Dar atunci nu mai e vorbă de constrângere, ci de o spontaneitate sănătoasă!... Iartă-mă pentru aceste mustrări — dar ştiu că la capătul acestei penibile corvoade şi a acestor inutile sforţări, va începe aceia pretenţioasă încredere în sine; şi tinereţea ta frumoasă şi graţiile simpatice vor pierde din farmecul lor de îndată ce te vei proclama cu un van orgoliu: „sunt intelectuală!"... Sunt sigur, aerul acesta de „doctă" te va stingheri în naturaleţa şi prospeţimea gesturilor tale atât de copilăreşti şi de fermecătoare"... Mă opresc cu aceste observaţii nerostite. Simt că geniul poeţilor, gânditorilor, filosofilor, adăpostit de pereţii încăperii acesteia îmi dă oarecum dreptate...

...E ora 11. Garda Palatului se schimbă. O muzică virilă şi ademenitoare pătrunde prin ferestrele largi şi deschise ale Bibliotecii... Melodia de marş are ceva grandios şi eroic. Iţi vine să baţi tactul cu piciorul, să măsori cadenţa cu degetele.... Fetele în special nu mai pot citi... Privirile lor naive şi curioase se îndreaptă către locul de unde vine muzica militară... Şi mie par'că a început să-mi bată inima... N'am putut niciodată să rezist acestei vrăji care este muzica, de orice fel ar fi ea. Acuma ea îmi pare cu un nimb nou: vesteşte par'că nu ştiu ce glorie, nu ştiu ce triumf al meu; sfera realului.

Iată însă că a dispărut şi melodia eroică ce a însufleţit colectivitatea noastră, înţepenită până acum, insensibilă la realitatea din jur. Din nou capetele se pleacă deasupra cărţilor, ca nişte animale sub un jug... Şi fetele, nemulţumite par'că, încep din nou să scrie, să scrie repede... Tictacul ceasornicului e singura muzică ce ne mai acompaniază truda noastră zilnică... Dar e bine aşa: dispărând, melodia pare-se că ne-a dovedit cât e de scumpă, cât e de indispensabilă, căci ne aduce ecourile vieţii, căci ne strigă imperativele de alt soiu, legate de contingent şi efemer... Şi aşa câteva ore petrecute în sala de lectură a Bibliotecii publice te înalţă în sfere eterne şi te redă apoi reconfortat vieţii de toate zilele...

I. BUNESCU

Diploma Medaliei de aur acordată instituţiei „Adevĕrul" pentru lucrări de artă.

CITIŢI
IN NUMĂRUL VIITOR
SCANDAL
IN LUMEA BUNĂ
de TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE
UN FRAGMENT DIN ROMANUL CU ACELAŞ NUME CE VA APARE *IN CURÂND*

ZIARELE AMERICANE SE OCUPĂ DE ŢIGANII ROMÂNI

Revista Pan, care se tipăreşte în limba portugheză şi apare în **Estados Unidas do Brasil**, adică în America de Sud, publică un reportaj sub titlul: **„Mai există sclavi în România" — Fete de vânzare. — Rolul jucat de un ziarist la o asemenea vânzare".**

Articolul este semnat de colaboratorul nostru, d. **Alex. F. Mihail.** Credem că va interesa pe cititori traducerea paginilor, pe cari le-au citit antipozii despre „poporul enigmatic", care trăeşte în România.

Micul studiu a fost însoţit de numeroase fotografii, dintre cari reproducem şi noi câteva.

GARA DE EST DIN BUCUREŞTI

Zilele trecute era mare hărmălae în piaţa gării de Est. Vreo cincisprezece ţigani nomazi, unii tineri, alţii mai bătrâni, cu plete şi bărbi mari, câteva ţigănci svăpăiate — grup în jurul căruia roiau un număr de danci aproape goi, — se agitau, mutându-se din loc în loc, când pe treptele gării, când lângă peluza din mijlocul pieţii. Vorbeau cu febrilitate, cu gesturi deşănţate, strigând şi certându-se, când în ţigăneşte, când în româneşte.

In cele din urmă, câţiva se înfăţişară la comisariatul gării. Vorbeau toţi deodată, încercând să explice despre ce este vorba.

— „Nu înţeleg nimic" — spuse comisarul plictisit, care la început îi ascultase cu oarecare bunăvoinţă. — „Faceţi un act... Găsiţi pe cineva să vi-l scrie şi veniţi la mine cu o petiţie...".

Ţiganii, încântaţi de rezultatul intervenţiei lor, se adresară mai multor surtucari, de pe peron. Dar nimeni nu le pricepea păsul.

— Hai să vă scriu eu... — le spusei, bănuind că e vorba de ceva care ar putea interesa pe ziarist.

Lăeţii primiră cu mulţumiri entuziaste şi binecuvântări ţigăneşti, oferta mea spontană. Cu mare sgomot intrarăm, cu toţii, într'o cârciumă.

„MI-AM VANDUT PE SORU-MEA..."

— Uite, ce e, boerule... Matale scrie o declaraţie aşa... — îmi spuse un ţigan simpatic, în vârstă ca de 30 ani, cu trăsături regulate, plete buclate până peste umeri, o barbă cârlionţată neagră ca pana corbului şi un costum pitoresc de ţigan nomad.

„Eu, subsemnatul, Gheorghe Ştefan Avram, declar că am vândut pe soru-mea, Savina, pentru suma de 5000 lei...".

Surprins de cele auzite, m'am oprit din scris. Incercai să explic „romului" că legile ţării noastre nu îngădue vânzarea unui om şi că — chiar dacă aş aşterne aşa ceva pe hârtie — învoiala între părţi nu are nici o valoare nefiind recunoscută de nici o autoritate oficială.

— Apoi fata se mărită... — spuse ţiganul.

— Si d-ta o vinzi — îl iscodii.

— Nu. Eu vreau să-i împac. (In urmă aflai că ţiganul cel chipeş, care-mi dicta declaraţia, era „vătaful" şatrei).

— Dar cine vinde fata? — întrebai.

— Noi suntem cu sălaşul aci, în dosul gării Obor — mă lămuri vătaful. Fata o vinde Gheorghe Ştefan Avram, care face parte din alt sălaş dela Bariera Vergului...

— Şi cine o cumpără?

— Eu, Ilie Mihai! — răspunse un moş bătrân, cu barba albă.

— D-ta eşti ginerele? — exclamai mirat.

Ţiganul începu să râdă, lăsând să se vadă un şir de dinţi albi şi întregi, cu toată vârsta lui înaintată.

— Nu, boerule. Cumpăr o mireasă pentru băiatul meu, Gogu Stănescu.

— Dar nu înţeleg ce drept are să o vândă frate-său...

— Apoi tatăl Savinei e mort. Şi de aia o vinde frat-su, mai mare.

— Bine, omule — obiectai cu încăpăţânare — dar nu se poate face un act de vânzare a unui om. Pe meleagurile astea nu mai sunt robi. In România, nimeni n'are dreptul să vândă pe un semen al său.

— De ce te miri matale aşa? — mă întrerupse „vătaful". La boeri se cumpără ginerele. La noi e de vânzare mireasa... E mai drept aşa, căci se plătesc cheltuelile, ce a avut tatăl fetei cu creşterea ei: mâncare, haine...

— Apoi să vă fac un act aşa... fără să pomenesc de vânzare..., ca să se potrivească şi cu ceeace spun legile... şi cu despăgubirea, la care crede că are drept fratele.

— Şi mai scrie matale acolo că **„dacă fuge Savina dela Gogu Stănescu, eu Gh. A. Ştefan răspund cu două pogoane de pământ pe cari le am la bariera Vergului şi mai dau despăgubire 5000 de lei, cheltuiţi pentru „băutură...".**

— Adecă pentru cheltuelile nunţii ce faceţi — spusei.

— Mâncare şi băutură — preciză romul.

SEMNAREA ACTULUI

In urmă, citii cu glas tare, actul cam încurcat, redactat de mine, pe care toţi romii îl ascultară într'o tăcere solemnă, declarându-se perfect mulţumiţi şi aprobând gălăgios diferite pasagii. Mai ales stârniră entuziasm cuvintele, pe cari le adăugasem dela mine şi prin cari uram „sănătate, noroc şi traiu fericit".

— Ei, acu trebue iscălit!

Vătaful Banciu Cuciuraru şi bulibaşa Mihai Cristache semnară ca **„martori"**, prin punere de deget. Mai depuseră amprentele digitale, pe acte, şi alţi doi romi, mai bătrâni, tot în calitate de martori.

— Gata! — hotărî vătaful.

— Dar n'a semnat Gh. A. Ştefan, care primeşte banii... — amintii eu.

— Nu-i nevoe — întrerupse vătaful — e de ajuns că semnează martorii.

Am constatat cu surprindere, că ţiganii din România mai păstrează aceste obiceiuri vechi moldoveneşti şi munteneşti, când o învoială nu era semnată de părţile contractante, ci numai de martori.

In arhivele statului român şi prin arhivele particulare, se găsesc multe asemenea zapise, semnate numai de martori, prin punere de deget.

Actul, pe care ţiganii mi-l ceruseră să-l redactez, ar fi fost un fel de zapis de vânzare a unei roabe, după datinele din prima jumătate a veacului trecut, dacă l-aşi fi ticluit întocmai aşa, cum îmi dictaseră ei.

M'au rugat să semnez şi eu, ca „martor şi pisovnic", pe învoiala scrisă de mine. Le-am făcut cheful. La urmă, după semnătura mea a consimţit să depue degetul şi fratele miresei, care urma să primească cei 5000 de lei, „find responsabil cu două pogoane de pământ, dacă fuge Savina".

Cu acest ciudat act, — reeşit din colaborarea tuturor romilor şi a mea — Ilie Mihai, tatăl mirelui, adică cel care dădea paralele, s'a prezentat la comisarul Gării de Est spre legalizare, însoţit de vătaf.

Bine înţeles, că au fost daţi afară cu mare alaiu.

Ţiganii mai stăruiră câtva timp, căutând să convingă pe comisar. Dar zadarnic.

Văzând că nu-i chip de făcut nimic, eşiră cu toţii pe terasa cu trepte din dosul localului gării, unde vătaful Banciu, cu pletele bătute de vânt, se aşează cu maestate, ca un fel de voivod, pe treapta cea mai înaltă.

Alături de dânsul şedea un fel de adjutant. In jur, la o distanţă oarecum respectuoasă, toată lumea rămase în picioare.

Se ţinea acum un sfat spre a se stabili dacă actul, astfel cum fusese redactat de subsemnatul şi neavând viza comisarului de poliţie, avea vre-o valabilitate.

După o discuţie, nu prea lungă, în limba ţigănească, hotărâră că actul e bun.

La un moment dat, unul dintre romi, care avea un fel de chimir de piele lat, la brâu, băgă mâna înăuntru, scoţând de acolo un teanc de hârtii, monede de cinci sute şi o mie de lei. Făcuse un gest larg, de senior bogat şi mândru, aruncând cu nepăsare bancnotele pe treapta de piatră.

Era acolo o avere.

Voise oare să mă epateze pe mine, sau acesta era gestul lui obicinuit. Poate era vistiernicul şatrei stabilite în dosul gărei Obor şi le arăta tovarăşilor comoara.

Fratele miresei făcu o obiecţie în ţigăneşte. Ghicii că era nemulţumit.

— Iţi dau şi bani de aur dacă pofteşti!" — glăsui cu demnitate vistiernicul. Scoţând apoi, din chimir, o pungă mai mică, doldora de monete, numără cinci napoleoni de aur, pe cari Adam îi cercetă, cu băgare de seamă, la zimţi.

Am aflat, cu acest prilej, că ţiganii, foarte vanitoşi, ţin la monetele de aur, pe cari le păstrează ca pe nişte bijuterii. Se fac chiar salbe...

Prin fundul căruţelor **sărăcăcioase** ţigăneşti cari cutreeră şoselele României în convoiuri pitoreşti, se ascund uneori adevărate comori.

Ţiganul, care vindea mireasa, **admise să i se socotească un napoleon de aur drept o mie de lei**, deşi **la** bursa oficială aurul e cotat **mai puţin**.

CU CE PREŢ SE VAND MIRESELE?

Pentru d-ta cât a plătit bărbatul d-tale? întrebai pe o ţigancă frumuşică şi tânără, care ţinea un copil în braţe.

— Douăzeci de mii de lei, dar unele fete de măritat se vând cu 25, sau chiar 30 de mii de lei, după cum sunt de frumoase sau de vrednice. Asta a fost una mai eftină şi s'a preţuit numai la 5000 de lei... Are şi un copil... E de 28 de ani; mirele are numai 16.

„Când s'a măritat întâi, s'au luat la bătae doi flăcăi în faţa ei; l-a ales pe cel mai voinic, deşi de iubit l-a iubit pe cellalt".

OBICEIURI ŢIGANEŞTI

Vârsta de 28 ani se socoteşte foarte înaintată, în ulaurul ţigănesc. De obiceiu fetele se mărită foarte de tinere: pubere, uneori chiar la 9, sau 10 ani, la 30 ani, ţigăncile devin bunice!

In jurul Bucureştilor sunt o serie de şatre nomade, cari de zeci de ani se tot mută din loc în loc, fără a se depărta prea mult de oraş. In genere fata se supune voii părinţilor şi pleacă cu tânărul din altă satră, pe care l-au ales ei.

Mirele n'are nici el mai mult de 12-13 ani, uneori copiii se logodesc de mici, după învoirea şi chibzuirea bătrânilor.

Preţul fetei fiind fixat cu mulţi ani înainte „mireasa" e lăsată deocamdată în îngrijirea mamei ei, iar tatăl încasează o arvună. Fiind de faţă vătaful, a cărui autoritate este necontestată, tatăl se obligă să predea copila la timpul cuvenit.

Vătaful în acelaşi timp şi judecător, făcând dreptate chiar pe marginea unui şanţ al şoselei, pe unde trece caravana, sau ori unde ar crede nimerit. El pronunţă despăgubiri pentru mireasa fugară sau fel de fel de alte amenzi pe cari ţiganii le plătesc fără nici o cârtire.

Disciplina şi respectul autorităţii ţigăneşti superioare e mult mai mare în sânul romilor, de cât s'ar crede.

In şatra ţigănească, datina are mai mare putere de cât ori ce lege.

Nietsche în Italia

In toamna anului 1876, Friedrich Nietzsche părăseşte Germania pentru a se stabili câtva timp în Italia. Miraculosul peisagiului sudic italian, a influenţat totdeauna pe literaţii germani. Heinrich Heine rămâne exaltat de splendoarea aleelor de castani care-i îmbin să cânte „Tiredireli"; Goethe, şi el datoreşte foarte mult Italiei.

Cei cari s'au născut în Sud, spune Nietzsche, sunt părtaşii unei voioşii magice inexplicabile, divine şi demoniace totdeodată.

Momentul sufletesc care l'a determinat să caute Sudul a fost foarte însemnat în cariera lui. Se înjghebase o amicitie spirituală care avea o semnificaţie reală de iubire pentru Wagner şi o iubire care îmbrăcase haina amiciţiei spirituale pentru d-na Cosima Pagner. Studiul antichităţii şi valorile lor comune la început asupra tragediei îi făcuse prieteni. Nietzsche scrie „Die geburt der Tragodie aus dem geiste der Musik" (Naşterea tragediei din spiritul musicii), operă de primă tinereţe, foarte puţin cunoscută, deşi conţine multă pasiune şi entusiasm, şi abundă în idei geniale.

Prietenia aceasta fără pereche în analele istoriei artelor şi ale literelor, nu a durat însă mult. Avea Nietzche ceva în sine, din substanţa ingrată a trădătorului, a omului nerecunoscător. Poate, orgoliul nelimitat l'a împins la gesturile acestea car l'au costat şi pe el foarte mult. Mulţi îl consideră ca pe un sacrificat, însă sacrificat voluntar. El a spus doar frazele acestea răscolitoare: „A avea un prieten înseamnă a te dedubla, aţi găsi un semen, un om care să fie de talia ta. De talia mea! Nu, nu, niciodată, ar fi prea mult, vreau să rămân singur!"

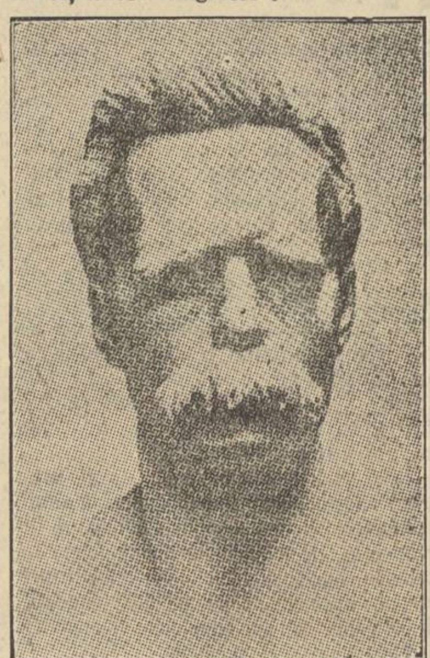
Romantismul confuz al operii wagneriene îl obsedează şi îl tortureazǎ pe Nietzsche, care vede în Wagner renaşterea strălucirii tragediei antice, a formei artistice grandioase, care avea să înlocuiască celelalte arte şi să le subjuge. Ea va fuziona elementul apolinic, cultural, static, cu elementul vital, dionisiac şi liric şi tocmai această fuziune care e în proces de naştere, va da naştere tragediei antice. Şi Nietzsche şi Wagner au plecat dela aceaş rădăcină comună, lumea greacă, tragedia greacă, în care sacrificiul joacă un rol atât de hotărâtor. Totuşi, ea poate îndruma spiritele în direcţii felurite. Nietzsche vede procesul de lămurire a operii wagneriene şi înclinarea ei tot mai accentuată spre abnegare, ascetism, creştinism. Procesul de clarificare, de volatilizare, de catarsis, al tragediei greceşti ajunge la Wagner la ideia sacrificiului liturgic creştin, scriind „Parsifal"-ul, în timp ce pentru Nietzsche el se revarsă beţie dionisiacă scriind „Zarathustra". Aceste două opere, „Parsifal" şi „Zarathustra" purced dela o sursă comună. A fost deci imperios ca Nietzsche să rupă cu Wagner pentru a ajunge la adevăr. Concilierea nu e posibilă. Dacă rămâne fidel lui Wagner înseamnă că se minte pe sine. Iar solitudinea cea mai disperată valorează mai mult decât o minciună făţarnică.

Aceasta a fost dispoziţia sufletească a lui Nietzsche în momentul când poposeşte câteva zile la Bex în sudul Elveţiei, pentru a pleca în curând în Italia.

Din Geneva, despre care vorbeşte cu atâta patos în „Fröhliche Wissenschaft", coboară la Sorrento. Aici e musafirul domnişoarei Mahoida de Meysenburg. Se ştie că această femeie frumoasă a avut atâţia prieteni iluştri, toţi artişti consacraţi, printre cari Wagner şi Nietzsche. Ea trăia o viaţă dintre cele mai entuziaste. Locuia în villa Lubinacci unde avură loc recepţiile. In saloanele ei a făcut Nietzsche cunoştinţa lui Paul Rée care îi deveni oarecum discipol. Se întâlneşte cu Wagner. Maholda încearcă o împăcare între cei doi titani. Au făcut o plimbare împreună, „ultima plimbare". Momentul despărţirii e foarte tragic. In apropierea falezelor din fundul golfului, Wagner se adresă lui Nietzsche şoptind în surdină: „Peisagiu propice pentru adio".

Apoi vorbi de „Parsifal". Nu ca despre o operă de artă, ci ca despre o experienţă religioasă autentică. „Nu mai avem elan, muzică şi pocăinţi, renunţări, penitenţe. Viaţa şi-a pierdut delicateţea ei savuroasă şi moartea îşi varsă duhul tragic, iar artistul se prosternează umil, pentru a cere iertarea păcatelor". Nietzsche îl ascultă mut şi Wagner insistă: „Prietene, de ce nu răspundeţi?"

Nietzsche nu va revedea Italia decât trei ani mai târziu, în Martie 1880. Are acum 36 de ani, a renunţat la catedră, a meditat foarte mult. Scrisoarea pe care o trimite d-şoarei Mahoida e chintesenţa durerilor pe care le-a îndurat: „Am suferit foarte mult, am renunţat la atâtea lucruri că nu există ascet cu viaţa căruia să n'o pot compara pe a mea. Totuşi am agonisit foarte mult, am câştigat în puritate, duioşie, încât nu mai am nevoie nici de artă, nici de religie. Sunt orgolios de asta. In această stare de complectă abandonare am găsit în mine sursele unei consolări infinite, unei mângâieri".

NIETSCHE

Acest om nu are nimic din barbarul pe care obişnuesc să ni-l zugrăvească adversarii lui. Ar fi interesant să facem o paralelă între Nietzsche şi Wagner în acest moment prezarathustrian. Wagner plutind în bogăţie poetică renunţarea şi ascetismul, iar Nietzsche dragostea de viaţă cu orice preţ.

De astă dată el se stabileşte la Veneţia. Se întâlneşte cu Peter Gast, vechiu prieten, muzicant sărac, german modest. Nietzsche are nevoie de muzică. „Nu ştiu să fac" spune el „deosebire între lacrimile mele şi muzică. Am pierdut prea mult, mi s'a refuzat totul, muzica singură e în stare să-mi mai dea o bucurie profundă unei după amiezi de Octobre. Graţiile şi mângâerile ei o ridică la rangul unei adevărate femei înţelegătoare". Din Veneţia pleacă la Genua apoi în Eguadin şi Sils Matra. Intr'o zi primi o invitaţie din partea d-şoarei Mahoida care îl invită la Roma. Voia să-i prezinte pe d-ra Lon Salomé, o tânără evreică de origine finlandeză.

Mahoida voia să unească aceste două suflete delicate. Salomé era o frumuseţe rară, inteligentă, şi avea o oarecare avere. Nietzsche rămase consternat de prima întrevedere avută cu ea. Se părea că nu se mai despărţi. Işi dau întâlnire la Lucerna, loc sacru pentru el, căci acolo cunoscuse şi pe Cosima. Nietzsche îşi povesteşte durerea şi necesitatea rupturii sale cu titanul muzicii. Ii pomeneşte de sănătate sa şubredă, de solitudine. Vorbeşte încet, şoptind în surdină, desemnând figuri bizare în nisipul de prundiş dela picioare. Când ridică capul, ochi-i erau plini de lacrimi.

Ce se va fi întâmplat între Salomé şi Nietzsche nu se ştie nici astăzi. Se pare însă că aristocrata femeie prefera pe tânărul discipol Paul Rée. E şi explicabil lucrul acesta. Atmosfera sufletească a lui Nietzsche era pur şi simplu insuportabilă. Frazele sale erau un monolog nesfârşit, o conversaţie intimă.

Nietzsche scrie scrisoarea de adio şi pleacă la Basel. In 10 zile aşternuse pe hârtie prima carte din „Aşa grăit-a Zaratrustra". Atinge culmea geniului său. E descătuşat de orice piedic şi-şi celebrează propria sa evadare. E un Prometeu liber. Muzica îl obsedează. Ea singură — şi în această privinţă e asemenea cu femeia — e în stare să reconforteze spiritul agitat. Nietzsche nu mai vrea muzică wagneriană. Preferă operele franceze şi italiene.

Pe la finele anului 1888 încep a se arăta simptomele maladiei. Scrisorile pe care le expediază sunt semnate pe rând: Dionysos, Christ, César. Aceste trei figuri au fixat atenţia sa. Nietzsche a murit la 25 August 1900.

HORIA ARGEŞEANU

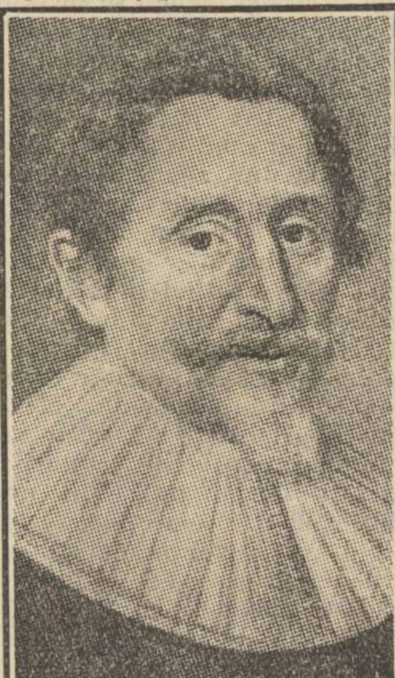
HUGO GROTIUS

Maria de Reigersbergen a rămas celebră prin devotamentul arătat ilustrului ei soţ şi figura ei se înscrie în istorie alături de marile chipuri de femei cari au ştiut să ducă dragostea până la jertfa de sine. Când Grotius, spun istoriografii, a fost condamnat la detenţiune pe viaţă în fortăreaţa Loewenstein, soţia lui a obţinut dreptul să-l viziteze şi să-i trimită cărţi. Cărţile erau aduse la închisoare în lăzi mari — controlate cu atenţie de paznici — şi apoi acele lăzi erau retrimise cu cărţile citite prietenilor cari le împrumutau lui Grotius; cu timpul paznicii se obişnuiseră să vadă aceste lăzi intrând şi eşind din fortăreaţă şi nu mai controlau ca înainte cu prea multă atenţie conţinutul lor. Acest lucru îl aştepta de mult soţia lui Grotius. Ea îi propuse soţului ei să se ascundă într'o ladă şi în modul acesta să poată eşi neobservat din închisoare. Grotius primi cu neîncredere propunerea, dar în cele din urmă se decise. Intr'o zi, o nouă ladă sosi în celula deţinutului şi când acesta o deschise — spre uimirea lui — găsi ascunsă în ea pe soţia lui care în modul acesta voise să-i demonstreze că planul ei era uşor de pus în aplicare. La 22 Martie 1621, Grotius ia locul soţiei sale în lada cu cărţi şi astfel reuşeşte să evadeze, fugind în Franţa. Soţia devotată rămâne în celulă în locul evadatului, mănâncă pâinea uscată pe care i-o aruncă paznicii prin ferăstruica porţii grele de fier şi abia peste câteva zile comandantul fortăreţei îşi dă seama de mistificarea a cărei victimă căzuse. Maria de Reigensbergen e pusă în lanţuri şi judecătorii erau gata s'o condamne să execute aceiaşi pedeapsă la care fusese condamnat Grotius. Dar statele generale hotărăsc altfel şi Maria de Reigerbergen e pusă în libertate.

„Astfel de femee, spune Bayle, ar merita o statue în republica litere-

(Urmare din pag. 1-a)

lor, pentrucă numai curajoasei sale stratageme îi datorim admirabilele opere pe cari Grotius le-a dat la iveală şi cari n'ar fi ieşit niciodată din bezna fortăreţei Loewenstein, dacă el şi-ar fi dus acolo până la sfârşitul vieţii osânda". Grotius a preamărit într'o piesă scrisă în versuri latine acest episod din viaţa lui cântând această rară dovadă de dragoste conjugală.

Refugiat în Franţa, Grotius împreună cu soţia lui fu primit cu căldură de Ludovic al XIII-lea. La moartea principelui Mauriciu de Nassau voi să se înapoieze în Olanda, dar punându-i-se condiţia de a cere graţierea, refuză şi se stabili la Hamburg. Suedia îl numi în 1634 ambasador în Franţa unde până în anul 1645 avu de luptat cu lumea politică şi în special la Richelieu şi Mazarin cari nu-i erau tocmai binevoitori. In 1645 ceru să fie desărcinat de misiunea de ambasador, refuză, din cauza sănătăţii şubrede postul de consilier de stat, părăsi Suedia şi se îmbarcă pentru Luebeck. Pe drum o furtună îl obligă să debarce la Danzig unde se îmbolnăvi grav; ceru să fie transportat la Rostock unde — după două zile — muri.

In anii de exil, Grotius a continuat să scrie. In Franţa a scris opera lui capitală *De jure pacis ac belli* (Asupra dreptului de pace şi război), operă care a dat un nou impuls dreptului public şi a pus bazele filosofiei dreptului. Lui Grotius—cum scriu istoriografii — trebue să i se atribue onoarea de a fi emis cel dintâiu marea idee umanitară a unei asociaţii a tuturor popoarelor pentru ca în comun să pună războiul în afară de lege. Mult hulita Societate a Naţiunilor îşi are origina în opera lui Grotius care nădăjduia că va veni cândva ziua înţelegerii între popoarele lumii, zi în care numai principiile de drept vor sta la baza oricăror acorduri şi tratate, războiul fiind de mult proscris şi considerat la justa lui semnificaţie: un dezastru pentru civilizaţie.

E bine că opera lui Hugo Grotius — întemeiată pe principiul justului şi al binelui — a fost evocată prin solemnitatea dela Londra. Principiile justului şi ale binelui în raporturile internaţionale trebue să-şi recapete locul uzurpat de acelea ale nedreptăţii şi răului, pentru ca omenirea să se îndrepte pe calea trasată şi dorită cu atâta ardoare de marile ei spirite, printre cari Hugo Grotius ocupă unul din locurile ceel mai importante.

Elogiul lui Grotius e în acelaş timp un imn închinat păcii şi o condamnare a războiului.

G. SPINA

AVENTURA · ROMANE DE ACŢIUNE ŞI PASIUNE

JACQES DE CHAMBON

FUGARA

Pe brâne prăpăstioase de munţi, hărţuită de prigonitorii ei — de ce? — frumoasa Mercedes goneşte călare, cu taina ei, spre ruinele conacului blestemat, Hacienda fără nume.

Acolo, între fugară, Petro, Pepita şi Porfirio se deslănţuie episoadele de curaj şi viclenie ale uneia din cele mai palpitante aventuri. Cine va învinge?...

In toată Europa cafea cu lapte,
EUROPA
Franck
cafea cu lapte cu Franck

EPIDEMIA DIN MEDINA

de ŞTEFAN TITA

In anul când doctorul Potosky s'a stabilit în Medina, oraşul era bântuit de o molimă foarte curioasă: lumea suferea cumplit de dureri de şale şi de cap. Partea cu adevărat curioasă a acestei maladii consta în fenomenul că aceste dureri nu erau simultane ci riguros alternative: te lăsa durerea de cap, te apuca duerea de şale şi vice versa.

Durerile erau atât de puternice încât vaetele bolnavilor se auziau din stradă. Nu era casă în care să nu se afle cel puţin două persoane bolnave. Femeile, în deosebi, arătau o mare receptivitate pentru această maladie; deşi aparent boala nu prezenta fenomene de contagiune, era totuşi suficient ca cineva să viziteze un bolnav pentru ca a doua zi să zacă la pat cu dureri de şale şi de cap.

Medicii din Medina (şi orăşelul avea faima de adăposti o veche şi ilustrissimă facultate de medicină) au căutat în primul rând să afle etiologia boalei, să-i afle cauzele. S'au analizat spute, sucuri, secreţiuni, dejecţiuni, sânge. S'a făcut numărătoarea globulelor. S'au aplicat tratamentele curente pentru combaterea lumbago-ului, migrenei, anemiei, insuficienţei secreţiunilor glandelor endocrine. Toate aceste tratamente se dovediseră ineficace. Boala în loc să fie cantonată sau să dea înapoi, se răzletea. Oraşul avea înfăţişarea unui imens lazaret. Din cauza numărului enorm de bolnavi, serviciile publice fuseseră suspendate, cursurile şcoalelor şi facultăţii deasemeni şi fiindcă boala prezenta un pronunţat caracter epidemic, Medina a fost înconjurată de un puternic cordon sanitar, nimeni neavând voie să intre sau să iasă din oraş decât cu prealabila autorizaţie a medicului şef.

Dela o vreme chiar medicii începură să cadă bolnavi. Din 78 de medici câţi erau în Medina, rămăseseră în picioare numai vreo treizeci. Toţi ceilalţi zăceau torturaţi de dureri cumplite de şale şi de cap. Panica, groaza pusese stăpânire pe oraş. Unde te duceai, unde te'ntorceai auzeai numai vaete.

Atunci, în clipele acelea de panică şi groază şi-a făcut apariţia doctorul Vladimir Potosky. Spunea că aduce cu sine un tratament infailibil ale acestei teribile boli pe care el o botezase „Dorsocefalita" şi pe care pretindea, că a studiat-o îndeaproape. Fireşte, a fost primit cu braţele deschise. Şi în adevăr, o serie de trei injecţii făcute la interval de două zile, cu serul anti dorsocefalitic, descoperit de el punea pe bolnavi pe picioare.

O singură dorinţă avea doctorul Potosky: anume ca el personal să-şi aplice tratamentul. Era în această dorinţă, o foarte legitimă teamă de a nu i se afla compoziţia serului pe care şi-l prepara singur.

Timp de patru luni, doctorul Vladimir Potosky n'a cunoscut odihna. Dormea două, trei ore pe noapte şi mânca pe apucate.

In sfârşit, după patru luni de muncă titanică, molima fusese înfrântă. Medina îşi reluase înfăţişarea veselă de totdeauna. Oamenii circulau pe străzi, pe bulevarde, serviciile fuseseră reluate, viaţa se desfăşura iarăşi normal.

In aceste câteva luni doctorul Potosky a izbutit de altfel, pe bună dreptate să-şi adune o avere care l'ar fi putut pune la adăpost de nevoile vieţii, oricât ar fi cheltuit, nu numai pe el, dar chiar pe urmaşii săi din a treia generaţie. Ar fi putut să se retragă şi să trăiască liniştit undeva într'un colţ de lume, unde pământul seamănă a raiu.... Ar fi putut... Dar câte n'ar fi putut face cu atâta bănet cât adunase? A fost ispitit însă de o situaţie la care n'ar fi îndrăznit niciodată să nădăjduiască: să fie profesor universitar!

Slăbiciune omenească... Fiindcă în consiliul profesoral al facultăţii de medicină din Medina se luase hotărîrea ca într'o şedinţă solemnă Vladimir Potosky să fie numit profesor de patologie generală. Această veche şi ilustrissimă facultate nu se putea lipsi de luminile aceluia care studiase dorsocefalita şi care descoperise serul antidorsocefalitic... La început Vladimir Potosky n'a vrut să primească. El îşi făcuse datoria de om şi de medic, fusese plătit şi răsplătit şi nu înţelegea să fie abuziv. Va pleca, nu înainte de-a pune la dispoziţia confraţilor săi formula serului antidorsocefalitic. Dar confraţii săi insistară. Era în joc însuşi prestigiul facultăţii de medicină din Medina.. Şi, în cele din urmă, Vladimir Potosky acceptă catedra de patologie generală. O, de când râvnea el această catedră! Avea atâta de spus, atâtea de arătat. De când aştepta o asemenea clipă. Era totuşi cel mai tânăr dintre profesori.

*

Pentru Vladimir Potosky, trec câteva luni, viaţa s'a desfăşurat minunată, ca 'ntr'un basm. Venea la facultate, îşi ţinea cursurile pe care şi le pregătia minuţios şi care erau urmărite nu numai de studenţi dar chiar şi de profesori, era preţuit de toată lumea iar societatea lui insistent căutată. Consiliul municipal hotărise să-l declare cetăţean de onoare şi să-l numească „Salvatorul Medinei".

Viaţa ar fi continuat să-i aducă zi de zi noi satisfacţii, ar fi continuat să-i zâmbească dacă într'o după amiază de toamnă n'ar fi poposit în Medina un procuror, un judecător de instrucţie şi doi agenţi de poliţie. Veneau în comisie rogatorie să cerceteze, cu toată discreţia, fireşte, dacă sub numele de doctor Vladimir Potosky nu se ascunde cunoscutul excroc Radomir Carek, fost agent sanitar, condamnat la 5 ani pentru nenumărate excrocherii, dintre care cea mai curentă era aceea că se dădea drept medic şi evadat de sub escortă în chiar ziua condamnării lui.

Când procurorul şi judecătorul de instrucţie îşi începură cercetările la facultatea de medicină, decanul se arătă atât de scandalizat încât era cât pe aci să-i dea afară.

Cum cutezau să bănuiască măcar pe savantul Potosky că ar fi impostor sau excroc? Faptul că ei, profesorii, au înţeles să şi-l alăture nu era suficient să-i facă să vadă că se aflau pe o pistă greşită. Oare n'a dat Vladimir Potosky cel mai greu examen atunci când a salvat Medina de flagelul dorsocefalitei? Deşi argumentele acestea rostite pe un ton iritat şi sever n'avură darul să convingă pe magistraţi.

Dimpotrivă, decanul rămase cu gura căscată când procurorul îi puse sub ochi fotografia celui căutat şi care înfăţişa aidoma pe profesorul doctor Vladimir Potosky. Să fie oare numai o simplă coincidenţă, o asemănare uluitoare. Nu. De aşa ceva nici nu putea să fie vorba. Popasul lui Potosky corespundea întocmai cu data când fugise de sub escortă. Nu mai era nici un dubiu: „Salvatorul Medinei" era excrocul Radomir Carek.

Atunci decanul începu să tremure şi să bâlbâe: Ii roagă foarte mult pe domnii magistraţi, să renunţe, sau dacă nu se poate să amâne, sau, în sfârşit, să nu facă scandal. Ii roagă, îi imploră cu lacrimile în ochi. Să se gândească: e în joc prestigiul unei vechi şi ilutrissime facultăţi de medicină...

Toate bune, argumentele erau în adevăr mişcătoare, dar „dura lex, sed lex". Legea nu cunoaşte slăbiciuni, nu cunoaşte menajamente chiar atunci când este în joc prestigiul ilustrissim al facultăţii de medicină din Medina.

Unul câte unul profesorii aflară de marea nenorocire ce s'a abătut asupra lor şi asupa scumpei lor facultăţi. Erau consternaţi. Nu ştiau ce să facă, în ce fel să-şi mascheze turburarea şi ruşinea. In cele din urmă, unul din ei isbucni: V'am spus eu, să nu-l primim! Vedeţi nu m'aţi ascultat". A fost destul ca unul să înceapă pentru ca toţi ceilalţi să urmeze: „Ba, eu am fost contra!" — „Şi eu"... — „Şi eu"... — „Şi eu"....

Când Vladimir Potosky care tocmai îşi terminase cursul intră la decanat, toţi profesorii se dădură cât mai deoparte. Nimeni nu se uită la el, nimeni nu-i întinse mâna. Desigur, fu foarte mirat. După ce însă dădu cu ochii de procuror şi de judecătorul de instrucţie începu să râdă:

— Zi aşa, m'aţi dibuit! De asta sunt „colegii" supăraţi....

Vladimir Potosky nu fu câtuşi de puţin emoţionat când, potrivit procedurii penale aplicate evadaţilor i se puseră cătuşele de mâini. Vru să-şi ia ziua bună dela „colegi". Toţi îi întoarseră spatele. Atunci decanul avu o criză de omenie:

— Să vă fie ruşine! In definitiv el a salvat Medina de flagelul dorsocefalitei!... Şi zicând acestea se apropie de falsul Vladimir Potosky şi-i strânse mâinile încătuşate. Era într'adevăr, o clipă emoţionantă.... Decanul crezu că trebue chiar să-l îmbrăţişeze. Şi pe când îl strângea la pieptul său, îi suflă la ureche:

— Tot nu-ţi mai foloseşte la nimic acum.... Spune-mi-o numai mie formula serului antidorsocefalitic... Incet, să n'o afle şi ceilalţi.

Recomandaţia de a i-o spune numai lui decanului, încet, ca toţi ceilalţi profesori să nu afle formula serului, mări buna dispoziţie a falsului Vladimir Potosky. Pe când era scos afară de agenţi, ţipă, în gura mare, spre consternarea decanului binevoitor şi stupoarea celorlalţi pofesori:

— Ştii ce cuprinde formula? Apă... Apă chioară!

Desigur, scandalul n'a putut fi înlăturat. Toate gazetele au reprodus fotografia falsului medic Potosky, au înfăţişat mijloacele prin care a ajuns profesor şi au arătat că faimosul ser antidorsocefalic nu cuprindea în realitate decât apă chioară.

Partea surprinzătoare a acestei întâmplări este consecinţa cu totul neaşteptată pe care a avut-o şi anume: locuitorii oraşului Medina aflând că slavatorul lor era un impostor şi că serul, faimosul ser, care i-a vindecat era pur şi simplu apă de cişmea s'au îmbolnăvit din nou de această boală curioasă pe care falsul Vladimir Potosky o botezase dorsocefalită şi care se manifesta cu dureri de şale şi de cap.

De data aceasta epidemia a isbucnit cu şi mai multă virulenţă...

Prin ploae

In seara aceia, eşind dela birou, Dina se opri contrariată în marginea trotuarului. Ploua — ploae măruntă şi rece de sfârşit de iarnă. Fata privi, plictisită, înaintea ochilor. Piaţa Victoriei îşi resfira cele opt braţe, punctate de becuri electrice, ca o imensă caracatiţă în aşteptarea prăzii. Maşini elegante se amestecau, cuminţi, printre nesfârşitul şirag al tramvaielor ce ondula în jurul pieţii. Deasupra — cerul cenuşiu din care cad picuri reci.

Dina porni, nehotărîtă, spre Bulevardul Basarab. Unde să se ducă? N'o atrăgea, deloc, în seara asta, cămăruţa-i pustie, cu gândaci negri şi miros de cavou. Simţea că nu-şi va putea goni tristeţea cu ajutorul unei cărţi. Gândurile mohărîte vor eşi din ungherile minţii, ca şi gândacii negri din colţurile camerei. Şi avea oroare de gânduri şi gândaci. Nici cinematograful, una dintre pasiunile ei, n'o atrăgea acum. Nu era dispusă să privească aceiaşi dulceagă poveste de iubire, în care trăesc fiinţe nobile, sentimente înalte, fericiri ireale. Rareori întâlneşti pe ecran viaţa adevărată, cenuşie, rece — ca seara aceasta rece de toamnă— viaţa ei şi a altor mii de fiinţe obscure.

D-ra LUCREŢIA DASCALESCU

Viaţa!... O greutate care-ţi apasă umerii, dar pe care n'ai curajul s'o arunci. Repetare exasperată a aceloraşi clipe, care face din zeci de ani, o singură zi: cenuşie, nesfârşită şi goală...

In fiecare dimineaţă aceiaşi deşteptare în zori, într'o cameră îngheţată. Acelaş ceai băut în fugă, în picioare, cu ochii la ceas. Acelaş drum — prin frigul usturător sau căldura sufocantă — în tramvaiul arhiplin, printre oameni care miroase şi vorbesc urit. Aceleaşi ore de birou, cu aceiaşi muncă monotonă, în care singura clipă frumoasă e doar ora plecării. Şi iarăşi drumul în tramvaiul arhiplin, iarăşi masa în restaurantul murdar — al cărui miros rânced îţi tae pofta de mâncare — iarăşi biroul cu atmosfera-i înbăcsită, până seara târziu — când pleci spre casă, cu gândurile amorţite şi umerii apăsaţi de oboseală. Şi nici o perspectivă mai vie, mai colorată, în faţa ochilor, decât munca aceasta de maşină, care-ţi distruge inteligenţa, nervii, avântul — muncă de fiecare clipă, pentru câştigarea unei bucăţi de pâine — traiul unei vietăţi ce se târăşte în umbră, departe de lumina adevăratei vieţi. Căci trebue să existe o viaţă în care grija meschină a zilei de mâine să fie înlocuită cu preocupări de ordin artistic, cu bucurii spirituale. Sânt doar atâtea lucruri frumoase pe lumea asta! Călătoriile în ţări depărtate, cu orizonturi pline de culoare şi neaşteptat — lume pe veci necunoscută, pe care o doreşti mereu, între pereţii cenuşii ai biroului unde, zeci de ani — clipă de clipă — ţi se risipeşte tinereţea, viaţa...

De câte ori, în zilele înăbuşitoare de vară, ridicând privirea după îngălbenite registre, zăreşti un colţ de cer albastru prin fereastra minusculă şi atunci închizi ochii, pornind în lumea închipuirii: stai pe terasa albă a unei vile micuţe, la poalele pădurii. Ce delicios se aude murmurul pârâului din vale şi cât de sănătos şi vesel e mirosul de brad, care-ţi umple pieptul de viaţă şi fericire. Ce peisagiu minunat ai în faţa ochilor: oraşe pierdute în zare, vile albe, ascunse între brazii severi şi mândri — iar departe, pe cerul vioriu, se profilează silueta dantelată a munţilor...

— Haide, domnişoară, când termini hârtia aia? Ce, te-a adormit căldura?

Tresari şi priveşti aiurită în juru-ţi. Biroul îţi apare mai mic, mai galben, mai trist; colegii mai decoloraţi, iar şeful mai nesuferit. Oftezi şi reîncepi să umpli cu cifre mărunte, nesfârşite coloane de registru. Ai uitat că visul e un lux nepermis ţie, mic funcţionar...

Dar pentru viaţa asta ai muncit atâţia ani, plecată peste volume grele? Pentru atât lucru ţi-ai pierdut nopţi întregi — nopţi cu cer senin şi lună plină, când afară cântau pasări şi liliacul se încovoia încărcat de floare? Visai, pe atunci, să formezi lumea prin ştiinţa ta; să aduci fericire omenirii! — Visai să împlineşti o misiune în viaţă... Misiunea ta de azi! Repetare mecanică a unor lucruri, în care inteligenţa nu are ce căuta, în care iniţiativa personală e un cusur; muncă idioată şi cu atât mai obositoare, pentru cei trei mii de lei lunar, din care nu reuşeşti niciodată să-ţi acoperi nevoile stricte ale vieţii — dar pentru care tremuri, zilnic, să nu-i pierzi!... Viaţă? Nu! Asta nu este viaţă!

Fără voe, Dina se opri în faţa unei clădiri elegante, ascunsă între arbori. Prin ferestrele ei largi se revarsă în stradă o lumină caldă şi veselă. Fata privi, cu sufletul apăsat, lumina aceia, care reprezenta viaţa adevărată. Acolo, în decorul ce încântă privirea, printre covoare moi, tablouri rare, flori şi oglinzi — spiritul liberat de grija tiranică a zilei de mâine, se poate bucura în voe de armonie şi culoare. Acolo se poate gândi adânc, dezinteresat, uman; acolo se poate culege — dintre filele unor cărţi rare — ideile marilor gânditori ai omenirii, idei ce-ţi lărgesc orizontul vieţii, te fac să aprofundezi rostul ei; acolo se poate asculta, cu evlavie, armoniile unui Beethoven sau Mozart; acolo poţi deveni cu adevărat om, fiinţă superioară ce cugetă, simte, se înfioară dincolo de grijile materiale ale vieţii. Şi numai acolo poate înflori iubirea visată, iubirea cântată de poeţi şi artişti, pe care cei mici şi obscuri n'au găsit-o niciodată în calea lor. Căci iubirea e floarea scumpă de seră; ea are nevoe de cadru colorat, de armonie şi entuziasm. Lupta aspră a vieţii nu le-a smuls oamenilor din acest mediu masca de pe obraz; ei îşi pot ascunde instinctele sub maniere blânde, sub gesturi tandre, sub vorbe armonioase. Acolo sălăşlueşte arta, frumosul, poezia — tot ce înseamnă viaţa... Dar pentru ce n'a rămas acolo, între pereţii vilelor elegante; dece ecoul acestei vieţi a coborît în stradă, ca să otrăvească, cu dorinţe şi visuri imposibile, sufletul celor desmoşteniţi de soartă? Cei mici nu trebue să privească înălţimile; e prea frumos albastrul cerului, privit din băltoaca de noroi a vieţii!...

Fata trăsări. Cineva se oprise alături. Sub lumina felinarului, zări o femeie palidă, îmbrăcată în zdrenţe, care se uita rugător la ea. Dina îşi privi, jenată, pardesiul de ştofă groasă, pantofii noui şi mănuşile ce-i fereau mâinile de frig. Faţă de nenorocita aceasta, ea era o „doamnă", căreia soarta i-a dat toate fericirile...

Mişcată, Dina îi întinse femeii o monedă de douăzeci de lei — singurii bani ce-i avea în poşetă — apoi porni grăbită spre casă.

Lucreţia Dăscălescu

CORABIA DEŞERTULUI...

In 1914, un tânăr egiptean, Elian I. Finbert, s'a angajat ca voluntar în armata engleză, la vârsta de optsprezece ani. A trăit şi a dus războiul în Flandra, devenind ofiţer în tranşee. Intr'o bună zi primeşte porunca să plece la El Kantara, unde trebuia să ajungă, după debarcare, în fruntea a două mii de cămile, iar de îndată ce a ajuns a fost sortit să ducă viaţa unui şef beduin. Acolo a stat pierdut în singurătăţile deşertului, până ce, din întâmplare, a aflat de încheerea armistiţiului după o lună dela săvârşirea lui... pe el îl uitaseră...

Viaţa în pustiul Arabiei e plină de interes Despre singurătatea în pustie zice că ea nu poate fi suportată decât de un om care are viaţă interioară, căci fie care se simte că nu poate conta de cât pe sine însuşi.

Norocul său a fost cunoaşterea limbii arabe, care i-a îngăduit să stea de vorbă cu Beduinii şi să constate, să aprecieze valoarea şi onoarea unora dintre triburile lor. Dar ceia ce i-a luminat viaţa şi singurătatea din pustie, a fost studiul şi iubirea animalelor sale.

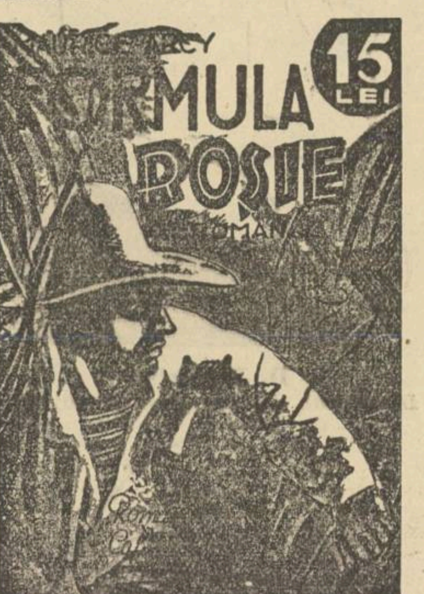
In special şi-a îndreptat sufletul spre „Nava deşertului", cămila, care este o fiinţă omenească, zice el, Arabul o venerează şi vorbeşte de ea nu numai cu afecţiune, ci şi cu respect, cu veneraţiune. Astfel nu vorbeşte nici odată de cele patru picioare ale cămilei, ci de cele patru mâini. Nu se înţelege nici odată animalul mascul, când e vorba de cămilă, ci femela. Greşit se zice în limba franceză „chameau" unei femei încăpăţinate şi rele. Cămila reală este o fiinţă splendidă, iubitoare, inteligentă, cu mult superioară în fineţă masculului. Ele sunt blânde şi au o legănare foarte regulată în mers, fără nici unul din năravurile ce i se atribuie. E o plăcere să le priveşti cu părul lor albicios şi uşor, cu ochii lungi şi blajini, sub franjurile genelor lor dese, cu privirea mai expresivă şi mai turburătoare de cât chiar a femeelor din lumea omenească. Duioşia şi dragostea inteligentă cu care-şi îngrijesc puii dau, impresia necontestată a unui suflet uman. Când puii, care sunt foarte delicaţi la naştere mor, se sfâşie inima celor ce-i aud jelaniile, care durează săptămâni. Beduinii recurg la fel de fel de şiretenii ca să nu lase cămila să moară de durere. Ii dau alt pui ca să-l alapteze, i-l atârnă de gât şi chiar împăiază uneori puiul mort şi numai aşa o hotărăşte să urmeze caravana. Cămila lui Elian J. Finbert plângea cu lacrimi adevărate când îi era stăpânul departe. Cămila aceasta îi scăpase şi viaţa, iată în ce împrejurări. In timpul unei furtuni din acele care ridică dunele de nisip şi le poartă pretutindeni, tânărul scriitor fusese cu totul îngropat sub o dună şi-şi pierduse cunoştinţa.

Nu numai că are un miros şi un simţ de orientare nebănuit la om, dar dă dovezi chiar de o inteligenţă extraordinară. Cămila înţelege, fără nici o îndoială, vorba omului şi are şi ea un limbaj cu semne nedistincte prin care răspunde la vorba omenească.

Ea poate descoperi drumuri noi în regiunea în care i-a fost încredinţată o misiune. Astfel una a venit la sediul caravanei să ia merinde pentru conducătorul ei, pe un drum pe care i l-a explicat el şi pentru a şti scopul în care e trimisă, i-a atârnat de gât un sac gol... După ce a fost umplut sacul, s'a reîntors la paznicul ei.

Elian I. Finbert a fost împuternicit să scoată şi să dirijeze colecţia asupra „Vieţii necuvântătoarelor", în care a apărut până în prezent „Cameleonul" lui Francis de Miomandre şi „Le Vaisseau du Desert", din care am cules câteva amănunte în articolul nostru.

IMPRESIONANT! CEREŢI!

Crima şi năpastea au fost puse în mişcare de necruţătoarele trusturi acaparatoare împotriva unei geniale invenţii care le ameninţă profiturile. Inventatorul ajunge la ocnă; soţia scumpă îi este asasinată. Eroica lui fiică preia lupta titanică. Va isbuti ea să ducă la triumf adevărul, dreptatea şi visul părintelui ei, martir al ştiinţei?...

„ROMANELE CAPTIVANTE"

(230 pagini — 15 lei)

Cereţi la chioşcari, librari şi în gări.

O descoperire epocală

Problema fecundităţii sau mai precis a epocilor în cari se produc zămislirea, a preocupat — dealungul veacurilor — pe savanţii din întreaga lume. S'a observat că zămislirea nu se produce totdeauna şi că există anumite perioade prielnice fecundaţiei şi alte perioade în care concepţiunea nu are loc. De atunci s'a căutat să se găsească legea care guvernează posibilităţile de procreare ale femeii. După îndelungate cercetări legea perioadelor de fecunditate şi sterilitate la femei a fost găsită si controlată cu toată scrupulozitatea, revoluţionând astfel viaţa de familie şi putând astfel să salveze mii de vieţi de la urmările nefericite ale avortului.

Graţie acestei descoperiri orice femee poate stabili azi cu preciziune epocile ei de fecunditate şi sterilitate, adică a zilelor în care zămislirea este posibilă şi a zilelor în care acest fenomen nu poate avea loc.

Perioadele de fecunditate şi sterilitate nu sunt fixate, ele variind de la o femee la alta, iar calculul acestor perioade se poate face cu uşurinţă de fiecare femee, după nişte indicaţii speciale, extrem de simple.

De curând a apărut în biblioteca „Medicul Nostru" o interesantă lucrare care tratează pe înţelesul tuturor teoria perioadelor de fecunditate şi sterilitate la femei. „Calendarul femeii" — cum este intitulată cartea — este însoţită de un calendar special, care permite oricărei femei să-şi stabilească perioadele de fecunditate şi sterilitate.

„Calendarul femeii' este o carte extrem de utilă oricărei femei, indiferent de vârstă şi de gradul de cultură. Tineretul găseşte în această carte preţioase îndrumări privitoare la viaţa sexuală.

ARTIŞTII NOŞTRI

D. MIRCEA-PELLA

„SCRIITORII NOŞTRI"

D. Cezar Petrescu

Două scrisori inedite ale lui Costache Negri către Vasile Alecsandri

Visul lui Negri: să facă o călătorie cu vaporul
Melancolia sfârşitului unui vajnic luptător

Strânsa prietenie — legendară s'ar putea spune — dintre Vasile Alecsandri şi Costache Negri a rămas inscrisă nu numai în istoria noastră literară, dar şi în cea socială şi politică — ambii lucrând, cot la cot, pentru îndeplinirea unor dorinţe scumpe amândorora: reformele sociale, privitoare la secularizarea averilor mânăstireşti, împroprietărirea ţăranilor şi, în special, Unirea Principatelor.

Costache Negri întovărăşi pe Alecsandri în Italia, prin 1839, şi îi folosi întrucâtva şi ca ghid, ca unul care cunoştea bine ţara.

Cu prilejul acestei călătorii, Alecsandri a cunoscut pe cântăreaţa de operă Giuseppina Berta, iubita lui Costache Negri, aceea care i-a inspirat Bardului lucrarea sa „Buchetiera din Florenţa".

Şi a mai fost ceva care a cimentat această providenţială prietenie: marea dragoste a lui Alecsandri pentru Elena Negri, sora lui Costache, a cărei frumuseţe, celebră pe vremuri, a fost imortalizată de pictorul-martir Daniel Rosenthal. Elena Negri a inspirat lui Alecsandri „Lăcrămioarele" sale, iar după moartea Elenei, — pe vapor, în braţele lui Alecsandri, — poetul a scris „Steluţa", pentru care Dimitrie Florescu a compus o muzică inspirată, care se mai cântă şi astăzi.

Multe femei a iubit poetul „veşnic tânăr şi ferice", dar pe nici una, aşa cum a iubit-o pe Elena Negri.

DOUA SCRISORI INEDITE

O fericită întâmplare mi-a adus două scrisori inedite ale lui lui Costache Negri către Vasile Alecsandri.

Una poartă data 20 Noembrie 1874, Tg.-Ocna, e scrisă într'o franţuzească nu fără greşeli de gramatică, pe alocuri indescifrabilă, şi are următorul cuprins (1).

SCUMPUL MEU BASIL.

Mii de mulţumiri pentru trimiterea, atât de regulată, a lui „Figaro". E bine că eşti în stare de un asemenea grad de exactitate şi deci îţi sunt recunoscător. Cetirea ziarului mă face să trec foarte plăcut aceste lungi seri de iarnă, de care m'am şi plictisit, deşi iarna d'abia a 'nceput. Cred că eşti de părerea mea.

Vai, unde sunt Menton, San Remo, Ventimiglia — modeste paradisuri ale iernii, — nu îndrăznesc a spune Nissa, pentrucă este prea britanică şi deci ceţoasă şi scumpă!

Când dracu vom avea bani pentru a pleca cu vaporul cu aburi pe Marea Neagră şi Mediterană şi să acostăm din nou la Genua cea superbă, pentru a pleca apoi pe Riviera, în Vetturino şi nu în cutiile drumului de fier? Poate că la anul, dacă Dumnezeu ne-o lăsa în viaţă. Căci, să ştii, din fericire, după însămânţare, înainte ca grâul să fi încolţit, o zăpadă, destul de mare, a acoperit câmpul. Deci, în loc să fi îngheţat după cum credeam, grâul, la adăpostul frigului, a încolţit din belşug. Nădăjduesc că totul s'a petrecut sub zăpadă.

Spune-i asta Paulinei (2) ca să nu se mai ocupe de ceeace ar fi putut să înşele nădejdile noastre. Oare Jean (3) este în Bucureşti şi Prinţesa Ghica s'a reintors? A. Cantacuzino mi-a scris de curând, pentru a-mi da întâlnire la tine, în vacanţa Crăciunului. Deci ne vom duce apoi s'o vedem pe Princesă şi pe Baligot, (4) a cărui adresă nici n'o cunosc.

Ţi-am cetit poezia; este superbă, ca tot ce faci tu, în special când e vorba de lucruri naţionale şi muza-ţi nu îmbătrâneşte odată cu tine.

Totdeodată cred că Petre Grădişteanu trebue s'o citească în ziua serbării şi prefer aceasta decât să văd versurile tale reproduse numai în ziare.

Apropo, scumpe Basil mi-ai dat mai de mult 200 de galbeni şi apoi 50, afară de faimoasele proteste dela Stambul, pe care nu ţi le-am înapoiat nici până acuma.

Or mi se pare că a sosit timpul ca s'o fac. Ţi-am trimis 40 de ocale de tutun pentru Rolla (5) şi pentru tine, cu preţul, cred, de 2 galbeni ocaua şi toate acestea fără nici o greşeală — de unde ar urma că eu îţi mai datorez 170 de galbeni. Iată adevărul şi dă urmare...

La începutul lui Decembrie, sora mea, Catinca, venind la Iaşi, va căuta să vă vadă; este cu putinţă ca s'o însoţesc şi asta ca să mă opresc la tine. Până la acel moment foarte dorit, crede-mă, te îmbrăţişez din toată inima, ca şi pe Paulina.

C. NEGRI

*

Din această scrisoare sunt de reţinut rândurile prin care Negri nădăjdueşte că va avea paralele trebuitoare unei călătorii cu vaporul. Să punem aceasta în legătură cu trei fapte: Negri a fost ministru al Lucrărilor Publice în Moldova, sub Grigore Ghica; el n'a primit să fie moştenitorul lui Conachi, unul din cei mai bogaţi proprietari de moşii, pentru că acesta îi ceruse să-şi alăture numelui său pe acel de Conachi; în sfârşit, în anul 1870, Negri a renunţat la suma de 1600 galbeni, cheltueli făcute în vremea când era agent al Ţării la Constantinopol, sumă care i-a fost recunoscută de Curtea de Conturi, dând ca pricină reaua stare financiară a Principatelor.

Spunem, tălcueştem tu a căruea inimă, stă încă pintre ani, tot atît puternic simţitóre ca în primavara vieţii tale — pentru ce?
Astă amorţire de care sînt cuprins, astă negura nestrăbătuta ce întunecă puţinele raze de lumină ce au mai remas obositelor mele simţiri — ce se mai fie ore, ce prevestescu scurtului meu viitor?
Tóte însa, şi bune şi rele sînt trecatóre şi chear destăinuindumi ţie despre aceste neînţelese scarbe, le găsesc lor alinare.
Adio iubite Vasilica şi spre o mult dorita şi curăndă întîlnire
C. Negre

UN OM INAINTEA MORŢII...

Cea de a doua scrisoare, alcătuită în româneşte poartă data 3 August 1875, Slănic, şi are acest cuprins: (6).

Slănic 3 August 1875

Ah iubite Vasilică! pentru ce în mulţimea asta mare de oameni veseli, petrecători în nepăsare despre toate şi în faţa unei naturi atât de mareţe, me simt trist şi amărît. Isolat ca cum m'aş afla singur în mişina asta numeroasă ce foeşte prin plimbări, jocuri, musici şi desfătări de tot felul.

Spunem, tălcueştem tu a căruea inimă, stă încă pintre ani, tot atît puternic simţitóre ca în primăvara vieţii tale — pentru ce?

Astă amorţire de care sînt cuprins, astă negură nestrăbătută ce întunecă puţinele raze de lumină ce au mai remas obositelor mele simţiri — ce se mai fie ore, ce prevestesc scurtului meu viitor?

După vro şapte opt ani de călduróse imboldiri, a mhotărît în sfârşit a veni aice, ca se nu am pe cuget, că n'am căutat, măcar pe la capăt am mai drege sanatatea, care este trebuitóre pentru altii. Dar îndată ajuns, parcă mi s'au stins inima, s'am devenit o maşină fără suflet. Beu ape, fac băi ca un automat pornit de un lanţ întors într'o parte, şi care desfăşurându-se în partea opusă, mă împinge cu o regularitate mecanică către aceste îndatoriri impuse, fără conştiinţă de ce fac si cred ca chear fără nici un folos...

Cutrier într'un spaţiu restrîns în tot timpul cât nu fac băi, mica me odae, până cad jos de osteneală. S'apoi reîncep pana la curgere de sudori şi vârtej.

Asa trăesc la Slănic, iubite Vasilică — pentru ce? Căci de spăriet, pe mine şi pentru mine, nimica nu me mai spărie — de mult.

Dar as vre s'ajung a pricepe, ce ceas rău bate acum în preajma mea.

Tóte însă, si bune şi rele sînt trecătóre. Si chear destăinuindumă ţie despre aceste neînţelese scărbe, le găsesc lor alinare.

Adio iubite Vasilică si spre o mult dorită şi curândă întâlnire.

C. NEGRI (7)

Pesimismul şi melancolia lui Negri au fost pe deplin îndreptăţite, căci peste un an şi două luni dela trimiterea acestei scrisori prietenului său Alecsandri, în ziua de 1 Octombrie 1876, — el a murit la Târgul Ocna.

Pe locul unde era locuinţa sa se află astăzi un spital.

Ioan Massoff

1. Traducerea pe care o dăm, deşi liberă, nu trădează de fel gândul scriitorului.
2. Soţia lui Alecsandri.
3. Fratele lui Alecsandri.
4. Baligot de Bayne, diplomat francez, adus în Ţară de Costache Negri şi ajuns secretar particular al Domnitorului Cuza, pe care l-a însoţit în exil.
5. Const. Rolla, membru al comitetului unionist din Iaşi, în 1857.
6. Redau întocmai scrisoarea respectând ortografia, uneori curioasă a scriitorului.
7. Originalul împodobit cu două panglicuţe roşii, poate de Alecsandri, face parte din coleţia doctor O. Kaufman-Cosla.

FOC LA ATHENEU!

— Am venit cam devreme, spuse Victor Marusin luând loc în loje, în timp ce prietenul său, Sandu Chiroiu, abia reuşia să-şi înfrâneze un căscat. Dar tot nu mi-ai spus de ce m'ai adus aci?

— Ai puţină răbdare şi îndată te voiu lămuri, răspunse Sandu Chiroiu.

— Răbdare am, dar ce facem până vine lumea, căci domnul conferenţiar — ca orice conferenţiar ce se respectă — nu va vorbi în faţa sălii goale.

Intr'adevăr, sala Atheneului era în seara aceia mai mult decât trei sferturi goală. Nu se observa animaţia caracteristică marilor concerte, când numai locul rezervat pentru marea frescă pare o sfidare la adresa virtuozului.

N'ai nicio grije, că n'o să vie prea multă lume, spuse Sandu Chiroiu.

— Atunci, de ce m'ai adus aci? întrebă din nou Victor Marusin.

— Tocmai ca să populăm sala.

— Nu te înţeleg.

— Să-ţi explic, grăi Sandu. După cum ştii, astă seară conferenţiază domnul Roger-Eduard Delaputna, despre moralitatea în artă. Acest conferenţiar este ginerele lui Stănescu-Urlaţi, directorul meu, care mi-a dat invitaţia. Cum nu doresc să fiu dat afară dela „Creditul profesional", trebuie neapărat să asist la conferinţă.

— Şi atunci te-ai decis să mă iei tovarăş de suferinţă, spuse Victor Marusin.

— Desigur. Mai cu seamă că nu există scăpare. Va fi atât de puţină lume, încât ochiul de vultur al directorului meu îmi va observa prezenţa sau lipsa!

Incetul cu încetul, mai mult de un sfert din sală se umpluse. Doamne elegante, domni în haine negre, ba chiar şi copii veniseră să asculte o problemă atât de pasionantă ca „Morala în artă".

— Directorul tău a venit? întrebă, după un timp, Victor.

— Vorbeşti de lup şi lupul la uşă! Uite-l colo în loja din faţa noastră, răspunse Sandu căscând de zor.

— Dar ce e cu tine? Il cercetă Victor, eşti în deficit cu somnul de caşti atât de tare, de parcă ai voi să-ţi desprinzi falca!

— O, dragul meu, am făcut-o lată astă noapte şi de n'ar fi fost afurisita asta de conferinţă, tare aşi mai fi tras acum un pui de somn în pătucul meu!

— Noapte bună! N'ai decât să dormi! loja e foarte confortabilă!

— Fugi de acolo! Să mă vadă directorul... Mă dă afară mâine şi rămân şomeur!

— Atunci, ascute-ţi urechile şi fii atent: a sosit conferenţiarul.

Câteva aplauze discrete salutară apariţia unui tânăr svelt, cu chică de bard şi îmbrăcat în smoching.

Conferenţiarul se aşeză pe scaun în faţa unei măsuţe instalată pe scenă, sorbi o înghiţitură din tradiţionalul pahar cu apă şi apoi scoţând din buzunar un manuscris voluminos, începu să citească cu o voce cu care ar fi putut cânta cu mai mult succes un cântec de leagăn, decât să debiteze o conferinţă.

— Dracul ne-a luat! murmură Victor. Aşa voce somniferă de când sunt, n'am auzit!

— Cine ştie cât o să ne ţie! Constată la rândul său Sandu.

Un sst energic, pornit din loja de vis-à-vis, le întrerupse vorba, iar o doamnă severă cu lornion — pe semne soţia directorului — îi scrută cu dispreţul anatomistului ce contemplă un cadavru pe masa de disecţie.

— Să tăcem din gură, spuse Sandu. Ne-a ochit babornita!

Conferenţiarul parcă recita o lecţie de curs primar. Fără să nuanţeze, fără să se oprească la virgule şi la punct, citea monoton, lipsit de viaţă.

— Din pericolul acesta nu ne scapă decât un fapt: Dacă ia sala foc, spuse Victor, lipindu-şi gura de urechea lui Sandu, care la rândul lui murmură: „Adevărat, numai un incendiu ne-ar putea salva! Indată ce auzim stristrigând: Foc, o ştergem!"

— Un incendiu e mai puţin ridiculos decât această conferinţă, zise Victor.

Iarăşi un sst energic îi amuţi. De data aceasta, nu numai baba îi privia sever, dar şi domnul director, nemulţumit că ginerele său nu se bucura de atenţia onoratului public.

Victor făcu un efort, încordându-şi voinţa ca să-l poată urmări pe conferenţiar.

Cât timp o fi trecut, o jumătate de oră, câteva minute, fapt este că atunci când îşi îndreptă privirea spre Sandu, acesta dormea cu gura deschisă şi cu capul sprijinit pe pluşul roşu al lojei.

Un surâs lumină chipul lui Victor şi o clipă avu intenţia să-l trezească pe Sandu, dar, în acelaşi moment, o voce puternică răsună lângă el, băgând spaima în public:

— Foc! Foc! Deschideţi porţile!

Panică. Scandal. Larmă! Spectatorii îngroziţi se îmbulzeau spre ieşire. O cucoană leşină. Un copil a fost călcat în picioare.

In sfârşit, lucrurile se lămuriră. Sandu a fost dus la poliţie, din cauză că turburase liniştea spectacolului.

După câteva zile, cei doi prieteni se întâlniră la berărie.

— Ce mai nou? îl întrebă Victor.

— Nimic altceva decât că sunt şomeur! răspunse Sandu. Directorul m'a dat afară. Dar m'am jurat că de azi înainte nu mă voiu mai duce la conferinţe!

ALEXANDRU BILCIURESCU

Conferinţa de presă a Inţelegerii Balcanice

D. Reşad Nuri Darago
Directorul ziarului „Ankara", Secretarul comitetului turc P. E. B.

D. Davaris
Directorul ziarului grec „Vradyni"

D. Hussein Geahit Yalcin,
deputat
Directorul ziarului „Yeni Sabah"

PERSOANA UMANĂ

(Continuare din pag. I-a)

împins dincolo de justele lor limite; dar în acelaşi timp ele au scos în evidenţă grija pentru viitorul comunităţei. Dar au trecut dela un exces la altul; la altul mai grav şi mai periculos chiar. Sub raportul acesta, fascismul, ca mişcare latină, (le fascisme parce que latin) a păstrat mai multă măsură decât comunismul şi naţional-socialismul (cel puţin astăzi...). Sper că în cele din urmă geniul latin va şti să restabilească sinteza dintre individual şi ceea ce ţine de comunitate, dintre libertate şi nevoia autorităţei; sinteză de care societatea noastră bolnavă are atâta nevoe. Numai aşa vom evita de a ne mai reîntoarce la un individualism perimat sau de a cădea într'un totalitarism care sacrifică, odată cu drepturile esenţiale ale persoanei umane, adevăratele valori ale civilizaţiei...".

*

In mijlocul pasiunilor ce separă şi agită lumea, adevărul îşi face totuşi drum. Nu ideea individualistă e cauza relelor de care suferim, ci abuzul ce s'a făcut cu ideea aceasta şi reaua ei înţelegere. Chiar într'o formă de guvern etatistă, omul îşi poate păstra autonomia personalităţei, cu toate atributele ei şi cu toate răspunderile la care o pot angaja actele sale.In mod normal, între individ şi colectivitate, nu poate — sau nu trebue — să existe nici rivalitate nici antagonism. Nu spun că n'are nici o importanţă lămurirea chestiunei dacă societatea e un mijloc, o unealtă, la dispoziţia individului pentru ca acesta să atingă plenitudinea fiinţei sale şi să deie satisfacţie impulsiunilor sale naturale, sau dacă Societatea e un organ superior în care individul se integrează şi se pierde ca un atom netrebnic. Dar pretind că, ori cum s'ar prezenta această problemă, în fapt, valoarea a orice acţiune socială atârnă de valoarea efortului individual; şi că o societate în care ordinea e obţinută prin înţelegere şi încredere, are mult mai multe şanse de a realiza un echilibru stabil decât una în care totul s'ar obţine mai ales prin mijloace pur coercitive, — ca în Rusia sau în Germania, de pildă.

Astfel scopul unei bune politici în spiritul nou, nu poate fi de a slăbi pe individ şi de a-l lăsa fără sprijin, ci de a-l ajuta la propria-i perfecţiune pentru a-l face cât mai util societăţei.

Printre cauzele care duc la depersonalizare, Lacroix, de a cărui lucrare am vorbit mai sus, aşează ceea ce el numeşte imperialismul ideologic, adică influenţa pe care opiniunile colective, marile ideologii le exercită asupra gândirei individuale, şi care a făcut ca lumea să devie astăzi un câmp de idei abstracte în care fiinţele reale dispar încetul cu încetul.

Imperialismul acesta e o primejdie reală, şi nu trebue încurajat, ori care ar fi beneficiile ce s'ar putea trage din el, pentru scopuri chiar justificate, nobile şi superioare.

Unul din riscurile acestui joc (şi poate nu cel mai grav), e diformaţiunea morală a persoanei, ba chiar transfigurarea acesteia. Cine n'a avut ocaziunea să vadă, cât de uşor sunt înfrânte legile acele obscure şi misterioase, dar fundamentale, ale vieţei, care ne opresc de a minţi, de a jefui, de a ucide, ori de câte ori activitatea individuală se încorporează într'una de grup sau de partid? Cine nu ştie, cât de uşor poate cineva aluneca pe panta aceasta în numele unei ideologii oarecare, sau sub pretextul a cine ştie ce scop „înalt", şi cum persoane incapabile de orice acţiune rea în viaţa lor privată, pot cădea în cele mai grave rătăciri când se găsesc angajate în serviciul unei cauze „comune"?

Adeseori grupul, partidul sau alt organ de felul acesta, reuşeşte să facă din ură (ura faţă de alţii, — de adversari, de străini, de rivali..) un element de legătură între membri, mai puternic şi chiar mai durabil decât ar fi în mod normal iubirea şi încrederea. Mai e nevoe să amintesc rolul social al iubirei faţă de acel al urei şi să demonstrez că acesta din urmă nu e niciodată sentiment spontan ci reacţiune, şi că efectul lui nu poate fi decât negativ şi primejdios?

Care vor fi în cele din urmă formele nouă ale societăţei în curs de transformare; în ce măsură vechile instituţiuni democrate se vor adapta nouilor cerinţe sau vor face să subziste încă în altele nouă spiritul democrat, — e greu de prevăzut.

Un lucru îl putem însă afirma, că rolul persoanei umane, în ordinea nouă, n'a încetat. Că împotrivă, adevărata misiune a individualului în serviciul colectivului, abea începe.

EUGEN HEROVANU

„La 17 ani eram măritată, divorţată şi aveam şi copil"
Momente din viaţa unei mari actriţe: Ciucureasca

HITLER
Luptă de 20 ani şi guvernează de 6

NUNTA
La ce visează fetele din Anglia şi... din toate ţările.

POVESTEA UNUI NEBUN CARE A TRĂIT PATRU ANI DIN DRAGOSTE PENTRU GRETA GARBO

Toate în excelenta revistă
„REALITATEA ILUSTRATĂ"

„REALITATEA ILUSTRATĂ" CUPRINDE DOUĂ PĂRŢI:
24 PAGINI MARI tipărite la heliogravură în culori şi
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOŢI"

48 pagini 10 lei

LA DURERI
DE CAP, NEVRALGII, GRIPĂ, RHEUMATISM
INTREBUINŢAŢI NUMAI
ANTINEVRALGIC Dr NANU MUSCEL
In cutii originale, conţinând 2 buline şi numai cu semnătura doctorului.
Depozit: FARMACIA N. POPOVICI. Bucureşti, Calea Rahovei 265

CĂRŢI ŞI REVISTE

Revoltă în Extremul Orient

„China se apără", de Agnes Smedley
„In China", de Edgar A. Mowrer

Dela o vreme, privirile întregei lumi se ridică desamăgite depe trupul sfârtecat al Peninsulei Iberice, îndreptându-se cu interes crescând către Extremul-Orient, din incendiul căruia, omenirea mai poate încă trage învăţături.

Artişti, oameni de ştiinţă şi aventurieri, s'au grăbit să studieze fenomenul mongol, acasă la el, revenind în patrie cu gânduri nouă sau rămânând acolo, ca să se dedice lucrului început. Literatura a fost astfel invadată de studii, memorii şi romane, scrise de cercetători izolaţi, sau de autori cunoscuţi. Dar turiştii şi reporterii au svârlit tot felul de constatări şi presupuneri, aşa încât acel pe care îl pasiona într'adevăr această problemă, n'avea niciun fel de premise sigure. Mărturiile băştinaşe afirmă categoric: „Singura realitate în viaţa ţăranului chinez e foamea; şi nenumăratele lui răscoale sunt cauzate de foame, iar războaiele tot din pricina foamei nu se mai sfârşesc.

Orezul şi mătasea nu mai pot satisface nevoia zilnică de hrană a unui popor numeros, fiindcă problema agrară şi industrială au fost odios rezolvate, în favoarea capitalului. Standardul de viaţă al ţăranului e zero şi merge din rău în mai rău, fiindcă mulţimea neorganizată nu poate oferi altă soluţie decât jalea sau pumnul. O reformă agrară totală nu este numai o chestiune de rezolvat; este o problemă vitală a acestui popor, care necesită o largă şi atentă rezolvare. Pătrunderea facilă şi roditoare a propagandei sovietice în China, nu este datorită decât defecţiunii sistemului agrar şi industrial impus de stat, şi succesul reorganizării acestuia din urmă, nu depinde decât de prosperitatea celor două izvoare de bogăţii, prin reabilitarea schimbului"...

Cartea d-lui Smedley şi cea a lui Mowrer, ne aduc date precise şi mai ales inedite, întemeiate pe o lungă şi laborioasă şedere în China şi în special lucrarea d-rei Smedley, care a luat parte activă la isprăvile celebrei brigade „Eighth Route", devenite legendară. Cartea a fost scrisă anul trecut, însă „Eighth Route Army" urmează şi azi aceeaşi tactică de hărţuială, iar armatele japoneze care i s'au opus au suferit mereu aceiaş dezastruoasă înfrângere şi brigada luptă şi azi, aşa cum nicio alta n'a luptat vreodată pentru viaţa unui popor. E un aspect al vieţii în China, pe care nu-l puteam cunoaşte din duioasele romane ale lui Pearl Buck.

Autoarea a suferit cu camarazii privaţiunile iernii din munţii Shansi. In tot acest răstimp a luptat în prima linie, trăind totul, şi faptul că acum ne poate povesti în sfârşit adevărul adevărat, este de covârşitoare însemnătate. Se poate măsura fluxul şi refluxul nădejdii, dealungul acestei lungi şi grele campanii, când fiecare succes putea admite că Japonezii se retrag, în vreme ce, de fapt, fiecare izbândă era urmată de o înaintare şi mai sdrobitoare. Se străvede din această carte curajul disperat al oamenilor cari constituiau această armată a morţii, care trăia din mila ţăranilor din Nordul Chinei, iar aceşti ţărani aveau prea puţin ei, ca să le mai ofere ceva, deşi din toată inima. Hainele, armele, şi le procurau dela Japonezii învinşi, lucru pentru care treceau uneori înaintea frontului, de unde adesea puţini se înapoiau... Oricare altă armată ar fi dezertat; dar ei, brigada 8-a, sperau mereu că dreptatea trebue să învingă odată şi odată.

„Această armată de harţă, hărţuită la rându-i de foame şi de moarte, care nu va pieri totuşi, niciodată, — spune autoarea, — este China săracilor, mama noastră"...

Câmpul de luptă era pustiu: „...case mici, turtite, murdare şi neîncăpătoare pentru câte 2—3 familii de ţărani cari locuesc de-a-valma în ele. Noaptea, deobiceiu rece şi umedă, e un aer stricat şi des să-l tai cu cuţitul; dar oamenii cari toată ziua n'au avut de mâncare decât o cană de apă fiartă, se străduiesc să adoarmă ca să uite de foame. Adesea, dimineaţa, câte unul este găsit ţeapăn, adormit pentru totdeauna. Sunt şi cazuri de antropofagie, dar ne prefacem că nu ştim de ele, ca să nu se întindă gustul de carne de om. Oamenii îşi spintecă pântecele singuri, sau înnebunesc de foame şi de frig. E atâta lipsă în sate, încât faptul că azi stăpânea unul şi mâine altul, este fără însemnătate"...

In prefaţa cărţii sale, Mowrer împarte pe cei cari vorbesc despre Extremul-Orient, în trei categorii: obiectivi, ignoranţi şi emoţionali. „Misionarii, sau străinii cari au trăit multă vreme acolo, ne pot da preţioase indicaţii, chiar Radicalii, cari, evident, urăsc Japonia". D. Mowrer a cules, ca un bun diplomat, indicaţii de pretutindeni, cu asiduitatea cercetătorului care vrea să fie „obiectiv", atât de asiduu, încât nu ne-am mira dacă informându-ne că „vizitând China a găsit-o îmbrăcată în haina militară, ar presupune că republica s'ar putea întoarce la starea iniţială de Imperiu al Cerului, lucru pe care nu l-ar putea afirma Agnes Smedley, care se bucură de prestigiul de a cunoaşte ceva mai bine, deşi „emoţional"; evenimentele descrise.

In orice caz, din cărţile citate reiese cu preciziune un fapt incontestabil, şi anume: curajul şi îndărătnicia poporului chinez în faţa suferinţelor de tot felul care îl izbesc, şi reiese indiferent de părerile personale ale autorităţilor, păreri care dealtfel deosibesc structural cele două cărţi.

China se revoltă, China luptă, China se apără. Ziarele pot anunţa: „în îndepărtatul Răsărit nimic nou"...

M. LUCA GHEORGHIU

---

*) „Peasant life in China" by Hehiav-Tung-Fei. Preface by Professor Bronislaw Malinowski, London.

„Enciclopedia României"

VOLUMUL III

După consacrarea operei „Enciclopediei României", prin cele două volume apărute „Statul" şi „Ţara Românească", în cursul lunei Martie va vedea lumina tiparului noul volum, al III-lea, „Economia Naţională". Acest volum, prezentând, într'o vastă sinteză, datele cele mai amănunţite asupra întregului proces al economiei româneşti, ne face să cunoaştem un domeniu pe cât de vast şi interesant, pe atât de parţial cercetat şi cunoscut, deşi de-o importanţă capitală pentru viaţa ţării. Materialul împărţit după o concepţie unitară-originală, dar în acelaşi timp realistă—analizează în două părţi distincte condiţiile activităţii economiei româneşti şi formele procesului economic. Situată în cadrul natural-geografic, cu însemnătatea elementului uman şi cu orientarea şi organizarea social-politică, economia românească se prezintă în cele patru compartimente distincte ale producţiei, circulaţiei, distribuţiei şi consumului cu datele amănunţite asupra tuturor formelor şi categoriilor, ramurilor şi elementelor economice sub aspectul tehnic, economic si social.

Avem în faţă, ca într'o vastă panoramă ştiinţifică, grafică, statistică, ilustrativă, întreaga gamă a activităţii economice în România, cu caracteristicele ei deosebite. Nu este altceva decât înfăţişarea sub toate aspectele a cadrului material al vieţii naţionale. Baza materială a ţării se prezintă aci cu bogăţiile, munca, utilajul, sforţările şi lipsurile care o însoţesc.

De sigur, însemnătatea unei asemenea opere de cunoaştere a ţării nu poate decât a strânge în jurul ei laude neprecupeţite. Pentru toţi cei chemaţi să conducă rosturile politice ale ţării cât şi pentru cei care lucrează efectiv în viaţa economică, agricultori, industriaşi, comercianţi,

D. VIRGILIU LEONTE
Directorul asociaţiei ştiinţifice pentru Enciclopedia Română

mici şi mari, volumul acesta al III-lea, „Economia Naţională", aduce datele cele mai temeinice pentru o cunoaştere reală a situaţiei actuale a economiei româneşti. Intrebuinţat ca un îndrumător, volumul va putea servi nu numai pentru orientarea în prezent ci şi pentru soluţiile mari ce se cer în viitor, constituind baza de la care se poate pleca în opera de reglementare şi organizare a economiei româneşti.

Succesul volumului este asigurat, dela început, de meritul ce şi-l atrage după sine prin ceea ce aduce ca material ştiinţific şi informativ.

„România în decursul veacurilor"

Aşa se chiamă harta istorica, întocmită de d. *lt.-col Aurel I. Gheorghiu*, apărută de curând — de sub teascuri. Studiul istoriei naţionale s'a resimţit în ultimul timp de o hartă generală a ţării, în care să predomine elementul istoric cu menţionarea: a) localităţilor unde s'au desfăşurat diferite întâmplări istorice; b) datelor cronologice, ale celor mai importante evenimente istorice; c) liniilor de invazie barbare; d) căilor de penetraţiune romană; e) locurilor unde se află cele mai de seamă ctitorii voevodale; f) localităţilor, însemnate prin ruinele castelelor, cetăţilor sau castrelor străbune.

Harta *„România în decursul veacurilor"*, a d-lui lt.-colonel Aurel I. Gheorghiu răspunde acestor lipsuri şi aduce o lucrare potrivită nouei orânduiri de educaţie naţional-patriotică a tineretului, îndrumat de *Straja Ţării* şi *Pregătirea Premilitară*.

Duiliu Zamfirescu romancier

Ultimul număr al „Jurnalului literar" cuprinde un vast studiu al d-lui G. Călinescu despre Duiliu Zamfirescu romancier. Este un studiu documentat care vădeşte încă odată obiectivitatea şi competenţa d-lui G. Călinescu. Transcriem interesantele d-sale concluzii:

„Unii socotesc pe Duiliu Zamfirescu un mare romancier, ceeace este o exagerare. Ca prozator Duiliu Zamfirescu e cu mult inferior lui Caragiale, ca romancier mai puţin consistent decât Slavici în „Mara". Insă în fineţa unor analize, în crearea atmosferei mondene, în sobrietate stilistică, în intuiţiile legate de tehnica romanului, el rămâne în cuprinsul strict al literaturii române un strălucit precursor".

Artă şi Gastronomie

In timpul serbărilor organizate în Elveţia, cu ocazia expoziţiei Delacroix, s'a servit la un banchet dat în cinstea ziariştilor francezi un fel de mâncare introdus în Elveţia nu de vreun bucătar sau bucătăreasă, ci de un pictor francez: Claude Gelèe.

Inainte de a se duce la Roma unde avea să-şi desăvârşească arta Claude Gelèe s'a oprit la Fribourg în Elveţia unde locuia un frate al său mai mare, gravor în lemn. Pentru a se face util în gospodăria fratelui său, pictorul dădea ajutor la bucătărie şi astfel a introdus în Elveţia un fel de pastete preparate dintr'o foaie foarte fină şi care se servesc la supă.

Palacio Valdes

O dispariţie care a trecut neobservată în drama spaniolă, a fost acea a lui Palacio Valdes, care născut în Asturii, a venit să moară la 85 de ani sub bombele şi zăpada Madridului.

Sfârşit ciudat pentru acel care după ce a început să scrie sub influenţa naturalismului francez, a creat o operă plină de poezie şi dragoste, cântând neîncetat soarele de la Cadix şi tradiţiile seculare ale Andaluziei, în romanele sale: „Jose", „Sora de la Saint Suplice" „Copiii din Cadix", „Hârtiile doctorului Angelico".

Critic tot atât e bun ca şi romancier, el a sprijinit cu pasiune cauza Franţei în timpul războiului, punând în slujba ei talentul viguros şi subtil cu care era înzestrat.

Vocaţia scriitoricească

Marea revistă pariziană „Marianne" a deschis o interesantă anchetă printre scriitori: Cum s'a manifestat vocaţia scriitoricească? Printre alţii a fost întrebat şi Jean Giraudoux care răspunde următoarele:

„Niciodată nu s'a manifestat ca o revelaţie, ca o izbucnire de lumină. Am început să scriu destul de târziu, pe la vreo 25—26 de ani, în străinătate, în timpul unei vacanţe. Primele încercări au fost în limba germană. Aşa dar nimic precis, nimic conturat. La Şcoala normală scrisul era un exerciţiu firesc. Pe vremea aceia îmi plăcea foarte mult să mă exprim în latineşte..."

In numerile viitoare vom mai reproduce şi alte răspunsuri.

Scriitori sovietici decoraţi

Presidiumul Sovietului suprem a decorat un număr de 172 de scriitori pentru realizările lor în domeniul desvoltării literaturii contemporane.

Printre scriitorii decoraţi se află şi numele următorilor bine cunoscuţi literaţi, a căror faimă a depăşit graniţele Rusiei Sovietice: Mihail Şolohov, Valentin Kataev, N. Pogodin, F. Gladkov, Alexis Tolstoi, P. Pavlenko, S. I. Markak, N. Vîzta, N. Tikhonov, Pereş Markivch, S. Miklakov, F. Panferov, A. Serafimovici, Mihail Zoscenko, K. Toenev, V. Lebedev Konmatch, V. Kamenski, M. Prichviu, V. Şevarkin, şi alţii.

Reviste româneşti

PENTRU INIMA COPIILOR

revistă pedagogică-literară-culturală
Anul XV No. 1-2

O bună revistă pedagogică-literară care apare sub îngrijirea d-lor prof. I. Nisipeanu, V. Gheţea, T. Geantă şi Fl. Stănică.

Numărul dublu apărut pe Ianuarie-Februarie cuprinde pe lângă contribuţia redactorilor şi pe aceia a d-nelor Speranţa Nisipeanu, Elena Matei, dr. Lucia Dracopol Ispir şi a d-lor Em. Papazissu, D. Bunescu, C. Şerbu, Virgil Carianopol.

Repetăm, o bună revistă pe care o recomandăm călduros.

CERUL NOSTRUL
Anul III No. 4

Organul de propagandă aviatică al Asociaţiei A. R. P. A.

Din bogatul şi întotdeauna interesantul material al acestui organ de propagandă, semnalăm editorialul „Experienţele altora"..., articolul de specialitate al d-lui comandor Const. Argeşan şi foarte reuşita schiţă a d-ui I. N. Istrăteanu „Avionul de şocolată".

ROMÂNIA MILITARA
Revistă generală lunară

Cea mai veche revistă de specialitate şi una dintre cele mai vechi şi mai serioase publicaţii din ţară. Numărul apărut pe Februarie aduce semnăturile d-lor generali V. Economu, C. Dragu, M. Olteanu, colonel Culici, lt. col. Atanasiu, maiori V. Selescu şi D. Gheorghiu, căpitan Eugen Ciornei, căpt. dr. Gh. Vâja.

Foarte bogată bibliografia militară.

LITERA
Anul II No. 1—2.

Avem satisfacţia de a constata că revista arădană păşind în al doilea an de existenţă şi-a îmbunătăţit simţitor condiţiile de apariţie şi mai ales materialul redacţional.

Numărul dublu apărut cuprinde versuri semnate de d-nii Al. T. Stamatiad, V. Poiană Năsturar, F. George Pajişte, Lucian Emandi, P. Butan şi P. Bortoş, Gh. Bugariu şi proză de d-nii S. Stoica A. Melinte, Aurel Cosma, Coriolan Barbat, lt. Codreş, C. Rudneanu, V. Iftode, N. Brana. Remarcabil articolul „Eroismul fără paradis" de Sever Stoica.

REVISTA FORD
Anul II, No. 14.

O revistă consacrată turismului în general şi automobilismului în special (fireşte automobilismului practicat cu maşinile „Ford" şi tipărită în condiţiuni de mare lux şi în cuprinsul căreia am avut surpriza şi bucuria de a întâlni semnăturile d-lor Tudor Arghezi şi F. Brunea-Fox.

PREOCUPARI LITERARE
Director: V. V. Haneş. Anul IV No. 2

Ultimul număr conţine un foarte interesant şi documentat studiu semnat de d. Avram P. Todor: „Romancierul maghiar N. Jösika şi Românii". Apoi articole şi note semnate de Gh. Neagu, Scarlat Preajbă.

ITINERAR
Anul II, No. 1—2

Revista basarabeană în numărul pe Ianuarie cuprinde următoarele colaborări: Sergiu Matei Nica, G. Meniuc, B. Baidan, Octav Sargeţiu, Paul Lecca, Iorgu Tudor, Mircea Streinul, C. Pârlea, Elena Dubroşinski Malai, I. Slavov, M. Spiridonică, Gh. Stâncă, Gh. Bezviconi.

Restul sumarului cuprinde o traducere din D'Anunzio de O. Badea, Note, Puncte..., Eşarfe.

ROMANIA MEDICALA
Anul XVII, No. 4

Revistă de specialitate care aduce colaborarea d-lui docent dr. Iuliu Niţulescu, dr. D. Zamfir, prof. dr. C. Daniel, prof. dr. Tomescu, prof. dr. I. T. Niculescu.

VIAŢA ŞCOLARA
Anul I No. 2.— Director Mihai Carp

Am semnalat în numărul trecut cu tot entuziasmul apariţia acestei publicaţii condusă cu atâta destoinicie şi înţelegere de d. Mihai Carp. Numărul 2, nu face decât să ne întărească în convingerile noastre exprimate rândul trecut şi anume că această revistă împlineşte un mare gol în publicistica românească. Pe lângă interesantele, documentatele articole şi studii semnate de d-nii T. A. Bădărău, Gala Galaction, I. Sandu, Gr. Vornicu, Paul Teodorescu, col. dr. Em. Veisa, Georgetta Veisa, acest număr aduce şi colaborarea d-lui Ionel Teodoreanu în ipostaza de cronicar sportiv.

CEREŢI LA TOATE LIBRĂRIILE:

PE URMELE TRECUTULUI
de C. ARGETOIANU
Preţul unui volum Lei 70

OAMENI DE IERI
de T. TEODORESCU-BRANIŞTE
Preţul unui volum Lei 50

MOARTEA TINEREŢELOR
de I. PELTZ
Preţul unui volum Lei 80

CASA DE PE CULME
de OLGA MONTA
Preţul unui volum Lei 60

EDITURA „ADEVERUL" S. A.

D. Petropoliadis
delegaţia greacă

CONFERINŢA DE PRESA A INŢELEGERII BALCANICE

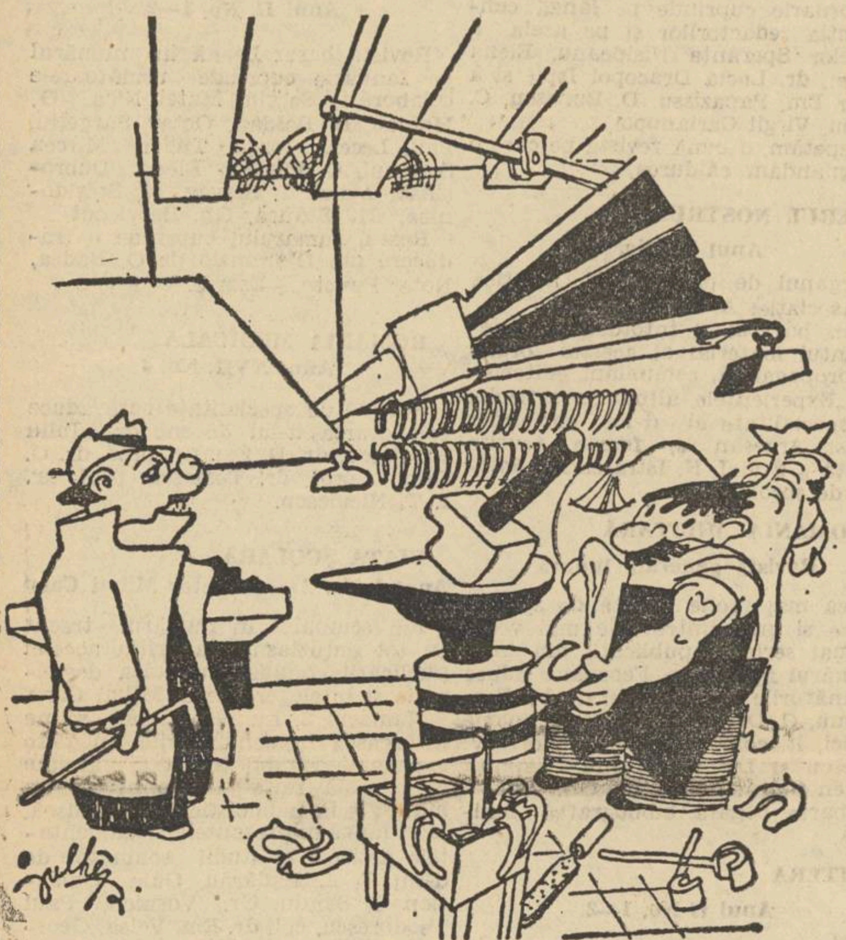
D. Bata Iovanovici, Directorul ziarului „Samouprava", Preşed. comitetului jugoslav P. E. B. — D. Langa Sisian, delegaţia turcă — D. Ion Dragu, Directorul general al Presei — D. Th. Solacolo, Directorul agenţiei „Rador" — D. Yunus Nadi, Preşed. comitetului turc P. E. B. — D. Dr. Kosta Lukovici, Direct. general al Presei jugoslave

Adevĕrul
LITERAR şi ARTISTIC

HUMOR

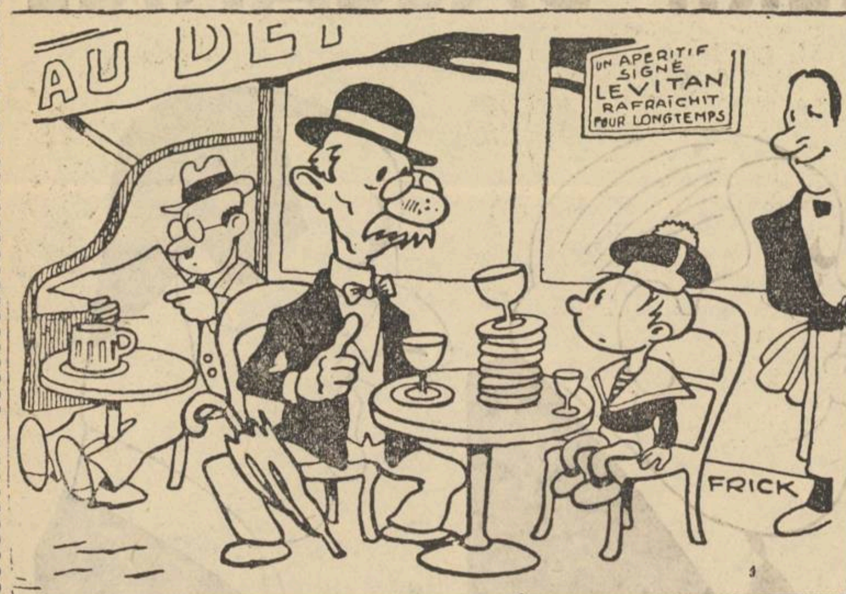
— Cum? Iar eşti aici? Ai evadat până acum de două zeci de ori.
— Da. Vreau să bat recordul mondial al evadărilor...
(Ric et Rac)

— Spune drept, toate potcoavele acestea îţi aduc oare noroc?
(Ric et Rac)

— Ne-am cunoscut în avion; ne-am logodit în automobil şi ne-am căsătorit pe un transatlantic!...
— Nu vă mai rămâne decât să divorţaţi în stratosferă!

— Ascultă Toto! Dacă adun 5 halbe a 10 lei şi 4 gustări a 8 lei. ce rezultat voiu avea?
— Rezultatul că te va aştepta mama cu măturoiul la uşă.

— Ascultă, fi cuminte, altminteri te voiu denunţa Băncii Naţionale că ai depozite de aur.

Naufragiaţii cari au găsit o cutie cu sticle de şampanie, trimet mesagii.

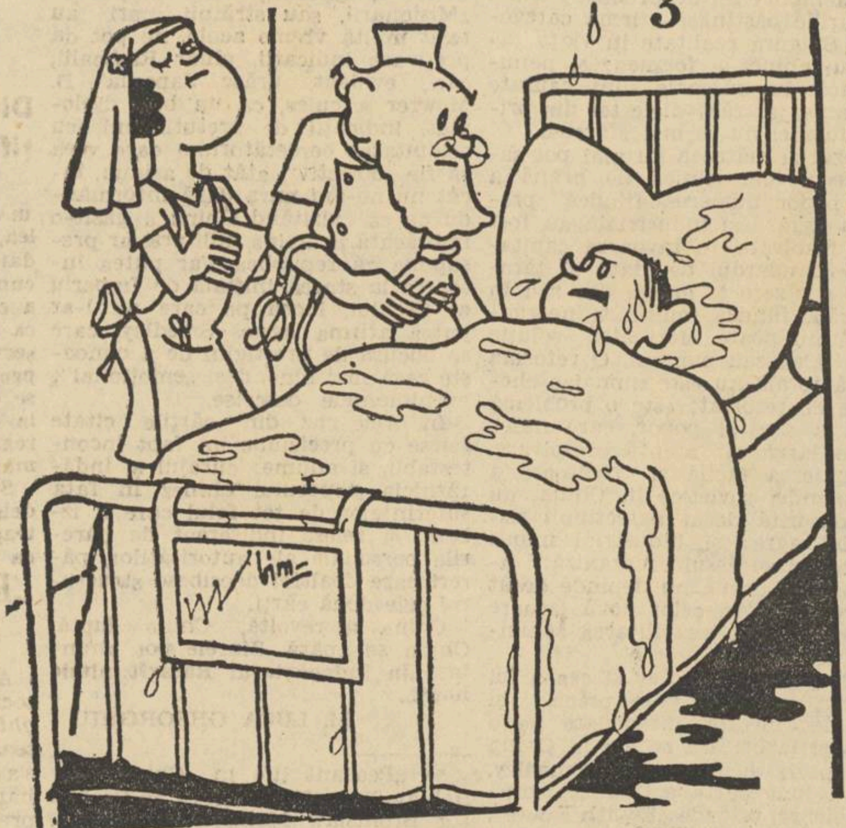

— Fie-ţi milă! Dă-mi o sută de lei pentru a salva viaţa unui nenorocit
— N'ai câtuşi de puţin aerul unui nenorocit.
— Păi, nu-i vorba de mine, ci de d-ta...

— Dar te înşeli, doctore, îţi jur că n'avem pe nimeni bolnav în familie.
— Gândeşte-te bine! Săptămâna viitoare va fi o epidemie de scarlatină şi fiecare vizită medicală va fi cu 50 la sută mai scumpă.

TEMPERATURĂ MARE

— Ai răbdare. Ai să te simţi mai bine când nu vei mai transpira aşa de mult!...
— Dar nu transpir, doctore. Picură apa de la etaj!

— Punga sau viaţa!
— N'am nici un ban la mine. Dar, dacă vrei, trec mâine la aceiaşi oră pe aici...

— Iţi mulţumesc că m'ai remorcat şi's gata oricând s'o fac şi eu...

IMPRIMERIILE „ADEVERUL", S. A., BUCUREŞTI